

የፍልስፍና ፡ ትምህርት ።

PHILOSOPHY

ላይንስ ፡ ጠቀስ ፡ የሆኑ ፡ ጉዳዮች ፡ ጭምር ።

፩ኛ ፡ መጽሐፍ ፡ _____ I. Vol.

ከየማን ፡ ገብረ ፡ ማርያም ።

አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓመት ፡ ምሕረት ።

ብርሃንና ፡ ሰላም ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ ታተመ ።

ዋጋው ፡ \$ 5

ፍልስፍና ፡ በሚለው ፡ ቃል ፡ መጠራታቸው ፡ ቀርቶ ፡ ሳይንስ ፡ ተብለው ፡ ይነገራሉ ።

በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ዛሬ ፡ ከፍላቸው ፡ ገና ፡ ከፍልስፍና ፡ ውስጥ ፡ የኾኑ ፡ ኹሉ ፡ የትምህርት ፡ ዐይነቶች ፡ እንኳ ፡ አሁን ፡ ለጊዜው ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ ወደ ፡ ፊት ፡ ፍጹም ፡ መልክ ፡ እያገኙ ፡ ከሳይንስ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ እንዲመደቡ ፡ የሚያስፈልጉዋቸውን ፡ ነገሮች ፡ ሲያገኙ ፡ ከዚህ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ትምህርት ፡ መለየታቸው ፡ እንደማይቀር ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ እስኪኾን ፡ ድረስ ፡ ለጊዜው ፡ በዚያው ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ ኾነው ፡ እንደሚነገሩ ፡ ርግጥ ፡ ነው ። የፍልስፍና ፡ ክፍል ፡ ኹነው ፡ የሚቈጠሩትም ፡ እንደነዚህ ፡ ያሉት ፡ እንጂ ፤ እነዚያ ፡ አንደኛውን ፡ ራሳቸውን ፡ ችለው ፡ የተለዩ ፡ ትምህርቶች ፡ የኾኑት ፡ አይደሉም ።

ስለዚህ ፡ ፈላስፎች ፡ ስለ ፡ አስተሮኖሚም ፡ ስለ ፡ ማቴማቲክስም ፡ የሰጡት ፡ አንዳንድ ፡ ሐሳብ ፡ በፕሮ ፡ ፍልስፍና ፡ ወይም ፡ የፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ በሚል ፡ አርእስት ፡ በምናዘጋጀው ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ስለነዚህ ፡ የሳይንስ ፡ ዕውቀቶች ፡ ከፈላስፎች ፡ ዘንድ ፡ የቀረቡትን ፡ ሐሳቦች ፡ አንጠቅስም ። ይህን ፡ ማድረግ ፡ ያለበት ፡ ያው ፡ ስለነዚህ ፡ ትምህርቶች ፡ የሚጽፈውና ፡ የሚናገረው ፡ ሰው ፡ እንዲኾን ፡ ያስፈልጋል። ይኸውም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በፈላስፎች ፡ ምርመራና ፡ ጥረት ፡ የተገኙ ፡ ቢኾኑም ፡ ዛሬ ወደ ፡ ሌላ ፡ የዕውቀት ፡ ክፍል ፡ መመደባቸውንና ፡ ከፍልስፍና ፡ ትምህርትም ፡ የተለዩ ፡ መኾናቸውን ፡ መዘንጋት ፡ አያስፈልግም ። አሁን ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ወደ ፡ ጽሑፌ ፡ ሐሳብ ፡ እንድመለስ ፡ ይፈቀድልኝ ።

ይህን ፡ መጽሐፍ ፡ ሳዘጋጅ ፡ በራሴ ፡ ፈቃድ ፡ ብቻ ፡ አይደለም ። ነገር ፡ ግን ፡ ለዚህ ፡ የግርማዊነታቸውም ፡ ትእዛዝ ፡ አለበት ፤ የነገሩም ፡ ዋናው ፡ መነሻ ፡ እንደሚሰተላው ፡ ነው ።

ገናኛው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ስለ ፡ አትዮጵያ ፡ ልማት ፡ ሲያስቡ ፡ በሥጋዊ ፡ ረገድ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በመንፈሳዊውም ፡ በኩል ፡ እንደሚደክሙልን ፡ ማንም ፡ አይዘነጋውም ። ይኸውም ፡ የሥጋዊ ፡ ጥበብ ፡ እርምጃ ፡ ብቻውን ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ በቂ ፡ እንደማይኾንና ፡ አብሮት ፡ የሚራመድም ፡ የመንፈሳዊ ፡ ኃይል ፡ እንዲኖረው ፡ የሚያስፈልገው ፡ መኾኑን ፡ አጥብቀው ፡ የሚያምኑት ፡ ፈላስፋው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ እኛ ፡ ሕዝባቸው ፡ በመንፈሳዊም ፡ ረገድ ፡ የምናድግበትን ፡ መንገድ ፡ ከመፈለግ ፡ አቋርጠው ፡ አያውቁም ። ባንድ ፡ ፊት ፡ በሥጋዊ ፡ ረገድ ፡ በማሰብ ፡ በኦሮሞችን ፡ በኩል ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ እስካልን ፡ ድረስ ፡ በሚጠቅሙን ፡ በሕክምና ፡ በቴክኒክ ፡ በእርሻ ፡ በኢንዱስትሪ ፡ በሌሎችም ፡ እነዚህን ፡ በመሰሉ ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ እንድንገባለንና ፡ ከሌሎች ፡ ሀገሮችም ፡ ጋራ ፡ እኩል ፡ እንድንራመድ ፡ ለማድረግ ፡ በየስፍራው ፡ በብዙ ፡ የሚቈጠሩ ፡ ትምህርት ፡ ቤቶችን ፡ ከፍተው ፤ ከውጭ ፡ ሀገርም ፡ ድረስ ፡ መምህራንን ፡ በመቅጠር ፡ ሌት ፡ ከቀን ፡ ስለ ፡ ሥጋዊ ፡ ጥቅማችን ፡ ሲደክሙ ፡ ይታያሉ ። እንደዚህ ፡ በዚያው ፡ ሰዓት ፡ ደግሞ ፡ ዐይናቸው ፡ በመንፈሳዊ ፡ ረገድም ፡ ላይ ፡ የወደቀ ፡

ኾኖ ፡ የሃይማኖትንም ፡ ኃይልና ፡ አስፈላጊነት ፡ በመረዳት ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናትን ፡ በማነጻ ፤ መንፈሳዊ ፡ ትምህርት ፡ ቤቶችን ፡ በማቋቋም ፤ በዚህ ፡ የትምህርት ፡ ዐይነት ፡ ብዙዎች ፡ ወጣቶችንም ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ ሀገር ፡ እስከ ፡ መላክ ፡ ድረስ ፤ በሰፊው ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ትምህርትና ፡ ስለ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ እድገት ፡ ሲደክሙ ፡ ይገኛሉ ።

በእውነቱ ፡ ለኛ ፡ ለኢትዮጵያውያን ፡ እግዚአብሔር ፡ መሪ ፡ አድርጎ ፡ ሲቀሳቸው ፡ ለሀገራችን ፡ ብርሃን ፡ እንዲወጣላት ፡ ፈልጎ ፡ ያደረገልን ፡ መኾኑን ፡ ለመገንዘብ ይቻላል ። የኢትዮጵያም ፡ ሕዝብ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ መሪ ፡ በማግኘቱ ፡ ይህ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ትልቅ ፡ ስጦታ ፡ መኾኑን ፡ በማሰብ ፡ ደስ ፡ ሊሰኝና ፡ ራሱንም ፡ ዕድለኛ ፡ እንደኾነ ፡ አድርጎ ፡ ሊቈጥር ፡ ይገባል ።

እኔህም ፡ የኹላችን ፡ ተወዳጅ ፡ የኾኑት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ በሃይማኖት ፡ ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ ያላቸው ፡ ናቸው ። ይኸውም ፡ ላንድ ፡ ሕዝብ ፡ ከዓለማዊ ፡ ትምህርት ፡ ጋራ ፡ መንፈሳዊ ፡ ትምህርትም ፡ እንደሚያስፈልገው ፡ በመረዳት ፤ ሰው ፡ በሥጋዊ ፡ ረገድ ፡ ብቻ ፡ ቢገባለንም ፡ ሙሉ ፡ ሰው ፡ ሊኾን ፡ እንደማይችልና ፡ ፍጹም ፡ ሊኾን ፡ ሲፈለግ ፡ የመንፈሳዊውንም ፡ ነገር ፡ ከሐሳብ ፡ ውጭ ፡ ማድረግ ፡ እንደሌለበት ፡ በየጊዜው ፡ የሚገልጹት ፡ ሐሳብ ፡ (ምክር) ፡ ኹሉ ፡ በሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የቱን ፡ ያኸል ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስተያየት ፡ እንዳላቸው ፡ ያመለክታል ። ስለዚህም ፡ ለዓለማዊ ፡ ትምህርት ፡ ባቋቋሙት ፡ ኮሌጅ ፡ አንጻር ፡ የመንፈሳዊ ፡ ኮሌጅንም ፡ መሠረት ፡ ጥለው ፡ ሥራው ፡ እንዲጀመር ፡ ለማድረግ ፡ በብዙ ፡ ደክመዋል ።

አሁንም ፡ ቢኾን ፡ ነገሩን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ለማያያዝ ፡ በቈራጥነት ፡ መንፈስ ፡ ስለሚሠሩ ፡ ሐሳባቸው ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ከፍጹም ፡ እንደሚደርስላቸው ፡ አይጠረጠሩም ። ለጊዜውም ፡ በጣም ፡ የተያያዘ ፡ አይኾን ፡ እንጂ ፤ ባለፈው ፡ ዓመት ፡ በጥቂት ፡ ተማሪዎች ፡ ሥራው ፡ ሊጀመር ፡ ተችሎዋል ። ለዚህም ፡ ይኸው ፡ ኮሌጅ ፡ እንደ ፡ ተከፈተ ፡ ለመማሪያና ፡ ለማስተማሪያ ፡ አስፈላጊ ፡ የኾኑት ፡ መጻሕፍት ፡ አስቀድመው ፡ በፍጥነት ፡ እንዲዘጋጁ ፡ የተወሰኑ ፡ ሰዎች ፡ በጉዳዩ ፡ የታዘዙበት ፡ መኾኑ ይታወሳል። ይኸውም ፡ ሥራው ፡ ከመጀመሩ ፡ በፊት ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ስለ ትምህርቱ ፡ አሰጣጥ ወይም ፡ ፕሮግራም ፡ ሲፈጥሩት ፡ ተደርጎበት ፡ ሐሳቡ ፡ በመጨረሻ ፡ እንዲቀርብ ፡ ትእዛዝ ፡ ተሰጥቶ ፡ ስለ ፡ ነበር ፡ በዚህ ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ አስፈላጊው ፡ ነገር ፡ ተጠንቶ ፡ እንደ ፡ ቀረበ ፡ በዚህ ፡ በተባለው ፡ ፕሮግራም ፡ ውስጥ ፡ እንዲሰጡ ፡ የተጠቀሱት ፡ ትምህርቶችም ፡ በፍጥነት ፡ ተዘጋጅተው ፡ እንዲቀርቡና ፡ ካገልግሎት ፡ ላይ ፡ እንዲውሉ ፡ የሚያሳስብና ፡ ሥራውም ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ እንዲጀመር ፡ የሚገልጽ ፡ መሪ ፡ ትእዛዝ ፡ ተላልፎ ፡ ለዚህ ፡ የታዘዙት ፡ ሰዎች ፡ ሥራውን ፡ እንዲጀምሩ ፡ ኾነ ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ በፕሮግራሙ ፡ አወጣጥም ፡ ኾነ ፤ መጻሕፍቱን ፡ ስለ ፡ ማዘጋጀት ፡ ባለው ፡ ጉዳይ ፡ ይህ ፡ ንጉሣዊ ፡ ትእዛዝ ፡ ከደረሳቸው ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ መልካም ፡ ዕድል ፡ ገጥሞኝ ፡ አንደኛው ፡

በግርማዊ : ቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : በፅጌኛው : ዘመን :
መንግሥት : ይህ : መጽሐፍ : ታተመ ።

ያለ : ደራሲው : ፈቃድ : በሙሉም : ሆነ : በክፍል : ማሳተምና :
የራስ : አስመስሎ : ማቅረብ : ወይም : መገልበጥ :
በፍጹም : ክልክል : ነው ።

ALL RIGHTS RESERVED

ግርማዊ : ቀዳማዊ : ኃይለ : ሥላሴ : ንጉሠ : ነገሥት : ዘኢትዮጵያ ።

ልዑል ፡ መርድ ፡ አዝማች ፡ አስፋ ፡ ወሰን ፡
የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ አልጋ ፡ ወራሽ ።

ከአእምሮ ፡ ወይም ፡ ከዕውቀት ፡ ጎይል ፡ ይልቅ ፡ የፈቃድ ፡ ጎይል ፡
መብለጡን ፡ ከሁሉም ፡ አስቀድመህ ፡ ልትገነዘበው ፡ የሚገባህ ፡ ነገር ፡
መሆኑን ፡ ካወቅህ ፡ በኋላ ፤ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ራስን ፡ ከማሸነፍ ፡ ደረጃ ፡
ላይ ፡ እንደመገኘት ፡ ያህል ፡ ሊቈጠር ፡ የሚቻለው ፡ የመንፈስህ ፡ ጠንካ
ራነት ፡ ማናቸውንም ፡ የተመኘኸውን ፡ ተገቢ ፡ የሆነውን ፡ ሁሉ ፡ ነገር ፡
እንድትፈጽም ፡ የሚያስችልህና ፡ ከምኞት ፡ ደረጃና ፡ በር ፡ ላይ ፡ እንዳት
ቀር ፡ የሚረዳህ ፡ ትልቅ ፡ መሣሪያ ፡ መሆኑን ፡ በፍጹም ፡ ልብህ ፡ አምነህ፡
ብትሠራበት ፡ ሰው ፡ ትሆናለህ ።

ደራሲው ፤

የማነ ፡ ገብረ ፡ ማርያም ።

እያንዳንዱ ፡ ሲያልፍ ፡ ሀገርና ፡ ታሪክ ፡ ግን ፡ አለማለፉን ፡ በማስ
ተዋል ፡ የሀገራቸውን ፡ ሕይወት ፡ ከራሳቸው ፡ ሕይወት ፡ አስበልጠው ፡
በምንም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለዕለታዊ ፡ ጥቅም ፡ ብለው ፡ የሀገርን ፡
ብልጫነት ፡ ሳይዘነጉ ፡ ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ሀገራቸውና ፡ ስለ ፡ ወገኖቻቸው ፡
ክብር ፡ ሲሉ ፡ ባምስቱ ፡ የጠላት ፡ ዘመን ፡ ያለ ፡ ዕረፍት ፡ በዱር ፡ በገ
ደሉ ፡ ተንከራተው ፡ ነጻነታችንን ፡ በደማቸው ፡ አስመልሰው ፡ ስለእኛ ፡
የትም ፡ ወድቀው ፡ ለቀሩት ፡ ጀግኖች ፡ አባቶቻችንና ፡ ወንድሞቻችን ፡
ይህ ፡ መጽሐፍ ፡ ለመታሰቢያቸው ፡ ይኸን ፡ ዘንድ ፡ በጋለ ፡ ፍቅር ፡ አበ
ረክታለሁ ።

ደ ራ ሲ ወ ፡

=====

መቅደም ።

ሰው ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ሲኖር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮችን ፡ በመፈጸም ፡ ለወገኖቹ ፡
 አንድ ፡ ዐይነት ፡ ጥቅም ፡ ትቶ ፡ የሚሄድባቸው ፡ ብዙ ፡ መንገዶች ፡ አሉት ። ይኸውም ፡
 መልካምና ፡ ጠንካራ ፡ ፈቃድ ፡ ካለን ፡ ዘንድ ፡ አንዱ ፡ ገንዘብና ፡ ጎይል ፡ ሲኖረው ፡
 በዚህ ፡ በገንዘብና ፡ በጎይል ፡ ወገኖቹን ፡ በመደገፍ ፤ አንዱ ፡ ጉልበትና ፡ ጤንነት ፡ ሲኖረው ፡
 የሀገሩ ፡ ክልል ፡ እንዳይነካበት ፡ ሕይወቱን ፡ ለወገኖቹ ፡ ፍቅር ፡ ለመሰጠት ፡
 ወታደር ፡ ኾኖ ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ አገልግሎት ፡ ተዘጋጅቶ ፡ በመገኘት ፤ አንዱ ፡ ዕውቀት ፡ ሲኖረው ፡ ሰውን ፡ አርቆ ፡ እንዲመለከትና ፡ ደገንና ፡ ክፉውን ፡ እንዲያመዛዝን ፡ የሚያስችለው ፡ ዕውቀት ፡ መኾኑን ፡ በማስተዋል ፡ ያን ፡ የሚያውቀውንና ፡ ለወገኖቹ ፡ ጠቃሚ ፡ ኾኖ ፡ የሚታየውን ፡ ዕውቀት ፡ በፍጹም ፡ ሳይሸሽግ ፡ በመግለጽ ፤ ሌላውም ፡ ይህንና ፡ ይህን ፡ በመሳሰለ ፡ አኳኋን ፡ አገሩን ፡ ከዚያም ፡ አልፎ ፡ ዓለምን ፡ በመላው ፡ የሚጠቅምበት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መንገድ ፡ እንዳለው ፡ ሲታሰብ ፡ በእውነቱ ፡ ፈቃድ ፡ እንደኾነ ፡ እንጂ ፡ እያንዳንዳችን ፡ አስፈላጊነት ፡ እንዳለን ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ።

በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ሰው ፡ ሀገሩን ፡ የሚረዳባቸው ፡ እንዲህ ፡ ያሉ ፡ መንገዶች ፡ ያሉት ፡ ሲኾንና ፡ ከመካከላቸው ፡ ችሎታውና ፡ ዕድሉ ፡ በሚመራው ፡ ዐይነት ፡ አንደኛውን ፡ መያዝ ፡ የሚገባው ፡ ሲኾን ፤ ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡ በመጨረሻው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፤ ይኸውም ፡ ዕውቀትን ፡ ለወገኖች ፡ ማካፈል ፡ በሚለው ፡ መንገድ ፡ ራሴን ፡ ከዛሬ ፡ ጀምሮ ፡ በዚህ ፡ አገልግሎት ፡ ላይ ፡ እንዳውለው ፡ የቈረጥሁ ፡ መኾኔን ፡ ስገልጽ ፡ በርግጥ ፡ ቃሌን ፡ ፈጽሜ ፡ በዚህ ፡ መሥመር ፡ ከተገኘሁ ፡ ለሀገሪ ፡ አንድ ፡ አገልግሎት ፡ እንዳደረግሁ ፡ ለመናገር ፡ ሳያስችለኝ ፡ የሚቀር ፡ አይመስለኝም ።

ይህም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ዕውቀትን ፡ ማካፈል ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ በኹለት ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሊከናወን ፡ ይቻላል ፤ ይኸውም ፡ አንደኛው ፡ በቃል ፡ ሲኾን ፡ ኹለተኛው ፡ በጽሑፍ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል። የቃሉ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ለተወሰኑ ፡ ሰዎች ፡ እንጂ ፡ ለኹለትም ፡ የማይዳረስ ፡ ሲኾን ፤ ኹለተኛው ፡ በጽሑፍ ፡ የኾነው ፡ ግን ፡ ማንኛውም ፡ ሰው ፡ አግኝቶ ፡ እንዲመለከተው ፡ የሚጠቅምና ፡ በዚህም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አገልግሎት ፡ ያለው ፡ መኾኑ ፡ አይካድም ። ስለዚህ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ የመጀመሪያውም ፡ መንገድ ፡ በዚህ ፡ በኹለተኛው ፡ በኩል ፡ ሊደረግ ፡ (ሊሳኩ) ፡ የማይቻሉ ፡ አንዳንድ ፡ ጠቃሚ ፡ ነገሮች ፡ የሚገኙበት ፡ መኾኑ ፡ ርግጥም ፡ ቢኾን ፤ ከሱ ፡ ይልቅ ፡ ኹለተኛው ፡ ከብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ ደርሶ ፡ በሰፊው ፡ እንዲገለጽ ፡ ከማድረጉም ፡ በላይ ፡ «በመጽሐፍ ያለ ፡ ይወረሳል ፤ በቃል ፡ ያለ ፡ ይረሳል ፡ » እንደሚባለው ፡ በጽሑፍ ፡ የሰፈረ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ከመጥፋት ፡ የሚድን ፡ በመኾኑ ፤ ከዚህም ፡ በላይ ፡ ሀገሪቱ ፡ በመጻሕፍትና ፡ በሊትሬቸር ፡ እንድትታወቅ ፡ ለማድረግ ፡ የሚቻለው ፡ በዚህ ፡ በኹለተኛው ፡ ዐይነት ፡

መንገድ ፡ ኹኖ ፡ ስለሚገኝ ፤ መጻሕፍትን ፡ መድረስ ፡ በእውነቱ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ቁም ፡ ነገር ፡ ያለበት ፡ ሥራ ፡ መኾኑ ፡ የሚሳት ፡ አይደለም ።

በየጊዜው ፡ የሚጻፉትም ፡ መጻሕፍት ፡ ጥቅማቸውና ፡ አገልግሎታቸው ፡ እየታየ ፡ በየትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ተልከው ፡ ለተማሪዎች ፡ መማሪያ ፡ እየኾኑ ፡ መንግሥቱን ፡ በዕውቀት ፡ በኩል ፡ በጣም ፡ አድርገው ፡ አንደሚጠቅሙት ፡ አይጠረጠርም ። ንባብ ፡ የሚችል ፡ ሌላውም ፡ ማንኛውም ፡ ኹሉ ፡ ሰው ፡ እነዚያን ፡ መጻሕፍት ፡ በእጁ ፡ ወስዶ ፡ ሊመለከታቸውና ፡ በዚህም ፡ ብዙ ፡ ጥቅም ፡ ሊያገኝባቸው ፡ የሚቻል ፡ መኾኑ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ።

በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የሀገሩ ፡ ሕዝብ ፡ የዕውቀት ፡ ችሎታም ፡ በየጊዜው ፡ እየተሻሻለና ፡ እያደገ ፡ እንደሚሄድ ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ አይዘነጋውም ። በተለይም ፡ ከጥቂት ፡ ዓመታት ፡ ወዲህ ፡ በሀገራችን ፡ የደራስያን ፡ ቍጥር ፡ እየበረከተ ፡ መሄዱን ፡ ስንመለከት ፡ በእውነቱ ፡ ኹላችንም ፡ ክራት ፡ ይሰማናል ። ይህም ፡ ኹሉ ፡ ሊኾን ፡ የቻለው ፡ በብሩህና በአስተዋዩ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ በግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ተጋድሎ ፡ መኾኑ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ይኸውም ፡ የመንግሥቱን ፡ ሥልጣን ፡ ከመጨበጣቸው ፡ በፊት ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሀገራችን ፡ በማንኛውም ፡ ረገድ ፡ የነበረችበት ፡ ኸኔታ ፡ ዘቅ ፡ ያለ ፡ ኾኖ ፡ ሳለ ፤ ዛሬ ፡ ከምንመለከተው ፡ ከፍተኛ ፡ ደረጃ ፡ የደረሰችው ፡ በእኒሁ ፡ ታላቅ ፡ ሰው ፡ ድካም ፡ መኾኑን ፡ የማያውቅ ፡ አንድም ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ አይገኝም ። እኒህም ፡ ድካም ፡ የማያሸንፋቸው ፡ የኹላችን ፡ ብርሃንና ፡ መመኪያችን ፡ የኹኑት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ ሕዝባቸው ፡ ዐይኑን ፡ የሚከፍተውና ፡ ከሌሎችም ፡ የውጭ ፡ ሕዝቦች ፡ ጋራ ፡ እኩል ፡ ሊራመድ ፡ የሚችለው ፡ የዕውቀት ፡ ብርሃን ፡ ሲደርሰው ፡ መኾኑን ፡ ተገንዝበው ፡ የበለጠውን ፡ ሥራቸውን ፡ ወደ ፡ ትምህርት ፡ ጉዳይ ፡ አድርገውት ፡ ይታያሉ።

በዚህም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትምህርት ፡ ቤቶችን ፡ አቋቁመውልናል ። ዛሬ ፡ ብዙዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ አግኝተው ፡ በአድሚኒስትሬሽን ፡ በአየርና ፡ በባሕር ፡ በመሬትም ፡ የመንግሥቱን ፡ ከፍተኛ ፡ ሥልጣን ፡ ይዘው ፡ ሥራውን ፡ ኹሉ ፡ የሚመሩት ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ቡቃያዎችና ፡ ፍሬዎች ፡ ናቸው ። አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ጥቂት ፡ ከፍ ፡ ብዬ ፡ የሀገራችን ፡ ደራስያን ፡ በዛትም ፡ ደስ ፡ ያሰኛል ፡ ስል ፡ የጠቀስሁትም ፡ ጉዳይ ፡ በዚህ ፡ በሚያስደስት ፡ አኳኋን ፡ ሊካሄድ ፡ የቻለው ፤ ማለት ፡ እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ ራሳቸውን ፡ ችለው ፡ ለወገኖቻቸውም ፡ እንዲተርፉ ፡ የኾኑት ፡ ሰዎች ኹሉ ፡ እኒሁ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ ባቋቋሙዋቸው ፡ ትምህርት ፡ ቤቶች ፡ ተምረው ፡ የወጡ ፡ መኾናቸው ፡ ሲታይ ፤ ለዚህ ፡ ኹሉ ፡ ዋናው ፡ ምክንያት ፡ ርሳቸው ፡ እንደኾኑ ፡ ኹላችንም ፡ የምንገነዘበው ፡ ነገር ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ በዘመነ ፡ መንግሥታቸው ፡ ተገኝተን ፡ የዕውቀት ፡ ብርሃን ፡ የደረሰን ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ኹሉ ፤ ፈላስፋው ፡ ፕላቶን ፡ (አፍላጦን ፡) ስለ ፡ መምህሩ ፡ ስለ ፡ ሶቅራጥስ ፡ ሲናገር ፡ «ከኹሉም ፡ ነገር አብልጪ ፡ ፈጣሪዬን ፡ የማመስግነው ፡ በሶቅራጥስ ፡ ዘመን ፡ ስለ ፡ ፈጠረኝ ፡ ነው ። »

ሲል ፡ የተናገረውን ፡ ቃል ፡ እኛም ፡ በገናናው ፡ በግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ በመገኘታችን ፡ ለዚህ ፡ ታላቅ ፡ ዕድል ፡ እግዚአብሔርን ፡ ልናመስግነው ፡ ይገባናል ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ አንባቢዎቼን ፡ ላሳስባችሁ ፡ የምፈልገው ፡ መጽሐፉን ፡ ስታነቡልኝ ፡ ያለ ፡ መሰልቸትና ፡ ደግሞም ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ መኾኔ ፡ መጠን ፡ ለሚገኝ ብኝ ፡ ስሕተት ፡ ኹሉ ፡ አስተያየት ፡ እያደረጋችሁ ፡ ማናቸውንም ፡ ጉድለት ፡ ሳትቈጣጠሩ ፡ በቅንነት ፡ ትመለከቱልኝ ፡ ዘንድ ፡ ነው ።

ይህን ፡ መጽሐፍ ፡ ለማዘጋጀት ፡ ካቀድሁ ፡ ይኸው ፡ ዛሬ ፡ ሦስት ፡ ዓመት ኾኖ ታል ። ይኸውም ፡ በተቻለ ፡ አኳኋን ፡ ወደ ፡ ፍጹምነት ፡ እንዲጠጋ ፡ ለማድረግ ፡ በየጊዜው ፡ ይመጡልኝ ፡ የነበሩትን ፡ ሐሳቦች ፡ በትናንሽ ፡ ወረቀቶች ፡ ላይ ፡ እያሰፈርሁ ፤ ከዚያም ፡ በሌላ ፡ ቀን ፡ ከነዚህ ፡ የተሻሉ ፡ ሌሎች ፡ ሐሳቦች ፡ ሲመጡልኝ ፡ እነዚያን ፡ ትቼ ፡ እነዚህን ፡ በስፍራቸው ፡ በመተካት ፤ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ካንዳንድ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ የበሬት ፡ ሐሳቦቼን ፡ ከኋለኞቼ ፡ ጋራ ፡ እያስማማሁ ፡ ደኅና ፡ መልክ ፡ ለመስጠት ፡ በመሞከር ፤ ደግሞም ፡ የመጽሐፉን ፡ ዐቅድ ፡ በተሻለ ፡ አኳኋን ፡ ለማቅረብ ፡ ያደረግሁት ፡ ኹሉ ፡ ትግል ፡ ብዙ ፡ ድካም ፡ እንደ ፡ ጠየቀኝ ፡ ልሸሽጋችሁ ፡ አልፈቅድም ። ይህ ነንም ፡ ያኸል ፡ ጊዜ ፡ የደከምሁበት ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፤ እንዳስብሁት ፡ ፍጹም ፡ ኾኖ ፡ ባለመገኘቱ ፡ ለጊዜው ፡ ቅር ፡ ቢለኝም ፡ እንኳ ፡ ምናልባት ፡ ጥቅም ፡ ተገኝቶበት ፡ ለወደ ፡ ፊት ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ለኹለተኛ ፡ ጊዜ ፡ የታተመ ፡ እንደኾን ፡ አሁን ፡ ካለው ፡ መልኩ ፡ ብዙ ፡ የተሻሻለ ፡ ነገር ፡ እንደማስገባበትና ፡ ካሁኑ ፡ እጅግ ፡ የበለጠ ፡ እንደሚኾን ፡ ሳስብ ፤ ለዚህ ፡ ላለፈው ፡ አስተያየት ፡ ይደረግልኝ ፡ ዘንድ ፡ ትሕትናዬን ፡ አስቀድሜ ፡ ነው ።

አሁን ፡ መጽሐፉ ፡ ወደ ፡ ተጻፈበት ፡ ዋና ፡ ዓላማና ፡ በውስጡም ፡ ስላለው ፡ ፍሬ ነገር ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያሉትን ፡ ቃላት ፡ ላሰማ ፡ እወዳለሁ ።

ይህን ፡ መጽሐፍ ፡ የጻፍሁበት ፡ ዋናው ፡ ዓላማዬ ፡ ፍልስፍና ፡ ስለ ፡ ተባለው ፡ የትምህርት ፡ ዐይነት ፡ ከመጻሕፍትም ፡ ኾነ ፡ ከመምህራን ፡ ያገኘሁትንና ፡ የተረዳሁትን ፡ ለእናንተ ፡ ለወንድሞቼና ፡ ለእገቶቼ ፡ ልገልጽላችሁ ፡ ልቤ ፡ ስለ ፡ ፈቀደ ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ የውጪው ፡ ዓለም ፡ በዚህ ፡ ትምህርት ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ፍቅር ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ነው ። በተለይም ፡ ደግሞ ፡ በወጣቶቼ ፡ ዘንድ ፤ በግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መልካም ፡ ፈቃድ ፡ ለትምህርት ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ ሀገር ፡ የመሄድ ፡ ዕድል ፡ ተሰጥቶኝ ፡ ራሴ ፡ እንደ ፡ ተመለከትሁትና ፡ እንዳረጋገጥሁት ፡ ኹሉ ፤ የተለየ ፡ ተወዳጅነት ፡ አለው ።

ሊቃውንት ፡ የሚገልጹዋቸውን ፡ ከፍተኛና ፡ ጥልቅ ፡ የኾኑ ፡ አስተያየቶችን ፡ ማዳመጥ ፡ ሕሊናን ፡ እጅግ ፡ የሚያረካ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሊቃውንት ፡ ወይም ፡ ፈላስፎች ፡ በጠቅላላ ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ የሚተቹት ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ ልብ ፡ አድርጎ ፡ ላስተዋለው ፡ ሰው ፡ ካንዳንድ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ ሲታይ ፤ ያልተስተካከለና ፡ በጠቅላላ ፡ በሌላም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡

ቢኾን ፡ ሲመለከቱት ፡ እውነት ፡ የሌለበት ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ መኖሩ ፡ የማይካድ ፡ ቢኾንም ፡ እንኳ ፡ የሐሳባቸውን ፡ ርቀትና ፡ ከብዙም ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ የሚያስኬድ ፡ እውነት የኾነ ፡ ነገር ፡ የሚናገሩ ፡ መኾናቸውን ፡ ስንመለከት ፡ ልቡናችንን ፡ ከፍተን ፡ ልናዳምጣቸው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ፍላጎት ፡ ያድርብናል ። ኹላችንም ፡ በእውነቱ ፡ የታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ ስም ፡ ሲነሣ ፡ እንወዳለን ። ለዚህም ፡ የክብር ፡ ደረጃ ፡ ያደረሳቸው ፡ የትኛው ፡ ሥራቸው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለማወቅ ፡ እንጓጓለን ። ይህ ፡ ሲኾን ፡ ይህንኑ ፡ ፍላጎታችንን ፡ ለመፈጸም ፡ የሚያስችለን ፡ መንገድ ፡ ደግሞ ፡ ከፈለግን ፡ ዘንድ ፡ አይታጣም ። ይኸውም ፡ የሠሩት ንገር ፡ የተናገሯቸውን ፡ ቃላት ፡ የሚጠቅሱ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መጻሕፍትን ፡ በመመልከትና ፡ ቢቻል ፡ የራሳቸውን ፡ ድርሰቶች ፡ ወስደን ፡ በማንበብ ፡ አስፈላጊውን ፡ ነገር ፡ ከዚያው ፡ ለማግኘት ፡ ይቻላል ።

ስለዚህም ፡ በዚህ ፡ ሰዓት ፡ እናንተ ፡ ወንድሞቼም ፡ ምናልባት ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ፍላጎት ፡ ሳይኖራችሁ ፡ አይቀርም ፡ በማለት ፡ ላገለግላችሁ ፡ ይህን ፡ መጽሐፍ ፡ ሳበረክት ፡ ደስ ፡ እያለኝ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህንንም ፡ ስል ፡ ትምህርቱ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ቋንቋዎች ፡ ተጽፎ ፡ የሚገኝ ፡ መኾኑን ፡ ዘንግቼ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ስለዚህ ፡ ነገር ፡ የምታውቁት ፡ የለም ፡ በማለት ፡ ለትምህርቱ ፡ እንግዳዎች ፡ አድርጌ ፡ አስቢያችሁ ፡ አለመኾኑን ፡ እንድታውቁልኝ ፡ እወዳለሁ ።

ይህ ፡ ሲኾን ፡ መጽሐፉን ፡ እንዳዘጋጅ ፡ የቲነሣሁበት ፡ ምክንያት ፡ የማውቀውን ፡ ነገር ፡ በእናት ፡ ቋንቋዬ ፡ አስፍሬ ፡ ስገልጸው ፡ ትምህርቱን ፡ ከዚህ ፡ በፊት የምታውቁት ፡ ብትኖሩም ፡ ምናልባት ፡ በዚያው ፡ በምታውቁት ፡ ላይ ፡ ብትጨምሩ ፡ እንጂ ፡ እንደማትቀንሱ ፡ ደግሞም ፡ ከመካከላችሁ ፡ አንዳንዶቻችሁ ፡ ስለ ፡ ትምህርቱ ፡ በቂ ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ እየፈለጋችሁ ፡ የቋንቋ ፡ ችሎታ ፡ ሳይኖራችሁ ፡ ቀርቶ ፡ ፍላጎታችሁን ፡ ሳትፈጽሙ ፡ የቀራችሁ ፡ ብትኖሩ ፡ ይህ ፡ አነስተኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ጥቂት ፡ ሳያገለግላችሁ ፡ እንደማይቀር ፡ በማሰብ ፡ የጻፍሁት ፡ መኾኑን ፡ ስገልጽ ፡ ከትሕትና ፡ ጋራ ፡ ነው ። ደግሞም ፡ ስለ ፡ እያንዳንዱ ፡ ምዕራፍ ፡ የበለጠ ፡ ዕውቀት ፡ ለማግኘት ፡ የምትፈቅዱ ፡ ሰዎችም ፡ ብትኖሩ ፡ ሰፊ ፡ ሐተታ ፡ የሚገኝባቸውን ፡ መጻሕፍት ፡ ራሳችሁ ፡ እየፈለጋችሁ ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከውጭ ፡ እያስመጣችሁም ፡ ቢኾን ፡ ልትመለከቱ ፡ ትችላላችሁ ። ደራሲውም ፡ በተቻለ ፡ አኳኋን ፡ ካንዳንድ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ሐተታው ፡ የሚገኝባቸውንም ፡ ገጾች ፡ ጭምር ፡ ሳይቀር ፡ በመጥቀስ ፡ ያመለከታቸው ፡ አንዳንድ ፡ መጻሕፍት ፡ ስላሉ ፡ አግኝታችሁ ፡ እንድትጠቀሙባቸው ፡ ትልቅ ፡ ምኞቱ ፡ ነው ።

ደግሞም ፡ እውነቱን ፡ ለመናገር ፡ በዚህ ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ በኩል ፡ በሀገራችን ፡ ሊቃውንት ፡ የተደረሱ ፡ በቂዎች ፡ መጻሕፍት ፡ የሉንም ። ተደርሰውም ፡ ኾነ ፡ ተተርጉመው ፡ ያሉት ፡ በጣም ፡ ጥቂቶች ፡ ናቸው ። ቅጥራቸውም ፡ ያነሰ ፡ ኾኖ ፡ ሳለ ፡ ደንበኞች ፡ መጻሕፍት ፡ ተብለው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ ሊጣልባቸው ፡ የሚቻል ፡ መኾናቸውን ፡ ለመካድ ፡ ባይቻልም ፡ እንኳ ፡ አብዛኞቹ ፡ ዛሬ ፡ በዓለም ፡ ላይ ፡ እንደሚደረገው ፡ ኹሉ ፡ ስለ ፡

አንድ ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ወስደው ፡ ያንኑ ፡ በሰፊው ፡ ከነማስረጃውና ፡ በላዩ ፡ ላይ ፡ ከተነገሩት ፡ ተቃዋሚ ፡ ሐሳቦች ፡ ጋራ ፡ በቂ ፡ ሐሳብ ፡ እንዲገኝባቸው ፡ ዐይነት ፡ ኾነው ፡ ኹሉም ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የተጻፉ ፡ ባለመኾናቸው ፡ ጥቂት ፡ ቅር ፡ ሳያሰኝ ፡ አልቀረም ።

ዛሬ ፡ እንደምንመለከተው ፡ ዕውቀት ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡ ተከፍሎ ሞል ። መጀመሪያ ፡ ኹለቱ ፡ ታላላቅ ፡ የዕውቀት ፡ ግንዶች ፡ አሉ ። እነሱም ፡ ሥጋዊና ፡ መንፈሳዊ ፡ ዕውቀት ፡ ተብለው ፡ ይነገራሉ ። በነዚህም ፡ በኹለቱ ፡ ታላላቅ ፡ ክፍሎች ፡ ውስጥ ፡ የተመደቡ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የትምህርት ፡ ዐይነቶች ፡ ይገኛሉ ። አንድ ፡ ሰውም ፡ ባንደኛና ፡ በኹለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ውስጥ ፡ ሳለ ፡ ከኹሉም ፡ ዐይነት ፡ ጠቅላላ ፡ ዕውቀት ፡ እንዲወስድ ፡ በማለት ፡ ከያይነቱ ፡ መማር ፡ ግድ ፡ ቢኾንበትም ፡ እንኳ ፡ ከፍ ፡ ሲል ፡ ከኮሌጅና ፡ ከዩኒቨርሲቲ ፡ ደረጃ ፡ ሲደርስ ፡ አንድ ፡ ትምህርት ፡ ብቻ ፡ መርጦ ፡ ያጠናል ። በዚያም ፡ ትምህርት ፡ የተወሰነ ፡ ጥናት ፡ በማድረግ ፡ እስፔሻሊስት ፡ በመባል ፡ ከፍተኛ ዕውቀት ፡ ይዞ ፡ ይወጣል ።

እንደዚህም ፡ ዛሬ ፡ በድርሰትም ፡ በኩል ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ደራስያን ፡ መጻሕፍት ፡ ሲጽፉ ፡ አንድ ፡ አርእስት ፡ ብቻ ፡ ወስደው ፡ ያንን ፡ አርእስት ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ መርምረው ፡ የደረሱበትን ፡ ውጤት ፡ አያይዘው ፡ ለአንባብያን ፡ ያበረክታሉ ። በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታ ፡ አንባቢውም ፡ አእምሮው ፡ በብዙ ፡ አርእስቶች ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ ሳይዋልልና ፡ ሳይባክን ፡ በዚያ ፡ ባንዱ ፡ አርእስት ፡ ብቻ ፡ ሊወሰንና ፡ ደራሲውም ፡ ያንን አርእስት ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ እየተነተነ ፡ ከነማስረጃው ፡ ጭምር ፡ ሲገልጽለት ፡ በደንብ ፡ ሊከታተለውና ፡ ሊገልጸው ፡ የሚችውንም ነገር ፡ በቀላሉ ፡ ሊደርስበት ፡ (ሊረዳለት ፡) የሚችል ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ በዚያ ፡ አርእስት ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ የተሟላ ፡ በቂ ፡ ሐሳብ ፡ ሊወስድ ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ስለ ፡ ብዙ ፡ ጉዳዮች ፡ አንድነት ፡ አድርገው ፡ በሚናገሩት ፡ መጻሕፍት ፡ ውስጥ ፡ የኾነ ፡ እንደኾን ፡ አንባቢው ፡ በመጽሐፉ ፡ ውስጥ ፡ የሚገለጹትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አርእስት ፡ ያላቸውን ፡ ጉዳዮች ፡ ከመጀመሪያው ፡ እስከ ፡ መጨረሻው ፡ በሚገባ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ሊከታተላቸውና ፡ በሚያነበውም ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ የተሟላ ፡ ሐሳብን ፡ ሊወስድ ፡ አስቸጋሪ ፡ ይኾንበታል ። እንዲህ ፡ ዐይነቶቹ ፡ ድርሰቶች ፡ ጥቅማቸው ፡ ባጭር ፡ ባጭሩ ፡ ጥቂት ፡ ሐሳብ ፡ እየወሰዱ ፡ ለማለፍ ፡ ሲፈለግ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ግን ፡ ሙሉ ፡ ሐሳብ ፡ ለመውሰድ ፡ ማለት ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ጉዳይ ፡ ከዳር ፡ እስከ ፡ ዳር ፡ አጣርቶ ፡ ለማወቅ ፡ ሲፈለግ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቶቹ ፡ ድርሰቶች ፡ ለዚህ ፡ ያለውን ፡ ፍላጎት ፡ ለመሙላት ፡ ጎይል ፡ ሳያንሳቸው ፡ አይቀርም ።

ይህንም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ሐሳብ ፡ ያተትንበት ፡ ምክንያት ከዚህ ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ ለመስጠት ፡ አስበን ፡ ነው ።

ዛሬ ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ስንናገርም ፡ ኾነ ፡ መጽሐፍ ፡ ስንደርስ ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ መውሰድ ፡ አለብን ። ስለዚህም ፡ እንደ ፡

ማናቸውም ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ ኹሉ ፡ ስለ ፡ ፍልስፍና ፡ ትምህርትም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ለመጽፍ ፡ ስናስብ ፡ መጀመሪያ ፡ በዚህ ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ ምን ፡ ምን ፡ ነገሮች ፡ እንደሚጠኑ ፡ ለይተን ፡ ማወቅ ፡ ያስፈልጋል ። ይህንንም ፡ ካወቅንና ፡ ከተረዳን ፡ በኋላ ፡ አንዱን ፡ ክፍል ፡ መርጦ ፡ ከመግቢያው ፡ ላይ ፡ በውስጡ ፡ ስላለው ፡ የጥናት ፡ ዐይነት ፡ አንድ ፡ ትንሽ ፡ መግለጫ ፡ መስጠት ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ጥናት ፡ እንደ ፡ ገቡ ፡ ከመጀመሪያው ፡ እስከ ፡ መጨረሻው ፡ ድረስ ፡ በየስፍራው ፡ በውስጡ ፡ የሚጠኑትን ፡ ነገሮች ፡ ደንበኛ ፡ (ሎጂክ ፡) የኾነ ፡ ተራ ፡ ተከትሎ ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ መጥቀስና ፡ በዚያ ፡ በምዕራፉ ፡ ውስጥ ፡ የጥናት ፡ መነሻ ፡ የኾነውንም ፡ ጉዳይ ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ወስዶ ፡ ከጥንት ፡ አንሥቶ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ በጉዳዩ ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ ሥራውን ፡ እየሻሻለ፡የደረሰበትን ፡ ውጤት ፡ ኹሉ ፡ ጠቅሶ ፡ ማስረዳት ፡ ተገቢ ፡ ነው ። በኋላም ፡ ነገሩ ፡ የታሪክ ፡ ሥራ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፤ ማለት ፡ እገሌ ፡ እንዲህ ፡ ብሏል ፡ በማለት ፡ ብቻ ፡ እንዳያልቅ ፡ ሲቻል ፡ ራሱ ፡ ደራሲው ፡ በጉዳዩ ፡ ላይ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ዐስቦበት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ በራሱ ፡ ምርመራ ፡ የደረሰበትን ፡ ውጤት ፡ በመጥቀስ ፤ ይህም ፡ ባይቻል ፡ ደግሞ ፡ ከብዙ ፡ ዘመን ፡ ምርመራ ፡ በኋላ ፡ ነገሩ ፡ ከጊዜ ፡ ብዛት ፡ እየተጣራ ፡ መጥቶ ፡ በመጨረሻም ፡ ዘመን ፡ ትንሽ ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ ያረፉትና ፡ በሕይወት ፡ ያሉትም ፡ ሊቃውንት ፡ የተናገሩዋቸውን የመጨረሻ ፡ ሐሳቦች ፡ አምጥቶ ፡ በመግለጽ ፤ ከዚያም ፡ ደግሞ ፡ የተረፈውን ፡ ራሱ ፡ አንባቢው ፡ በብሉ ፡ ምናልባት ፡ ስለዚያ ፡ ጉዳይ ፡ የሚሰጠው ፡ የግል ፡ አስተያየት ፡ እንዳለው ፡ በጎደለ ፡ ለመሙላት ፡ እንዲመች ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ ለራሱም ፡ መብት ፡ እየተው ፡ ያንን ፡ የሚገልጹትን ፡ ጉዳይ ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ወስዶ ፡ ያጠኑት ፡ እንደ ፡ ኾን ፡ ላንባቢም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ጥቅምና ፡ ርዳታ ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ።

እኛም ፡ ይህንኑ ፡ በማለት ፡ በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ የተከተልነው ፡ መሥመር ፡ ይኸው ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ከየፈላስፎቹ ፡ አንደበት ፡ የተገለጹትን ፡ አስተያየቶች ፡ ብቻ ፡ እያሰሙ ፡ ማለፍ ፡ ለአንባቢያን ፡ ሙሉ ፡ ርዳታ ፡ አለመኾኑ ፡ ስለ ፡ ተስማን ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ያን ፡ ሰዓት ፡ አንባቢው ፡ የኹሉንም ፡ ካነበበ ፡ በኋላ ፡ ያንዱን ፡ ሐሳብ ፡ የተሻለ ፡ አድርጎ ፡ ተመልክቶ ፡ ሌላውን ፡ ደግሞ ፡ መለስ ፡ ብሎ ፡ ሲያይ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ያን ፡ የበለጠ ፡ አድርጎ ፡ በማሰብ ፡ ከኹሉም ፡ እውነተኛው ፡ የትኛው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለመለየት ፡ ግራ ፡ እንዳይገባውና ፡ በጥርጣሬ ፡ እንዳይዋልል ፡ ላኹኑ ፡ የሳይንስና ፡ የፍልስፍና ፡ እርምጃ ፡ ትክክለኛ ፡ ሐሳብ ፡ ኾኖ ፡ ለጊዜው ፡ በሊቃውንቱም ፡ በኩል ፡ ጸድቆ ፡ የሚነገረውን ፡ ቃል ፡ ሲገልጹለት ፡ በዚህ ፡ ደስ ፡ ተሰኝቶ ፡ ከብዙ ፡ ችግርም ፡ ነጻ ፡ መውጣቱ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የተገለጹትን ፡ ሐሳቦች ፡ ብቻ ፡ በመዘርዘር ፡ ያለውን ፡ ቀላል ፡ ሥራ ፡ ትተን ፡ ብዙ ፡ የአእምሮ ፡ ድካምና ፡ ጊዜ ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ከነዚያ ፡ ከተነገሩት ፡ አስተያየቶች ፡ ኹሉ ፡ ርግጠኛ ፡ መስሎ ፡ የሚታየውን ፡ ሐሳብ ፡ በመስጠትና ፡ ርስ ፡ በርሳቸውም ፡ የሚቀዋወሙትን ፡ የቲዎሪ ፡ ዐይነቶችን ፡ ካዲሱ ፡ የሳይንስና ፡

የፍልስፍና ፡ እርምጃ ፡ ጋራ ፡ እያስተያየ ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ የሚሰማሙበትን ፡ መንገድ ፡ ፈልጎ ፡ ከኹሉም ፡ ሐሳቱንና ፡ እውነቱን ፡ እየለዩ ፡ እውነተኞቹን ፡ ነገሮች ፡ ከዚያም ፡ ስብስቦ ፡ አንድ ፡ የተሟላና ፡ የተሻለ ፡ ሐሳብ ፡ ለማቅረብ ፡ ከደራሲው ፡ የሚጠየቀው ፡ ድካም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ መኾኑን ፡ ይህንን ፡ ብቻ ፡ አንባቢው ፡ እንዲያውቅልን ፡ እንወዳለን ።

ከዚህም ፡ በላይ ፡ ደግሞ ፡ ማናቸውም ፡ ድርሰት ፡ ሲባል ፡ ደራሲውን ፡ የሚያደክመው ፡ መኾኑ ፡ ከአንባቢያን ፡ ልቡና ፡ ሳይዘነጋ ፡ ደራሲው ፡ መጽሐፉን ፡ ሲያዘጋጅ ፡ የደረሰበትን ፡ ኹሉ ፡ ድካም ፡ ረስቶ ፡ ከሥራው ፡ ደስታን ፡ ለማግኘት ፡ የሚችለው ፡ አንባቢዎቹ ፡ በመጽሐፉ ፡ ተደስተውበት ፡ በውስጡ ፡ የገለጸቸውም ፡ ሐሳቦች ፡ የሚገባ ፡ አቀባበል ፡ ተደርጎላቸው ፤ በሥራ ፡ ላይ ፡ እንዲውሉ ፡ ያሳስባቸው ፡ ነገሮችም ፡ በሚያስደስት ፡ አኳኋን ፡ እንዳስበው ፡ ኹሉ ፡ በሕዝቡ ፡ አኗኗር ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ስፍራ ፡ ይዘውለት ፡ የተሠራባቸው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ መኾኑን ፡ ማንኛውም ፡ አንባቢ ፡ ሳይዘነጋ ፡ የወንድሙን ፡ የደራሲውን ፡ ድካም ፡ የሚመልስው ፡ በዚህ ፡ መኾኑን ፡ ተረድቶ ፤ በነገሩ ፡ ችላ ፡ እንዳይልበት ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ የሚጣልበት ፡ ዕውቀትንና ፡ ማስተዋልን ፡ እስተባብሮ ፡ የያዘው ፡ ትልቅነቱ ፡ የሚያስገድደው ፡ መኾኑን ፡ በመተማመን ፡ ነው ።

አሁን ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ወደ ፡ ፊተኛው ፡ ሐሳባችን ፡ እንመለስና ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ በተጨማሪ ፡ ልንገልጸው ፡ የምንወደው ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ አንድ ፡ መጽሐፍ ፡ ስንጽፍ ፡ ፈላስፎችን ፡ ወስደን ፡ የተናገሩትን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ የፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ብለን ፡ ልንጠቅሰው ፡ የማይገባ ፡ መኾኑን ፡ ነው ።

ዛሬ ፡ ፍልስፍናና ፡ ሳይንስ ፡ ተለያይተዋል ። ሳይንስ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ የመጣው ፡ ከፍልስፍና ፤ ይኸውም ፡ ከመመራመር ፡ በኾንም ፡ ዛሬ ፡ ሳይንስ ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ የተለየ ፡ ትምህርት ፡ ኾኗል ።

እንደምናውቀው ፡ ኹሉ ፡ በሳይንስ ፡ ውስጥ ፡ የሚነገሩት ፡ የትምህርት ፡ ዐይነቶች ፡ እንደ ፡ አስትሮኖሚ ፡ እንደ ፡ ማቴማቲክስ ፡ እንደ ፡ ባዮሎጂ ፡ እንደ ፡ ፊዚክስ ፡ እንደ ፡ ኬሚስትሪ ፡ እንደ ፡ ጂዎሎጂ ፡ ያሉ ፡ ትምህርቶች ፡ ናቸው ። ፈላስፎችም ፡ የሳይንስን ፡ መሠረት ፡ የጣሉ ፡ እንደ ፡ መኾናቸው ፡ መጠን ፤ በየበኩላቸው ፡ ስለነዚህ ፡ ኹሉ ፡ የትምህርት ፡ ዐይነቶች ፡ አንዳንድ ፡ ያቀረቡዋቸው ፡ ሐሳቦች ፡ እንዳሉ ፡ አይጠረጠርም ። ያም ፡ በየጊዜው ፡ የሰጡት ፡ ሐሳብ ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ እየተሻሻለና ፡ ቀድሞበት ነገረው ፡ ላይ ፡ አዲስ ፡ ሐሳብ ፡ እየተጨመረ ፡ ስሕተት ፡ የነበረውም ፡ እየታረመ ፡ ሄዶ ፡ እንሆን ፡ ዛሬ ፡ ስለ ፡ ከዋክብት ፡ ኾነ ፡ ስለ ፡ መሬት ፡ ጠባይ ፤ ስለ ፡ ሕይወት ፡ ጉዳይ ፡ ኾነ ፡ በጠቅላላ ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ጉዳይ ፡ የተሟላ ፡ ሐሳብ ፡ ተገኝቶዋል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ አስትሮኖሚ ፡ ጂዎሎጂ ፡ ባዮሎጂ ፡ . . . እየተባሉ የሚጠሩ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሥነፍጥረት ፡ ትምህርቶች ፡ ተመሥርተው እንመለከታለን። ይኹን እንጂ፤ ዛሬ ፡ እነዚህ ፡ የትምህርት ፡ ዐይነቶች ፡ ቀድሞ ፡ በፈላስፎች ፡ ምርመራ ፡ የተገኙና ፡ የተቋቋሙ ፡ በኾኑም ፡ አንኳ ፡

እኔ ፡ ነበርኩ ። ተጠይቀን ፡ ባቀረብነውም ፡ ፕሮግራም ፡ ውስጥ ፡ ከዋናው ፡ ትምህርት ፡ ማለት ፡ ከቲዎሎጂው ፡ (ከመንፈሳዊው) በቀር ፡ በውጭ ፡ ሀገር ፡ እንደሚደረገው ፡ ኹሉ ፡ ጥቂት ፡ የፍልስፍና ፡ ትምህርትም ፡ እንደሚያስፈልግ ፡ ጠቅሰን ፡ ስለ ፡ ነበር ፡ በዚህ ፡ መሠረት ፡ ኹላችንም ፡ ተስማምተን ፡ እንደየስጦታችንና ፡ እንደየፍላጎታችን ፡ ትምህርቱን ፡ በስምምነት ፡ ተከፋፍለን ፡ የፍልስፍናው ፡ ትምህርት ፡ ለኔ ፡ ደርሶኝ ፡ በዚህ ፡ ሥራ ፡ ከጀመርሁ ፡ ይኸው ፡ ዛሬ ፡ ሦስት ፡ ዓመታት ፡ ያኸል ፡ አልፈዋል። ሥራውም ፡ ጊዜውን ፡ ጠብቆ ፡ ይኸው ፡ የጀመርሁት ፡ አንደኛው ፡ ክፍል፡በእግዚአብሔር ፡ ፈቃድ ፡ ከፍጻሜ ፡ ደርሶልኛል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ደግሞ ፡ በታሰበው ፡ ቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ሳይከናወንልኝ ፡ ቢቀርም ፡ እንደዚሁ ፡ ወደፊት ፡ ለማዘጋጀቱ ፡ ሌሎች ፡ መጻሕፍት ፡ ይህ ፡ ያኸኑ ፡ እንደሚያደፋፍረኝ ፡ ተስፋ ፡ አደርጋለሁ ። በዚህም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ ወፎታ ፡ በሙሉም ፡ እንኳ ፡ ባይኾን ፡ ሩቡን ፡ ለመመለስ ፡ እችላ ፡ ይኾናል ፡ ብዬ ፡ አምናለሁ ። ለወገኖቼም ፡ ያለብኝን ፡ ግዳጅ ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለመፈጸም ፡ እንደሚቻልም ፡ አስባለሁ ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ልናገረው ፡ የምወደው ፡ መጽሐፉን ፡ ሳዘጋጅ ፡ በብዙ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለረዱኝ ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ ምስጋና ፡ ሳላቀርብ ፡ እንደማለልፍ ፡ ነው ። ከኹሉም ፡ በፊት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደገለጽሁት ፡ ኹሉ ፡ ለመጽሐፉ ፡ ዝግጅት ፡ የግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ትእዛዝ ፡ ያለበት ፡ ሲኾን ፡ ይኸንኑ ፡ የግርማዊነታቸውን ፡ ትእዛዝ ፡ በማሳሰብና ፡ ደግሞም ፡ መጽሐፉን ፡ በፍጥነት ፡ አዘጋጅቼ ፡ እንዳቀርብ ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ የሚያበረታታ ፡ ቃል ፡ እየሰጡኝ ፡ በሥራው ፡ ላተጉኝ ፡ ደግሞም ፡ ቡራኬያቸው ፡ ለሥራዬ ፡ ፍጻሜ ፡ ላበቃኝ ፡ ለብፁዕ ፡ አቡነ ፡ ቴዎፍሎስ ፡ የሐረር ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ጥልቅ ፡ ምስጋና ፡ አቀርባለሁ ።

እንዲሁም ፡ በለዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ጉዳይ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ የማይረሳኝ ፡ ዘፍ ፡ ያለ ፡ ውለታ ፡ ለፈጸሙልኝ ፡ በግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ልዩ ፡ ካቢኔ ፡ የመንፈሳዊ ፡ ክፍል ፡ ዋና ፡ ዲሬክተርና ፡ የመንበረ ፡ ጸባኦት ፡ ቅድስት ፡ ሥላሴ ፡ ገዳም ፡ እስተዳዳሪ ፡ ሊቀ ፡ ሥልጣናት ፡ ሀብተ ፡ ማርያም ፡ ወርቅነህ ፡ ልዩ ፡ ምስጋና ፡ ሳላቀርብ ፡ እላልፍም ።

እንዲሁም ፡ በግርማው ፡ በኩል ፡ የቃላቱንና ፡ ያረፍተ ፡ ነገሮቹን ፡ አስካክብተቻለ ፡ መንገድ ፡ ላቃኑልኝና ፡ ሳይሰለቹኝም ፡ በየጊዜው ፡ የተቻላቸውን ፡ ርዳታ ፡ ላበረክቱልኝ ፡ በመድኃኔ ፡ ዓለም ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ በከፍተኛ ፡ ክፍል ፡ ዐማርኛ ፡ ለሚያስተምሩት ፡ ለሊቀ ፡ ጠበብት ፡ ሰዊተ ፡ ሥላሴ ፡ አባ፡ ልባዊ ፡ ምስጋና ፡ አቀርባለሁ ።

ከዚህም ፡ ሌላ ፡ ደግሞ ፡ መጽሐፉ ፡ ለማተሚያ ፡ ቤት ፡ ከመሰጠቱ ፡ በፊት፡በታይፕ ፡ መትቶ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ርዳታ ፡ ላደረገልኝ ፡ ለአቶ ፡ አሰፋ ፡ ጥበበና ፡ እንደዚሁም ፡ በመንፈስ ፡ አብረውኝ ፡ ኹነው ፡ በሐሳብ ፡ ላበረታቱኝ ፡ እውነተኛች ፡ ወንድሞቼ፡ኹሉ ፡ ምስጋናዬን ፡ አቀርባለሁ ።

የማነ ፡ ገብረ ፡ ማርያም ።

መግቢያ ።

ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ትምህርትም ፡ ኾነ ፡ ሌላ ፡ ሲገለጽ ፡ ከኹሉ ፡ በፊት ፡ አስቀድሞ ፡ አስፈላጊውን ፡ ሐተታ ፡ ባጭሩ ፡ አድርጎ ፡ አንባቢው ፡ ወይም ፡ እድማጩ ፡ ከጥናው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ከመግባቱ ፡ በፊት ፡ ጉዳዩ ፡ እንዲቀልለትና ፡ ጥቂት ፡ ሐሳቦች ፡ ይዞ ፡ እንዲገባ ፡ (እንዲቀርብ) ፡ የሚረዳው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ መግቢያ ፡ እንዲኖር ፡ አስፈላጊ ነው ። የመግቢያም ፡ ጥቅሙ ፡ ትምህርት ፡ ፈላጊው ፡ ሰው ፡ ወደፊት ፡ ስለፈው ፡ ተገልጾ ፡ የሚያገኘውን ፡ ሐሳብ ፡ አስቀድሞ ፡ ጠቅላላ ፡ የኾነ ፡ አስተያየት ፡ እንዲያገኝና ፡ ደስ ፡ እያለውም ፡ በውስጡ ፡ ያለውን ፡ (የተጻፈውን) ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ በሚገባ ፡ እንዲከታተለው ፡ ዐይነት ፡ ይረዳው ፡ ዘንድ ፡ ተብሎ ፡ የሚደረግ ፡ መኾኑ ፡ የሚካድ ፡ አይደለም ።

እኛም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አሁን ፡ ይኸንኑ ፡ መንገድ ፡ በመከተል ፡ ለተከበራችሁ ፡ አንባቢዎቻችን ፡ የትምህርቱን ፡ ጠቅላላ ፡ ሐሳብ ፡ ለመግለጽ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ አጭር ፡ መግለጫ ፡ እንሰጣለን ።

ፍልስፍና ፡ ወይም ፡ የፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ሲባል ፡ ኹላችንም ፡ በጥሯችን ፡ እንሰማለን ። በመቅድሙ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ጠቀስነውም ፡ ካንባቢዎቻችን ፡ መካከል ፡ ትምህርቱ ፡ እንግዳ ፡ የማይኾንባችሁ ፡ ሰዎች ፡ እንዳላችሁ ፡ ርግጥ ፡ ቢኾንም ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ደግሞ ፡ ምናልባት ፡ ደገና ፡ አድርጋችሁ ፡ የማታውቁት ፡ ሰዎችም ፡ እንደምትኖሩ ፡ እናስባለን ።

ይህም ፡ መጽሐፍ ፡ በተለይ ፡ የተጻፈው ፡ ለኹለተኞቹ ፡ ቢኾንም ፡ እንኳ ፡ የመጀመሪያዎቹም ፡ ቢመለከቱት ፡ በነበራቸው ፡ ዕውቀት ፡ ላይ ፡ ቢጮምሩ ፡ እንጂ ፡ ስለማያገቡድሉ ፡ እነርሱንም ፡ የሚመለከት ፡ ነው ፡ ብንል ፡ ድፍረት ፡ የሚኾንብን ፡ አይመስለንም ።

ከዚህም ፡ በላይ ፡ መጽሐፉ ፡ ለውጭ ፡ አንባቢያን ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ለተማሪዎችም ፡ እንደሚያገለግል ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ የተዘጋጀ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ በትምህርት ፡ ቤትም ፡ ውስጥ ፡ ሊሠራበት ፡ እንደሚቻል ፡ እምነት ፡ አለን ።

በቀረው ፡ ዓለም ፡ እንደሚደረገው ፡ ኹሉ ፡ በኛም ፡ በሀገራችን ፡ ትምህርት ፡ ቤቶች ፡ በኹሉም ፡ ክፍል ፡ ባይኾንም ፡ እንኳ ፡ ባ፲፩ኛና ፡ ባ፲፪ኛ ፡ ክፍል ፡ ያሉ ፡ ወጣቶች ፡ በዕድሜም ፡ በአእምሮም ፡ በሰል ፡ ያሉ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ በዚህ ፡ ትምህርት ፡ በኩል ፡ እንግዶች ፡ እንዳይኾኑ ፡ ጥቂት ፡ ሐሳብ ፡ ለመውሰድ ፡ ያኸል ፡ በላምንት ፡ አንድ ፡ ወይም ፡ ኹለት ፡ ሰዓት ፡ ከፕሮግራም ፡ ገብቶላቸው ፡ ቢማሩት ፡ መልካም ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ፡ ብለን ፡ እናስባለን ። ይህንንም ፡ ያልንበት ፡ ምክንያት ፡ ወጣቶቹ ፡ አንደኛውንና ፡ ኹለተኛውን ፡ ደረጃ ፡ እንደ ፡ ጩረሱ ፡ ወደ ፡ ኮሌጅ ፡ ወይም ፡ ወደ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ሲዛወሩ ፡ ከዚያ ፡ የሚያጠኑት ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ ትምህርት ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ ከዚያ ፡ እንደ ፡ ገቡ ፡ ይህ

ነ፡ ትምህርት፡ ካልወሰዱ፡ በቀር፡ ሌላ፡ ጊዜ፡ ሊማሩት፡ ዕድል፡ ስለማያገኙ፡ ጠቅላላ፡ ዕውቀት፡ ለማግኘት፡ ከየትምህርቱ፡ ዐይነት፡ ኹሉ፡ በሚማሩበት፡ ባንደኛና፡ በኹለተኛ፡ ደረጃ፡ ባሉበት፡ ጊዜ፡ ካላገኙት፡ በኋላ፡ ሊያገኙት፡ ጥቂት፡ አስቸጋሪ፡ ሳይኾንባቸው፡ አይቀርም፡ በማለት፡ ነው። ስለዚህ፡ በውጪው፡ ዓለም፡ ያሉት፡ ወጣቶች፡ የሚማሩትን፡ ይህን፡ ትምህርት፡ በኛም፡ ዘንድ፡ ከሌሎቹ፡ ትምህርቶች፡ ውስጥ፡ ተራ፡ ገብቶ፡ እንዲሰጥ፡ በደረግ፡ መልካም፡ መስሎ፡ ይታያል።

አሁን፡ ባጭሩ፡ ከዚህ፡ ቀጥለን፡ ይኸው፡ በዚህ፡ መጽሐፍ፡ ውስጥ፡ የምንገልጸው፡ የፍልስፍና፡ ትምህርት፡ መጀመሪያ፡ የቃሉ፡ አመጣጥ፡ እንዴት፡ እንደ፡ ኾነና፡ በውስጡ፡ ያለውም፡ ሐሳብ፡ ምን፡ እንደ፡ ኾነ፤ የትምህርቱም፡ ዐይነት፡ በስንት፡ ክፍል፡ እንደሚከፈል፡ አስፈላጊውን፡ ቃል፡ ከብዙ፡ በጥቂቱ፡ ከዚህ፡ ላይ፡ ለመጥቀስ፡ እንሞክራለን።

መጀመሪያ፡ ራሱን፡ ፍልስፍና፡ የሚለውን፡ ቃል፡ እንውሰድ።

ይህ፡ ቃል፡ ምንም፡ እንኳ፡ ዛሬ፡ ባማርኛም፡ ኾነ፡ በቀሩት፡ የዓለም፡ ቋንቋ፡ ዎች፡ ኹሉ፡ ገብቶ፡ በዚህ፡ አነጋገር፡ በሠራበትም፡ እውነተኛውን፡ ምንጩን፡ ለማግኘት፡ ስንፈልግ፡ ወደ፡ ጽርእ፡ ቋንቋ፡ መመልከት፡ የሚያስፈልገን፡ ይኾናል። ቃሉንም፡ በዚህ፡ በተጠቀሰው፡ ቋንቋ፡ ውስጥ፡ φιλοσοφία ፊሎሶፊያ፡ በሚል፡ አጻጻፍና፡ አነጋገር፡ እናገኛለን። ቃሉም፡ አንድ፡ ብቻውን፡ ሳይኾን፡ ከኹለት፡ ቃላት፡ የተመሠረተ፡ ነው። አንደኛው፡ ቃል፡ φῐ፻፲፱ ፊሎስ፡ የሚል፡ ሲኾን፤ ኹለተኛው፡ σοφῐ፻ ሶፊያ፡ የሚል፡ ቃል፡ ነው። የመጀመሪያው፡ ቃል፡ ትርጓሜ፡ ወዳጅ፡ ጓደኛ፡ ማለት፡ ነው። ኹለተኛውም፡ ቃል፡ ጥበብ፡ ማለት፡ ነው። እነዚህም፡ ኹለት፡ ቃላት፡ ባንድነት፡ ተጠቃልለው፡ አንድ፡ ራሱን፡ የቻለ፡ ቃል፡ በማበጀት፡ የጥበብ፡ ፍቅር፡ የሚለውን፡ ፍቺ፡ ይሰጡናል። ይኸውም፡ φιλοσοφῐ፻ ፊሎሶፊያ፡ ሲል፡ የጥበብ፡ ፍቅር፡ ማለት፡ ሲኾን፤ φῐ፻፲፱ σοφῐ፻ ፊሎሶፊስ፡ ሲል፡ ደግሞ፡ የጥበብ፡ ወዳጅ፡ ማለት፡ ኾኖ፡ ይገኛል። ይኸውም፡ ሰውዬውን፡ ያመለክታል፡ ማለት፡ ነው።

ቃሉ፡ መጀመሪያ፡ የነበረው፡ ፍቺ፡ ይኸው፡ ነበር። ብዙዎችም፡ ከጥንት፡ ጽርዓት፡ ፈላስፎች፡ መካከል፡ ራሳቸውን፡ የጥበብ፡ ወዳጆች፡ የዕውቀት፡ አፍቃሪዎች፡ ነን፡ ሲሉ፡ ቃሉን፡ ለራሳቸው፡ መጠሪያ፡ አድርገው፡ ይሠሩበት፡ ነበር። በዚህም፡ መጠሪያ ሶፎስ፡ ማለት፡ ዐዋቂ፡ ጠቢብ፡ ነኝ፡ በማለት፡ ፈንታ፡ φῐ፻፲፱ σοφῐ፻ ፊሎሶፊስ፡ የጥበብ፡ አፍቃሪ፡ ነኝ፡ በማለት፡ ራሳቸውን፡ እንዲህ፡ አድርገው፡ መጥራት፡ ይወዱ፡ ነበር።

በኋላ፡ ግን፡ ቃሉ፡ ቀስ፡ በቀስ፡ ከቀድሞው፡ ትንሹ፡ የተለየ፡ ፍቺ፡ እየወሰደ፡ ሄደ። ይኸውም፡ የጥበብ፡ አፍቃሪ፡ ወይም፡ ወዳጅ፡ ማለት፡ የነበረው፤ ወደ፡ ኋለኛው፡ ዘመን፡ ዐዋቂ፡ በጣም፡ የሚመራመር፡ ብልሃ፡ ሰው፡ የማመዛዘንና፡ የማስተዋል፡ ችሎታ፡ ያለው፡ ባለፈውና፡ ወደ፡ ፊት፡ በሚመጣው፡ ነገር፡ ላይ፡ ሐሳብ፡ ለመስጠት፡

የሚችል፡ ብልሃ፡ የኾነ፡ ሰውን፡ የሚጠቅስ፡ ቃል፡ ኾነ(፩)። ኾኖም፡ ይህ፡ ቃል፡ በመሠረቱ፡ የጽርእ፡ ቋንቋ፡ ሲኾን፤ በዓለም፡ ቋንቋዎች፡ ኹሉ፡ አጻጻፉ፡ ብቻ፡ ሲለይ፡ አነጋገሩና፡ ስሜቱ፡ እንደዚያው፡ እንዳለ፡ ተወስዶ፡ ሲሠራበት፡ ይገኛል።

ለምሳሌ፡ ባራቱም፡ የአውሮፓ፡ ቋንቋዎች፡ በእንግሊዝኛም፡ በፈረንሳይኛም፡ በጀርመንኛም፡ በኢጣሊያንኛም፡ ተራውን፡ PHILOSOPHY, PHILOSOPHIE, PHILOSOPHIE, PHILOSOFIA እየተባለ፡ ይነገራል። ከዚህ፡ ላይ፡ ሰውዬውም፡ እንደዚህ፡ በነዚህ፡ ቋንቋዎች፡ ተራውን፡ PHILOSOPHER, PHILOSOPHE, PHILOSOPH, FILOSOFO እየተባለ፡ ይጠራል። ባማርኛም፡ ትምህርቱ፡ ወይም፡ ዕውቀቱ፡ ፍልስፍና፡ ሲባል፡ ሰውየው፡ ደግሞ፡ ፈላስፋ፡ ተብሎ፡ ይነገራል።

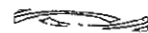
የቃሉ፡ አመጣጥና፡ ፍቺ፡ ይህ፡ ሲኾን፡ ሳለ፡ በዚህ፡ ቃል፡ የሚጠራው፡ የትምህርት፡ ዐይነት፡ ለሰው፡ ልጅ፡ የሥልጣኔ፡ መንገድ፡ ከፋች፡ ኾኖ፡ ተጥኝቶዋል። ዛሬ፡ የሳይንስ፡ ዕውቀት፡ ኹሉ፡ ፍልስፍናን፡ እናት፡ አድርጎ፡ ከፍልስፍና፡ የተገኘ፡ ነው። ይህም፡ ርግጥ፡ መኾኑን፡ ለማረጋገጥ፡ የሚቻልና፡ ደግሞ፡ ሊቃውንቱም፡ ሲኾኑ፡ ያጸደቁት፡ ነገር፡ ነው። ይኸውም፡ ዛሬ፡ ሳይንስ፡ የተባለው፡ ዕውቀት፡ በልዩልዩ፡ ክፍል፡ ተመድቦ፡ በፍጥረት፡ ላይ፡ የነበረውን፡ ምስጢር፡ ባልጸ፡ ፍጥረትን፡ ለሰው፡ ልጅ፡ አገልጋይ፡ እንድትኾን፡ ዐይነት፡ እድርጎ፡ ሊያስገዛለት፡ የቻለው፡ የምንመካበት፡ የዕውቀት፡ ዐይነት፡ መጀመሪያ፡ ሲፈጠር፡ የቻለው፡ መመራመር፡ የተባለው፡ ነገር፡ በመኖሩ፡ ነው። የሳይንስ፡ መሠረትም፡ የተጣለው፡ ምርመራ፡ ሲጀመር፡ ነው።

ኹላችንም፡ ስንመለከት፡ ሰው፡ በተፈጥሮው፡ የዕውቀት፡ ፍቅር፡ አለው። ከመጀመሪያ፡ ጀምሮ፡ የፍጥረትን፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ምስጢሮች፡ ለመረዳት፡ ከመጣጣር፡ በፍጹም፡ አያውቅም። ይኸውም፡ ትንሹንም፡ ትልቁንም፡ የማድነቅና፡ ኋላም፡ ምስጢሩን፡ የማወቅ፡ ፍላጎት፡ በተፈጥሮው፡ የተቀረጸበት፡ በመኾኑ፡ በኹሉም፡ ነገር፡ መጠየቅንና፡ መመራመርን፡ ያፈቅራል። ስለዚህም፡ ራሱ፡ በፍጥረት፡ ላይ፡ ለሚመለከታቸው፡ ነገሮች፡ ኹሉ፡ ጥያቄ፡ በማቅረብ፤ ይህ፡ የኾነበት፡ ምክንያት፡ ምንድር፡ ነው? እንዲህ፡ በመኾንስ፡ ፈንታ፡ እንደዚህ፡ ሊኾን፡ ይችላል፡ አልነበረም? በማለት፡ ራሱ፡ ራሱን፡ እየጠየቀ፡ በኹሉም፡ ነገር፡ ላይ፡ በመመራመር፡ ይኸው፡ ዛሬ፡ ከምናየው፡ ከፍተኛ፡ የዕውቀት፡ ደረጃ፡ ደርሶ፡ እንመለከታለን። በዕውቀቱም፡ አማካይነት፡ በፍጥረት፡ ላይ፡ ከፍ፡ ያለ፡ ሥልጣን፡ እንዳገኘ፡ እናረጋግጣለን። ፍጥረትም፡ ባሪያው፡ ኾኖ፡ ተገዝታለታለች፡ ለማለትም፡ በሚያስፍፍር፡ ኹኋታ፡ ላይ፡ ይታያል።

እንግዲህ፡ ፍልስፍና፡ ማለት፡ ያው፡ መፈላሰፍ፡ መመራመር፡ መራቀቅ፡ ሲኾንና፤ የሳይንስ፡ ዕውቀትም፡ በዚህ፡ በምርምራ፡ መንገድ፡ ተገኝቶ፡ ሰውን፡ ከእንዲህ፡

እ፡ ስለዚህ፡ ቃል፡ ከቡር፡ አቶ፡ ሠረቀ፡ ብርሃን፡ ገብረ፡ እግዚእ፡ የሰጡትን፡ ቃል፡ ለመመልከት፡ የምትፈልግ፡ የኾነ፡ እንደኾን፤ ከጽርእ፡ ወደ፡ በማርኛ፡ የተረጎሙትን፡ ክራዮን፡ የተባለውን፡ መጽሐፍ፡ ወስደህ፡ ካገኙ— ፲፰፡ ያለውን፡ ገጽ፡ አውጥታህ፡ ልትመለከት፡ ትችላለህ።

በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ የምናትተው ፡ ኹሉ ፡ ሐሳብ ፡ ባጭር ፡ ባጭሩ ፡ ነው፤
ይኸውም ፡ ብዙ ፡ ሐተታ ፡ ሳናደርግ ፡ ዋና ፡ ዋናውን ፡ ፍሬ ፡ ነገርና ፡ ከየፈላስፎቹ ፡ በየ
ጊዜው ፡ የተሰጡትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ቲዎሪዎች ፡ ባጭር ፡ ባጭሩ ፡ እያደረግን ፡ ገልጸ
ናል ። ይህንንም ፡ ማድረጋችን ፡ ከቡራን ፡ አንባቢዎቻችን ፡ እንዳይሰለጹብን ፡ በማለት
ነው ። ስለዚህ ፡ እናንተም ፡ በበኩላችሁ ፡ በመጽሐፉ ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ሐሳቦች
ኹሉ ፡ ያለ ፡ ችሎላ ፡ በዝግታ ፡ እንድትከታተሉልንና ፡ ምስጢሩንም ፡ ለማግኘት እንድ-
ትጣጣሩልን ፡ በትሕትና ፡ እንለምናችኋለን ።

ማሳሰቢያ ።

፩ኛ/በየገጹ ፡ እንድትመለከታቸው ፡ ዐይነት ፡ ኾነው ፡ የተሰጡ ፡ ቊጥሮች ፡ ይገኛሉ ። የዚህም ፡ ጥቅሙ ፡ ቊጥሩ ፡ የሚመራህን ፡ ስፍራ ፡ ተከትለህ ፡ ለዚያ ፡ ለምታነ
በው ፡ ነገር ፡ ተጨማሪ ፡ ሐሳብ ፡ እንድታገኝና ፡ ነገሩንም ፡ በበለጠ ፡ እንድትረዳው ፡ ሲባል ፡
ላገልግሎት ፡ የተደረገ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ በኩል ፡ ያለው ፡ አገል-
ግሎት ፡ ጥቅም ፡ ያለበት ፡ መኾኑን ፡ ዐስበህ ፡ የተጠቀሰውን ፡ መጽሐፍ ፡ ለማግኘት ፡
ሲቻልህ ፡ ሳለ ፡ ቊጥሩ ፡ የሚመራህን ፡ ገጽ ፡ አውጥተህ ፡ ከመመልከት ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡
አትበል ።

፪ኛ/ በየገጹ ፡ ግርጌ ፡ ከመጀመሪያው ፡ በስተግራ ፡ በኩል ፡ አንድ ፡ አጭር ፡ መሥ-
መር ፡ ተጥሎ ፡ ከበታቹ ፡ የምታነባቸው ፡ ነገሮች ፡ ከላይ ፡ ስማቸው ፡ ተጠቅሶ ፡ ስለ-
ምታገኛቸው ፡ ፈላስፎች ፡ አጭር ፡ የሕይወት ፡ ታሪክ ፡ የሚጠቅሱ ፡ ናቸው ። ይህንንም ፡
ያደረግንበት ፡ ምክንያት ፡ የሚደግፉትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ ወይም ፡
ቲዎሪ ፡ ከመሥመር ፡ በላይ ፡ የምታገኘው ፡ ሲኾን ፤ ከዚህ ፡ ላይ ፡ በተጨማሪ ፡ ስለ-
ሕይወት ፡ ታሪካቸው ፡ ለማወቅ ፡ ስትፈልግ ፡ በዚህ ፡ እንዳትቸገር ፡ በማለት ፡ ፈቃድ
ህን ፡ ለመፈጸም ፡ ስንል ፡ የጠቀስነውና ፡ ደስም ፡ ልናሰኝህ ፡ ያደረግነው ፡ ነው ።

እንዲሁም ፡ ባማርኛ ፡ በኩል ፡ ተስማሚ ፡ የኾነ ፡ ቃል ፡ ሳናገኝላቸው ፡ እየቀ-
ረን ፡ አንዳንድ ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ የተለየ ፡ ስያሜ ፡ ኖሮቸው ፡ በዚ-
ያው ፡ መነገር ፡ የተለመዱ ፡ የቲዎሪ ፡ ዐይነቶች ፡ ስለሚገኙ ፤ በውስጣቸው ፡ ስላለው ፡
ሐሳብ ፡ ከዚያ ፡ ከመሥመሩ ፡ በላይ ፡ ያተኮረው ፡ የሚበቃ ፡ ኾኖ ፡ ሳለ ፤ ስለ ፡ ቃሉ ፡
አመጣጥና ፡ ትርጓሜም ፡ ለማወቅ ፡ የሚፈልግ ፡ አይታጣም ፡ በማለትም ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡
በጠቀስነው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለላይኛው ፡ መለያ ፡ አንድ ፡ መሥመር ፡ አመልክተን
ያንባቢያችንን ፡ ፍላጎት ፡ ለመሙላት ፡ ያንኑ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ተከትለናል ። ስለዚ-
ህም ፡ መጽሐፉን ፡ በምትመለከትበት ፡ ጊዜ ፡ ከመሥመር ፡ በላይና ፡ ከመሥመር ፡ በታች
የተጻፉትን ፡ ባንድነት ፡ ሳይኾን ፡ እንድትለያቸውና ፡ ከመሥመር ፡ በላይ ፡ ያሉትን ፡
ከመሥመር ፡ በላይ ፡ ካሉት ፡ ጋራ ፤ ከመሥመር ፡ በታች ፡ የሚገኙትንም ፡ እንዲሁ ፡
ከመሥመር ፡ በታች ፡ ከሚገኙት ፡ ጋራ ፡ እያደረግህ ፡ ኹሉንም ፡ በየወገኑ ፡ እንድትመለ-
ከተው ፡ ያስፈልጋል ።

፫ኛ/ በመጽሐፉ ፡ ውስጥ ፡ በየስፍራው ፡ ተራውን፡ኹነው፡ ስማቸው ፡ የተጠቀሱ
ፈላስፎች ፡ ይገኛሉ ። በስማቸውም ፡ አንጻር ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ የተመለከተ ፡ ቊጥር ፡ አለ፤
እሱም ፡ የሚያመለክተው ፡ አንድም ፡ የሕይወት ፡ ታሪካቸውን ፡ በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡
ውስጥ ፡ ከሌላ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ገልጸው ፡ ሳለ ፤ የምታገኝበትን ፡ ገጽ ፡ የሚያሳይ ሲኾን፤
እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ ኹለተኛ ፡ ባንዳንዶቹ ፡ ስም ፡ አንጻር ፡ ቅንፍ ፡ ከፍተን ፡ አንዳ-
ንድ ፡ ፊደላት ፡ በምነጻረ ፡ ቃል ፡ አመልክተን ፡ ከፊትና ፡ ከኋላ ፡ ቊጥር ፡ ተሰጥቶ ፡ ቊጥ-
ሮቹን ፡ በዚህ — ምልክት ፡ ከፍለን ፡ ያመጣናቸው ፡ ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ አገልግሎት ፡ ያላ

ቸው ፡ ሲኾን ፡ እሱም ፡ እንደሚከተለው ፡ ያለ ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ በምሳረ ፡ ቃል ፡
ያሉት ፡ ፊደሎች ፡ የሚያመለክቱት ፡ የፈላስፎቹን ፡ ዜግነት ፡ ነው ፤ እነሱም ፡ ጽ.አ.ፌ.
ጀ.አ.ሜ.ናቸው ፡ ይኸውም ፡ የመጀመሪያው ፡ ፊደል ፡ የጽርእ ፡ ወይም ፡ የግሪክ ፡ ኹለተ
ኛው ፡ የእንግሊዝ ፡ ሦስተኛው ፡ የፈረንሳይ ፡ አራተኛው ፡ የጀርመን ፡ ዐምስተኛው ፡
ያሜሪካ ፡ ሰዎች ፡ መኾናቸውን ፡ ያመለክታል ፡ እንደዚሁም ፡ በቅንፍ ፡ ውስጥ ፡ ኾኖ ፡
ከሂደቱ ፡ በፊት ፡ ያለው ፡ ቍጥር ፡ የተወለዱበትን ፡ ዘመን ፤ በኋላ ፡ የሚመጣው ፡ ደግሞ ፡
ያረፉበትን ፡ ዘመን ፡ የሚጠቅስ ፡ ነው ፡

፩ኛ/ በጠቅላላው ፡ መጽሐፉን ፡ ስናዘጋጅ ፡ ለውጭ ፡ አንባብያንም ፡ ኾነ ፡ ለተማ
ሪዎች ፡ እንደሚያገለግል ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ ዐስበን ፡ የጻፍነው ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ለማናቸ
ውም ፡ አንባቢ ፡ ተስማሚ ፡ መኾኑን ፡ በደስታ ፡ እንገልጻለን ፡ ደግሞም ፡ የሚነበበው ፡
ኹሉ ፡ ለመጠናቱ ፡ ማረጋገጫ ፡ የሚኾነውን ፡ አስፈላጊውን ፡ ጥያቄ ፡ በየቦታው ፡ አመ
ልክተናል ፡ ይኸውም ፡ ጥያቄው ፡ ከውጭ ፡ ሳይኾን ፡ ከዚያው ፡ ከተነበበው ፡ ሲኾን ፤
ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ ያክል ፡ አንባቢው ፡ መጽሐፉን ፡ ዘግቶ ፡ ለጥያቄዎቹ ፡ የሚያስታው
ሰውን ፡ ነገር ፡ ለመመለስ ፡ ይሞክር ፡ እንዲህም ፡ የኾነ ፡ እንደኾን ፡ በዚያን ፡ ሰዓት ፡
የተነበበው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ እየተጠና ፡ ይሄዳል ፡ የንባብም ፡ ፍሬው ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡
ነው ፡

፪ኛ/ ዐማርኛ ፡ ከግእዝ ፡ ቋንቋ ፡ እንደ ፡ ተወረሰ ፡ በማንም ፡ ሰው ፡ ዘንድ ፡ ግልጽ ፡
ነገር ፡ ነው ፡ ለዚሁም ፡ አንዳች ፡ ሐተታ ፡ መስጠት ፡ አስፈላጊ ፡ መስሎ ፡ ስለማይ
ታየን ፡ እናልፈዋለን ፡ ስለዚህም ፡ የግእዝን ፡ መሠረታዊ ፡ መንገድ ፡ ለቅቀው ፡ ብዙ
ዎች ፡ ያማርኛ ፡ ቃላት ፡ በተለምዶ ፡ የሚጻፉባቸውን ፡ የፊደል ፡ ዘሮች ፡ በማስተካ
ከልና ፡ ሊቃውንቱም ፡ በጻፉዋቸው ፡ መዝገበ ፡ ቃላት ፡ ውስጥ ፡ የተከተሉትን ፡ መሠ
ረት ፡ በማድረግ ፡ ለማርኛችን ፡ መገኛ ፡ በኾነው ፡ በግእዝኛው ፡ መንገድ ፡ እያደረግን
ብዙዎች ፡ ፊደሎችን ፡ ለዋውጠናልና ፤ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አንባቢያችንን ፡ የምናሳስበው ፡
ይህን ፡ ነገር ፡ ያደረግነው ፡ በስሕተት ፡ ሳይኾን ፡ ኾነ ፡ ብለን ፡ መኾኑን ፡ እንዲያውቅ
ልን ፡ ነው ፡

መቅድም ፡	፲፩
መግቢያ ፡	፳፩
ማሳሰቢያ ፡	፳፯
ማውጫ ፡	፳፱

አንደኛ ፡ ክፍል ፡

የግኖሲዮሎጂ ፡ ጥናት ፡	፴፩
-----------------	----

ምዕራፍ ፡ አንድ ፡

የሰው ፡ ዕውቀት ፡ ጎይልና ፡ ወሰን ፡

፩ኛ ፤ ዶግማቲዝም ፡	፴፫
፪ኛ ፤ ስኬፕቲሲዝም ፡	፵፯
፫ኛ ፤ ፕራግማቲዝም ፡	፷፬
፬ኛ ፤ ፖሲቲቪዝም ፡	፸፫
፭ኛ ፤ ክሪቲሲዝም ፡	፸፱

በነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ዐምስት ፡ ቲዎሪዎች ፡ ላይ ፡ ልናደርገው ፡	
የሚቻለን ፡ ጥቂት ፡ ፍርድ ፡	፹፯
ጥያቄ ፡	፻፯

ምዕራፍ ፡ ኹለት ፡

የሰው ፡ ዕውቀት ፡ ምንጭ ፡

፩ኛ ፤ ኢምፔሪሲዝም ፡	፻፰
፪ኛ ፤ ሬሺናሊዝም ፡	፻፲፯
፫ኛ ፤ ክሪቲሲዝም ፡	፻፳፭

ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ በሦስቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ ላይ ፡ ልንሰጠው ፡ የሚቻል ፡	
ጥቂት ፡ ፍርድ ፡	፻፴
ጥያቄ ፡	፻፴፩

ምዕራፍ ፡ ሦስት ፡

የዕውቀት ፡ ተሰቢ ፡

፩ኛ ፤ ሪያሊዝም ፡	፻፴፪
፪ኛ ፤ አይዲያሊዝም ፡	፻፴፯
፫ኛ ፤ ፌኖሚኖሎጂ ፡	፻፵

በነዚህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተዘረዘሩት ፡ ሦስት ፡ ቲዎሪዎች ፡ ላይ ፡ ለማድረግ ፡	
የሚቻል ፡ ጥቂት ፡ ፍርድ ፡	፻፵፰
ጥያቄ ፡	፻፶፬

ኹለተኛ ፡ ክፍል ፡

የሚታፈዘክስ ፡ ጥናት ፡	፻፶፭
-----------------	-----

ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ ስሜትና ፡ ሐሳብ ፡ የተፈጠረ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ በጠቅላላ ፡ የዚህ ፡ ዐይነት ፡ ጥናቶች ፡ የሚገኙበት ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡ ነው ። እነዚህንም ፡ ጉዳዮች ፡ ወይም ፡ ጥናቶች ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ወስደን ፡ በሰፊው ፡ ለማስረዳት ፡ እንሞክራለን ። በተራውም ፡ መሠረት ፡ የሄድን ፡ እንደ ኾን ፡ የመጀመሪያው ፡ ጥያቄ ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ስለ ፡ ሰው ፡ የዕውቀት ፡ ዋጋና ፡ ጎደል ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ጥያቄው ፤ ከሰው ፡ ዘንድ ፡ የሚገኘው ፡ ማንኛውም ፡ ዕውቀት ፡ ምን ፡ ያኽል ፡ እምነት ፡ ሊጣልበት ፡ ይገባ ፡ ዘንድ ፡ እንደሚያስፈልግ ፡ ነው ። ይህም ፡ ማለት ፡ ለምሳሌ ፤ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ በውጭ ፡ ስላለው ፡ ነገርና ፡ በአእምሮዎችንም ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ ስለሚያስጨንቀን ፡ ፕሮብሌም ፡ ኹሉ ፡ እንደዚህና ፡ እንደዚህ ፡ ነው ፡ እያልን ፡ የምናቀርበው ፡ ወይም ፡ የምንደግፈው ፡ ሐሳብና ፡ አስተያየት ፡ ኹሉ ፡ ባንድ ፡ ቃል ፡ ሲነገር ፡ ዕውቀት ፡ ተብሎ ፡ የሚጠራ ፡ ሲኾን ፤ ይህ ፡ ስለ እንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ በዚህ ፡ ስም ፡ የሚጠራው ፡ ከአእምሮዎችን ፡ የሚፈልቀው ፡ ሐሳብና ፡ አስተያየት ፡ ለኛ ፡ መስሎ ፡ እንደሚታየን ፡ ኹሉ ፤ ለዚያም ፡ ለምንናገርለት ፡ ፕሮብሌም ፡ እንደዚህ ፡ እውነተኛ ፡ መልሱ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ያኽል ፡ ሊታሰብ ፡ ይቻላልን ፡ ማለት ፡ የሐሳባችን ፡ ትክክለኝነቱ ፡ ወይም ፡ እውነተኛነቱ ፡ ለኛ ፡ ለሕሊናችን ፡ ብቻ ሳይኾን ፡ ለዚያ ፡ ለሚነገርለትም ፡ ነገር ፡ ይኸው ፡ ኾኖ ፡ ይገኛልን ? ባጭር ፡ ቃል ፡ ዕውቀት ፡ የምንለው ፡ ነገር ፡ ያንን ፡ በውጭ ፡ ያለውን ፡ ተመርማሪውን ፡ ነገር ፡ ልክ ፡ በራሱ ፡ መልክ ፡ አድርጎ ፡ ቀጥተኛ ፡ መልኩንና ፡ ባሕርዩን ፡ ከመጀመሪያ ፡ እስከመጨረሻ ፡ በትክክል ፡ እንደሚያሳይ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ የሚጣልበት ነውን ?

ወይም ፡ «ትምህርት ፡ ዕውቀት» ቢባል ፡ ነው። ይኸውም ፡ አንደኛው ፡ የፍልስፍና ፡ ክፍል ፡ ኾኖ ፡ በዚህ ፡ ቃል ፡ የሚጠራው ፡ ይህ ፡ ትምህርት ፡ ጥናት ፡ ሐተታው ፡ በዕውቀት ፡ በኩል ፡ ስላለው ፡ ጉዳይ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ከእነዚህ ፡ ከኹለት ፡ ቃላት ፡ የተሻለ ፡ ስያሜ ፡ ሊሰጠው ፡ የሚችል ፡ መስሎ ፡ አይታየንም ። ከማናቸውም ፡ ሌላ ፡ ቃል ፡ እነዚህ ፡ ለሐሳብ ፡ ያኽል ፡ የቀረብናቸው ፡ ቃላት ፡ ለዚህ ፡ ከላይ ፡ ለተጠቀሰው ፡ የባዕድ ፡ ቋንቋ ፡ በጣም ፡ የሚስማሙትና ፡ ስሜቱንም ፡ ደገና ፡ አድርገው ፡ የያዙ ፡ መስለው ፡ ይታዩናል ። ግን ፡ ሐሳባችንን ፡ ብቻ ፡ ሰጠን ፡ እንጂ ፤ አንባቢዎችን ፡ በዚህ ፡ አናስገድደውም ።

አሁን ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የጽርእ ፡ ቃል ፡ አውሮፓውያን ፡ እንዴት ፡ አድርገው ፡ እንደ ፡ ወሰዱት ፡ ጥቂት ፡ እንመልከት ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ አንባቢዎችን ፡ እንዲያስተውልን ፡ የምንወደው ፤ ይህን ፡ ቃል ፡ እነዚህ ፡ የውሮፓ ፡ ሕዝቦች ፡ በየቋንቋቸው ፡ ወስደው ፡ የሚሠሩበት ፡ ቃሉ ፡ በዚህ ፡ በጽርሱ ፡ ቋንቋ ፡ ባለው ፡ ፍች ፡ መኾኑን ፡ እንዲገነዘብ ፡ ነው ።

አሁን ፡ ይህን ፡ ቃል ፡ አውሮፓውያን ፡ ለምሳሌ ፤ እንግሊዞች ፡ ፈረንሳዮች ፡ ጀርመኖችና ፡ ኢጣልያኖች ፡ ጥቂት ፡ ለውጥ ፡ እያደረጉ ፡ በራሳቸው ፡ ቋንቋ ፡ አግብተው ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ በቃልም ፡ ኾነ ፡ በጽሑፍ ፡ ሲሠሩበት ይገኛሉ ። ለምሳሌ እንግሊዞች ፡ (አሜሪካኖችም ፡ ጭምር ፡) GNOSIOLOGY አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ EPISTEMOLOGY ወይም ፡ KENLORE አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ THEORY OF KNOWLEDGE ይላሉ ፡) ፈረንሳዮች ፡ GNOSEOLOGIE (በሌላም ፡ መንገድ ፡ THEORIE DE LA CONNAISSANCE ም ፡ ይላሉ ፡) ጀርመኖች ፡ GNOSEOLOGIE (ነገር ፡ ግን ፡ ዛሬ ፡ እውነት ፡ ነው ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ አይሠሩበትም ። በእሱ ፡ ስፍራም ፡ ከራሳቸው ፡ ERKENNTNISTHEORIE የሚል ፡ ቃል ፡ አግብተዋል ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ ፈጽመው ፡ አልተውሉም ፤ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ሲሠሩበት ፡ ይገኛሉ ፡) ኢጣልያኖች ፡ GNOSEOLOGIA እያሉ ፡ ኹሉም ፡ በየቋንቋቸው ፡ ተከፋፍለውታል ።

ወይስ ፡ ደግሞ ፡ የዚህን ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ለማግኘት ፡ የማይቻል ፡ ኾኖ ፡ ተፈጥሮዊ ኾን ፡ የሚፈቅድልን ፡ ያንኑ ፡ ለኛው ፡ ለራሳችን ፡ ስሜት ፡ ብቻ ፡ ትክክለኛ ፡ መስሎ ፡ የሚታየንን ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ብቻ ፡ ነው ? ደግሞስ ፡ በአእምሮዎችን ፡ በኩል ፡ ተመራምረን ፡ የምናገኘውን ፡ ዕውቀት ፡ ትተን ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ ስለ ፡ ውጪው ፡ ዓለም ፡ የሚፈጠሩበት ፡ ስሜቶችስ ፡ በምን ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ሊታሰቡ ፡ ይቻላል ? በእነዚህ ፡ በኹለቱም ፡ መንገዶች ፡ የምናገኛቸው ፡ ዕውቀቶችና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ወሬዎች ፡ ባንድነት ፡ ፍጹም ፡ የኾነ ፡ ታማኝነት ፤ ማለት ፡ በውጭም ፡ ልክ ፡ እንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ እንደ ፡ ኾኑ ፡ ኾነው ፡ ሊታሰቡ ፡ የሚችሉ ፡ ናቸውን ? ወይስ ፡ አይደለም ?

እነሆ ፡ የመጀመሪያው ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ ተዘርዝሮ ፡ ሲነገር ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ነው ። ጥያቄውም ፡ ይህ ፡ ሲኾን ፡ የተሰጡት ፡ መልሶች ፡ በአዎንታና ፡ በአሉታ ፡ ተከፍለው ፡ ባጁ ፡ ዐይነት ፡ አስተያየቶች ፡ ይመደባሉ ። እነዚህም ፡ አስተያየቶች ፡ ለየራሳቸው ፡ ከጥንትም ፡ ኾነ ፡ ካሁን ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ ብዙዎች ፡ ደጋፊዎች ፡ አሉዋቸው ። በውጭ ፡ ሀገር ፡ ቋንቋ ፡ አነጋገርም ፤ ማለት ፡ በአውሮፓውያን ፡ ቋንቋዎች ፡ በስም ፡ በስማቸው ፡ ኾነው ፡ ፩ኛ ፡ ዶግማቲዝም ፤ ፪ኛ ፡ እስኪጥቱሲዝም ፤ ፫ኛ ፡ ፕራግማቲዝም ፤ ፬ኛ ፡ ፖሲቲቪዝም ፤ ፭ኛ ፡ ክሪቲሲዝም ፡ ተብለው ፡ ይመደባሉ ። እነዚህ ፡ ዐምስቱም ፡ ተደራሾች ፡ አሁን ፡ ከላይ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጥያቄ ፡ የሚያቀርቡት ፡ ሐሳብ ፡ የተለያየ ፡ ነው ። እነሱንም ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ወስደን ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ በሰፊው ፡ ካስረዳን ፡ በኋላ ፤ እውነቱንና ፡ ሐሰቱን ፡ ለመለየት ፡ በዓለም ፡ የታወቁት ፡ ታላላቅ ፡ ፈላስፎችና ፡ የዛሬዎቹ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ ሳይንቲስቶች ፡ የሰጡትን ፡ የመጨረሻ ፡ ቃል ፡ ድጋፍ ፡ በማድረግ ፡ የራሳችንንም ፡ አስተያየትና ፡ ፍርድ ፡ ጨምረን ፡ እንሰጣለን ። ተራውንም ፡ የምንሄድ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ከዚህ ፡ በላይ የመጀመሪያው ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ለጠቀስነው ፡ ጥያቄ ፡ ከቀረቡት ፡ ካምስቱ ፡ ተደራሾች ፡ ወይም ፡ አስተያየቶች ፡ ውስጥ ፡ መጀመሪያ ፡ የሚመጣው ፡ ዶግማቲዝም ፡ የተባለው ፡ ተደራሽ ፡ እንደመኾኑ መጠን ፡ ንግግራችንን ፡ በእሱ ፡ እንጀምራለን ። ሌሎቹንም ፡ እንዲሁ ፡ በየተራ ፡ እንጠቅሳቸዋለን ። በኋላም ፡ ትክክለኛው ፡ የትኛው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ኹሉንም ፡ ወስደን ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ እንመለከታቸዋለን ።

በዚህም ፡ አኳኋን ፡ በውስጣቸው ፡ ከሚነገረው ፡ ሐሳብ ፡ ውስጥ ፡ እውነቱና ፡ ሐሰቱ ፡ ከምን ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ለይቶ ፡ ለማወቅ ፡ ይቻላል ።

አሁን ፡ የመጀመሪያውን ፡ የዶግማቲዝምን ፡ ተደራሽ ፡ እንወስዳለን ።

ምዕራፍ ፡ አንድ ።

የሰው ፡ ዕውቀት ፡ ጎደልና ፡ ወሰን ።

፩ኛ ፤ ዶግማቲዝም (፩) ።

ይህ ፡ ዶግማቲዝም ፡ ተብሎ ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ አጠራር ፡ የሚነገረው ፡ ተደራሽ (፩) ዶግማቲዝም ፡ የተባለው ፡ ተደራሽ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ነው። እሱም ፡ በውጭ ፡ ላሉት ፡ ነገሮችና ፡ ለሚፈጠሩበት ፡ ኹሉ ፡ ፕሮብሌሞች ፡ ተስማሚያቸው ፡ የምትኾን ፡ ቀጥተኛና ፡ እው

የሰው ፡ አእምሮ ፡ ሲባል ፡ ጎይቱ ፡ የማይወሰንና ፡ በሱም ፡ በኩል ፡ የምናገኘው ፡ ማናቸውም ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ ፍጹም ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ መኾኑን ፡ የሚያረጋግጥ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። በዚህም ፡ መንገድ ፡ ይህ ፡ ተወላጅ ፡ ከሰው ፡ ዘንድ ፡ በሚገኘው ፡ ዕውቀት ፡ ላይ ፡ ይህን ፡ ያክል ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስተያየትና ፡ ግምት ፡ ሲያቀርብ ፡ ይገኛል።

ይኸውም ፡ በዚህ ፡ ተወላጅ ፡ መሠረት ፡ ለምሳሌ ፤ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ስንመራ ፡ መር ፡ ከቁየን ፡ በኋላ ፡ በመጨረሻ ፡ የምናገኘው ፡ ዕውቀት ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ያንኑ ፡ በውጭ ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ ልክ ፡ በዚያው ፡ ባለው ፡ በራሱ ፡ መልክ ፡ አድርጎ ፡ የሚያሳይ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ፡ ማለት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በቂ ፡ ማስረጃና ፡ ምክንያት ፡ በመስጠት ፡ ስለ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ እንዲህ ፡ ነው ፡ ወይም ፡ እንደዚህ ፡ ነው ፡ እያልን ፡ የምናቀርበው ፡ አስተያየት ፡ ኹሉ ፤ ለዚያ ፡ ለምንናገርለት ፡ ነገር ፡ ቀጥተኛ ፡ መልሱ ፡ ወይም ፡ መልኩ ፡ መኾኑን ፡ መጠራጠር ፡ የለብንም ። ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ስለዚህ ፡ ዓለም ፡ የሚሰማን ፡ ሐሳብና ፡ የምናገኘው ፡ ዕውቀት ፡ ኹሉ ፡ ፍጹም ፡ የኾነ ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ነው ። ይህም ፡ ሲኾን ፡ ስለ ፡ ሰው ፡ አእምሮ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ ለመስጠት ፡ ይቻላል ። ባጭሩ ፡ የዚህ ፡ የደግማቲዝም ፡ ተወላጅ ፡ ዋናው ፡ የሐሳቡ ፡ አቅጣጫ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተጠቀሰው ፡ ነው ።

በጠቅላላ ፡ ይህ ፡ ተወላጅ ፡ በአእምሮዎችን ፡ በኩል ፡ ስለምንረዳቸው ፡ ኹኔታዎች ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፤ በሰሜት ፡ አውታሮቻችንም ፡ ስለ ፡ ውጪው ፡ ዓለም ፡ የምንረዳቸው ፡ ጠባያት ፡ ኹሉ ፡ በዕውቀት ፡ በኩል ፡ ያንኑ ፡ ፍጹምነት ፡ ይዘው ፡ እንደሚገኙ ፡ ያረጋግጣል ። በዚህም ፡ መንገድ ፡ ይህ ፡ ተወላጅ ፡ መጀመሪያ ፡ ሰው ፡ ዕውቀትን ፤ ማለት ፡ በጠቅላላ ፡ ስለ ፡ ውጭው ፡ ዓለም ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ወራን ፡ ለማግኘት ፡ የሚያገለግሉት ፡ ኹለት ፡ መሣሪያዎች ፡ መኖራቸውንና ፡ እነሱም ፡ አእምሮና ፡ የሰሜት ፡ አውታሮች ፡ መኾናቸውን ፡ ይገልጻል ። ስለነዚህም ፡ ኹለት ፡ መሣሪያዎች ፡ በዕውቀት ፡ ረገድ ፡

ነቱኛ ፡ ዕውቀትን ፡ ለማግኘት ፡ ይቻላል? ወይስ ፡ አይቻልም? ለሚለው ፡ ጥቂት ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ ከ፴፪ — ፴፫ ፡ ባሉት ፡ ገጾች ፡ ውስጥ ፡ ለተጠቀሰው ፡ የግኖሲኦሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ በእስኪፕራሲዝም ፡ ተወላጅ ፡ አንጻር ፡ ኾኖ ፡ (ይኸኛው ፡ ኹለተኛው ፡ አሁን ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ የሚሰጠው ፡ መልስ ፡ አሉታ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ አይቻልም ፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ የሚደግፍ ፡ ነው ። ስለሱም ፡ ከ፴፪ — ፴፫ ፡ ባሉት ፡ ገጾች ፡ ውስጥ ፡ ሰፊ ፡ ሐተታ ፡ ታገኛለህ) ፡ የአዎንታ ፡ ቃሉን ፡ ሲሰጥ ፡ ይገኛል ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ለመናገር ፡ የምንወደው ፡ ይህ ፡ ባሕርይ ፡ እንዲሁ ፡ እንዳለ ፡ የወሰድነው ፡ ቃል ፡ ጥንተ ፡ መሠረቱ ፡ ከምን ፡ ቋንቋ ፡ እንደ ፡ ኾነና ፡ ምንስ ፡ ፍች ፡ እንዳለው ፡ ደግሞስ ፡ በየቋንቋው ፡ ኹሉ ፡ እንዴት ፡ ኾኖ ፡ እንደ ፡ ተወሰደ ፡ ለመግለጽ ነው ። በእውነቱ ፡ ይህም ፡ ቃል ፡ የተገኘው ፡ እንደ ፡ በፊተኛው ቃል ፡ ኹሉ ፡ ከጽርክ ፡ ቋንቋ ፡ ነው ። ይህንም ፡ ቃል ፡ ያለ ፡ ብዙ ፡ ለውጥ ፡ አውሮፓውያን ፡ እንዲሁ ፡ እንዳለ ፡ ወስደው ፡ ሲሠሩበት ፡ ይገኛሉ ። ለምሳሌ ፤ ራቱም ፡ ታላላቆቹ ፡ ያውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ በእንግሊዝኛ ፡ በፈረንሳይኛ ፡ በጀርመንኛና ፡ በእግልያንኛ ተራውን ፡ DOGMATISM, DOGMATISME, DOGMATISMUS, DOGMATISMO እየተባለ ፡ ይሠራበታል ። አሁን ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ በዚህ ፡ በጽርኩ ፡ ቋንቋ ፡ እንዴት ፡ ኾኖ ፡ እንደሚጻፍና ፡ እንደሚነገር ፡ እንመልከት ።

ይህ ፡ አሁን ፡ ከላይ ፡ ሠራቱም ፡ ያውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ የሰጠነው ፡ ቃል ፡ መጀመሪያ ፡ ከጽርኩ ፡ δόγμα ደግማ ፡ ከሚለው ፡ ቃል ፡ የተወረሰ ፡ ነው ። ይህም ፡ ቃል ፡ በዚህ ፡ ቋንቋ ፡ በሰዋሰው ፡ ደንብ ፡ ሲፈጸም ፡

ያላቸውን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ታማኝነትና ፡ ትክክለኛነት ፡ ሲጠቀስ ፤ ኹለቱንም ፡ በመስተዋትና ፡ በፎቶግራፍ ፡ ማንኛ ፡ መስሎ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ ሐተታ ፡ ሲናገርላቸው ፡ ይገኛል ።

መስተዋትና ፡ ፎቶግራፍ ፡ ማንኛ ፡ (በተለይም ፡ ደግሞ ፡ የመጀመሪያው ፡) ብዙ ፡ ውን ፡ ጊዜ ፡ ያንን ፡ የሚያነሡትን ፡ በውጭ ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ በትክክል ፡ አድርገው ፤ ይኸውም ፡ የሌለውን ፡ ሳይጨምሩ ፡ ያለውንም ፡ ደግሞ ፡ ሳያገድሉ ፡ (ሳያስቀሩ ፡) ማናቸውንም ፡ የሚታይበትን ፡ ምልክትም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ እንደዚያው ፡ እንዳለ ፡ ልክ ፡ አድርገው ፡ አንሥተው ፡ እንደሚያሳዩን ፡ ኹሉ ፤ እንደዚሁም ፡ አእምሮዎችንና ፡ የሰሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ ታማኝነት ፡ ባለው ፡ መንገድ ፡ የነገሮቹን ፡ ኹሉ ፡ ባሕርይና ፡ ጠባይ ፡ በትክክል ፡ አንሥተው ፡ የማሳየት ፡ ችሎታ ፡ አላቸው።

ኾኖም ፡ ግን ፡ ርግጥ ፡ ነው ፤ ኹለቱም ፡ ያው ፡ ሳይኾን ፡ የየራሳቸው ፡ ሥራ ፡ አላቸው ። ይኸውም ፡ የነገሮችን ፡ ውሳጣዊ ፡ መልክና ፡ ባሕርይ ፤ ደግሞም ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ያላቸውን ፡ የግንኙነት ፡ ዐይነት ፡ ማወቅና ፡ መረዳት ፡ ይህ ፡ ለአእምሮ ፡ የተሰጠ ፡ ሥራ ፡ ነው ። የሰሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ሥራ ፡ ደግሞ ፡ ያንድን ፡ ነገር ፡ ውጫዊ ፡ መልክና ፡ በተፈጥሮ ፡ የተሰጠትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ጠባዮቹን ፡ ለይቶ ፡ ማወቅ ፡ ነው ።

ይኸን ፡ እንጂ ፤ ኹለቱም ፡ በሥራቸው ፡ የተለያዩ ፡ ቢኾኑም ፤ በዚያ ፡ በሚፈጽሙት ፡ ሥራ ፡ ኹለቱም ፡ ፍጹም ፡ ታማኝነት ፡ አላቸው ። ለምሳሌ ፤ የሰሜት ፡ አውታሮቻችንን ፡ የወሰድን ፡ እንደኾን ፡ በውጭ ፡ በነገሮቹ ፡ ላይ ፡ የሚያሳዩን ፡ የቀለም ፡ ዐይነቶች ፡ (ጥቁር ፡ ነጭ ፡ ሰማያዊ ፡ አረንጓዴ ፡ ሌሎችም ፡ እነዚህን ፡ የመሰሉ ፡) ደግሞም ፡ በገራሾችን ፡ በኩል ፡ የምንሰማቸው ፡ የድምፅ ፡ ዐይነቶች ፡ (ቀጭን ፡ ወፍራም ፡ ጎርናና ፡ ሌሎችም ፡ እነዚህን ፡ የመሰሉ ፡) እንዲሁም ፡ ባፍንጫችን ፡ የሚሰሙን ፡ የነገሮቹ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መዓዛዎች ፡ (ለምሳሌ ፡ የመልካምና ፡ የመጥፎ ፡ ሽታዎች) ፤ ቀጥለውም ፡ በምላሳችን ፡ ቀምስን ፡ የምናገኛቸው ፡ አንዳንድ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ጠባያት ፡ (ጣፋጭና ፡ መራራ ፤ እንዲሁም ፡ ጎምዛዛ ፤ ሌሎችም ፡ እነዚህን ፡ የመሰሉ) ፤ ደግሞም ፡ ለእጃችንና ፡

ገር ፡ ከስምንቱ ፡ የንግግር ፡ ክፍሎች ፡ ውስጥ ፡ የመጀመሪያው ፡ የስም ፡ ክፍል ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ባንቀጽነት ፡ ሲነገር ፡ ደግሞ ፡ ከእነዚህ ፡ δόγμα ፡ ደግማቲዝም ፡ ተብሎ ፡ ይነገራል ። ኹለቱም ፡ ቃላት ፡ በቅድሞ ፡ ትርጓሜያቸው ፡ የትእዛዝ ፡ የሕግ ፡ የድንጋጌ ፡ የምርጫ ፡ የደንብ ፡ ፍች ፡ አሉዋቸው ። ቃሉ ፡ በቤተክርስቲያን ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ፍችም ፤ ያለ ፡ አንድ ፡ ክርክር ፡ እንደዚህ ፡ አዎን ፡ በማለት ፡ አጽድቀን ፡ ልንቀበላቸው ፡ የሚገቡን ፡ አንዳንድ ፡ በቤተክርስቲያን ፡ ውስጥ ፡ የተወሰኑ ፡ የእምነት ፡ ነገሮች ፡ የሚጠሩበት ፡ ቃል ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ተያይዞ ፡ ይኸው ፡ ቃል ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ለየት ፡ ባለ ፡ ፍችም ፡ ቢኾን ፤ በመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ላይ ፡ ΤΙΣΜΟΣ ተዝሞስ ፡ (ይህ ፡ ፍች ፡ የለውም ፤ በሌላ ፡ ቃል ፡ ላይ ፡ ተደርቦ ፡ የሚነገር ፡ ነው) የሚለውን ፡ መድረሻ ፡ ፈደላት ፡ እስከትሎ ፡ ባንድነት ፡ δόγμα ፡ ደግማቲዝም ፡ ተብሎ ፡ በፍልስፍና ፡ ቋንቋ ፡ ውስጥ ፡ ገብቷል ። ከዚህም ፡ አውሮፓውያን ፡ ከላይ ፡ በገለጹት ፡ አኳኋን ፡ በየቋንቋቸው ፡ ወስደው ፡ ሲሠሩበት ፡ ይገኛሉ ። በተለይ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የምናገኘው ፡ ቃሉ ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ በኩል ፡ ሲነገር ፡ በስኬፕቲሲዝም ፡ ተወላጅ ፡ ላይ ፡ በተቃራኒነት ፡ መልክ ፡ የተሰጠ ፡ ቃል ፡ መኾኑን ፡ ነው ።

ለቀረው ፡ ሰውነታችን ፡ ኹሉ ፡ የሚሰሙን ፡ እንዳንድ ፡ ኹኔታዎች ፡ እንደ ፡ ለስላሳ ፡ ገደ ፡ የተነገሩ ፡ ተቃዋሚ ፡ ቃላቶች ፡ ይገኛሉ ። የቃላቶችም ፡ ዐይነት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ሻኪራ ፡ በጠቅላላ ፡ እንደነዚህ ፡ ያሉት ፡ ኹሉ ፡ ከመጀመሪያው ፡ በተፈጥሮ ፡ ከእንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።
 ሮቹ ፡ ጋራ ፡ ወይም ፡ በነገሮቹ ፡ ላይ ፡ ተዋሕደው ፡ የሚገኙና ፡ በውጭ ፡ ያሉ ፡ ሲኾኑ ፡ ከሰው ፡ አእምሮና ፡ ከስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ዘንድ ፡ በሚፈልቁት ፡ ዕውቀት ፡ እነዚህን ፡ ኹሉ ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በትክክል ፡ አድርገው ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ጾታ ፡ ላይ ፡ ይህን ፡ ያክል ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስተያየትና ፡ ግምት ፡ መስጠት ፡ ትልቅ ፡ ስሕተት ፡ ነው ። ኹነው ፡ ይገኛሉ ። ይህም ፡ ማለት ፡ እነዚህ ፡ የነገሮቹ ፡ ጠባያት ፡ ኹሉ ፡ እነሱ ፡ ሮም ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ እንደሚያስቡት ፡ ኹሉ ፡ እስከዚህ ፡ ድረስ ፡ ጎይል ፡ የለውም ። ሌላቸውም ፡ በውጭ ፡ ያላቸው ፡ መልክ ፡ ልክ ፡ አሁን ፡ ለኛ ፡ እንደሚታየን ፡ ዐይነት ፡ ሚች ፡ የኾነ ፡ ፍጡር ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ ያለ ፡ እውነትን ፡ አተኩሮ ፡ ለማየትና ፡ ለመረዳት ፡ ነው ። ማለት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ከራሳቸው ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ ሳይጨምሩ ፡ እንደ ፡ መስተዋት ፡ ያሉ ፡ መሣሪያዎች ፡ ኾነው ፡ በውጭ ፡ ያለውን ፡ ኹሉ ፡ ለውጤት ፡ በሌለው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ በከንቱ ፡ መልፋትና ፡ ጊዜን ፡ ማጥፋት ፡ ነው ።
 እንደዚያው ፡ እንዳለ ፡ አንሥተው ፡ የሚያሳዩን ፡ መሣሪያዎች ፡ መኾናቸው ፡ ነው ። በዚህም ፡ ከቀጥተኛነታቸውና ፡ ከታማኝነታቸው ፡ የተነሣ ፡ እነሱ ፡ የሚያሳዩንንና ፡ በውጭ ፡ እንዳለ ፡ ኾኖ ፡ በነገሮቹ ፡ ላይ ፡ በርግጥ ፡ የሚታሰቡትን ፡ መልክ ፡ ብናነጻጽር ፡ ፍጹም ፡ አንድ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

በጠቅላላም ፡ ካንድ ፡ መስተዋት ፡ ውስጥ ፡ ተነሥቶ ፡ የምናየው ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ መጀመሪያ ፡ በውጭ ፡ መኖር ፡ (መገኘት ፡) እንዳለበትና ፡ በውጭ ፡ የሌለ ፡ ከኾነም ፡ መነሣት ፡ እንደማይችል ፡ ኹሉ ፡ ማናቸውም ፡ ስሜት ፡ ኹኖ ፡ የሚፈጠርብን ፡ ነገርም ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ መጀመሪያ ፡ በውጭ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ እንዲኾን ፡ ያስፈልጋል ። ምክንያቱም ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ከሌለ ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችንም ፡ ከራሳቸው ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አንቅተው ፡ ሊያሳዩን ፡ አይችሉም ። ስለዚህም ፡ እነዚህ ፡ ባንድ ፡ ቃል ፡ የስሜት ፡ አውታሮች ፡ ተብለው ፡ የሚጠሩት ፡ የዕውቀት ፡ መሣሪያዎቻችን ፡ ከውጭ የሚያነሡት ፡ ነገር ፡ ከሌለ ፡ እንደዚህ ፡ ባይ ፡ ኾነው ፡ የሚቀሩ ፡ መኾናቸው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ መንገድ ፡ ርግጥ ፡ ከኾነ ፡ አሁን ፡ አንሥተው ፡ የሚያሳዩን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ በውጭ ፡ ያለ ፡ መኾኑን ፡ ግድ ፡ መቀበል ፡ ያስፈልገናል ። የሚያሳዩንም ፡ ደግሞ ፡ ያንኑ ፡ ፈልጋል ። በዚህ ፡ አኳኋን ፡ እነዚህ ፡ የተጠቀሱት ፡ መሣሪያዎች ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ቀጥተኛነት ፡ ካላቸው ፡ ዘንድ ፡ የሚያሳዩንና ፡ የሚነግሩን ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ በዕውቀት ፡ በኩል ፡ ፍጹምነት ፡ አላቸው ፡ ብለን ፡ ለመናገር ፡ ያስደፍረናል ። በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ላይ ፡ የሚታየውም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ታማኝነት ፡ በበለጠ ፡ አኳኋን ፡ በአእምሮዎች ፡ ንም ፡ ላይ ፡ እንዲሁ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

እንሆ ፡ የዶግማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ ነው ። በስሜት ፡ አውታሮችና ፡ በሰው ፡ አእምሮ ፡ ላይ ፡ ይህን ፡ ያክል ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ እምነት ፡ ያላቸው ፡ ፈላስፎች ፡ በብዙ ፡ ይገኛሉ ። እንዲህ ፡ ያለውም ፡ ነገር ፡ ባንድ ፡ ቃል ፡ ኾኖ ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ ሲነገር ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ጠቀስነው ፡ ዶግማቲዝም ፡ ተብሎ ፡ ይጠራል ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ላይ ፡ አሁንም ፡ ኾነ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ከብዙ ፡ ሊቃውንት ፡

ነድ ፡ የተነገሩ ፡ ተቃዋሚ ፡ ቃላቶች ፡ ይገኛሉ ። የቃላቶችም ፡ ዐይነት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።
 ከሰው ፡ አእምሮና ፡ ከስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ዘንድ ፡ በሚፈልቁት ፡ ዕውቀት ፡ ላይ ፡ ይህን ፡ ያክል ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስተያየትና ፡ ግምት ፡ መስጠት ፡ ትልቅ ፡ ስሕተት ፡ ነው ። እውነትን ፡ ማግኘት ፡ እንዲህ ፡ ቀላል ፡ ነገር ፡ አይደለም ። የሰው ፡ አእምሮም ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ እንደሚያስቡት ፡ ኹሉ ፡ እስከዚህ ፡ ድረስ ፡ ጎይል ፡ የለውም ። ሚች ፡ የኾነ ፡ ፍጡር ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ ያለ ፡ እውነትን ፡ አተኩሮ ፡ ለማየትና ፡ ለመረዳት ፡ ሳይችል ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ፍጹም ፡ እውነትን ፡ አገኛለሁ ፡ ብሎ ፡ መድከም ፡ ለውጤት ፡ በሌለው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ በከንቱ ፡ መልፋትና ፡ ጊዜን ፡ ማጥፋት ፡ ነው ።
 እንሆ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ በማቅረብ ፡ የዶግማቲዝምን ፡ ቲዎሪ ፡ የሚቃወሙ ፡ ብዙዎች ፡ ፈላስፎች ፡ ይገኛሉ ። ይህንንም ፡ ሐሳብ ፡ የሚያቀርቡ ፡ በተለይ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የሚመጣው ፡ እስኬፕቲሲዝም ፡ የተባለው ፡ ቲዎሪ ፡ ተከታዮች ፡ የኾኑት ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ።

ነገር ፡ ግን ፡ አሁን ፡ ለተጠቀሰው ፡ የክስ ፡ ቃል ፡ የዶግማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ተከታዮች ፡ የኾኑት ፡ ፈላስፎች ፡ ደግሞ ፡ እንደዚህ ፡ በበኩላቸው ፡ የሚሰጡትን ፡ ቃል ፡ እንስማ ። ርግጥ ፡ ነው ። እውነትን ፡ ማግኘት ፡ ከባድ ፡ ሥራ ፡ ነው ። ይህም ፡ ሲኾን ፡ ማንም ፡ ከውስጣችን ፡ እውነትን ፡ ማግኘት ፡ (አጥብቆ ፡ ከመመራመር ፡ ስለምትገኘው ፡ ዕውቀት ፡ ሲጠቅሱ ፡ ነው ።) ቀላል ፡ የኾነ ፡ ሥራ ፡ ነው ። ብሎ ፡ የተናገረ ፡ የለም ። እውነትን ፡ ማግኘት ፡ እኛም ፡ እንደምናምነው ፡ በጣም ፡ ከባድ ፡ የኾነ ፡ የአእምሮ ፡ ሥራ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ የተነሡት ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ ምስጢር ፡ ራሳቸው ፡ መጀመሪያ ፡ ለማግኘትና ፡ በኋላም ፡ ለሌሎች ፡ ለማስረዳት ፡ ሲሉ ፡ ያደረጉት ፡ ተጋደሎ ፡ በእውነቱ ፡ ወታደሮች ፡ ለሀገር ፡ ነጻነት ፡ ከሚያደርጉት ፡ ትግልና ፡ ደም ፡ መፋሰስ ፡ ቢበልጥ ፡ እንጂ ፡ ምንም ፡ አያንስም ። ለዚህም ፡ ታሪክን ፡ ብንመለከት ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ። ኾኖም ፡ ደካማቸው ፡ ኹሉ ፡ ከንቱ ፡ ኾኖ ፡ አልቀረም ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ ሰው ፡ ከደካመና ከወራ ፡ አሸንፎት ፡ የሚቀር ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ። ስለዚህም ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ የፍጥረት ፡ ባሕርይ ፡ ለማግኘት ፡ ብዙ ፡ መንገሳታት ፡ ቢያገኘውም ፡ ቅሉ ፡ እንደ ፡ ምንም ፡ ብሎ ፡ ወድቆም ፡ ኾነ ፡ ተነሥቶ ፡ በመጨረሻ ፡ የደካሙ ፡ ዋጋ ፡ የኾነችውን ፡ ያችን ፡ የፈለጋትን ፡ ነገር ፡ (ይኸውም ፡ እውነትን ፡ ማለት ፡ ነው ።) እንደሚያገኛት ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ።

እስቲ ፡ ለምሳሌ ፡ ወደ ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ ታሪክ ፡ እንመልከት ። እያንዳንዳቸው ፡ የከዋክብት ፡ ተመራማሪዎችም ፡ በዚያው ፡ በከዋክብት ፡ ምርመራቸው ፡ የሞጥሮ ፡ ሰዎችም ፡ በዚያው ፡ በሒሳብ ፡ ጥናታቸው ፡ በጠቅላላ ፡ ኹሉም ፡ በዚያው ፡ በየዕውቀታቸው ፡ ዐይነት ፡ የየራሳቸውን ፡ ፕሮብሌም ፡ ለመፍታት ፡ በብዙ ፡ ሲታገሉ ፡ ይገኛሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ከእነዚህ ፡ ውስጥ ፡ አንደኛቸውም ፡ እንኳ ፡ ካሰቡት ፡ ግብ ፡ አልደረሱም ፡

ለማለት ፡ የሚችል ፡ ማን ፡ ነው ፡ አሁን ፡ ሹላችንም ፡ የምንመካበትና ፡ የምንጠቀምበት የሳይንስ ፡ ዕውቀታችን ፡ የተገኘው ፡ ከወይት ፡ ሾኖ ፡ ነው ፡ የዚህን ፡ የዕውቀታችን ፡ ዕድገት ፡ ማለት ፡ የሳይንስን ፡ ሾኖ ፡ የቀጥርን ፡ ቀጥተኛነትና ፡ እውነተኛነት ፡ ማን ፡ ሊጠራጠር ፡ ይችላል? እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ከሾኖ ፡ ብዙ ፡ ድካም ፡ ብቻ ፡ ያስፈልጋል። እንጂ ፡ ሰውና ፡ እውነት ፡ የተራራቁ ፡ አለመሆናቸውን ፡ በዚህ ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ። ስለዚህም ፡ የሰውን ፡ ዕውቀት ፡ ዋጋ ፡ ዝቅ ፡ አድርጎ ፡ መገመት ፡ የሚገባ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። የዶግማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ይህን ፡ በመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ሰው ፡ እውነትን ፡ የማግኘት ፡ ሃብት ፡ እንዳለው ፡ ሲገልጹ ፡ ይገኛሉ ።

ይህንን ፡ ቲዎሪ ፡ ወይም ፡ ይህንን ፡ ዕይነት ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ ከጥንትም ፡ ሾኖ ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ብዙዎች ፡ ፈላስፎች ፡ ይገኛሉ ። ለምሳሌ ፡ ወደ ፡ ጥንት ፡ ዘመን ፡ መለስ ፡ ብለን ፡ የተመለከትን ፡ እንደ ፡ ሾኖ ፡ በቀድሞ ፡ ዘመን ፡ በሳይንስም ፡ ሾኖ ፡ በፍልስፍና ፡ ገናኖችና ፡ ስመ ፡ ጥሩዎች ፡ የነበሩት ፡ የጥንት ፡ ጽሑፎች ፡ ፈላስፎች ፡ አብዛኞቹ ፡ ስለ ፡ ሰው ፡ የዕውቀት ፡ ዋጋ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ እንደ ፡ ነበራቸው ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ። ሐሳባቸውም ፡ ወደዚህ ፡ የሚያዘነብል ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ለመረዳት ፡ ብንብቻ ፡ ማሰብ ፡ በቂ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ አንዳንድ ፡ አልፈው ፡ አልፈው ፡ ከጥንትም ፡ ካሁንም ፡ ዘመን ፡ የዕውቀትን ፡ ዋጋ ፡ ዝቅ ፡ አድርገው ፡ በመገመት ፡ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ እንችላለን ፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ ፈጽመው ፡ በመቃወም ፡ ማንኛዎቹም ፡ በነገሮቹ ፡ ላይ ፡ የሚደረጉት ፡ ጥናቶችና ፡ መርምራዊዎች ፡ ሹሉ ፡ ምንም ፡ ዕይነት ፡ ዋጋ ፡ ስለሌላቸው ፡ ሹሉንም ፡ ትቶ ፡ መቀመጥ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ የሚያስፈልገው ። ሲሉ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ተስፋ ፡ የመቀረጥ ፡ ሐሳብ ፡ ይናገሩና ፡ ያስተምሩ ፡ የነበሩትን ፡ ያንዳንድ ፡ ፈላስፎችን ፡ አስተያየት ፡ ሳይከተሉ ፡ ለምርመራ ፡ ያደርጉት ፡ የነበረው ፡ ሩጫ ፡ በእውነቱ ፡ ከሰው ፡ ዘንድ ፡ በሚገኘው ፡ ዕውቀት ፡ ላይ ፡ የነበራቸውን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ እምነት ፡ አጥልቶ ፡ ያሳየናል ።

በእውነቱ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ እምነት ፡ ባይኖራቸው ፡ ኖሮ ፡ መጀመሪያውንም ፡ ይህንን ፡ ነገር ፡ ባላደረጉም ፡ ነበር ። ይህ ፡ ሲሾን ፡ ሳለ ፡ እንዲህ ፡ አድርገው ፡ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ ሲሉ ፡ ይደክሙ ፡ የነበሩት ፡ መቼም ፡ በመጨረሻ ፡ ላይ ፡ እንደሚያገኙዋት ፡ አምነውና ፡ ተስፋ ፡ አድርገው ፡ መሾኑ ፡ የማይጠራጠር ፡ ነው ።

ይህም ፡ እውነት ፡ ይሾን ፡ ዘንድ ፡ ሹላችንም ፡ እንደምናውቀው ፡ ማናቸውም ፡ ሰው ፡ ቢሾን ፡ መጀመሪያ ፡ ሊያገኘው ፡ ተስፋ ፡ የሚያደርገውን ፡ ወይም ፡ ይሾንልኛል ፡ ሲል ፡ የሚተማመንበትን ፡ ነገር ፡ ይፈልጋል። እንጂ ፡ አስቀድሞ ፡ እንደማያገኘው ፡ ርግጠኛ ፡ በሾነበት ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ፈጽሞ ፡ አይደክምም ። እስቲ ፡ ማን ፡ ነው ፡ ለምሳሌ ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ በመዝለል ፡ ፀሐይን ፡ ወይም ፡ ጨረቃን ፡ በእጄ ፡ ነክቻት ፡ ልመለስ ፡ ብሎ ፡ በቁም ፡ ነገር ፡ የሚደክም? በእውነቱ ፡ ማንም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ነገር ፡ ለማድረግ ፡

የሚሞክር ፡ ሰው ፡ ያለ ፡ አይመስለንም ። ይህም ፡ መሾኑ ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ከመጀመሪያው ፡ ተስፋ ፡ ስለ ፡ ሌለን ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ሲሾን ፡ ስለማይቻልና ፡ ሰውም ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ ይሾንልኛል ፡ የሚል ፡ ተስፋ ፡ ስለሌለው ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ አስቀድሞ ፡ አንዳች ፡ መከራ ፡ አያደርግም ። ነገር ፡ ግን ፡ በጊዜ ፡ ብዛትና ፡ በብዙም ፡ ድካም ፡ ቢሾን ፡ ሊፈጸም ፡ የሚቻል ፡ መስሎ ፡ የሚታየንን ፡ ነገር ፡ የሾኑ ፡ እንደሾኑ ፡ እንሞክረዋለን ። ይህም ፡ ምክንያቱ ፡ ይሾንልናል ፡ የሚል ፡ ተስፋ ፡ ስላለን ፡ ነው ።

መቼም ፡ በእውነቱ ፡ ልብ ፡ አድርገን ፡ ብናስተውል ፡ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ተናገርነው ፡ ሹሉ ፡ ሹላችንንም ፡ የሚያንቀሳቅስን ፡ ተስፋ ፡ የምንለው ፡ ነገር ፡ ነው ። ይህም ፡ ተስፋ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ባይኖር ፡ ኖሮ ፡ በእውነቱ ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ ሥራ ፡ ልንንቀሳቅስ ፡ ባልቻልን ፡ ነበር ። ሹሉንም ፡ ነገር ፡ የሚያሠራን ፡ ወይም ፡ እንድንሠራ ፡ የሚያነሣነንና ፡ የሚያበረታታን ፡ ይፈጸምልናል ፡ ይሾንልናል ፡ ይቻላል ፡ የሚለው ፡ የተስፋ ፡ ስሜት ፡ ብቻ ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ ሹሉ ፡ የጥንት ፡ ጽሑፎች ፡ ፈላስፎች ፡ ስለ ፡ እውነት ፡ መገኘት ፡ ይኸው ፡ እምነት ፡ ባይኖራቸው ፡ ኖሮ ፡ በታሪክ ፡ እንደምንመለከተው ፡ ሹሉ ፡ ሌት ፡ ቀን ፡ ሳይሉ ፡ በቁራጥነት ፡ መንፈስ ፡ ለእውነት ፡ ያን ፡ ያኸል ፡ ትግል ፡ ባላደረጉ ፡ ነበር ። ከዚህም ፡ ቀጥሎ ፡ በምርመራ ፡ ያገኙትን ፡ ሐሳብ ፡ ሹሉ ፡ ስለፍጹምነቱ ፡ ወይም ፡ ስለ ፡ እውነትነቱ ፡ ጥርጣሬ ፡ ሳይኖራቸው ፡ ይህ ፡ እንዲህ ፡ ነው ። ያም ፡ ደግሞ ፡ እንደዚህ ፡ ነው ፡ እያሉ ፡ ያገኙዋቸውን ፡ ሐሳቦች ፡ በሙሉ ፡ እምነት፡አፋቸውን ፡ መልተው ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ባለስተላለፉልንም ፡ ነበር ። ይህ ፡ ሹሉ ፡ ሹኔታቸውና ፡ ሥራቸው ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ የዶግማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ተከታዮች ፡ መሾናቸውን ፡ ያመለክታል ።

ሹሉንም ፡ እንኳ ፡ ባይሾን ፡ አሁን ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹን ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ እንጠቅሳቸዋለን ። መጀመሪያም ፡ ሶቅራጥስን ፡ (፩) እንወስዳለን ። ይህ ፡ የቀድሞ ፡ ታላቅ ፡ የጽርእ ፡ ፈላስፋ ፡ የዚሁ ፡ ቲዎሪ ፡ ዋና ፡ ደጋፊ ፡ ነበር ። ከዚህም ፡ በቀር ፡ ለዚሁ ፡ ሐሳብ ፡ ዋና ፡ መሥራቹና ፡ አባቱ ፡ ተብሎ ፡ ይታሰባል ።

ርግጥ ፡ ነው ። አንዳንዶች ፡ የትምህርቱን ፡ መንፈስ ፡ ደገና ፡ አድርገው ፡ ካለመረዳታቸው ፡ የተነሣ ፡ እውነትን ፡ ማግኘት ፡ የሚቻል ፡ ነገር ፡ መሾኑን ፡ ከሚጠራጠሩት ፡ ፈላስፎች ፡ ወገን ፡ እንደ ፡ ሾኑ ፡ አድርገው ፡ ያስቡታል። ይህም ፡ የሾነው ፡ ከዚህ ፡

(፩) ስለ ፡ ሶቅራጥስ ፡ የሕይወት ፡ ታሪክና ፡ ስለስተማረውም ፡ የትምህርት ፡ ዐይነት ፡ የሚነግሩን ፡ ዋናዎቹ ፡ ምንጮች ፡ ሹሉት ፡ ናቸው ። ራሱ ፡ ሶቅራጥስ ፡ ግን ፡ አንድም ፡ የጻፈው ፡ ነገር ፡ የለም ። ያስተማረውም ፡ ሹሉ ፡ በቃል ፡ ብቻ ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ሹሉት ፡ ምንጮች ፡ ያልናቸውም ፡ አንደኛው ፡ ጥላቶን ፡ ሲሾን ፡ ሹሉተኛውም ፡ ከሴኖክሪን ፡ ነው ። በዚህ ፡ አኳኋን ፡ የሕይወት ፡ ታሪኩንና ፡ የፍልስፍናውንም ፡ አቅጣጫ ፡ ለማወቅ ፡ የቻልነው ፡ በተለይ ፡ በእነዚህ ፡ በሹሉቱ ፡ ሰዎች ፡ ረዳትነት ፡ መሾኑ ፡ ነው ።

አሁን ፡ ወደ ፡ ሕይወት ፡ ታሪኩ ፡ እንመለስ ። ሶቅራጥስ ፡ ትውልዱ ፡ ጽርአዊ ፡ ነው ። የተወለደውና ፡ ያደገው ፡ መላ ፡ ሕይወቱንም ፡ ያሳለፈው ፡ በአቱን ፡ ከተማ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ አቴናዊው ሶቅራጥስ ፡ እየተባለ ፡ ይጠራ ፡ ነበር ። ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ ትውልዱ ፡ ከድሾች ፡ ወገን ፡ ነው ። ይኸውም ፡ አባቶች ፡

ቀጥሎ ፡ በምንጠቅሰው ፡ የጥርጣሬ ፡ መልክ ፡ ባለው ፡ ንግግሩ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ይህ ፡ ፈላስፋ ፡ በትምህርቱና ፡ በንግግሩ ፡ ኹሉ ፡ ፩ν οἷδα ὅτι οὐδὲν οἷδα የሚል ፡ ቃል ፡ ነበረው ። ንግግሩም ፡ « አንድ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ዐውቃለሁ ፤ እሱም ፡ ምንም ፡ አለማውቁን ፡ ማወቁን ነው ። » የሚል ፡ ፍች ፡ ያለው ፡ ቃል ፡ ነው ። ይህ ፡ ፈላስፋ ፡ ስለ ፡ ራሱ ፡ ይህን ፡ ቃል ፡ አዘውትሮ ፡ ይናገር ፡ ነበር ። ሌሎችም ፡ ሰዎች ፡ ደግሞ ፡ እንዲሁ ፡ እንደ ፡ ርሱ ፡ ስለየራሳቸው ፡ ይኸንኑ ፡ እንዲሉና ፡ ይኸው ፡ ስሜት ፡ እንዲኖራቸው ፡ ለማድረግ ፡ በብዙ ፡ ይደክሙ ፡ ነበር ።

አንዳንድ ፡ ደራስያንም ፡ ይህን ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ እንዲሁ ፡ እንዳለ ፡ ወስደው ፤ ሶቅራጥስ ፡ ይህን ፡ ማለቱ ፡ ከማናቸውም ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ አለማውቅን ፡ ማወቅ ፡ ብቻ ፡ የሚቻልና ፡ የሚገባውም ፡ ይህንኑ ፡ ብቻ ፡ መረዳት ፡ ሲኾን ፤ ከዚህ ፡ የተረፈው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ የማይታወቅ ፡ ወይም ፡ ልናውቀው ፡ የማይቻለን ፡ መኾኑን ፡ ሲያመለክት ፡ ነው ፡ ብለው ፡ ይተረጉሙታል ። ነገር ፡ ግን ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ትርጓሜ ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ አይቻልም ። በእውነቱ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾን ፡ ቀጥተኛውና ፡ ትክክለኛው ፡ ያረፍተ ፡ ነገሩ ፡ ስሜት ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያለው ፡ ነው ። ፈላስፋው ፡ በእውነቱ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ቃል ፡ ሲናገር ፤ አለማውቁን ፡ ከማወቁ ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ እናቱ ፡ በጣም ፡ ድኸች ፡ ነበሩ ፡ ይባላል ። እነርሱም ፡ ሶፍኒስቶስና ፡ ፌናሬቲስ፡ይባላሉ ። አባትየው ፡ ሥራው ፡ ሐውልት ፡ መቅረጽ ፡ እንደ ፡ ነበርና ፡ እናቱም ፡ አዋላጅ ፡ እንደ ፡ ነበረች ፡ ይነገራል ። ሶቅራጥስ ፡ የተወለደው ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በ፪፻፳፰ና ፡ በ፪፻፶፫ ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ ላይ ነው ፡ ያረፈውም ፡ ደግሞ ፡ እንደሚታሰበው ፡ በ፪፻፶፫ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ነው ።

ይህ ፡ ፈላስፋ ፡ በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ እንደሚወራው ፡ ድንጋይ ፡ እየጠረበ ፡ ሥዕል ፡ እየጣለ ፡ ይኖር ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ በተፈጥሮው ፡ የትምህርትና ፡ የጥበብ ፡ ፍቅር ፡ ስለ ፡ ነበረው ፡ ለዚህ ፡ ሲል ፡ ይህን ፡ የያዘውን ፡ ሥራ ፡ ተወ ። ወዲያውም ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ በአቱን ፡ ከተማ ፡ እየተዘዋወሩ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ንግግርና ፡ ትምህርት ፡ ያደርጉ ፡ የነበሩ ፡ ሶፊስቲ ፡ የተባሉ ፡ ፈላስፎች ፡ ስለ ፡ ነበሩ ፤ ከእነርሱ ፡ ዘንድ ፡ እየተጠጋ ፡ የሚሉትን ፡ በመስማትና ፡ በመጠየቅ ፡ በመከራከርም ፡ ጊዜውን ፡ ያሳልፍ ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ በጠቅላላው ፡ ስለ ፡ መልካምና ፡ ስለ ፡ ክፉ ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ነፍስና ፡ ይህንንም ፡ ስለ ፡ መሰለለው ፡ ስለ ፡ ሰው ፡ ነክነት ፡ ባላቸው ፡ ፕሮብሌሞች ፡ ላይ ፡ እንጂ ፤ ከዚህ ፡ ውጭ ፡ በኾነው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ለመጠየቅ ፡ እጅግም ፡ ደስ ፡ አይለውም ፡ ነበር ። ምክንያቱም ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ ከመሄድ ፡ በፊት ፡ መጀመሪያ ፡ ራሱን ፡ ዕውቅ ፤ ስለ ፡ ቀረው ፡ ፍጥረት ፡ ዓለም ፡ ግን ፤ ማለት ፡ ስለ ፡ ዕውቀትም ፡ ኾነ ፡ ስለ ፡ ከዋክብት ፡ ራሱን ፡ መጀመሪያ ፡ ካጠናህ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ እነሱ ፡ ልትሻገር ፡ ትችላለህ ። በመጀመሪያ ፡ ግን ፡ ከራሱ ፡ ጀምሮ ፡ ይል ፡ ነበር ። በዚህም ፡ ሶቅራጥስ፡ክርሱ፡በፊትና ፡ በዘመኑም ፡ ከነበሩት ፡ ፈላስፎች ፡ የሚለይበት ፡ ሌሎች ፡ ኹሉ ፡ ምርመራቸውና፡ለዕውቀት ፡ የነበራቸው፡ኹሉ፡ ዝንባሌ ፡ ስለ ፡ ውጪው ፡ ዓለም ፡ ሲኾን ፤ ሶቅራጥስ ፡ ግን ፡ ይመራመር ፡ የነበረው ፡ በሰው ፡ ባሕርይና፡ጠባይ ፡ በኩል ፡ ስላለው ፡ ጥያቄ ፡ ብቻ ፡ ነበር ። ስለዚህም ፡ ይህን ፡ በመጥቀስ ፡ ቻይኖርን ፡ የተባለው ፡ የላቲን ፡ ሊቅ ፡ ስለ ፡ ሶቅራጥስ ፡ ሲናገር ፤ ሶቅራጥስ ፡ ፍልስፍናን ፡ ከሰማይ ፡ ወደ ፡ መሬት ፡ አወረደ ፡ (አመጣ) ፡ ይላል ። ይህ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የውጭ ፡ ነገሮች ፡ ይደረግ ፡ የነበረ ፡ ምርመራ ፡ ሲኾን ፤ በርሱ ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ቀርቶ ፡ ዋናው ፡ ተመርማሪው ፡ ራሱ ፡ ሰው ፡ (በጠቅላላውም ፡ ሰውን ፡ የሚነካ ፡ ጥያቄ ፡ ብቻ) ፡ ኾነ ፡ ማለቱ ፡ ነው ። ደግሞም ፡ እንደሚባለው ፡ ይህ ፡ የቀድሞ ፡ ታላቅ ፡ የጽርእ ፡ ፈላስፋ ፡ ሲያስተምር ፡ ካንድ ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ አልነበረም ። ነገር ፡ ግን ፡ ከማናቸውም ፡ ስፍራ ፡ እየሄደ ፤ ይኸውም ፡ ካንዱ ፡ ቦታ ፡ ወደ ፡ ሌላው ፡ ካንዱ ፡ ዐደባባይ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ዐደባባይ ፡ እየተዘዋወረ ፡ ትንሽ ፡ ትልቅ ፡ ላይል ፡ ሰው ፡ ያለበትን ፡ ስፍራ ፡ ብቻ ፡ እየፈለገ ፡ ኹሉንም ፡ ያለ ፡ እንዳች ፡ ዋጋ ፡ ያስተምርና ፡ ይመክር ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

ምንም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ እንደማያውቅና ፡ ወደ ፡ ፊትም ፡ ቢኾን ፡ ያለዚህ ፡ ዕውቀት ፡ በቀር ፡ ስለ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የማወቅ ፡ ስጦታ ፡ እንዳልተሰጠው ፡ ለመግለጽ ፡ ሳይኾን ፤ አንደኛ ፡ ኹላችንም ፡ እንደምናውቀው ፡ ብዙ ፡ ዕውቀትና ፡ ጥልቅ ፡ ምርመራ ፡ ሰውን ፡ በትዕቢት ፡ ፈንታ ፡ ትሕትናን ፡ ስለሚያሳድርበት ፡ ስለ ፡ ራሱ ፡ የሚሰማውን ፡ ዝቅተኛ ፡ ስሜት ፡ ሲገልጽ ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡ ስለ ፡ ራሱ ፡ ዝቅ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ መስጠት ፡ አሁንም ፡ ቢኾን ፡ በየትላልቆቹ ፡ ሊቃውንት ፡ ዘንድ ፡ የሚደረግ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ እንግዳ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ሊታሰብ ፡ አይቻልም ። ስለ ፡ ራሳቸው ፡ ከፍ ፡ አድርገው ፡ የሚያስቡና ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ እናውቃለን ፡ የማለት ፡ ስሜት ፡ ያላቸው ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ዝቅተኞች ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ። ይህም ፡ አያስደንቅባቸውም ። ምክንያቱም ፡ ገና ፡ ምንም ፡ ያላዩ ፡ ምስኪኖችና ፡ ጥሬዎች ፡ ናቸውና ።

ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ የቃሉ ፡ ዋናው ፡ ስሜት ፡ ከዚህ ፡ ካሁኑ ፡ ከጠቀስነው ፡ ሐሳብ ፡ ጋራ ፡ የተያያዘ ፡ ሲኾን ፤ የዕውቀትን ፡ በር ፡ ለመክፈት ፡ ሲባል ፡ የተሰጠ፡ሐሳብ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይኸውም ፡ ፈላስፋው ፡ ይህን ፡ ቃል ፡ ሲናገር ፡ ለማናቸውም ፡ የዕውቀትና ፡ የጥበብ ፡ መነሻ ፡ የሚኾን ፡ አስቀድሞ ፡ አለማውቅን ፡ ማወቅ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ኹላችንም ፡ (የርሱን ፡ ምንም ፡ አለማውቁን ፡ ብቻ ፡ አውቃለሁ ፡ የሚለውን ፡ መንገድ፡ተከትለን) ይህን ፡ ዋና ፡ የዕውቀት ፡ በር ፡ የኾነውን ፡ ዋጋ ፡ ያለውን ፡ ስሜት ፡ ክፍት ፡ አድርገን ፡ እንድንተወው ፡ ሲያስገነዝብን ፡ ነው ። ይኸውም ፡ በፈላስፋው ፡ አስተያየት፡አለ

በእንደዚህም ፡ ዐይነት ፡ ሲያስተምር ፡ ትምህርቱንና ፡ ምክሩን ፡ ይሰሙት ፡ የነበሩት ፡ ኹሉ ፡ ከንግግሩ ፡ ጣፋጭነትና ፡ ከሐሳቡም ፡ ጥልቅ ፡ አስተዋይነት ፡ የተነሣ ፡ የመስግኑት ፡ ነበር ። ርሱ ፡ ግን ፡ የማንንም፡ሰው ፡ ምስጋና ፡ ላይቀበል ፤ ስለ ፡ ራሱ ፡ ዝቅ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ በመስጠት ፡ ከማወቁ ፡ ይልቅ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አለማውቁን ፡ አጥብቆ ፡ ይናገር ፡ ነበር ። እንደዚሁም ፡ የቀረው ፡ ኹሉ ፡ ሰው ፡ እያንዳንዱ ፡ ስለ ፡ ራሱ ፡ ዝቅ ፡ አድርጎ ፡ እንዲገምት ፡ ኹሉንም ፡ ያሳስብ ፡ ነበር ። ደግሞ ፡ ዐዋቂዎች ፡ ነን ፡ እያሉ ፡ በየአውራ ፡ መንገዱ ፡ ወጥተው፡በሕዝቡ ፡ ፊት ፡ የሚደነፉትን ፡ ሰዎች ፡ ኾነ ፡ ብሎ ፡ እየፈለገ ፡ (እየተከታተለ) ፡ ጠያቂና ፡ ትምህርት ፡ ፈላጊ ፡ መስሎ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ጥያቄ ፡ እያጠመደ ፡ ምላሽ ፡ (መልስ) ፡ ያላጣቸው ፡ ነበር ። ይህንንም ፡ ሲያደርግ ፡ ዋና ፡ ሐሳቡና ፡ ዓላማው ፡ አለማወቃቸውን ፡ እንዲረዱና ፡ ስለ ፡ ራሳቸውም ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስተያየትና ፡ ግምት ፡ እንዳይኖራቸው ፡ ሲያሳስባቸው ፡ ነው ፡ ይላሉ ።

በጠቅላላም ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ግንኙነቱ ፡ ኹሉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትምህርትና ፡ የምክር፡ቃል፡ከመስጠት ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ አይልም ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ የሚገባቸውን ፡ ዋጋ ፡ አያገኙም ። በመስገቱም ፡ በኋላ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ በሕይወታቸው ፡ ዘመን ፡ የሚያገኛቸው፡መክራ ፡ ስፍር ፡ ቍጥር ፡ የለውም ። የሚናገሩትና ፡ ተጨንቀው ፡ ተጠብበው ፡ የሚፈለስፉትም ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ በኹሉም ፡ ፊት ፡ ካጠኑትና ፡ አገሩን ፡ ኾኖ ፡ ተገምቶ ፡ ስፍር ፡ ቍጥር ፡ የሌለው ፡ ፊትና ፡ ያመጣባቸዋል ። ይህን ፡ የመስለው ፡ ነገር ፡ በዚህም ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ደርሶበት ፡ እናገኛለን ። ይኸውም ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ኃጢአት ፡ ምክሩና ፡ ትምህርቱ ፡ ብቻ ፡ ከወንጀል ፡ ተቈጥሮበት ፡ እነሆ ፡ ሞትን ፡ ያኸል ፡ የመጨረሻ ፡ ቅጣት፡እንዲቀበል፡ ተበየብት ። ለዚህ ፡ ዐይነት ፡ ቅጣት ፡ ያደረሱትም ፡ የገዛ ፡ ራሱ ፡ ወገኖች ፡ ናቸው ። የክሱም ፡ ዐይነት ፡ እንዲህ ፡ ነበር ።

የተከበራችሁ ፡ ጻኞች ፤ ይህ ፡ ክስሰን ፡ ከፈታችሁ ፡ ያቀረብነው ፡ ሰው ፡ በኹሉም ፡ ዘንድ ፡ የታወቀ፡በይላኛ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ አንደኛ ፡ መንግሥቱ ፡ የሚያመልካቸውን ፡ አማልክት ፡ አይቀበልም ፤ እያምንምም ። ኹለተኛም ፡ በባለሥልጣኖችና ፡ በጠቅላላም ፡ በመንግሥቱ ፡ አገዛዝ ፡ ላይ ፡ እንዲነሡና ፡ ሁከትም ፡ እንዲፈጥሩ ፡ ወጣቱን ፡ ብዙ ፡ ዐይነት ፡ መጥፎ ፡ ምክር ፡ ይመክራቸዋል ። ሌላም ፡ እንዲሁ ፡ ከዚህ ፡ በፊት፡አገራችን ፡

ውም ፡ እንደዚሁ ፡ ለራሱና ፡ ርሱን ፡ ለመሰሉ ፡ ኹሉ ፡ ይው ፡ እውነት ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ። ያንዱን ፡ ሐሳብ ፡ ካንደኛቸው ፡ ሐሳብ ፡ ለማሳሰብ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ያንዱን ፡ እውነት ፡ ከሌላው ፡ እውነት ፡ ለማሳሰብ ፡ ፈጽሞ ፡ አይቻልም ። እውነት ፡ ማለታቸው ፡ ሐሳብ ፡ እንጂ ፡ በብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ እውነት ፡ መስሎ ፡ ለሕሊናቸው ፡ የታነገር ፡ ልክ ፡ እንደዚሁም ፡ እንዳለ ፡ ዐይነት ፡ አድርጋ ፡ ቀጥተኛ ፡ መልኩን ፡ የምታሳይ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ማለት ፡ አይደለችም ፤ እያሉ ፡ ይህን ፡ የመሳሰለ ፡ ቃል ፡ (ስለ ፡ እንደሆነ ፡ ዐይነቱ ፡ ሐሳብ ፡ በሚቀጥለው ፡ ምዕራፍ ፡ ሰፊ ፡ ሐተታ ፡ ታገኛለህ ፡) ይሰበኩና ፡ ያስተምሩ ፡ የነበሩትን ፡ ፈላስፎች ፡ እየተቃወመ ፤ እነርሱ ፡ እንደሚሉት ፡ የግል ፡ ሳይኾን ፡ የጋራ ፡ እውነት ፡ እንዳለችና ፡ ርሷም ፡ በውጭ ፡ ያለውን ፡ ያንን ፡ የምንመረምረውን ፡ ነገር ፡ ከውስጡ ፡ ዘልቃ ፡ ውሳጣዊውንና እውነተኛ ፡ የኾነ ፡ መልኩን ፡ አንሥታ ፡ የምታሳየን ፡ መኾንዋን ፡ ኹሉ ፡ ሲያስተምር ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ዜና ፡ ሕይወቱንና ፡ ትምህርቱን ፡ የሚነግሩን ፡ ሰዎች ፡ ይጠቅሱልናል ። ይህንንና ፡ ይህን ፡ በመሰለ ፡ ሌላም ፡ ነገር ፡ ሶቅራጥስ ፡ የደግማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ተከታይ ፤ የውም ፡ ደግሞ ፡ መሥራቹም ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ።

ከሶቅራጥስ ፡ በቀር ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ የሚታሰበው ፡ ፕላቶን ፡ (፩) የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ ስለ ፡ ሰው ፡ ዕውቀት ፡ ዋጋ ፡ ላለው ፡ ከፍተኛ ፡ ፕሮብሌም ፡ የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ወደዚሁ ፡ ከላይ ፡ ወደ ፡ ተጠቀሰው ፡ የደግማቲዝም ፡ ሐሳብ ፡ የሚያዘነብል ፡ ነው ። ርግጥ ፡ ነው ፤ ፈላስፋው ፡ እውነትን ፡ የማግኘት ፡ ሥራ ፡ በጣም ፡ ከባድ ፡ መኾኑን ፡ ይናገራል ። ይኸውም ፡ ከባሕር ፡ በታች ፡ ኹኖ ፡ ፀሐይንና ፡ ከዋክብትን ፡ በዚሁ ፡ በውሃው ፡ በኩል ፡ አድርጎ ፡ የሚመለከት ፡ ሰው ፡ ያንን ፡ ራሱን ፡ ባሕሩን ፡ ሰማይ ፡ አድርጎ ፡ እንደሚወስደው ፡ (እንደሚያስበው ፡) ኹሉ ፤ ሰዎችም ፡ ይህን ፡ በዙሪያችን ፡ ያለውን ፡ ዓለም ፡ ሲመለከቱ ፡ እውነተኛውን ፡ ዓለም ፡ ያገኙ ፡ ይመስላቸዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ እውነተኛው ፡ ዓለም ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ በስተ ፡ ጎላ ፡ ኾኖ ፡ ተሸሽጓል ። ይህ ፡ በዙሪያችን ፡ ያለው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡

(፩) ፕላቶን ፡ የሶቅራጥስ ፡ ደቀ ፡ መዝሙር ፡ ነው ። ተወላጅነቱም ፡ ጽርአቱ ፡ ነው ። እንዲሁም ፡ የተወለደውና ፡ የደገው ፡ እንደ ፡ ሶቅራጥስ ፡ በአቴን ፡ ከተማ ፡ ነው ። ይህም ፡ የጽርአት ፡ ፈላስፋ ፡ የተወለደው ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፤ ይኸውም ፡ ወደ ፡ ፪፻፳፯ ፡ ዓመት ፡ አቅራቢያ ፡ ነው ። ያረፈበትም ፡ ዘመን ፡ ከዚሁ ፡ ነው ። የዚህ ፡ ፈላስፋ ፡ አባቱ ፡ አሪስቶጥን ፡ ይባላል ። እናቱም ፡ ፔሪክቲየንስ ፡ ትባላለች ። ፕላቶን ፡ የመጀመሪያ ፡ ስሙ ፡ አሪስቶክሊስ ፡ ነበር ። በጎላ ፡ ግን ፡ እያቱ ፡ ፕላቶን ፡ የሚለውን ፡ ስም ፡ ሰጠው ፡ ይባላል ። እያቱም ፡ ይህን ፡ ዐይነት ፡ ስም ፡ የሰጠው ፡ ግንባር ፡ ሰፊ ፡ ወይም ፡ ጎብዝ ፡ ሲለው ፡ ነው ፡ ስለው ፡ ብዙዎች ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ ይደግፋሉ ። ይህ ፡ ፈላስፋ ፡ በሕፃንነቱ ፡ ዘመን ፡ ግጥም ፡ መጻፍ ፡ በጣም ፡ አድርጎ ፡ ይወድ ፡ ነበር ። ለዚህም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ልዩ ፡ ስጦታ ፡ ነበረው ። ጽ ፡ ዓመት ፡ ሲሞላው ፡ ለትምህርት ፡ ወደ ፡ ሶቅራጥስ ፡ ዘንድ ፡ ሄደ ፡ ከዚያም ፡ ብዙ ፡ ዓመታት ፡ የርሱ ፡ ደቀ መዝሙር ፡ ኾኖ ፡ ተቀምጦዋል ። ፕላቶን ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ስሙ ፡ ፕሩ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ፍልስፍናውንም ፡ የምንረዳባቸው ፡ በቂ ፡ መጻሕፍት ፡ ትቻልናል ።

እውነተኛውን ፡ ዓለም ፡ ለማግኘት ፡ መንገድ ፡ ወይም ፡ በር ፡ ብቻ ፡ ሊኾንን ፡ ይችላል ። በሱ ፡ በኩል ፡ እየተመራመርን ፡ የሄድን ፡ እንደ ፡ ኾነም ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ እውነተኛውን ፡ ዓለም ፡ ለማግኘት ፡ ይቻል ፡ ይኾናል ።

ስለዚህ ፡ እውነትን ፡ ለይቶ ፡ ለማግኘት ፡ ሲፈለግ ፡ የእውነትን ፡ ልብስ ፡ ለብሶ ፡ የሚያታልለንን ፡ በዙሪያችን ፡ የሚደረገውን ፡ ነገር ፡ ትተን ፡ እርሱን ፡ መነሻ ፡ ብቻ ፡ በማድረግ ፡ ጠልቀን ፡ መመርመር ፡ ያስፈልጋል ። ይህንን ፡ ያደረግን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ብቻ ፡ በእውነት ፡ ያለውን ፡ (እውነተኛውን ፡) እንዳለ ፡ መስሎ ፡ ከሚታየን ፡ ከሐሰቱ ፡ ለይተን ፡ ስለምናገኘው ፡ ከእውነት ፡ ለመድረስ ፡ እንችላለን ። ያን ፡ ጊዜም ፡ እውነተኛው ፡ ብርሃን ፡ እውነተኛው ፡ ሰማይና ፡ እውነተኛይቱ ፡ ምድር ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ እንደ ፡ ኾኑ ፡ ፈጥነን ፡ እንረዳለን ። በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ እንችላለን ፡ ሲል ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ ቃል ፡ ሲናገር ፡ ይገኛል ። ስለዚህ ፡ ፈላስፋው ፡ በዚህ ፡ እንደምንመለከተው ፡ ኹሉ ፤ ምንም ፡ እንኳ ፡ እውነትን ፡ ማግኘት ፡ ከባድ ፡ መኾኑን ፡ ቢገልጽም ፡ በመጨረሻ ፡ ላይ ፡ በእውነተኛ ፡ ምርመራ ፡ ልትገኝ ፡ እንደሚቻል ፡ ቃሉን ፡ እንደ ፡ ሰጠ ፡ እንመለከታለን ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የደግማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ተከታይ ፡ መኾኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ትልቁን ፡ የጥንት ፡ ፈላስፋ ፡ አሪስቶታል ፡ (፩) የተባለውን ፡ ሰው ፡ እንጠቅሳለን ።

ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ የዚሁ ፡ የደግማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ተከፋይ ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ። እርሱም ፡ እውነትን ፡ ማግኘትና ፡ መረዳት ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ከተሰጡት ፡ ጸጋዎች ፡ አንደኛው ፡ መኾኑን ፡ ገልጾ ፡ ይናገራል ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ ይኸኛውም ፡ እንደ ፡ በፊተኛው ፡ ፈላስፋ ፡ እውነትን ፡ ማግኘት ፡ በጣም ፡ ከባድ ፡ ሥራ ፡ መኾኑን ፡ ተናግሯል ። ይኸውም ፡ የሌሊት ፡ ወፎች ፡ ዐይኖቻቸው ፡ የቀንን ፡ ብርሃን ፡ አተኩረው ፡ በደንብ ፡

(፩) ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ እንዳለፉት ፡ ኹሉ ፡ ፈላስፎች ፡ የጽርአት ፡ ነው ። የተወለደውም ፡ እስታጊራ ፡ በምትባል ፡ ከተማ ፡ ከልደተ ፡ ክርስቶስ ፡ በፊት ፡ በ፫፻፹፬ ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ ነው ። አባቱም ፡ ኒኮማክሶይባል ፡ ነበር ። ርሱም ፡ የመቄዶንያው ፡ ንጉሥ ፡ የአሜንታስ ፡ ሐኪም ፡ ነበር ። በብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ እንደሚደረገው ፡ በአሪስቶታልም ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የጥላቻ ፡ ወሬዎች ፡ ተነግረዋል ። ደግሞም ፡ እንደዚሁ ፡ ሌሎች ፡ የሕይወት ፡ ታሪኩን ፡ ያለ ፡ ልክ ፡ አሳምረው ፡ የሚናገሩም ፡ አሉ ። በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ስለ ፡ ሕይወት ፡ ታሪኩ ፡ የተለያዩ ፡ ወሬዎች ፡ ስለ ፡ ደረሱን ፡ እውነተኛው ፡ የትኛው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለማወቅ ፡ ትንሽ ፡ አዳጋችሁባይኾን ፡ አልቀረም ። ኾኖም ፡ እውነቱን ፡ ለመናገር ፡ እንደ ፡ ማናቸውም ፡ ሰው ፡ ኹሉ ፤ ርሱም ፡ የሚያስመስግንና የሚያስነቅፍ ፡ ጠባይ ፡ አይታጠብም ። ስለዚህ ፡ ጠላቶቹም ፡ እንደሚሉት ፡ ሳይኾን ፤ እንደዚሁም ፡ ወዳጆቹም ፡ እንደሚያውሩት ፡ ሳይኾን ፤ መካከለኛውን ፡ መንገድ ፡ ተከትለን ፡ ጉድለትም ፡ መልካም ፡ ጠባይም ፡ ይገኙበት ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ አድርገን ፡ ብናስበው ፡ ወደ ፡ እውነት ፡ የተጠጋን ፡ ሳንኾን ፡ አንቀርም ።

አሪስቶታል ፡ የተማረው ፡ ከፕላቶን ፡ ዘንድ ፡ ነው ። ክርሱም ፡ አጠገብ ፡ በደቀ ፡ መዝሙርነት ፡ ጽ ፡ ዓመት ፡ ሙሉ ፡ ተቀምጧል ፡ ይባላል ። መምህሩ ፡ እንዳረፈ ፡ ወዲያው ፡ ራሱ ፡ የመምህርነትን ፡ ሥራ ፡ ይዘውደርሱ ፡ የሚመጡትን ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ ያስተምር ፡ ነበር ። እንደሚባለውም ፡ በአቴን ፡ ከተማ ፡ አቅራቢያ ፡ ኾኖ ፡ በዚሁ ፡ በመምህርነቱ ፡ ዐሥራ ፡ ኹለት ፡ ዓመት ፡ ሙሉ ፡ ሠርቶዋል ። በነዚህም ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ ክርሱ ፡ ዘንድ ፡ ለመማር ፡ ይመጡ ፡ የነበሩት ፡ ሰዎች ፡ በጣም ፡ ብዙዎች ፡ ነበሩ ። ሲናገርና ፡ ሲያስተምር ፡ የሰሙትም ፡ ኹሉ ፡ ሰዎች ፡ ስለ ፡ ሰፊና ፡ ጥልቅ ፡ ዕውቀቱ ፡ እጅግ ፡ አድርገው ፡ ያደንቁትና ፡ ያመሰግኑት ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

ለማየት ፡ እንደማይችሉ ፡ ኹሉ ፡ የሰው ፡ አእምሮም ፡ ከእውነት ፡ አጠገብ ፡ ሲደርስ ፡
ይኸው ፡ ዐይነት ፡ ችግር ፡ ይገጥመዋል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ በዝግታ ፡ ከተ
መራመርንና ፡ ካሰብን ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ እውነትን ፡ የማግኘት ፡ ሀብት ፡ በተፈጥሮው ፡ የተ
ሰጠው ፡ እንደ ፡ መኾኑ ፡ መጠን ፡ ቀስ ፡ በቀስም ፡ ቢኾን ፡ ካሰብነው ፡ ግብ ፡ መድረሳ
ችን ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ፡ የዕውቀት ፡ መሣሪያችን ፡ የኾነው ፡ አእምሮ የተባለው ፡ ነገር ፡
ምንም ፡ እንኳ ፡ በብዙ ፡ ነገር ፡ ደካማና ፡ ጉድለት ፡ ያለው ፡ ኾኖ ፡ ቢገኝም ፡ ትዕግሥ
ትና ፡ መልካም ፡ የሥራ ፡ ዐቅድ ፡ ካለን ፡ ዘንድ ፡ በጊዜ ፡ ብዛትም ፡ ቢኾን ፡ የምንፈል
ጋትን ፡ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ እንችላለን ፡ ሲል ፡ ሐሳቡን ፡ ሰጥቷል ፡

እነሆ ፡ አሪስቶታልም ፡ ይህን ፡ በመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ እውነትን ፡ ማግኘት ፡ የሚ
ቻል ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ደግፏል ፡ ካዲሱ ፡ ዘመንም ፡ እንዲሁ ፡ በዛም ፡ አነሰም ፡ የዚሁ ፡
ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ የኾኑ ፡ ብዙዎች ፡ ፈላስፎች ፡ ተነሥተው ፡ ነበር ፡ ከእነር
ሱም ፡ ውስጥ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ R. DESCARTES (ገጽ ፻፳፩-፻፳፪) SPINOZA (ገጽ
፻፸፯-፻፸፯) LEIBNITZ (ገጽ ፻፳፫-፻፳፭) WOLFF (ገጽ ፫፻፱) የተባሉት ፡ ፈላስፎች ፡
ናቸው ፡

ከብዙ ፡ ባጭሩ ፡ ደግማቲዝም ፡ የሚባለው ፡ ቲዎሪ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ነው ፡
ዋናዎቹም ፡ ተከታዮቹ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የጠቀስናቸው ፡ ናቸው ፡ ርግጥ ፡ ነው ፡ ኹሉም ፡
እዚሁ ፡ ሳይኾኑ ፡ እንዲሁ ፡ ሌሎችም ፡ እነርሱን ፡ የመሰሉ ፡ ብዙዎች ፡ ይገኛሉ ፡ ነገር ፡
ግን ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹን ፡ ብቻ ፡ በመጥቀስ ፡ በእነዚሁ ፡ እንወሰናለን ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡
ቀጥለን ፡ ወደ ፡ ኹለተኛው ፡ ቲዎሪ ፡ እንሻገር ፡

ሰተምር ፡ የነበረውም ፡ ከአቴን ፡ ከተግ ፡ ትንሽ ፡ ወጣ ፡ ካለ ፡ ስፍራ ፡ περιπατικη σολή ፡ ፔሪፓ
ቲክ ፡ እስሆሊ ፡ የተባለውን ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ አቁሞ ፡ ነው ፡

ትምህርት ፡ ቤቱም ፡ እንዲህ ፡ ተብሎ ፡ የተጠራበት ፡ ምክንያት ፡ ደቀ ፡ መዛመርቱን ፡ ከግቢው ፡ ቅጥር ፡
ውስጥ ፡ እየተንገራደደደ ፡ ያሰተምራቸው ፡ ስለ ፡ ነበር ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ ፔሪፓቲክ ፡ ማለት ፡ ፔሪፓቲን ፡
περιπατεῖν ፡ ከሚለው ፡ አንቀጽ ፡ የሚወጣ ፡ ሲኾን ፡ ትርጓሜውም ፡ መገሸርሽር ፡ መንገዱን ፡ ማለት
ነው ፡ ከዚህም ፡ ፔሪፓቲክ ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ይመጣል ፡ ይህም ፡ የመጨረሻው ፡ ቃል ፡ እንደ ፡ ቅጽል ፡ ያለ
ነው ፡ ይኸውም ፡ ከርሱ ፡ ለጥቆ ፡ ለሚመጣው ፡ ቃል ፡ ይቀጸላል ፡ በዚህ ፡ ቋንቋ ፡ ፔሪፓቲክ ፡ እስሆሊ ፡
ባለ፡ጊዜ ፡ የተንገራደደደች ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ወይም ፡ የተንገራደደደ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ማለት ፡ ነው ፡
ይኸውም ፡ ኹለተኛው ፡ ቃል ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ማለት ፡ ሲኾን ፡ የመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ የትምህርት ፡ ቤቱን ፡
ዐይነት ፡ ይገልጻል ፡

አሪስቶታል ፡ እጅግ ፡ ትጉዝ ፡ ሰው ፡ ነበር ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮችንም ፡ መርምሯል ፡ በየጊዜው ፡ የደረሰባቸ
ውንም ፡ ውጤቶች ፡ በመጻሕፍት ፡ አስፍሮዋቸዋል ፡ ያዲሱ ፡ ዘመን ፡ ሊቃውንትም ፡ ከቀድሞው ፡ ዘመን ፡ ፈላ
ስፎች ፡ ኹሉ ፡ አሪስቶታልን ፡ የበለጠ ፡ ያመሰግኑታል ፡ በደራሲነትም ፡ ብዙ ፡ መጻሕፍት ፡ ጽፈው ፡ ሰማቸው ፡
በዓለም ፡ ከገነነው ፡ ደራስያን ፡ መካከል ፡ አንዱ ፡ ኾኖ ፡ ይታሰባል ፡ በእውነትም ፡ ደግሞ ፡ ይህ ፡ የተሰጠው ፡
ሰፍራ ፡ በሚገባ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ያስደፍራል ፡ ይህንንም ፡ ለመገንዘብ ፡ መጻሕፍቱን ፡ ወስዶ ፡ መመልከት ፡
ብቻ ፡ ይበቃል ፡ የጻፉቸውም ፡ መጻሕፍት ፡ ኹሉ ፡ በቀጥር ፡ ከፍ ፡ ያሉ ፡ ከመኾናቸውም ፡ ሌላ ፡ ብዙ ፡ ጥልቅ ፡
የኾነ ፡ ምርመራ ፡ ይገኝባቸዋል ፡

፪ኛ ፡ ስኬፕቲሲዝም (፩) ፡

ስኬፕቲሲዝም ፡ ደግማቲዝም ፡ ስለ ፡ ሰው ፡ የዕውቀት ፡ ዋጋ ፡ ከፍተኛነትና ፡
ፍጹምነት ፡ ለሚሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ተቃዋሚ ፡ የኾነ ፡ መልስ ፡ የሚገኝበት ፡ አንድ ፡ ዐይ
ነት ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ፡ ደግማቲዝም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ሰው ፡
እውነትን ፡ የማግኘት ፡ ችሎታ ፡ ያለው ፡ መኾኑን ፡ ሲያረጋግጥ ፡ ይኸኛው ፡ ያሁኑ ፡
ቲዎሪ ፡ ግን ፡ እውነትን ፡ ማግኘት ፡ ፈጽሞ ፡ አይቻልም ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ያቀርባል ፡
በዚህም ፡ ቲዎሪ ፡ ሐሳብ ፡ መሠረት ፡ ሰው ፡ ስለ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ቢናገር ፡ ያ ፡ የሚሰ
ጠው ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡ አስተያየት ፡ ለዚያ ፡ ለሚነገርለት ፡ ነገር ፡ እውነትነት ፡ እንዳ
ለው ፡ ኾኖ ፡ ሊታሰብ ፡ አይቻልም ፡ እውነት ፡ ተብሎ ፡ ቢነገርም ፡ እውነትነቱ ፡ ለዚ
ያው ፡ ለባለቤቱ ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ ለዚያ ፡ ለሚነገርለት ፡ ነገር ፡ አይደለም ፡ ስለዚህ ፡ እው
ነት ፡ የምንላት ፡ ነገር ፡ አንደኛ ፡ በውጭ ፡ ያለትን ፡ ነገሮች ፡ በዚያው ፡ ባላቸው ፡ በራ
ሳቸው ፡ መልክና ፡ ኹኔታ ፡ አንሥታ ፡ የምታሳይ ፡ ዕውቀት ፡ ማለት ፡ አይደለችም ፡
ምክንያቱም ፡ በውጭ ፡ የሚገኙትን ፡ ነገሮች ፡ ባላቸው ፡ መልክና ፡ ባሕርይ ፡ በትክክል ፡
ማወቅ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ከሰው ፡ ኅይል ፡ በላይ ፡ ነው ፡

ኹለተኛም ፡ እውነት ፡ ማለት ፡ ላንድ ፡ ወይም ፡ ለኹለት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡
ለተወሰኑ ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ ለኹሉም ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ የኾነች ፡ እውነት ፡
አትገኝም ፡ ምክንያቱም ፡ እውነት ፡ አስተያየት ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ አይደለችም ፡ አስ
ተያየት ፡ ማለት ፡ እንደ ፡ መኾኗም ፡ መጠን ፡ በሰዎች ፡ ልክ ፡ ልትበዛ ወይም ፡ ልታንስ ፡
የምትችል ፡ ናት ፡ ስለዚህ ፡ ሊያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ ትክክለኛ ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ ያው ፡
የራሱ ፡ አስተያየት ፡ ብቻ ፡ እውነት ፡ ተብሎ ፡ ሊጠራ ፡ ይቻላል ፡ ደግሞም ፡ አስተው
ለን ፡ ከተመለከትን ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ ስለ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ሐሳብ ፡ ቢያቀርቡ ፡ የኹሉም ፡
ለየራሱ ፡ እንጂ ፡ ሐሳባቸው ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ የሚገናኝ ፡ ሰዎች ፡ አይገኙም ፡ ይኸ
ውም ፡ ኹሉም ፡ በየበኩሉ ፡ የሚያቀርቡው ፡ ሐሳብ ፡ የተለያየ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ፡ በዚያም ፡
ሰዓት ፡ እያንዳንዱ ፡ ለሕሊናው ፡ እውነት ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ ያው ፡ የራሱ ፡ አስተ

(፩) ይህ ፡ ቃል ፡ በጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ ያለ ፡ ነው ፡ አራቱም ፡ የአውሮፓ ፡ ሕዝቦች ፡ እንግሊዞች ፡ ፈረንሳዮች ፡
ጀርመኖች ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ኹሉም ፡ ቃሉን ፡ እንዲሁ ፡ እንዳለ ፡ በየራሳቸው ፡ ቋንቋ ፡ ተከፋፍለው ፡ ከዚህ ፡
ቀጥሎ ፡ በተራው ፡ SCEPTICISM, SCEPTICISME, SKEPTICISMUS, SCETTICISMO እያሉ ፡ ይሠሩ
በታል ፡ ቃሉ ፡ በዚሁ ፡ በጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የሰዋሰው ፡ ደንብ ፡ ΣΧΕΨΙΣ እስኪፕቲሲስ፤ ὈΧΕΠ-
ΤΕΣΘΑΙ እስኪፕቲሲስ፤ ὈΧΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ እስኪፕቲሲስ፤ ὈΧΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ እስኪፕቲሲስ፤ እየተ
ባለ ፡ ይነገራል ፡

የመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ትርጓሜው ፡ ሐሳብ ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ በሰዋሰው ፡ ደንብ ፡ የሰዎችክፍል ፡
መኾኑ ፡ ነው ፡ ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ አንቀጽ ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ ማሰብ ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ ነው ፡ ሦስተኛ
ውና ፡ አራተኛው ፡ ቃል ፡ ግን ፡ ከነዚሁ ፡ አሁን ፡ ከተጠቀሱት ፡ ቃላት ፡ ውስጥ ፡ ኾነው ፡ ሳለ ፡ የመጀመሪያው ፡ ግሣዊ ፡
ቅጽል ፡ ኹለተኛውም ፡ የስም ፡ ቅጽል ፡ ኾነው ፡ ይገኛል ፡ ይኹን ፡ እንጂ ፡ እነዚህ ፡ የመጨረሻዎቹ ፡ ቃላት ፡
ምንም ፡ እንኳ ፡ መሠረታቸው ፡ ከላይኞቹ ፡ ማለት ፡ ከመጀመሪያዎቹ ፡ ቃላት ፡ ቢኾንም ፡ እንኳ ፡ ከነሱ ፡ በሰሜን ፡
ጥቂት ፡ ላየት ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ይገኝባቸዋል ፡ ይኸውም ፡ የመጀመሪያዎቹ ፡ ቃላት ፡ እንደኛው ፡ ሐሳብ ፡ ኹለተ

ያየት ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ምንም ፡ ቢኾን ፡ ለአንድኛው ፡ እውነት ፡ መስሎ ፡ የታየው ፡ ነገር ፡ ለሌላውም ፡ እንዲሁ ፡ ኾኖ ፡ እንዲገኝ ፡ የሚያደርገው ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ አይገኝም ፡ ያንዱ ፡ እውነት ፡ ለሌላው ፡ ሐሰት ፡ ያንዱ ፡ ሐሰት ፡ ለሌላው ፡ እውነት ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ፡ ስለዚህም ፡ ኹላችንም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በአንድ ፡ ስም ፡ ሰዎች ተብለን ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ወገን ፡ ኾንን ፡ በንጠራም ፡ እያንዳንዳችን ፡ እንደየጠባያችንና ፡ እንደየተፈጥሮዎችን ፡ ልዩነት ፡ ሐሳባችንና ፡ አስተያየታችንም ፡ ኹሉ ፡ ለየራሱ ፡ ኾኖ ይገኛል ፡ ስለዚህ ፡ ከንግግራችን ፡ ውስጥ ፡ እርማት ፡ የሚያስፈልጋቸው ፡ አንዳንድ ፡ ነገር ፡ ሮች ፡ አሉ ።

አንደኛ ፡ ስለ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ ሐሳብ ፡ በምንሰጥበት ፡ ጊዜ ፡ « ነው » የሚለውን ፡ ቃል ፡ ትተን ፡ «ይመስለኛል ፡» የሚለውን ፡ ብቻ ፡ መናገር ፡ አለብን። ኹለተኛም ፡ ለኛ ፡ ለያንዳንዳችን ፡ ትክክለኛ ፡ መስሎ ፡ የሚታየን ፡ ሐሳብ ፡ በሌሎቹም ፡ ዘንድ ፡ እንዲሁ ፡ ዐይነት ፡ ኾነ ፡ እንዲገኝ ፡ የማለት ፡ ሐሳብ ፡ ሊኖረን ፡ አያስፈልግም ። ይኸውም ፡ እውነተኛው ፡ የኔ ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ስለዚህም ፡ እኔ ፡ የምለውን ቃል ፡ መቀበል ፡ አለብህ ፡ በመባባል ፡ በሰዎች ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ክርክርና ፡ ጠብ ፡ ፈጽሞ ፡ እንዲቀር ፡ ያስፈልጋል ።

መጀመሪያ ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ቀርቶ ፡ ይመስለኛል ፡ የሚለው ፡ እንዲነገር ፡ ያስፈልጋል ፡ የተባለበት ፡ ምክንያት ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ የተናገርን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ይህ ፡ ቃላችን ፡ እንዲህ ፡ ያለውን የውሳኔ አነጋገር የምንናገርለት ፡ ነገርም ፡ መልኩ ፡ ይኸው እንደምንለው ዐይነት ያለ ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ፡ የሚል ፡ ዐይነት ፡ ስሜት ፡ ይኖረዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ እንዲህ ፡ ይመስለኛል ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ያ ፡ የምንናገርለት ፡ ነገር ፡ እኛ ፡ እንደምንለው ፡ ይኾን ፡

ኛውም ፡ ማሰብ ፡ የማለት ፡ ፍቺ ፡ ሲኖራቸው ፡ እነዚህ ፡ የመጨረሻዎቹ ፡ ግን ፡ በደረቁ ፡ ማሰብ ፡ ብቻ ፡ ማለት ፡ ሳይኾን ፡ የጥርጣሬ ፡ ሐሳብን ፡ በውስጣቸው ፡ ይብቀው ፡ ይገኛሉ ። ለምሳሌ ፡ ማሰብ ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ በተለመደው ፡ ፍቺ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ስንወራበት ፡ የምንገኘው ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ በአእምሮዎችን ፡ ውስጥ ፡ ማውጣትና ፡ ማውረድ ፡ በሚለው ፡ ስሜት ፡ ነው ።

ይኸውም ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ምርመራ ፡ ይዘን ፡ ያ ፡ ከፊታችን ፡ ለዚህ ፡ ለምርመራ ፡ ጉዳይ ፡ የቀረበው ፡ ነገር ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ከምን ፡ እንደ ፡ ተወራ ፡ ምን ፡ ዓላማ ፡ እንዳለው ፡ ሌሎችም ፡ እነዚህን ፡ የመሳሰሉ ፡ ስለ ፡ ነገሩ ፡ ያሉትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ፕሮብሌሞች ፡ ለመፍታት ፡ ስንታገል፤ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሥራ ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ በአንቀጽነት ፡ ሲነገር ፡ ማሰብ ፡ ይባላል ። ባጭርም ቃል አንድን ነገር ፡ ለማወቅ ፡ ወይም ፡ ለመረዳት ፡ ስንል ፡ በላይ ፡ ላይ ፡ የምናደርገው ፡ የአእምሮ ፡ ሥራ ፡ አሁን ፡ በተጠቀሰው ፡ አኳኋን ፡ ማሰብ ፡ ተብሎ ፡ ይነገራል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የመጨረሻዎቹ ፡ ግሣዊ ፡ ቅጽልና ፡ የስም ፡ ቅጽል ፡ ብለን ፡ የጠቀስናቸው ፡ ቃላት ፡ ፍቻቸው ፡ ያው ፡ ሐሳብና ፡ ማሰብ ፡ ማለት ፡ ኾኖ ፡ ሳለን በውስጣቸው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንዳመለከትነው ፡ የጥርጣሪ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብን ፡ የሚገልጹ ፡ ኾነው ፡ ይገኛሉ ። ይኸውም ፡ (ለሚመረምረው ፡ ጉዳይ ፡) ተስማሚው ፡ ሐሳብ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ውሳኔ ፡ ለመስጠት ፡ ጭንቅ ፡ (አስቸጋሪ ፡) ኾኖ ፡ የሚታየውን ፡ አንድ ፡ ተጠራጣሪ ፡ የኾነ ፡ ሰው ፡ ያመለክታል ። ኹለተኛው ደግሞ የዚሁ ፡ ዐይነት ፡ ፍቺ ፡ ያለው ፡ ኹኖ ፡ የዚህ ፡ ሰው ፡ የጥርጣሬ ፡ ኹኔታውን ፡ የሚገልጽ ፡ ቃል ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይኸውም ፡ የተወሰነ ፡ ሐሳብ ፡ ለመስጠት ፡ ጨንቆት ፡ በጥርጣሬ ፡ ውስጥ ፡ በመገኘት ፡ ያለበትን ፡ ኹኔታ ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ።

ንድ ፡ ግዴታ ፡ ሳይኖርበት ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ሊገኝም ፡ ይችላል ፡ የማለት ፡ ፍቺ ፡ አለው ። ይኸውም ፡ ይህ ፡ ኹለተኛው ፡ ይመስለኛል ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ የሚያስከትል ፡ አይደለም ።

ስለዚህ ፡ የመጀመሪያውን ፡ ትተን ፡ ኹለተኛውን ፡ ይመስለኛል ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ ማዘውተር ፡ መልካም ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ንግግራችን ፡ ኹሉ ፡ በይመስለኛል ፡ ፈንታ ፡ በነው ፡ የኾነ ፡ እንደኾን ፡ አንድ ፡ ከባድ ፡ የኾነ ፡ ችግር ፡ ወይም ፡ ጥያቄ ፡ ያገኛል ። ይኸውም ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ስንናገር ፡ ይህን ፡ ይመስለኛሉን ፡ ትተን ፡ የመጀመሪያውን ፡ የተናገርን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ የመጀመሪያው ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ እውነትነት ፡ ያለው ፡ ኾኖ ፡ የሚታሰበው ፡ ለዚያው ፡ ለራሱ ፡ ለውጭው ፡ ነገር ፡ ነውና ፡ ያንሰዓት ፡ እያንዳንዳችን ፡ የተለያዩ ፡ መቶ ፡ አስተያየቶችን ፡ በንጠጠው ፡ መቀበል ፡ ግድ ፡ ይኾንበታል ፡ ማለት ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ጥያቄ ፡ አለ ።

በእንዲህ ፡ ያለው ፡ ሰዓት ፡ ያው ፡ ነገር ፡ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ በውስጡ ፡ እርስ በእርሳቸው ፡ የተለያዩ ፡ ሐሳቦችን ፡ ሊያጸድቅ ፡ ይችላል ፡ እንዴት ፡ ለምሳሌ ፡ ያንኑ ፡ ነገር ፡ እንዴት ፡ እንዲህ ፡ ነው ፡ ሲለው ፡ ሌላውም ፡ ደግሞ ፡ የለም ፡ እንደዚህ ፡ ነው ፡ ሲለው እንዴት ፡ ያ ፡ ነገር ፡ ኹለቱም ፡ ሰዎች ፡ እንደሚሉት ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ያንኑ ፡ ሰዓት ፡ ነጭም ፡ ጥቁርም ፡ ሊኾን ፡ ከቶ ፡ ይቻላልን? እንግዲያውስ ፡ ይህ ፡ ከኾነ ፡ « እንደዚህ ፡ ነው ፡ » በማለት ፡ ፈንታ ፡ « እንደዚህ ፡ ይመስለኛል ፡ » ማለት ፡ በጣም ፡ የተቃኘ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ።

አንድ ፡ ነገር ፡ ዐሥር ፡ ያኽል ፡ የነው ፡ አስተያየቶችን ፡ ሊቀበል ፡ አይችልም ። በይመስለኛል ፡ የሚነገሩ ፡ አስተያየቶችን ፡ ግን ፡ ከዚህም ፡ በላይ ፡ ሊቀበል ፡ ይችላል። ይኸውም ፡ ብዙም ፡ ቢኾን ፡ የተለያዩ ፡ የይመስለኛል ፡ ሐሳቦች ፡ ቢሰጡት ፡ ምንም ፡ አይደለም ። ነገር ፡ ግን ፡ የተለያዩ ፡ የነው ፡ መልሶች ፡ ተሰጥተውት ፡ በኹሉም ፡ ሊሄድ ፡ ይችላል ፡ ብሎ ፡ ማሰብ ፡ ይህ ፡ ጥቂት ፡ ከሎጂክ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ሐሳብ ይኾናል ። ምክንያቱም ፡ ይመስለኛሉ ፡ ከሰዎቹ ፡ እንጂ ፡ ከነገሩ ፡ ውስጥ ፡ ስለሌለበት ፡ እንደ ፡ ሰጡ ፡ ብዛት ፡ መጠን ፡ ሊበዛና ፡ ሊያንስ ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ የኾነ ፡ እንደኾነ ፡ ስለዚያ ፡ ስለ ፡ ራሱ ፡ ስለ ፡ ነገሩ ፡ የሚነገርና ፡ ለነገሩም እውነተኛ ፡ መልሱ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ስለሚታሰብ ፡ ሊበዛ ፡ አይችልም ። ይኸውም ፡ ማለት ፡ ያው ፡ ነገር ፡ በዚያው ፡ ሰዓት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ጠባያትን ፡ ማለት ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ የሚቀመጡ ፡ ነገሮችን ፡ እንድንት ፡ አጫፍሮ ፡ ለመያዝ ፡ ችሎታ ፡ የሌለው ፡ ሲኾን ፡ ከሰዎች ፡ ዘንድ ፡ በስሕተት ፡ የተለያዩ ፡ አስተያየቶች ፡ በሚቀርብለት ፡ ጊዜ ፡ ኹሉንም ፡ ባንድነት ፡ ተቀብሎ ፡ ለማጽደቅ ፡ እንደማይችል ፡ ግልጽ ፡ ነገር ፡ ነው ። ደግሞም ፡ ከቀረበት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶች ፡ መካከል ፡ አንደኛው ፡ ትክክለኛ ፡ ቢኾንም ፡ እንኳ ፡ ለይቶ ፡ ለመናገርና ፡ ለመደገፍ ፡ አስቸጋሪ ፡ ይኾናል ። ለዚህም ፡ የምናቀርበው ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ስለማናገኝ ፡ ፍርዳችን ፡ ዞሮ ፡ ዞሮ ፡ ያው ፡ የግል ፡ አስተያየት ፡ ያኽል ፡ ንግግርና ፡ ፍርድ ፡ ይኾናል ።

ኹለተኛም ፡ ደግሞ ፡ ርስ ፡ በርሳችን ፡ የንግግር ፡ ክርክር ፡ ሊኖረን ፡ እስፈልግም ። ይኸውም ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ሐሳብ ፡ እንድናቀርብ ፡ ተጠይቀን ፡ እንኾን ፡ ሐሳባችንን ፡ ብቻ ፡ ሰጥተን ፡ ዝም ፡ ማለት ፡ እንጂ ፤ አንዱ ፡ የሌላውን ፡ ሐሳብ መቃወምና ፡ ማቃለል ፤ እውነተኛውም ፡ እኔ ፡ የተናገርሁት ፡ ቃል ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ብሎ የራስን ፡ ክፍ ፤ የሌላውን ፡ ሐሳብ ፡ ደግሞ ፡ ዝቅ ፡ አድርጎ ፡ መገመት ፡ ይህ ፡ ፍጹም የሚገባ ፡ ሥራ ፡ አይደለም ። እኔ ፡ የራሴ ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ ያን ፡ ሰዓት ፡ እውነት ፡ መስሎ በሚታየኝ ፡ ጊዜ ፡ ካጠገቤ ፡ ያለው ፡ ወንድሜም ፡ እንደዚሁ ፡ የራሴ ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ እውነት ፡ መስሎ ፡ ሊታየው ፡ ይችላል ። ስለዚህ ፡ ለኔ ፡ እውነት ፡ መስሎ የሚታየኝ ነገር ፡ ኹሉ ፡ እውነተኛነቱ ፡ ለራሴ ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፤ ለሌሎቹም ፡ እንደዚሁ ፡ እውነት ኾኖ ፡ እንዲታያቸው ፡ ለማስገደድ ፡ መብት ፡ የለኝም ። ኹሉም ፡ የራሴ የራሴን ፡ ሐሳብ እውነት ፡ አድርጎ ፡ ለደግፍና ፡ ለናገር ፡ ነጻ ፡ ነው ። እውነት ፡ ማለትም ፡ ከዚህ በፊት እንደተነገረው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ለራሱ ፡ ትክክለኛ ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ ሐሳብ ነው ። ስለዚህም ፡ እያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ ለራሱ ፡ የመስለው ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ እውነት ማለት ፡ ከኾነ ፡ እያንዳንዱ ፡ በዚያ ፡ በራሱ ፡ እውነት ፡ ለመኖር ፡ ይችላል ። በዚህም አኳኋን ፡ ለእኔ ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ የታየኝ ፡ ነገር ፡ ወንድሜንም ፡ ካልመሰለው ፡ ለማለት አልችልም ። እርሱም ፡ ደግሞ ፡ በበኩሉ ፡ ለራሴ ፡ ትክክለኛ ፡ የመሰለኝን ፡ ሐሳብ ትክክለኛ ለእርሱ ፡ ደኅና ፡ መስሎ ፡ የታየውን ፡ ሐሳብ ፡ እንድናቀበል ፡ ሊያስገድድኝ ፡ አይገባም እኔም ፡ እርሱን ፤ እርሱም ፡ እኔን ፡ በጠቅላላ ፡ ማንም ፡ ማንን ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ማስገደድ የለበትም ። እያንዳንዳችን ፡ በምንም ፡ ሳንደራረስ ፡ በዚያው ፡ ለየራሳችን ፡ መልካምና እውነት ፡ መስሎ ፡ በሚታየን ፡ ነገር ፡ ተስማምተን ፡ እንድንኖር ፡ ያስፈልጋል።

ስለዚህ ፡ የኔም ፡ አስተያየት ፡ ለኔ ፡ ለራሴ ፡ እውነት ፡ እንደመኾኑ ፡ መጠን ያንዱ ፡ ወንድሜም ፡ አስተያየት ፡ ለእርሱ ፡ ለራሱ ፡ እውነት ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ። ምንያቱም ፡ ማንም ፡ እንደ ፡ ባሕርይ ፡ እንጂ ፤ ያለ ፡ ባሕርይ ፡ አንድ ፡ ሐሳብን ፡ እውነት አድርጎ ፡ ሊያጸድቅ ፡ አይችልም ። ስለዚህ ፡ እውነተኛው ፡ የራሴ ፡ አስተያየት ፡ ብቻ ስለኾነ ፤ እኔ ፡ የምለውን ፡ (የምናገረውን) ፡ ተቀበል ፡ ብሎ ፡ ያለ ፡ አገባብ ፡ ሰውን የሚያስገድድና ፡ በዚህም ፡ ነገር ፡ የራሱን ፡ አስተያየት ፡ ብቻ ፡ ለመደገፍ ፡ ክርክር የማያነሳ ፡ ሰው ፡ መጀመሪያ ፡ ይህን ፡ ከማድረጉ ፡ በፊት ፡ የራሱን ፡ ባሕርይና ፡ ተፈጥሮ ለዚያ ፡ ሰው ፡ ሰጥቶ ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በል ፡ እንግዲህ ፡ የምልህን ፡ ተቀበለኝ ፡ ቢል የሌለ ፡ ይኾናል ። ያለዚያ ፡ ግን ፡ ያለ ፡ ተፈጥሮውና ፡ ያለ ፡ አስተያየቱ ፡ እንካ ፡ ሐሳቤን ተቀበል ፡ ቢሉት ፡ የሞኝነት ፡ ሥራ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ እውነት ፡ እንደባሕርያችን ፡ ዐይነት ፡ የግል ፡ እንጂ ፤ የጋራ ፡ እውነት ፡ አትገኝም ።

እውነት ፡ ስትባልም ፡ ዋጋዋ ፡ ለአንድ ፡ ለተወሰነ ፡ ቦታና ፡ ዘመን ፡ ብቻ ነው ። ለየዘመናቱና ፡ ለየስፍራዎቹ ፡ ኹሉ ፡ ያው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ የኾነች ፡ ከመጀመሪያ እስከ ፡ መጨረሻ ፤ ከጽንፍ ፡ እስከ ፡ ጽንፍ ፡ ሥፍራ ፡ የማያስቀራት ፡ ዘመን ፡ የማይከለክልም ።

ራት ፡ እውነት ፡ የለችም ። ለምሳሌ ፡ ባንድ ፡ ሀገር ፡ እንደ ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ የሚቈጠረው ፡ ነገር ፡ በዚያው ፡ ዘመን ፡ ከሌላ ፡ ስፍራ ፡ እንደ ፡ ስሕተት ፡ ሊታሰብ ይቻላል ። ይህ ፡ የሚያመለክተው ፡ እውነትን ፡ ስፍራ ፡ ሊወስናት ፡ እንደሚችል ፡ ነው ። ደግሞ ፡ እንዲሁ ፡ ባንድ ፡ ዘመን ፡ እንደ ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ ይታሰብ ፡ የነበረው ፡ ነገር ፡ በኋላ ፡ ዘመን ፡ ሐሰት ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

ለምሳሌ ፤ ለብዙ ፡ ዘመናት ፡ ያኸል ፡ በሊቃውንት ፡ ዘንድ ፡ ስንኳ ፡ ሳይቀር ፡ ፀሐይ ፡ መሬትን ፡ እንደምትዞራት ፡ ይታሰብ ፡ ነበር ። ዛሬ ፡ ግን ፡ የምትዞረው ፡ ፀሐይ ፡ መኾኑዋ ፡ ቀርቶ ፡ መሬት ፡ እንደኾነች ፡ ይታመናል ። ወደፊትም ፡ ደግሞ ፡ ስለዚሁ ፡ ጉዳይ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ እንደሚፈጠር ፡ አናውቅም ። ሌላው ፡ ቀርቶ ፡ አሁን ፡ በዘመናችን ፡ በጅኛው ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ በሳይንስ ፡ ምርመራ ፡ በኩል ፡ ፍጹም ፡ እውነተኛ ፡ (ርግጠኛ) ፡ ነገሮች ፡ ኾነው ፡ የሚታሰቡት ፡ ስንኳ ፡ ከኛ ፡ በኋላ ፡ ለሚነሡት ፡ ትውልዶች ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ኾነው ፡ እንደሚገኙ ፡ ማንም ፡ የሚያውቅ የለም ። አሁን ፡ ለጊዜው ፡ ለኛ ፡ ርግጥ ፡ ነው ፤ ለምን ፡ ጊዜውም ፡ ቢኾን ፡ ሊተባበሉ ፡ (እንደ ፡ ስሕተት ፡ ሊቋጠሩ) የማይቻሉ ፤ ለዘለዓለሙም ፡ እውነተኛነታቸውን ፡ እንዳጸኑ ፡ የሚቀሩ ፡ መስለው ፡ ይታዩናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ለጊዜው ፡ እኛን ፡ እንዲህ ፡ ይምሰሉን ፡ እንጂ ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ የሚኾነውን ፡ ለማወቅ ፡ ከቶ ፡ አይቻልም ።

ምነው ፡ ከዚህ ፡ በፊትስ ፡ የነበሩት ፡ ሰዎች ፡ ፀሐይ ፡ መሬትን ፡ ትዞራለች ፡ ብለው ፡ ሲናገሩ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሐሳባቸው ፡ ለእነርሱ ፡ ፍጹም ፡ እውነት ፡ ሳይኾን ፡ ቀርቶ ፡ ነውን ? በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ሐሳባቸው ፡ እንደዚሁ ፡ ጽንቶ ፡ የሚቀር ፡ እንጂ ፤ እንደምንመለከተው ፡ ነገሩ ፡ እንዲህ ፡ ተለዋውጦ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ይወስዳል ። ብለው ፡ እንዳላሰቡ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። ይኸን ፡ እንጂ ፡ ሐሳባቸው ፡ ስህተት ፡ ያለው ፡ ኾኖ ፡ ታሰቦ ፡ ይኸው ፡ ዛሬ ፡ እዲስ ፡ ሐሳብ ፡ መጥቶዋል ። እውነቱም ፡ የእነርሱ ፡ ሳይኾን ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ እውነት ፡ ተተክታ ፡ እንመለከታለን ። እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ከኾነ ፡ ለኛ ፡ ዛሬ ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ የሚታየን ፡ ነገርም ፡ ኹሉ ፡ ነገ ፡ ለመጨረሻው ፡ ትውልድ ፡ ስሕተት ፡ ኾኖ ፡ የሚገመትበት ፡ ዘመን ፡ ሊመጣ ፡ ይቻላል ። ማለት ፡ ነው ። እንደዚህ ፡ ያለውም ፡ ነገር ፡ ሊደረግ ፡ እንደማይቻል ፡ አድርገን ፡ የምናስብ ፡ እንደኾነ ፡ ይህ ፡ ትልቅ ፡ ሞኝነት ፡ ነው ። ደግሞም ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የሳይንስን ፡ ታሪክ ፡ በሰፊው ፡ መመልከት ፡ ይቻላል ። ብዙ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ከላይ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ምሳሌ ፡ በተቀር ፤ በጥንት ፡ ዘመንና ፡ ከዚያም ፡ ወዲህ ፡ ከጥቂቶች ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ ለምን ፡ ጊዜውም ፡ የማይኖረው ፡ ትክክለኛ ፡ ኾነው ፡ በዐዋቂዎችም ፡ በሕዝብም ፡ ዘንድ ፡ ይታመንባቸው ፡ የነበሩት ፡ ኹሉ ፡ አሁን ፡ በዚህ ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ ፈርሰውና ፡ በስፍራቸውም ፡ እንደ ፡ እውነት ፡ የሚታሰቡ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ተተክተው ፡ ስንመለከት ፤ በእውነቱ ፡ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ የተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ እውነትን ፡ የተመረኩዘ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይህም ፡ የሚያስረዳን ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ የእውነትን ፡ ዘመናዊነት ነው ። በዚህ ፡ አኳኋን ፡

ስፍራ ፡ የማይወሰን ፡ ስሙን ፡ የማይሸራት ፡ እውነት ፡ አለች ፡ ለማለት ፡ ፍጹም ፡ አዳጋች ፡ ነው ።

እነሆ ፡ ከአእምሮዎችን ፡ የሚፈልቁት ፡ ሐሳቦች ፡ እንኳ ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ ምንም ፡ ለጊዜው ፡ ትክክለኛ ፡ መስለው ፡ ቢታዩን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ተለዋዋጮችን ፡ ነገር ፡ ናቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ ደግሞ ፡ ዕውቀትን ፡ የምናገኝ ፡ በአእምሮ ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በስሜት ፡ እውታሮቻችንም ፡ (፩) የምንረዳቸው ፡ ነገሮች ፡ ሲኖሩ ፡ በዚህ ፡ በኩል ፡ ተኛው ፡ መንገድ ፡ የምናገኛቸው ፡ ዕውቀቶችም ፡ እንደዚሁ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ጥድለት ፡ ይገኝባቸዋል ። ይኸውም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ የሚሰማው ፡ የስሜት ፡ ዐይነት ፡ ሌላው ፡ ሰው ፡ እንደዚሁ ፡ ስለዚያው ፡ ነገር ፡ ከሚፈጠርበት ፡ ስሜት ፡ ጋራ ፡ አንድ ፡ ኾኖ ፡ አይገኝም ። ሌላው ፡ ቀርቶ ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ ያ ፡ ነገር ፡ ያንኑ ፡ ሰው ፡ እንኳ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰዓት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ስሜትን ፡ ሲፈጥርበት ፡ ይገኛል ። ይህንንም ፡ ኹሉ ፡ ለመረዳት ፡ ብንፈልግ ፡ እነሆ ፡ መጀመሪያ ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ የቀለም ፡ ወይም ፡ የድምፅ ፡ ዐይነት ፡ ስሜታቸውን ፡ (አስተያየታቸውን ፡) እንዲሰጡ ፡ አንድ ፡ መቶ ፡ ያኸል ፡ ሰዎችን ፡ ከፈታችን ፡ ብናቀርብ ፡ ኹሉም ፡ የሚሰጡት ፡ መልስ ፡ ለየራሱ ፡ ኾኖ ፡ እናገኛለን ። እያንዳንዱ ፡ እንደ ፡ ተፈጥሮውና ፡ እንደ ፡ ባሕርዩ ፡ መጠን ፡ ያንኑ ፡ ነገር ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ይመለከታል ። ያው ፡ ነገር ፡ ለምሳሌ ፡ አንዱን ፡ ያስደስተው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ሌላውን ፡ ያስከፋዋል ። አንደኛውን ፡ በጤንነትም ፡ በኩል ፡ ቢኾን ፡ የሚጠቅመውና ፡ የሚያስፈልገው ፡ ኾኖ ፡ የተገኘው ፡ ነገር ፡ ሌላውን ፡ የሚቃወመው ፡ ይኾናል ። ደግሞም ፡ ላንደኛው ፡ የሚጣፍጠው ፡ የምግብ ፡ ዐይነት ፡ ሌላውን ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ምክንያት ፡ የተነሳ ፡ ሊመረው ፡ ይችላል ። ሰው ፡ ኹሉ ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ቢኾን ፡ የግል ፡ እንጂ ፤ ያው ፡ ዐይነት ፡ የኾነ ፡ የጋራ ፡ ስሜት ፡ የለውም ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ ደግሞ ፡ ይቅርና ፡ ማለት ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎችን ፡ በማምጣት ፡ ፈንታ ፡ ያንኑ ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ ወስደን ፡ ብንመለከተው ፡ እንኳ ፡ ስሜቱ ፡ ያው ፡ ኾኖ ፡ አይቈይም ።

ካንድ ፡ ሰዓት ፡ ወይም ፡ ካንድ ፡ ቀን ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከጥቂቶች ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ የተሰማው ፡ ስሜት ፡ ተለውጦ ፡ በሱ ፡ ስፍራ ፡ ሌላ ፡ ስሜት ፡ ይፈጠርበታል ። ቀድሞ ፡ ይወዳቸውና ፡ ይደሰትባቸው ፡ የነበሩት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ የሚያስጠሉ ፡ ኾነው ፡ ያገኛቸዋል ። በጠቅላላ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰዓት ፡ ስለዚያው ፡ ነገር ፡ (ያው ፡

(፩) ይህ ፡ በማርኛ ፡ የስሜት ፡ እውታሮች ፡ ብለን ፡ የጠቀስነው ፡ ቃል ፡ በእንግሊዝኛ ፡ Sense organs ለሚለው ፡ ቃል ፡ ተሰማሚ ፡ ቃል ፡ አድርገው ፡ አቶ ፡ ተክለ ፡ ማርያም ፡ ገይሎ ፡ « የእገር ፡ ባህልና ፡ ሥልጣኔ ፡ እያያዝነው ፡ ስሜት ፡ መጽሐፋቸው ፡ በገጽ ፡ ፱ ፡ የሰጡትን ፡ ቃል ፡ ተክትለን ፡ ነው ። እኒህ ፡ ሰው ፡ ለብዙ ፡ የውጭ ፡ ቃላት ፡ የማርኛ ፡ ቃል ፡ ለመስጠት ፡ የሚያደርጉትን ፡ መልካም ፡ ጥረት ፡ ሲቃውንት ፡ አባቶቻችን ፡ ገም ፡ ይህንኑ ፡ መንገድ ፡ በመከተል ፡ ግእዝን ፡ ካማርኛ ፡ ጋራ ፡ አስተባብረው ፡ የሚያውቁ ፡ እንደ ፡ መኾናቸው ፡ መጠን ፤ የውጭ ፡ ቋንቋ ፡ ከሚያውቁት ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ወገኖቻቸው ፡ ጋራ ፡ እየተወያዩ ፡ ተጣጥረው ፡ እንዳንድ ፡ የማርኛ ፡ ቃላት ፡ አግኝተውልን ፡ ሐሳባችንን ፡ ለመግለጽ ፡ በምናስብበት ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ባዕድ ፡ ቋንቋ ፡ ሳንሄድ ፡ በዚያው ፡ ማርኛችን ፡ ልንገልጸው ፡ እንድንችል ፡ አድርገው ፡ እንዲረዱንና ፡ ለዚህም ፡ ታላቅ ፡ ዕድል ፡ እንዲያበቁን ፡ በትልቅ ፡ ናፍቆት ፡ የምንጠባበቅ ፡ መኾናችንን ፡ እንገልጽላቸዋለን ።

ራሱ ፡ ነገሩ ፡ ባይለወጥም ፡ እንኳ ፡) የተለያዩ ፡ ስሜቶች ፡ ይቀያየሩበታል ። ደግሞም ፡ እንዲሁ ፡ የስሜት ፡ እውታሮቻችን ፡ እውነቱን ፡ (በውጭ ፡ ያለውንና ፡ የተደረገውን ፡ ልክ ፡ እንደዚያው ፡ እንዳለ ፡) አንሥተው ፡ ከሚያሳዩን ፡ ይልቅ ፡ ያልኾነውን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ የኾነውንም ፡ እንዳልኾነ ፡ እያደረጉ ፡ የሚያታልሉን ፡ ጊዜ ፡ ይበልጣል ። እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ የሚያስረዳን ፡ እውነትን ፡ ማግኘት ፡ እንደማይቻል ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ እውነት ፡ ማለት ፡ ለዚያ ፡ ለሚነገርለት ፡ ነገር ፡ የሚሰማማው ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡ ትክክለኛ ፡ መልኩን ፡ የያዘች ፡ ዕውቀት ፡ ማለት ፡ መኾኗ ፡ ቀርቶ ፡ ለኛ ፡ ለያንዳንዳችን ፡ የሚመስለንና ፡ የሚሰማማን ፡ ወይም ፡ የሚሰማን ፡ አስተያየት ፡ ማለት ፡ ናት ።

በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የእውነት ፡ ትርጓሜዋ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ መኾኑን ፡ ካወቅን ፡ ዘንድ ፡ በንግግራችን ፡ ውስጥ ፡ ክርክር ፡ የተባለውን ፡ ነገር ፡ ለመተው ፡ ይቻላል ። ምክንያቱም ፡ እውነት ፡ አስተያየት ፡ ማለት ፡ መኾኗን ፡ ከተረዳንና ፡ አስተያየትም ፡ እንደ ፡ መኾኗ ፡ መጠን ፡ በሰው ፡ ልክ ፡ ልትበዛ ፡ የሚቻል ፡ መኾኑን ፡ ከተገነዘብን ፡ ወደ ፡ ፊቱ ፡ የኔ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ፡ እውነቱ ፤ ትክክለኛው ፡ እኔ ፡ ያልሁት ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ እያልን ፡ ከመከራከርና ፡ ርስ ፡ በርስ ፡ ከመጋጨትም ፡ እንድናለን ። ከዚህም ፡ በቀር ፡ ኹሉን ፡ እናውቃለን ፡ የሚለውን ፡ የትዕቢት ፡ ሐሳብ ፡ ትተን ፡ ተፈጥሮዎችን ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ ምስጢር ፡ (እውነተኛ ፡ ነገር ፡) ለመረዳት ፡ ምን ፡ ያኸል ፡ ደካማ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ተረድተን ፡ ትሑቶች ፡ ልንኾን ፡ ይቻላል ። የተፈጥሮዎችን ፡ ደካማነት ፡ ካላመንን ፡ ግን ፡ ገና ፡ ከትንሽነት ፡ አልወጣንም ። ያለነውም ፡ ከእውነት ፡ ብርሃን ፡ ውስጥ ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ በሐሰት ፡ ጨለማ ፡ ውስጥ ፡ ነው ፡ ማለት ነው ። ስለዚህ ፡ ከኹሉ ፡ አስቀድሞ ፡ ይህን ፡ ማወቅና ፡ መረዳት ፡ ያስፈልጋል ።

እነሆ ፡ ባጭሩ ፡ እስኬፕቲሲዝም ፡ ማለት ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የሚገኝበት ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ። ይህም ፡ ቲዎሪ ፡ ከፕንትና ፡ እንዲሁም ፡ ካሁን ፡ ዘመን ፡ ብዙዎች ፡ ተከታዮችን ፡ አግኝቷል ። ከነርሱም ፡ ውስጥ ፡ ዋናዎቹን ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ እንጠቅሳለን ። አንደኛው ፡ የዚህ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊ ፡ ከፕንት ፡ ዘመን ፡ ሶፊስቲ ፡ (፩) ተብለው ፡ ይጠሩ ፡ ከነበሩት ፡ ሰዎች ፡ ውስጥ ፡ ፕሮታጎራስ ፡ (፪) የተባለው ፡ የጽርእ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ የዓለሙን ፡ የግል ፡ መልክ ፡ ለማወቅ ፡ እንደማይቻልና ፡ ማናቸውም ፡ ዕውቀታችን ፡ እውነትነቱ ፡ ለኛው ፡ ለራሳችን ፤ ይኸውም ፡ ለያንዳችን ፡ ብቻ ፡ መኾኑን ፡ ተናግሯል ። ይህንንም ፡ ሐሳቡን ፡ የሚገልፅ

(፩) ሶፊስቲ ፡ የተባሉት ፡ እነዚህ ፡ ፈላስፎች ፡ ሲያስተምሩ ፡ እንደ ፡ ሶቅራጥስ ፡ ሳይኾን ፡ በዋጋ ፡ ነበር ። እነርሱም ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ የተመራመሩ ፡ ሲኾኑ ፤ ያልነኩት ፡ ጥያቄ ፡ የለም ። የእምልኮንም ፡ ጥጻይ ፡ አይቀበሉም ፡ ነበር ። እውነት ፡ ስለምንለውም ፡ ነገር ፡ አያምኑም ፡ ነበር ። በእውነት ፡ ፈንታ ፡ ይቀበሉ ፡ የነበሩት ፡ አስተያየትን ፡ ብቻ ፡ ነበር ። ስለ ፡ ራሳቸውም ፡ ዕውቀት ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስተያየት ፡ የነበራቸው ፡ ሰዎች ፡ ነበሩ ።

(፪) ፕሮታጎራስ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ በ፪፻፹ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ አብዱራ ፡ በምትባል ተሰማ ፡ የተወለደ ፡ የጽርእ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ርሱም ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ በዕውቀቱ ፡ ዝና ፡ አግኝቶ ፡ ብዙዎች ፡ የኹኑ ፡ ተከታዮችን ፡ ለማግኘት ፡ ቻለ ። ነገር ፡ ግን ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ በከሀዲነት ፡ ተከሰሶ ፡ ሊያዝና ፡ ሊታሰር ፡ ሳለ ፡ ለማም

ጽበት ፡ እንደ ፡ የታወቀ ፡ ንግግር ፡ ስፕታል ፡ ቃሉም ፡ πάντων χρημάτων μέτρον
 ἄνθρωπος የሚል ፡ ነው። ትርጓሜውም ፡ «ለማናቸውም ፡ ነገር ፡ ሚዛኑ ፡ ሰው ፡ ነው»
 ማለት ፡ ነው። እንዲሁም ፡ ይህንን ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ ከፕላቶ ፡ ጽሑፍም ፡
 ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ ጎርጊያስ ፡ (እ.ኤ.አ. ፬፻፹፫-፫፻፸፭ ፡ ዓ.ዓ.) የተባለ ፡ ፈላስፋ ፡ እሉም ፡
 እንዳለፈው ፡ ፍጹም ፡ እውነትን ፡ የማግኘት ፡ ገይሏል ፡ እንደሌለን ፡ ገልጿል ፡ ተናግሯል ።
 እንዲሁም ፡ ሌሎች ፡ ፈላስፎች ፡ ለምሳሌ ፡ ቲሞን ፡ (እ.ኤ.አ. ፫፻፴-፪፻፵፯ ፡ ዓ.ዓ.) አርኬሲላ
 አስ (እ.ኤ.አ. ፫፻፲፭-፪፻፵፩ ፡ ዓ.ዓ.) አግራፓስ (፫፻፱-፪፻፵፯ ፡ ዓ.ዓ.) አርኬሲላ
 ዓ.ዓ.) አ.ፒያስ (እ.ኤ.አ. ፪፻፳፱ ፡ ዓ.ዓ.) የተባሉት ፡ የዚህ ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ ናቸው ። እነዚህ ፡ ሹሉ ፡
 ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ የተነሡ ፡ ጽሑፍም ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ። ካዲሱ ፡ ዘመን
 ንፍ ፡ አሁን ፡ ካለንበት ፡ ከዚህ ፡ ከ፳ኛው ፡ ክፍለ ፡ ዘመንም ፡ ስንኳን ፡ ሳይቀር ፡ የዚህ ፡ የስኬፕቲሲዝም ፡
 ተከታዮች ፡ የሆኑ ፡ ብዙዎች ፡ ፈላስፎች ፡ ይገኛሉ ። ከነርሱም ፡
 ውስጥ ፡ ዋናዎቹን ፡ ስንጠቅስ ፡ M. MONTAIGNE (ፈ.እ.ኤ.አ. ፲፭፻፴፮-፲፭፻፺፪ ፡ ዓ.ም)
 VAYER (ፈ.እ.ኤ.አ. ፲፭፻፹፮-፲፭፻፸፱ ፡ ዓ.ም) CHARRON (ፈ.እ.ኤ.አ. ፲፭፻፵፩-፲፭፻፵፮ ፡ ዓ.ም)
 GLANVILLE (እ.ኤ.አ. ፲፭፻፵፮-፲፭፻፹ ፡ ዓ.ም) G.E. SCHULZE (፪፻፲፭፻፳፩-፲፭፻፵፮ ፡ ዓ.ም)
 የተባሉት ፡ ይመጣሉ ።
 አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ የስኬፕቲሲዝም ፡ ተከታዮች ፡ ስለ እውነት ፡
 መገኘት ፡ ያላቸውን ፡ ጥርጣሬ ፡ እንዴት ፡ አድርገው ፡ ባፀኑ ፡ ይነገራል ፡ አርእስቶች ፡ አሳጥ
 ረው ፡ እንደሚያትቱት ፡ እናሳያለን ። እነዚህም ፡ ዐሥር ፡ አርእስቶች ፡ እስከነ ፡ ሐቶ
 ታቸው ፡ ጭምር ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ የተመለከቱት ፡ ናቸው ።

፩ኛ ፡ የተሐዋስያን ፡ ልዩነት ።

ተሐዋስያን ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ባላቸው ፡ የተፈጥሮ ፡ ልዩነት ፡ መጠን ፡ ዕውቀ
 ታቸውና ፡ ስሜታቸው ፡ ሹሉ ፡ የተለያየ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይህም ፡ ማለት ፡ ተፈጥሮዋ
 ቸው ፡ ወይም ፡ የሰውነታቸው ፡ ውሳጣዊ ፡ አሠራሩ ፡ ለየራሱ ፡ ኾኖ ፡ ስለሚገኝ ፡ በዕው
 ቀትም ፡ በኩል ፡ ይለያያሉ ። ምክንያቱም ፡ የተፈጥሮ ፡ ልዩነት ፡ የዕውቀት ፡ ልዩነት
 ንም ፡ ሊፈጥር ፡ ስለሚችል ፡ ነው ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ያንኑ ፡ ነገር ፡ ብዙዎች ፡ ተሐዋ
 ስያን ፡ ማለት ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ፍጥረቶች ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ስሜት ፡ ሲረዱት ፡ እና
 ገኛለን ።

ለምሳሌ ፡ እንደ ፡ ነገር ፡ በምግብነት ፡ በኩል ፡ አንዳንድ ፡ እንስሳትን ፡ የሚጣ
 ፍጣቸው ፡ ኾኖ ፡ ሳለ ፡ የቀሩትን ፡ ደግሞ ፡ ሲመራቸው ፡ እናያለን ። ደግሞ ፡ ላንዱ ፡
 እንስሳ ፡ የሚስማማውና ፡ ለሕይወቱም ፡ አስፈላጊ ፡ የሆነው ፡ ነገር ፡ ሌላውን ፡
 ለጥ ፡ ባንድ ፡ መርከብ ፡ ላይ ፡ ተሳፍሮ ፡ ወደ ፡ ሲኬሊያ ፡ ሸሽቶ ፡ ሲጓዝ ፡ መርከቡ ፡ አደጋ ፡ አገኝቶት ፡ ሲሰ
 ጥም ፡ ርሱም ፡ ከዚያው ፡ ቀረ ፡ ይባላል ። ወዲያው ፡ ርሱ ፡ እንደ ፡ ሞተ ፡ መጸሕፍቱም ፡ እየተፈለገ ፡ በእ
 ሳት ፡ ተቃጠሉ ።
 ፕሮታጎራስ ፡ ያረፈው ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ቆይቶ ፡ በስተርጅና ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ዘመኑ ፡ ከልደቱ ፡
 ከርስቶስ ፡ በፊት ፡ ወደ ፡ ፬፻፮ ፡ ፬፻፲ ፡ ዓመተ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ይኾናል ።

እስሳ ፡ የማይስማማውና ፡ ለሕይወቱም ፡ በጣም ፡ የሚያወጋው ፡ ሲኾን ፡ እንመለከታ
 ን ። በጠቅላላም ፡ በያንዳንዱ ፡ የሕይወት ፡ ዐይነት ፡ ልክ ፡ የዕውቀትና ፡ የስሜት ፡
 ይነገሩ ። የተለያየ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

ለምሳሌ ፡ የባሕርን ፡ ውሃ ፡ የወሰድን ፡ እንደ ፡ ኾን ፡ ይህ ፡ ፍጹም ፡ ጫው ፡ የተ
 ሞላ ፡ ውሃ ፡ ለዓሣዎች ፡ እንዳች ፡ አደጋ ፡ የሚያመጣባቸው ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ ይልቁ
 ንም ፡ ለሕይወታቸው ፡ ተስማምቷቸው ፡ እሱኑ ፡ እየተመገቡ ፡ ሲኖሩ ፡ እንመለከታ
 ለን ። ነገር ፡ ግን ፡ ለሰው ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ያ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ውሃ ፡ ብዙ ፡ ዐይ
 ነት ፡ መጥፎ ፡ ነገር ፡ ሊያመጣበት ፡ ይችላል ። በብዙ ፡ ይቅርና ፡ አንድ ፡ ወይም ፡ ሹለት ፡
 በርጭቶ ፡ ያሽል ፡ ቀድቶ ፡ ቢጠጣለት ፡ እንኳ ፡ ወዲያውኑ ፡ ሆዱ ፡ ታውቀው ፡ ከብዙ ፡
 ዐይነት ፡ በሽታ ፡ ላይ ፡ እንደሚጥለው ፡ አይጠረጠርም ። ይኸውም ፡ ማለት ፡ ሰውነቱ ፡
 ስለማይቀበልለት ፡ ያ ፡ የወሰደው ፡ ጥቂት ፡ ውሃ ፡ በተቅማጥም ፡ እያደረገ ፡ ቢኾን ፡ ሊጎ
 ዳውና ፡ ከዚህም ፡ አልፎ ፡ ምናልባት ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ በሽታም ፡ ሊያመጣበት ፡ ይችላል ።
 እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ ዘይትን ፡ ብንወስድ ፡ ለሰው ፡ ጠቃሚ ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፡ (ይህም ፡
 በልኩ ፡ ሲኾን ፡ ነው ፡) ለንቦችና ፡ ላንዳንድ ፡ ሌሎች ፡ እንስሳት ፡ ግን ፡ በሰጥ ፡ የሚ
 ጎዳቸው ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ለሰው ፡ ግን ፡ ከምግቡ ፡ ውስጥ ፡ እየተጨመረ ፡ በልዩ ፡
 ልዩ ፡ አኳኋን ፡ ምግቡን ፡ ሲያጣፍጥለት ፡ እንመለከታለን ። እየጣፈጠውም ፡ እንዲበ
 ላው ፡ ይረዳዋል ።

እንግዲህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ዋናው ነገር ፡ ከእነዚህ ፡ ሹሉ ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡
 መካከል ፡ እውነቱ ፡ ከየትኛው ፡ የእንስሳ ፡ ስሜት ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለማወቅ ፡ ፈጽሞ
 አይቻልም ። እንግዲህ ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ የሚፈጠርብን ፡ ሹኔታ ፡ ሹሉ ፡ በሕይ
 ወት ፡ ዐይነቶች ፡ ልክ ፡ ሊበዛ ፡ የሚችል ፡ ከኾነ ፡ እያንዳንዱ ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ፍጡር ፡
 የራሱ ፡ የኾነ ፡ የግል ፡ ስሜት ፡ እለው ፡ ማለት ፡ ነው ። በዚህም ፡ ተክክለኛው ፡ የየት
 ኛው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ከቶ ፡ ለመናገር ፡ አይቻልም ።

፪ኛ ፡ የሰዎች ፡ ልዩነት ።

ተሐዋስያን ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ባላቸው ፡ የተፈጥሮ ፡ ልዩነት ፡ መጠን ፡ የዕ
 ውቀት ፡ ልዩነትም ፡ እንዳላቸው ፡ ሹሉ ፡ ሰዎችም ፡ በመካከላቸው ፡ የጠባይና ፡ አንዳ
 ንድ ፡ የተፈጥሮ ፡ ልዩነት ፡ ስለ ፡ አላቸው ፡ የዕውቀትና ፡ ያስተያየት ፡ ልዩነትም ፡
 በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የተነሣ ፡ በብዙ ፡ ይገኛባቸዋል ። ስለዚህም ፡ እያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ በለ
 ማናቸውም ፡ ነገር ፡ የሚሰማው ፡ ስሜትና ፡ አስተያየት ፡ ሹሉ ፡ ከሌሎች ፡ የተለየ ኾኖ ፡
 እናገኘዋለን ። እንዲሁም ፡ የሚፈቅደውን ፡ ነገር ፡ ሌላው ፡ ይጠላዋል ። ላንዱ ፡ የሚስማ
 ማው ፡ ነገር ፡ ሌላውን ፡ የሚገባው ፡ ይኾናል ። ይህ ፡ ሹሉ ፡ ከሰዎች ፡ ልዩነት ፡ የሚፈ
 ጠር ፡ ነገር ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፡ ደሳኛ ፡ አድርገን ፡ የተመለከትን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ የግብርናን ፡ ሥራ ፡
 የሚያፈቅሩ ፡ ሰዎች ፡ ያሉ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ ይህን ፡ ነገር ፡ የማይወዱትና ፡

ልክ ፡ ስለ ፡ ዓለሙ ፡ የሚሰማንም ፡ ስሜት ፡ ኹሉ ፡ ፍጹም ፡ የተለያየ ፡ ይኾናል ። ይህም ፡ ነው ፡ ነገር ፡ በዚያው ፡ ቅመን ፡ በተመለከተው ፡ ስፍራ ፡ እንዲፈረድ ፡ ያስፈልጋል ።
 ዓለንና ፡ በከፋን ፡ ጊዜ ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ የሚሰማን ፡ ስሜት ፡ ያው ፡ ነው ፡ ለግንዛቤ ፡ ደግሞ ፡ በቅርብም ፡ ኾኖ ፡ ወይም ፡ ኾነን ፡ ያየነው ፡ ነገር ፡ በዚህ ፡ ወይነት ፡
 ለት ፡ ፈጽሞ ፡ አያስደፍርም ። ለምሳሌ ፡ በችግር ፡ በመከራ ፡ በበሽታ ፡ ያለና በድሎች መንገድ ፡ ይኸውም ፡ በዚህ ፡ የስፍራ ፡ ቅርብ ፡ እንዲገመትና ፡ እንዲታይ ፡ ያስፈልጋል ።
 በደስታ ፡ በጤንነት ፡ በከብር ፡ የሚኖር ፡ ሰው ፡ ኹሉም ፡ ይህን ፡ ዓለም ፡ ባንድ ፡ ወይም ፡ ስለዚህ ፡ ኹሉም ፡ መንገዶች ፡ ያስኬዳል ። በዚህ ፡ ወይነት ፡ መንገድ የሄድ
 ነት ፡ መልክ ፡ ሊመለከቱት ፡ አይችልም ። ምናልባት ፡ የመጀመሪያው ፡ እንደጨለማ ፡ ይህም ፡ እንደ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ በሩቅ ፡ ኾኖ ፡ የታየን ፡ መልክ ፡ ትክክለኛ ፡ ሲኾን ፡ በቅርቡም ፡ ኾኖ
 ወይም ፡ እንደ ፡ እንደ ፡ ጎደሎ ፡ ዓለም ፡ አድርጎ ፡ ሳይመለከተው ፡ አይቀርም ። ኹሉም ፡ ይህም ፡ እንደ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ በሩቅ ፡ ኾኖ ፡ የታየን ፡ መልክም ፡ እንደዚያው ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ለማለት እንደፍራለን ። በዚህ ፡ አኳኑ
 ኛው ፡ ደግሞ ፡ በመልካም ፡ አኳኑን ፡ ሳይገምተው ፡ አይቀርም ፡ ይኾናል ። ይኸውም ፡ የሚታመን ፡ ነው ። እንዲያውም ፡ ከዚህ ፡ የተሻለ ፡ ሌላ ፡ ዓለም ፡ መኖሩንም ፡ ለመታየት ፡ ነው ። እንዲያውም ፡ ከዚህ ፡ የተሻለ ፡ ሌላ ፡ ዓለም ፡ መኖሩንም ፡ ለመታየት ፡ ነው ።
 በል ፡ ጥቂት ፡ የሚያዳግተው ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። የፊተኛው ፡ ግን ፡ ጨለማ ፡ ኾኖ ፡ ይታያል ። ስለ ፡ ኑሮ ፡ በጠቅላላም ፡ ስለዚህ ፡ ዓለም ፡ ምን ፡ አስተያየት ፡ እንዳለው ፡ ቢጠየቅም ፡ አክፍቶ ፡ እንደሚናገር ፡ አይጠረጠርም ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የየቅኛው ፡ መኾኑ ፡ ነው ፡ ትክክለኛው ፡ ተብሎ ፡ ቢጠየቅ ፡ መልሱ ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ።

፩ኛ ፡ የቦታ ፡ ርቀትና ፡ ቅርብ ።

የቦታ ፡ ርቀትና ፡ ቅርብ ፡ በዕውቀትና ፡ በስሜት ፡ በኩል ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ለዩኒቶች ፡ ሊያስገኝ ፡ ይችላል ። ይኸውም ፡ ከሩቅና ፡ ከቅርብ የምናየው ነገር ፡ ኹሉ ፡ የተለየ ፡ መልክና ፡ ቅርጽ ፡ ይወስዳል ። ለምሳሌ ፡ ከሩቅ ፡ ኾነን ፡ ያየነው ፡ ነገር ፡ ትንሽ ፡ መስሎ ፡ ይታያል ። ቀረብ ፡ ብለን ፡ ስንመለከተው ፡ ደግሞ ፡ ትልቅ ፡ ኾኖ ፡ እንገኛለን ። በስፍራ ፡ መቅረብና ፡ መራቅ ፡ ምክንያት ፡ መልክ ፡ ሳይለውጥ ፡ በዚያው ፡ ወይነት ፡ ኹኔታ ፡ የሚገኝ ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም ። ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ የሰፍራ ፡ መራቅ ፡ ለወይናችን ፡ ትንሽ ፡ ኾኖ ፡ እንዳይታይ ፡ ሲያደርገው ፡ የስፍራ ፡ መቅረብ ፡ ደግሞ ፡ ያንኑ ፡ ነገር ፡ ጉልህ ፡ ወይም ፡ ትልቅ ፡ ኾኖ ፡ እንዲታይ የደርገዋል ። ደግሞም ፡ የስፍራ ፡ መራቅና ፡ መቅረብ ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ በትንሽና ፡ በትልቅ ፡ መልክ እንዲታይ ፡ የሚያደርገው ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር የሚሄድም ፡ (የሚነቃነቅ) ፡ የቂመም ፡ አድርጎ ፡ ያሳየናል ። በርቀት ፡ ምክንያት ፡ ቀጥ ፡ ያለውን ፡ ሀዲድ ፡ ከመጨረሻው ፡ ላይ ፡ ትንሽ ፡ ጠምዘዝ ፡ እንዳለ ፡ ወይነት ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ እናገኘዋለን ። በጠቅላላም ፡ እነዚህን ፡ የመሳሰሉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ኹኔታዎች ፡ በቦታ ፡ ምክንያት የተነሳቡበዘኩ ፡ ሊፈጠሩ ፡ ይቻላል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የዚያ ፡ የምናየው ፡ ነገር ፡ ትክክለኛውና ፡ እውነተኛው ፡ መልኩ ፡ በሩቅ ፡ ወይም ፡ በቅርብ ፡ ኾነን ፡ የተመለከትነው ፡ ወይም ፡ ያገኘው ፡ መልክ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ለይተን ፡ ለመናገር ፡ አይቻልም ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ በልማድ ፡ ምክንያት ፡ እውነተኛው ፡ ነገር ፡ ከሩቅ ፡ ሳይኾን ፡ በቅርብ ፡ ተመልክተን ፡ ያየንበት ፡ መልክ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እናምናለን ። ግን ፡ ይህ ፡ ሊባል ፡ አይቻልም ። ልማዱን ፡ ትተን ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ርቀትም ፡ ኾነ ፡ ቅርብ ፡ ዋጋቸው ፡ ያው ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በሩቅ ፡ ኾኖ ፡ ወይም ፡ ኾነን ፡ ያየ

ነው ፡ ነገር ፡ በዚያው ፡ ቅመን ፡ በተመለከተው ፡ ስፍራ ፡ እንዲፈረድ ፡ ያስፈልጋል ። እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ በቅርብም ፡ ኾኖ ፡ ወይም ፡ ኾነን ፡ ያየነው ፡ ነገር ፡ በዚህ ፡ ወይነት ፡ መንገድ ፡ ይኸውም ፡ በዚህ ፡ የስፍራ ፡ ቅርብ ፡ እንዲገመትና ፡ እንዲታይ ፡ ያስፈልጋል ። ስለዚህ ፡ ኹሉም ፡ መንገዶች ፡ ያስኬዳል ። በዚህ ፡ ወይነት ፡ መንገድ የሄድ
 ኾኖ ፡ የታየን ፡ መልክም ፡ እንደዚያው ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ለማለት እንደፍራለን ። በዚህ ፡ አኳኑ
 ኛው ፡ ደግሞ ፡ በመልካም ፡ አኳኑን ፡ ሳይገምተው ፡ አይቀርም ። የሚታመን ፡ ነው ። እንዲያውም ፡ ከዚህ ፡ የተሻለ ፡ ሌላ ፡ ዓለም ፡ መኖሩንም ፡ ለመታየት ፡ ነው ። እንዲያውም ፡ ከዚህ ፡ የተሻለ ፡ ሌላ ፡ ዓለም ፡ መኖሩንም ፡ ለመታየት ፡ ነው ።
 በል ፡ ጥቂት ፡ የሚያዳግተው ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። የፊተኛው ፡ ግን ፡ ጨለማ ፡ ኾኖ ፡ ይታያል ። ስለ ፡ ኑሮ ፡ በጠቅላላም ፡ ስለዚህ ፡ ዓለም ፡ ምን ፡ አስተያየት ፡ እንዳለው ፡ ቢጠየቅም ፡ አክፍቶ ፡ እንደሚናገር ፡ አይጠረጠርም ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የየቅኛው ፡ መኾኑ ፡ ነው ፡ ትክክለኛው ፡ ተብሎ ፡ ቢጠየቅ ፡ መልሱ ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ።

፪ኛ ፡ አንዳንድ ፡ ኤሌሜንቶች ፡ ከምንመረምረው ፡ ነገር ፡ ጋራ ፡ ያለ ፡ መለያየት ፡ ኹሉ ፡ ጊዜ ፡ አብረው ፡ የሚገኙ ፡ በመኾናቸው ፡ ምክንያት ፡ ሊፈጥሩ የሚችሉት ፡ ችግር ።

አንድን ፡ ነገር ፡ ከፊታችን ፡ አድርገን ፡ በምንመረምርበት ፡ ሰዓት ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ ብቻውን ፡ ሳይኾን ፡ ውሃን ፡ ብርሃንን ፡ ጨለማን ፡ ትዝቃዜንና ፡ ሙቀትን ፡ ሌሎችንም ፡ እኒህን ፡ ከመሳሰሉ ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ ጋራ ፡ አብሮ ፡ እናገኘዋለን ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ እነዚህ ፡ የተጠቀሱት ፡ ነገሮች ፡ የዚያን ፡ የምንመረምረውን ፡ ነገር ፡ እውነተኛና ፡ ትክክለኛ ፡ መልኩን ፡ እንዳናገኝ ፡ ያደርገናል ። ምክንያቱም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የሚገኘው ፡ ከነርሱ ፡ ጋራ ፡ በመኾኑ ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ ከነርሱ ፡ ነጥል ፡ የራሱን ይኸውም ፡ የግል ፡ መልኩን ፡ ማለት ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ በመካከል ፡ ሳይገባ ፡ ያንኑ ፡ የራሱን ፡ እውነተኛ ፡ ጠባቂን ፡ ለይተን ፡ ለመረዳት ፡ ፍጹም ፡ አስቸጋሪ ፡ ይኾናል ።

እነሆ ፡ ለምሳሌ ፡ ውሃን ፡ ብንወስድ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ከውሃ ፡ ውጭ ፡ ሳለና ፡ በውሃ ፡ ውስጥ ፡ ሳለ ፡ ከብደቱ ፡ አንድ ፡ ኾኖ ፡ አይገኝም ። በውሃ ፡ ውስጥ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ቀላል ፡ ነው ። ከውሃ ፡ ቢወጣ ፡ ግን ፡ ከብደት ፡ ይጨምራል ። በኹለቱም ፡ ጊዜ ፡ የሚኖረው ፡ ከብደት ፡ ያው ፡ አይደለም ፡ ማለት ፡ ነው ። እንግዲህ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ያ ፡ በውሃ ፡ ውስጥ ፡ ቀላል ፡ ከውሃ ፡ ውጭ ፡ ሲኾን ፡ ደግሞ ፡ ከባድ ፡ ኾኖ ፡ የተገኘው ፡ ነገር ፡ እውነተኛው ፡ ማለት ፡ የራሱ ፡ ጉጹሕ ፡ ከብደቱ ፡ የትኛው ፡ መኾኑ ነው ፡ እውነተኛው ፡ የክብደቱ ፡ ልክ ፡ በውሃ ፡ ውስጥ ፡ ሳለ ፡ የነበረው ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ ከውሃው ፡ ውጭ ፡ ከኹለቱ ፡ እውነተኛው ፡ የትኛው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ሊነገር ይቻላል? በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ጥያቄ ፡ ዝባድ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ነገር ፡ የመጀመሪያውን ፡ ወይም ፡ ኹለተኛውን ፡ ሐሳብ ፡ ለማጽደቅ ፡ ማለት ፡ እውነቱ ፡ ያለው ፡ ከመጀመሪያው ወይም ፡ ከኹለተኛው ፡ ላይ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ አንዱን ፡ ለይቶ ፡ ለመደገፍ ፡ ጥቂት ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፡ ከውሃ ፡ ውስጥ ፡ ሳለ ፡ የነበረው ፡ ከብደት ፡ ነው ፡ የራሱ ፡ ከብደት ፡ የሚል ፡ ሰው ፡ ቢኖር ፡ ለዚህ ፡ አንድ ፡ በቂ ፡ የኾነ ፡ ምክንያት ፡ እንዲሰጥ ፡ ያስፈልጋል ።

ልጋል ፡ እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ ሌላው ፡ ሰው ፡ ከውሃው ፡ ሲወጣ ፡ ያለው ፡ ከብደቱ ፡ ነው ፡
 የራሱ ፡ ንጹሕ ፡ ከብደቱ ፡ የሚልም ፡ ቢገኝ ፡ ይህም ፡ በሙሉ ፡ እውነት ፡ ነው ፡ ተብሎ
 ሊደገፍ ፡ የሚችል ፡ ሐሳብ ፡ አይደለም ፡
 ይኸውም ፡ ይህን ፡ እንዳንል ፡ በዚያን ፡ ሰዓት ፡ እውነተኛ ፡ ከብደቱ ፡ ለማወቅ
 ስንል ፡ የምንደክምበት ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ለዚያን ፡ ሰዓት ፡ ከውሃ ፡ ነጻ ፡ ቢኾን
 ከሌሎች ፡ ውስጥ ፡ ወይም ፡ ከሌሎች ፡ ጋራ ፡ ለምሳሌ ፡ አየርን ፡ ቅዝቃዜን ፡ ሙቀትን ፡ በመ
 ሰሉ ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፡ አብሮ ፡ የሚገኝ ፡ መኾኑ ፡ ስለማይቀር ፡ ብቻውን ፡ አላገኘውም ፡
 ማለት ፡ ነው ፡ አሁንም ፡ ንጹሕ ፡ ከብደቱ ፡ ወይም ፡ ሌላውን ፡ ዐይነት ፡ ጠባቂን ፡ በት
 ክክል ፡ አግኝተናል ፡ ለማለት ፡ አያስደፍርም ፡ ምክንያቱም ፡ ውሃ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ እን
 ዚህ ፡ ቀጥለው ፡ አሁን ፡ የተጠቀሱትም ፡ ባሕርያት ፡ በነገሮቹ ፡ ኹሉ ፡ ላይ ፡ የሚጨም
 ፋት ፡ ወይም ፡ የሚያገኙት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ኹኔታ ፡ ሊኖራቸው ፡ ይቻላልና ፡ ነው ፡
 እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ ለምሳሌ ፡ አንድን ፡ ዘንግ ፡ አግድመን ፡ ወደባሕርውስጥ ፡
 ብንሰደው ፡ ከመካከሉ ፡ ላይ ፡ የገብጠው ወይም ፡ የተሰበረ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ እናገኘዋ
 ለን ፡ እጃችንንም ፡ ሰደን ፡ ብንዳስሰው ፡ ይኸው ፡ ኾኖ ፡ የምናገኘው ፡ ይመስለናል ፡
 ከውሃው ፡ ውስጥ ፡ አውጥተን ፡ ስናየው ፡ ደግሞ ፡ የተሰበረ ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ ቀጥቶ ፡ ያለ
 ዘንግ ፡ ኾኖ ፡ እናገኘዋለን ፡ እንዲሁም ፡ እንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በጨለማ ፡ ውስጥ ፡ ችፍግ
 ያሉ ፡ አንስተኞች ፡ ባሮች ፡ ሰው ፡ መስለው ፡ የሚታዩን ፡ ጊዜ ፡ አለ ፡
 በጠቅላላ ፡ እነዚህ ፡ ከላይ ፡ የጠቀስናቸው ፡ ሌሎችን ቶች ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር
 በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ እንደንመለከተው ፡ ያደርጉናል ፡ ስለዚህ ፡ ምንም ፡
 ነገር ፡ ከነዚህ ፡ ነጻ ፡ ሊኾን ፡ ስለማይቻል ፡ ከነሱ ፡ ጋራ ፡ አብሮ ፡ እንደመገኘቱ መጠን ፡
 ያለ ፡ መሳላት ፡ እውነተኛ ፡ ጠባቂን ፡ ለማግኘት ፡ ፍጹም ፡ አዳጋች ፡ ነገር ፡ ነው ፡
 ርግጥ ፡ ነው ፡ ከዚህም ፡ ላይ ፡ ልማድ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ እውነተኛው ፡ ከብደቱ ፡
 በውሃ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ከብደቱ ፡ ሳይኾን ፡ በውጭ ፡ ላለ ፡ የሰጠው ፡ ከብደት ፡ መኾ
 ኑን ፡ ደግሞም ፡ በውሃው ፡ ውስጥ ፡ የተሰበረ ፡ መስሎ ፡ የተገኘው ፡ በትር ፡ እውነተኛ ፡
 መልኩ ፡ ከውሃ ፡ ሲወጣ ፡ ያለ ፡ መኾኑ ፡ እንዲሁም ፡ በጨለማ ፡ ውስጥ ፡ ሳይኾን በቀን ፡
 ወይም ፡ ብርሃን ፡ በኾነ ፡ ጊዜ ፡ የምናየው ፡ መልክ ፡ ብቻ ፡ ትክክለኛ ፡ መኾኑን ፡ በጠቅ
 ላላም ፡ ይህን ፡ በመሰለ ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ መፍረድ ፡ ልማድ ፡ ኾኖብናል ፡
 ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህም ፡ ላይ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ስለ ፡ ስፍራ ፡ ርቀትና ቅርበት ፡ የተነገረው
 ቃል ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገርም ፡ ላይ ፡ ያው ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ሊነገር ፡ ይቻላል ፡
፯ኛ ፡ ሳይታሰቡ ፡ በድንገት ፡ በሚኾኑትና ፡ ዘወትር ፡ በሚደረጉት ፡ ነገሮች ፡
ላይ ፡ የሚፈጠርብን ፡ የስሜት ፡ ልዩነት ፡
 እዘውትረን ፡ የምናየው ፡ ነገርና ፡ በድንገት ፡ ሳናስበው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የማና
 ውቀው ፡ ወይም ፡ ተደርጎ ፡ ያላየነው ፡ ነገር ፡ ሲደረግ ፡ ስናይ ፡ የሚፈጠርብን ፡ የስሜት ፡
 ዐይነት ፡ ኹሉ ፡ ፍጹም ፡ ለየራሱ ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ አንድ ፡ ያልተለመደ ፡ ነገር ፡

ለምሳሌ ፡ ሳናስበው ፡ በድንገት ፡ የገጠመን ፡ እንደኾነ ፡ ወዲያውኑ ፡ የማድነቅና ፡ ብዙ
 ውንም ፡ ጊዜ ፡ የፍርሀት ፡ ስሜት ፡ ሊያሳድርብን ፡ ይችላል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ይኸንኑ ፡
 ነገር ፡ ደጋግመን ፡ የተመለከትነው ፡ እንደኾነ ፡ አስደንጋጭነቱና ፡ አስደናቂነቱ ቀርቶ ፡
 እንደ ፡ ማናቸውም ፡ እንደ ፡ ተለመደው ፡ ኹሉ ፡ ተርታ ፡ ነገር ፡ በቸልታ ፡ የምናል
 ፈው ፡ ይኾናል ፡
 ለምሳሌ ፡ ያኸል ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ አንድ ፡ ብቻዋን ፡ ኾና ፡ ከምናያት ፡
 ፀሐይ ፡ አጠገብ ፡ ሌላ ፡ ኹለተኛ ፡ ፀሐይ ፡ ወጥታ ፡ እንዳየን ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ በሕ
 ሊናችን ፡ ውስጥ ፡ እናስብ ፡
 በእውነቱ ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሰዓት ፡ የሚያገኘንን ፡ የአድናቆትና ፡ የፍር
 ሀት ፡ ስሜት ፡ ለመገመት ፡ ይቻላል ፡ ይኸን ፡ እንጂ ፡ ይኸው ፡ ነገር ፡ ሲወሰድ ፡ ሲያድር ፡
 አስደናቂነቱና ፡ አስፈሪነቱ ፡ ኹሉ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ እየተቀነሰ ፡ ሄዶ ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ እን
 ዳንድ ፡ ተርታ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ መቅረቱ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ፡ በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ እኳ
 ጌን ፡ ሳይታሰቡ ፡ በድንገት ፡ የሚኾኑና ፡ አዘውትረው ፡ ከፈታችን ፡ ላይ ፡ የሚደረጉ ፡
 ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ እኒህን ፡ የመሰሉ ፡ የተለያዩ ፡ ስሜቶችን ፡ ሊፈጥሩብን ፡ ይቻላል ፡ በዚ
 ህም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ በተፈጥሮው ፡ አስደናቂ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ ትንሽና ፡ ተርታ ፡
 ነገር ፡ እንደኾነ ፡ ለይቶ ፡ ለመናገር ፡ ፍጹም ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡
 እውነቱ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ በተፈጥሮ ፡ አስደናቂነትንም ፡ ተርታነትንም ፡ የሚያውቅ ፡
 አይመስልም ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ የሚፈጠረው ፡ በኛው ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ፡
፰ኛ ፡ መብዛትና ፡ ማነስ ፡ በማናቸውም ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ሊፈጥር ፡ የሚችለው ፡ ችግር ፡
 አንድ ፡ ነገር ፡ ከብዛትና ፡ ከማነስ ፡ ምክንያት ፡ የተነሣ ፡ ብዙ ፡ ዐይነት ፡ ጠባይ ፡
 ሊያመጣና ፡ የራሱን ፡ የግል ፡ መልኩን ፡ ለማግኘት ፡ እንዳንችልም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ችግ
 ርን ፡ ሊፈጥርብን ፡ ይችላል ፡ ለምሳሌ ፡ አየር ፡ በትንሹ ፡ ሲኾን ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡
 ቀለም ፡ የሌለውና ፡ የማይታይ ፡ እንደ ፡ ረቂቅ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ፡ ነገር ፡
 ግን ፡ በብዙ ፡ ሲኾን ፡ ሰማያዊ ፡ የኾነ ፡ መልክ ፡ ወስዶ ፡ የሚታይ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ እናገ
 ኘዋለን ፡ እንግዲህ ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ያየሩን ፡ እውነተኛ ፡ መልክ ፡ ልንረዳ ፡ የምንፈ
 ልግ ፡ ብንኾን ፡ ከኹለቱ ፡ እውነተኛው ፡ የትኛው ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ለመናገር ፡ ይቻላል ፡
 በዚህ ፡ እኳጌን ፡ እንደምንመለከተው ፡ ብዛትና ፡ ማነስ ፡ ያንኑ ፡ ነገር ፡
 በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ስሜት ፡ እንድንረዳው ፡ ያደርጉናል ፡ ይህም ፡ ማለት ፡ ያው ፡
 ነገር ፡ በመብዛቱና ፡ በማነሱ ፡ ብቻ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ መልክና ፡ ኹኔታ ፡ እየወሰደ ፡
 ባንድ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እንዳንረዳው ፡ ሊያደርገን ፡ ይችላል ፡ ማለት ፡ ነው ፡
፱ኛ ፡ የሀገር ፡ ልማድና ፡ ባህል ፡ ያስተዳደግና ፡ ያፈፃፀር ፡ ልዩነት ፡ ያለንበት ፡
የዘመንና ፡ የስፍራም ፡ ኹኔታ ፡ ሊያስገኙት ፡ የሚችል ፡ ችግር ፡
 እነዚህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ አርእስት ፡ ኾነው ፡ የተዘረዘሩት ፡ ነገሮች ፡
 ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ እንድንመለከተው ፡ ያደርጉ

ናል ። እንኳንስ ፡ እያንዳንዱ ፡ ነጠላው ፡ ሰው ፡ የይቅርና ፡ ሕዝብ ፡ ለሕዝብ ፡ እንኳ
ብዙ ፡ የሚለያይበት ፡ ነገር ፡ አለ ። ይኸውም ፡ እያንዳንዱ ፡ ሕዝብ ፡ ባለው ፡ የልማድና
ያስተዳደግ ፡ ልዩነት ፡ መጠን ፡ ስለ ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ ወይም ፡ ጉዳዮች ፡ የሚሰጥ
ጠው ፡ አስተያየት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ አይገኝም ።

ለምሳሌ ፡ በጋብቻ ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ የወሰድን ፡ እንደ ፡ ሾነ ፡ አንዳንድ
ሕዝቦች ፡ አንዲት ፡ ሚስት ፡ ብቻ ፡ ማግባት ፡ የሚገባ ፡ መሆኑን ፡ ሲቀበሉ ፡ ሌሎች ፡
ደግሞ ፡ ብዙዎች ፡ ሚስቶችን ፡ ማስተዳደር ፡ ከስሕተት ፡ ወይም ፡ ከጎጠኝነት ፡ የማይ
ቁጥሩት ፡ ሾነው ፡ ይኸንን ፡ ነገር ፡ ሲፈጽሙት ፡ ይታያሉ ።

ይህ ፡ ሹሉ ፡ የያንዳንዱ ፡ ሕዝብ ፡ ያስተያየትና ፡ የልማድ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ።
እያንዳንዱ ፡ እንደ ፡ ሀገሩ ፡ ልማድና ፡ አየር ፡ እንደ ፡ አስተዳደጉና ፡ እንደ ፡ ትምህርቱ ፡
ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ የተለያየ ፡ አስተያየት ፡ አለው ። የተለያየ ፡ ፍርድም ፡ ያቀርብ
ባል ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ትክክለኛው ፡ የየትኛው ፡ ሕዝብ ፡ ልማድ ፡ ወይም ፡ አስተያየት ፡
እንደ ፡ ሾነ ፡ ለማወቅ ፡ ከቶ ፡ አይቻልም ፤ ሹሉም ፡ የራሱን ፡ ትክክለኛ ፡ አድርጎ ፡ ያስ
ባል ።

በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ሰው ፡ አስተያየቱን ፡ ቢሰጥ ፡ መልካም ፡ ነው ።
ምክንያቱም ፡ የየትኛው ፡ ሕዝብ ፡ አስተያየት ፡ ትክክለኛ ፡ እንደ ፡ ሾነ ፡ በዚህ ፡ መን
ገድ ፡ ለማወቅ ፡ ይቻል ፡ ይኸናል ፤ የማለት ፡ ሐሳብ ፡ ምናልባት ፡ ቢኖረን ፡ ይህ ፡ ሐሰት ፡
ነው ። ምክንያቱም ፡ እያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ ወገኑ ፡ ካንድ ፡ የተወሰነ ፡ ሕዝብ ፡ በኩል ፡
ሲሾንና ፡ በዚህም ፡ ዓለም ፡ ያሉት ፡ አስተያየቶች ፡ ሹሉ ፡ የተለያዩ ፡ ሲሾኑ ፡ እሱም ፡
ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡ ካንደኛው ፡ ክፍል ፡ ሊመደብ ፡ ስለሚችል ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡
ሹሉ ፡ ውጭ ፡ (ነጻ) ፡ ሾኖ ፡ በርሱ ፡ በኩል ፡ የሚሰጠው ፡ አስተያየት ፡ ወይም ፡ ፍርድ ፡
ትክክለኛና ፡ አድልዎ ፡ የሌለው ፡ ነው ፡ ሊባልለት ፡ ፈጽሞ ፡ አይቻልም ።

፲ኛ ፤ የማናቸውም ፡ ነገር ፡ ጠባይ ፡ ሊለይ ፡ የሚችለው ፡ አንዱን ፡ ካንዱ ፡

ጋራ ፡ በማነጻጸርና ፡ በማስተያየት ፡ ብቻ ፡ ሲሾን ፡ በዚህ ፡ በኩል ፡

የሚፈጠረው ፡ ችግርና ፡ ልዩነት ።

ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ቢሾን ፡ አስቀድሞ ፡ ከሌላው ፡ ጋራ ፡ ካልተነጻጸረ ፡
እንዲህ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ አንድ ፡ መልክ ፡ ልንሰጠው ፡ አንችልም ። ለምሳሌ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡
በንግግራችን ፡ ውስጥ ፡ አንዱን ፡ ትልቅ ፡ ሌላውን ፡ ትንሽ ፡ እያደረግን ፡ እንናገራለን ።
ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እንዲህ ፡ አድርገን ፡ ለመፍረድና ፡ ለመናገር ፡ ያስቻለን እን
ዴት ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ነው ? ብለን ፡ ራሳችንን ፡ ለመጠየቅ ፡ ይቻላል ። መልሱም ፡ ሌላ ፡
ሳይሾን ፡ በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ሊሾን ፡ የቻለው ፡ በማነጻጸርና ፡ በማስተያየት ፡ ብቻ ፡ ነው ።
ይኸውም ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ከሌላው ፡ ነገር ፡ ጋራ ፡ ሳናነጻጽረው ፡ ራሱ ፡ ትልቅ ፡ ወይም ፡
ትንሽ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ረዥምና ፡ አጭር ፡ መሆኑን ፤ እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ ወፍራም ፡

ወይም ፡ ቀጭን ፡ መሆኑን ፤ ሌላም ፡ ይህን ፡ የመሳሰለውን ፡ ጉዳይ ፡ ሹሉ ፡ በምንም ፡
ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ለመረዳት ፡ አንችልም ። በሌላው ፡ ትንሹን ፡ ያለ ፡ ትልቁ ፡ ትልቁን ፡
ያለ ፡ ትንሹ ፤ አጭሩን ፡ ያለ ፡ ረዥሙ ፡ ረዥሙን ፡ ያለ ፡ አጭሩ ፤ ቀጭኑን ፡ ያለ ፡ ወፍ
ራሙ ፡ ወፍራሙንም ፡ ያለ ፡ ቀጭኑ ፡ ለመረዳት ፡ አዳጋች ፡ ነው ። አንዱ ፡ ለንዱ ፡ የግ
ዴታ ፡ አስፈላጊው ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ ሌላ ፡ ምሳሌ ፡ ለመስጠት ፡ ይቻላል ። አባት ፡ የሚለውንና ፡ ልጅ ፡
የሚለውን ፡ ቃል ፡ እንውሰድ ። አባትን ፡ ያለ ፡ ልጅ ፤ ልጅንም ፡ ያለ ፡ አባት ፡ ለይተን ፡
ለመረዳትና ፡ ሹለቱንም ፡ አንዱን ፡ ያለ ፡ ሌላው ፡ እንደዚሁ ፡ ለየብቻቸው ፡ ወስደን ፡
ምንም ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ አንችልም ። ይኸውም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ያባትነትን ፡
ማዕርግ ፡ ሊወስድ ፡ የሚችለው ፤ የወለደው ፡ ወይም ፡ በመንፈስም ፡ ቢሾን ፡ እንደ ፡
ልጅ ፡ የሚሾነው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ሲኖረው ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ አባትነቱ ፡ ለማን ፡
ነው ? ተብሎ ፡ ሲጠየቅ ፡ ለእንሌ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ የሚነገርለት ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ (ልጅ)
ሲኖረው ፡ ያስፈልጋል ። ማንን ፡ ወልዶ ፡ ነው ፡ አባት ፡ ሊባል ፡ የሚችለው ? ለማን ፡
ነው ፡ አባትነቱ ? እንደዚሁም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ልጅ ፡ ተብሎ ፡ መጠራት ፡ የሚችለው ፡
አባት ፡ ሲኖረው ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ከማን ፡ እንደ ፡ ተወለደ ፡ ሲጠየቅ ፡ ልጅ ፡ ያስ
ኘውን ፡ አባቱን ፡ መናገር ፡ ግዴታ ፡ ነው ። ያለዚያ ፡ ግን ፡ አባቱ ፡ ማን ፡ ሾኖ ፡ የማን ፡
ልጅ ፡ ተብሎ ፡ ሊጠራ ፡ ይቻላል ?

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ማለት ፡ እነዚህ ፡ ሹለት ፡ ነገሮች ፡ (አባትና ፡ ልጅ) ፡ ርስ ፡
በርሳቸው ፡ የተሳሰሩና ፡ አንዱ ፡ ያለ ፡ አንደኛው ፡ ተለይቶ ፡ ሊነገር ፡ ወይም ፡ ሊታ
ወቅ ፡ የማይቻል ፡ መሆኑን ፡ ነው ።

እነዚህን ፡ የመሳሰሉ ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ ይገኛሉ ። ርስ ፡ በርሳቸውም ፡ ካለስ
ተያየቸውና ፡ ካላነጻጸሩቸው ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ ሹኔታ ፡ ልንረዳቸው ፡ አንችልም ።
ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ለመረዳት ፡ የምንችለው ፡ ከሌላው ፡ ጋራ ፡ ባለው ፡ ግንኙነቱ ፡
እንጂ ፤ ራሱን ፡ ለይተን ፡ ወስደን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ነው ፡ ብለን ፡ በሙሉ ፡ አፋ
ችን ፡ ልንገልጸው ፡ አንችልም ። በሌላውም ፡ እንግዲህ ፡ አንዱን ፡ ያለ ፡ ሌላው ፡ ለመረ
ዳት ፡ የማንችል ፡ ከሾነ ፤ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ርስ ፡ በርሱ ፡ አነጻጽረን ፡ የምናገ
ኘው ፡ መልክ ፡ ወይም ፡ ሹኔታ ፡ በዚያ ፡ በምናወዳድረውና ፡ በምናነጻጽረው ፡ ነገር ፡
ዐይነት ፡ የተለየ ፡ መልክ ፡ የሚወስድ ፡ ሾኖ ፡ ይገኛል ። በዚያን ፡ ጊዜም ፡ ትልቅ ፡ ያል
ነው ፡ ትንሽ ፡ ትንሽ ፡ ያልነው ፡ ትልቅ ፤ ወፍራም ፡ ያልነውም ፡ ቀጭን ፡ ቀጭን ፡ ያልነ
ውም ፡ ወፍራም ፡ ሾኖ ፡ ሊገኝ ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሰዓት ፡
ለዚያ ፡ ነገር ፡ የትኛው ፡ ዐይነት ፡ ሹኔታ ፡ ወይም ፡ ጠባይ ፡ እንደ ፡ ሾነ ፡ የራሱ ፡ ቀጥ
ተኛ ፡ መልክ ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ምንም ፡ ለማወቅ ፡ አይቻልም ።

ለምሳሌ ፤ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ለይቶ ፡ ለማወቅ ፡ አንዱን ፡ ካንዱ ፡ ጋራ ፡
ማነጻጸር ፡ የሚያስፈልግ ፡ በመሆኑ ፤ ይህን ፡ አድርገን ፡ ስንገኝ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ትልቅ ፡

ታላቅ ፡ ዕውቀትን ፡ ለማግኘት ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ የማይቻል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ማራውን ፡ ዓለም ፡ ለመረዳት ፡ ሲል ፡ በየጊዜው ፡ የሚፈጥራቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ወጥመውም ፡ የዕውቀታችን ፡ ዐይነት ፡ ዋጋው ፡ ተወላጅነቱ ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ ፕራግማቲዝም ፡ ብልሃቶች ፡ ገና ፡ ለገና ፡ ብዙ ፡ ጥቅምና ፡ አገልግሎት ፡ ሰጡት ፡ ተብሎ ፡ የቲብቻ ፡ ነው ። ይህም ፡ ማለት ፡ ማናቸውም ፡ የሰው ፡ ሐሳብና ፡ ዕውቀት ፡ ዋጋ ፡ ማረጋገጥ ፡ ዋጋ ፡ ሊሰጣቸውና ፡ የዓለሙን ፡ ቀጥተኛ ፡ መልክ፡የይዙ ፡ ናቸው ፡ ተብለው ፡ ለው ፡ ኾኖ ፡ ቢገመትም ፡ ዋጋው ፡ ጥቅም ፡ በመስጠቱ ፡ እንደኾነ ፡ እንጂ ፡ የዓለም ግመቱ ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለም ። ለምሳሌ ፡ ዛሬ ፡ ሳይንስ ፡ የተባለውን ፡ ትምህርት ፡ (የፍጥረትን) ፡ እውነተኛ ፡ መልክ ፡ በትክክል ፡ በማሳየት ፡ በኩል ፡ ስላለው ፡ ጉዳዮችን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ በውስጡ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ለምሳሌ ፡ እንደ ፡ ፎቶ ፡ ምንም ፡ ዋጋ ፡ የለውም ። ባጭሩ ፡ ዕውቀታችን ፡ ዋጋዋ ፡ በቲዎሪ ፡ ሳይኾን ፡ በፕራግማቲዝም ፡ እንደሌለችላት ፡ ያሉ ፡ ነገሮች ፡ ሲነገሩበት ፡ እናገኛለን ። ይኸውም ፡ ሳይንስ ፡ ክብሩ ፡ ረገድ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

በዚህም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ማናቸውም ፡ የሰው ፡ ሐሳብና ፡ ዕውቀት ፡ ነገር ፡ እየመረመሩ ፡ ወይም ፡ እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ በማናቸውም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ባለው ፡ ነት ፡ ሊባል ፡ የሚችለው ፡ ጥቅም ፡ ያለው ፡ ኾኖ ፡ ሲገኝና ፡ ደግሞም ፡ እውነት ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ እንደሚገኝ ፡ አድርገው ፡ በማሰብ ፡ አንዳንድ ፡ ያልተጠበቁና ፡ ንብረት ፡ ነገር ፡ ቋንቋው ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ያው ፡ ጥቅም ፡ ማለት ፡ መኾኑን ፡ እንረዳለን ። ያልታሰቡ ፡ መልካም ፡ ዐይነት ፡ ውጤቶችን ፡ ሊያገኙባቸው ፡ ስለ ፡ ቻሉ ፡ ለሳይንስ ፡ እነዚህ ፡ ኹለት ፡ ነገሮች ፡ ማለት ፡ እውነትና ፡ ጥቅም ፡ ያው ፡ ነገር ፡ ናቸው ። አንድ ዕውቀት ፡ መሠረት ፡ አድርገው ፡ ይጠቀሙባቸዋል ። በእውነቱ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ የሚያሰኘውም ፡ ጥቅሙ ፡ ሲኾን ፡ ጥቅም ፡ የማይገኝበት ፡ ሐሳብ ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ራሱ ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ መንገድ ፡ ለመክፈት ፡ ሲል ፡ በችግሩ ፡ በሰዎች ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ ሊነገር ፡ አይቻልም ። እውነት ፡ ለመሰማት ፡ ምክንያት ፡ በውጭ ፡ እንዳሉ ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ ያጠመዳቸው ፡ ሐሳብ ፡ በቃሚ ፡ መኾን ፡ አለበት ። ያለበለዚያ ፡ ግን ፡ ዋጋ ፡ የሌለውና ፡ እውነትም ፡ ያልሆነ ፡ ነገር ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሐሰት ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ። (፩) ።

ለምሳሌ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ በምንመረምርበት ፡ ሰዓት ፡ ስለ ፡ ነገሩ ፡ ያለው ፡ ፕሮብሌም ፡ (ጉዳይ ፡) ለመፍታትና ፡ ለመረዳት ፡ የሚያስችለን ፡ አንድ ፡ ሐሳብ ፡ ሲጣልን ፡ ያንን ፡ ሐሳብ ፡ እንደ ፡ እውነት ፡ አድርገን ፡ እንወስደዋለን ። እውነት ፡ ብለን ፡ የምንወስደውም ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ያስተዋልን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለሌላ ፡ ሳይኾን ፡ አንድ ፡ ጥቅም ፡ ስላገኘንበት ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይህም ፡ ጥቅም ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ የዚያን ፡ የነገሩ ፡ ጉዳይ ፡ ለመረዳት ፡ ወይም ፡ ለመፍታት ፡ መቻላችን ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ እንዲህ ፡ ነቱ ፡ ሐሳብ ፡ በዚያ ፡ በነገሩ ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ ፕሮብሌም ፡ በቀላሉ ፡ የምንፈታበት ፡ ገድ ፡ ኾኖ ፡ ስለ ፡ አገኘነው ፡ እውነት ፡ የሚለውን ፡ ስያሜ ፡ እንሰጠዋለን ። ነገር ፡ ማረጋገጥን ፡ የማይቻልልን ፡ ኾኖ ፡ ስናገኘው ፡ ማለት ፡ ለዚያ ፡ ፕሮብሌማችን ፡ ምን ፡ የማይረዳን ፡ ሲኾን ፡ እንደ ፡ ስሐተት ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ሐሰት ፡ አድርገን ፡ እንወስደዋለን ። በሱም ፡ ስፍራ ፡ ችግራችንን ፡ የሚያቃልልን ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ እንደምናወጣና ፡ እንደምናወርድ ፡ ጥርጣሬ ፡ የለውም ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ማለት ፡ ማናቸውም ፡ የሰው ፡ ሐሳብና ፡ አስተያየት ፡ እውነት ፡ ተብሎ ፡ ለመነገር ፡ የሚችለው ፡ ከፊታችን ፡ ላለው ፡ ፕሮብሌም ፡ ደንበኛ ፡ ትርጓሜ ኾኖ ፡ በመገኘት ፡ የሚጠቅመን ፡ ኾኖ ፡ የተገኘ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ይኸውን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ከፊቱ ፡ የሚገጥመውን ፡ ችግር ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለማቃለል ፡ ቢችልም ፡ ማለት ፡ የሚችል ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ማለት ፡ ማናቸውም ፡ የሰው ፡ ሐሳብና ፡ አስተያየት ፡ እውነት ፡ ተብሎ ፡ ለመነገር ፡ የሚችለው ፡ ከፊታችን ፡ ላለው ፡ ፕሮብሌም ፡ ደንበኛ ፡ ትርጓሜ ኾኖ ፡ በመገኘት ፡ የሚጠቅመን ፡ ኾኖ ፡ የተገኘ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ይኸውን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ከፊቱ ፡ የሚገጥመውን ፡ ችግር ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለማቃለል ፡ ቢችልም ፡ ማለት ፡ የሚችል ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ማለት ፡ ማናቸውም ፡ የሰው ፡ ሐሳብና ፡ አስተያየት ፡ እውነት ፡ ተብሎ ፡ ለመነገር ፡ የሚችለው ፡ ከፊታችን ፡ ላለው ፡ ፕሮብሌም ፡ ደንበኛ ፡ ትርጓሜ ኾኖ ፡ በመገኘት ፡ የሚጠቅመን ፡ ኾኖ ፡ የተገኘ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ይኸውን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ከፊቱ ፡ የሚገጥመውን ፡ ችግር ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለማቃለል ፡ ቢችልም ፡ ማለት ፡ የሚችል ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ማለት ፡ ማናቸውም ፡ የሰው ፡ ሐሳብና ፡ አስተያየት ፡ እውነት ፡ ተብሎ ፡ ለመነገር ፡ የሚችለው ፡ ከፊታችን ፡ ላለው ፡ ፕሮብሌም ፡ ደንበኛ ፡ ትርጓሜ ኾኖ ፡ በመገኘት ፡ የሚጠቅመን ፡ ኾኖ ፡ የተገኘ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ይኸውን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ከፊቱ ፡ የሚገጥመውን ፡ ችግር ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለማቃለል ፡ ቢችልም ፡ ማለት ፡ የሚችል ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ማለት ፡ ማናቸውም ፡ የሰው ፡ ሐሳብና ፡ አስተያየት ፡ እውነት ፡ ተብሎ ፡ ለመነገር ፡ የሚችለው ፡ ከፊታችን ፡ ላለው ፡ ፕሮብሌም ፡ ደንበኛ ፡ ትርጓሜ ኾኖ ፡ በመገኘት ፡ የሚጠቅመን ፡ ኾኖ ፡ የተገኘ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ይኸውን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ከፊቱ ፡ የሚገጥመውን ፡ ችግር ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለማቃለል ፡ ቢችልም ፡ ማለት ፡ የሚችል ፡ ነው ።

(፩) Dewey, The Quest for Certainty 18-22.—W. James, Pragmatism, a new name for old ways of thinking 18-202,201.—J. Dewey, Essays in Experimental Logic 18-414 ተመልከት ፡

ችንንና ፡ አመለካከታችንን ፡ ብቻ ፡ እንዳመራነው ፡ ዐይነት ፡ በዚያው ፡ ባንዱ ፡ ነገር ፡
 ላይ ፡ የተለያዩ ፡ መንገዶችን ፡ ለመክፈት ፡ እንችላለን ። እነዚህም ፡ መንገዶች ፡ ኹሉም ፡
 ለራሳቸው ፡ እውነት ፡ ተብለው ፡ ሊነገሩ ፡ ይቻላል ።
 ለምሳሌ ፡ ሳይንስ ፡ የተባለው ፡ ትምህርት ፡ እንኳ ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡
 ውጭ ፡ አይደለም ።
 ሰውነታችን ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ከምን ፡ እንደ ፡ ተሠራ ፡ ኹለቱን ፡
 የሳይንስ ፡ ትምህርቶች ፡ አናቶሚንና ፡ ኬሚስትሪን ፡ ብንጠይቅ ፤ ኹለቱም ፡ ለጥያቄው ፡
 የሚሰጡን ፡ መልስ ፡ የተለያዩ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፤ አንድ ፡ አናቶሚስት ፡ ሰውነታችንን ፡
 የሚመለከተው ፡ ሴልስ ፡ ከተባሉት ፡ ነገሮች ፡ እንደ ፡ ተገነባ ፡ (እንደ ፡ ተሠራ) ፡ ያለ ፡
 አድርጎ ፡ ነው ፤ ይኸው ፡ ነገር ፡ ደግሞ ፡ ላንድ ፡ ኬሚስት ፡ የሚታሰበው ፡ ከሞለኩል ፡
 የተጠራቀመና ፡ የተበጀ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ነው ።
 በጠቅላላም ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ዓላማችን ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ አመለካከት ፡
 ከታችን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መልኮችን ፡ ሊወስድ ፡ ይችላል ። ለምሳሌ ፤ ዳገትና ፡ ቊልቊልት ፡
 የተባለውን ፡ ነገር ፡ እንወስድ ። አንድን ፡ ቦታ ፡ ዳገት ፡ የምንለው ፡ ስንወጣው ፡ ነው ፡
 ነገር ፡ ግን ፡ ይኸንኑ ፡ ነገር ፡ ከላይ ፡ ወደ ፡ ታች ፡ የምንወርደው ፡ ሲኾን ፡ ቊልቊልት ፡
 ብለን ፡ እንጠራዋለን ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ያው ፡ ዳገት ፡ የኾነው ፡ ነገር ፡ ቊልቊልት ፡
 ለት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ቊልቊልት ፡ የኾነው ፡ ዳገት ፡ ኹኖ ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ እንመለከት ፡
 ታለን ። በጠቅላላም ፡ መጀመሪያ ፡ የተባለው ፡ መጨረሻ ፤ መጨረሻ ፡ የኾነው ፡ መጀመሪያ ፤
 ቀኝ ፡ የተባለው ፡ ግራ ፤ ግራ ፡ የተባለው ፡ ቀኝ ፡ ይኾናል ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ የሚገኝ ፡
 ነው ፡ እንደ ፡ አመለካከታችንና ፡ እንደ ፡ አቋቋማችን ፡ ነው ። ይህ ፡ ነው ፡ ባጭሩ ፡ የፕራግማቲዝም ፡ ተዎሪ ።

አሁን ፡ ምናልባት ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ጥያቄ ፡ ሊጠየቅ ፡ ይቻላል ፡ ይኾናል ።
 ይኸውም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ የዓላማውንና ፡ የሐሳቡን ፡ አቅጣጫ ፡ እንዳመራ ፡ ዐይነት ፡
 ብቻ ፡ በዚያው ፡ ባንዱ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ የተለያዩ ፡ አስተያየቶችን ፡ ሊፈጥር ፡ ይችላል ፡
 ሲባል ፡ በዚህ ፡ በኩል ፡ ያለው ፡ ነጻነቱ ፡ እስከየት ድረስ ፡ ነው? በዚያው ፡ ባንዱ ፡ ነገር ፡
 ላይ ፡ ተስማሚው ፡ የኾነ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መንገድን ፡ ሲከፍት ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ ያለው ፡
 ነጻነቱ ፡ ወሰን ፡ የሌለው ፡ ነውን? እነሆ ፡ ለምሳሌ ፤ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ጥያቄ ፡ አለ ።
 ለዚህም ፡ ጥያቄ ፡ ፕራግማቲዝም ፡ የሚሰጠው ፡ መልስ ፡ ሙሉ ፡ ነጻነት ፡ አለው ፡
 የሚለውን ፡ አስተያየት ፡ የሚደግፍ ፡ ነው ። እነሆ ፡ ባጭሩም ፡ ምን ፡ እንደሚል ፤
 ሰው ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶችን ፡ ሊፈጥር ፡ ይችላል ። ይህ
 ንም ፡ ዐይነት ፡ ነጻነት ፡ ሊያገኝ ፡ የቻለው ፡ መጀመሪያ ፡ ራሷ ፡ ፍጥረት ፡ ምንም ፡ የማት
 ትል ፡ (የማትናገር) ፤ ይኸውም ፡ የፈለገውን ፡ ሐሳብ ፡ ቢጭንባት፤ እንጂ ፤ እንቢ ፡
 ብላ ፡ የማትመልሰው ፡ በመኾኑዋ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ረገድ ፡ እውነት ፡ ደኅና ፡ ኾና ፡ ስት
 ታሰብ ፡ በሰው ፡ እንደምትሠራ ፡ ዐይነት ፡ ዕቃ ፡ ማለት ፡ ናት ። እኛው ፡ ራሳችን ፡

ካደ ፡ አመለካከታችን ፡ እውነትን ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ መልክ ፡ ለመፍጠር ፡ እንችላለን ።
 ህም ፡ ማለት ፡ አእምሮዎችን ፡ ባንድ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ምርመራ ፡ ሲያደርግ ፡ በዚያ ፡
 ሚመረምረው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ያሉትን ፡ ጠባዮች ፡ አንዱን ፡ ቀደም ፤ ሌላውን ፡ ከተል ፡
 ያደረገ ፡ ለኹሉም ፡ ስፍራ ፡ ስፍራቸውን ፡ ካሲያዘ ፡ በኋላ ፤ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡
 በጅባቸዋል ። ደግሞም ፡ ይኸኛውን ፡ አፍርሶ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ቅደም ፡
 ከተል ፡ ወይም ፡ ከመጀመሪያው ፡ የተለየ ፡ ሥርዐት ፡ አበጅቶ ፡ ከበፊተኛው ፡ ፍጹም ፡
 ተለየ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ሊፈጥር ፡ ይችላል ። በማናቸውም ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ያሉት ፡ (የሚ
 ኾኑ) ፡ ጠባዮች ፡ ኹሉም ፡ ዋጋቸው ፡ ያው ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ የፈለገንን ፡ ዐይነት ፡
 ሥርዐትና ፡ ቅደም ፡ ተከተል ፡ በላያቸው ፡ ላይ ፡ ፈጥረን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ዕው
 ቶችን ፡ ልንፈጥር ፡ እንችላለን ። ከውስጣቸው ፡ አንድም ፡ ይህኛው ፡ ከዚያኛው ፡
 ብልጫ ፡ አለው ፤ ነገሩንም ፡ ይበልጥ ፡ የምንረዳው ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ በኩል ፡
 ሰው ፡ ብለን ፡ ልናስበልጠው ፡ የምንችለው ፡ ጠባይና ፡ መልክ ፡ የለም ፤ ኹሉም ፡ ያው ፡
 ነው ። አንድ ፡ ጊዜ ፡ አንደኛውን ፤ አንድ ፡ ጊዜም ፡ ሌላውን ፡ እንዳስፈለገን ፡ እያበላ
 ለጥንና ፡ ሥርዐቱን ፡ እያቀያየርን ፡ የፈለገንን ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለመክፈት ፡ እንች
 ላለን ። ይህም ፡ መንገድ ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ እውነት ፡ ብለን ፡ የምንጠራው ፡ ነገር ፡
 ነው ።

እነሆ ፡ ለምሳሌ ፤ ለመረጃ ፡ ያኽል ፡ ውሃ ፡ የተባለውን ፡ ነገር ፡ እንወስድ ። በዚ
 ህም ፡ ሰዓት ፡ ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ተጠቀሰው ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ የተሟላ ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡
 ዕውቀት ፡ ለመውሰድ ፡ እንደምንፈልግ ፡ ዐይነት ፡ ይኹን ፤ ይኸውም ፡ ውሃ ፡ ሲባል ፡
 ምን ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ በዚህ ፡ ውሃ ፡ በተባለው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ከሚገኙት ፡
 ጠባዮች ፡ መካከል ፡ ለዚህ ፡ ነገር ፡ የበለጠ ፡ የሚያቀርበንና ፡ ባሕርዩንም ፡ ለማግኘት ፡
 የሚያስችለን ፡ የትኛው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለማወቅ ፡ እንዳስብን ፡ ያኽል ፡ ይቈጠር ። በዚህ ፡
 ጊዜ ፡ በትምህርት ፡ ቤት ፡ ያሉ ፡ ወጣቶች ፡ ሳይንቲስቶች ፡ የሚሉትን ፡ ሐሳብ ፡ ይዘው ፡
 ለዚህ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ ዋና ፡ ደንበኛ ፡ መልስ ፡ አድርገው ፡ የሚሰጡት ፡ መልስ ፡
 ውሃ ፡ = H 2 O የሚለውን ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ሲሉ ፡ ውሃ ፡ ሥራው ፡ ፪ ፡ እጅ ፡ ሐይ
 ድሮጂንና ፡ ፩ ፡ እጅ ፡ አክስጅን ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ሰዓት ፡
 በውሃ ፡ ላይ ፡ የሚገኙትን ፡ ሌሎች ፡ ጠባዮች ፤ ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፡ ስኳርን ፡ የማሟ
 ሟትና ፡ ጥምን ፡ የማብረድ ፡ ጉዳይ ፤ = H 2 O

ከሚለው ፡ ከኬምስትሪ ፡ ኤክዮኸን ፡ ያነሰ ፡ ዋጋ ፡ ያለውና ፡ እንደዚያኛውም ፡
 የውሃን ፡ ባሕርይ ፡ ለመረዳት ፤ ማለት ፡ አንድ ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ ምንም ፡ ያኽል ፡
 እንደማይረዳን ፡ አድርገው ፡ ይገምቱታል ። ነገር ፡ ግን ፡ በእውነቱ ፡ የኾነ ፡ እንደኾነ ፡
 ይኸኛውም ፡ ኾነ ፡ ያኛው ፤ ማለት ፡ ኹለቱም ፡ ዋጋቸው ፡ እኩል ፡ ነው ። ስለዚህም ፡
 የመጀመሪያውን ፡ አብልጠን ፡ ወስደን ፡ ውሃ ፡ ስለ ፡ ተባለው ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡
 ሐሳብ ፡ አግኝተን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ያንኑ ፡ ሰዓት ፡ መልስን ፡ ኹለተኛውን ፡ ከመጀመሪ

ረጃና ፡ ድጋፍ ፡ የለንም ፡ ስለዚህ ፡ በዚህ ፡ ባለንበት ፡ ዓለም ፡ ብቻ ፡ ብንወስን ፡ የተሻለ ፡ ይኾናል ፡ ደግሞም ፡ ለኑሮዎችንም ፡ ቢኾን ፡ ይኸው ፡ ያለንበት ፡ ይበቃናል ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ እንድንመረምረውና ፡ እንድናውቀው ፡ ብቻ ፡ ያስፈልጋል ፡ ይኸውም ፡ በውስጡ ፡ የሚገኙት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ግንኙነት ፡ እንዳላቸውና ፡ በእንዴትስ ፡ ዐይነት ፡ ሕጎች ፡ እንደሚመሩ ፡ ካወቅን ፡ አንዱን ፡ ካንዱ ፡ እያገናኘንና ፡ እያገጣጠምን ፡ አስፈላጊ ፡ የሚኾኑንን ፡ ነገሮች በመፍጠር ፡ በብዙ ፡ ነገር ፡ ለመጠቀም ፡ ይቻላል ፡ አእምሮዎችንም ፡ ቢኾን ፡ የሚችለው ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሥራ ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ከምናየው ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ሌላ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ራሱ ፡ ይህ ፡ ያለንበትም ፡ ዓለም ፡ ቢኾን ፡ ውስጣዊ ፡ ተፈጥሮው ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ይህን ፡ ሊያውቅ ፡ ከቶ ፡ አይችልም ፡ እንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ ባለው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ መመራመር ፡ ከንቱ ፡ ሥራ ፡ ነው ፡ ጊዜ ፡ ከማጥፋትና ፡ ያለ ፡ አንዳችም ፡ ውጤት ፡ በከንቱ ፡ ከመድከም ፡ በተቀር ፡ ምንም ፡ ፍሬ ፡ የለውም ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ወደ ፡ ጎላ ፡ ብንል ፡ አንደኛ ፡ ጊዜያችንን ፡ እንዳላጠፋን ፡ ኹለተኛም ፡ በማይኾንልን ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ገብተን ፡ ከመጨነቅና ፡ አእምሮዎችንም ፡ ከማድከም ፡ እንዳዳንነው ፡ የሚቈጠር ፡ ነው ፡ ስለዚህ ፡ የሳይንስና ፡ የፍልስፍናም ፡ ትምህርት ፡ ዋና ፡ ተግባራቸው ፡ በማይታዩና ፡ በማይጨበጡ ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ መዋኘት ፡ ሳይኾን ፡ ይህን ፡ ያለንበትን ዓለም ፡ ብቻ ፡ እየተመለከቱና ፡ በላዩም ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሙከራዎችን ፡ እያደረጉ ፡ የሚያገኙዋቸውን ፡ ውጤቶች ፡ ባንድነት ፡ ማከማቸት ፡ ብቻ ፡ እንዲኾን ፡ ያስፈልጋል ፡ የሥራቸው ፡ ኹሉ ፡ ውጤቶች ፡ ዐቅድ ፡ በውጭ ፡ የኾነውንና ፡ የተደረገውን ፡ እንደዚያው ፡ እንደኾነና ፡ እንደ ፡ ተደረገ ፡ ዐይነት ብቻ ፡ እያደረጉ በመዘር ዘር ፡ ሊወሰን ፡ ይገባል ፡ ማናቸውም ፡ ያልተረጋገጠና ፡ የልብ ፡ ወለድ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ ከሥራቸው ፡ ውስጥ ፡ መግባት ፡ የለበትም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ከመታመኑ ፡ በፊት ፡ የሐሳብ ፡ ፈጠራ ፡ ሳይኾን ፡ እውነተኛ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡ ወዲያው ፡ መሞከር ፡ ያስፈልጋል ፡ ተሞክሮም ፡ ተፈላጊው ፡ ውጤት ፡ የተገኘበት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ማለት ፡ ለሕሊናችን ፡ ርግጠኛ ፡ መስሎ ፡ እንደ ፡ ታየን ፡ ኹሉ ፡ በውጭም ፡ እንደዚሁ ፡ ሊደረግ ፡ የተቻለ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ የውጭ ፡ መሠረት ፡ ያለው ፡ ኾኖ ፡ የተገኘ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እውነተኛ ፡ መኾኑ ፡ ነው ፡ ይህ ፡ ካልኾነ ፡ ግን ፡ ምንም ፡ ለአእምሮዎችን ፡ ትክክለኛና ፡ ሊኾንም ፡ (ሊደረግም) የሚቻል ፡ መስሎ ፡ ቢታየን እንኳ ፡ እንደ ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ ቈጥረን ፡ እምነታችንን ፡ ልንጥልበት ፡ አያስፈልግም ፡ የግዴታ ፡ ማናቸውም ፡ እውነት ፡ የኾነ ፡ (የተባለ) ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ እውነት ፡ መኾኑ ፡ እንዲታወቅ ፡ (እንዲለይ) ፡ አስፈላጊው ፡ ሙከራ ፡ ተደርጎበት ፡ ውጤት ፡ እንዲሰጥ ፡ ያስፈልጋል ፡ ስለዚህ ፡ እውነተኛ ፡ ሳይንስም ፡ አንድን ፡ ሐሳብ ፡ ከመቀበሉ ፡ በፊት ፡ ይህ ፡ ሐሳብ ፡ የውጭ ፡ መሠረት ፡ እንዳለውና ፡ እንደሌለው ፡ አስቀድሞ ፡ ማየት ፡ አለበት ፡ ይኸውም ፡ አንዱን ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ የሚያሰኘው ፡ ያ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሐሳብ ፡ የተነገረለትም ፡ ነገር ፡ ራሱ ፡ ሲያጸድቀው ፡ ይኸውም ፡ እንደዚያው ፡ እንደ ፡ ተነገረ

ለት ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ሲገኝ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ይህንንም ፡ ጉዳይ ፡ የሳይንስም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ የፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ኹለቱም ፡ እንዳይዘነጉት ፡ ያስፈልጋል ፡

ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ ሌላ ፡ ማናቸውም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ውስጥ ፡ የሚደረገው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ የሚሳካው ፡ ማለት ፡ የሚካሄደው ፡ በዚያው ፡ በራሷ ፡ በፍጥረት ፡ ውስጥ ፡ በሚገኙት ፡ ሕጎች (NATURAL LAW) መኾኑን ፡ ይህንንም ፡ ማወቅ ያስፈልጋል ፡ ስለዚህ ፡ በማናቸውም ፡ ሰዓት ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ በሚደረግበት ፡ ጊዜ ፡ ፈጥኖ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ስም ፡ ማንሣት ፡ ፈጽሞ ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ፡ ማናቸውንም ፡ ዐይነት ፡ ድርጊት ፡ በተመለከትን ፡ ቀጥር ፡ እግዚአብሔርን ፡ አድራጊ ፡ አድርገን ፡ ማሰብ ፡ ይህ ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ የዕውቀት ፡ ማነስና ፡ የድንቀርና ፡ ምልክት ፡ ነው ፡ ይህም ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ያለትን ፡ ሕጎች ፡ ካለማወቅ ፡ የተነሣ ፡ የሚደረግ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ስለነዚህ ፡ ሕጎች ፡ ዕውቀት ፡ ያለን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ትክክለኛ ያልኾነ ትርጓሜ ትተን ፡ ቀጥተኛውንና ፡ እውነተኛውን ፡ ሐሳብ ፡ እንደምንሰጥ ፡ አይጠረጠርም ፡ እነሆ ፡ ለምሳሌ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ከዕውቀት ፡ ማነስ ፡ የተነሣ ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ይታሳሉ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ ከዕውቀት ፡ ማነስ ፡ የተነሣ ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ ጥርጣን ፡ መጥቶ ፡ መንባቸው ፡ የነበሩትን ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ዛሬ ፡ ሳይንስ ፡ የተባለው ፡ ብርሃን ፡ መጥቶ ፡ እውነተኛውን ፡ ትርጓሜ ፡ እንደ ፡ ሰጣቸው እናያለን ፡ ርግጥ ፡ ነው ፡ አሁንም ፡ ገና ፡ የሳይንስ ፡ ብርሃን ፡ ያልደረሰባቸውና ፡ ካስቸጋሪነታቸውም ፡ የተነሣ ፡ ለሰው ፡ ሐሳብ ፡ የማይገቡ ፡ በመኾናቸው ፡ ደንበኛውን ፡ ትርጓሜ ፡ ያላገኙ ፡ ብዙዎች ፡ የተሸሸጉ ፡ ነገሮች ፡ ይገኛሉ ፡

ለጊዜውም ፡ በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ኾን ፡ እንጂ ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ለምን ፡ ጊዜውም ፡ ፍች ፡ ይገኛላቸዋል ፡ ተብለው ፡ ሊታሰቡ ፡ የማይችሉ ፡ ኹነው ይታያሉ ፡ ይኹን ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ለጊዜው ፡ እንዲህ ፡ መስሎ ፡ ቢታይም ፡ የጎላ ፡ ጎላ ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ መሻሻሉ ፡ አይቀርም ፡

ይኸውም ፡ ምንም ፡ ለጊዜው ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ ባሁኑ ፡ በሳይንስ ፡ (በዕውቀት) በኩል ፡ ልንረዳቸው ፡ የማይቻሉ ፡ መስለው ፡ ቢታዩንም ፡ ቅሉ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ወደፊት ፡ የሳይንስ ፡ ዕውቀት ፡ በጣም ፡ ሲስፋፋና ፡ ጎይሉም ፡ እየበረታ ፡ ሲሄድ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ አሁን ፡ ያለ ፡ እግዚአብሔር ፡ (እግዚአብሔር ፡ ነው ፡ አድራጊው ፡ ብለን ፡ በተአምር ፡ መንገድ ፡ ካላሰብናቸው ፡ ወይም ፡ ካልወሰድናቸው) ፡ ምንም ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ትርጓሜ ፡ ልናገኝላቸው ፡ የማይቻሉ ፡ ኾነው ፡ የሚታዩን ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ እንደ ፡ ማናቸውም ፡ ሌላ ፡ ተርታ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ (እንደ ፡ መብረቅ ፡ እንደ ፡ ዝናብ) ፡ ከሃይማኖት ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ትክክለኛ ፡ መልሳቸውን ፡ የሚያገኙ ፡ ይኾናሉ (፩) ፡ ያን ፡ ጊዜም ፡ እግዚአብሔር ፡ የምንለው ፡ ነገር ፡ በሕፃንነታችን ፡ ዘመን ፡ ማለት ፡ በዕውቀት ፡ ወደ ፡ ጎላ ፡ በነበርንበት ፡ ዘመን ፡ ሞግዚት ፡ ኾኖ ፡ ያሳደገን ፡ መኾኑን ፡ እናገኘዋለን ፡ በእን

(፩) G.H. Lewes, Comte's philosophy of positive sciences, 1853.—H. Spencer, First principles 1884.—Fliant R., Antitheistic theories 1879.

ጊዜ ፡ በዚያው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የሚደረጉ ፡ መኾናቸውን ፡ ስለ ፡ ተመለከተ ፡ ከቀድሞው ፡ የተለየ ፡ ትርጓሜ ፡ ሊሰጣቸው ፡ ግድ ፡ ኾነበት ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የመጀመሪያውን ፡ ደረጃ ፡ ትቶ ፡ ወደዚህ ፡ ወደ ፡ ኹለተኛው ፡ ዐይነት ፡ ደረጃ ፡ ተዘዋወረ ። ይኸውም ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ስፍራ ፡ ሌሎች ፡ ምስጢራዊ ፡ የኾኑ ፡ ጎይላት ፡ ወስዱት ፡ ማለት ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ ይህም ፡ ዘመን ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ለሚደረጉት ፡ ድርጊቶች ፡ እውነተኛ ፡ ትርጓሜያቸውን ፡ ሊሰጥ ፡ አልቻለም ። ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ቀጥተኛና እውነተኛ ፡ ትርጓሜውን ፡ ያገኘው ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ዘመን ፡ ነው ። እሱም ፡ የሳይንስ ፡ ዘመን ፡ ተብሎ ፡ የሚጠራው ፡ ነው ። ይህም ፡ ዘመን ፡ የፖሊቲኪዝም ፡ ደረጃ ፡ ተብሎ ፡ ሊነገር ፡ ይቻላል ።

(ሐ) የፖሊቲኪዝም ፡ ደረጃ ።

ይህ ፡ ያሁኑ ፡ ሦስተኛው ፡ ደረጃ ፡ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ እውነተኛ ፡ ትርጓሜውን ፡ ያገኘበት ፡ ዘመን ፡ ነው ። ፈላስፋውም ፡ ይኸኛውን ፡ የዕውቀት ፡ ደረጃ ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ አድርጎ ፡ ይመለከተዋል ። ስለሱም ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ ቃል ፡ ይናገራል ።

ይህ ፡ ዛሬ ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ የደረሰበት ፡ ወይም ፡ ያለበት ፡ የዕውቀት ፡ ደረጃ ፡ ካለፉት ፡ ከኹለቱ ፡ የዕውቀት ፡ ደረጃዎች ፡ ኹሉ ፡ ይበልጥ ፡ የሚመስገን ፡ ነው ። በዚህኛውም ፡ ዘመን ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ ከተረት ፡ ወደ ፡ እውነት ፡ ተሻግሯል ። ቀድሞ፡በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ስለሚደረጉት ፡ ኹሉ ፡ ታዎችና ፡ ድርጊቶች ፡ አባቶቹና ፡ አያቶቹ ፡ ይሰጡት ፡ የነበረውን ፡ የተረትና ፡ የስሕተት ፡ ትርጓሜ ፡ ኹሉ ፡ ትቶ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ አዲስ ፡ ወደ ፡ ኾነ፡ዐይነት ፡ ትርጉም ፡ ተመልሶ ፡ እናየዋለን ። ይህም ፡ አኹን ፡ የሚሰጠው ፡ ትርጓሜ ፡ ለነገሮቹ ፡ ተስማሚያቸው ፡ ነው ። በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የሚደረጉት ፡ ድርጊቶች ፡ ኹሉ ፡ የሚሳኩት ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ዘንድ ፡ ወይም ፡ ተፈጥሮዊቸው ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ከኾኑ ነገሮች ዘንድ ፡ ሳይኾን ፡ በዚያው ፡ በፍጥረት ፡ ውስጥ ፡ ከሚገኙት ፡ ሕጎች ፡ ዘንድ ፡ መኾኑን ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ተረድቶታል ።

በጠቅላላውም ፡ ይህ ፡ ዘመን ፡ አዲስ ፡ ምዕራፍ ፡ የተገለጸበት ፤ የሰው ፡ ልጅ ፡ ከዕውቀት ፡ ሕፃንነት ፡ ወደ ፡ ዕውቀት ፡ ሽምግልና ፡ የተሸጋገረበት ፡ ዘመን ፡ ነው ። እሱም ፡ ካሥራ ፡ ዐምስተኛው ፡ በተለይም ፡ ደግሞ ፡ ካሥራ ፡ ስድስተኛው ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ አንሥቶ ፡ ወደዚህ ፡ ያለው ፡ ዘመን ፡ ነው ። በዚህም ፡ ዘመን ፡ ከበፊቱ ፡ ይልቅ ፡ የቲዎሪና ፡ የፕራክቲክ ፡ ግንኙነት ፡ የተቃረበ ፡ ኾኗል ። ይኸውም ፡ አንደኛ ፡ ማናቸውም ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የሚደረገው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ የሚሳካው ፡ በሕግ ፡ ውስጥ ፡ መኾኑን ፡ በማወቃችን ፤ ኹለተኛውም ፡ እነዚህን ፡ ሕጎች ፡ መርምረን ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ከተረዳናቸው ፡ በኋላ ፡ እነሱኑ ፡ መልሰን ፡ መሠረት ፡ አድርገን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮችን ፡ እንደ

ሚኾኑና ፡ እንደሚስማሙ ፡ በማገጣጠምና ፡ በመሥራት ፡ እነሆ ፡ ዛሬ ፡ የምንመለከተውን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የኑሮ ፡ መሻሻል ፡ ፈጥረናል ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ የኾነው ፡ በዚህኛው ፡ በሦስተኛው ፡ የዕውቀት ፡ ደረጃ ፡ ዘመን ፡ ነው ።

ስሙ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ፈላስፋ ፡ ይህን ፡ በመሰለ ፡ መንገድ ፡ የሰውን ፡ የዕውቀት ፡ ደረጃና ፡ አካሄድ ፡ በእነዚህ ፡ በሦስት ፡ ክፍሎች ፡ ለይቶ ፡ ይናገራል ። የዚሁ ፡ የፖሊቲኪዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ E. LITRRE (ፊ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፪-፲፰፻፹፩ ዓ. ም.) H. TAINE (ፊ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፳፰-፲፰፻፺፫ ዓ. ም.) E. RENAN (ፊ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፳፫-፲፰፻፺፪ ዓ. ም.) J. St. MILL (እ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፯-፲፰፻፸፫ ዓ. ም.) G. H. LEWES (እ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፲፯-፲፰፻፸፰ ዓ. ም.) H. SPENCER (እ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፳-፲፱፻፫ ዓ. ም.) የተባሉት ፡ ናቸው ።

፪፻/ ክሪቲሲዝም (፩) ።

ይህ ፡ ክሪቲሲዝም ፡ በሚለው ፡ ቃል ፡ የሚጠራው ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ የምንጠቅሰው ፡ ሐሳብ ፡ አሁን ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ የተፈጠረና ፡ የተስፋፋ ፡ አዲስ ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ። ይኸን ፡ እንጂ ፤ እንዲህም ፡ ሲባል ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ለነበሩት ፡ ፈላስፎች ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሐሳብ ፡ ፍጹም ፡ እንግዳቸው ፡ ነበር ፡ ለማለት ፡ አይደለም ። ይኸውም ፡ ማናቸውም ፡ የዛሬ ፡ ሳይንስና ፡ ፍልስፍና ፡ የቀድሞዎቹ ፡ ስመ ፡ ጥሩዎቹ ፡ ጽርዓውያን ፡ ፈላስፎች ፡ በሙሉ ፡ የነኩት ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፤ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ብቻ ፡ ተለይቶ ፡ ለእነርሱ ፡ አዲስ ፡ ነበር ፡ ብለን ፡ የምናስብበት ፡ ምክንያት ፡ የለንም ። ነገር ፡ ግን ፡ ከጥንት ፡ ሳይኾን ፡ አሁን ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ አድርገን ፡ ያመጣነው ፡

(፩) ይህ ፡ ክሪቲሲዝም ፡ በላይ ፡ የጠቀስነው ፡ ቃል ፡ በመሠረቱ ፡ ከጽርዓት ፡ ቋንቋ ፡ የመጣ ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። ይህም ፡ ቃል ፡ በገጽ ፡ ፻፳፩ ፡ ካመለከትነው ፡ ቃል ፡ ጋራ ፡ አንድ ፡ ነው ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የጽርዕ ፡ ቃል ፡ መኾኑን ፡ ስንጠቅስ ፡ ምናልባት ፡ በሐሳባችን ፡ የማይስማማ ፡ ሰው ፡ ቢኖር ፡ የራሱን ፡ መንገድ ፡ ሊከተል ፡ ነጻነት ፡ አለው ። እኛ ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ቋንቋ ፡ የተወረሰ ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ፡ በማለት ፡ እመጣጡን ፡ ጭምር ፡ ባጭሩ ፡ በዚሁ ፡ በተጠቀሰው ፡ ገጽ ፡ ፻፳፩ ፡ ላይ ፡ እመልክተናልና ፤ ከዚያ ፡ ለማየትና ፡ ነገሩን ፡ ለመፍረድ ፡ ይቻላል ። ከዚህም ፡ ገጽ ፡ አንሥቶ ፡ የአርእስቱ ፡ ሐተታ ፡ እስከሚፈጸምበት ፡ ድረስ ያለው ፡ ይህ ፡ ክሪቲሲዝም ፡ በሚለው ፡ ቃል ፡ የታወቀው ፡ ሐሳብ ፡ የታላቁን ፡ የጀርመኑን ፡ ፈላስፋ ፡ የካንትን ፡ አስተያየት ፡ ወይም ፡ ሐሳብ ፡ የሚገልጽ ፡ ቃል ፡ ሲኾን ፤ ይህ ፡ ፈላስፋ ፡ በስሙ ፡ የታወቀውን ፡ ቲዎሪ ፡ ክሪቲሲዝም ፡ ብሎ ፡ ሲጠራው ፡ ባንድ ፡ ዐይነት ፡ ስሜት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ደግሟቲዝም ፡ (ከዚህ ፡ በፊት ፡ አግኝተናዋል) በሚባለው ፡ ቲዎሪ ፡ አንጻር ፡ እንዲኾንለት ፡ ሲል ፡ የሰጠው ፡ ቃል ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። ምክንያቱም ፡ እሱው ፡ ራሱ ፡ እንደሚለው ፡ የራሱ ፡ ቲዎሪ ፡ እንደ ፡ ደግሟቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ማንኛውንም ፡ ነገር ፡ እንዲህ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ ወስኖ ፡ የሚናገርና ፡ እውነትን ፡ እንዲህ ፡ በቀላል ፡ አኳኋን ፡ እንደ ፡ ምትግኝ ፡ አድርጎ ፡ ማሰብ ፡ ትክክለኛ ፡ እንዳልኾነ ፡ ስለሚያስብ ፤ ከኹሉ ፡ በፊት ፡ በአእምሮዎችንና ፡ በስሜት ፡ እውታሮቻችን ፡ ላይ ፡ ጻኝነት ወይም ፡ ፍርድ ፡ ማድረግ ፡ ያስፈልጋል ፡ ሲል ፡ ይህን ፡ የመጨረሻውን ፡ መሥመር ፡ በመከተል ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እስከ ፡ መጨረሻው ፡ ለተጠቀሰው ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡ ቲዎሪ ፡ በዚህ ፡ ቃል ፡ እንዲጠራ ፡ ፈልጎ ፡ ክሪቲሲዝም ፡ ብሎ ፡ ታላቁን ፡ ቃሉም ፡ በአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ገብቶ ፡ በእንግሊዝኛም ፡ CRITICISM በፈረንሳይኛም ፡ CRITICISME በጀርመንኛም ፡ KRITICISMUS በኢጣልያኛም ፡ CRITICISMO እየተባለ ፡ ሲሠራበት ፡ ይገኛል ።

በውስጡ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ ደኅና ፡ ሾኖ ፡ ተዘጋጅቶ ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ መልክ ፡ ያገኘው ፡ ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ነው ።

የዚህ ፡ ተወላጅ ፡ ዋና ፡ ደጋፊውና ፡ መልክ ፡ ሰጪው ፡ ሾኖ ፡ የሚታሰበው ፡ E. KANT (፩) የተባለው ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደምንመለከተው ፡ ሹሉ ፡ በዚህ ፡ በግናሲዮሎጂ ፡ ጥናት ፡ በኩል ፡ አንድ ፡ አዲስ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ከፍቶ ፡ ይገኛል ። ይኸውም ፡ ይህ ፡ ሊቅ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ከዚህ ፡ ቀድሞ ፡ የነበረውን ፡ አስተሳሰብ ፡ ትቶ ፡ ማለት ፡ ቀድሞ ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ምርመራ ፡ ሲደረግ ፡ የሚፈለገው ፡ ዕውቀታችን ፡ የዚያን ፡ የተመርማሪውን ፡ ነገር ፡ ቀጥተኛ ፡ መልክና ፡ ሽኔታ ፡ ይዛ ፡ እንድትገኝ ፡ ሲሆንና ፡ የምትታሰበውም ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሲሆን ፤ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ ፈላስፋ ፡ ግልጽ ፡ በሆነ ፡ አኳኋን ፡ ዕውቀትን ፡ እንደዚህ ፡ አድርገን ፡ በማሰብ ፡ ፈንታ ፤ ማለት ፡ ዕውቀታችን ፡ ያንን ፡ መርምረን ፡ በመጨረሻ ፡ ላይ ፡ እንዲህ ፡ ነው ፡ ስንል ፡ አንድ ፡ ውሳኔ ፡ የምንሰጠውን ፡ ያንኑ ፡ ራሱን ፡ ነገሩን ፡ ምን ፡ ያኸል ፡ ቀጥተኛ ፡ መልኩን ፡ አንሥታ ፡ እንደምታሳየን ፡ በመጠየቅ ፡ ፈንታ ፤ ይልቅ ፡ ያ ፡ ራሱ ፡ የምንመረምረው ፡ ነገር ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ለማወቅ ፡ በሚነሳበት ፡ ጊዜ ፡ ራሱ በሚያስበበት ፡ መንገድ ፡ እንዴት ፡ ሾኖ ፡ ገብቶ ፡ (ተቃንቶ) ፡ ያንን ፡ የምናይበትን ፡ መልክ ፡ ለማግኘት ፡ እንደሚቻል ፡ ለመረዳት ፡ ፈለገ ፡ ስለዚህም ፡ ጉዳይ ፡ የሚሰጠውን ፡ አስተያየት ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ እንደሚከተለው ፡ እንጠቅሳለን ።

የሰው ፡ አእምሮ ፡ እንደ ፡ መስተዋት ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ሾኖ ፡ ከራሱ ፡ አንዳችንገር ፡ ሳይፈጥር ፡ የውጭ ፡ ተቀባይ ፡ ዐይነት ፡ ሾኖ ፡ ሊታሰብ ፡ የሚችል ፡ አይደለም ። አእምሮዎችን ፡ ከራሱም ፡ የሚፈጥርና ፡ በራሱ ፡ የሚመራ ፡ አንድ ፡ ገይል ፡ ነው ። በዚህም ፡ የሚመራባቸው ፡ የራሱ ፡ መንገዶችና ፡ ሕጎች ፡ አሉት ። ይህንንም ፡ ዓለም ፡ ለመመርመርና ፡ ምንስ ፡ ዐይነት ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ለማወቅ ፡ በሚነሳበት ፡ ጊዜ ፡ በራሱ ፡ ሕጎች ፡ እየተመራ ፡ ዓለሙን ፡ በእነዚህ ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ አስገብቶና ፡ አቃንቶ ፡ ለራሱ ፡ የሚሰማውንና ፡ ለተፈጥሮው ፡ ደኅና ፡ ሾኖ ፡ የሚታየውን ፡ መልክ ፡ ይሰጠዋል ። በኋላም ፡ ይህን ፡ የራሱን ፡ መልክ ፡ ተመልሶ ፡ በውጭው ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ይመለከተዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ከራሱ ፡ የተገኘ ፡ መሆኑን ፡ በመዘንጋት ፡ ከውጭ ፡ የወሰደው ፡ መስሎ፡ይታ

(፩) ካንት ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። የተወለደበት ፡ ዘመን ፡ 1724 ፡ ዓ.ም. ነው ። ያረፈውም ፡ በ1804 ፡ ዓ.ም. ነው ። ካንት ፡ የመጀመሪያውንና ፡ የሹለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ትምህርቱን ፡ እንደ ፡ ጨረሰ ፡ ለቴዎሎጂ ፡ ትምህርት ፡ ከዩኒቨርሲቲ ፡ ገብቶ ፡ ተጻፈ ። ከዚያም ፡ ይህንኑ ፡ ትምህርት ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ሌሎችንም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ትምህርቶችን ፡ ለምሳሌ ፡ እንደ ፡ ፍልስፍና ፡ እንደ ፡ ማቴማቲክስ ፡ እንደ ፡ ፈዚክስ ፡ እንደ ፡ ሴትሬቸር ፡ ያሉትን ፡ በተጨማሪ ፡ ያጠና ፡ ነበር ። የዩኒቨርሲቲ ፡ ጥናቱንም ፡ እንደ ፡ ፈጸመ ፡ ስለ ፡ «እሳቶ» አንድ ፡ መልካም ፡ ድርሰት ፡ ጽፎ ፡ ማስተራት ፡ የተባለውን ፡ ማዕርግ አገኘ ። እንደዚሁም ፡ ከጥቂት ፡ ጊዜ በኋላ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፎ ፡ በዩኒቨርሲቲ ፡ ውስጥ ፡ እንዲያስተምር ፡ ተፈቅዶለት ፡ በመምህርነት ፡ ሥራ ፡ ያገለግል ፡ ጀመር ። ይኸውም ፡ በመጀመሪያ ፡ በምክትልነት ፡ ነበር ። ኋላ ፡ ግን ፡ ሙሉ መምህር ፡ ሆነ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ በዚህ ፡ ሥራ ፡ እስከ ፡ መጨረሻው ፡ አልቋዩም ። በሥራው ፡ ላይ ፡ በነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ሹሉ ፡ በኑሮው ፡

ዋል ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ እነሆ ፡ ዓለሙ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ነው ። ይህ ፡ ነው ፡ ተፈጥሮው ፡ ማለት ፡ ሰው ፡ ሹሉ ፡ እውነትን ፡ ያገኘ ፡ እየመሰለው ፡ ይታለላል ።

ዳኑ ፡ ግን ፡ እውነቱ ፡ እንዲህ ፡ አይደለም ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ስላለው ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ጉዳይ ፡ ያለን ፡ ዕውቀት ፡ ሹሉ ፡ እንዲህ ፡ አድርጎ ፡ የምንመረምረውን ፡ ነገር ፡ ከውስጥ ፡ ገብቶ ፡ ቀጥተኛ ፡ መልኩን ፡ የሚያሳይ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ይህ ፡ ቢሆንም ፡ ዋና ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ገይል ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ በተቻለ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ፍጹም ፡ ሐሰት ፡ ነው ። የዓለምን ፡ እውነተኛ ፡ መልክ ፡ እንዲህ ፡ አድርጎ ፡ በቀጥታ ፡ ለማግኘት ፡ ከቶ ፡ አይቻልም ። የሰው ፡ አእምሮ ፡ የውጪውን ፡ ዓለም ፡ በራሱ ፡ ሕጎች ፡ ወይም ፡ በራሱ ፡ መንገድ ፡ አድርጎ ፡ ካልወሰደው ፡ በቀር ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ አይችልም ። ይህም ፡ ማለት ፡ ማናቸውም ፡ ብአእምሮዎችን ፡ በኩል ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ የሚመጣልን ፡ ሐሳብ ፡ ሹሉ ፡ የዚያን ፡ ነገር ፡ ትክክለኛ ፡ መልክ ፡ የያዘ ፡ ነገር ፡ አይደለም ፡ ማለት ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በሰፊው ፡ ለመረዳት ፡ የፈለግን ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ የሰው አእምሮ ፡ የሚመራባቸው ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ አንዱን ፡ ሕገ ፡ አመክንዮ ፡ (ምክንያታዊ ፡ ሕግ) ፡ ትብሎ ፡ የሚጠራውን ፡ እንውሰድ ።

በእውነቱ ፡ ልብ ፡ አድርገን ፡ ስናስተውል ፡ ማናቸውም ፡ ዕውቀታችን ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ የተመሠረተ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ በውጭ ፡ ያሉትን ፡ ነገሮች ፡ ሹሉ ፡ አንዱን ፡ ከሌላው ፡ በማቀዳደምና ፡ በማከታተል ፡ የመጀመሪያውን ፡ ምክንያት ፡ ሹለተኛውን ፡ ውጤት ፡ እያደረግን ፡ እናገኛቸዋለን ። እናሥራቸዋለን ። ይኸውም ፡ ቀድሞ ፡ በመምጣት ፡ ሹል ፡ ጊዜ ፡ እንዳች ፡ ነገርን ፡ ወይም ፡ ሽኔታን ፡ አስከትሎ ፡ የምናገኘውን ነገር ፡ ምክንያት ፡ ወይም ፡ ሰበብ ፡ ብለን ፡ እንጠራዋለን ። ያም ፡ ደግሞ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ነገር ፡ (ማለት ፡ ይህ ፡ ምክንያት ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ በመጣ ፡ ቀጥር ፡) ሹል ፡ ጊዜ ተከትሎ ፡ የሚመጣውን ፡ ውጤት ፡ እንሰቅለን ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ ያሉትን ፡ ነገሮች ፡ ሹሉ ፡ እንዲህ ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ልረዳቸው ፡ አንችልም ። የግዴታ ፡ ምክንያትና ፡ ውጤት ፡ ባንድነት ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ እንደሚደረጉ ፡ ማሰብ ፡ ግዴታችን ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ምክንያት ፡ የሚባለው ፡ መጀመሪያ ፡ የሚመጣው ፡ ነው ። ውጤት ፡ የሚባለውም ፡ የዚሁ ፡ ተከታይ ፡ ሾኖ ፡ ከርሱ ፡ የሚገኘው ፡ ነገር ፡ ነው ። ብለን ፡ እናስባለን ። ለምሳሌ ፡ ከእሳት ፡ በተጠጋን ፡ ጊዜ ፡ ሙቀት ፡ ይሰማ

ይህ ፡ እልነዘረውም ፡ ከዩኒቨርሲቲው ፡ አስተዳዳሪም ፡ ሆነ ፡ ከሌሎች ፡ በኩል ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የገዝንና ፡ የብቃት ፡ ምክንያት ፡ በየጊዜው ፡ ይደርስበት ፡ ነበር ።

ካንት ፡ ገና ፡ በሕይወቱ ፡ ሳለ ፡ ብዙዎች ፡ አድናቂዎችና ፡ ተከታዮች ፡ ነበሩት ። ከሞተም ፡ በኋላ ፡ ሹሉ ፡ ፍልስፍና ፡ በቀጥታ ፡ ተከትለው ፡ እንደዚያው ፡ እንዳለ ፡ የስተምሩት ፡ የነበሩ ፡ ብዙዎች ፡ ተወዳጆች ፡ ያቀ ፡ መዛጠራት ፡ አግኝተዋል ። እስከ ፡ ዛሬም ፡ ድረስ ፡ ፍልስፍናውን ፡ በሙሉ ፡ አጽድቀው ፡ የተቀበሉ ፡ ከፈላጊነቱ ፡ ከሌታውትም ፡ ስንኳ ፡ ሳይቀር ፡ ብዙዎች ፡ ይገኛሉ ። ካንት ፡ በጀርመን ፡ ሀገር ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በሙሉም ፡ ዓለም ፡ የታወቀ ፡ ታላቅ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። በቀጥር ፡ ካሉት ፡ ታላላቅ ፡ ፈላስፎችም ፡ መካከል ፡ አንዱ ፡ ሲሆን ፡ ነው ። ሲሆን ፡ ይቻላል ።

ናል ፡ በዚህ ፡ ሰዓት ፡ በሰውነታችን ፡ ላይ ፡ የሚፈጠርብን ፡ የሙቀት ፡ ስሜት ከአለ
 የመጣ ፡ ነው ፡ እንላለን ፡ ይኸውም ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ እሳቱን ፡ ምክንያት ፡ አድርጎ
 በላያችን ፡ ላይ ፡ ያን ፡ ሰዓት ፡ የተፈጠረብንን ፡ ስሜት ፡ ደግሞ ፡ የእሳቱ ፡ ውጤት ፡ አድርጎ
 ገን ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ እንፈርዳለን ፡ ከዚህ
 ላይ ፡ የሳይንስም ፡ ትምህርት ፡ እንኳ ፡ ይህንን ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የተከተለ ፡ ነው ፡

ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ጥያቄ ፡ አለ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ማለት ፡
 ሮቹ ፡ ላይ ፡ የምናስበው ፡ የዚህ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ (ግንኙነት) ፡ እውነት ፡ በውጭው
 ዓለም ፡ ላይ ፡ የሚደረግ ፡ ነውን ፡ ወይስ ፡ ይህ ፡ የራሳችን ፡ የአስተሳሰብ ፡ መንገድ
 ነው? በውጭ ፡ ባሉት ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ በርግጥ ፡ የምንመለከተው ፡ መቀዳደማቸውን
 መከታተላቸውን ፡ ብቻ ፡ ነው? ወይስ ፡ አስቀድሞ ፡ የመጣው ፡ ቀጥሎ ፡ ለመጣው
 ነገር ፡ ምክንያቱ ፡ ሲኾነው ፡ ባይኖሩን ፡ እንረዳለን?

ከዚህ ፡ ላይ ፡ እውነቱን ፡ ለመናገር ፡ የፈለግን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ የምናየው ፡
 ሮቹ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ መቀዳደምና ፡ መከታተል ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ የመጀመሪያው
 ቀጥሎ ፡ ለመጣው ፡ ምክንያቱ ፡ መኾኑን ፡ ባይኖሩን ፡ የምንረዳው ፡ ነገር ፡ አይደለም
 ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እንደናገር ፡ የሚፈቀድልን ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ አዘውትረው
 አብረው ፡ በቅደምና ፡ በተከተል ፡ የሚመጡ ፡ መኾናቸውን ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ በውጭው
 ደረጃውና ፡ እኛም ፡ ባይኖሩን ፡ የምናየው ፡ ይኸንን ፡ እንጂ ፡ በምክንያትና ፡ በውጤት
 የተጠላለፉ ፡ መኾናቸውን ፡ ደፍረን ፡ ልንናገር ፡ አንችልም ፡ ይህ ፡ የመጨረሻው ፡
 ነት ፡ አስተሳሰብ ፡ ከራሳችን ፡ አእምሮ ፡ የተገኘ ፡ ነው ፡ ምክንያቱም ፡ እእምሮዋችን
 አንድ ፡ ነገር ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ምክንያት ፡ እንደሚኾን ፡ ሊረዳው ፡ አይችልም ፡ በዚህ
 አኳኋን ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ የራሱን ፡ መንገድ ፡ ለፍጥረት ፡ ሰጥቶ ፡ እሷን ፡ በዚህ
 በራሱ ፡ መንገድ ፡ እንድትመራ ፡ ያደርጋል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የራሱ ፡ ሥራ መኾኑ
 ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ይዘንጋዋል ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የሚያየው ፡ ኹኔታ ፡ ኹሉ ፡ የራሱ ፡ ወይ
 ከራሱ ፡ የተገኘ ፡ መኾኑን ፡ ባለማስተዋል ፡ የርሷው ፡ የገዛ ፡ ራሷ ፡ የፍጥረት ፡
 ታና ፡ መልክ ፡ እየመሰለው ፡ ይታለላል ፡

አንድ ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ ሰማያዊ ፡ ወይም ፡ ብሜ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ የቀለም ፡
 ነት ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ ብርጭቆ ፡ ካይኑ ፡ ላይ ፡ አስጠግቶ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ሲያይ
 የሚያየው ፡ ነገር ፡ የሚታየው ፡ በዚያው ፡ ባይኑ ፡ ላይ ፡ አድርጎ ፡ በሚመለከተው ፡
 ጭቆው ፡ መልክ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ኹሉ ፡ እንዲሁም ፡ ይህ ፡ ዓለም ፡ የራሱ ፡ መንገድ
 መልክ ፡ ያለውን ፡ የገዛ ፡ ራሳችንን ፡ አእምሮ ፡ ዐቅድና ፡ ሥነ ፡ ሥርዐት ፡ ይዞ ፡ ሲመ
 ተመልከቱን ፡ የራሱ ፡ መልክ ፡ መስሎን ፡ በመታለል ፡ የእኛውን ፡ መልክ ፡ የራሱ ፡
 ርገን ፡ እናስባለን ፡

እንግዲህ ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ያለን ፡ ዕውቀት ፡ እንገ
 ዐይነት ፡ ከኾነ ፡ ለሰው-ቀታችን ፡ ኹሉ ፡ ፍጹም ፡ ዋጋ ፡ ለመስጠት ፡ አይቻልም ፡ ከ

እንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የሰው ፡ ዕውቀት ፡ በዋጋ ፡ በኩል ፡ ዝቅተኛ ፡ መኾን
 ምን ፡ ገልጿል ፡ ይህም ፡ ሐሳብ ፡ ክረቲስጊም ፡ በሚል ፡ ዐይነት ፡ ስም ፡ ይጠራል ፡

ካንት ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ሐረግ ፡ የዕውቀት ፡ መንገድ ፡ ማለት ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡
 ይወራበት ፡ ያልነበረውን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተመለከተውን ፡ የሐሳብ ፡ አካሄድ ፡ በመካ
 ራቱ ፡ በጣም ፡ አድርጎ ፡ ይመክብዋል ፡ ቀድሞ ፡ ከነበረበት ፡ ዕንቅፋፍም ፡ የቀሰቀሰውና ፡
 ለዚህ ፡ ዐይነት ፡ ሐረግ ፡ ሐሳብም ፡ ያበቃው ፡ D. HUME (ነጽ ፡ ፻፲፬) ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡
 ምክንያትና ፡ ውጤት ፡ እየተባሉ ፡ በሚነገሩት ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ያደረገውን ፡ ሐተታ ፡
 ተመልክቶ ፡ መኾኑን ፡ ይጠቅሳል ፡ ይህም ፡ ኹለተኛው ፡ የሰጠውን ፡ ቃል ፡ በዚህ ፡ ገጽ ፡
 በመሥመር ፡ በታች ፡ አመልክተንዋልና ፡ ለመመልከት ፡ ይቻላል (፩) ፡

ይህን ፡ ተያይዞ ፡ የተቀበሉ ፡ ካዲሲ ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡
 FICHTE (ጁ. እ. ኤ. አ. ፲፯፻፳፪-፲፱፻፲፬ ፡ ዓ. ም) SCHELLING (ጁ. እ. ኤ. አ. ፲፯፻

(፩) ይ. ሐይም ፡ እንግሊዛዊ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ፡ ይህም ፡ ሰው ፡ የምክንያትና ፡ የውጤትን ፡ ሕግ ፡
 ወይም ፡ ደንብ (Causal relation) መሠረት ፡ እንደ ፡ ሌለው ፡ አድርጎ ፡ በግልጽ ፡ አኳኋን ፡ ለመቃወም ፡ የተነሳ ፡
 የመጀመሪያው ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ፡ ርሱም ፡ ሲናገር ፡ «አንድ ፡ ነገር ፡ በመጣ ፡ ቀጥሮ ፡ ምክንያቱን ፡ ለማናገድ ፡
 የምናደርገው ፡ ራሷ ፡ ባልማደግ ፡ ከኢክስፔሪያንስ ፡ የተቀዳ ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ በኤክ
 ስፔሪያንስ ፡ እንደምናረጋግጠው ፡ ኹሉ ፡ አንዱ ፡ ሲመጣ ፡ ሌላውን ፡ ያስከትላል» ፡ ግን ፡ ኹለተኛው ፡ የሰው ፡
 ጥንቃቄ ፡ ተከትሎ ፡ መምጣቱን ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ የመጀመሪያው ፡ ምክንያት ፡ ኹለተኛው ፡ የርሱ ፡ (የመጀመ
 ሬያው ፡) ውጤት ፡ ኾኖ ፡ አንዱ ፡ ተገኝ ፡ የምንደግፍበት ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ የለንም ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ በምክንያ
 ታና ፡ በውጤት ፡ ዐይነት ፡ ማንኛነት ፡ ያሉ ፡ መኾናቸውን ፡ ተመልክተን ፡ በግልጽ ፡ ልናረጋግጠው ፡ የምንች
 ላው ፡ ነገር ፡ አይደለም ፡ አብረው ፡ መምጣታቸውን ፡ እናያለን ፡ እንጂ ፡ የመጀመሪያው ፡ ለኹለተኛው ፡ ምክን
 ያት ፡ ሲኾነው ፡ ወይም ፡ ኹለተኛው ፡ ከመጀመሪያው ፡ (ከፊትኛው ፡) ውጤት ፡ ኾኖ ፡ መምጣቱን ፡ እናይም ፡
 ስለዚህ ፡ በምክንያትና ፡ በውጤት ፡ ማንኛነት ፡ ያሉ ፡ ሳሉ ፡ መኾናቸው ፡ የምንሰጠው ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ የለንም ፡
 ነገር ፡ ግን ፡ በሐሳብ ፡ ብቻ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ እውነት ፡ አድርገን ፡ እጽድቀንዋል ፡ ሲል ፡ ቃሉን ፡
 ይሰጣል ፡ አሁንም ፡ ንቅናቄን ፡ በመቀጠል ፡ የነገሩን ፡ አጀማመር ፡ በዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ይጠቅሳል ፡

ለምሳሌ ፡ ኹለት ፡ ነገሮች ፡ ሆኖ ለ ብለን ፡ እንውሰድ ፡ ሆኖ የተባለው ፡ ነገር ፡ በመጣ ፡ ቀጥሮ ፡ ለ
 ተከትሎትላቸው ፡ እንመለከታለን ፡ የእነዚህንም ፡ የኹለቱን ፡ ነገሮች ፡ በቅደም ፡ ተከተል ፡ ሳይለያዩኩል ፡
 ጊዜ ፡ አብሮ ፡ መምጣትን ፡ እንመለከታለን ፡ በጠቅላላ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ያሉት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ኹለት ፡ ኹለት ፡
 እየኾኑ ፡ አብረው ፡ በቅደም ፡ ተከተል ፡ እንደሚመጡ ፡ እናያለን ፡ ይህም ፡ ነገር ፡ ብልሁናችን ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡
 ዐይነት ፡ ኹለት ፡ ፈጥሮብን ፡ ይኸው ፡ ዘራክንድ ፡ የውጭ ፡ ድርጊት ፡ ሲፈጸም ፡ በተመለከትን ፡ ቀጥሮ ፡ ተከታ
 ሆኖ ፡ እንጠባበቃለን ፡ ይህም ፡ የጠቅላላው ፡ ነገር ፡ ወዲያው ፡ እንዳስባነው ፡ ኹሉ ፡ ተከትሎትላቸው ፡ በዚህ
 ጊዜ ፡ የመጀመሪያው ፡ ባይኖር ፡ ጥር ፡ ኹለተኛውም ፡ ሊደረግ ፡ ባልተቻለ ፡ ነበር ፡ ወይም ፡ ኹለተኛው ፡ እን
 ሲረጋገጥ ፡ ማለት ፡ ሊደረግ ፡ ይቻላል ፡ በንድ ፡ አስቀድሞ ፡ ለመጣ ፡ የሚገባ ፡ የግምታ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ መኖር ፡
 አለበት ፡ ያለበለዚያ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹለተኛው ፡ ሊፈጸም ፡ ባልተቻለ ፡ ነበር ፡ የሚል ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ በልብና
 ትን ፡ ውጤት ፡ ይፈጠራል ፡ በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የመጀመሪያውን ፡ ምክንያት ፡ ቀጥሎ ፡ የሚመጣውንም ፡ የዚያ
 ምክንያት ፡ አድርጎ ፡ ኹለቱንም ፡ ነገሮች ፡ የሌላቸውን ፡ የምክንያትና ፡ የውጤት ፡ ግንኙነት ፡ ራሳችን ፡ በሐሳ
 ሙጤት ፡ አድርጎ ፡ ኹለቱንም ፡ ነገሮች ፡ የሌላቸውን ፡ የምክንያትና ፡ የውጤት ፡ ግንኙነት ፡ ራሳችን ፡ ሲደግፍ ፡
 ባችን ፡ ውስጥ ፡ ፈጥረን ፡ እንስጣቸዋለን ፡ ሲል ፡ ቃሉን ፡ አስፋፍቶ ፡ ይህን ፡ የመሰሉ ፡ ሐሳብ ፡ ሲደግፍ ፡
 ይቻላል ፡ በተጨማሪ ፡ የፈላስፋውን ፡ ሐሳብ ፡ አብረናቸው ፡ በመግለጽ ፡ HISTORY OF WESTERN
 PHILOSOPHY በተባለው ፡ መጽሐፍ ፡ ከገጽ ፡ ፳፻፲-፳፻፲፩ ፡ B. RUSSELL የጻፈውን ፡ ቃል ፡ ለመመል
 ሰት ፡ ይቻላል ፡ ምናልባት ፡ ደግሞ ፡ መጽሐፉን ፡ ልታገኙት ፡ የማትችሉ ፡ ትናራ ፡ ይኾናልና ፡ ቃሉን ፡
 ብዙም ፡ ሳይኾን ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ እንጠቅሳለን፡፡

... A difficulty arises from Hume's contention that there is no such thing as an impres-

፳፪-፲፭፻፶፱ ዓ. ም.) ዓ. ም.) EGEL (ጆ እ. ኤ. አ. ፲፯፻፸፫-፲፰፻፴፩ ዓ. ም.) COHE

sion of a causal relation. We can perceive, by mere observation of A and B, that A is above B, or to the right of B, but not that A causes B.

In the past, the relation of causation has been more or less assimilated to that of ground and consequent in logic, but this, Hume rightly perceived, was a mistake.

In Cartesian philosophy, as in that of the scholastics, the connection of cause and effect was supposed to be necessary. This first really serious challenge to this view came from Hume, with whom the modern philosophy of causation begins. He, in common with almost all philosophers down to and including Bergson, supposes the law to state that there are propositions of the form « A causes B » where A and B are classes of events; the fact that such laws do not occur in any well-developed science appears to be unknown to philosophers. But much of what they have said can be translated so as to be applicable to causal laws such as do occur; we may, therefore, ignore this point for the present.

Hume begins by observing that the power by which one object produces another is not discoverable from the ideas of the two objects, and that we can therefore only know cause and effect from experience, not from reasoning or reflection. The statement « what begins must have a cause », he says, is not one that has intuitive certainty, like the statements of logic. As he puts it : « There is no object, which implies, and never look beyond the ideas which we form of them. » Hume argues from this, that it must be experience that gives knowledge of cause and effect, but that it cannot be merely the experience of the two events A and B which are in a causal relation to each other. It must be experience, because the connection is not logical; and it cannot be merely the experience of the particular events A and B, since we can discover nothing in A by itself which should lead it to produce B. The experience required, he says, is that of the constant conjunction of events of the kind A with events of the kind B. He points out that when, in experience, two objects are constantly conjoined, we do in fact infer one from the other. (When he says « infer, » he means that perceiving the one makes us expect the other; he does not mean a formal or explicit inference.) « Perhaps, the necessary connection depends on the inference, » not vice versa. This is to say, the sight of A causes the expectation of B, and so leads us to believe that there is a necessary connection between A and B. The inference is not determined by reason, since that would require us to assume the uniformity of nature, which itself is not necessary, but only inferred from experience.

Hume is thus led to the view that, when we say « A causes B, » we mean only that A and B are constantly conjoined in fact, not that there is some necessary connection between them. « We have no other notion of cause and effect, but that of certain objects, which have been always conjoined together... we cannot penetrate into the reason of the conjunction. »

He backs up his theory with a definition of « belief, » which is the maintains, a lively idea related to or associated with a present impression. Through association, if A and B have been constantly conjoined in past experience, the impression of A produces that lively idea of B which constitutes belief in B. This explains why we believe A and B to be connected: the percept of A is connected with B, through this opinion is really groundless.

« Objects have no discoverable connection together; nor is it from any other principle but custom operating upon imagination, that we can draw any inference from the appearance of one to the experience of another ». He repeats many times the contention that what appears to us as necessary connection among objects is really only connection among the ideas of these objects: the mind is determined by custom, and « 'tis this impression, or determination, which affords me the idea of necessity. » The repetition of instances, which

ጆ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፴፩-፲፱፻፲፭ ዓ. ም.) P. NATORP (ጆ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፶፱-፲፱፻፳፭ ዓ. ም.) ፍቸው ፡

leads us to the belief that A causes B, gives nothing new in the object, but in the mind leads to an association of ideas; thus «necessity is something that exists in the mind, not in objects.»

እነሆ ፡ ስሙ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ደራሲ ፡ የፈላስፋውን ፡ ሐሳብ ፡ እንዲሁ ፡ እድርጉ ፡ ገልጾታል ፡ ፡
የዚህን ፡ የፈላስፋውን ፡ አስተያየት ፡ ዛሬም ፡ በሳይኮሎጂ ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ የሚያገኛት ፡ ብዙዎች ፡
ሰዎች ፡ አሉ ፡ ሲያረጉትም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ያሉት ፡ ነገሮች ፡ ርግጥ ፡ በቅደም ፡ ተከተል ፡ የሚያረጉ ፡ ፍቸው ፡
አቸው ፡ በዚህ ፡ መሠረት ፡ በቀሩትም ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ እንደዚያው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳየናቸው ፡ ነገሮች ፡
እድርጉን ፡ እንደናሰብ ፡ ግድ ፡ እንደ ፡ ኾነብን ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ አስተያየታቸውን ፡ ይሰጣሉ ፡ ፡
ግራቸውንም ፡ በመቀጠል ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ዐይነት ፡ ቃል ፡ አትተው ፡ ይናገራሉ ፡

በዚህ ፡ በተጠቀሰው መንገድ ፡ ነገሮቹን ፡ ኹሉ ፡ የምናስበው ፡ በምክንያትና ፡ በውጤት ፡ ግንኙነት ፡ ዐይነት ፡
እድርጉን ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ሰዓት ፡ ነገሮቹን ፡ ኹሉ ፡ በሐሳባችን ፡ ውስጥ ፡ የመጀመሪያውን ፡ ምክንያት ፤ ኹለተኛውን ፡ ውጤት ፡ እድርጉን ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ እናስባቸዋለን ፡ ለምሳሌ ፡ የመብረቅ ፡
ብልጭታ ፡ ያየን ፡ ጊዜ ፤ ወዲያው ፡ አንድ ፡ ድምፅ ፡ እንደሚከተለው ፡ እንጠብቃለን ፡ እንደዚሁም ፡ አንድ ፡
ነገር ፡ (ለምሳሌ ፡ ድንጋይ ፡) ካንድ ፡ ከፍተኛ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ወደ ፡ ታች ፡ ተወርውሮ ፡ ባንድ ፡ ዕቃ ፡ ወይም ፡
በቆርቆሮ ፡ ላይ ፡ ሊወድቅ ፡ ከላይ ፡ ሲወርድ ፡ በምንመለከትበት ፡ ጊዜ ፡ አስቀድመን ፡ ርሱ ፡ ሳያፈርበት ፡ ያ ፡
የሚወድቅበት ፡ ዕቃ ፡ መሰበር ፡ ወይም ፡ የቆርቆሮው ፡ ጭኸት ፡ ፈጥኖ ፡ በሐሳባችን ፡ ውስጥ ፡ ይመለከብናል ፡
ይታሰብናል ፡ በዚህም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የመጀመሪያውን ፡ ድርጊት ፡ ስናይ ፡ አንዳች ፡ ነገርን ፡ የሚያስከትል ፡
ሙኾንን ፡ እናስባለን ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ በመብረቁ ፡ ብልጭታና ፡ በዕቃው ፡ ላይ ፡ ሲያርፍ ፡ ከሚወርድ ፡
ድው ፡ ድንጋይ ፡ ላይ ፡ እንዳለው ፡ ምሳሌ ፡ ዐይነት ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ስለዚህ ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ በምክንያትና ፡
በውጤት ፡ እድርጉን ፡ የማሰብ ፡ ልማድ ፡ ስላለን ፤ ምክንያት ፡ እድርጉን ፡ የምናስበው ፡ ነገር ፡ ሲመለከት ፡ ሙጤቱን ፡ በመጠበቅ ፤ ውጤቱም ፡ እድርጉን ፡ ያሰብነው ፡ ሲመጣ ፡ ምክንያቱን ፡ በመፈለግ ፡ ኹሉንም ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተመለከተው ፡ የግንኙነት ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እድርጉን ፡ እንመለከታለን ፡ ይህም ፡ በኹሉም ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ የምናደርገው ፤ ልማድ ፡ ኾኖ ፡ ቀርቷል ፡ ሲሉ ፡ ይህን ፡ በመሰለ ፡ አስተያየት ፡ በቀሩት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ ይደግፋታል ፡

በነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ዐምስት ፡ ቲዎሪዎች ፡
ላይ ፡ ልናደርገው ፡ የሚችለን ፡ ጥቂት ፡ ፍርድ ፡

እነዚህ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ የገለጽናቸው ፡ ዐምስቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ በውስጣቸው ፡
አንዳንድ ፡ እውነት ፡ የኾኑ ፡ አስተያየቶችን ፡ የያዙ ፡ መሆናቸው ፡ የማይካድ ፡ ነው ፡
ይኸን ፡ እንጂ ፡ ደግሞ ፡ እያንዳንዳቸው ፡ እንደዚሁ ፡ ለየብቻቸው ፡ ተወስደው ፡ በመሆኑ ፡
ረመሩ ፡ የሚያቀርቡት ፡ ኹሉ ፡ ሐሳብ ፡ በመሆኑ ፡ ከዳር ፡ እስከ ፡ ዳር ፡ እውነትነት ብለው ፡
ሊነገር ፡ አያስደፍርም ፡ ስለዚህ ፡ እኛም ፡ ማድረግ ፡ ያለብን ፡ ባምስቱም ፡ ውስጥ ፡
አልፈው ፡ አልፈው ፡ የሚገኙትን ፡ እውነተኛ ፡ አስተያየቶችን ፡ ባንድነት ፡ አስማምታለን ፡
ተን ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ ማቅረብ ፡ ነው ፡ ይህንንም ፡ ስናደርግ ፡
በነዚህ ፡ ባምስቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ስሕተትም ፡ ጨምረን ፡ መግለጽ ፡
ለጽ ፡ አስፈላጊ ፡ ይኾናል ፡ ከዚህም ፡ ጋራ ፡ ደግሞ ፡ በዚያው ፡ ሰዓት ፡ በውስጣቸው ፡
የሚገኙትን ፡ እውነት ፡ የኾኑትን ፡ አስተያየቶችንም ፡ መጥቀስ ፡ ያስፈልጋል ፡

ይህንንም ፡ ባጭሩ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ እንገልጻለን ፡

መጀመሪያ ፡ የደግማቲዝምን ፡ ቲዎሪ ፡ እንውሰድ ፡ በእውነቱ ፡ በዚህ ፡ ቲዎሪ
ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ የተመለከትን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ምናልባት ፡
ጥቂት ፡ እውነት ፡ ይገኝበት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ አብዛኛው ፡ ስሕተት መኾኑ ፡
የተረጋገጠ ፡ ነው ፡

ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ከዚህ ፡ በፊትም ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ ኹሉ ፡ የሰውን ፡ ዕውቀት ፡
መሆኑ ፡ ዋጋ ፡ እንዳላት ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርጎ ፡ የሚቈጥራት ፡ መኾኑን ፡ በሰፊው ፡
አስረድተናል ፡ ይህ ፡ የኾነበትም ፡ ምክንያት ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ የኾኑት ፡ ፈላ
ስሮች ፡ በሰው ፡ አእምሮና ፡ በስሜት ፡ አውታሮቹ ፡ ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ በላላቸው ፡
ነው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ በእነዚህ ፡ በኹለቱም ፡ የዕውቀት ፡ መግሪያዎቻችን ፡ ላይ ፡ የተደረገ
ገው ፡ ምርመራ ፡ ይህን ፡ በእነርሱ ፡ ላይ ፡ የተጣለውን ፡ እምነትና ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡
የሚያስተባብል ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ፡

ለምሳሌ ፡ ዐይን ፡ የተባለውን ፡ ነገር ፡ ወስደን ፡ በእሱ ፡ በኩል ፡ የምንረዳቸው ፡
ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ ምን ፡ ያኽል ፡ ታማኝነት ፡ እንዳላቸው ፡ ብንመለከት ፡ ወይም ፡ ብንጠይቅ ፡
በእውነቱ ፡ ያላሰበነውን ፡ ያኽል ፡ ብዙ ፡ ስሕተት ፡ እናገኛለን ፡ ይኸውም ፡ ዐይናችን ፡
አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በውጭ ፡ ፈጽሞ ፡ የሌለውንና ፡ ያልተደረገውን ነገር ፡ እንዳለና ፡ እንደ
ተደረገ ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ እንደሚያሳየን ፡ ተረጋግጧል ፡ ይህም ፡ ባይናችን ፡ ብቻ ፡
ሳይኾን ፡ ሌሎችም ፡ ክፍሎች ፡ ማለት ፡ አፍንጫችንና ፡ ጀሮዎችን ፡ የቀሩትም ፡ ኹሉ ፡
ስለ ፡ ውጪው ፡ ዓለም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ወሬ ፡ የምንቀዳባቸው ፡ የዕውቀት ፡ መግሪያዎቻ
ችን ፡ ኹሉ ፡ ይኸው ፡ ዐይነት ፡ ጉድለት ፡ ይገኝባቸዋል ፡ በተለይም ፡ ደግሞ ፡ ባንድ ፡
ሕመም ፡ ወይም ፡ በልዩ ፡ ዐይነት ፡ ምክንያት ፡ ሥሮቻቸው ፡ የታወኩ ፡ ጊዜዎችም ፡
ደግሞ ፡ አንጎላችን ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ ምክንያት ፡ ሥራውን ፡ በደንብ ፡ ለማከናወን ፡ በማ

ነገርበት ፡ ጊዜ ፡ እነዚህም ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ አብረው ፡ (ከርሱ ፡ ጋራ ፡ ከፍ ፡
የለ ፡ ውሳጣዊ ፡ ግንኙነት ፡ አላቸውና ፡) ስለሚታወኩ ፡ ብዙ ፡ ያልኾነ ፡ ነገር ፡ ሊኖሩን ፡
ይችላሉ ፡ በዚህም ፡ ሰዓት ፡ በውጭ ፡ የነገሮቹ ፡ ጠባይና ፡ ኹኔታ ፡ ፍጹም ፡ ሌላ ፡ ዐይ
ነት ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ በውስጣችን ፡ ስለ ፡ እነርሱ ፡ የሚፈጠሩበትን ፡ የስሜት ፡ ዐይነቶች ፡
ደግሞ ፡ ከእነርሱ ፡ ጋራ ፡ አንዳች ፡ ግንኙነት ፡ የሌላቸው ፡ ኹኔታ ፡ ይገኛሉ ፡ ይህም ፡
ሥራቸውን ፡ እንዳያከናውኑ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ መሰናክል ፡ ሲገጥማቸው ፡ ነው ፡

ይኸን ፡ እንጂ ፡ በእነዚህ ፡ በስሜት ፡ አውታሮቹ ፡ በኩል ፡ ፍጹም ፡ ጤናየኾ
ም ፡ ሰው ፡ ቢኾን ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ጉድለት ፡ ነጻ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ፡ ምንም ፡
የስሜት ፡ አውታሮቻቸው ፡ እንደ ፡ ታወኩባቸው ፡ ሰዎችም ፡ እንኳ ፡ ባይኾን ፡ ባንዳ
ንድ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ስሕተት ፡ አይታግበትም ፡ ይኸውም ፡ ምና
ልባት ፡ የስሜት ፡ ክፍሎቻቸው ፡ በጣም ፡ የታወኩባቸው ፡ ሰዎች ፡ በነገሮቹ ፡ ላይ ፡
ፈጽሞ ፡ የሌለው ፡ መልክ ፡ እንዳለ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ የሚታያቸው ቢኾንና ፡ ደግሞም ፡
በውጭ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ሌለ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ቢሰወርባቸው ፡ ይኸኛው ፡ ጤና
ኛው ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ እንዲህ ፡ ካለው ፡ ከፍተኛ ፡ ስሕተት ፡ ባይወድቅም ፡ እሱም ፡
በውጭ ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ልክ ፡ በዚያው ፡ በውጭ ፡ ባለው ፡ ዐይነት ፡ መልኩ ፡
አድርጎ ፡ ለማወቅ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ይሳሳታል ፡ በእውነቱ ፡ በታመምንም ፡ ጊዜ ፡ ኾነ ፡ በጤ
ንነታችን ፡ ሰዓት ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ነጻ ፡ ለመኾን ፡ ፈጽሞ ፡ አይቻልም ፡
ስሕተትም ፡ የሚፈጠረው ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በአእ
ምሮአችንም ፡ ነው ፡ ጻፋ ፡ ግን ፡ በአእምሮዎችን ፡ በኩል ፡ ሊደረግ ፡ ከሚችለው ፡ ስሕ
ተት ፡ ይልቅ ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ የሚመጣው ፡ ስሕተት ፡ ይበዛል ፡

በዚህም ፡ የስኬፕቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ ምን ፡
ያኽል ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ያልኾነውን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ አድርገው ፡ እንደሚያሳ
የንና ፡ ደግሞም ፡ በውጭ ፡ ማለት ፡ በዚያው ፡ በነገሮቹ ፡ ላይ ፡ ያሉ ፡ መሰለው ፡ የሚታ
የን ፡ የጠባይ ፡ ዐይነቶች ፡ ኹሉ ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ ዘንድ ፡ የተገኙ ፡ መኾናቸውን ፡
በመጥቀስ ፡ የሰጠው ፡ ሐተታ ፡ በእውነቱ ፡ አብዛኛው ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡
ይቻላል ፡ ከዚህም ፡ ላይ ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችንን ፡ ዋሾነት ፡ የሚያረጋግጡ ፡ ሌሎ
ችም ፡ ብዙ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ አይታጡም ፡ ለምሳሌ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያሉትን ፡
ኹለት ፡ ሥዕሎች ፡ ወስደን ፡ እንመልከት ፡

የመጀመሪያውን ፡ ሥዕል ፡ ስንመለከት ፡ ከ ሀ ፡ እስከ ለ ፡ ያለው ፡ ከ ለ ፡ እስከ
ሐ ፡ ካለው ፡ ርቀት ፡ ያነሰ ፡ መስሎ ፡ ይታያል ፡ ጻፋ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የዐይናችን ፡ ስሕ

ተት ፡ እንጂ ፡ የኹለቱም ፡ ርቀታቸው ፡ ያው ፡ አንድ ፡ ነው ። የሰላላቱም ፡ አመጣጥ በሳይኮሎጂ ፡ መንገድ ፡ እንደሚከተለው ፡ ሊተረጎም ፡ ይቻላል ።

ከሀ ፡ እስከ ፡ ለ ፡ ያለው ፡ ርቀት ፡ ከመጀመሪያውና ፡ ከመጨረሻው ፡ ላይ ፡ ፊት ፡ በሚገናኝ ፡ እነዚህን ፡ < > በመሰሉ ፡ ምልክቶች ፡ ስለ ፡ ተዘጋ፡ (ስለ ፡ ታላቅ ፡ ስለ ፡ ተከለለ ፡) ዐይኖቻችን ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ማለት ፡ አርቆ ፡ ከማየት ፡ ተወስነዋል ። ይህ ውጤት ፡ እነዚህ ፡ ምልክቶች ፡ ያይኖሩትን ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ማየትና ፡ መመልከት ፡ ወስነው ታል ፡ ማለት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በምልክቶቹ ፡ ተዘግቶ ፡ ያለው ፡ የመሥመሩ ፡ ርቀት ፡ አጭር ፡ መሰሎ ፡ ይታያል ። ነገር ፡ ግን ፡ በሚቀጥለው ፡ ማለት ፡ ከ ፡ ለ ፡ እስከ ፡ ሐ ባለው ፡ መሥመር ፡ ላይ ፡ የተደረጉት ፡ ምልክቶች ፡ ዐይናችንን ፡ እንደ ፡ መጀመሪያው በጥቂት ፡ መንገድ ፡ የሚያስቀሩት ፡ መኾናቸው ፡ ቀርቶ ፡ ይልቁንም ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ራት ያለ ፡ መንገድ ፡ እንዲሄድ ፡ አድርገውታል ። ምክንያቱም ፡ በዚህ ፡ በኹለተኛው ፡ ላይ የምልክቶቹ ፡ አቅጣጫ ፡ ዐይናችንን ፡ ለቅቀውት ፡ እስከሚቻለው ፡ ድረስ ፡ አርቆ ፡ እ ዲያይ ፡ መንገዱን ፡ ከፍተውለታል ። ስለዚህም ፡ ከዚያኛው ፡ የበለጠ ፡ ርዝመት ያለው መሰሎ ፡ ይታያል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ የኹለቱም ፡ ርቀት ፡ በደንብ ፡ በላካ ያው ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

እንደዚሁም ፡ ከዚህ ፡ ጎን ፡ ያለውን ፡ ሌላውንም ፡ ሥዕል ፡ እንመልከት ። በመጀመሪያው ፡ ላይ ፡ ቀጫጭን ፡ የኾኑ ፡ መሥመሮች ፡ (ዘንጎች) ፡ በጎናቸው ፡ ኾነው ፡ ወይም ተጋድመው ፡ እናያለን ። በኹለተኛው ፡ ላይ ፡ ደግሞ ፡ እነዚህን ፡ መሥመሮች ፡ በቁመታቸው ፡ ወደታች ፡ ተደርድረው ፡ እንመልከታለን ።

ኹለቱንም ፡ ስንመለከት ፡ በቁመትና ፡ በስፋት ፡ የተለያዩ ፡ መሰሎች ፡ ይታያሉ ። ይኸውም ፡ የመጀመሪያው ፡ ኹለተኛውን ፡ በቁመት ፡ ሲበልጠው በጎን፡ከሰ፡የሚያንስ ፡ ኹለተኛው ደግሞ ፡ ያኛውን ፡ ማለት ፡ የመጀመሪያውን ፡ በጎን ፡ (በስፋት) ፡ ሲበልጠው በቁመት፡ግን፡አነስተኛ፡መሰሎ፡ይታያል። ይኸን ፡ እንጂ ፡ ኹለቱም ፡ በቁመትም ፡ ኾነ ፡ በጎን ፡ እኩል ፡ ናቸው ። በጠቅላላ ፡ ብዙ ፡ እነዚህን ፡ የመሳሰሉ ፡ ስሕተቶች ፡ ከዐይናችንና ፡ ከቀሩት ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችንም ፡ በኩል ፡ ሊደረጉ ፡ ይቻላል ። ስለዚህም ፡ በስሜቶቻችን ፡ ላይ ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ እንደሚያደርጉት ፡ ኹሉ ፡ ፍጹም ፡ የኾነ ፡ እምነትን ፡ በመጣልና ፡ በእነሱም ፡ በኩል ፡ የምንረዳቸው ፡ ኹሉታዎች ፡ ኹሉ ፡ ፍጹም ፡ ዋጋ ፡ እንዳላቸው ፡ አድርገን ፡ ማሰብ ፡ የሚገባ ፡ አይደለም ።

የስሜት ፡ አውታሮቻችንን ትተን ፡ ወደ ፡ አእምሮቻችን ፡ በጊዘዋወርም ፡ ይኸው ነገር ፡ ይገጥመናል ። ከቶ ፡ ሰው ፡ ኾነን ፡ መሳሳታችን ፡ የማይቀር ፡ ነው ። ይኸውም ፡ በአእምሮቻችንም ፡ እንኳ ፡ ተመራምረን ፡ በምንደርስባቸው ፡ ሐሳቦችም ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ዐይነት ፡ ጉድለቶችን ፡ ለማግኘት ፡ ይቻላል ። እውነትን ፡ በመሉ ፡ ለመረዳት ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ የማይቻል ፡ ነገር ፡ ነው ። ሰው ፡ ምንም ፡ ቢያደርግ ፡ ራሱ ፡ መጀመሪያ ፡ ፍጹም

ነት ፡ የለውምና ፡ በሚያስበውና ፡ በሚሠራው ፡ ሥራ ፡ ኹሉ ፡ ጉድለት ፡ አይለየውም ። ማናቸውም ፡ ሐሳብ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ሥራ ፡ ካይልም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ቸርነት ፡ በጠቅላላም ፡ መልካም ፡ ተብሎ ፡ የሚታሰብው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ፍጹምነት ፡ ባለው መልክ ፡ ሊከናወን ፡ የሚችለው ፡ ያው ፡ በእግዚአብሔር ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ መኾኑን ፡ መዘንጋት ፡ የሌለንም ። ምክንያቱም ፡ እግዚአብሔር ፡ ብቻ ፡ ፍጹም ፡ እንደ ፡ መኾኑ ፡ መጠን ፡ ከርሱ ፡ የሚወጣውና ፡ በርሱ ፡ በኩል ፡ የሚደረገው ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ፍጹምነት ፡ ሊኖረው ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ እኛ ፡ እንዲህ ፡ ካለው ፡ ለመድረስ ፡ ብዙ ፡ ይቀረናል ።

ስለዚህ ፡ ፍጹም ፡ እውነትን ፡ ማለት ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላሉት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ትክክለኛ ፡ መልካቸውንና ፡ ጠባያቸውን ፡ ማግኘት ፡ የሚቻለው ፡ አንድ ፡ ብቻ ፡ ነው ። እርሱም ፡ በካይሉና ፡ በጥበቡ ፡ የፈጠራቸው ፡ ያው ፡ ራሱ እግዚአብሔር ፡ ነው ። ሰው ፡ ግን ፡ ምንም ፡ ቢያደርግ ፡ ያችው ፡ ትንሿ ፡ ካይሉ ፡ በምትፈቅድለት ፡ መጠን ፡ እንጂ ፡ ከዚያች ፡ ትንሽ ፡ አልፎ ፡ ሊል ፡ አይችልም ። ስለዚህ ፡ አስቦና ፡ አውርዶ የሚያገኘው ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ ፍጹምነት ፡ የሌለው ፡ መኾኑን ፡ ምንጊዜም ፡ መዘንጋት የለብንም (፩) ። ይህም ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስና ፡ ከአበው ፡ ትምህርት ፡ ጋር ፡ የሚገናኝና ፡ የሚስማማ ፡ አስተያየት ፡ ነው ።

ይኸውም ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ በጥልቅና ፡ በስፋት ፡ ማወቅ የእግዚአብሔር ፡ የግል ፡ ሀብቱ ፡ መኾኑን ፡ ኹለቱም ፡ በየበኩላቸው ፡ የሚገልጹት ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ሰው ፡ ግን ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ተናገርነው ፡ ኹሉ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ቢሠራና ፡ ማናቸውንም ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ቢያስብ ፡ እንደ ፡ አእምሮው ፡ ብልሃነትና ፡ እንደ ፡ ልማዱ ፡ እንደ ፡ አስተዳደጉ ፡ ዐይነት ፡ መጠን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ውጭ ፡ በኾነ ፡ መንገድ ፡ ሊሠራም ፡ ሊያስብም ፡ ሊፈርድም ፡ አይችልም ። የሚናገረው ፡ ኹሉ ፡ ሐሳብ ፡ ከሱከራሱ ፡ ዘንድ ፡ የመጣ ፡ ሲኾን ፡ ርሱን ፡ መሰሎ ፡ ያው ፡ በዚያው ፡ በርሱ ፡ ዐይነት ፡ ይወጣል ። ይኸውም ፡ ራሱ ፡ ያልኾነውን ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ መልኩና ፡ ያለ ፡ ባሕርዩ ፡ አዲስ ነገርን ፡ ሊፈጥር ፡ አይቻለውም ።

ማናቸውም ፡ የምንናገረው ፡ ሐሳብ ፡ ማናቸውም ፡ የምንፈለስፈው የፍልስፍና ፡ ዐይነት ፡ ማናቸውም ፡ የምናቅደውና ፡ የምናልመው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ካንድ ፡ ሰው ፡ የሚወለደው ፡ ልጅ ፡ ከፍት ፡ ካባቱ ፡ ዘንድ ፡ ሲፈጠር ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ የእነርሱን ፡ ደምና አካል ፡ በጠቅላላም ፡ የእነርሱን ፡ የሰውነት ፡ መልክ ፡ ይዞ ፡ እንደሚወጣ ፡ ኹሉ ፡ እንዲሁም ፡ አሁን ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ነገሮችም ፡ (የሰው ፡ ሐሳቡ ፡ ፕላኑ ፡ ፍልስፍናው ፡ ከርሱ ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ መገኘታቸው ፡ መጠን ፡ የራሱን ፡ መልክና ፡ አካል ፡ ይዘው ፡ ማለት ፡ ተፈጥሮውን ፡ ተመርክዘው ፡ እንዲወጡ ፡ ግዴታ ፡ ነው ። ይህም ፡ ማለት ፡ በተፈጥሮው ፡ ዐይነት ፡ ይበጃሉ ። ይህንንም ፡ ሐሳብ ፡ ለመግለጽ ፡ ሲል ፡ ትልቁ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ FICHTE የተባለው ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ያለውን ፡ እውነትን ፡ የተመረከዘ ፡ ሐሳብ

(፩) H. Poincaré, La valeur de la science ገጽ 291 ተመልከት ።

አቅርቧል ፡ ይኸውም ፡ ንግግሩ ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ የፍልስፍና ፡ ሲስተም ፤ የነዚያኑ ፡ የፈላስፎቹን ፡ ጠባይና ፡ ባሕርይ ፡ የተደገፈ ፡ ነው ።

ይህም ፡ ሲኾን ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ የተናገረውን ፡ ሐሳብ ፡ መነሻ ፡ አድርገን ፡ የሰጠውን ፡ ቃል ፡ ብቻ ፡ ጠንቅቀን ፡ በመመርመር ፡ የራሱ ፡ የዚህ ፡ የሰውየው ፡ ጠባይና ፡ ተፈጥሮ ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለይተን ፡ ለማወቅ ፡ እንችላለን ። ምክንያቱም ፡ በዚያ ፡ በሚናገረው ፡ ነገርና ፡ በሚያሳየው ፡ ኹኔታ ፡ ራሱ ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ማን ፡ እንደኾነ ፡ ለማወቅ ፡ አያዳግትም ። ይኸውም ፡ የራሱ ፡ ባሕርይና ፡ ጠባይ ፡ በዚያ ፡ በሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ ውስጥ ፡ የሚገለጽ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

ነገር ፡ ግን ፡ ደግሞ ፡ እንዲሁ ፡ ያንድን ፡ ሰው ፡ ባሕርይና ፡ ጠባይ ፡ የሚወስን ፡ ተወልዶ ፡ ያደጉበት ፡ ስፍራ ፡ (አካባቢ ፡) ስለ ፡ ኾነ ፤ በታም ፡ ያልታሰበውን ፡ ያኽል ፡ በሰው ፡ ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሥራ ፡ ሊሠራ ፡ ይችላል ። ስለዚህ ፡ በዚህም ፡ መሠረት ፡ ሰው ፡ በማናቸውም ፡ ሥራው ፡ በክፉውም ፡ ኾነ ፡ በደጉ ፡ የኖረበትን ፡ ወይም ፡ የሚኖርበትን ፡ ስፍራ ፡ ይመስላል ፡ ተብሎ ፡ ቢነገር ፡ ከስሕተት ፡ ሊቈጠር ፡ አይቻልም ። ይኸውም ፡ በሀገራችን ፡ እንደሚነገረው ፡ ኹሉ ፤ ስፍራ ፡ ሰውን ፡ ሊቀድሰውም ፡ ሊያበላሽውም ፡ እንደሚችል ፤ ሌላም ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ሊሠራበት ፡ ይችላል ። ጠባያችንንና ፡ አስተያየታችንንም ፡ ኹሉ ፡ የሚወስነው ፤ ማለት ፡ አንድ ፡ መልክ ፡ የሚሰጠው ፡ ያ ፡ ያደግንበት ፡ የቤተ ፡ ሰብ ፡ ኑሮና ፡ ባካባቢያችን ፡ የነበረው ፡ ኹኔታ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ አይጠራጠርም ።

ይህ ፡ ኹሉ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ያስረዳናል ። ይኸውም ፡ የደግማቲዝም ፡ ተከታዮች ፡ ተከታዮች ፡ እንደሚሉት ፡ ሰው ፡ ፍጹም ፡ እውነትን ፡ ሳይኾን ፡ ከራሱ ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮችንም ፡ እየቀላቀለ ፡ እንደ ፡ ባሕርይና ፡ እንደ ፡ ኑሮው ፡ ዐይነት ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ በራሱ ፡ ስሜትና ፡ ራሱን ፡ በሚመስለው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የሚተረጎም ፡ መኾኑን ፡ ነው (፩) ። በዚህም ፡ የስኬፕቲሲዝም ፡ ተከታዮች ፡ ሰው ፡ ፍጹም ፡ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ አይችልም ፡ ሲል ፡ የሰጠው ፡ አስተያየት ፡ (ርሱም ፡ እንደሚለው ፡ አይብዛ ፡ እንጂ ፡) እውነት ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ የደግማቲዝም ፡ ተከታዮች ፡ ከዚያው ፡ ከሐሳባቸው ፡ ለመነቃነቅ ፡ አይወዱም ። ይህ ፡ በተነሣ ፡ ቍጥር ፡ ኀይለ ፡ ቃል ፡ የተመለ ፡ ንግግር ፡ ከመናገር ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ አይሉም ። ይኸውም ፡ ሐሳባቸውን ፡ ለመደገፍ ፡ ሲሉ ፡ እንደ ፡ ሒሳብና ፡ እንደ ፡ ሳይንስ ፡ ያሉትን ፡ ዕውቀቶች ፡ (ትምህርቶች) ፡ በመጥቀስ ፡ ዕብድ ፡ የኾነ ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እንጂ ፡ ማንም ፡ አእምሮው ፡ የተካከለና ፡ ጤና ፡ የኾነ ፡ እነዚህ ፡ የተጠቀሱት ፡ ትምህርቶች ፡ የሚሰጡንን ፡ እውነት ፡ የሚክድ ፡ አይገኝም ፤ ሲሉ ፡ ዘለፋ ፡ የተመለ ፡ ብዙ ፡ ኀይለ ፡ ቃል ፡ እየጨማመሩ ፡ ሲናገሩ ፡ ይገኛሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ንግግራቸው ፡ በሚገባ ፡ የኾነና ፡ መሠረት ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ አይደለም ። እንደሚመስለንም ፡ የማቴማቲክስን ፡ የዕውቀት ፡ ፍጹምነት ፡ እን

(፩) L. Brunswick, L'experience humaine ፲፮ 572 ተመልከት ።

ዲቀበሉ ፡ እነዚህን ፡ ሰዎች ፡ ያስገደዳቸው ፡ ነገር ፡ በዚህኛው ፡ የዕውቀት ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ኹኔታ ፡ ደኅና ፡ ኾኖ ፡ የተሳሰረና ፡ ያማረ ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ ኹኖ ፡ በዚህም ፡ አእምሮዎችንን ፡ በበለጠ ፡ የሚማርክ ፡ በመኾኑ ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን ፡ የዛሬ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንትና ፡ ሳይንቲስቶች ፡ እንደሚሉት ፡ አንድ ፡ ሐሳብ ፡ እውነትነቱ ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ሊታወቅና ፡ ሊመዘን ፡ አይቻልም ።

ለምሳሌ ፤ የሰው ፡ አእምሮ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የራሱን ፡ መንገድና ፡ ሕግ ፡ ብቻ ፡ በመከተል ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የኾኑ ፡ አስደናቂ ፡ ዕውቀቶችን ፡ ሊፈጥር ፡ የሚችል ፡ መኾኑ ፡ ተረጋግጧል ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ እንዲህ ፡ ያሉትን ፡ ዕውቀቶች ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ለተመለከታቸው ፡ ሰው ፤ በእውነቱ ፡ የአስተሳሰባቸውና ፡ የአስካካቸው ፡ ኹኔታ ፡ የማንንም ፡ መንፈስ ፡ ቢኾን ፡ የሚማርክና ፡ የሚያረካ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ እንዲህ ፡ ያለው ፡ በውስጣቸው ፡ የሚታየው ፡ ደንበኛ ፡ አስካክና ፡ ሥነ ፡ ሥርዐት ፡ ብቻ ፡ እውነት ፡ ለመኾናቸው ፡ የሚበቃ ፡ ምስክርነት ፡ ሊኖረው ፡ የሚችል ፡ አይመስልም ። ይኸውም ፡ የእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ዕውቀታችን ፡ እውነትነት ፡ ለዚያ ፡ ለሚነገርለት ፡ ለውጭ ፡ ነገር ፡ ሳይኾን ፡ ለራሱ ፡ ለአእምሮዎችን ፡ (ለሕሊናችን) ብቻ ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ። ምክንያቱም ፡ በዕውቀታችን ፡ ውስጥ ፡ የሚታየው ፡ የሐሳብ ፡ አንድነትና ፡ አስካክ ፡ ከራሱ ፡ ከአእምሮዎችን ፡ የሚመነጭ ፡ ነገር ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ዋጋ ፡ ቢኖረውም ፡ ለዚያው ፡ ለአእምሮዎችን ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ ከዚህ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ዋጋ ፡ አይኖረውም ። ርግጥ ፡ ነው ፤ የነዚህን ፡ የዕውቀቶቻችንን ፡ እውነትነት ፡ ለዚያው ፡ ለሕሊናችን ፡ ብቻ ፡ ወስነን ፡ መናገራችን ፡ አይደለም ። ለሕሊናችን እውነት ፡ ኾነው ፡ እንደሚታዩን ፡ ኹሉ ፤ የውጭ ፡ እውነትነትም ፡ ሊኖራቸው ፡ ይቻላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የማንቀበለው ፡ የዕውቀታችንን ፡ አስካክና ፡ አእምሮዎችንን ፡ የሚማርኩ ፡ ኾነው ፡ መገኘታቸውን ፡ ብቻ ፡ ተመልክተን ፡ በውጭም ፡ እንዲሁ ፡ ለመኾናቸው ፡ በዚሁ ፡ ብቻ ፡ ለማረጋገጥ ፡ አስቸጋሪ ፡ መኾኑን ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ከዚህ ፡ በላይም ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ ኹሉ ፡ የእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ዕውቀታችን ፡ እውነትነት ፡ ወይም ፡ ትክክለኛነት ፡ ለሕሊናችን ፡ ብቻ ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ። ይህን ፡ ዐይነቱንም ፡ ነገር ፡ ለመፈጸም ፡ አእምሮዎችን ፡ የግል ፡ ሀብትና ፡ ስጦታ ፡ አለው ።

እነሆ ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ H. DRIESCH (እ.ኤ.አ. 1፰፻፷፯-1፱፻፵፩ ፡ ዓ.ም.) የተባለው ፡ ያዲሱ ፡ ዘመን ፡ የባዮሎጂ ፡ አባት ፡ ተብሎ ፡ የሚጠራው ፡ ትልቁ ፡ የጀርመን ፡ ሊቅም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ንግግር ፡ ሰጥቷል ። ነፍስ ፡ የምታጠናውን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ልታውቀውና ፡ ልትረዳው ፡ ስትፈልግ ፡ በላይ ፡ ላይ ፡ ያሉትን ፡ ጠባያት ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ አውጥታ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ለርሷ ፡ እንደሚመስላትና ፡ እንደሚሰማማት ፡ እንደሚሰማትም ፡ አድርጋ ፡ አንዱን ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ሌላውንም ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ አድርጋ ፡ ለኹሉም ፡ ስፍራ ፡ ስፍራውን ፡ እየሰጠች ፡ ተራና ፡ አንድነት ፡ ያለው ፡ ዐቅድ ፡ በመስጠት ፡ አዲስ ፡ መልክ ፡ ባለው ፡ ዐይነት ፡ አስተሳሰር ፡ ወይም ፡ መልክ ፡ መልሳ ፡ ትገጣጥመዋለች ። ነፍስ ፡ ምን ፡ ጊዜ ፡ በሐሳቧ ፡ ውስጥ ፡ የተዘበራረቀ ፡ ነገርን ፡ አታስገባም ። የምትወደው ፡ በሥርዐት ፡ የኾነ ፡ ነገርን ፡

ነው ፡ ለዚህም ፡ ደግሞ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሀብትና ፡ ችሎታ ፡ አላት ፡ ያለ ፡ መድከምና ፡ ያለ ፡ መሰልቸትም ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ሥራ ፡ ስትሠራ ፡ ትገኛለች ፡

ስሙ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሰው ፡ እነሆ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ሰጥቷል ፡ ይህም ፡ እውነት ፡ መኾኑን ፡ ሊቃውንት ፡ ባንድ ፡ ድምፅ ፡ መስክረውለታል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ከላይ ፡ እንደ ፡ ገለጽነውም ፡ ኹሉ ፡ ደግመንም ፡ እንናገረዋለን ፤ የዕውቀታችንን ፡ ፍጹምነት ፡ ወይም ፡ ውጫዊ ፡ እውነትነት ፡ ሊያረጋግጥልን ፡ የሚችል ፡ አይደለም ፡ ለሕሊናችን ፡ ትክክለኛ ፡ ወይም ፡ እውነተኛ ፡ ኾኖ ፡ የታየን ፡ ኹሉ ፡ በውጭም ፡ እንደዚሁ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ መፍረድ ፡ አዳጋች ፡ ነው ፡ ርግጥ ፡ ነው ፤ ማቴማቲክስን ፡ የመሰለ ፡ ትምህርት ፡ ስሕተት ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ አይደለም ፡ ኾኖም ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ልንገልጸው የምንፈልገው ፡ ነገር ፤ የሐሳባችንን ፡ ፍጹምነት ብቻ ፡ ይዘን ፤ ማለት ፡ ለሕሊናችን ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ መታየቱን ፡ ብቻ ፡ ተመልክተን ፡ በውጭም ፡ ይህንኑ ፡ ኹሉ ፡ መልካም ፡ አስተሳሰር ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በውጭም ፤ ማለት ፡ በዚያ ፡ በሚነገርለትም ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ተሞክሮ ፡ ያን ፡ የተፈለገውን ፡ ውጤት ፡ እንዲሰጥ ፡ ያስፈልጋል ፡ ቲዎሪ ፡ ኾኖ ፡ የተነገረው ፡ ኹሉ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ሊውል ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ መገኘት ፡ አለበት ፡ ያለዚያ ፡ ግን ፡ የምናቀርበው ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ እውነት ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ የሚያጠራጥር ፡ ይኾናል ፡

አንድ ፡ ሰው ፡ ባንድ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ወይም ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ እንዲህ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ የሚሰጠው ፡ አስተያየት ፡ እውነት ፡ መኾኑ ፡ የሚለየው ፤ ያው ፡ ራሱ ፡ ነገሩም ፡ አጽድቆለት ፡ ሲገኝ ፡ ነው ፡ ይህም ፡ ማለት ፤ አንድ ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ሊኾን ፡ የተፈለገ ፡ እንደ ፡ ኾን ፡ ርግጥ ፡ ነው ፤ መጀመሪያ ፡ ሎጂክ ፡ የኾነ ፡ አስተሳሰብ ፡ እንዲኾን ፡ ያስፈልጋል ፡ ይኸውም ፡ በተቻለ ፡ አኳኋን ፡ ለሰው ፡ ሕሊና ፡ ተስማሚ ፡ ኾኖ መገኘት ፡ አለበት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ደግሞ ፡ ለአእምሮዎችን ፡ ብቻ ፡ ትክክለኛ ፡ ሐሳብ ፡ መስለው ፡ መታየቱ ፡ በቂ ፡ ሳይኾን ፡ እንደ ፡ ተነገረውና ፡ እንደ ፡ ታሰበውም ፡ ኹሉ ፡ በውጭም ፡ እንዲሁ ፡ ኾኖ ፡ እንዲገኝ ፡ ግዴታ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ፡ እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ ባንድነት ፡ የተገኙ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ዕውቀታችን ፡ መሥመሩን ፡ ይዟል ፡ ብለን ፡ ለመናገር ፡ ይቻላል ፡

በዚህ ፡ አኳኋን ፡ የደግማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ሐሳቡን ፡ ለማጽደቅ ፡ ሲል ፡ የሚከራከርበት ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በጠቀስነው ፡ መሠረት ፡ በሙሉ ፡ እውነትን ፡ የተመረከብ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ፡ ይኸን ፡ እንጂ ፤ የስኬፕቲሲዝምንም ፡ ቲዎሪ ፡ ወስደን ፡ በንመለከት ፤ ይህም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ ስለ ፡ ስሜት ፡ አውታሮቻችንና ፡ ስለ ፡ አእምሮዎችን ፡ በሰጠነው ፡ ቃል ፡ (ፍርድ) ፡ መሠረት ፡ አብዛኛው ፡ ትክክለኛ ፡ መኾኑ ፡ ርግጥ ፡ ቢኾንም ፡ እንኳ ፤ ባንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ አንዳንድ ፡ ስሕተት ፡ አያጣውም ፡ ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፤ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ ፈጽሞ ፡

አይቻልም ፡ ምክንያቱም ፡ ማናቸውም ፡ የምንሰጠው ፡ አስተያየት ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ ኾኖ ፡ የሚገኘው ፡ ለኛው ፡ ለራሳችን ፡ (ሐሳቡን ፡ ለምንደግፈው ፡ ስዎች) ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፤ ለዚያ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሐሳብ ፡ ለምንሰጠው ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ አንዳች ፡ እውነትነት ፡ የለውም ፡ ሲል ፡ ይኸው ፡ ስኬፕቲሲዝም ፡ የተባለው ፡ ቲዎሪ ፡ የሰጠውን ፡ ንግግር ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ጥቂት ፡ ቆም ፡ ብለን ፡ ብንፈርድው ፡ የማያስኬድ ፡ አስተያየት ፡ መኾኑን ፡ ፈጥነን ፡ ለመረዳት ፡ እንችላለን ፡ ይህንንም ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ እናስረዳለን ፡ ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፤ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ተመለከትነው ፡ ኹሉ ፤ የዚህ ፡ እስኬፕቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ እውነትን ፡ ማግኘት ፡ አይቻልም ፡ ሲሉ ፡ ሐሳባቸውን ፡ እንደ ፡ ሰጡ ፡ አይተናል ፡ ነገር ፡ ግን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሐሳብ ፡ በደንብ ፡ አድርገን ፡ ስንመለከተውና ፡ ስንመረምረው ፡ ትክክለኛ ፡ አለመኾኑን ፡ ፈጥነን ፡ እናረጋግጣለን ፡ ይኸውም ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ቢኾን ፤ ያ ፡ የምናቀርበው ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ የመባልን ፡ ቅጽልም ፡ ቢያገኝ ፡ ይህ ፡ ለዚያው ፡ ለራሱ ፡ ለተናጋሪው ፡ (ለባለቤቱ) ፡ እንደኾነ ፡ እንጂ ፤ ያ ፡ ራሱ ፡ የተነገረው ፡ ሐሳብ ፡ የውጭ ፡ እውነትነት ፡ አለው ፡ ሊባል ፡ አይቻልም ፡ ምክንያቱም ፡ ስለ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ብንናገር ፡ ለጊዜው ፡ እንደ ፡ መሰለን ፡ ይህ ፡ እንደዚህ ፡ ነው ፤ ያም ፡ እንደዚህ ፡ ነው ፤ እንላለን ፡ እንጂ ፡ በርግጥ ፡ በውጭም ፡ እንደዚያ ፡ እንደምንለው ፡ ያለ ፡ አይኾንም ፡

ስለዚህም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ በተፈጥሮው ፡ ልንረዳውና ፡ ቀጥተኛ ፡ መልኩን ፡ ልንደርስበት ፡ ፈጽሞ ፡ አይቻልም ፡ የምንሰጠው ፡ ኹሉ ፡ ቃል ፡ እውነተኛነቱ ፡ ለኛው ፡ ለሕሊናችን ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ የዚህ ፡ የስኬፕቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ በሰፊው ፡ የሚያትቱት ፡ ሐሳብ ፡ ራሱ ፡ በራሱ ፡ የሚወድቅ ፡ ነው ፡ እንዲህ ፡ ያለውም ፡ ሐሳብ ፡ በቀጥታ ፡ ነገር ፡ ሊሠራበት ፡ የሚችል ፡ አይደለም ፡

እንደ ፡ እውነቱ ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ በሚሉት ፡ መንገድ ፡ የሄድን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ አይቻልም ፡ ሲሉ ፡ የሰጡት ፡ ይህ ፡ ራሱ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ አስተያየት ፡ ብቻ ፡ አያስኬድም ፡ ምክንያቱም ፡ ይህ ፡ ራሱ ፡ እውነትን ፡ ማግኘት ፡ አይቻልም ፡ ሲሉ ፡ በመጀመሪያ ፡ ላይ ፡ የወሰኑት ፡ ቃል ፡ ይህንን ፡ የመጨረሻውን ፡ ሐሳብ ፡ እንዲገልጹ ፡ አይፈቅድላቸውም ፡ ይህንንም ፡ ያልንበት ፡ ምክንያት ፤ እንዲህ ፡ ከኾነ ፡ ስለ ፡ እውነት ፡ አለመገኘት ፡ ይህ ፡ የሚሰጠው ፡ የራሳቸው ፡ ቃል ፡ ርግጥ ፡ መኾኑ ፡ በምን ፡ ይታወቃል ? ስለዚህ ፡ እውነትን ፡ ማግኘት ፡ አይቻልም ፡ ሲል ፡ መጀመሪያ ፡ ይህን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የሚሰጥ ፡ ሰው ፤ ይህ ፡ የሚናገረው ፡ ሐሳብ ፤ ማለት ፡ ስለ ፡ እውነት ፡ አለመገኘት ፡ የሚሰጠው ፡ አስተያየት ፡ ይህም ፡ ራሱ ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ነውና ፡ ከላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ መሠረት ፡ ማናቸውም ፡ የሰው ፡ አስተያየት ፡ እውነት ፡ እንዳለመኾኑ ፡ መጠን ፡ ስለ ፡ እውነት ፡ አለመገኘት ፡ ያለውም ፡ ይህ ፡ ያሁኑ ፡ አስተያየት ፡ ርግጠኛና ፡ ትክክለኛ ፡ መኾኑን ፡ የምንረዳበት ፡ ነገር ፡ የለንም ፡ በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ይህ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቲዎሪ ፡ ኹሉንም ፡ ነገር ፡ ጨለማ ያደር

ገዋል ፡ ማለት ፡ ነው ። በተስፋም፡ እንኳ፡ እንዳንመራመርና፡ ለዕውቀትም፡ እንዳንጣጣር፡ መንፈሳችንን ፡ የሚገድል ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ምክንያቱም ፡ ይኸው ፡ ቲዎሪ ፡ የሚሰጠውን ፡ ቃል ፡ በሚገባ ፡ ጠብቆ ፡ ሊሠራበት ፡ የተነሣ ፡ ሰው ፤ በእውነቱ ፡ በአሉታም ፡ ኾነ ፡ በአዎንታ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ እንደ ፡ እውነት ፡ አድርጎ ፡ ሊናገር ፡ አይችልም ፤ ደግሞም ፡ መብት ፡ የለውም ። ስለዚህ ፡ እንዲህ ፡ አድርጎ ፡ የሰውን ፡ የዕውቀት ፡ ዋጋ ፡ ያለ ፡ ልክ ፡ ዝቅ ፡ አድርጎ ፡ የሚገምት ፡ ሰው ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ችግር ፡ መድረሱ ፡ የማይቀር ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ጉድለት ፡ በዚህ ፡ ብቻ ፡ የሚወሰን ፡ አይደለም ። እንዲሁም ፡ ሌላ ፡ አንዳንድ ፡ ስሕተት ፡ አይታጠብም ። ይኸውም ፡ እውነትን ፡ በጠቅላላ ፡ በሰዎች ፡ ልክ ፡ (ብዛት) ፡ አድርጎ ፡ በማሰብ ፡ የሚሰጠው ፡ ቃል ፡ ከነዚህ ፡ ስሕተቶች ፡ አንዱ ፡ መኾኑን ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ።

ርግጥ ፡ ነው ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ እንደሚሉት ፡ ብዙ ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀቶች ፡ የግልን ፡ እንጂ ፤ የጋራን ፡ አቀባበል ፡ ላያውቁ ፡ ይችላሉ ። ይህም ፡ የሚኾንበት ፡ ምክንያት ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደጠቀስነው ፡ ኹሉ ፤ የሰው ፡ ጠባይ ፡ ወይም ፡ ተፈጥሮው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ በመኾኑ ፡ አስተያየቱም ፡ በዚያው ፡ ልክ ፡ ስለሚለያይ ፡ ነው ። ይኸን ፡ እንጂ ፡ ደግሞ ፡ እንዲህም ፡ ሲባል ፡ ወሰን ፡ ሊደረግለት ፡ ያስፈልጋል ። ይኸውም ፡ ማለት ፤ ሰው ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ እስከዚህም ፡ ድረስ ፡ ፈጽሞ ፡ አይገናኝም ፤ አይስማማም ፡ ብሎ ፡ ለመናገር ፡ ጥቂት ፡ ሳያዳግት ፡ አይቀርም ።

ለምሳሌ ፤ 3+2= ተደምረው ፡ ምን፡ ቅጥር፡ እንደሚሰጠው ፡ እንፈልግ። በእውነቱ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የስኬፕቲሲዝም፡ ቲዎሪ፡ እንደሚለው፡ ሳይኾን፡ 3+2=5(ሲደመሩ፡ ዐምስት፡ ለማድረጋቸው) ፡ አንድም ፡ የሚቃወም ፡ ሰው ፡ የሚኖር ፡ አይመስለንም ። በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የግል ፡ አስተያየት ፡ የሚባለው ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ ስፍራ ፡ የለውም ። ይኸውም ፡ ማለት ፤ በዚህ ፡ የማይስማማ ፡ ሰው ፡ አይገኝም ። እስኬፕቲሲዝም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ከትልቅ ፡ ስሕተት ፡ ላይ ፡ ወድቆዋል ፡ ለማለት ፡ ያስደፍራል ። ምክንያቱም ፡ ምንም፡በሺሕና ፡ በሚሊዮን ፡ የሚቁጠሩ ፡ ሰዎች ፡ በመጠ፡ 3+2=5እንጂ ፤ ሌላ ፡ ቅጥር ፡ ወይም ፡ ዐሥር ፡ ወይም ፡ ካያ ፡ ወይም ፡ መቶ ፡ ያደርጋሉ ፡ ብሎ ፡ ጤነኛ ፡ ኾኖ ፡ የሚከራከር ፡ ሰው ፡ አይገኝም ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ብዙ ፡ እውነት ፡ ነገሮችን ፡ እንዳስገኘ ፡ ለመካድ ፡ አይቻልም ። ይህ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡ ቲዎሪ ፡ በመገለጹ ፡ ዕውቀት ፡ ምን ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ኾነችና ፡ በእንዴትስ ፡ አኳኋን ፡ እንደምትዘጋጅ ፡ ለመረዳት ፡ ብዙ ፡ ጠቅሞናል ። ስለዚህም ፡ ይህ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ከመፈጠሩ ፡ በፊት ፡ የነበሩት ፡ ኹሉ ፡ ሰዎች ፤ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ለማመዛዘን ፡ ባለመቻላቸው ፡ ስለ ዕውቀት ፡ የነበራቸው ፡ አስተያየት ፡ ኹሉ ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ ዕውቀታቸው ፡ ኹሉ ፡ አመጣጡ ፡ ከወዴት ፡ እንደኾነና ፡ በእንዴትስ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ እንደሚዘጋጅ ፡ ሳያውቁ ፡ ዕውቀት ፡ የምንለውን ፡ ነገር ፡ የሚያስቡት ፡ ልክ ፡ ለዚያ ፡ ለም

ንመረምረው ፡ በውጭ ፡ ላለው ፡ ነገር ፡ ቀጥተኛ ፡ መልኩ ፡ አድርገው ፡ ነበር ። በሌላም ፡ ቃል ፡ ዕውቀትን ፡ እንደ ፡ መስተዋት ፡ አድርገው ፡ ይመለከቱዋት ፡ ነበር ። ከዚህም ፡ ይህንን ፡ ሐሳብ ፡ ያጸደቁ ፡ ከሊቃውንትና ፡ ከፈላስፎች ፡ ዘንድ ፡ ስንኳ ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ተገኝተዋል ። በእንደዚህ ፡ ዐይነትም ፡ ኹኔታ ፡ ለብዙ ፡ ዘመናት ፡ ያኸል ፡ የሰው ፡ መንፈስ ፡ በዚያ ፡ በሚፈጥረው ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ ጸጥ ፡ ብሎ ፡ ይኖር ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ በመካከል ፡ አንዳንድ ፡ ሊቃውንት ፡ ጉዳዩን ፡ ደገና ፡ አድርገው ፡ በመመርመርና ፡ በማስተዋል ፡ የሰው ፡ ዕውቀት ፡ ፍጹም ፡ ዋጋ ፡ እንደሌላት ፡ ተረድተው ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የነበረውን ፡ ስለ ዕውቀት ፡ ያለውን ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ አስቀሩ ። በሰጡትም፡አስተያየትና ፡ ፍጹም ፡ እውነትን፡ማግኘት ፡ እንደማይቻል ፡ ባደረጉት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክርክር ፡ ብዙ ፡ እውነት ፡ ነገሮችን ፡ ሊያስረዱን ፡ ችለዋል ። ይህም ፤ ዛሬ ፡ ዕውቀትና ፡ ምርመራ ፡ በተስፋፋበት ፡ ዘመን ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ያቀረቡት ፡ አስተያየት ፡ ተመርምሮ ፡ አብዛኛው ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ። ይኸን ፡ እንጂ ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደገለጽ ነው ፡ ያቀረቡት ፡ አስተያየት ፡ በሙሉ ፡ ትክክለኛ ፡ አይደለም ። ይህንንም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በጥቂቱ ፡ ገልጸዋል ።

በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ባንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ የሚሰጠው ፡ አስተያየት ፡ አብዛኛው ፡ እውነት ፡ መኾኑ ፡ የሳይንስ ፡ ትምህርት ፡ እንኳ ፡ ሳይቀር ፡ ሲደግፈው ፡ ይገኛል ። ለምሳሌ ፤ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ በዕውቀታችን ፡ ውስጥ ፡ የእያንዳንዳችን ፡ የግል ፡ ጠባይ ፡ እንዲሁም ፡ አስተዳደራችን ፡ የተፈጥሮ ፡ ልዩነታችን ፡ በዕውቀታችን ፡ ውስጥ ፡ ተደባልቆ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ውጤትን ፡ እንደሚሰጥ ፡ የሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ ርግጥ ፡ ኾኖአል ። ይህንንም ፡ በየዘመኑ ፡ ባንዳንድ ፡ ሳይንቲስቶች ፡ በኩል ፡ የሚታየውን ፡ ጉልህ ፡ የኾነ ፡ መቀዋወም ፡ አይቶ ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ። እነዚህም ፡ ሰዎች ፡ ብዙ ፡ ነገሮችን ፡ በመመርመር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሳይንስ ፡ ዕውቀቶችን ፡ ያሳገኙ ፡ ሲኾኑ ፤ ከዚህም ፡ ጋራ፡ያገኙዋቸው ፡ ዕውቀቶች ፡ ኹሉ ፡ ለቀሩት ፡ ሰዎች ፡ አጥጋቢ ፡ ኾነው ፡ ሳለ ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸው ፡ ግን ፡ በሐሳብ ፡ የማይጣጣሙ ፡ አልፈው ፡ አልፈው ፡ በየዘመኑ ፡ አንዳንድ ፡ ሊቃውንት ፡ እንደ ፡ ነበሩ ፡ ተረጋግጧል ። ይህም ፡ ሲኾን ፡ በየብኩሳቸው ፡ የሚያቀርቡት ፡ ሐሳብ ፡ ያንደኛው ፡ ለሌላው ፡ ትክክለኛና ፡ በሙሉ ፡ አጥጋቢ ፡ ኾኖ ፡ አይታየውም ፡ ለማለት ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ ስሕተቱን ፡ ገልጸው ፡ ለማስረዳት ፡ በየብኩሳቸው ፡ በቂ ፡ የኾነ ፡ ማረጋገጫ ፡ ምክንያት ፡ እንዳልነበራቸው ፡ ግልጽ ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ። ይህም ፡ ባቀረቡዋቸው ፡ ሐሳቦች ፡ ውስጥ ፡ የተሳሳቱበት ፡ ስፍራ ፡ ስላለ ፡ ሳይኾን ፡ ተፈጥሮዊዎቻቸውና ፡ ጠባያቸው ፡ ጥቂት ፡ ለየራሱ፡በመኾኑ ፡ ብቻ ፡ የተፈጠረ፡ጉዳይ ፡ ነው (፩) ። ስለዚህ ፡ እያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ በሚያደርገው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ የግል ፡ ጠባይን ፡ እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ አስተዳደሩንና ፡ የኑሮውን ፡ መልክ ፡ እንደ ፡ ያዘ ፡ ይገባል ፡ ሲባል ፡ በስኬፕቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ የተገለጸው ፡ አስተያየት ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ሲባል ፡ የሚያስደፍር ፡ ነው። ይኸውም ፡ ማለት ፡ የሰዎች ፡ የተፈጥሮና፡ያስተዳደግ ፡ ልዩነት ፡ (ምንም ፡ እንኳ ፡ ባይበ

(፩) በዚሁ ፡ መጽሐፍ ፡ ፪፻፵፬ - ፪፻፵፮ ፡ ተመልከት ።

ህግ ፡ ሹል ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ ይደረጋል ፡ ተብሎ ፡ ለነገር ፡ ባይቻልም) ፡ ይህን ፡ ሹል ፡ ለመፍጠር ፡ መቻሉን ፡ ያመለክታል ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ወደ ፡ ሦስተኛው ፡ ፕራግማቲዝም ፡ ወደ ፡ ተባለው ፡ ቲዎሪ ፡ እንሻገራለን ። ይህም ፡ እንዳለፉት ፡ ሹል ፡ ከሚሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ውስጥ ፡ አንዳንድ ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ የማይታጣበት ፡ ቢኾንም ፡ ግን ፡ ካንዳንድም ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ስሕተት ፡ ሳይገኝበት ፡ አይቀርም ። ከተናገራቸው ፡ ንግግሮችም ፡ ውስጥ ፡ እውነት ፡ ሊባል ፡ የሚቻለው ፡ ለምሳሌ ፡ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ ይህ ፡ ነው ፡ የሚባል ፡ የተወሰነ ፡ መልክ ፡ የለውም ። በላዩ ፡ ላይ ፡ የምንመለከተው ፡ መልክና ፡ ሹኔታ ፡ ሹሉ ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ ዘንድ ፡ የመጣ ፡ ነው ። ያው ፡ ነገርም ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ሹኔታ ፡ ሊታይ ፡ ይቻላል ፡ ሲል ፡ መጀመሪያና ፡ መጨረሻ ፡ ተራራና ፡ ቅልቅለት ፡ እነዚህን ፡ የመሳሰሉትንም ፡ ምሳሌዎች ፡ አምጥቶ ፡ የሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ በመላውም እንኳ ፡ ባይኾን ፡ አብዛኛው ፡ እውነት ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። በእውነትም ፡ እንደሚለው ፡ ሹሉ ፡ አብዛኛው ፡ የነገሮቹ ፡ መልክ ፡ ሊወሰን ፡ የሚቻለው ፡ በኛ ፡ ወይም ፡ ከኛ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ ይኸው ፡ ቲዎሪ ፡ የሰጠውን ፡ ምሳሌ ፡ ከዚህ ፡ አምጥተን ፡ የተመለከትን ፡ እንደኾነ ፡ ቅልቅለት ፡ የተባለው ፡ ዳገት ፡ ዳገት ፡ የኾነውም ፡ ተመልሶ ፡ ቅልቅለት ፡ ሊኾን ፡ እንደሚቻል ፡ ይህን ፡ ለመካድ ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ።

ይህንም ፡ ለመረዳት ፡ ሌላም ፡ ምሳሌ ፡ ለማምጣት ፡ ይቻላል፤ ይኸውም እንደ ፡ የመንገድ ፡ ርቀት ፡ እንወሰድ ፤ እሱም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የተመለከተው ፡ ከሹለቱም ፡ ጫፍ ፡ ላይ ፡ ሀ ፡ ና ፡ ለ ፡ ያሉበት ፡ አንድ ፡ ርቀት ፡ የሚያመለክት ፡ መሥመር ፡ ነው ።

ሀ ————— ለ

በዚህ ፡ ሰዓት ፡ ሀ ፡ ካለበት ፡ ከመሥመሩ ፡ ጫፍ ፡ ተነሥቶ ፡ ወደ ፡ ለ ፤ እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ ከ ለ ፡ ተነሥቶ ፡ ወደ ፡ ሀ ፤ የሚሄዱ ፡ ሹሉት ፡ አካሄዳቸው ፡ ለየራሱ ፡ ያመራ ፡ ሰዎች ፡ እንዳሉ ፡ እናስብ ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ ስንመለከት ፡ ከ ሀ ፡ ተነሥቶ ፡ ወደ ፡ ለ ፡ ለሚሄደው ፤ ለ ፡ ያለበት ፡ የመንገዱ ፡ ጫፍ ፡ መጨረሻ ፡ (መድረሻ) ፡ የተነሣበት ፡ ሀ ፡ ግን ፡ መጀመሪያ ፡ (መነሻ) ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ። በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ከ ለ ፡ ተነሥቶ ፡ ወደ ፡ ሀ ፡ የሚሄደውም ፡ ሰው ፤ ሀ ፡ ያለበት ፡ የመንገዱ ፡ ጫፍ ፡ መጨረሻ ፡ (መድረሻ) ፤ የተነሣበት ፡ ለ ፡ ግን ፡ መጀመሪያ ፡ (መነሻ) ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። በዚህም ፡ ምሳሌ ፡ ስንመለከት ፡ መድረሻ ፡ የነበረው ፡ መነሻ ፤ መነሻ ፡ የኾነውም ተመልሶ ፡ መድረሻ ፡ ኾኗል ። በዚህም ፡ የፕራግማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እውነት ፡ ማለት ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ ሰው ፡ በፍጥረት ፡ ጀርባ ፡ ላይ የሚከፍተው ወይም የሚቀደው ፡ የመንገድ ፡ ዐይነት ፡ ናት ፡ ሲል ፡ የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። ማናቸውም ፡ ነው ። እንደ ፡ አመለካከታችንና ፡ እንደ ፡ ዓላማችን ፡ ዐይነት ፡ መልኩም ፡ በየጊዜው ፡ ሊቀያየር ፡ ይችላል ። ከዚያው ፡ ካንዱ ፡ ነገር ፡ ሹላችንም ፡ ያንኑ ፡ ስሜት ፡ ይዘን ፡ አን

ዐጣም ። እያንዳንዳችን ፡ በየበኩላችን ፡ የምንከፍተው ፡ መንገድና ፡ በነገሮቹ ፡ ላይ ፡ የምናየው ፡ መልክ ፡ ለየራሱ ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፡ ባንድ ፡ ግቢ ፡ ውስጥ ፡ ደኅና ፡ የተክል ፡ ስፍራ ፡ እንዳለና ፡ ሹለት ፡ ሰዎችም ፡ ሊጎበኙት ፡ እንደ ፡ ሄዱ ፡ እናስብ ። አንደኛው ፡ ወደዚህ ፡ ስፍራ ፡ ሲሄድ ፡ ለሌላ ፡ ሳይኾን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ቀለም ፡ ያላቸው ፡ አትክልቶችን ፡ ለማየትና ፡ በእነርሱ ፡ ለመርካት ፡ ሲል ፡ ይኾን ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ሹለተኛው ፡ (የተራብ ፡ ሰው ፡ አድርጎን ፡ እንወሰደው) ፡ ወደዚህ ፡ ወደ ፡ ተጠቀሰው ፡ ቦታ ፡ ሲሄድ ፡ እንደ ፡ መጀመሪያው ፡ (እንደ ፡ በፊተኛው) ፡ ሰው ፡ ሳይኾን ፡ ርቦታልና ፡ ምናልባት ፡ ፍራ ፡ ፍሬ ፡ ቢኖር ፡ በልቼ ፡ እመለሳለሁ ፡ በሚል ፡ ሐሳብ ፡ እርምጃውን ፡ ወደዚህ ፡ ስፍራ ፡ ያመራል ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ ደኅና ፡ አድርጎን ፡ ስንመለከት ፡ ሹለቱም ፡ በዚያው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መንገድ ፡ ከፍተውና ፡ የተለያየ ፡ ዓላማም ፡ ዐቅደው ፡ እናያለን ። የመጀመሪያው ፡ ሰው ፡ የፈለገው ፡ የስሜቱን ፡ መርካት ፡ ብቻ ፡ ስለኾነ ፤ ከዚህ ፡ ከሄደበት ፡ ስፍራ ፡ ያሰበው ፡ ነገር ፡ ሲፈጸምለት ፡ ተደስቶ ፡ እንደሚመለስ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ስለቦታውም ፡ የምስጋና ፡ ቃል ፡ እንደሚናገር ፡ ርግጥ ፡ ነው ። ሹለተኛው ፡ ግን ፤ የመጀመሪያው ፡ ሰው ፡ በተደሰተበት ፡ ነገር ፡ ተደስቶ ፡ አይሄድም ። ይኸውም ፡ ዋናው ፡ ዓላማውና ፡ ፍላጎቱ ፡ እንደ ፡ መጀመሪያው ፡ ሰው ፡ የሚታየውን ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ አይቶ ፤ በዚያም ፡ ተደስቶ ፡ ለመውጣት ፡ ሳይኾን ፡ ረጋቡን ፡ ለማስወገድ ፡ የሚበላ ፡ ፍሬ ፡ ያገኝበት ፡ ዘንድ ፡ ስለኾነ ፤ ገብቶ ፡ ሹሉንም ፡ ባይኑ ፡ ከቃኘ ፡ በኋላ ፤ ምንም ፡ ላይን ፡ እጅግ ፡ የሚያስደስቱና ፡ የሰውን ፡ ልቡና ፡ የሚያረኩ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የቀለም ፡ ዐይነቶች ፡ ቢያገኝበትም ፡ እንኳ ፡ ዓላማው ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ ያዘነበለ ፡ ስለኾነ ፤ የሚበላ ፡ ፍሬ ፡ ቢያገኝበት ፡ እንጂ ፡ በሌላው ፡ ሹሉ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ደስታ ፡ አይሰማውም ። የመጀመሪያውን ፡ ሰው ፡ አስደስቶትና ፡ ማርኮት ፡ የነበረው ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ስፍራ ፡ ይኸኛው ፡ ሹለተኛው ፡ ምንም ፡ ስሜት ፡ ስለማያገኝበት ፡ ከዚያ ፡ ቁም ፡ መመልከት ፡ ጊዜውን ፡ እንደ ፡ ማጥፋት ፡ ያኸል ፡ ይቈጥረዋል ። ስለዚህ ፡ የፕራግማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚለው ፡ እውነት ፡ ወይም ፡ ሐሰት ፤ እንዲሁም ፡ ደግ ፡ ወይም ፡ ክፉ ፤ ጠቃሚ ፡ ወይም ፡ አጥጂ ፡ የሚባሉት ፡ ነገሮች ፡ ሹሉ ፡ ሰው ፡ በፍጥረት ፡ ጀርባ ፡ ላይ ፡ የሚከፍታቸው ፡ መንገዶች ፡ ናቸው ፡ ተብለው ፡ ሊነገሩ ፡ ይቻላል ። በዚህ ፡ ይህን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የሚደግፉት ፡ ፈላስፎች ፡ እውነት ፡ አላቸው ፡ ተብለው ፡ ሊታሰቡ ፡ ሳይቻል ፡ አይቀርም ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ ልንቀበለው ፡ ጥቂት ፡ የሚያዳግቱን ፡ የማናቸውም ፡ ነገር ፡ ጠባያት ፡ ለዚያ ፡ ለራሱ ፡ ለነገሩ ፡ ሹሉም ፡ ያው ፡ እኩል ፡ ስለኾኑ ፡ የፈለግነውን ፡ ለማስቀደምና ፡ ለማስከተል ፡ ችሎታ ፡ አለን ። አንዱን ፡ ፊት ፡ ሌላውን ፡ ኋላ ፡ አድርጎ ፡ መናገር ፡ የራሳችን ፡ ፈንታ ፡ ነው ። ፍጥረት ፡ የተወሰነ ፡ መልክና ፡ የምትቃወመው ፡ አንዳች ፡ ነገር ፡ ስለሌላት ፡ የፈለግነውን ፡ መልክና ፡ የፈለግነውን ፡ ቃል ፡ ልንሰጣት ፡ ይቻላል ። በእንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡ ሰዓት ፡ ያለ ፡ አንዳች ፡ መቃወም ፡ በዚያው ፡ ባልናት ፡

መንገድ ፡ ትሄድልናለች ፡ ሲል ፡ የገለጸውን ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ በሙሉ ፡ ልናጸድቀው ፡ አለው ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም ። እኛ ፡ ያልናትን ፡ መቀበልና ፡ እኛ ፡ ባወጣንላት ፡ መን
 ችልም ። ይህንንም ፡ ዐይነት ፡ ቃል ፡ በመደገፍ ፡ ውሃ ፡ ስለ ፡ ተባለው ፡ ነገር ፡ የበለጠ ፡ ለመሄድ ፡ ፍጹም ፡ ታዛዥ ፡ ናት ፡ ሲል ፡ የሚሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ጉድለት ፡ አይታ
 ሐሳብ ፡ የሚሰጠን ፡ H₂O የሚለው ፡ ሳይኾን ፤ ከዚህ ፡ ጋራ ፡ ትክክል ፡ ውሃ ፡ ስብስብም ። ይህ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ አስተያየት ፡ እውነትን ፡ የተመረከብ ፡ አይደለም ፤
 ርን ፡ ያሟሟል ፤ ጥምንም ፡ ያበርዳል ፡ የሚለውም ፡ ያንኑ ፡ ደረጃና ፡ ዋጋ ፡ ይዞ ፡ ይግኝታልም ፡ ኹላችንም ፡ እንደምንመለከተውና ፡ በየቀኑም ፡ እንደምናረጋግጠው ፡ ፍጥ
 ኛል ፡ በማለት ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዳመለከትነው ፡ አያይዞ ፡ የሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ሰው ፡ ባላት ፡ አኳኋን ፡ አትሄድም ። ከምትቀበለን ፡ ጊዜ ፡ ይልቅ ፡
 ነት ፡ ተብሎ ፡ ሊነገር ፡ የሚችል ፡ አይመስልም ።
 በእውነቱ ፡ ሰው ፡ እውነትን ፡ የሚፈልግ ፡ ከኾነ ፤ ማለት ፡ ያ ፡ በአእምሮው ፡
 ውስጥ ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ያዘጋጀው ፡ ሐሳብ ፡ ደኅና ፡ ኾኖ ፡ የተሳሰረና ፡ ያንንም
 ነገር ፡ የበለጠ ፡ እንዲረዳው ፡ የሚጠቅመውን ፡ ሐሳብ ፡ በሚፈልግበት ፡ ጊዜ ፡ የግዴታ
 በዚያ ፡ በነገሩ ፡ ላይ ፡ የሚገኙት ፡ ጠባዮች ፡ ኹሉ ፡ ያንኑ ፡ ዋጋ ፡ (ለሕሊናው ፡ ማለት
 ነው) ፡ ይዘው ፡ ሊቀርቡ ፡ አይችሉም ። በነገሩ ፡ ሳይ ፡ ካሉት ፡ ጠባዮች ፡ መካከል ፡ ሕዝብ
 ናችን ፡ ይበልጥ ፡ የሚፈቅደውና ፡ ዕውቀታችንንም ፡ የተሟላ ፡ እንዲኾን የሚያደርገው
 ከውስጣቸው ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ ልዩ ፡ ጠባይ ፡ እንዲኖር ፡ ግዴታ ፡ ያስፈልጋል ። ስለ
 ዚህም ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ ስለ ፡ ውሃ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ጉዳይ ፡ የወሰድን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ጥምን
 ጥምን ፡ ከማብረድ ፡ ካለው ፡ ሐሳብ ፡ ብልጫ ፡ ሳይኖረው ፡ አይቀርም ። ውሃ = H₂O
 ከሚለው ፡ ኤክስፕሪን ፡ ላይ ፡ ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ተጠቀሰው ፡ ነገር ፡ የበለጠ ፡ ነገር ፡ ልንወ
 ስድ ፡ እንችላለን ። ከዚህም ፡ እነዚያ ፡ ኹለተኛዎቹ ፡ ለውጡ ፡ ይቻላል ። ከነዚህኞቹ
 ግን ፡ የመጀመሪያው ፡ ሊገኝ ፡ አይችልም ፤ በዕውቀት ፡ እርምጃም ፡ በኩል ፡ ኹለተኛዎቹ
 እንደ ፡ በፊተኛው ፡ አይረዱንም ።
 ርግጥ ፡ ነው ፤ ይህም ፡ ለኛ ፡ ለራሳችን ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ለዚያ ፡ ለራሱ ፡ ለው
 ሃው ፡ ኹለቱም ፡ ያው ፡ እኩል ፡ ናቸው ። ያም ፡ ኾነ ፡ ይህ ፡ ቢነገሩለት ፡ ለሱ ፡ አንድ ፡
 ናቸው ። ምክንያቱም ፡ አፍ ፡ የለውም ፤ አይናገርም ፡ ማለት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የሚናገር ፡
 ቢኾንና ፡ ከኹለቱ ፡ ነገሮች ፡ የትኛውን ፡ የበለጠ ፡ እንደሚያጸድቅ ፡ ቢጠየቅ ፤ ኹለቱ
 ንም ፡ ነኝ ፤ ኹለቱም ፡ ለኔ ፡ ያው ፡ ናቸው ፡ የሚል ፡ መልስ ፡ በሰጠን ፡ ነበር ። በዚህ
 ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ሙሉ ፡ እውነት ፡ አለው ።
 ነገር ፡ ግን ፡ (አሁንም ፡ ደግመን ፡ እንናገራለን) ፡ ይህ ፡ የሚኾነው ፡ ለዚያው ፡
 ለራሱ ፡ ለውሃው ፡ ብቻ ፡ ሲኾን ፡ ነው ። እውነትን ፡ ለተጠማ ፤ ማለት ፡ አንድ ፡ የተ
 ሳካ ፡ ሙሉ ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ ለሚጥር ፤ ለምሳሌ ፡ ለሰው ፡ ሕሊና ፡ ሲኾን ፡ ግን ፡
 ኹለቱም ፡ ዋጋቸው ፡ አንድ ፡ አይኾንም ። የመጀመሪያውን ፡ ከኹለተኛው ፡ አብልጠን
 በምንወስድበትም ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ በፈቃዳችን ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። የመጀመሪያው ፡
 ከኹለተኛው ፡ የግዴታ ፡ ለሕሊናችን ፡ የበለጠ ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡
 ፕራግማቲዝም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ጥቂት ፡ ሳይሳሳት ፡ አልቀረም ። ኹለተኛው ፡ የተሳሳተ
 በት ፡ ስፍራ ፡ ደግሞ ፡ ፍጥረት ፡ ሰው ፡ የሚሰጣትን ፡ ማናቸውንም ፡ ዐይነት ፡ ትርጉም ፡
 (አስተያየት) ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ መቃወም ፡ ዝም ፡ ብላ ፡ ትቀበላለች ። ይህን ፡ ነኝ ፡ የም

ምንሰጣትን ፡ ሐሳብ ፡ የምታፈርሱበን ፡ ጊዜ ፡ ይበልጣል ። ካንዳንድ ፡ ስፍራም ፡ የሰጠና
 ግን ፡ ሐሳብ ፡ አጽድቃ ፡ ይዛ ፡ ብናይም ፤ ይህ ፡ የኾነው ፡ የሚሰማማትን ፡ ነገር ፡ ስለ ፡
 ሰጠናት ፡ ነው ። ያልተሰማማትን ፡ ግን ፡ ወዲያው ፡ ታፈርሰዋለች ።
 ለምሳሌ ፤ ብዙዎች ፡ ተመራማሪዎች ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ድረስ ፡
 ስለ ፡ ከዋክብት ፡ አዲዚና ፡ በውስጣቸውም ፡ ስለሚከናወነው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ኹኔታ ፡
 ከዚህ ፡ በፊትም ፡ የነበሩት ፤ በኋላም ፡ የተነሡት ፡ ሊቃውንት ፡ ካቀረቡዋቸው ፡ ልዩ ፡
 ልዩ ፡ ሐሳቦች ፡ መካከል ፡ ራሳቸው ፡ ከዋክብቱ ፡ ያጸደቁዋቸው ፡ በልክ ፡ ናቸው ። ስለ
 ዚህ ፡ ፍጥረት ፡ የተሰጣትን ፡ አስተያየት ፡ ኹሉ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ መቃወም ፡ ኹሉንም ፡
 እኩል ፡ አድርጋ ፡ ትቀበላለች ፡ ለማለት ፡ ጥቂት ፡ ያዳግታል ።
 ደግሞ ፡ ሦስተኛው ፡ ከዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ የምናገኘው ፡ ስሕተት ፡ አን
 ድን ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ የሚያሰኘው ፡ ጠቃሚነቱ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ጠቃሚ ፡ የኾነ ፡ ማና
 ቸውም ፡ ነገር ፡ እውነት ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ፡ ሲል ፡ የሚሰጠው ፡ አስተያየት ፡ ነው ።
 ይህንንም ፡ በጥብቅ ፡ እንቃወማለን ። ይኸውም ፡ ጠቃሚነት ፡ እያላቸው ፡ ግን ፡ እው
 ነት ፡ መባልን ፡ ያላገኙ ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ ይገኛሉ ። እውነት ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ጥቅምን ፡
 የምታስከትል ፡ መኾንዎ ፡ የተረጋገጠ ፡ ቢኾንም ፤ ጥቅም ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ እውነትን ፡ አያ
 ስከትልም ። ስለዚህ ፡ እውነትንና ፡ ጥቅምን ፡ ለማመሳሰልና ፡ ጥቅም ፡ ካለበት ፡ ስፍራ ፡
 ኹል ፡ ጊዜ ፡ እውነት ፡ ትገኛለች ፡ ብሎ ፡ ለመናገር ፡ ጥቂት ፡ ስሕተት ፡ ያለው ፡ አስተ
 ያየት ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። እነዚህ ፡ ኹለቱ ፡ ነገሮች ፡ የተለያዩ ፡ እንጂ ፡ ኹለቱም ፡
 ፍጹም ፡ ያው ፡ አይደሉም ።
 አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ወደ ፡ አራተኛው ፡ ቲዎሪ ፡ እንሻገር ። በውስጡም ፡
 ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ስንመለከት ፡ ይኸኛውም ፡ እንዳለፉት ፡ ኹሉ ፡
 እውነትም ፡ ስሕተትም ፡ እንዳለው ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ። ለምሳሌ ፤ ይህ ፡ አራተኛ ፡
 አድርገን ፡ ያመጣነው ፡ የፖሲቲቪዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ከሚገልጻቸው ፡ ሐሳቦች ፡ ውስጥ ፡
 በዚህ ፡ በሚለጥቀው ፡ ነገር ፡ ልንሰማማበት ፡ እንችላለን ። ይኸውም ፡ ማናቸውንም ፡
 በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የሚደረገውን ፡ ድርጊት ፡ ኹሉ ፡ በተመለከትን ፡ ቁጥር ፡ እግዚአብ
 ሔርን ፡ እንደ ፡ አድራጊ ፡ አድርገን ፡ ማሰብ ፡ እንደማይገባ የገለጸው ፡ አስተያየት ፡ በከፊል ፡
 ትክክለኛ ፡ ነው ። ሊባል ፡ ይቻላል ። በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚለው ፡ ኹሉ ፡ ማናቸ
 ውም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ በተደረገ ፡ ቁጥር ፤ ማለት ፡ መብረቅም ፡ ሲጮህ ፡ ማፅበልም ፡
 ሲነሣ ፡ ሌላም ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ሲኾን ፡ እንደ ፡ ጥንት ፡ ሰዎችና ፡ በዘመናችንም ፡
 በዕውቀት ፡ ያልገፉ ፡ ሰዎች ፡ እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከአ

ምላክ ፡ እየታዘዙ ፡ እንደሚረዱ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ አድርገው ፡ እንደሚያስቡዋቸው ፡
 ዐይነት ፡ ልንወስዳቸው ፡ አይገባም ፡
 እግዚአብሔርን ፡ እንደዚህ ፡ በትንሹም ፡ በትልቁም ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ልናነሳው ፡
 የሚገባ ፡ አይመስልም ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የሳይንስ ፡ ትምህርት ፡ የሚነግረንን ፡ ቃል ፡ ብን
 ቀበል ፡ ትክክለኛ ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ፡ ይኸውም ፡ ሳይንስ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ለሚደ
 ረጉት ፡ ድርጊቶች ፡ ኹሉ ፡ ምክንያታቸውን ፡ እየፈለገ፡እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ የሚመሩባቸው ፡ ልዩ ፡
 ልዩ ፡ የፍጥረት ፡ ሕጎች ፡ እንዳሉ ፡ አስረድቷል ፡ ይህም ፡ ማለት ፤ እግዚአብሔር ፡
 ይህን ፡ ዓለም ፡ መጀመሪያ ፡ ሲፈጥረው ፡ በተወሰኑ ፡ ሕጎች ፡ እንዲመራ ፡ ዐይነት ፡
 አድርጎ ፡ ፈጥሮታል ፡ ማለት ፡ ነው ፡ ስለዚህም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የኛ ፡ ሥራ ፡ እነዚህን ፡
 የፍጥረት ፡ ሕጎች ፡ መመርመርና ፡ ማግኘት ፤ ከዚያም ፡ በእነርሱ ፡ ረዳትነት ፡ ልዩ ፡
 ልዩ ፡ ነገሮችን ፡ እየፈጠርን ፡ ኑሮዋችንን ፡ ማሻሻል ፡ ነው ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ይህም ፡ ሲባል ፡
 ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ በሙሉ ፡ እንዳለ ፡ በእነዚህ ፡ ሕጎች ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡
 ትርጓሜውን ፡ ሊያገኝ ፡ ይችላል ፡ ለማለት ፡ አይደለም ፡ ለምሳሌ ፤ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡
 ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ ነገሮች ፤ ይኸውም ፡ ሙሴ ፡ ከደንጊያ ፡ ውሃን ፡ እንዳፈለቀ ፡
 (ዘኁል ፡ ም ፡ ፳ ፡ ቀ ፡ ፲፩) ፡ ባሕሩን ፡ በበትር ፡ ከፍሎ ፡ እስራኤላውያንን ፡ አሻግሮ ፡
 ከፈርዖን ፡ እጅ ፡ እንዳዳናቸው ፡ (ዘጸአ ፡ ም ፡ ፲፬ ፡ ቀ ፡ ፳፩ - ፳፪) ፡ ጌታ ፡ በባሕር ፡
 ላይ ፡ ሲሄድ ፡ ለሐዋርያት ፡ እንደታያቸው ፡ (ማር ፡ ም ፡ ፮ ፡ ቀ ፡ ፵፱) ፡ ሙታንንም ፡
 እንዳስነሳና ፡ (ማቴ ፡ ም ፡ ፱ ፡ ቀ ፡ ፳፭ ፡ ቀ ፡ ፳፭ ፡ ም ፡ ፲፩ ፡ ቀ ፡ ፩ - ፵፱) ፡ ራሱም ፡ ከሙ
 ታን ፡ እንደ ፡ ተነሳ ፡ (ማቴ ፡ ም ፡ ፳፭ ፡ ቀ ፡ ፳፭ ፡ ም ፡ ፲፩ ፡ ቀ ፡ ፩ - ፵፱) ፡ ራሱም ፡ ከሙ
 ም ፡ ፳ ፡ ቀ ፡ ፲ ፡ ፲፫ - ፲፮ ፡ ማር ፡ ም ፡ ፱ ፡ ቀ ፡ ፫ - ፲፪) ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ተአምር ፡
 የኾነ ፡ ድርጊት ፡ ኹሉ ፡ በእውነት ፡ የፖሊቲኪዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚለው ፡ ኹሉ ፤ እነ
 ዚህም ፡ እንደ ፡ ቀሩት ፡ ነገሮች ፡ እንደ ፡ ዝናብና ፡ እንደ ፡ መብረቅ ፡ በፍጥረት ፡ ሕጎች ፡
 በኩል ፡ በቀላል ፡ መንገድ ፡ ሊተረጎሙ ፡ ይቻላል ፡ ብሎ ፡ ለማመን ፡ አዳጋች ፡ ነው ፡
 እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ ራሱ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወይም ፡ በቀጥታ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ በቅዱሳን ፡
 አድሮ ፡ በተአምሩ ፡ ካላደረጋቸው ፡ በቀር ፡ በፍጥረት ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ሕጎች ፡ ጎይል ፡
 ብቻ ፡ ሊሳኩ ፡ እንደሚችሉ ፡ አድርጎ ፡ ማስብ ፡ ከእውነት ፡ የወጣ ፡ ነገር ፡ ነው ፡
 ርግጥ ፡ ነው ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ለዚህ ፡ ለተጠቀሰው ፡ (ለቀረበው) ፡
 ጥርጣሬ ፡ አንድ ፡ የሚሰጡት ፡ መልስ ፡ አለ ፡ ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡
 ነገሮች ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ተጻፈው ፡ በእውነት ፡ ተደርገው ፡ እንደ ፡
 ኾነ ፡ (ይህን ፡ ዐይነት ፡ ጥርጣሬ ፡ ያላቸውም ፡ አሉ ፤ ምክንያቱም ፡ የእነዚህን ፡ ነገሮች ፡
 ታሪክነት ፡ ወይም ፡ እውነተኛነት ፡ የሚጠራጠሩና ፡ እስከነጭራቸው ፡ የሚክዱ ፡ አሉ) ፡
 ለጊዜው ፡ ርግጥ ፡ ነው ፤ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ስም ፡ ካላነሳን ፡ በሌላ ፡ መን
 ገድ ፡ ልንተረጎማቸው ፡ የሚቻሉ ፡ መስለው ፡ አይታዩም ፤ ኾኖም ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡
 ኹኔታ ፡ እንዲሁ ፡ ኾኖ ፡ የሚዘልቅ ፡ አይደለም ፡ እነዚህም ፡ እንደ ፡ ተአምራት ፡ ከመ
 ቁጠር ፡ ወጥተው ፡ እንደ ፡ ማናቸውም ፡ እንደ ፡ ሌላው ፡ ኹሉ ፡ ተርታ ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ ቀን ፡

ዚህ ፡ ዓለም ፡ ውጭ ፡ ባልኾነ ፡ ቀላል ፡ ትርጉም ፡ ሊተረጎሙ ፡ እንደሚቻል ፡ የተረ
 ጋጣጠ ፡ ነው ፡ ተአምራዊ ፡ ሥራዎች ፡ ያሰኛቸው ፡ ለጊዜው ፡ ምስጢራቸው ፡ ስለተሸ
 ሸገብን ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ይህ ፡ እስኪኾን ፡ ድረስ ፡ ግን ፡ በእግዚአብሔር ፡ ጎይል ፡ እንደ ፡
 ተደረጉ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ አድርገን ፡ ማሰባችንና ፡ ትርጓሜያቸውን ፡ ከሃይማኖት ፡ ውጭ ፡
 ልናገኘው ፡ የማይቻል ፡ አድርገን ፡ እንደ ፡ ተአምራት ፡ መቀጠራችን ፡ አይቀርም ፡ ሲሉ ፡
 ሐሳባቸውን ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ አስፋፍተው ፡ የሚገልጹ ፡ አሉ ፡

ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ለዚህ ፡ ለሚናገሩት ፡ ቃል ፡ የምንሰጠው ፡ መልስ ፡
 ይህ ፡ ኹሉ ፡ አጥል ፡ ተስፋና ፡ ምኞት ፡ መኾኑን ፡ ነው ፡

በእውነቱ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የዚህ ፡ የፖሊቲኪዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከእንደ
 ዚህ ፡ ካለው ፡ ሐሳብ ፡ የደረሱት ፡ የሰውን ፡ የአእምሮ ፡ ጎይል ፡ ከፍ ፡ አድርገው ፡ በመ
 ገመትና ፡ ወደ ፡ ፊትም ፡ ቢኾን ፡ እሱ ፡ የማይደርስበት ፡ ዳርቻ ፡ እንደሌለ ፡ ዐይነት ፡ አድ
 ርገው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ እምነት ፡ ስለ ፡ ጣሉበት ፡ መኾኑ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ፡ ዳሩ ፡ ግን ፡
 ይህ ፡ የሚኾንበት ፡ ዘመን ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ሊመጣ ፡ አይችልም ፡ ምክንያቱም ፡ የሰው ፡
 አእምሮ ፡ የዚህን ፡ ያኽል ፡ ጎይል ፡ የለውም ፤ ስለዚህ ፡ ከዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ እስከ ፡ መጨ
 ረሻው ፡ ድረስ ፡ ጨለማ ፡ ኾነው ፡ የሚሠወሩበት ፡ አንዳንድ ፡ ሚስጢራዊ ፡ ነገሮች ፡ ምን
 ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ አይቀሩም ፡ የኛ ፡ ጎይል ፡ የማይደርስበትና ፡ መብቱ ፡ ለፈጣሪ ፡ ብቻ ፡
 የተለቀቀ ፤ ርሱ ፡ ብቻ ፡ ሊሠራበት ፡ የሚችልና ፡ ያለ ፡ ርሱ ፡ በቀርም ፡ ሊተረጎም ፡
 የማይቻል ፡ ከዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ክፍል ፡ ከሰው ፡ ልጅ ፡ ተሰውሮ ፡ የሚቀር ፡
 መኾኑ ፡ ዛሬ ፡ በተደረገው ፡ በሳይንስ ፡ እርምጃ ፡ ተረጋግጦዋል ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ የዓ
 ለምን ፡ ነገር ፡ በሙሉ ፡ ለመረዳትና ፡ የሳይንስ ፡ እርምጃም ፡ በሙሉ ፡ ችግርን ፡ ፕሮብ
 ሌምን ፡ ለማስቀረት ፡ የሚችልበት ፡ ዘመን ፡ እንደማይመጣ ፡ ይህም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡
 በሰው ፡ አእምሮ ፡ ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ መጣል ፡ ስሕተት ፡ ኾኖ ፡ ዛሬ ፡ እንዲህ ፡
 አድርጎ ፡ ማስብ ፡ ከቀረ ፡ ብዙ ፡ ጊዜው ፡ መኾኑን ፡ ሊቃውንት ፡ ባንድ ፡ ድምፅ ፡ ሐሳባ
 ቸውን ፡ ስጥተዋል ፡

ስለዚህ ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሐሳብ ፡ ከፖሊቲኪዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ጋራ ፡ ለመስ
 ማማት ፡ አይቻልም ፡

ሌላም ፡ ከዚህ ፡ በቀር ፡ ይህን ፡ ቲዎሪ ፡ የምንቃወምበት ፡ ስፍራ ፡ አለ ፡ ይህ
 ውም ፡ አንደኛ ፡ በማይታይና ፡ በማይዳስስ ፡ አዲስ ፡ በኾነ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ዓለም ፡
 ማመን ፡ የሚገባ ፡ አይደለም ፡ ምክንያቱም ፡ ለዚህ ፡ ምንም ፡ ተጨባጭ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡
 የለንም ፡ ሲል ፡ የሚያቀርበው ፡ ሐሳብ ፡ ነው ፡

እንደዚሁም ፡ ኹለተኛ ፡ ደግሞ ፤ ሳይንስ ፡ መላ ፡ ጥናቱ ፡ በነገሮቹ ፡ መካከል ፡
 ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ ብቻ ፡ እየተመለከተ ፡ የኾነውንና ፡ የተደረገውን ፡ እንደዚያው ፡
 እንደ ፡ ኾነና ፡ እንደ ፡ ተደረገ ፡ ዐይነት ፡ ብቻ ፡ በደረቁ ፡ እንዲዘረዝርና ፡ ሥራውም ፡ ኹሉ ፡
 በዚሁ ፡ እንዲወሰን ፡ ያስፈልጋል ፡ ሲል ፡ የሚጠቅሰው ፡ ቃል ፡ ነው ፡

ስለ ፡ መጀመሪያው ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለውን ፡ መልስ ፡ እንሰጣለን ። በሚታይና ፡ በሚጨበጥ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ ማመንና ፡ የማይታየውንና ፡ የማይዳሰሰውን ፡ ግን ፡ እንደ ፡ ሌላ ፡ አድርጎ ፡ መቀጠር ፡ ፍጹም ፡ ስሕተት ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ግዙፍ ፡ ከኾነት ፡ በቀር ፡ የማይታይና ፡ የማይጨበጡ ፡ ሌሎች ፡ ረቂቃን ፡ ነገሮችም ፡ እንደዳሉ ፡ ከማሰብ ፡ የሚያግደን ፡ ነገር ፡ የለም ። ይህም ፡ ማለት ፡ እነዚህ ፡ ለጊዜው ፡ የማይታዩት ፡ ነገሮች ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸው ፡ ያሉ ፡ ሲኾኑ ፡ ላለ ፡ ካይናችን ፡ ገይል ፡ ማነስ ፡ የተነሳ ፡ ላይታዩን ፡ ይቻላል ። ስለዚህ ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ባለመታየቱና ፡ ባለመዳሰሱ ፡ ብቻ ፡ እንደሌለ ፡ አድርጎ ፡ መቀጠር ፡ ይህ ፡ እንዳላስተዋይ ፡ የሚያስገምት ፡ ነው (፩) ።

ስለ ፡ ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ማለት ፡ ሳይንስ ፡ መላ ፡ ሥራው ፡ በነገሮቹ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ በመተንተንና ፡ በመዘርዘር ፡ ብቻ ፡ ይወሰን ፡ ዘንድ ፡ ያስፈልጋል ፡ ሲል ፡ የሚያቀርበውም ፡ ሐሳብ ፡ ቀጥተኛ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ሊነገር ፡ አይቻልም ። ይኸውም ፡ ሳይንስ ፡ መላ ፡ ሥራው ፡ በነገሮቹ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ ብቻ ፡ ዘርዘሮ ፡ በመጥቀስ ፡ የሚወሰን ፡ አይደለም ። ሳይንስ ፡ የነገሮቹን ፡ ግንኙነት ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ለይቶ ፡ ከተረዳ ፡ በኋላ ፡ ጠቅላላ ፡ ሐሳብ ፡ ለመውሰድና ፡ አንዱ ፡ ላንዱ ፡ ምን ፡ አስፈላጊነት ፡ እንዳለው ፡ ለመረዳት ፡ ሲል ፡ የግዴታ ፡ በሥራው ፡ ውስጥ ፡ የተረዳቸውን ፡ ነገሮች ፡ ባንድነት ፡ ሰብስቦ ፡ አንድ ፡ የተሟላና ፡ ጠቅላላ ፡ የኾነ ፡ ሐሳብ ፡ የሚሰጥ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ MEYERSON የተባለ ፡ አንድ ፡ የፈረንሳይ ፡ ሊቅ ፡ ከሳይንስ ፡ ውስጥ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ የቲዎሪ ፡ ነገር ፡ ሊቀር ፡ አይችልም ፤ ሳይንስን ፡ ቲዎሪ ፡ አይለየውም ፡ ሲል ፡ ገልጾታል ። እንደዚሁም ፡ ይኸው ፡ ሰው ፡ መልሶ ፡ ሲናገር ፡ አንድ ፡ ሊቅ ፡ በነገሮቹ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ ብቻ ፡ በመረዳት ፡ መንፈሱ ፡ አይረጋለትም ። ይኸውም ፡ የዚያን ፡ የግንኙነታቸውን ፡ ምክንያት ፡ ጭምርም ፡ ለመረዳት ፡ ይፈልጋል ፡ እንጂ ፡ ሲል ፡ ይናገራል ።

ስለ ፡ ፖሊቲኪዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የምናቀርበው ፡ አስተያየት ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ነው ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ስለ ፡ ዐምስተኛው ፡ ክሪቲሲዝም ፡ ስለ ፡ ተባለው ፡ ቲዎሪ ፡ ጥቂት ፡ ሐሳብ ፡ እንሰጣለን ።

ከኹሉ ፡ አስቀድመን ፡ ይኸኛውም ፡ ቲዎሪ ፡ እንዳለፉት ፡ ኹሉ ፤ ካንዳንድ ፡ ስፍራዎች ፡ ላይ ፡ የሚሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ እንደመኾኑ ፡ መጠን ፤ ካንዳንዱም ፡ ላይ ፡ ስሕተት ፡ እንዳለው ፡ ለማረጋገጥ ፡ እንወዳለን ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፡ እውነት ፡ ሊባል ፡ ከሚችሉት ፡ ሐሳቦች ፡ ውስጥ ፡ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ የሚገልጸው ፡ አንደኛው ፡ እውነት ፡ የኾነው ፡ ነገር ፡ ሰው ፡ የምርመራን ፡ ሥራ ፡ ወይም ፡ የዕውቀትን ፡ ተግባር ፡ በሚፈጽምበት ፡ ሰዓት ፡ እንደዚሁ ፡ አንድ ፡ በድን ፡ የኾነ ፡ ተመልካች ፡ አለመኾኑን ፡ የሚገልጸው ፡ አስተያየት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ይኸው ፡ ቲዎሪ ፡ ሰው ፡ ለዕውቀት ፡ በሚነሳ

(፩) ስለዚህ ፡ ሐሳብ ፡ በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡ ከ፻፲፪—፻፲፭ ፡ በሰፊው ፡ ለመረዳት ፡ ትችላላህ ።

በት ፡ ጊዜ ፡ ክራሱም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዕቅዶችን ፡ እያወጣ ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ በራሱ ፡ መንገድ ፤ ይኸውም ፡ ክራሱ ፡ የተገኘ ፡ ልዩ ፡ መልክ ፡ ለዚያ ፡ ነገር ፡ በመስጠት ፡ ያንን ፡ ለምርመራ ፡ የቀረበለትን ፡ ነገር ፡ የሚያጠና ፡ ነው ፡ ሲል ፡ የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ዛሬ ፡ በብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ዘንድ ፡ እውነተኛ ፡ አስተያየት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ተገምቷል ።

እኛም ፡ የግዴታ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የነርሱን ፡ ምሳሌ ፡ ተከትለን ፡ በዚህ ፡ የክሪቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ያቀረበው ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ መኾኑን ፡ መቀበል ፡ ያስፈልገናል ። ይህንንም ፡ ሊቃውንት ፡ በሙሉ ፡ አጽድቀውታል ። ይኸውም ፡ ደግሞ ፡ ይህ ፡ የሚኾነው ፡ በአእምሮዎችን ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፤ የስሜት ፡ አውታሮቻችንም ፡ እንኳ ፡ ሳይቀሩ ፡ እንደዚሁ ፡ ከውጭ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ወሬ ፡ በሚያቀብሉት ፡ ጊዜ ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ እንደዚያው ፡ በውጭ ፡ ባለው ፡ መልኩ ፡ አድርገው ፡ እንደሚያሳዩንና ፡ ማናቸውንም ፡ ከውጭ እንደዚሁ ፡ እንዳለ ፡ የቀዳነው ፡ መስሎ ፡ የሚታየን ፡ መልክና ፡ ኹኔታ ፡ ኹሉ ፡ በእነዚህ ፡ በኹለተኛዎቹም ፡ የዕውቀት ፡ መሣሪያዎቻችን ፡ በኩል ፡ ከአእምሮዎችን ፡ እንደሚመነጨው ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ኹሉ ፡ በእነዚህኞቹም ፡ በኩል ፡ የሚመጣው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ እንደዚሁ ፡ በልዩ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የሚዘጋጅ ፡ መኾኑ ፡ ታምኗል ። ይህንንም ፡ የዕውቀትን ፡ መልክ ፡ በመጥቀስ ፡ ተፈጥሮዎችን ፡ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ ኹሉንም ፡ በራሳችን ፡ መንገድ ፡ እንድንመለከተው ፡ እንደሚያደርገን ፡ ካንት ፡ የተባለው ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ ከገጽ ፡ ፹—፹፫ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ የሚታወስና ፡ ለስሜት ፡ አውታሮቻችንም ፡ ጭምር ፡ ሊነገር ፡ የሚችል ፡ መኾኑን ፡ ለመጥቀስ ፡ ይቻላል ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ብዙዎች ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ያጸደቁት ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ እኛም ፡ ከቃላቸው ፡ ልንወጣ ፡ አንችልም ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ሊቃውንቱ ፡ እጅግ ፡ አድርገው ፡ የሚቃወሙትና ፡ ስሕተቱንም ፡ በብዙ ፡ አኳኋን ፡ ገልጸው ፡ የሚጠቅሱት ፡ ይኸው ፡ ቲዎሪ ፡ ፩ኛ ፤ ውጫዊውን ፡ ዓለም ፡ ከአእምሮዎችንና ፡ ከስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ዘንድ ፡ በሚገኙት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ፎርሙላዎች ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ በእነርሱ ፡ መልክ ፡ (ለምሳሌ ፡ ውሃ ፡ ቅርጽን ፡ የሚያገኘው ፡ ከብርጭቆው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ኹሉ) ፡ ኹኖ ፡ ይወጣል ፡ በማለት ፡ እነዚህን ፡ ለውጪው ፡ ዓለም ፡ መልክ ፡ ሰጪዎች ፡ የኾኑትን ፡ የኛው ፡ የአእምሮዎችንና ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችንን ፡ የግል ፡ ሀብት ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ አስፈላጊነት ፡ (ማለት ፡ መልክ ፡ ወይም ፡ ቅርጽ ፡ ኹነው ፡ የሚሰጡት ፡ ወይም ፡ የሚነገሩለት ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ሳይኖር) ፡ ከመጀመሪያው ፡ ተሟልተው ፡ እንዳሉ ፡ (እንደሚገኙ) ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ አድርጎ ፡ የሚሰጠው ፡ አስተያየትና ፡ ፪ኛ ፤ እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ እነዚህን ፡ ለማናቸውም ፡ ከውጭ ፡ ለሚመጣልን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ መልክ ፡ ኹነው ፡ የሚሰጡትን ፡ የኛው ፡ የግል ፡ ሀብታችን ፡ ተብለው ፡ ሊነገሩ ፡ የሚችሉትን ፡ የዕውቀት ፡ ፎርሙላዎች ፡ ወይም ፡ የአእምሮዎችንና ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ የአሠራሩ ፡ መንገድ ፡ የኾኑትን ፡ እነዚህን ፡ የተጠቀሱትን ፡ የተፈጥሮ ፡ ስጦታዎች ፡ ከመጀመሪያው ፡ ጀምሮ ፡ ተሟልተው ፡ እንደ ፡ ተሰጡና ፡ በውስጣቸውም ፡ መሻሻልን ፡ በቅጥርም ፡ ማነስንና ፡ መብዛትን ፡ የማያውቁ ፤ ለኹል ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ አሁኑ ፡ ዐይነት ፡

ኸኔው ፡ በሥራም ፡ ኾነ ፡ በቀጥር ፡ ይኸንን ፡ መንገድና ፡ ይኸንን ፡ መጠን ፡ እንደያዙ ፡ ጸንተው ፡ የሚኖሩ ፡ እንደኾኑ ፡ ዐይነት ፡ መኾናቸውን ፡ አድርጎ ፡ በሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ ብዙዎች ፡ ሳይስማሙበት ፡ ቀርተዋል ።

በእነዚህ ፡ በኹለቱ ፡ አገዛዥ ፡ የተጠቀሱት ፡ የክሪቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ አስተያየቶች ፡ ስሕተት ፡ መኾናቸውን ፡ በሳይንስም ፡ ኾነ ፡ በፍልስፍና ፡ ዕውቀት ፡ ረገድ ፡ ከፍ ፡ ያለውን ፡ ደረጃ ፡ ይዘው ፡ የሚገኙት ፡ ሊቃውንት ፡ አብዛኞቹ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የተቃወሙት ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

ይህም ፡ የሰጡት ፡ መቃወም ፡ ትክክለኛ ፡ ነገር ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም። ከአእምሮዎችንና ፡ ከስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ዘንድ ፡ የሚፈልቀው ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ በዙሪያችን ፡ ያለውን ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ መልክ፡አድርጎ ፡ ማቅረቡና ፡ ማዘጋጀቱ ፡ ርግጠኛ ፡ መኾኑ ፡ ባይካድም ፡ እንኳ ፤ የክሪቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚያስበው ፡ ይህ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሀብት ፡ መጀመሪያውኑ የተሟላ፡ኾኖ፡ሊገኝ ፡ እንደማይቻል ፡ ተረጋግጧል ። ይኸውም ፡ ማለት ፤ ይህ ፡ ያለንበት ፡ ዓለም ፡ ከእነዚህ ፡ ከዕውቀት ፡ መሣሪያዎቻችን ፡ ዘንድ ፡ መልክ ፡ ሲወስድ ፤ ብርጭቆ ፡ ቀድሞ ፡ የተወሰነ ፡ ቅርጽ ፡ ይዞ ፡ በውስጡ ፡ የሚጨመርለትን ፡ ውሃ ፤ መልክ ፡ እንደሚሰጠው ፡ ዐይነት ፡ አይደለም ። ከዚህ ፡ ላይ ፡ ጀርመናዊው ፡ ፈላስፋ ፡ LEIBNIT የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ (ገጽ ፡ ፻፳፫-፻፳፬ ፡ ተመልከት) ፡ ወደ ፡ እውነት ፡ የተጠጋ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይኸውም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በዕውቀት ፡ መሣሪያዎቻችን ፡ በኩል ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዕውቀቶችን ፡ ለማግኘት ፡ የተፈጥሮ ፡ ችሎታም ፡ ቢኖረን ፤ ይህ ፡ ከመጀመሪያው ፡ ያለ ፡ ውጭ ፡ ምክንያት፡አስቀድሞ ፡ በራሱ ፡ ተሟልቶ የሚገኝ ፡ ነገር ፡ ሳይኾን ፤ የውጭውን ፡ ዓለም ፡ ምክንያት ፡ አድርጎ ፡ የሚገለጽ ፡ መኾኑን ፡ ስሙ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ፈላስፋ ፡ አስረድቷል ። ይህ ነንም ፡ በተዳፈነ ፡ እሳት ፡ መስሎ ፡ ገልጾታል ። የተዳፈነ ፡ እሳት ፡ እንዲነድ ፡ አስቀድሞ ፡ ነዳጅ ፡ የሚኾን ፡ ነገርና ፡ ትንሽ ፡ ንፋስ ፡ እንደሚያስፈልገው ፡ አእምሮዎችንና ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችንም ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ተግባር ፡ ይፈጽሙ ፡ ዘንድ ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ያስፈልጋቸዋል ። ያለ ፡ ርሱም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ነገር ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ።

ይህም ፡ የዚህ ፡ ሰው ፡ አስተያየት ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ዛሬ ፡ በሊቃውንት ፡ ኹሉ ፡ ዘንድ ፡ ይታመናል ።

አእምሮዎችንና ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ፎርሙላ ፡ ወይም ፡ መንገድ ፡ እያወጡ ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ መልክ ፡ እንዲሰጡት ፡ አንድ ፡ የውጭ ነገር ፡ አስቀድሞ ፡ ሊኖር ፡ እንደሚገባና ፡ ያለ ፡ ርሱም ፡ እነዚህ ፡ ኹለቱ ፡ መሣሪያዎቻችን ፡ እንደዚህ ፡ በባዶ ፡ ምንም ፡ ሊያደርጉ ፡ እንደማይችሉ ፡ በመጥቀስ ፤ ሶፕንዝር ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋም ፡ በገጽ ፡ ፻፶፩-፻፶፪ ፡ የገለጸው ፡ ሐሳብ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ቢነገር ፡ ተስማሚውን ፡ ስፍራ ፡ እንዳገኘ ፡ ሊታሰብ ፡ ሳይቻል ፡ አይቀርም ።

ስለ ፡ ኹተኛውም ፡ ሐሳብ ፡ እንደዚህ ፡ የምናቀርበው ፡ አስተያየት ፡ አለን ። የዕውቀት ፡ መሣሪያዎቻችን ፡ የሚፈጽሙት ፡ የሥራ ፡ ዐቅድ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ሳይለወጥ ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ እንደዚያው ፡ እንዳለ ፡ በቀድሞው ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ ሊጸና ፡ አይችልም ። ከዚህ ፡ ላይ ፡ እነዚህ ፡ የዕውቀት ፡ መሣሪያዎቻችን ፡ ለሚፈጽሙት ፡ የሥራ ፡ ዐቅድና ፡ መንገድ ፡ ራሱ ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ በየጊዜው ፡ የሚገጥሙትን ፡ ችግሮች ፡ ለማስወገድ ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ጊዜ ፡ ዘዴ ፡ እየፈጠረና ፡ ደግሞም ፡ ይኸንን ፡ ዘዴውን ፡ መልሶ ፡ እያሻሻለ ፡ የሚፈጽመው ፡ ተግባር ፡ ለዚህ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ ዐይነተኛ ፡ ምሳሌ ፡ ሊኾን የሚችል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የዕውቀት ፡ መሣሪያዎቻችን ፡ የሚከተሉት ፡ መንገድ ፡ ከመጀመሪያው ፡ የተሟላ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ሊነገር ፡ አይቻልም ። ለምሳሌ ፤ የቀድሞዎቹ ፡ አባቶቻችን ፡ ለሚገጥማቸው ፡ ችግር ፡ ኹሉ ፡ የነበራቸው ፡ ዘዴና ፡ ብልህነት ፡ ባሁኑ ፡ በኛ ፡ በልጆቻቸው ፡ ዘመን ፡ በጣም ፡ የተሻሻለ ፡ ኾኖ ፡ እንመለከታለን ። ይኸውም ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ በየጊዜው ፡ እየተሻሻለ ፡ ሲሄድ ፡ የሚገጥሙንንም ፡ ችግሮች ፡ የምናስወግድበት ፡ ዘዴ ፡ በዚያው ፡ ልክ ፡ እየተለዋወጠና ፡ እየተሻሻለ ፡ እንደሚሄድ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

እንደዚህ ፡ ኹሉ ፡ አእምሮዎችንም ፡ ኾነ ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፤ የዕውቀት ፡ መሣሪያዎቻችን ፡ እንደ ፡ መኾናቸው ፡ መጠን ፤ እነሱም ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የፍጥረትን ፡ ምስጢር ፡ ለማግኘትና ፡ ለመረዳት ፡ በሚጣጡበትና ፡ በሚሠሩበት ፡ ሰዓት ፡ በየጊዜው ፡ የሥራቸውን ፡ ዐቅድና ፡ አካሄድ ፡ ትንሽ ፡ በትንሽም ፡ ቢኾን ፡ እየለዋወጡና ፡ እያቀያየሩ ፡ ሥራቸውን ፡ ያሻሽሉ ፡ ዘንድ ፡ የተፈጥሮ ፡ ልዩ ፡ ሀብት ፡ የተሰጣቸው ፡ መኾኑን ፡ ማመን ፡ እንደሚያስፈልገን ፡ የብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ሐሳብ ፡ ወደዚህ ፡ ያዘነበለ ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ። ይህም፡ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ ሳይቻል ፡ አይቀርም ። ይህንንም ፡ ለማረጋገጥ ፡ በቀድሞ ፡ ዘመንና ፡ ባሁኑ ፡ ዘመን ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ መልክ ፡ ያለውን ፡ ያስተያየት ፡ ልዩነት ፡ ብቻ ፡ ማሰብ ፡ በቂ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ዛሬ ፡ በሳይንስ ፡ ምርመራ ፡ የተገኘው ፡ የዓለም ፡ መልክ ፡ ቀድሞ ፡ ከነበረው ፡ መልክ ፡ (አስተያየት) ፡ ፍጹም ፡ የተለየ ፡ መኾኑን ፡ እናረጋግጣለን ። ወደፊትም ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የሚፈጠረው ፡ የሳይንስ ፡ ዐይነት ፡ ከዚህ ፡ ከዛሬውም ፡ የተለየ ፡ ሊኾን ፡ እንደሚችል ፡ ለማሰብ ፡ የሚያዳግት ፡ አይደለም ። ይኸውም ፡ የዛሬው ፡ የዓለም ፡ መልክ ፡ የቀድሞውን ፡ መልኩን ፡ ትቶ ፡ በሌላ ፡ አዲስ ፡ መልክ ፡ ተለውጦ ፡ ለቀድሞዎቹ ፡ ሰዎች ፡ ይታያቸው ፡ እንደ ፡ ነበረው ፡ ሳይኾን ፡ በሌላ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን፡ለመታየት፡እንደቻለ፡ኹሉ፡ ወደፊትም ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ዛሬ ፡ በኛ ፡ ዘመን ፡ ያለው ፡ መልኩ ፡ ተለውጦ ፡ አዲስ ፡ መልክ ፡ ይወስድ ፡ ይኾናል ፡ ብለን ፡ ብንፈርድ ፡ እንደ ፡ ድፍረት ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ስሕተት ፡ ሊቈጠርብን ፡ አይችልም ።

ይህንንም ፡ ኹሉ ፡ ያመጣንበት ፡ ምክንያት ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ የሚከተለው ፡ ዐቅድና ፡ መንገድ ፡ የክሪቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚያስበው ፡ የጸና ፡ ሳይኾን ፡ ሊቀያየርና ፡ እየተሻሻለም ፡ ሊሄድ ፡ እንደሚችል ፡ ለማመልከት ፡ ነው ።

ፕ ፆ ቂ ።

፩ኛ ፤ (ሀ) በግኖሲዮሎጂ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ የመጀመሪያው ፡ ጥያቄ ፡ ስለ ፡ ምንድር ፡ ነው ፡ ?

(ለ) ስለሱስ ፡ ስንት ፡ ዐይነት ፡ ቲዎሪዎች ፡ ቀርበዋል ፡ ?

(ሐ) እነሱስ ፡ እነማን ፡ ናቸው ፡ ?

፪ኛ ፤ (ሀ) ሰው ፡ ፍጹም ፡ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ ይችላል ፡ ሲል ፡ በሰው ፡ አእምሮና ፡ በስሜት ፡ እውታሮቻችን ፡ ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ የሰጠው ፡ ቲዎሪ ፡ ማን ፡ ይባላል ፡ ?

(ለ) የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ተከታዮች ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ እነማን ፡ ናቸው ፡ ?

(ሐ) ካሁንስ ፡ ዘመን ፡ ?

፫ኛ ፤ (ሀ) ሶቅራጥስ ፡ የማውቀው ፡ ምንም ፡ አለማወቁን ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ለተናገረው ፡ ቃል ፡ ምን ፡ ትርጓሜ ፡ ሊሰጠው ፡ ይቻላል ፡ ብለናል ፡ ?

(ለ) ሶቅራጥስ ፡ የሞት ፡ ፍርድ ፡ የተፈረደበት ፡ ምን ፡ ጥፋት ፡ አደረገ ፡ ተብሎ ፡ ነው ፡ ?

(ሐ) የዚህ ፡ ፈላስፋ ፡ ዋናው ፡ ደቀ ፡ መዝሙር ፡ ማን ፡ ይባላል ፡ ?

፬ኛ ፤ (ሀ) ፕሮታጎራስ ፡ ስለ ፡ ሰው ፡ የዕውቀት ፡ ዋጋ ፡ የተናገረው ፡ ቃል ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ነበር ፡ ?

(ለ) ዘሩ ፡ የተወለደበት ፡ ስፍራና ፡ ዘመን ፡ ያረፈበት ፡ ዕድሜና ፡ ያሟሟቱ ፡ ኹኔታ ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?

(ሐ) በግኖሲዮሎጂ ፡ ውስጥ ፡ ላለው ፡ ለመጀመሪያው ፡ ጥያቄ ፡ ከቀረቡት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ቲዎሪዎች ፡ ውስጥ ፡ ይኸው ፡ ፈላስፋ ፡ የየትኛው ፡ ቲዎሪ ፡ ተከታይ ፡ መሆኑ ፡ ነው ፡ ?

፭ኛ ፤ (ሀ) ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ ያሉትን ፡ ፈላስፎች ፡ የየት ፡ ሀገር ፡ ሰዎች ፡ እንደ ፡ ኾኑ ፡ ግለጽ ፡ ፤

(ሰዎቹ) ፡ ፕላቶን ፡ ላይብኒት ፡ ሶቅራጥስ ፡ አሪስቶተል ፡ ዎልፍ ፡

(ለ) ሶቅራጥስ ፡ እስር ፡ ቤት ፡ በነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ክሪቶን ፡ ወደ ፡ እርሱ ፡ ዘንድ ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ እየሄደ ፡ ምን ፡ ነገር ፡ ይለምነው ፡ እንደ ፡ ነበርና ፡ ሶቅራጥስም ፡ ሐሳቡን ፡ ያልተቀበለበት ፡ በምን ፡ ምክንያት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ በጥቂቱ ፡ ግለጽ ፡

፮ኛ ፤ (ሀ) የስኬፕቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ባጭሩ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ይገኝበታል ፡ ?

(ለ) ይህን ፡ ቲዎሪ ፡ ከጥንት ፡ ዘመንና ፡ ካሁን ፡ ዘመን ፡ የደገፉ ፡ (ፈላስፎች) ፡ እነማን ፡ ናቸው ፡ ?

(ሐ) የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ስሐተቱ ፡ ከምን ፡ ከምን ፡ ላይ እንደ ፡ ኾነና ፡ ለንስማማበት ፡ የሚቻለውም ፡ ከእንዴት ፡ ዐይነቱ ፡ ሐሳብ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለይተህ ፡ ግለጽ ፡

፯ ፤ (ሀ) ጥቅምንና ፡ እውነትን ፡ ያው ፡ እንደ ፡ እንደ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርጎ ፡ ሐሳብ ፡ የሚያቀርበው ፡ ቲዎሪ ፡ ማን ፡ ይባላል ፡ ?

(ለ) በጠቅላላ ፡ በውስጡ ፡ የሚገኘውን ፡ ሐሳብ ፡ አፍታትተህ ፡ ግለጽ ፡

(ሐ) ከዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ ለንስማማባቸው ፡ የሚቻሉትንና ፡ የማይቻሉትንም ፡ ሐሳቦች ፡ ባጭሩ ፡ ጠቅሰህ ፡ አንድ ፡ የተሟላ ፡ መግለጫ ፡ ስጥ ፡

(መ) ዋና ፡ ዋናዎቹንም ፡ ተከታዮቹን ፡ ጥቀስ ፡

፰ኛ ፤ (ሀ) የፖሲቲቪዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንዴት ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ይገኝበታል ፡ ?

(ለ) የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ዋናው ፡ ደጋፊ ፡ ካዲስ ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ መካከል ፡ ማን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ይታሰባል ፡ ?

(ሐ) ይኸው ፡ ፈላስፋ ፡ የዕውቀትን ፡ ደረጃ ፡ በስንት ፡ ከፍሎ ፡ ይናገራል ፡ ?

(መ) ባንደኛውና ፡ በሦስተኛው ፡ የዕውቀት ፡ ደረጃ ፡ ዘመን ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ ያለው ፡ የሰዎች ፡ ሐሳብና ፡ አስተያየት ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ ይገልጻል ፡ ?

(ሠ) ከዚህ ፡ ከፖሲቲቪዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ የምንስማማባቸውና ፡ የማንስማማባቸው ፡ ሐሳቦች ፡ የቶቹ ፡ ናቸው ፡ ?

፱ኛ ፤ (ሀ) የክሪቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የሚገኝበት ፡ ነው ፡ ?

(ለ) የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ዋና ፡ መሥራቹ ፡ ማን ፡ ነው ፡ ?

(ሐ) የሕይወት ፡ ታሪኩን ፡ ከብዙ ፡ ባጭሩ ፡ ግለጽ ፡

፲ኛ ፤ (ሀ) የፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ በስንት ፡ ክፍል ፡ እንደሚከፈል ፡ ተናግረን ፡ ነበር ፡ ?

(ለ) በምንና ፡ በምን ፡ ?

(ሐ) በያንዳንዱ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ምንምን ፡ ዐይነት ፡ ትምህርቶች ፡ ይገኛሉ ፡ ?

ምዕራፍ ፡ ኹለት ፡

የሰው ፡ ዕውቀት ፡ ምንጭ ፡

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ወደ ፡ ኹለተኛው ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ጥናት ፡ እንሻገራለን ፡ የጥናቱም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀትን ፡ የምናገኘው ፡ ከወዴት ፡ ነው ፡ ዋናው ፡ የዕውቀታችን ፡ ምንጭ ፡ ማን ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ነው ፡

በግኖሲዮሎጂ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ኹለተኛው ፡ ፕሮብሌም ፡ ይህ፡አሁን፡እንደ ፡ ተጠቀሰው ፡ ያለ ፡ ሲኾን ፤ የተሰጡት ፡ መልሶችም ፡ በሦስት ፡ ዐይነት ፡ ይመደባሉ ፡

አንደኛው ፡ መልስ ፡ ዕውቀትን ፡ የምንገባው ፡ ከውጭ ፡ ነው ፡ ከውጭም ፡ ካልኾን ፡ በቀር ፡ በሌላ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ዕውቀትን ፡ ለማግኘት ፡ አይቻልም ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ይገኝበታል ፡ ኹለተኛው ፡ አስተያየትም ፡ ዋናው ፡ የዕውቀታችን ፡ ምንጭ ፡ ራሱ ፡ አእምሮዊችን ፡ ነው ፡ በአእምሮዊችን ፡ ብቻ ፡ ተመራምረን ፡ ማናቸውንም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ለማትረፍ ፡ እንችላለን ፡ እውነትም ፡ የምትገኘው፡በአእምሮ ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ነው ፡

ሦስተኛው ፡ ደግሞ ፡ ዕውቀት ፡ ከኹለቱም ፡ በኩል ፡ ካልኾን ፡ በቀር ፡ ባንደኛው ፡ ብቻ ፡ ልትገኝ ፡ አይቻልም ፡ ለዚህ ፡ ነገር ፡ ኹለቱም ፡ አስፈላጊዎች ፡ ናቸው ፡ ይኸውም ፡ ዕውቀት ፡ ከውጭም ፡ ከኛው ፡ ከራሳችንም ፡ ዘንድ ፡ የተወጣጣች ፡ ነገር ፡ ናት ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ የምትገኝ ፡ ነገር ፡ አይደለችም ፡ ሲል ፤ ከላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ኹለቱንም ፡ የዕውቀት ፡ ምንጮች ፡ ባንድነት ፡ አስማምቶ ፡ አንድ ፡ መካከለኛ ፡ መንገድ ፡ የያዘ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ፡

ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ በየጊዜው ፡ የተነሡት ፡ ፈላስፎች ፡ ለጥያቄው ፡ ያቀረቡት ፡ መልስ ፡ የተለያየ ፡ ቢኾንም ፡ የሰጡዋቸው ፡ አስተያየቶች ፡ ኹሉ ፡ ከእነዚህ ፡ አሁን ፡ ከላይ ፡ ከተጠቀሱት ፡ ከሦስቱ ፡ መደቦች ፡ አይወጡም ፡

እነዚህም ፡ በሦስት ፡ የተመደቡት ፡ አስተያየቶች ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ ስም ፡ ተሰጥቷቸው ፡ የመጀመሪያው ፡ አስተያየት ፡ (ሐሳብ) ፡ ኤምፒሪሲዝም ፡ ኹለተኛው ፡ ሬሽናሊዝም ፡ ሦስተኛው ፡ ክሪቲሲዝም ፡ ተብለው ፡ በሦስት ፡ ዐይነት ፡ ክፍል ፡ ተመድበዋል ፡

አሁን ፡ ሦስቱም ፡ ምን ፡ ምን ፡ አስተያየት ፡ እንደሚገኝባቸው ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ባጭሩ ፡ እናስረዳለን ፡

፩ኛ ፤ ኤምፒሪሲዝም (፩) ፡

የኤምፒሪሲዝም ፡ ቲዎሪ ፤ ዕውቀታችን ፡ ኹሉ ፡ የሚመጣው ፡ ከወዴት ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ የቀረበ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ ነው ፡ በውስጡም ፡ የሚገኘው ፡ ሐሳብ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ፡

(፩) ይህ ፡ ቃል ፡ ἐμπειρία ኤምፒሪያ ፡ ከሚባለው ፡ ከጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ የተገኘ ፡ ነው ፡ በመሠረቱም ፡ የጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ ኾኖ ፡ ሳለ ፡ አውሮፓውያን ፡ በየራሳቸው ፡ ቋንቋ ፡ በሰፊው ፡ ሲሠሩበት ፡ ይገኛሉ ፡ ቃሉም ፡

ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ በአእምሮዊችንም ፡ ኾን ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ የሚፈጠሩበን ፡ አስተያየቶችና ፡ ስሜቶች ፤ በሙሉ ፡ ከውጭ ፡ የመጡ ፡ ናቸው ፡ ከራሳችን ፡ የምናመጣውና ፡ የምንፈጥረው ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ኹሉም ፡ የውጭ ፡ ቅጅ ፡ ነው ፡ ለምሳሌ ፤ ማናቸውም ፡ የቀለም ፡ ዐይነት ፡ አረንጋጭም ፡ ኾን ፡ ብጫ ፡ ቀይም ፡ ኾን ፡ ሰማያዊ ፡ ጥቁርም ፡ ኾን ፡ ነጭ ፡ እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ ሊፈጠሩብን ፡ የሚችሉት ፡ ከማየት ፡ ነው ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ሙከራ ፡ ብናደርግ ፡ ራሳችን ፡ የእነዚህን ፡ ነገሮች ፡ ስሜት ፡ በውስጣችን ፡ ለመፍጠር ፡ አንችልም ፡

ድምፅም ፡ ኾን ፡ ሌላ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ሊፈጠርብን ፡ የሚችለው ፡ በዚሁ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡

ሰው ፡ ውጫዊውን ፡ ዓለም ፡ ካልተመለከተና ፡ እሱንም ፡ ለማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀቱ ፡ አማካሪ ፡ ካላደረገው ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ያልተፈጸመ ፡ እንደ ፡ ነጭ፡ዐይነት፡ ወረቀት ፡ (tabula rasa-white paper) ማለት ፡ ነው ፡ ይህም፡ወረቀት፡ጽሑፍ፡ሊሰፍርበት፡ የሚችለው ፡ ከውጪው ፡ ዓለም ፡ ጋራ ፡ ዘወትር ፡ ግንኙነት ፡ ሲያደርግ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ከውጪው ፡ ዓለም ፡ ጋራ ፡ ያለን ፡ ግንኙነት ፡ ባንድ ፡ ምክንያት ፡ በተቋረጠ ፡ ጊዜ ፡ ማናቸውም፡ነገር ፡ አብሮ ፡ ይቆማል ፡ ምክንያቱም ፡ ለስሜቶቻችን፡በር፡ኾነው፡ ያገለግሉን ፡ የነበሩት ፡ ለምሳሌ ፡ ዐይናችን ፡ ጆሮዋችን ፡ እንዲሁም ፡ የቀሩት ፡ ኹሉ ፡ ለውጪው ፡ ዓለም ፡ ወሬ ፡ ተቀባዮች ፡ በመኾን ፡ ያገለግሉን ፡ ዘንድ ፡ የተሰጡን ፡ የሰውነት ፡ ክፍሎቻችን ፡ ከውጪው ፡ ዓለም ፡ ጋራ ፡ ያላቸው ፡ ግንኙነት ፡ ሲቆም ፡ ወዲያው ፡ እኛም ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ የውጭ ፡ ወሬ ፡ ሳናገኝ ፡ በባዶ ፡ እንቀራለን ፡

ስለዚህም ፡ የሰውን ፡ ነፍስ ፡ እንደ ፡ መስተዋት ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ ልናስባት ፡ ይቻላል ፡ ይኸውም ፡ መስተዋት ፡ በውጭ ፡ የሌለውን ፡ እንዳያነሣ ፡ ሰውም ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ከሌለና ፡ ቢኖርም ፡ ደግሞ ፡ ተጠግቶ ፡ ካልተመለከተው ፤ ማለት ፡ ከሱ ፡

በዚህ ፡ ቋንቋ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ፍች ፤ አንድ ፡ ሰው ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ራሱ ፡ አይቶ፡ዳስሶ ፡ በራሱ ፡ ተረድቶት ፡ የሚያገኘው ፡ ዕውቀት ፡ ነው፡ከዚሁም፡ኢዝም፡የተባሉትን፡ፊደላት፡በመጨረሻ፡ላይ፡ደርሶ፡በእንግሊዝኛም፡ EMPIRICISM በፈረንሳይኛም፡EMPIRISME በጀርመንኛም፡EMPIRISMUS በእጣልያኛም፡ EMPIRISMO ተብሎ ፡ ሲነገር ፤ በማየትና ፡ በመዳሰስ ፤ ይኸውም ፡ ራሱ ፡ በኑሮው ፡ የረጋገጠው ፡ በመኾን ፡ የሚገኝ ፡ ዕውቀትን ፡ የሚያመለክት ፡ እንደ ፡ መኾኑ ፡ ኹሉ ፤ ከአእምሮ ፡ ይልቅ ፡ ዐይን ፡ ጀሮ ፡ በጠቅላላም ፡ የቀሩት፡የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ቀዳሚነትና ፡ ይበልጥ ፡ ተሰሚነት ፡ ሊኖራቸው ፡ እንደሚያስፈልግ ፡ በመጥቀስ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የሚመጣውን ፡ የሬሽናሊዝምን ፡ ቲዎሪ ፡ የሚቃወም ፡ ሐሳብ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ በሚመጣው ፡ ምዕራፍ ፡ እንደምንመለከተው ፡ ኹሉ ፤ የሬሽናሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ዕውቀትን ፡ ከራሳችን ፡ ከአእምሮዊችን ፡ ዘንድ ፡ እንደምናፈልቅና ፡ እንደምናበጅ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ የሚያቀርብ ፡ ሲኾን ፤ ይኸኛው ፡ ያኹኑ ፡ የኤምፒሪሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ለዕውቀታችን ፡ ኹሉ ፡ ዋና ፡ መነሻና ፡ ምንጭ ፡ አድርጎ ፡ የሚያስበው ፡ ውጫዊውን ፡ ዓለም ፡ ነው ፡ ስለዚህም ፡ በዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ መሠረት ፡ ኹል፡ጊዜ ፡ ከውጪው ፡ ዓለም ፡ ጋራ፡ግንኙነታችንን ፡ ማጠንከር ፡ የሚያስፈልግ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ፡ በዚህም ፡ ከአእምሮ ፡ ይልቅ ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ የበለጠ ፡ ዋጋ ፡ ያላቸውና ፡ ከዚያኛው ፡ ይልቅ ፡ ተሰሚዎች ፡ ኾነው ፡ ዕውቀት ፡ በተባለው ፡ ረገድ ፡ መሪዎች ፡ እንዲኾኑን ፡ የሚገባቸው ፡ እነዚህኞቹ ፡ ናቸው ፡ ሲል ፡ ብልሚውን ፡ ለነዚህኞቹ ፡ ለኹለተኞቹ፡የሚሰጥ፡አንድ፡ ዐይነት ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ፡

ጋራ ፡ አንድ ፡ ግንኙነት ፡ ካላደረገ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብና ፡ ስሜት ፡ ሊቀረጽበት ፡ አይችልም ። መጀመሪያውን ፡ ከውጭ ፡ ወይም ፡ በውጭ ፡ የሌለ ፡ በአእምሮም ፡ ውስጥ ፡ ለመኖር ፡ አይችልም ። በውስጣችን ፡ ያለው ፡ የማናቸውም ፡ ነገር ፡ ስሜት ፡ መጀመሪያ ፡ በውጭ ፡ እንዲገኝ ፡ ያስፈልጋል ። ምክንያቱም ፡ ከውጭ ፡ ካልነሱ ፡ በቀር ፡ ከሌላ ፡ ስፍራ ፡ ልናገኘው ፡ አንችልም ። ከውጭዊው ፡ ዓለም ፡ ጋራ ፡ ግንኙነት ፡ ከሌለን ፡ እንኳን ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችንና ፡ አእምሮቻችንም ፡ ቢኾን ፡ አንድም ፡ ሊፈጽመው ፡ የሚችለው ፡ ነገር ፡ አይኖርም ። ባጭሩ ፡ በውጭ ፡ የሌለ ፡ ነገር ፡ በአእምሮም ፡ ውስጥ ፡ ሊኖር ፡ አይችልም ። Nihil est in intellectu quod nun fuerit in sensu.

የሰው ፡ አእምሮ ፡ ቢበዛ ፡ ሊያደርገው ፡ የሚችለው ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ የሚቀበሉባቸውን ፡ ነገሮች ፡ እንዲያው ፡ ካንዱ ፡ (በሐሳቡ ፡ ውስጥ) ፡ በመለያየትና ፡ እንዲሁም ፡ መልሶ ፡ በማገናኘት ፡ ወይም ፡ በማዋሐድ ፡ እንዳንድ ፡ ነገሮችን ፡ (አስተያየቶችን ፡ ማለት ፡ ነው) ፡ ለመፍጠር ፡ ይችላል ፡ እንደኾነ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ ያለ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ መነሻና ፡ ርዳታ ፡ ከራሱ ፡ ብቻ ፡ ፈጥሮ ፡ የሚያቀርበው ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም (፩) ።

ኤምፒሪሲዝም ፡ ብለን ፡ ከላይ ፡ የጠቀስነው ፡ ቃል ፡ ባጭሩ ፡ የዚህ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የሚገኝበት ፡ ተዎሪ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ተዎሪ ፡ ከጥንት ፡ ዘመንና ፡ እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ ካሁኑ ፡ ዘመን ፡ ብዙዎች ፡ ፈላስፎች ፡ ደግፈውታል ።

ለምሳሌ ፤ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ይህን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ያስተምሩ ፡ ከነበሩት ፡ ጽሑፎች ፡ ፈላስፎች ፡ መካከል ፡ ሶፊስቲና ፡ ኤፒኩራዊ ፡ የተባሉት ፡ ናቸው ። ግን ፡ ይህንንም ፡ ስንል ፡ ኹለም ፡ ሳይኾኑ ፡ ግሚሶቻቸው ፡ ናቸው ።

የዚህ ፡ ተዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ኾነው ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ የተነሡት ፡ ፈላስፎች ፡ እንደሚያደርጉት ፡ ኹሉ ፤ እነዚህም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ስማቸውን ፡ ጠቅሰን ፡ ያመጣናቸው ፡ የጥንት ፡ ፈላስፎችም ፡ በተለይ ፡ እነዚህ ፡ ኹለተኞቹ ፡ የሰው ፡ ነፍስ ፡ ያለ ፡ ውጫዊው ፡ ዓለም ፤ ማለት ፡ ከውጭው ፡ ዓለም ፡ ጋራ ፡ ሳትገናኝ ፡ ከኖረች ፡ አንዳች ፡ ነገር ፡ ያልተጻፈባት ፡ ወረቀት ፡ ኾና ፡ እንደምትቀር ፡ ዐይነት ፡ ያለች ፡ ነገር ፡ ናት ፡ ብለው ፡ በግልጽ ፡ ያስተምሩ ፡ ነበር ። ያዲሱ ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎችም ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ የቀዳትና ፡ ነጭ ፡ ወረቀት ፡ ብለው ፡ የሚሰጡትም ፡ አነጋገር ፡ ከዚያ ፡ የመጣ ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ ቢኾንም ፡ ይህ ፡ ሐሳብ ፡ የበለጠ ፡ የተስፋፋው ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ። ካገኛቸውም ፡ ደጋፊዎች ፡ ውስጥ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ። እያንዳንዳቸውም ፡ ያቀረቡት ፡ አስተያየት ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ በየስማቸው ፡ አንጻር ፡ ይገኛል ።

(፩) J. Locke, An essay concerning human understanding, 1961.

F. BACON (፩) ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ እውነተኛ ፡ ዕውቀት ፡ ወይም ፡ ጥበብ ፡ መነሻውና ፡ ምንጩ ፡ አንድ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ የእውነተኛ ፡ ጥበብ ፡ መነሻ ፡ ይህን ፡ በዙሪያችን ፡ ያለውን ፡ ዓለም ፡ መመልከትና ፡ ለማናቸውም ፡ ነገር ፡ እሱን ፡ ማማከር ፡ ነው ። ይህን ፡ በማድረግም ፡ ፈንታ ፡ በአእምሮቻችን ፡ ብቻ ፡ የምናወጣቸውና ፡ የምናወርዳቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳቦቻችን ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ፍሬ ፡ አይገኝባቸውም ። ዕውቀት ፡ እውነተኛ ፡ ዕውቀት ፡ ኾና ፡ ልትመሰገን ፡ እንዲቻል ፤ ኹለተኛም ፡ ጥቅም ፡ እንዲገኝባት ፡ ሲፈለግ ፡ የውጪውን ፡ ዓለም ፡ ጠንቅቆ ፡ በመመልከትና ፡ በመመርመር ፡ ብቻ ፡ የተገኘች ፡ እንድትኾን ፡ ያስፈልጋል ። ይህ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ዕውቀት ፡ የሰውን ፡ ኑሮ ፡ በጣም ፡ አድርጋ ፡ የምታሻሸልና ፡ የዚህንም ፡ ዓለም ፡ ብዙውን ፡ ችግር ፡ ልታቃልልልን ፡ የምትችል ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ጎይል ፡ ያላት ፡ ነገር ፡ ትኾናለች ።

እውነተኛነቷንም ፡ የምናውቀው ፡ አንደኛ ፡ እንደዚህ ፡ አሁን ፡ እንደተባለው ፡ በራሳችን ፡ ፈጠራ ፡ ሳይኾን ፡ የውጪውን ፡ ዓለም ፡ ድገና ፡ አድርጎ ፡ በመመልከት ፡ የርሱ ፡ ትክክለኛ ፡ ቅጽ ፡ የኾነች ፡ ጊዜ ፡ ነው ። ኹለተኛም ፡ ደግሞ ፡ እውነተኛ ፡ መሠረት ፡ እንዳላት ፡ ሊታወቅ ፡ ይቻላል ። ዘንድ ፡ አስፈላጊው ፡ ሙከራ ፡ ተደርጎባት ፡ የታሰበውን ፡ ውጤት ፡ እንድትሰጥ ፡ ያስፈልጋል ። ይህ ፡ ሲኾን ፡ ለማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ እውነተኛ ፡ ዕውቀት ፡ መነሻ ፡ ሊኾን ፡ የሚችለው ፡ ውጫዊውን ፡ ዓለም ፡ ድገና ፡ አድርጎ ፡ መመልከትና ፡ ለማናቸውም ፡ ሐሳብ ፡ እሱን ፡ ማማከር ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

J. LOCKE (፪) ሰው ፡ ዕውቀትን ፡ ከውጭ ፡ እንደሚቀዳ ፡ አድርገን፡ካላሰብንና ፡ ከውጪው ፡ ዓለም ፡ ጋራ ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ በመቀረጥ ፡ ብቻውን ፡ ካስቀረነው ፡ ያልተጻፈበት ፡ አንድ ፡ ነጭ ፡ ወረቀት ፡ ማለት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ አንዳንድ ፡ ፈላስፎች፡ሰው ፡ ከራሱ ፡ አመንጭቶ ፡ ስለ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶችን ፡ ሊሰጥ ፡ ይችላል ፡ ሲሉ ፡ የሚያትተት ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ምንም ፡ መሠረት ፡ የለውም ። በእውነቱ ፡

(፩) ቢከን ፡ እንግሊዛዊ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። የተወለደውም ፡ በሎንዶን፡ከተማ ፡ ባ፲፭፻፳፭ ፡ ዓ. ም. ነው ። በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ የአሪስቶትልን ፡ ፍልስፍና ፡ አጠና ። በኋላም ፡ ወደ ፡ ፈረንሳይ፡ሀገር ፡ ሄዶ ፡ ከዚያ ፡ ጥቂት ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ቈዩ ፡ ያባቱ ፡ ሞት ፡ ወሬ ፡ ስለ ፡ ደረሰው ፡ ወደ ፡ ሀገሩ ፡ ተመልሶ ፡ መጣ ። ጥቂት ፡ ጊዜም ፡ እንደ ፡ ቈዩ ፡ ከዩኒቨርሲቲ ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ያጠና ፡ ጀመር ። በዚህም ፡ ትምህርት ፡ ልዩ ፡ ችሎታ ፡ በማሳየቱ ፡ ትምህርቱን ፡ ፈጽሞ ፡ ሲወጣ ፡ በቤተ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ በአማካሪነት ፡ እንዲያገለግል ፡ ተብሎ ፡ ከዚያው ፡ ሥራ ፡ ተሰጠው ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ በቤተ ፡ መንግሥቱ ፡ ውስጥ ፡ ሲያገለግል ፡ እንደ ፡ ቈዩ ፡ በችሎታው ፡ እስከ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ከፍተኛ ፡ ኹመት ፡ ደርሷል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ሥራ ፡ ቢኖረውም፡መጽሐፍ ፡ ከመመልከትና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ምርመራም ፡ ከማድረግ ፡ አልባዘነም ። በመጨረሻ ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ ጥፋት ፡ ተገኝቶበት ፡ ታስሯል ፡ ይባላል ። በተወለደው ፡ በ፰ ፡ ዓመቱ ፡ ወደ ፡ ፲፯፻፳፯ ፡ ዓ. ም. ላይ ፡ ዐረፈ ።

(፪) ጆን ፡ ሎክ ፡ እንግሊዛዊ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ርሱም ፡ የተወለደው ፡ በ፲፯፻፴፪ ፡ ዓ. ም. ነው ። ያረፈውም ፡ ባ፲፯፻፶፬ ፡ ዓ. ም. ነው ። አባቱ ፡ ሕግ ፡ ዐዋቂና ፡ የተማሪ ፡ ሰው ፡ ነበር ። ልጁም ፡ እንዲማርላት ፡ የወደደው፡የፍልስፍናና ፡ የሕክምና ፤ እንደዚሁም ፡ የፊዚክስ ፡ ትምህርት ፡ ስለ ፡ ነበር ፤ ጥናቱን ፡ በነዚህ ፡ ትምህርቶች ፡ ላይ ፡ እንዲያደርግ ፡ ከትምህርት ፡ ቤት ፡ አስገብቶ ፡ ብዙ ፡ ዓመት ፡ አስተማረው ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ ልጅ ፡ ከሕክምናው ፡ ትምህርት ፡ ይልቅ ፡ ያፈቅራቸው ፡ የነበሩት ፡ የቀሩትን ፡ ፍልስፍናና ፡ የፊዚክስን ፡ ትም

ሰው ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ከራሱ ፡ ሊፈጥር ፡ አይችልም ። ማናቸውም ፡ አሁን ፡ ያለን ፡ ዕውቀትና ፡ የሰሜት ፡ ዐይነት ፡ ኹሉ ፡ ካንድ ፡ ስፍራ ፡ ብቻ ፡ የተገኘ ፡ ነው ፤ ይኸውም ፡ ከውጭ ፡ ነው ።

ዐይኖቻችንንና ፡ ጀሮዎቻችንን ፡ ገልጠን ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ ካልተመለከትንና ፡ ካላዳመጥን ፡ እንደዚሁም ፡ በእጆቻችን ፡ ነገሮቹን ፡ ዳስሰን ፡ ካልተረዳናቸው ፤ በመላሳችንም ፡ ካልቀመስናቸው ፤ ባፍንጫችንም፡ካላሸተትናቸው ፤ በውጭ፡በነገሮቹ ፡ ላይ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ድምፅ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ የሰውነት ፡ ኹኔታ ፡ ደግሞም ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ጣዕምና ፡ መዓዛ ፡ እንዳላቸው ፡ ለማወቅና ፡ ለመረዳት ፡ አንችልም ።

ስለዚህ ፡ ዕውቀትን ፡ ወይም ፡ ስለ ፡ ውጪው ፡ ዓለም ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ልዩ ፡ ወሬን ፡ ለማግኘት ፡ የምንችለው ፡ አንድም ፡ በመመልከትና ፡ በመስማት ፤ አንድም ፡ በመማርና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሙከራዎችን ፡ በውጪው ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ በማድረግ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከውጭ ፡ ምንም ፡ ሳይሆን ፡ ምንም ፡ ሳንሰማ ፡ ምንም ፡ ሳንማር ፡ በጠቅላላ ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሥራ ፡ ያገለግሉን ፡ ዘንድ ፡ በተፈጥሮ ፡ የተሰጡንን ፡ የሰውነት ፡ ክፍሎች ፡ ካልሠራንባቸው ፡ ቀለም ፡ ድምፅ ፡ እነዚህን ፡ የመሳሰሉት ፡ ኹሉ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ እንደ ፡ ኹኔ ፡ ልንረዳ ፡ አንችልም ።

ነገር ፡ ግን ፡ እውነተኛው ፡ ነገር ፡ ይህ ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፡ ሰው ፡ በራሱ ፡ በተፈጥሮው ፡ የሚያውቃቸው ፡ ብዙ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮች ፡ ይገኛሉ ፡ በማለት ፡ የሒሳብንና ፡ የሎጂክ ፡ ዕውቀቶችን ፡ ለምሳሌ ፡ ያኽል ፡ እያደረጉ ፡ የሚያመጡና ፡ በዚህም ፡ እጅግ ፡ አድርገው ፡ የሚከራከሩ ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ አይታጡም ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ አሁንም ፡ መልሰን ፡ ስናረጋግጥ ፡ ከውጭ ፡ ካልኾን ፡ በቀር ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ ከራሳችን ፡ አንቅተን ፡ የምንፈጥረውና ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ትምህርትም ፡ በራሳችን ፡ ብቻ ፡ የምንረዳቸው ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ሊገኙ ፡ አይቻልም ። ባጭር ፡ ቃል ፡ ዕውቀታችን ፡ በሙሉ ፡ የውጭ ፡ ቅጅ ፡ ነው ።

ደግሞ ፡ እነዚህ ፡ አሁን ፡ የተባሉት ፡ ሰዎች ፡ እንደሚሉት ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ ያልተማረውም ፡ ከተማረው ፡ ሕፃኑም ፡ ካዋቂው ፡ ያልሠለጠነውም ፡ ከሠለጠነው ፡ ጋራ ፡ እኩል ፡ የሚደርሱባቸውና ፡ የሚረዱዋቸው ፡ ያው ፡ ዐይነት ፡ የኹኔ ፡ ዕውቀቶች ፡ በነበሩ ፡ ነበር ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ ማናቸውም ፡ ዕውቀት ፡ የሚገኘው ፡ ከማየት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከትምህርት ፡ ስለ ፡ ኹኔ ፡ እያንዳንዱ ፡ ሕዝብ ፡ እንደ ፡ ባህሉና ፡ እንደ ፡ ትምህርቱ ፡ መለያየት ፡ መጠን ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ የሚሰማው ፡ ስሜት ፡ ለየራሱ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ስለዚህ ፡ ከብዙዎቹ ፡ የሕዝብ ፡ ነገሮች ፡ መካከል ፡ ባንደኛው ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘውን ፡

ሀርት ፡ ነበር ። ከትምህርት ፡ ቤቱም ፡ ትምህርቱን ፡ ፈጽሞ ፡ እንደ ፡ ወጣ ፡ ለጥቂት ፡ ዓመታት ፡ ያኽል ፡ በተማረው ፡ የሕክምና ፡ ትምህርት ፡ አገልግሏል ። በኋላ ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ሥራ ፡ ትቶ ፡ በነዚያ ፡ በሚወዳቸው ፡ ትምህርቶች ፡ ላይ ፡ ምርመራና ፡ ጥናት ፡ ማድረግ ፡ ጀመረ ። ዕውቀቱንም ፡ በነዚህ ፡ ትምህርቶች ፡ ላይ ፡ እያስፋፋላል። ጆን ፡ ሎክ ፡ ሀገር ፡ ማየትን ፡ ስለሚወድ ፡ ብዙ ፡ ሀገሮችን ፡ ጉብኝቷል ።

አንዱን ፡ ሰው ፡ ነጥለን ፡ ወስደን ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ጉዳይ ፡ ሐሳቡን ፡ እንዲሰጥ ፡ ብንጠይቀው ፤ የሚሰጠን ፡ እስተያየት ፡ ያንን ፡ ከወገኖቹ ፡ ዘንድ ፡ የሰማውንና ፡ የተማረውን ፤ የወገኖቹን ፡ ባህል ፡ የተደገፈውን ፡ እስተያየት ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ የሰው ፡ ዕውቀት ፤ ማለት ፡ ለማናቸውም ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ እስተያየት ፡ ቢኖረው ፡ ያንን ፡ እስተያየቱን ፡ ወይም ፡ ዕውቀቱን ፡ የሚያገኘው ፡ በተፈጥሮ ፡ ሳይኾን ፡ ከሰዎች ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ከቤተ ፡ ሰቡ ፡ ከትምህርት ፡ ቤቱ ፡ በጠቅላላም ፡ ከዚያው ፡ ከሚኖርባቸው ፡ ሕዝቦች ፡ ዘንድ ፡ ማለት ፡ ነው ።

አሁን ፡ ደግሞ ፡ እነዚህ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ሰዎች ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ ትልልቅ ፡ ሰዎች ፡ ደጉንና ፡ ክፉውን ፡ ለይተው ፡ እንደሚያውቁ ፡ ሕፃናትም ፡ እንደዚህ ፡ እንደ ፡ እነርሱ ፡ ከነዚህ ፡ ካዋቂዎቹ ፡ እኩል ፡ ያንኑ ፡ ነገር ፡ ባወቁ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ በእውነቱ ፡ ስንመለከት ፡ ሕፃናት ፡ ስለ ፡ ደጉና ፡ ስለ ፡ ክፉ ፡ ምንም ፡ የሚያውቁት ፡ ነገር ፡ የላቸውም ። ኹሉንም ፡ ነገር ፡ የሚደርሱበት ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ በቤተ ፡ ሰብና ፡ በትምህርት ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ሳሉ ፡ ስለ ፡ ደጉና ፡ ስለ ፡ ክፉ ፡ ነገር ፡ ተለይቶ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ትምህርት ፡ ስለሚደረግላቸው ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ እነርሱም ፡ በኋላ ፡ እንደ ፡ ዐዋቂዎቹ ፡ ተመልሰው ፡ ራሳቸው ፡ በፈንታቸው ፡ ከዚያ ፡ ቀን ፡ በኋላ ፡ ይህ ፡ ደግ ፡ ነው ፤ ያ ፡ ግን ፡ ክፉ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳቦችን ፡ ያቀርባሉ ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ እንግዲህ ፡ የሚያስረዳን ፡ ዕውቀት ፡ ከውጭ ፡ ወይም ፡ ከትምህርት ፡ እንደ ፡ ኹኔ ፡ እንጂ ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ ዘንድ ፡ አልመጣንቷን ፡ ነው ። ይህ ፡ ነው ፡ ባጭሩ ፡ የፈላስፋው ፡ የሐሳቡ ፡ አቅጣጫ ።

ይህንንም ፡ B. RUSSELL የተባለው ፡ ሊቅ ፡ HISTORY OF WESTERN PHILOSOPHY በሚለው ፡ መጽሐፉ ፡ በገጽ ፡ ፪፻፴፫-፪፻፴፬ ፡ እንዲህ ፡ በማለት ፡ ጠቅሶታል ።

“Locke may be regarded as the founder of empiricism, which is the doctrine that all our knowledge (with the possible exception of logic and mathematics) is derived from experience. Accordingly the first book of Essay is concerned in arguing, as against Plato, Descartes, and the scolastics, that there are no innate ideas or principles. In the second book he sets to work to show, in detail, how experience gives rise to various kinds of ideas. Having rejected innate ideas, he says:

“Let us then suppose the mind to be, as we say, white paper, void of all characters, without any ideas; how comes it to be furnished? Whence comes it by that vast store, which the busy and boundless fancy of man has painted on it with an almost endless variety? Whence has it all the materials of reason and knowledge? To this I answer in one word, from experience: in that all our knowledge is founded, and from that it ultimately derives itself.” (Book II, Chap. i, sec. 2) . . .

D. HUME (፩) ማናቸውም ፡ ዕውቀታችን ፡ ከውጭ ፡ የሚመጣ ፡ ነገር ፡ ነው። ለምሳሌ ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ የሚፈጠርብንን ፡ እንደ ፡ ማናቸውንም ፡ ዐይነት ፡ ተርታ ፡ የኾነ ፡ ስሜትን ፡ በንግድ ፡ ከውጭ ፡ የመጣ ፡ መኾኑን ፡ ልናረጋግጥ ፡ እንችላለን ። በውጭ ፡ የሌለውን ፡ ነገር ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ በኖርም ፡ ርሱን ፡ ለመረዳት ፡ የምንችልበት ፡ ለዚህ ፡ የሚያገለግለን ፡ የሰውነት ፡ ክፍል ፡ ከሌለን ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ስሜት ፡ ሊፈጠርብን ፡ አይችልም ። ለምሳሌ ፡ ስለ ፡ ቀለም ፡ ዐይነት ፡ ስለ ፡ ድምፅ ፡ ዐይነት ፡ በጠቅላላም ፡ እነዚህን ፡ ስለመሳሰሉት ፡ ነገሮች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስሜቶች ፡ የሚፈጠሩብን ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ መጀመሪያ ፡ በውጭ ፡ ሲኖሩና ፡ እነሱንም ፡ ለመቅዳት ፡ የምንችልበት ፡ ልዩ ፡ አካላት ፡ ያሉን ፡ ጊዜ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ገና ፡ ሲወለዱ ፡ ዕውሮችና ፡ ደንቄዎች ፡ ኹነው ፡ የተፈጠሩ ፡ ሰዎች ፡ ስለነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ምንም ፡ ሐሳብ ፡ ሊወስዱ ፡ (ሊያገኙ) አይችሉም ።

ይኸውም ፡ ዕውቀት ፡ ልትገኝ ፡ የሚቻለው ፡ ከውጭ ፡ ብቻ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ ከውጭ ፡ ቀድተው ፡ የሚነግሩዋቸው ፡ አስፈላጊዎቹ ፡ የሰውነት ፡ ክፍሎች ፡ ስለ ፡ ሌሎቻቸው ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፡ አንድ ፡ ዕውር ፡ ኹኖ ፡ የተወለደ ፡ ሰው ፡ በሐሳባችን ፡ እናምጣ ። ይህንንም ፡ ሰው ፡ ስለ ፡ ቀለም ፡ ዐይነት ፡ ልናስረዳው ፡ እንደምንፈልግ ፡ ይኹን ። በእውነቱ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ዘዴ ፡ ብናመጣ ፡ ጥቅር ፡ ወይም ፡ ነጭ ፡ እንደዚህም ፡ ስለ ፡ ቀሩት ፡ ሌሎች ፡ የቀለም ፡ ዐይነቶች ፡ አንድም ፡ ሐሳብ ፡ ልንሰጠው ፡ አንችልም ። እንዲሁም ፡ ደንቄሮች ፡ ኹኖ ፡ የተወለደውን ፡ ሰው ፡ ስለ ፡ ድምፅ ፡ ዐይነት ፡ ልናስረዳው ፡ ብንሞክር ፡ እንደዚህ ፡ እንደ ፡ ላይኛው ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ውጤት ፡ በከንቱ ፡ ለፍተን ፡ መቅረታችን ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ኹለት ፡ ሰዎች ፡ እንደዚህ ፡ ዐይነቶቹን ፡ ነገሮች ፡ ያላዩዋቸው ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ ይህን ፡ ለማስረዳት ፡ ማናቸውም ፡ ዘዴ ፡ ምንም ፡ ጥቅም ፡ የሌለው ፡ ይኾናል ።

እንደዚህ ፡ ያሉትን ፡ ነገሮች ፡ እነርሱው ፡ ራሳቸው ፡ ማለት ፡ የመጀመሪያውም ፡ በዐይኖቹ ፡ ኹለተኛውም ፡ በጀሮዎቹ ፡ ካልተረዱዋቸው ፡ በቀር ፡ በውጭ ፡ ትምህርትና ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የእጅ ፡ አሰነዛዘር ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ ልናስረዳቸው ፡ አንችልም ።

ስለዚህ ፡ ያለ ፡ መመልከትና ፡ ያለ ፡ መስማት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ያለ ፡ ትምህርት ፡ እንደዚህ ፡ በተፈጥሮ ፡ ብቻ ፡ ዕውቀትን ፡ ማግኘት ፡ ፈጽሞ ፡ የሚቻል ፡ አይደለም ። ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ማለት ፡ የራስንም ፡ ቋንቋ ፡ ኾነ ፡ የሌላውን ፡ ሕዝብ፡ቋንቋ፤

(፩) ዴቪድ ፡ ሂዩም ፡ እንግሊዝካዊ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው። የተወለደው ፡ በኢዲምበራ ፡ ከተማ ፡ ባ፲፯፻፲፩ ፡ ዓ.ም. ነው ። የረፈውም ፡ ደግሞ ፡ ባ፲፯፻፳፯ ፡ ዓ.ም. በ፳፭ ፡ ዓመቱ ፡ ነው ። ዴቪድ ፡ ሂዩም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ስሙ ፡ ጥሩ ፡ ፈላስፋና ፡ በፖለቲካል ፡ ሳይንስ ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ችሎታና ፡ ሌላም ፡ ብዙ ፡ ዕውቀት ፡ የነበረው ፡ ትልቅ ፡ ሰው ፡ ነው ። ስለ ፡ ዕውቀቱም ፡ በብዙዎች ፡ ሀገሮች ፡ የታወቀና ፡ የተመሰገነ ፡ ነው ። በተለይም ፡ ካንት ፡ የተባለው ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ ከዕንቅልፉ ፡ ያስነሣውና ፡ በግኖሲ፡ፎካል ፡ ጥናት ፡ ላይ ፡ አዲስ ፡ መንገድ ፡ እንዲከፍት ፡ ያደረገው ፡ ይኸው፡የተቀሰው ፡ ሂዩም ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ መኾኑን ፡ ራሱ ፡ በምስጋና ፡ ስሙን ፡ ያነሣዋል ።

ከዚያም ፡ በሞራል ፡ በኩል ፡ የሚመሰገኑትንና የሚነቀፉትን ፡ ሥራዎች ፡ ለይቶ ፡ ለመናገር ፡ በጠቅላላም ፡ ከትንሹ ፡ እስከ ፡ ትልቁ ፡ ያለው ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ ኹሉ ፡ አንድም ፡ ራስ ፡ በመመልከት ፡ ብቻ ፡ (ራሳችን ፡ ካላየናቸውና ፡ ካልተረዳናቸው ፡ በቀር ፡ በሰዎች ፡ መሪነት ፡ የማይያዙልን) (የማይገቡን) ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ ይገኛሉ። ከነዚህም ፡ ውስጥ ፡ ለምሳሌ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ በዕውኑና ፡ በደንቄሮች ፡ ላይ ፡ ያገኘነው ፡ ችግር ፡ እንደ ፡ አንደኛው ፡ ኹኖ ፡ ሊገመት ፡ ይቻላል) ፡ አንድም ፡ በሌሎች ፡ በመመራት ፡ ካልኾነ ፡ በቀር ፡ ስለ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ዕውቀት ፡ ወይም ፡ አስተያየት ፡ ሊጥረን ፡ አይችልም ።

J.S. MILL (፩) ማናቸውም ፡ ዕውቀታችን ፡ ያለ ፡ ኤክስፒሪያንስ ፡ ሌላ ፡ መነሻ ፡ የላትም ። ከገዛ ፡ ራሳችን ፡ ሕሊና ፡ የፈለቁ ፡ መስለው ፡ የሚታዩን ፡ የሎጂክ ፡ አስተያየቶቻችን ፡ ስንኳ ፡ ሳይቀሩ ፡ (ለምሳሌ ፡ ተቃራኒ ፡ የኾኑ ፡ ነገሮች ፡ ባንድነት ፡ ለመዋል ፡ አይችሉም ፡ እያልን ፡ የምናስባቸው ፡ ነገሮችና ፡ እነዚህን ፡ የመሳሰሉት ፡ ኹሉ) ፡ የተገኙት ፡ ከውጭ ፡ ነው ። ዋናው ፡ አገልግሎታቸውም ፡ በሐሳባችንና ፡ በንግግራችን ፡ ውስጥ ፡ ዝብርቅርቅ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ሳናመጣ ፡ (ሳናስገባ) ፡ በመጀመሪያ ፡ ላይ ፡ የተናገርነውን ፡ ሐሳብ ፡ ጠብቀን ፡ እንድንገኝ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፡ ካንድ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ መጥፎ ፡ ያልነውን ፡ ከሌላ ፡ ስፍራ ፡ መልካም ፡ ብለን ፡ በማምጣት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ባንድ ፡ ላይ ፡ ሊደረጉ ፡ የማይቻሉ ፡ ኹለት ፡ ድርጊቶችን ፡ ወይም ፡ ኹኔታዎችን ፡ በማምጣት ፡ ያንኑ ፡ ነገር ፡ መልካምና ፡ ከፉ ፡ ሐሰትና ፡ እውነት ፡ እያልን ፡ የተዘበራረቀና ፡ ያልኾነ ፡ ሐሳብ ፡ እንዳንናገር ፡ ሕሊናችን ፡ የሚመራን ፡ የመንገድ ፡ ዐይነት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ በኹን ፡ እኤምሮ ፡ እያለው ፡ (ሕፃን ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ አእምሮው ፡ የታወከና ፡ በሚገባ ፡ ለማመዛዘን ፡ የማይችል ፡ ሰው ፡ ካልኾነ ፡ በቀር) ያንኑ ፡ ነገር ፡ (ምንም ፡ ነገር ፡ ይኹን) ፡ በዚያው ፡ ሰዓት ፡ ረጅምም ፡ እጭርም ፡ አዲስም ፡ አሮጌም ፡ ወፍራምም ፡ ቀጭንም ፡ ብሎ ፡ ሊጠራው ፡ እይታልም ። ምክንያቱም ፡ አንደኛው ፡ ለሌላው ፡ ተቃዋሚውና ፡ አፍራኹ ፡ ሲኾን ፡ እሳትና ፡ ውሃ ፡ አብረው ፡ ሊገኙ ፡ የማይቻሉ ፡ ነገሮች ፡ እንደመኾናቸው ፡ መጠን ፡ እነዚህ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱትንም ፡ ነገሮች ፡ ለዚያው ፡ ላንዱ ፡ ነገር ፡ ደርበን ፡ ለመናገር ፡ ለሕሊናችን ፡ ትክክለኛ ፡ ሐሳብ ፡ ኹኖ ፡ አይታዩውም ።

ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ መልስ ፡ ሊፈለግለት ፡ የሚገባው ፡ ዋናው ፡ ጥያቄ ፡ አእምሮዎችን ፡ እንደዚህ ፡ ያሉትን ፡ ተቃራኒ ፡ ነገሮችን ፡ በሐሳቡ ፡ ውስጥ ፡ ለማስገባት ፡ የማይፈቅደው ፡ በምን ፡ ምክንያት ፡ ነው ? በምን ፡ ዐይነት ፡ እኳኋን ፡ ነው ፡ እንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ የአእምሮዎችን ፡ ያስተባባብ ፡ መንገድ ፡ ኹኖ ፡ የተገኘው ? አእምሮዋ

(፩) ዴቪ ፡ ፈላስፋ ፡ ትውልዱ ፡ እንግሊዝካዊ ፡ ነው ። የተወለደው ፡ ባ፲፭፻፶፯ ፡ ዓ.ም. ሲኾን ፡ የረፈው ፡ ደግሞ ፡ ባ፲፱፻፱ ፡ ዓ.ም. ነው ። ገና ፡ ከሕፃንነቱ ፡ በቂ ፡ ትምህርት ፡ አግኝቶ ፡ ያደገ ፡ ነው ። የጥንት ፡ ጽሑፍ ፡ ያንና ፡ ላቲኖች ፡ የጻፉዋቸውን ፡ መጻሕፍት ፡ እንደዚህም ፡ በየጊዜው ፡ ተነሥተው ፡ የነበሩትን ፡ የፍልስፍና ፡ ዐይነት ፡ ትምህርቶችን ፡ ኹሉ ፡ በራሱ ፡ ተስታቅልል ፡ በማናቸውም ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ ሰፊና ፡ ጥልቅ ፡ የኾነ ፡ ዕውቀት ፡ እንዳለው ፡ ይታሰባል ። ከእንግሊዝ ፡ ሀገር ፡ ታላላቅ ፡ ፈላስፎችም ፡ አንዱ ፡ ነው ።

ችንን ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እንዲሠራ ፡ ያስገደደው ፡ ምን ፡ ነገር ፡ አለ ፡
በእውነቱ ፡ ነገሩን ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ብንመለከተው ፡ ይህ ፡ የኾነው ፡ ራስዋ ፡
ፍጥረት ፡ የምትከተለው ፡ መንገድ ፡ እንደዚህ ፡ ያለ ፡ በመኾኑ ፡ ሰውም ፡ ከርሷ ፡ ይኸ
ንኑ ፡ ነገር ፡ አግኝቶ ፡ የራሱንም ፡ መንገድ ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ ለማድረግ ፡ ስለለመደ ፡
ነው ።

ለምሳሌ ፤ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ብርሃንና ፡ ጨለማ ፡ እሳትና ፡ ውሃ ፡ የምንላቸው ፡
ነገሮች ፡ አሉ ። እነዚህንም ፡ ነገሮች ፡ ለየብቻቸው ፡ ወይም ፡ በየተራ ፡ እንደገና ፡ እንጂ ፤
ባንድነት ፡ ኾነው ፡ በዚያው ፡ ሰዓት ፡ አብረው ፡ የተገኙበት ፡ በእውነቱ ፡ አንድም ፡
ጊዜ ፡ አይገኝም ። እንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡ ነገር ፡ ሲደረግ ፡ አይቻለሁ ፡ ብሎ ፡ ለመናገር ፡
የሚደፍር ፡ ሰው ፡ የለም ።

እንግዲህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ነገሩን ፡ ልብ ፡ አድርገን ፡ ያስተዋልነው ፡ እንደ፡
ኾነ ፡ በውጭ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮችን ፡ በመመልከት ፡ ብቻ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ የሎ
ጂክ ፡ አስተያየቶች ፡ ተብለው ፡ ከሚነገሩት ፡ ውስጥ ፡ አንደኛውን ፤ ለምሳሌ ፡ የተቃራኒ ፡
አስተያየቶችን ፡ ባንድነት ፡ አለመዋል ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ ፡ ከፍጥረት ፡ ቀድተን ፤ የር
ስዋን ፡ ምሳሌ ፡ ተከትለን ፡ እንዳገኘነው ፡ ልናረጋግጥ ፡ እንችላለን ። ይህም ፡ ማለት ፤
እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ የሎጂክ ፡ አስተሳሰብ ፡ የኾነውን ፡ ነገር ፡ የደረሰንበት ፡ በዚህ ፡
ነገር ፡ ፍጥረትን ፡ ምሳሌ ፡ አድርገን ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡
ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ዋናው ፡ መነሻና ፡ ረዳት ፡ የኾነን ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ ራሷ ፡ ፍጥረት ፡ ናት ።

የኤምፒሪሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡
ሰዎች ፡ ናቸው ። እያንዳንዳቸውም ፡ የሚያቀርቡዋቸው ፡ ሐሳቦች ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ከላይ ፡
እንደተጠቀሰው ፡ ነው ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ደግሞ ፡ የኹሉም ፡ ንግግር ፡ ጥቂት ፡ ካንዳ
ንድ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ የተለያየ ፡ መስሎ ፡ ቢታይም ፤ ኹሉም ፡ ያንኑ ፡ መሥመር ፡ የያዘ ፡
ሐሳብ ፡ እንደሚደግፉ ፡ እንመለከታለን ። ይኸውም ፡ እያንዳንዳቸው ፡ ዕውቀት ፡ ከውጭ ፡
የምትመጣ ፡ ነገር ፡ መኾኗን ፡ በመቀበል ፡ ኹሉም ፡ በዚህ ፡ ስምም ፡ ናቸው ። ዋና ፡ ዋና
ዎቹም ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የጠቀስናቸው ፡ ናቸው ።
ነገር ፡ ግን ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ የሚደግፉ ፡ ሌሎችም ፡ ብዙዎች ፡ ፈላስፎች ፡ መኖራ
ቸውን ፡ መዘንጋት ፡ አያስፈልግም ።

፪/ ሪሼናሊዝም (፩) ።

ኹለተኛው ፡ ስለ ፡ ዕውቀታችን ፡ ምንጭ ፡ የቀረበው ፡ መልስ ፡ ሪሼናሊዝም ፡
ተብሎ ፡ ይነገራል ። ይህም ፡ ቲዎሪ ፡ ከኤምፒሪሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ፍጹም ፡ የተለየ ፡ ነው ።

(፩) ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ሪሼናሊዝም ፡ ብለን ፡ ያመጣነው ፡ ቃል ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ለተጠቀሰው ፡ ኤም
ፒሪሲዝም ፡ ለተባለው ፡ ተቃዋሚ ፡ የኾነ ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ። እሱም ፡ በዚህ ፡ ቃል ፡ እንዲጠራ ፡ የኾነበት ፡ ምክ
ንያት ፡ ከአእምሮ ፡ በሚገኘው ፡ ምክንያትና ፡ ለአእምሮ ፡ ትክክለኛ ፡ ኾኖ ፡ በሚታይ ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ መሄድ ፡
የሚገባ ፡ መኾኑን ፡ የሚጠቅስና ፡ በማናቸውም ፡ የዕውቀት ፡ ረገድ ፡ አእምሮ ፡ ቀዳሚነትና ፡ ተሰሚነት ፡ ሊኖ

ይኸውም ፡ ይህ ፡ ያሁኑ ፡ ለዚያኛው ፡ ተቃራኒው ፡ የኾነ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ቲዎሪ ፡
ነው ።

ያለፈው ፡ ኤምፒሪሲዝም ፡ የተባለው ፡ እንደ ፡ ተመለከተነው ፡ ኹሉ ፤ ዕውቀትን ፡
ከውጭ ፡ እንደምትመጣ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርጎ ፡ ሲናገር ፤ ይህ ፡ ያሁኑ ፡ የሪሼና
ሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ በመቃወም ፡ እውነትን ፡ ወይም ፡ ዕውቀትን ፡
ከኛው ፡ ከገዛ ፡ ራሳችን ፡ አእምሮ ፡ እንደምትፈልቅ ፡ አድርጎ፡ያስባታል ። በውስጡም ፡
ያለው ፡ ሐሳብ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።

ሰው ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ትምህርትና ፡ ድጋፍ ፡ በራሱ ፡ ብቻ ፡ አመዛዝኖ ፤
ይኸውም ፡ ራሱ ፡ ብቻውን ፡ አውጥቶና ፡ አውርዶ ፡ በራሱ ፡ ምርመራ ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡
ዐይነት ፡ ዕውቀቶች ፡ ሊደርስ ፡ ይችላል ። ለምሳሌ ፤ በሐሳብና ፡ ባንዳንድ ፡ የሎጂክ ፡
ሐሳቦች ፡ ውስጥ ፡ የምንረዳቸው ፡ አንዳንድ ፡ ግልጽ ፡ የኾኑ ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ከኛው ፡
ከገዛ ፡ ራሳችን ፡ እንጂ ፤ ከውጭ ፡ የወሰድናቸው ፡ ናቸው ፡ ተብለው ፡ በምንም ፡ ዐይ
ነት ፡ መንገድ ፡ ሊታሰቡ ፡ አይቻሉም ።

ለምሳሌ ፤ ሦስት ፡ ያኸል ፡ እርሳቦች ፡ በሐሳባችን ፡ ውስጥ ፡ አምጥተን ፡ እናለ
ካካቸው ። ኹለቱን ፡ አንሥተን ፡ ካንደኛው ፡ ጋራ ፡ አነጻጽረን ፡ ትክክሉ ፡ (ተመሳሳይ) ኾነው ፡
እንዳገኘናቸው ፡ አድርገንም ፡ እናስብ ። በዚህን ፡ ሰዓት ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ጥርጣሬ ፡ ስለ ፡ እነ
ዚህ ፡ ስለ ፡ ኹለቱ ፡ እርሳቦች ፤ ማለት ፡ ርስ ፡ በርሳቸውም ፡ ቢኾን ፡ ትክክል ፡ መኾናቸ
ውን ፡ በገዛ ፡ ራሳችን ፡ ልንደርስበት ፡ እንችላለን ። ይኸውም ፡ የእነርሱን ፡ (የኹለቱን)
ርስ ፡ በርስ ፡ ትክክል ፡ መኾን ፡ ለመረዳትም ፡ ምንም ፡ ማለካካት ፡ አያስፈልገንም ።
ለዚያ ፡ ለሦስተኛው ፡ ትክክል ፡ መኾናቸውን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ለክተን ፡ ከተረዳን ፤ እነ
ርሱም ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ሊበላለጡ ፡ እንደማይቻል ፡ በሕሊናችን ፡ ብቻ ፡ አመዛዝነን ፡
እንደርስበታለን ፡ ምክንያቱም ፡ ኹለቱም ፡ ለዚያ ፡ ለሦስተኛው ፡ እርሳስ ፡ ባንድ ፡
ዐይነት ፡ መልክ ፡ ትክክሉ ፡ ኹነው ፡ ከተገኙ ፡ ዘንድ ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸውም ፡ የማይበ
ላለጡ ፡ መኾናቸውን ፡ ለማወቅ ፡ አያዳግተንም ። ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ትክክል ፡ ላይ
መጡ ፡ ይችላሉ ፡ የነበሩት ፡ ከዚያኛውም ፡ ላይ ፡ ተዛንፈው ፡ ቢኾን ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ በእን
ደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ኹለቱን ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ማለካካት ፡ ሳያስፈልገን ፡ እን
ደዚሁ ፡ በአእምሮዎችን ፡ ብቻ ፡ አስበንና ፡ አመዛዝነን ፡ ልንደርስበት ፡ ይቻላል ።

በእውነቱ ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ የተመለከ
ትን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ዋናው ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ የሚረዳን ፡ ራሱ ፡ ሕሊናችን ፡ መኾኑን ፡ ፈጥ
ነን ፡ እንረዳለን ። ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ ቢበዛ ፡ የሚሰጠን ፡ አገልግሎት ፡ በውስጣችን ፡ ተዳ
ፍነው ፡ የሚገኙትን ፡ የተፈጥሮ ፡ ዕውቀቶቻችንን ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ እንዲወጡ ፡ ወይም ፡

ረው ፡ እንደሚገባ ፡ የሚያመለክት ፡ በመኾኑ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ የአእምሮን ፡ ምክንያትና ፡ ድጋፍ ፡ በመጠየቁ ፡
ሪዝን ፡ ካለው ፡ ሪሼናሊዝም ፡ ለመባል ፡ ችሏል ። ቃሉም ፡ በአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ገብቶ ፡ በእንግሊዝኛም ፡
RATIONALISM በፈረንሳይኛም ፡ RATIONALISME በጀርመንኛም ፡ RATIONALISMUS በኢጣልያንኛም ፡
RATIONALISMO እየተባለ ፡ ይሠራበታል ።

የፍጹምነት ፡ ሐሳብ ፡ በውጭ ፡ ፍጹም ፡ ያልኾኑ ፡ ነገሮችንም ፡ ቢኾን ፡ በመመልከት ፡ ሊፈጠርብን ፡ ይቻላል ፡ ይሉ ፡ ይኾናል ፡ ይህም ፡ ሐሳብ ፡ ከብዙዎች ፡ እንደበት ፡ ላይ ሰማ ፡ አልቀረም ፡ እንደዚህ ፡ ያሉትም ፡ ሰዎች ፡ ሐተታቸውን ፡ በመቀጠል ፡ ከዚህ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ ሲያቀርቡብዙ ፡ ጊዜ ፡ ይሰማሉ ፤ እንዲህም ፡ ይላሉ ፡ ፍጹምነት ፡ የሌላቸውን ፡ ነገሮች ፡ በምንመለከትበት ፡ ጊዜ ፡ ከእነርሱ ፡ የፍጹምነትን ፡ ሐሳብ ፡ ልናገኝ ፡ እንችላለን ፡ ይኸውም ፡ ከፍጹምነት ፡ ያስቀሩዋቸውን ፡ ጠባያት ፡ ለይተን ፡ ለመረዳትና ፡ ፍጹምም ፡ ይኾኑ ፡ ዘንድ ፡ የሚገድላቸው ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ማለት ፡ ሊነሣላቸውም ፡ ሊጨመርላቸውም ፡ አስፈላጊ ፡ የኾኑትን ፡ ነገሮች ፡ ለይተን ፡ ለማወቅ ፡ ይቻላል ፡ ስለዚህ ፡ ጉድለታቸውን ፡ በማየት ፡ ብቻ ፡ የፍጹምነትን ፡ ሐሳብ ፡ ልናገኝ ፡ እንችላለን ፡ ከዚያም ፡ ልንደርስ ፡ የቻልነው ፡ ጉድለት ፡ ያላቸውን ፡ ነገሮች ፡ በማየት ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ስለዚህ ፡ ለማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀታችን ፡ ውጫዊውን ፡ ዓለም ፡ መመልከት ፡ ብቻ ፡ ይበቃናል ፡ ያለ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ ርዳታ ፡ ከምንም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ ልንደርስ ፡ እንችልም ፡

ይህን ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ በመስጠት ፡ ብዙዎች ፡ የዚህ ፡ የኤምፒሪሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ኾነው ፡ ሐሳባቸውን ፡ በዚህ ፡ ያጸኑ ፡ አይጠፉም ፡ ይኾን ፡ እንጂ ፤ ይህ ፡ የሚሰጡት ፡ ቃል ፤ ማለት ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ፍጹምነት ፡ ያለው ፡ ኾኖ ፡ የማይገኘው ፡ እንዲህ ፡ ከመኾን ፡ የሚከለክሉት ፡ አንዳንድ ፡ ለፍጹምነት ፡ አስፈላጊ ፡ የኾኑ ፡ ኹኔታዎች ፡ ሲገኙ ፡ ሲገኙ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ፍጹምነቱን ፡ ሊያስቀሩበት ፡ የሚችሉ ፡ ተፈላጊ ፡ ያልኾኑ ፡ እንዲህ ፡ ያሉ ፡ ኹኔታዎች ፡ ሲኖሩበት ፡ ነውና ፤ ፍጹምነትን ፡ ያገኝ ፡ ዘንድ ፡ ጉድለቶቹን ፡ ከላይ ፡ ላይ ፡ በማንሣት ፡ (ማለት ፡ ሊጨመርለት ፡ የሚገባውን ፡ በመጨመር ፤ ሊነሣለት ፡ የሚያስፈልገውንም ፡ በማንሣት) ፡ ፍጹም ፡ የሚኾንበትን ፡ መንገድ ፡ ልናገኝለት ፡ ይቻላል ፡ ስለዚህ ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ የፍጹምነትን ፡ ሐሳብ ፡ በውስጣችን ፡ ለመፍጠር ፡ እንችላለን ፡ ሲሉ ፡ የሚያቀርቡት ፡ ኹሉ ፡ አስተያየት ፡ በእውነቱ ፡ አንድም ፡ መሠረት ፡ የለውም ፡ እንኳንስ ፡ ፍጹምነት ፡ ከሌላቸው ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ የፍጹምነትን ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ ይቅርና ፤ እነዚያ ፡ በውጭ ፡ የምንመለከታቸው ፡ ራሳቸው ፡ ነገሮቹ ፡ ቀድሞውኑ ፡ ከራሳችን ፡ ዘንድ ፡ ይህ ፡ የፍጹምነት ፡ ሐሳብ ፡ ከሌለን ፡ ጉድለታቸው ፡ ከምን ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ይህንን ፡ እንኳ ፡ ለመረዳት ፡ እንችልም ፡

ለምሳሌ፡አንድ፡የእጅ፡ሠራተኛን ፡ (ሚካኒካል፡ኢንጂነየር) ፡ እንውሰድ ፡ ይህ ፡ ሰው፡አንድን ፡ መኪና ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ አንድ ፡ የእጅ፡ሥራ ፡ ተመልክቶ፡ጉድለቱን፡ለማህርት ፡ ቤት ፡ ነበር ፡ በዚህም ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ገብቶ ፡ በትጋት ፡ ሲማር ፡ ጥቂት ፡ ዓመታት ፡ እንዳሳለፈ ፡ የኹለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ትምህርቱን ፡ ፈጸመ ፡

ዴካርት ፡ ገና ፡ ከሕፃንነቱ ጀምሮ ፡ ብልሃ ፡ ስው ፡ ነበር ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ መመራመርን ፡ እጅግ ፡ ይወድ ፡ ነበር ፡ በርትቶ ፡ በመመራመርም ፡ በየጊዜው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አዳዲስ ፡ ዕውቀቶችን ፡ አስገኝቷል ፡ በተለይም ፡ ያፈቅራቸው ፡ የነበሩት ፡ ትምህርቶች ፡ ፍልስፍናና ፡ የቅጥር ፡ ትምህርት ፡ ነበሩ ፡ በነዚህም ፡ ትምህርቶች ፡ ላይ ፡ አዳዲስ ፡ ሐሳቦችን ፡ ሰጥቷል ፡ ዴካርት ፡ ሀገር ፡ ማየትንም ፡ በጣም ፡ አድርጎ ፡ ያፈቅር ፡ ነበር ፡ በየሄደበትም ፡ ሀገር ፡ ኹሉ ፡ ከታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ ጋራ ፡ ከመተዋወቅ ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ አላለም ፡ ከገብኛቸውም፡ሀገሮች ፡ ውስጥ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ ሆላንድ ፡ ጀርመን ፡ ኢጣልያ ፡ ስዊድን ፡ ናቸው ፡

ወቅት ፡ እንደሚገባም ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ መልሶ ፡ ሊሠራው ፡ የሚችለው ፡ መጀመሪያውኑ ፡ ለዚህ ፡ አስፈላጊው ፡ ዕውቀት ፡ ሲኖረው ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ ያ ፡ የሚመለከተው ፡ መኪና ፡ ኹለመናው ፡ በደንብ ፡ መሠራቱንና ፡ አለመሠራቱን ፤ ማለት ፡ የቀረው ፡ (የጉድለው) ፡ ነገር ፡ መኖሩንና ፡ አለመኖሩን ፡ ሊያውቅ ፡ የሚችለው ፡ መጀመሪያ ፡ የዚህ ፡ ትምህርት ፡ ሲኖረው ፡ ነው ፡ ያለበለዚያ ፡ ግን ፡ ጉድለቱ ፡ ከምን ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለይቶ ፡ ሊረዳ ፡ አይችልም ፡ ይህም ፡ እውነት ፡ መኾኑን ፡ ለማወቅ ፡ ብንፈልግ ፡ ብዙ ፡ ጉድለት ፡ ያላትን ፡ መኪናም ፡ ቢኾን ፡ አምጥተን ፡ አንድ ፡ ስለዚህ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ ዕውቀት ፡ የሌለውን ፡ የባላገር ፡ ሰው ፡ እንዲያያት ፤ ማለት፡ እንዲመረምራት ፡ በኖዶርግ ፡ የመኪናዋን ፡ ጉድለት ፡ አግኝቶ ፡ ደኅና ፡ ልትኾን ፡ የሚቻለው ፡ ይህ ፡ እዚህ ፡ በመኾን ፡ ፈንታ ፡ ከዚያ ፡ ቢኾን ፡ ነበር ፤ ወይም ፡ ይህ ፡ ቀርቷል ፤ ያኛው ፡ አያስፈልግም ፡ ብሎ ፡ ለመናገርና ፡ ስሕተቱንና ፡ ትክክለኛውን፡ለይቶ ፡ ለመግለጽ ፡ እንደማይቻለው ፡ ልናረጋግጥ ፡ እንችላለን ፡ ስለዚህ ፡ የአንድ ፡ ነገር፡ጉድለት ፡ የፍጹምነትን ፡ ሐሳብ ፡ ሊሰጠን ፡ አይችልም ፡ ምክንያቱም ፡ ለዚህ ፡ አስፈላጊው ፡ ዕውቀት ፡ ከሌለን ፡ ራሱን ፡ የዚያን ፡ የምንመለከተውን ፡ የሥራውን ፡ ጉድለት ፡ ልናየው ፡ አንችልም ፤ ማለት ፡ ጉድለቱ ፡ ጉልህ ፡ ሲኾንም ፡ እንኳ ፡ እያየነው ፡ እንደማናየው ፡ እንኾናለን ፡

እንደዚህ ፡ ኹሉ ፡ ስለ ፡ ፍጹምነት ፡ ያለንን ፡ ሐሳብም ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች፡እንደሚያስቡት ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በተጠቀሰው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሊገኝ ፡ አይችልም ፡ ስለዚህ ፡ ይህንን ፡ ነገር ፡ ከራሳችን ፡ እንደ ፡ መጣ ፡ አድርገን ፡ ካላሰብነው ፡ ሌላ ፡ ፍች ፡ አናገኝለትም ፡ ስሙ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ፈላስፋ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ አስተያየት ፡ ሲያቀርብ ፡ ይገኛል ፡ በዚህም ፡ የሬቨናሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ተከታይ ፡ ነው ፡ እንደዚህ ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ LEIBNIT (፩) የተባለውም ፡ ፈላስፋ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ሲያቀርብ ፡ ይገኛል ፡ እነሆ፡ለምሳሌ፡እሱም ፡ ምን ፡ እንደሚል ፡ እናጸምጥ ፡

በዚህ ፡ ዓለም ፡ ያሉት ፡ እንስሳትም ፡ ኾኑ ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ በየወገናቸው ፡ የተወሰነ ፡ የዕውቀት ፡ መንገድ ፡ አሉባቸው ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ የሚቀዳው ፡ ወይም ፡ የሚወ

(፩) ላይብኒት ፡ የታወቀ ፡ ትልቅ ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ፡ ርሱም ፡ ከየንጽጽዱ ፡ የትምህርት ፡ ዐይነት ፡ ሰፊና ፡ ትልቅ ፡ የኾነ ፡ ዕውቀት ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ ነበር ፡ በዚህም ፡ ምክንያት ፡ በዘመኑና ፡ ከርሱም ፡ በኋላ ፡ በተነሡት ፡ ሊቃውንት ፡ ዘንድ ፡ ያዲሱ ፡ ዘመን ፡ አሪስቶትል ፡ የሚባል ፡ ሰው ፡ ተሰጥቶት ፡ ነበር፡ይኸውም ፡ ከጥንት ፡ ሊቃውንት ፡ አሪስቶትል ፡ ትልቅ ፡ ሊቅ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ኹሉ ፤ ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ በርሱ ፡ ስፍራ ፡ የሚተካ ፡ ትልቅ ፡ ዐዋቂና ፡ ብዙ ፡ መጻሕፍትም ፡ የደረሰ ፡ በመኾኑ ፡ ነው ፡ አባቱ ፡ የፍልስፍና ፡ ግብረ ፡ ገብ ፡ Moral Philosophy የተባለውን ፡ ትምህርት ፡ በሊቢያ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ውስጥ ፡ ያስተምር ፡ ነበር ፡ እንደዚሁም ፡ ስሙ ፡ የገነነ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ዐዋቂ ፡ ነበር ፡ ይህም ፡ ሰው ፡ ሲሞት ፡ ልጁ ፡ ላይብኒት ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ገና ፡ የ፯ ፡ ዓመት ፡ ልጅ ፡ ነበር ፡ ከፍ ፡ እንዳለም ፡ ከትምህርት፡ቤት፡ገባ ፡ በትምህርቱም ፡ ትግህ ፡ ስለ ፡ ነበር ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሳይፈጅበት ፡ የኹለተኛ ፡ ደረጃ ፡ ትምህርቱን ፡ እንደ ፡ ጨረሰ ፡ አባቱ ፡ ያስተምር ፡ ከነበረበት ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ውስጥ ፡ ገና ፡ የ፲፭ ፡ ዓመት ፡ ሳለ ፡ ገብቶ ፡ በሚያስደንቅ ፡ ትጋት ፡ ትምህርቱን ፡ በጥብቅ ፡ ይከታተል ፡ ጀመር ፡

ስደው ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ። ኹሉም ፡ ለየራሱ ፡ አንዳንድ ፡ ዓለም ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አይወሰንም ። ለዚህም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፤ ማለት ፡ አንዱ ፡ ወደ ፡ አንዱ ፡ ለመሻገር ፡ ወይም ፡ ለመዛወር ፡ ምንም ፡ ክፍት ፡ በር ፡ የለም ። ዕውቀትን ፡ ከውጭ ፡ እንደምትመጣ ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ ማሰብ ፡ በጣም ፡ ትልቅ ፡ ስሕተት ፡ ነው ። አንዳንድ ፡ ሰዎችም ፡ የሰውን ፡ ነፍስ ፡ እንደ ፡ ነጭ ፡ ወረቀት ፡ አድርገው ፡ በማሰብ ፡ ከውጭ ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ ከራሷ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ለማፍለቅ ፡ እንደማትችል ፡ የሚሰጡት ፡ ኹሉ ፡ አስተያየት ፡ መሠረት ፡ የለውም ።

ርግጥ ፡ ነው ፡ የሰው ፡ ነፍስ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዕውቀቶችን ፡ ከራሷ ፡ ትፈጥራለች ፤ (ታመነጫለች ፡) ሲባልም ፤ ከመጀመሪያው ፡ የተሟሉና ፡ ግልጽ ፡ የሆኑ ፡ ዕውቀቶችን ፡ ታገኛለች ፡ ማለት ፡ አይደለም ። እንደ ፡ እውነቱም ፡ ነገር ፡ የሆነ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፤ እነዚህ ፡ ዕውቀቶች ፡ በመጀመሪያ ፡ በሰው ፡ ውስጥ ፡ ገና ፡ እንዳልተገለጹ ፡ ዐይነት ፤ ለመብቀል ፡ ብቻ ፡ የተዘጋጁ ፡ ዐይነት ፡ ዘሮች ፡ ኹነው ፡ ሊታሰቡ ፡ ይገባል ። ይኸውም ፡ ማናቸውም የዘር ፡ ዐይነት ፡ ከማደጉና ፡ ፍሬም ፡ ከመስጠቱ ፡ በፊት ፡ መጀመሪያ ፡ በቂ ፡ ጊዜ ፤ እንደ ዚህም ፡ ዝናም ፡ ፀሐይ ፡ ዙትኳቶና ፡ አረም ፡ እንደሚያስፈልጉት ፡ ኹሉ ፤ ከአእምሮዋ ችን ፡ የሚፈልቁት ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነቶችም ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ ለመውጣትና ፡ ለመገለጽ ፡ ውጫዊው ፡ ዓለም ፡ ያስፈልጋቸዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህም ፡ ሲባል ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ በትምህርት ፡ ቤት ፡ ገብተን ፡ የምንማረው ፡ ነገር ፡ በተፈጥሮ ፡ በውስጣችን ፡ ተዳፍነው ፡ የነበሩትን ፡ ዕውቀቶች ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ እንዲወጡ ፡ (እንዲገለጹ ፡) ያደርጋል ፡ ማለት ፡ እንጂ ፤ ዕውቀትን ፡ ከውጭ ፡ እንደምንቀዳ ፡ የሚያመለክት ፡ ነገር ፡ አይደለም ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ዕውቀት ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ በተፈጥሮ ፡ የተሰጠው ፡ ሀብት ፡ ስለሆነ ፡ ርሱም ፡ እንደ ፡ ተዳፊነ ፡ ዐይነት ፡ እሳት ፡ ሆኖ ፡ እንዲገለጽ ፡ እንዲወጣ ፡ ውጫዊው ፡ ዓለም ፡ ያስፈልገዋል ።

ስለዚህ ፡ ኤክስፒሪያንስ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ አስፈላጊነት ፡ እንዳለው ፡ ሊታሰብ ፡ ያስፈልጋል ። ውጫዊ ፡ ዓለምን ፡ ዘወትር ፡ መመልከትና ፡ ከሰዎችም ፡ ዘንድ ፡ ቢሆን ፡

የመረጠውም ፡ የትምህርት ፡ ዐይነት ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ነበር ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ በዚህ ፡ ብቻ ፡ ሳይወሰን ፡ በትርፍ ፡ ሰዓቶቹ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ትምህርቶችን ፤ እንደ ፡ ፍልስፍናና ፡ እንደ ፡ ሒሳብ ፡ ያሉትን ፡ ትምህርቶች ፡ ያጠና ፡ ነበር ። ከዩኒቨርሲቲውም ፡ በገባ ፡ በሦስተኛ ፡ ዓመቱ ፡ አንድ ፡ ድርሰት ፡ (ቴሲስ ፡) ጽፎ ፡ የባቸለርን ፡ ማዕርግ ፤ አገኘ ። እንደዚህም ፡ ከጥቂት ፡ ዓመታት ፡ በኋላ ፡ ሌላም ፡ አንድ ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፎ ፡ የማስትራትን ፡ ማዕርግ ፤ እከታተሎም ፡ ወዲያው ፡ በጥቂት ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ሌላ ፡ ሦስተኛ ፡ ጥሩ ፡ መጽሐፍ ፡ ጽፎ ፡ ከፍተኛውን ፡ የዶክተርነትን ፡ ወይም ፡ ዶክትሬት ፡ የተባለውን ፡ ማዕርግ ፡ ተቀበለ ።

ላይብኒት ፡ ሀገር ፡ ማየትን ፡ ይወድ ፡ ስለ ፡ ነበር ፡ ብዙዎች ፡ ሀገሮችን ፡ ጎብኝቷል ። ከጎብኝቸውም ፡ ሀገሮች ፡ ውስጥ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ ኢጣሊያ ፡ ሎንዶን ፡ ናቸው ። ይህ ፡ ፈላስፋ ፡ ብዙ ፡ መጻሕፍትን ፡ የጻፈ ፡ በመሆኑ ፡ ከታላላቅ ፡ ደራስያን ፡ መካከል ፡ አንዱ ፡ ርሱ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ይታሰባል ።

አንዳንድ ፡ አስተያየቶችን ፡ እንደ ፡ ትምህርት ፡ አድርገን ፡ መቀበል ፡ ዋና ፡ ተገቢ ፡ ተግባራችን ፡ መሆኑን ፡ ማስተዋል ፡ አለብን (፩) ።

ላይብኒት ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ እነሆ ፡ ይህን ፡ በመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ የፊሽናሊዝም ቲዎሪ ፡ ተከታይ ፡ መሆኑን ፡ ይገልጽልናል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ፍጹም ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ተከታይ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ሊነገርም ፡ ጥቂት ፡ ያዳግታል ። ምክንያቱም ፡ የውጪውን ፡ ዓለም ፡ አስፈላጊነትም ፡ በጥብቅ ፡ ያሳስባልና ፡ ነው ። ሆኖም ፡ ግን ፡ በመጠኑ ፡ የዚህ ፡ የተጠቀሰው ፡ ፊሽናሊዝም ፡ ተከታይ ፡ መሆኑ ፡ አይካድም ።

፫ኛ/ ክሪቲሲዝም (፪) ።

ሦስተኛው ፡ ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ኹለተኛው ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ የቀረበው ፡ ሐሳብ ፡ ክሪቲሲዝም ፡ በሚል ፡ ቃል ፡ ይጠራል ። ለመጀመሪያውም ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ መልስ ፡ ኹነው ፡ ከቀረቡት ፡ አስተያየቶች ፡ ውስጥ ፡ አንደኛው ፡ በዚህ ፡ ባሁኑ ፡ ቃል ፡ መጠራቱን ፡ አንባቢ ፡ ያስታውሳል ።

አሁን ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ሐሳባችን ፡ እንመለስና ፤ በዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ የሐሳብ ፡ ዐይነት ፡ እንመልከት ። ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ለዚህ ፡ ለኹለተኛው ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ የተሰጠ ፡ አንደኛው ፡ አስተያየት ፡ ሲኾን ፤ ያለፉትን ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ የፊሽናሊዝምንና ፡ የኤምፒሪሲዝምን ፡ ቲዎሪዎች ፡ ባንድነት ፡ አስማምቶ ፡ የያዘ ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። አሁን ፡ በውስጡ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ ጠቅሰን ፡ እናስረዳለን ።

የዕውቀታችን ፡ ምንጭ ፡ ማን ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ሲጠየቅ ፤ መልሱ ፡ አእምሮብቻ ፡ ወይም ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ ብቻ ፡ ሆኖ ፡ መታሰብ ፡ የለበትም ። ኹለቱም ፤ ማለት ፡ አእምሮዋችንም ፡ ውጫዊ ፡ ዓለምም ፡ ተደጋግፈው ፡ የሚሠሩ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፤ ኹለቱንም ፡ ባንድነት ፡ የዕውቀታችን ፡ ምንጭ ፡ አድርገን ፡ ልናስባቸው ፡ ይገባል ። ዕውቀት ፡ ከኹለቱም ፡ በኩል ፡ እንጂ ፤ ወይም ፡ ከመጀመሪያው ፡ ብቻ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከኹለተኛው ፡ ብቻ ፡ ልትገኝ ፡ አይቻልም ። የሰው ፡ አእምሮ ፡ ያለ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፤ ውጫዊ ፡ ዓለምም ፡ ያለ ፡ ሰው ፡ አእምሮ ፡ የሚያስገኙት ፡ አንድም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ አይገኝም ። ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ የሚሰጠን ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ሲኖር ፡ እኛም ፡ ለእሱ ፡ ክራሳችን ፡ የምንሰጠው ፡

(፩) በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ፈላስፋው ፡ የፊሽናሊዝም ፡ ደጋፊ ፡ ሲኾን ፤ የኤምፒሪሲዝምን ቲዎሪ በግልጽ ፡ የሚቃወም ፡ ሰው ፡ መሆኑንም ፡ ዋናደሎጂ ፡ በተባለው ፡ ባወጣው ፡ የፍልስፍና ፡ ሲሱቱም ፡ (ገጽ ፻፸፯ - ፻፸፰ ፡) ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ። ይኸውም ፡ አንደኛው ፡ ከሌላው ፡ አሻግሮ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ይወስዳል ፤ ይዋሳል ፡ የሚለውን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ አይቀበልም ። ስለዚህ ፡ በኤምፒሪሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ በኩል ፡ ሰው ፡ ዕውቀትን ፡ የሚያገኘው ፡ ከውጪው ፡ ዓለም ፡ እየቀዳ ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ አስተያየት ፡ የማይቀበል ፡ መሆኑን ፡ በዚህ ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ።

(፪) ይህን ፡ ቃል ፡ ከዚህ ፡ በፊትም ፡ በገጽ ፡ ፸፱ ፡ ያገኘው ፡ ሲኾን ፤ ከዚህ ፡ ላይ ፡ መልስን ፡ የመጣንበት ፡ ምክንያት ፡ ለዚህ ፡ ላሁኑ ፡ ለኹለተኛውም ፡ የዕውቀት ፡ ምንጭ ፡ ተብሎ ፡ ስለ ፡ ተጠቀሰው ፡ ፕሮብሌም ፡ የቀረበው ፡ አንደኛው ፡ አስተያየት ፤ ያው ፡ በዚህ ፡ ቃል ፡ የሚጠራ ፡ በመሆኑና ፡ ከዚያም ፡ ገጽ ፡ ላይ ፡

አለን ። ከኹለታችንም ፡ የሚሰጡት ፡ ነገሮች ፡ ሲገናኙ ፡ ዕውቀት ፡ የምንለውን ፡ ነገር ፡ ያበጃሉ ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ከኛ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የሰጠው ፡ ሳይኖር ፡ ከወያኔ ፡ ብቻ ፡ የቀዳናቸው ፡ ዕውቀቶችና ፡ እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ ከውጭ ፡ የተዋሰነው ፡ ሳይኾን ፡ በራሳችን ፡ ጎይል ፡ ብቻ ፡ ተመራምረን ፡ የደረስንባቸው ፡ ዕውቀቶች ፡ ያሉ፤ ይመስለን ፡ ይኾናል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ፍጹም ፡ ሐሰት ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ኹለቱ ፡ የተጠቀሱት ፡ የዕውቀት ፡ ምንጮች ፡ ተለያይተው ፡ ምንም ፡ ዕውቀት ፡ ሊሰጡን ፡ አይችሉም ። የግዴታ ኹለቱም ፡ ተባብረው ፡ እንዲሠሩ ፡ ያስፈልጋል ።

የዚህም ፡ ቲዎሪ ፡ ዋና ፡ ደጋፊ ፡ ኾኖ ፡ የተነሣው ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ ባሥራ ፡ ሰባተኛው ፡ መቶ ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ የነበረው ፡ ካንት ፡ የተባለው ፡ ትልቁ ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ፈላስፋ ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ በጥንት ፡ ዘመን የዚህን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የገለጹ ፡ ሌሎችም ፡ ፈላስፎች ፡ ይገኛሉ ። ከእነርሱም መካከል ደግና ፡ ደግናዎቹ ፡ ኤፒኩሪዬ ፡ እስቶሪኪ ፡ ሌሎችም ፡ እነርሱን ፡ የመሰሉ ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው። ይኹን ፡ እንጂ ፤ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ተናገርነው ፡ ኹሉ ፤ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ዋናው ፡ ደጋፊውና ፡ መሥራቹ ፡ ይኸው ፡ ስሙ ፡ የተጠቀሰው ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ ይህን ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ከፍተኛ ፡ ፕሮብሌም ፡ ደግና ፡ እድርጎ ፡ ለመረዳትና ፡ ቀጥተኛውንም ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡ ሲል ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ይከሟል ። በመጨረሻም የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ የኹለቱን ፡ የዕውቀት ፡ ምንጮች ፡ አስፈላጊነት ፡ የሚጠቅስ ፡ አስተያየት ነው ። ከዚህም ፡ ጋራ ፡ ራሱ ፡ መጀመሪያ ፡ ዕውቀት ፡ የምንለውም ፡ ነገር ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ የሚጠቅስ ፡ ሐሳብ ፡ ሰጥቷል ። ለዚህም ፡ ቃል ፡ የሰጠው ፡ ትርጓሜ ፡ (ስሜት) ፡ ይህ ፡ ነው ። ዕውቀት ፡ ማለት ፡ ወይም ፡ ዕውቀት ፡ ብለን ፡ የምንጠራው ፡ ነገር ፤ ገና ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ሳይገናኙ ፡ ለየብቻቸው ፡ ተለያይተው ፡ የነበሩትን ፡ ነገሮች ፡ ወይም ፡ ኹኔታዎች ፡ በሚገባ ፡ አኳኋን ፡ አገናኝተን ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ስሜት እንደሚገለጽባቸው ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ ነገሮችን ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ማቀራረብ ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፤ ሙቀት ፡ መለያየት ፡ አካላት ፡ የተባሉትን ፡ ነገሮች ፡ ለያይተን ፡ እንወሰዳቸው ። እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ እንደዚህ ፡ ተለያይተው ፡ ሲነገሩ ፡ ምንም ፡ ዕውቀት ፡ ሊያበጁ ፡ አይችሉም ። ሙቀት ፡ ብለን ፡ ብንቆም ፡ ምንም ፡ የተሟላ ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ አልገለጽንም ። ምክንያቱም ፡ ይህ ፡ ሙቀት ፡ ብለን ፡ የጠራነው ፡ ነገር ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ምን ፡ እንዳደርገ ፡ የገለጽነው ፡ ሐሳብ ፡ የለም ። እንደዚሁም ፡ ይለያያል ፡ (ያቀልጣል) ፤ የሚለውን ፡ ቃል ፡ ብቻውን ፡ ብንወስደው ፤ ከዚህም ፡ ላይ ፡ ለማን ፡ እንደሚነገርና ፡ ምን ፡ ሊባል ፡ እንደ ፡ ተፈለገ ፡ ምንም ፡ የተገለጸ ፡ ሐሳብ ፡ የለም። አካላት ፡ ብለ

ቃሉ ፡ በእውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ እንደሚሠራበት ፡ ጠቅሰን ፤ ስለ ፡ መጣበትም ፡ (ስለ ፡ ተገኘበት) ፡ ቋንቋ ደግሞ ፡ እንደምንገለጽ ፡ ተናግረን ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ነው ። ቃሉም ፡ የጽርእ ፡ ቃል ፡ መሰሉ ፡ ይታያል ። በዚህም ፡ ቋንቋ ፡ κρισις ክሪሲስ (ስም) ፡ κριτειν ክሪኒን (ግሥ) ፡ κριτικὸς ክሪቲኮስ (ቅጽል) ፡ በሚል ፡ አጻጻፍ ፡ እነጋገር ፡ እናገኛለን ። በላዚህ ፡ ከዚህ ፡ ቋንቋ ፡ የተወሰደ ፡ ይመስላል ።

ንም ፡ ንግግራችንን ፡ ብናቆም ፡ ምን ፡ ፈንል ፡ እንደ ፡ ፈለግን ፡ አሁንም ፡ ሐሳባችንን ፡ አሟልተን ፡ አልተናገርንም ። ነገር ፡ ግን ፡ ሦስቱንም ፡ አገጣጥመን ፤ ሙቀት ፡ አካላትን ፡ ይለያያል ፡ በሚለው ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ያያያዝናቸው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ስሜት ፡ የሚገለጽባቸው ፡ ይኾናል ። ዕውቀት ፡ ማለትም ፡ ይህ ፡ ነው ። ዕውቀት ፡ የሚበጀውም ፡ በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ መንገድ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ዕውቀት ፡ ማለት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮችን ፡ ባንድነት ፡ አገጣጥመን ፡ በላያቸው ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ ስሜት ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ ማቅረብ ፡ ማለት ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ ዕውቀት ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ከኾነች ፤ ዕውቀቶቻችን ፡ ኹሉ ፡ የሚበጁት ፡ ከኛው ፡ ከራሳችንም ፡ ከውጭም ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፡ ሙቀት ፡ መለያየት ፡ አካላት ፡ የተባሉት ፡ ነገሮች ፡ በውጭ ፡ ያሉ ፡ ሲኾኑ ፡ እነርሱን ፡ ስፍራ ፡ ሰጥቶ ፡ ከላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ አንድ ፡ ስሜት የያዘ ፡ ሐሳብ ፡ መግለጽ ፡ ከኛ ፡ የመጣ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ለመረዳት ይቻላል ። ይኸውም ፡ ማለት ፤ ሙቀት ፡ መለያየት ፡ አካላት ፡ የተባሉት ፡ ነገሮች ፡ በውጭ ፡ የሚገኙ ፡ ናቸው። የውጭ ነገሮች ፡ መኾናቸውንም ፡ በእጃችንና ፡ በዐይናችን ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የአካላቶቹ ፡ መለያየት ፡ ከሙቀት ፡ የተፈጠረ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ከላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የገለጽነው ፡ ሐሳብ ፡ ከውጭ ፡ ሳይኾን ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ ዘንድ ፡ የተገኘ ነገር ፡ ነው ። እንዲህ ፡ መኾኑን ፡ የምንገልጽ ፡ እኛው ፡ ነን ። እንደ ፡ እውነቱ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ግን ፡ በውጭ ፡ የምንመለከተውና ፡ የምናረጋግጠው ፡ ሙቀት ፡ ካለበት ፡ ስፍራ ፡ ማናቸውም ፡ አካል ፡ ኹሉ ፡ የሚለያይ ፡ መኾኑን ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይህንን ፡ የአካላቶቹን ፡ መለያየት ፡ የሚፈጥር ፡ ሙቀት ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ ግን ፡ ከውጭ ፡ ያገኘነው ፡ አይደለም ። በውጭ ፡ ብንመለከትም ፡ ሙቀትና ፡ አካላት ፡ ባንድነት ፡ በተገኙ ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ድርጊት ፡ የሚፈጸም ፡ መኾኑን ፡ ብቻ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በተረፈ ፡ ግን ፡ ሙቀት ፡ አካላትን ፡ የሚለያይ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ሙቀትን ፡ ለተፈጸመው ፡ ድርጊት ፡ ምክንያት ፡ አድርገን ፡ ማሰብ ፡ ይህ ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ የመጣ ፡ እንጂ ፡ ከውጭ ፡ የወሰድነው ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ሙቀት ፡ ለዚህ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ድርጊት ፡ ምክንያት ፡ መኾኑን ፡ ባይናቸው ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ስለዚህም ፡ ዕውቀት ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ከውጭም ፡ ከኛም ፡ ባንድነት ፡ ተወጣጥታ ፡ የተሠራች ፡ ነገር ፡ ናት ።

የካንት ፡ ሐሳብ ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ሐሳቡን ፡ በዚህ ፡ ብቻ ፡ አልወሰነም ። ሌላም ፡ የተናገረው ፡ ነገር ፡ አለ ። ይኸውም ፡ ማናቸውም ፡ በነገሮቹ ፡ ላይ ፡ የምናስረው ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ነገሮቹን ፡ በሚገባ ፡ አገጣጥመን ፡ በውስጣቸው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ስሜት ፡ እንዲገለጽ ባቸው ፡ የምናደርገው ፡ ሙከራ ፡ ኹሉ ፤ ዕውቀት ፡ የተባለውን ፡ ነገር ፡ አይሰጠንም ። ዕውቀት ፡ ሊባል ፡ የሚችለው ፡ አንዳች ፡ አዲስ ፡ ሐሳብ ፡ የሚገለጽበት ፡ ዐረፍተ ነገር ፡ ሲነገር ፡ ብቻ ፡ ነው ። አዲስ ፡ ሐሳብና ፡ ትምህርት ፡ የማይገኝበት ፡ ማናቸውም ፡ ዐይ

ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ በሦስቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ ላይ ፡
ልንሰጠው ፡ የሚቻል ፡ ጥቂት ፡ ፍርድ ።

ለዚህ ፡ ለኹለተኛው ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ተመለከትነው ፡ ሦስት ፡ ያኸል ፡ ቲዎሪዎች ፡ ተስጥተው ፡ እናያለን ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ ሦስቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ብቻ ፡ አንዳንድ ፡ እውነት ፡ የኾነ ፡ አስተያየት ፡ የሚገኝባቸው ፡ ቢኾንም ፤ እንዳሉ ፡ በሙሉ ፡ ወስዶ ፡ ለሚመለከታቸው ፡ ሰው ፡ አንዳቸውም ፡ እንኳ ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ከዳር ፡ እስከ ፡ ዳር ፡ የሚያጠግብ ፡ መልስ ፡ አይገኝባቸውም ። ስለዚህ ፡ እያንዳንዳቸው ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ የሚገልጹዋቸውን ፡ አንዳንድ ፡ እውነተኛ ፡ ሐሳቦች ፡ ከዚያና ፡ ከዚህ ፡ አወጣጥቶ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ሐሳብ ፡ እንዲሰጡን ፡ ማድረግ ፡ ያስፈልጋል ። ይህንንም ፡ ያደረግን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እነዚህ ፡ የተጠቀሱት ፡ ቲዎሪዎች ፡ አንድኛቸው ፡ የዕውቀትን ፡ ምንጭ ፡ ከውጭ ፤ አንድኛቸውም ፡ ከኛው ፡ እያደረጉ ፡ በእንዲህ ፡ ዓይነት ፡ አኳኋን ፡ ለያይተው ፡ በማምጣት ፡ የሚሰጡት ፡ ኹሉ ፡ ሐተታ ፡ ትክክለኛ ፡ አለመኾኑን ፡ እንረዳለን ። ወዲያውም ፡ ኹለቱም ፡ የዕውቀት ፡ ምንጮች ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ተለያይተው ፡ እንደ ፡ ተጠቀሱት ፡ ሳይኾን ፡ ኹለቱም ፡ አስፈላጊዎች ፡ እንደኾኑና ፡ ባንድነት ፡ ኾነው ፡ እንዲሠሩም ፡ የሚያስፈልግ ፡ መኾኑን ፡ እናገኛለን ።

ይህም ፡ ሲኾን ፤ የዕውቀት ፡ ሥራ ፡ እንደ ፡ ጉንዳንም ፡ እንደ ፡ ሸረረትም ፡ ሥራ ፡ ሳይኾን ፡ የንብን ፡ ሥራ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይኸውም ፡ ስንመለከት ፡ ጉንዳን ፡ ማናቸውንም ፡ ከመንገዱ ፡ ላይ ፡ የሚያገኘውን ፡ የምግብ ፡ ዓይነት ፡ እንዳለ ፡ ምንም ፡ ሳይለውጠው ፡ ወደ ፡ ጎራው ፡ ያገባዋል ። ሸረረትም ፡ ደግሞ ፡ የውጭ ፡ ርዳታ ፡ ሳትፈልግ ፡ ከገዛ ፡ ራሷ ፡ ሰውነት ፡ አመንጭታ ፡ ድርዋን ፡ ስታደራ ፡ ትገኛለች ። ነገር ፡ ግን ፡ ስለ ፡ ዕውቀት ፡ አመጣጥ ፡ ከነዚህ ፡ ከኹለቱም ፡ ውስጥ ፡ ደኅና ፡ ምሳሌ ፡ ሊኾንን የሚችለው ፡ የንብ ፡ ሥራ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ንብ ፡ እንደ ፡ መጀመሪያው ፡ እንደ ፡ ጉንዳን ፡ የምታገኘውን ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ ሳትለውጠው ፡ እንደዚያው ፡ እንዳለ ፡ ወስዳ ፡ የምታስቀምጥ ፡ ሳይኾን ፤ ወይም ፡ ደግሞ ፡ እንደ ፡ ሸረረት ፡ ድርዋን ፡ ከራሷ ፡ ሰውነት ፡ ብቻ ፡ አመንጭታ ፡ እንደምታደራ ፡ ዓይነት ፡ ሳይኾን ፤ ከራሷም ፡ በመስጠት ፡ ከውጭም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ በመውሰድ ፡ የምትሠራ ፡ ናት ።

ይኸውም ፡ ማለት ፡ ከዚህች ፡ ንብ ፡ ከተባለችው ፡ ፍጥረት ፡ በኩል የሚፈጸመው ፡ ተግባር ፡ ከውጪም ፡ ከዚያው ፡ ከራሷም ፡ ዘንድ ፡ የሚገኝ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ። ከውጭ ፡ የተባለው ፡ ካንዱ ፡ ዛፍ ፡ ወይም ፡ ካንዱ ፡ አበባ ፡ ወደ ፡ ሌላው ፡ ዛፍ ፡ ደግሞም ፡ አበባ ፡ እየተሸጋገረች ፡ የምትለቅመው ፡ ነገር ፡ ነው ። ከራሷ ፡ የተባለው ፡ ደግሞ ፡ ይህ ፡ የለቀመችው ፡ ኹሉ ፡ ወደ ፡ ማር ፡ መለወጥ ፡ የሚሳካው ፡ በርሷ ፡ ውስጥ ፡ ወይም ፡ በእሷ ፡ በኩል ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ ነው ። የዕውቀት ፡ ሥራም ፡ ልክ ፡ እንደዚህ ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

ሰው ፡ ከውጪው ፡ ዓለም ፡ የሚወስደው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገር ፡ ሲኖር ፡ ሳለ፤ እሱን ፡ መልክ ፡ ማስያዝ ፡ ደግሞ ፡ በራሱ ፡ አማካይነት ፡ የሚሳካ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ዕውቀትንም ፡ በእንደዚህ ፡ ዓይነት ፡ መንገድ ፡ እንደምትገኝ ፡ አድርጎ ፡ ማሰብ ፡ የሚገባ ፡ መኾኑን ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ይህንኑ ፡ ዓይነት ፡ ሐሳብ ፡ በመደገፍ ፡ ይነግሩናል ።

ፕ ያ ቂ ።

- ፩ኛ ፤ (ሀ) ኹለተኛው ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ነው ?
(ለ) ኤምፒሪሲዝም ፡ የተባለው ፡ ለዚህ ፡ ፕሮብሌም ፡ የቀረበው ፡ አንድኛው ፡ ቲዎሪ ፡ በውስጡ ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ሐሳብ ፡ ይገኝበታል ?
(ሐ) የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከጥንትና ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ማን ፡ ማን ፡ የተባሉት ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ?
(መ) ጆን ፡ ሎክ ፡ የተባለው ፡ የእንግሊዝ ፡ ፈላስፋ ፡ ይህን ፡ ቲዎሪ ፡ በመደገፍ ፡ የሰጠው ፡ ሐተታ ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ነው ?

- ፪ኛ ፤ (ሀ) ስለዚህ ፡ ፕሮብሌም ፡ የቀረበው ፡ ሌላው ፡ ሬሽናሊዝም ፡ የተባለው ፡ ቲዎሪ ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ሐሳብ ፡ ይገኝበታል ?
(ለ) የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከጥንትና ፡ ካሁን ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ እነማን ፡ ናቸው ?
(ሐ) ሬኔ ፡ ዴካርት ፡ የተባለው ፡ የፈረንሳይ ፡ ፈላስፋ ፡ ይህን ፡ ቲዎሪ ፡ በመደገፍና ፡ አንዳንድ ፡ ተቃዋሚዎችም ፡ የሚያቀርቡትን ፡ አስተያየት ፡ እንዲህ ፡ እያልን ፡ ልንመቃወው ፡ (ልናፈርስው ፡) ይቻላል ፡ ሲል ፡ ዘርዘሮ ፡ የገለጸው ፡ ሐሳብ ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ነው ?

- ፫ኛ ፤ (ሀ) ክሪቲሲዝም ፡ የተባለው ፡ ለዚህ ፡ ፕሮብሌም ፡ የቀረበው ፡ ሦስተኛው ፡ ቲዎሪ ፡ በውስጡ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ነው ?
(ለ) የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ዋናው ፡ ደጋፊ ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ መካከል ፡ ማን ፡ የሚባለው ፡ ነው ?
(ሐ) ርሱስ ፡ ምን ፡ ይላል ?
(መ) ሲንቲቲክና ፡ አናሊቲክ ፡ ሲል ፡ ያተቃቸው ፡ ምን ፡ ነገሮችናቸው ?

- ፬ኛ ፤ (ሀ) እነዚህ ፡ የተጠቀሱት ፡ ሦስቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ የሚደግፉት ፡ ሐሳብ ፡ በሙሉ ፡ እውነት ፡ ተብሎ ፡ ሊወሰድ ፡ ይቻላልን ?
(ለ) በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ እንዴት ፡ ዓይነት ፡ መንገድ ፡ ብንከተል ፡ ነው ፡ ሊቃውንቱ ፡ እንደሚሉት ፡ ወደ ፡ እውነት ፡ የምንጠጋው ?

ምዕራፍ ፡ ሦስት ፡

ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ ለመኖሩና ፡ ለለመኖሩ ፡

በግኖሲዮሎጂ ፡ ውስጥ ፡ በተራው ፡ መሠረት ፡ ሦስተኛ ፡ ኾኖ ፡ የሚመጣው ፡ ፕሮብሌም ፡ ስለ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ ያለው ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ጥያቄው ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።

ይህ ፡ በዙሪያችን ፡ የምንመለከተውና ፡ በማናቸውም ፡ አኳኋን ፡ ከኛ ፡ ልዩ ፡ ኾኖ ፡ በራሱ ፡ ጎይል ፡ ብቻ ፡ የሚካሄድ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ የሚሰማን ወይም የሚታየን ፡ ዓለም ፡ በእውነት ፡ ውጫዊ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ነውን? ወይስ ፡ ከኛው ፡ የተገኘና ፡ የኛ ፡ መኖር ፡ ለርሱ ፡ መኖር ፡ አስፈላጊው ፡ በመኾኑ ፡ ያለ ፡ እኛ ፡ በራሱ ፡ ጎይል ፡ ብቻ ፡ ለመኖር ፡ የማይችል ፡ ነገር ፡ ነው? የግል ፡ ኑሮ ፡ ያለው ፡ ኾኖ ፡ ከኛ ፡ ውጭ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ዐይነት ፡ ዓለም ፡ አድርገን ፡ የምናስበው ፡ የኾነስ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እኛ ፡ እንደምና ፡ ረጋግጠው ፡ ያለ ፡ መኾኑ ፡ ነውን? ሦስተኛውና ፡ ወዲሁም ፡ የመጨረሻው ፡ የግኖሲዮ ፡ ሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።

ለዚህም ፡ ጉዳይ ፡ ከፈላስፎች ፡ ዘንድ ፡ በየጊዜው ፡ የቀረቡት ፡ አስተያየቶች ፡ የተለያዩ ፡ ናቸው ። ኾኖም ፡ ግን ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ኹሉም ፡ የሚሰጡት ፡ አስተያየት ፡ ለየራሱ ፡ ኾኖ ፡ ቢገኝም ፡ የሚከተሉዋቸው ፡ የሐሳብ ፡ መሥመሮች ፡ የሚመሳሰሉ ፡ በመኾናቸው ፡ በሦስት ፡ ዐይነት ፡ ክፍል ፡ ተመድበው ፡ ሊነገሩ ፡ ይቻላል ። እነዚህም ፡ የሚመደቡባቸው ፡ ክፍሎች ፡ የተለዩ ፡ ስሞች ፡ አሉዋቸው ። ይኸውም ፡ ሪያሊዝም ፡ አይዲያሊዝም ፡ ፌኖሜኖሎጂ ፡ ተብለው ፡ ይነገራሉ ። ሦስቱም ፡ ስለዚህ ፡ ከላይ ፡ ስለ ፡ ተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ የሚሰጡት ፡ ሐሳብ ፡ ተራውን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።

፩ኛ ፡ ሪያሊዝም (፩) ፡

ለዚህ ፡ ለሦስተኛው ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ ከፈላስፎች ፡ ዘንድ ፡ ከተሰጡት ፡ አስተያየቶች ፡ መካከል ፡ አንደኛው ፡ በዚህ ፡ ሪያሊዝም ፡ በሚለው ፡ ቃል ፡ ይጠራል ። ይህም ፡ ቲዎሪ ፡ ይህን ፡ በዙሪያችን ፡ የሚገኘውን ፡ ዓለም ፡ በውጭ ፡ እንዳለ አድርጎ ፡ የሚቀበል ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ነገር ፡ ባጭሩ ፡ ምን ፡ እንደሚል ፡ እናዳምጥ ።

ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ በርግጥ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ የምናየውና ፡ የምንዳስሰው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ እንደዚሁም ፡ የምንሰማው ፡ ድምፅና ፡ ባፍንጫችንም ፡ ኾነ ፡

(፩) ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቲዎሪ ፡ ሪያሊዝም ፡ ተብሎ ፡ የተጠራበት ፡ ምክንያት ፡ የዓለሙን ፡ ውጫዊነትና ፡ ርግጠኛነት ፡ የሚያጸድቅ ፡ ሐሳብ ፡ ኾኖ ፡ በመገኘቱ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ርግጠኛነቱን ፡ በመግለጹ ፡ ሪያል ፡ ካለው ፡ ሪያሊዝም ፡ ተብሎዋል ። ይኸውም ፡ በአይዲያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ አንጻር ፡ ያለቲዎሪ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ቃሉም ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ በአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ እንዲሁ እንዳለ ፡ ኾኖ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ REALISM በፈረንሳይኛ ፡ REALISME በጀርመንኛ ፡ REALISMUS በኢጣልያኛ ፡ REALISMO እየተባለ ፡ ይሠራበታል ።

በምላሳችን ፡ አሽትተንና ፡ ቀምስን ፡ የምንረዳቸው ፡ የነገሮቹ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ጥንቃቄዎችና ፡ ጣዕሞች ፡ በሙሉ ፡ ከውጭ ፡ እንጂ ፡ ከኛ ፡ እንደ ፡ ተገኙ ፡ ዐይነት ፡ ኹነው ፡ ሊታሰቡ ፡ አይቻልም ። በውጭ ፡ የሌለውን ፡ ነገር ፡ ልናይና ፡ እንደዚሁም ፡ የሌለውን ፡ ድምፅ ፡ ስማ ፡ አንችልም ። አንድ ፡ ነገር ፡ እንድናይ ፡ ወይም ፡ እንድንሰማ ፡ በውጭ ፡ የሚታይ ፡ ነገርና ፡ እንደዚሁም ፡ የሚሰማ ፡ ድምፅ ፡ መኖር ፡ አለበት ። በጠቅላላም ፡ በስውነታችን ፡ ላይ ፡ የሚሰማን ፡ የነገሮቹ ፡ ኹሉ ፡ ኹኔታ ፡ ማለት ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን በኩል ፡ የሚደርሱን ፡ የስሜት ፡ ዐይነቶች ፡ ኹሉ ፡ የውጭ ፡ ነገሮችና ፡ ድርጊቶች ፡ ናቸው ።

ስለዚህም ፡ ከኛ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ዓለም ፡ አለ ፡ ልንል ፡ እንችላለን ። እኛ ፡ ባንኖርና ፡ ማናቸውም ፡ አሁን ፡ የሚታየው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ የሚያየው ፡ ሰው ፡ ቢጠፋ ፡ ኖሮ ፡ ድምፅም ፡ የሚያዳምጠው ፡ ጆሮ ፡ ባይኖር ፡ ኖሮ ፡ በጠቅላላ ፡ ከውጭ ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ ገብቶ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ስሜት ፡ የሚያሳድርብን ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ድርጊት ፡ የሚያስተውለው ፡ (የሚረዳው) ፡ ነፍስ ፡ ያለው ፡ ፍጡር ፡ ሰውም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ እንስሳ ፡ ባይኖር ፡ ኖሮ ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ እንዳይኖሩ ፡ የሚያግዳቸው ፡ አንድም ፡ ምክንያት ፡ ባልተገኘ ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ በውጭ ፡ እንዲገኝ ፡ የሚያደርገው ፡ እኛ ፡ ስላየነው ፡ አይደለም ። ይልቁንም ፡ እኛ ፡ ልናየው ፡ የምንችለው ፡ እሱ ፡ በውጭ ፡ ስላለ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ በውጭ ፡ ባይኖር ፡ ኖሮ ፡ እኛም ፡ ልናየው ፡ ባልተቻለን ፡ ነበር ። የሌለውን ፡ ነገር ፡ ለማየት ፡ አይቻልም ፡ ያለውን ነው ፡ እንጂ ፡ የሌለውን ማ ፡ ከየት ፡ አምጥተን ፡ እናየዋለን? ስለዚህ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ እንዳለ ግዴታ ፡ ማመን ፡ አለብን ።

ይህ ፡ የተባለውም ፡ ዓለም ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ሳይኾን ፡ ይህ ፡ ራሱ በስሜት አውታሮቻችን ፡ የምንረዳው ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ በውጭ ፡ እንዳለ ፡ ኹኖ ፡ የሚገኘው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ እኛ ፡ ካላየነው ፡ ወይም ፡ ባጭሩ ፡ ያለ ፡ እኛ ፡ ርዳታ ፡ እሱ ፡ በራሱ ፡ ለመኖር ፡ አይቻለውም ፡ ብሎ ፡ የሚያስብ ፡ ሰው ፡ በመስተዋት ፡ ላይ ፡ ተነሥቶ ፡ የሚታየው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ በሙሉ ፡ መስተዋት ፡ የተባለ ፡ ፈጽሞ ፡ ቢጠፋ ፡ እሱም ፡ አብሮ ፡ ይጠፋል ። በውጭ ፡ መገኘቱም ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ይቀራል ፡ ብሎ ፡ እንደሚናገር ፡ ያለ ፡ ሰው ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ትክክለኛ ፡ አስተያየት ፡ አይደለም ። በእውነቱ ፡ በውጭ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ከሌለ ፡ እኛም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ልናይ ፡ አንችልም (፪) ።

የሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ይህ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ኹለት ፡ ዐይነት ፡ ሪያሊዝም አለ ። አንደኛው ፡ የሪያሊዝም ፡ ዐይነት ፡ ማንኛዎቹም ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ የምንረዳቸው ፡ በውጭ ፡ እንዳሉ ፡ ኹነው ፡ የሚታዩን ፡ ኹሉ ፡ ያለ ፡ አንዳች ፡ ልዩነት ፡ ኹሉም ፡ የውጭ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። ይኸውም ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ እኛም ፡ ቢኾን ፡ ሊኖሩ ፡ የሚችሉ ፡ ናቸው ፡ የሚል ፡ አስተያየትን ፡ የሚደግፍ ፡ ነው ።

(፩) Thomas E.E., The ethical basis of reality, 1927. — Broad C.P., Perception, physics and reality, 1914.

ምዕራፍ ፡ ሦስት ።

ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ ለመኖሩና ፡ ላለመኖሩ ።

በግኖሲዮሎጂ ፡ ውስጥ ፡ በተራው ፡ መሠረት ፡ ሦስተኛ ፡ ኾኖ ፡ የሚመጣው ፡ ፕሮብሌም ፡ ስለ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ ያለው ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ጥያቄው ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።

ይህ ፡ በዙሪያችን ፡ የምንመለከተውና ፡ በማናቸውም ፡ አኳኋን ፡ ከኛ ፡ ልዩ ፡ ኾኖ ፡ በራሱ ፡ ጎይል ፡ ብቻ ፡ የሚካሄድ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ የሚሰማን ወይም የሚታየን ፡ ዓለም ፡ በእውነት ፡ ውጫዊ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ነውን? ወይስ ፡ ከኛው ፡ የተገኘና ፡ የኛ ፡ መኖር ፡ ለርሱ ፡ መኖር ፡ አስፈላጊው ፡ በመኾኑ ፡ ያለ ፡ እኛ ፡ በራሱ ፡ ጎይል ፡ ብቻ ፡ ለመኖር ፡ የማይችል ፡ ነገር ፡ ነው? የግል ፡ ኑሮ ፡ ያለው ፡ ኾኖ ፡ ከኛ ፡ ውጭ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ዐይነት ፡ ዓለም ፡ አድርገን ፡ የምናስበው ፡ የኾነስ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እኛ ፡ እንደምና ፡ ረጋግጠው ፡ ያለ ፡ መኾኑ ፡ ነውን? ሦስተኛውና ፡ ወዲሁም ፡ የመጨረሻው ፡ የግኖሲዮ ፡ ሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።

ለዚህም ፡ ጉዳይ ፡ ከፈላስፎች ፡ ዘንድ ፡ በየጊዜው ፡ የቀረቡት ፡ አስተያየቶች ፡ የተለያዩ ፡ ናቸው ። ኾኖም ፡ ግን ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ኹሉም ፡ የሚሰጡት ፡ አስተያየት ፡ ለየራሱ ፡ ኾኖ ፡ ቢገኝም ፤ የሚከተሉዋቸው ፡ የሐሳብ ፡ መስመሮች ፡ የሚመሳሰሉ በመኾናቸው ፡ በሦስት ፡ ዐይነት ፡ ክፍል ፡ ተመድበው ፡ ሊነገሩ ፡ ይቻላል ። እነዚህም ፡ የሚመደቡባቸው ፡ ክፍሎች ፡ የተለዩ ፡ ስሞች ፡ አሉዋቸው ። ይኸውም ፡ ሪያሊዝም ፡ አይዲያሊዝም ፡ ፌኖሚኖሎጂ ፡ ተብለው ፡ ይነገራሉ ። ሦስቱም ፡ ስለዚህ ፡ ከላይ ፡ ስለ ፡ ተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ የሚሰጡት ፡ ሐሳብ ፡ ተራውን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።

፩ኛ ፡ ሪያሊዝም (፩) ።

ለዚህ ፡ ለሦስተኛው ፡ የግኖሲዮሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ ከፈላስፎች ፡ ዘንድ ፡ ከተሰጡት ፡ አስተያየቶች ፡ መካከል ፡ አንደኛው ፡ በዚህ ፡ ሪያሊዝም ፡ በሚለው ፡ ቃል ፡ ይጠራል ። ይህም ፡ ቲዎሪ ፡ ይህን ፡ በዙሪያችን ፡ የሚገኘውን ፡ ዓለም ፡ በውጭ ፡ እንዳለ አድርጎ ፡ የሚቀበል ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ነገር ፡ ባጭሩ ፡ ምን ፡ እንደሚል ፡ እናዳምጥ ።

ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ በርግጥ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ የምናየውና ፡ የምንዳስሰው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፤ እንደዚሁም ፡ የምንሰማው ፡ ድምፅና ፡ ባፍንጫችንም ፡ ኾነ ፡

(፩) ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቲዎሪ ፡ ሪያሊዝም ፡ ተብሎ ፡ የተጠራበት ፡ ምክንያት ፡ የዓለሙን ፡ ውጫዊነትና ፡ ርግጠኛነት ፡ የሚያጸድቅ ፡ ሐሳብ ፡ ኾኖ ፡ በመገኘቱ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ርግጠኛነቱን ፡ በመግለጹ ፡ ሪያል ፡ ካለው ፡ ሪያሊዝም ፡ ተብሎዋል ። ይኸውም ፡ በአይዲያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ አንጻር ፡ ያለ ቲዎሪ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ቃሉም ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ በአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ እንዲሁ እንዳለ ፡ ኾኖ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ REALISM በፈረንሳይኛ ፡ REALISME በጀርመንኛ ፡ REALISMUS በአጣልያኛ ፡ REALISMO እየተባለ ፡ ይሠራበታል ።

በምላሳችን ፡ አሽትተንና ፡ ቀምሰን ፡ የምንረዳቸው ፡ የነገሮቹ ፡ ልዩ ፡ ልዩ መዓዛዎችና ፡ ጣዕዎች ፤ በሙሉ ፡ ከውጭ ፡ እንጂ ፡ ከኛ ፡ እንደ ፡ ተገኙ ፡ ዐይነት ፡ ኹነው ፡ ሊታሰቡ ፡ አይቻልም ። በውጭ ፡ የሌለውን ፡ ነገር ፡ ልናይና ፤ እንደዚሁም ፡ የሌለውን ፡ ድምፅ ፡ ልንሰማ ፡ አንችልም ። አንድ ፡ ነገር ፡ እንድናይ ፡ ወይም ፡ እንድንሰማ ፡ በውጭ ፡ የሚታይ ፡ ነገርና ፡ እንደዚሁም ፡ የሚሰማ ፡ ድምፅ ፡ መኖር ፡ አለበት ። በጠቅላላም ፡ በስውነታችን ላይ ፡ የሚሰማን ፡ የነገሮቹ ፡ ኹሉ ፡ ኹሉ ፤ ማለት ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን በኩል ፡ የሚደርሱን ፡ የስሜት ፡ ዐይነቶች ፡ ኹሉ ፡ የውጭ ፡ ነገሮችና ፡ ድርጊቶች ፡ ናቸው ።

ስለዚህም ፡ ከኛ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ዓለም ፡ አለ ፡ ልንል ፡ እንችላለን ። እኛ ፡ ባንኖርና ፡ ማናቸውም ፡ አሁን ፡ የሚታየው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ የሚያየው ፡ ሰው ፡ ቢጠፋ ፡ ኖሮ ፡ ድምፅም ፡ የሚያዳምጠው ፡ ጆሮ ፡ ባይኖር ፡ ኖሮ ፤ በጠቅላላ ፡ ከውጭ ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ ገብቶ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ስሜት ፡ የሚያሳድርብን ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ድርጊት ፡ የሚያስተውለው ፡ (የሚረዳው) ፡ ነፍስ ፡ ያለው ፡ ፍጡር ፡ ሰውም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ እንስሳ ፡ ባይኖር ፡ ኖሮ ፤ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ እንዳይኖሩ ፡ የሚያግዳቸው ፡ አንድም ፡ ምክንያት ፡ ባልተገኘ ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ በውጭ ፡ እንዲገኝ ፡ የሚያደርገው ፡ እኛ ፡ ስላየነው ፡ አይደለም ። ይልቁንም ፡ እኛ ፡ ልናየው ፡ የምንችለው ፡ እሱ ፡ በውጭ ፡ ስላለ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ በውጭ ፡ ባይኖር ፡ ኖሮ ፡ እኛም ፡ ልናየው ፡ ባልተቻለን ፡ ነበር ። የሌለውን ፡ ነገር ፡ ለማየት ፡ አይቻልም ፡ ያለውን ነው ፡ እንጂ ፤ የሌለውን ፡ ከየት ፡ አምጥተን ፡ እናየዋለን? ስለዚህ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ እንዳለ ግዴታ ፡ ማመን ፡ አለብን ።

ይህ ፡ የተባለውም ፡ ዓለም ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ሳይኾን ፡ ይህ ፡ ራሱ በስሜት አውታሮቻችን ፡ የምንረዳው ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ በውጭ ፡ እንዳለ ፡ ኾኖ ፡ የሚገኘው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ እኛ ፡ ካላየነው ፡ ወይም ፡ ባጭሩ ፡ ያለ ፡ እኛ ፡ ርዳታ ፡ እሱ ፡ በራሱ ፡ ለመኖር ፡ አይቻለውም ፡ ብሎ ፡ የሚያስብ ፡ ሰው ፤ በመስተዋት ፡ ላይ ፡ ተነሥቶ ፡ የሚታየው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ በሙሉ ፡ መስተዋት ፡ የተባለ ፡ ፈጽሞ ፡ ቢጠፋ ፡ እሱም ፡ አብሮ ፡ ይጠፋል ። በውጭ ፡ መገኘቱም ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ይቀራል ፡ ብሎ ፡ እንደሚናገር ፡ ያለ ፡ ሰው ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ትክክለኛ ፡ አስተያየት ፡ አይደለም ። በእውነቱ ፡ በውጭ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ከሌለ ፡ እኛም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ልናይ ፡ አንችልም (፩) ።

የሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ይህ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ኹሉት ፡ ዐይነት ፡ ሪያሊዝም ፡ አለ ። አንደኛው ፡ የሪያሊዝም ፡ ዐይነት ፡ ማንኛዎቹም ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ የምንረዳቸው ፡ በውጭ ፡ እንዳሉ ፡ ኹነው ፡ የሚታዩን ፡ ኹሉ ፡ ያለ ፡ አንዳች ፡ ልዩነት ፡ ኹሉም ፡ የውጭ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። ይኸውም ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ እኛም ፡ ቢኾን ፡ ሊኖሩ ፡ የሚችሉ ፡ ናቸው ፡ የሚል ፡ አስተያየትን ፡ የሚደግፍ ፡ ነው ።

(፩) Thomas E.E., The ethical basis of reality, 1927. — Broad C.P., Perception, physics and reality, 1914.

የሕዝብ ፡ አስተያየትም ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ መስመር ፡ የተከተለ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። እያንዳንዳችን ፡ ማናቸውንም ፡ የምናየውንም ፡ ነገር ፡ ኾነ፤ ወይም ፡ የምንሰማውን ፡ ድምፅ ፡ የምናስበው ፡ በውጭ ፡ እንዳለና ፡ እኛም ፡ ከውጭ ፡ ቀድተን ፡ እንደ ፡ ወሰድነው ፡ እንጂ ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ አድርገን ፡ አንቁጥረውም ። የሕዝብ ፡ አስተያየትም ፡ በሙሉ ፡ ይኸው ፡ ነው ።

አንደኛው ፡ ዐይነት ፡ ሪያሊዝም ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተገለጸው ፡ ሲኾን ፤ ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ በጠቅላላ ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ የምንረዳቸው ፡ ነገሮችና ፡ ኹኔታዎች ፡ ኹሉ ፡ በውጭ ፡ ያሉ ፡ ናቸው ፡ ተብለው ፡ ሊነገሩ ፡ አያስደፍርም ። ምንም ፡ እንኳ ፡ አብዛኛዎቹ ፡ በርግጥ ፡ በውጭ ፡ ያሉ ፡ ነገሮች ፡ መኾናቸው ፡ ሊካድም ፡ ባይቻል ፤ እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ አመጣጣቸው ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ ዘንድ ፡ የኾነ ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ እንደማይታዩ ፡ መገንዘብ ፡ ይገባናል ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ የሚያቀርብ ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፤ ይኸኛው ፡ ኹለተኛው ፡ በውጭ ፡ እንዳሉ ፡ አድርጎ ፡ ከሚቀበላቸው ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ እነዚህ ፡ የሚከተሉት ናቸው። ይኸውም ፡ ቅርጽን ፡ የመሰለ፤ እንደዚሁም ፡ ማናቸውም ፡ አካል ፡ እንደ ፡ መጠኑ ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ትንሽም ፡ ኾነ ፡ ሰፊ ፡ ቦታ ፡ እንዲይዝ ፡ ያለው ፡ የተፈጥሮ ፡ ጠባይ ፤ እነዚህን ፡ የመሰሉት ፡ ነገሮች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ፡ በዚህ ፡ በኹለተኛው ፡ አስተያየት ፡ በውጭ ፡ ያሉ ፡ ኹነው ፡ ሊታሰቡ ፡ የሚችሉት ። ከዚህ ፡ በተረፈ ፡ በነገሮቹ ፡ ላይ ፡ የምናገኛቸው ፡ አንዳንድ ፡ ሌሎች ፡ ኹኔታዎች፤ እንደ ፡ ጣፋጭና ፡ እንደ ፡ መራራ ፡ እንደ ፡ መልካምና ፡ እንደ ፡ መጥፎ ፡ ዐይነት መዓዛ፤ እንደ ፡ ለስላሳና ፡ እንደ ፡ ሻካራ ፡ እንደ ፡ ድምፅና ፡ ሌሎችም ፡ እነዚህን የመሳሰሉትን ፡ ነገሮች ፡ በውጭ ፡ ያሉ ፡ ሳይኾን ፤ ከኛው ፡ እንደሚገኙ ፡ (እንደሚፈጠሩ) ፡ አድርጎ ፡ ያስባቸዋል ።

በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የመጀመሪያዎቹ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፤ ማለት ፡ በኛ ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፤ ራሳቸውም ፡ የውጭ ፡ ኑሮ ፡ እንዳላቸው ፡ ዐይነት ፡ ኾነው ፡ የሚታሰቡት ፡ ነገሮች ፤ ይህን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሐሳብ ፡ በሚያቀርቡት ፡ ፈላስፎች ፡ ዘንድ ፡ ፕራይመሪ ፡ ኩአሊቲስ ፡ (PRIMARY QUALITIES) ተብለው ፡ ይጠራሉ ። ኹለተኛዎቹ ፤ ማለት ፡ በውጭ ፡ ያሉ ፡ ነገሮች ፡ ሳይኾኑ ፤ ከኛው ፡ ዘንድ የሚፈልቁ ፡ ናቸው ። የኛው ፡ የገዛ ፡ ራሳችንም ፡ ስሜቶች ፡ ናቸው ፡ የተባሉት ፡ ደግሞ ፡ በእኔሁ ፡ ሰዎች ፡ አጠራር ፡ ስከንደሪ ፡ ኩአሊቲስ ፡ (SECONDARY QUALITIES) ተብለው ፡ ይነገራሉ ።

የመጀመሪያውን ፡ ዐይነት ፡ ሪያሊዝም ፡ ከሚደግፉት ፡ ፈላስፎች ፤ ማለት ፡ ያለ አንዳች ፡ ልዩነት ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ከውጭ ፡ የሚደርስን ፡ ስሜት ፤ ቀለምም ፡ ኾነ ፡ ድምፅ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ በውጭ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ አስተያየት ፡ ከሚያቀርቡት ፡ ውስጥ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ኤምቤዶክሊስ ፤ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ደግሞ ፡ S. ALEXANDER , WHITEHEAD, B. RUSSELL የተባሉት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ።

ለምሳሌ ፤ የመጀመሪያው ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሳሙኤል ፡ እስክንድር ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ባጭሩ ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለውን ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ ይሰጣል ። በነገሮቹ ፡ ላይ ፡ የምንመለከታቸው ፡ ኹሉ ፡ ኹኔታዎች፤ ያለ ፡ አንድ ፡ ልዩነት ፡ ኹሉም ፡ በውጭ ፡ ያሉ ፡ ነገሮችናቸው ። ማናቸውም ከትንሹ እስከ ፡ ትልቁ ፡ ድረስ ፡ ያለው ፤ በኛ ፡ ላይ ፡ የተመረከብ ፡ ሳይኾን ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ነው ። ውጫዊ ፡ ዓለምም ፡ ያለ ፡ ሲኾን ፤ መልኩም ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ እንደምናየውና ፡ እንደምንረዳው ፡ ዐይነት ፡ ነው ፡ ይላል ።

ኹለተኛውም ፡ ፈላስፋ ፡ ሐሳቡ ፡ ይኸው ፡ ነው ። ርሱም ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለውን ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ አቅርቧል ። ማናቸውም ፡ የስሜታችን ፡ ዐይነትና ፡ ስለ ፡ ውጪው ፡ ዓለም ፡ የምናረጋግጠው ፡ ዕውቀት ፡ ኹሉ ፡ በውጭ ፡ የተመሠረተ ፡ ነው ፤ ይኸውም ፡ ባንድ ፡ ቃል ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ አለ ። እሱም ፡ ይህ ፡ ራሱ ፡ የምንመለከተው ፡ ነው ። እኛ ፡ ሳንፈጠር ፡ ቀርተን ፡ ባናየውና ፡ ባንረዳውም ፡ ኖሮ ፡ እንደዚሁ ፡ አሁን ፡ እንደምናየውና ፡ እንደምንረዳው ፡ ዐይነት ፡ ኹኖ ፡ በራሱ ፡ ሊገኝ ፡ በተቻለ ፡ ነበር ። ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ የግል ፡ ኑሮ ፡ እንዳለው ፡ ነው ።

በኛ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ሳይኾን ፤ ራሱን ፡ የቻለ ፡ በርግጥ ፡ አንድ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩንም ፡ የሚያስረዱን ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ አሉ ።

፩ኛ ፤ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ በውስጣችን ፡ ስለ ፡ ውጪው ፡ ዓለም ፡ የሚፈጠር ብን ፡ ስሜት ፡ ኹሉ ፡ ሳናስበውና ፡ ሳንጠብቀው ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ሲደረግብን ፡ እንመለከታለን ። እኛም ፡ የፈጠርነው ፡ ነው ፡ ብለን ፡ እንዳናስበው እንኳ ፤ ባልጠበቅነው ፡ ሰዓትና ፡ አንዳንዴም ፡ ያለ ፡ ውዴታችን ፡ ሲደረግብን ፡ እናገኘዋለን ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ፤ ምንም ፡ ሳናስብ ፡ በድንገት ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ከፊታችን ፡ ተደቅኖ ፡ እናገኘዋለን ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ ድንገተኛ ፡ ድምፅ ፡ እንሰማለን ። ለዚህ ፡ ኹሉ ፡ አንድ ፡ ውጫዊ ፡ የኾነ ዓለም ፡ እንዳለ ፡ ካላሰብን ፡ እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ ስሜቶቻችን ፡ ከምን ፡ እንደሚፈጠሩ ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ልንረዳቸው ፡ አንችልም ።

፪ኛ ፤ ታሪክን ፡ ስንመለከት ፡ ከኛ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ዛሬው ፤ ሰዎች ፡ ከተሞች ፡ ሌሎችም ፡ ነገሮች ፡ እንደ ፡ ነበሩ ፡ እንረዳለን ። እንግዲህ ፡ የግዴታ ፡ እኛ ፡ የማናዝብት ፡ በራሱ ፡ መንገድ ፡ የሚካሄድ ፡ ውጫዊ ፡ የኾነ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ በዚህም ፡ ልናረጋግጥ ፡ እንችላለን ። እንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡ ዓለም ፡ የራሱ ፡ የግል ፡ ኑሮ ፡ ያለው ፡ ስለ ፡ ኾነ እኛ ፡ ብንኖርም ፡ ባንኖርም ፤ ማለት ፡ ብናየውም ፡ ባናየውም ፡ የምንጠቅመውና የምናገባው ፡ አንዳች ፡ ነገር ፡ የለም ። ሦስተኛውም ፡ ፈላስፋ ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ ሲያቀርብ ፡ ይገኛል። እነሆ ፡ ባጭር ፡ ቃልም ፡ ምን ፡ እንደሚል ።

ይህ ፡ በዙሪያችን ፡ በውጭ ፡ እንዳለ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ የምንመለከተው ፡ ዓለም ፡ በርግጥ ፡ እንዲሁ ፡ ያለ ፡ ነው ። አሁን ፡ እንዳለው ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ለመገኘትም ፡ የኛ ፡ መኖር ፡ ምንም ፡ ያገለገለው ፡ ነገር ፡ የለውም ። እኛ ፡ ባንኖርም ፡ ኖሮ ፡ ማናቸውም ፡ አሁን ፡ የምንመለከተው ፡ የምንዳስሰው ፡ የምንሰማው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ እንደ

ዚሁ ፡ ኾኖ ፡ ከመገኘት ፡ ምንም ፡ የሚያስቀረው ፡ ነገር ፡ ባልተገኘ ፡ ነበር ። ምክንያቱም ፡ ኑሮው ፡ በኛ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ሳይኾን ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ነውና ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ ያኸል ፡ ኤዲምቡራ ፡ ለሎንዶን ፡ በስተ ፡ ሰሜን ፡ በኩል ፡ እንደሚገኝ ፡ እንናገራለን ። ይህ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፤ ማለት ፡ ኤዲምቡራ ፡ ለሎንዶን ፡ ከተማ ፡ በስተ ፡ ሰሜን ፡ በኩል ፡ ለመገኘቱ ፤ ስለ ፡ ሰሜንና ፡ ስለ ፡ ደቡብ ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ የሚያውቅ ፡ አንድም ፡ ሰው ፡ ባይኖርም ፡ ኖሮ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ስለ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ነገር ፡ ለመናገር ፡ የሚችል ፤ ሰው ፡ የተባለው ፡ ፍጡር ፡ ቀድሞውንም ፡ ባይፈጠር ፡ ኖሮ፤ ኤዲምቡራ ፡ ለሎንዶን ፡ በስተ ፡ ሰሜን ፡ በኩል ፡ መኾኑ ፡ የማይቀር ፡ ነገር ነበር ። ይኸውም ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ እውነት ፡ የሚያሰኘው ፡ በውጭ ፡ መኖሩና ፡ መደረጉ ፡ ብቻ ፡ ሲኾን ፤ ሰው ፡ ተመለከተው ፡ ወይም ፡ አልተመለከተው ፤ ሰማው ፡ ወይም ፡ አልሰማው ፤ ዐወቀው ፡ ወይም ፡ አላወቀው ፡ ምንም ፡ የሚያመጣው ፡ (የሚጨምረው) ነገር ፡ የለውም ።

እነሆ ፡ ሰማቸው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሦስቱም ፡ ፈላስፎች ፡ እንዲህ ፡ አድርገው ፡ ፍጹም ፡ የኾነ ፡ ሪያሊዝም ፡ አስተምረዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚሁ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በፊተኞቹ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ተመለከትነው ፡ ኹሉም ፡ ሳይኾኑ ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮች ብቻ ፡ ናቸው ፡ ርግጥ ፡ በውጭም ፡ እንደሚገኙ ፡ ኹነው ፡ ሊታሰቡ ፡ የሚችሉት ፡ በማለት ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሐሳብ ፡ የሚገልጹም ፡ ይገኛሉ ። ይህንንም ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ ዲሞቅሪጦስ ፡ አሪስቶትል ፡ ካዲሱ ፡ ዘመንም ፡ ዴካርት ፡ ጆን ፡ ሎክ ፡ ኒ ፡ ሃርትማን ፡ የተባሉት ፡ ናቸው ።

፪ኛ ፤ አይዲያሊዝም (፩) ።

ሪያሊዝም ፡ የተባለው ፡ ቲዎሪ ፡ በዚህ ፡ ባለፈው ፡ ምዕራፍ ፡ እንደ ፡ ተመለከትነው ፤ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ የሚያረጋግጥ ፡ ኾኖ ፡ ሲገኝ ፤ ይህ ፡ አሁን ፡ አይዲያሊዝም ፡ በሚለው ፡ ቃል ፡ የሚጠራው ፡ ደግሞ ፡ ይህን ፡ የሪያሊዝምን ፡ ሐሳብ ፡ ፈጽሞ ፡ የሚቃወምና ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ የሚክድ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። እነሆ ፡ በውስጡ ፡ የሚገኘውም ፡ ቃል ፡ ባጭሩ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።

ይህ ፡ በዙሪያችን ፡ ያለው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ በውጭም ፡ እንዳለ ፡ መስሎ ፡ ቢታየንም ፡ እንኳ ፤ በርግጥ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ አይደለም ። ያለ ፡ እኛ ፡ ርዳታ ፡ በራሱ ፡ ገይል ፡ ብቻ ፡ የቆመ ፡ አንድም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ የለም ። ማናቸውም የምናየው ፡ ነገር ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ የምንሰማው ፤ በውጭ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ መስሎ ፡ ቢገኝም ፡ ቅሉ ፡

(፩) ይህ ፡ ቃል ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ላተትነውና ፡ የቃሉንም ፡ አመጣጥ ፡ ለማሳየት ፡ መግለጫ ፡ በመስጠት ፡ አስረድተነው ፡ ለነበረው ፡ ሪያሊዝም ፡ በሚል ፡ አነጋገር ፡ ለጠቀስነው ፡ ቃል ፡ ተቃራኒ ፡ የኾነ ፡ ሐሳብ ፡ የሚገኝበት ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ። እንደ ፡ ተመለከትነውም ፡ ኹሉ ፡ ያለፈው ፡ ቲዎሪ ፡ በዙሪያችን ፡ ያለው ፤ ማለት ፡ በዳሰሳም ፡ ኾነ ፡ በድምፅ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ የሚሰማንና ፡ የምንሰማው ፡ የምናየውም ነገር ኹሉ ፡ በርግጥ ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ የሚያትት ፡ ሊኾን ፤ ይህኛው ፡ ያሁኑ ፡ ቲዎሪ ፡ የምንዳስሰውና ፡ የምንመለከተው ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ የፈለቀ ፡ እንጂ ፤ ከኛ ፡ የተለየ ፡ የግል ፡ ኦር ፡ ያለው ፡ አይደለም ፡ በማለት ፤ ለዚያኛው ፡ ተቃዋሚ ፡ የኾነ ፡ አስተያየት ፡ የሚያቀርብ ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ። ደግሞ ፡ አይዲያ

የኛው ፡ የራሳችን ፡ ስሜት ፡ ነው ። ምንም ፡ ነገር ፡ ብናይና ፡ ብንዳስስ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ብንሰማና ፡ ብናሸት ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሊደረግ ፡ የሚችለው ፡ በኛ ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ማየትም ፡ ቢኾን ፡ መዳሰስ ፤ መስማትም ፡ ቢኾን ፡ ማሸተት ፤ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ነፍስ ፡ ወይም ፡ ሕይወት ፡ ባለው ፡ እንስሳ ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ ሊፈጠር ፡ ይችላል ። ይህም ፡ ማለት ፡ ባጭሩ ፡ የራሱ ፡ የእንስሳው ፡ ስሜት ፡ ኾኖ ፡ በሰውነቱ ፡ ላይ ፡ ሊፈጠር የሚችል ፡ ነገር ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ። በራሱ ፡ ውስጥ ፡ የሚፈጠርና ፡ የገዛ ፡ ራሱ ፡ ስሜት ፡ እንደ ፡ መኾኑም ፡ መጠን ፤ ራሱን ፡ የቻለ ፡ በውጭ ፡ የሚገኝ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ሊታሰብ ፡ አይቻልም ። እነሆ ፡ ለምሳሌ ፤ አንድ ፡ ነገር ፡ እናያለን ፤ ወይም ፡ አንድ ፡ ድምፅ ፡ እንሰማለን ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ደገና ፡ አድርገን ፡ ያስተዋልን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ማየትና ፡ መስማት ፡ ነፍስ ፡ (ሕይወት) ፡ ባለው ፡ ፍጡር ፡ ውስጥ ፡ የሚፈጠርና ፡ የዚያው የራሱ ፡ የእንስሳው ፡ ስሜት ፡ መኾኑን ፡ ለመረዳት ፡ የሚያዳግተን ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አይኖርም ።

ይኸውም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ጥያቄ ፡ አለ ። የሚታይም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ የሚሰማ ፡ ነገር ፡ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ እንስሳ ፡ ሳያየውና ፡ ሳይሰማው ፡ በራሱ ፡ ሊታይስ ፤ ሊሰማስ ፡ ይቻላል ? ያለ ፡ ሰሚ ፡ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ ተሰሚ ፡ ይገኛል ? ባጭሩ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ የሚያየው ፤ ሰው ፡ ወይም ፡ እንስሳ ፡ ሳይኖር ፡ ራሱ ፡ በራሱ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ ሊታይ ፡ ይችላል ? ድምፅስ ፡ እንዲሁ ፡ በራሱ ፡ እንዴት ፡ ሊሰማ ፡ ይችላል ? ራሱ ፡ ሰሚም ፡ ተሰሚም ፡ እንዴት ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ? ስለዚህ ፡ እንዲህ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ሊፈጠር ፡ የሚችለው ፡ በእውነቱ ፡ በኛው ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የምናየው ፡ ነገርና ፡ የምንሰማው ፡ ኹሉ ፡ ድምፅ ፡ ሌላውም ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ያው ፡ የገዛ ፡ ራሳችን ፡ ስሜት ፡ ማለት ፡ ነው ። ስሜት ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ደግሞ ፡ ከዚያ ፡ ከሰውዬው ፡ ወይም ፡ ከእንስሳው ፡ ወጥቶ ፡ (አልፎ) በገዛ ፡ ራሱ ፡ ሊገኝ ፡ አይችልም ። ባጭሩም ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ፤ ከኛ ፡ የሚገኝና ፡ በኛ ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ እንጂ (፩) ።

የአይዲያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ባጭሩ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ይገኝበታል ። ከጥንት ፡ ዘመን ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ አስተያየት ፡ ያቀረቡ ፡ ኢራክሊቶስ ፡ ኤሌአቴ ፡ ሶፊስቴ ፡ የተባሉት ፡ ጽሑፎችን ፡ ፈላስፎች ፡ ሲኾኑ ፤ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ደግሞ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ የዚሁ ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ BERKELEY (እ. እ. ኤ. አ. 1685-1753 ዓ. ም.) HEGEL (ጀ. እ. ኤ. አ. 1773-1831 ዓ. ም.) NATORP (ጀ. እ. ኤ. አ.

ሊዝም ፡ ተብሎ ፡ የተጠራበትም ፡ ምክንያት ፡ ኹሉንም ፡ ነገር ፡ ከራሱ ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርጎ ፡ የሚገልጽ ፡ አስተያየት ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ አይዲያ ፡ ካለው ፡ አይዲያሊዝም ፡ የሚለው ቃል ፡ ወጥቷል ። ይህም ፡ ቃል ፡ ከጽሑፉ ፡ ቋንቋ ፡ የተገኘ ፡ እንደ ፡ መኾኑ ፡ መጠን ፤ በዚህ ፡ ቋንቋ ፡ ቃሉን ፡ ፲፬፭፭ ኢዴያ ፡ በሚል ፡ አነጋገርና አጻጻፍ ፡ እናገኘዋለን ። በፍልስፍና ፡ ትምህርትም ፡ ውስጥ ፡ እንዲሁ ፡ እንዳለ ፡ ባራቱም ፡ የታወቁት ፡ የአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ኹሉ ፡ በዚያው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ኾኖ ፡ የመጨረሻዎቹን ፡ ሊዝም ፡ የሚሉትን ፡ ፈደላት ፡ ጨምሮ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ IDEALISM በፈረንሳይኛ ፡ IDEALISME በጀርመንኛ ፡ IDEALISMUS በኢጣልያኛ ፡ IDEALISMO እየተባለ ፡ ይሠራበታል ።

(፩) J. Berkeley, Three dialogues between Hylas and Philonous.

፲፰፻፶፬-፲፱፻፳፬ ዓ. ም.) COHEN (ጄ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፵፪-፲፱፻፲፰ ዓ. ም.) የተባሉት ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ። ይኸን ፡ እንጂ ፡ ደግሞ ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ አጠንክሮ ፡ የደገፈ ፤ የመጀመሪያው ፡ እንግሊዛዊው ፡ ፈላስፋ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። እነሆ ፡ ርሱም ፡ ባጭሩ ፡ ምን ፡ እንደሚል ፡ እንስማ ።

ውጫዊ ፡ የኾነ ፡ ዓለም ፡ የለም ። ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ከኛ ፡ የተገኘና ፡ በኛው ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ነው ። የዚህም ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ያው ፡ የገዛ ፡ ራሳችን ፡ ስሜቶች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ። ማናቸውም ፡ በውስጣችን ፡ የሚፈጠርብን ፡ የስሜት ፡ ዐይነት ፡ ኹሉ ፡ ምንጩ ፡ ከሌላ ፡ ሳይኾን ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ ዘንድ ፡ ነው ። አንዳንድ ፡ ፈላስፎችም ፡ በነገሮቹ ፡ መካከል ፡ ፕራይመሪ ፡ ኩአሊቲስና ፡ ሰከንደሪ ፡ ኩአሊቲስ ፡ እያሉ ፤ የመጀመሪያዎቹን ፡ በውጭ ፡ እንዳሉ ፤ ኹለተኛዎቹን ፡ ግን ፡ ከኛ ፡ እንደ ፡ ተገኙ ፡ አድርገው ፡ በማሰብ ፡ የሚሰጡት ፡ ኹሉ ፡ ሐተታ ፡ ፈጽሞ ፡ ስሐተት ፡ ነው ። ግሚሱን ነገር ፡ በውጭ ፡ እንዳለ ፡ አድርጎ ፡ መመልከትና ፡ ሌላውን ፡ ደግሞ ፡ ከኛው ከራሳችን እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ አድርጎ ፡ ማሰብ ፤ ይህ ፡ በቂ ፡ ማስረጃና ፡ ምክንያት ፡ የሌለው ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። በነገሮቹ ፡ መካከል ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ለማበላለጥ ፡ አንችልም ። ኹሉም ፡ ያው ፡ ከኛው ፡ የተገኘ ፡ ነው ።

የፈላስፋው ፡ ሐሳብ ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ ሲኾን ፤ B. RUSSELL የተባለውም ፡ ደራሲ ፡ HISTORY OF WESTERN PHILOSOPHY በተባለው ፡ መጽሐፉ ፡ ገጽ ፡ ከ፮፻፸፬—፮፻፸፯ ፡ ባለው ፡ ውስጥ ፡ በበኩሉ ፡ የፈላስፋውን ፡ ሐሳብ ፡ በመጥቀስ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ያለውን ፡ ቃል ፡ ጽፎዋል ።

«... His argument against matter is most persuasively set forth in the Dialogues of Hylas and Philonous ...»

The characters in the Dialogues are two Hylas, who stands for scientifically educated common sense; and Philonous, who is Berkeley.

After a few amiable remarks, Hylas says that he has heard strange reports of the opinions of Philonous, to the effect that he does not believe in material substance. "Can anything," he exclaims, "be more fantastical, more repugnant to common sense, or a more manifest piece of scepticism, than to believe there is no such thing as matters? Philonous replies that he does not deny the reality of sensible things, i.e. of what is perceived immediately by the senses, but that we do not see the causes of colours or hear the causes of sounds. Both agree that the senses make us inference. Philonous points out that by sight we perceive only light, colours, and figure; by hearing, only sounds; and soon. Consequently, apart from sensible qualities there is nothing sensible, and sensible things are nothing but sensible qualities or combinations of sensible qualities.

Philonous now sets to work to prove that "the reality of sensible thing consists in being perceived," as against the opinion of Hylas, that "to exist is one thing, and to be perceived is another." That sense — data are mental is a thesis which Philonous supports by a detailed examination of the various senses. He begins with heat and cold. Great heat, he says, is a pain, and must be in a mind. Therefore heat is mental; and a semilar argument applies to cold. This is reinforced by the famous argument about the lukewarm water: when one of your hands is hot and the other cold, you put both into lukewarm water, which feels cold to one hand and hot to the other; but the water cannot be at once hot and cold. This finishes Hylas, who acknowledges that "heat and cold are only sensations existing in our minds." But he points out hopefully that other sensible qualities remain.

Philonous next takes up tastes. He points out that a sweet taste is a pleasure and a bitter taste is a pain, and that pleasure and pain are mental. The same argument applies to others, since they are pleasant or unpleasant.

Hylas makes a vigorous effort to rescue sound, which, he says, is motion in air, as many he seen from the fact that there are no sounds in a vacuum. We must, he says, "distinguish between sound as it is perceived by us, and as it is in itself; or between the sound which we immediately perceive and that which exists without us." Philonous points out that what Hylas calls "real" sound, being a movement, might possibly be seen or felt, but can certainly not be heard; therefore it is not sound as we know it in perception. As to this, Hylas now concedes that "sounds too, have no real being without the mind."

They now come to colours, and here Hylas begins confidently: "Pardon me: the case of colours is very different. Can anything be plainer than the we see them on the objects?" Substances existing without the mind, he maintains, have the colours we see on them. But Philonous has no difficulty in disposing of this view. He begins with the sunset clouds, which are red and golden, and points out that a cloud, when you are close to it, has no such colours. He goes on to the difference made by microscope, and to the yellowness of everything to a man who has jaundice. And very small insects, he says, must be able to see much smaller objects than we can see. Hylas thereupon says that colour is not in the objects, but in the light; it is, he says, a thin fluid substance.

Philonous points out, as in the case of sound, that, according to Hylas, "real" colours are something different from the red and blue that we see, and that this won't do.

Hereupon Hylas give way about all secondary qualities, but continues to say that primary qualities, notably figure and motion, are inherent in

external unthinking substances. To this Philonous replies that things look big when we are near them and small when we are far off, and that a movement may seem quick to one and slow to another.

At this point Hylas attempts a new departure. He made a mistake; he says, in not distinguishing the object from the sensation; the act of perceiving he admits to be mental, but what is perceived; colours for example, "have a real existence without the mind, in some unthinking substance." To this Philonous replies: "That any immediate object of the senses — that is, any idea or combination of ideas — should exist in an unthinking substance, or exterior to all minds, is in itself an evident contradiction." It will be observed that, at this point, the argument becomes logical and is no longer empirical. A few pages later, Philonous says: "whatever is immediately perceived is an idea, and can any idea exist out of the mind?"

After a metaphysical discussion of substance, Hylas returns to the discussion of visual sensations, with the argument that he sees things at a distance. To this Philonous replies that this is equally true of things seen in dreams, which everyone admits to be mental; further, that distance is not perceived by sight, but judged as the result of experience, and that, to a man born blind but now for the first time able to see, visual objects would not appear distant.

At the beginning of the second Dialogue, Hylas argues that certain traces in the brain are the causes of sensations, but Philonous reports that, "the brain, being a sensible thing, exists only in the mind."

እነሆ ፡ የፈላስፋው ፡ የሐሳብ ፡ አቅጣጫ ፡ ይህ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ከርሱ ፡ ቀጥለው ፡ ተራውን ፡ ኾነው ፡ ስማቸው ፡ የተጠቀሰውም ፡ እንዲሁ ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ የተከተሉ ፡ ኾነው ፡ ይገኛሉ ።

፫ኛ ፤ ፌኖሜኖሎጂ (፩) ።

ለዚህ ፡ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ ካንዳንድ ፡ ፈላስፎች ፡ ዘንድ ፡ የቀረበው ፡ ሌላው ፡ መልስ ፡ ደግሞ ፡ ፌኖሜኖሎጂ ፡ በሚል ፡ ቃል ፡ ይጠራል ።

ይህም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደ ፡ ሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ ይቀበላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከሱ ፡ የሚለይበት ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ አለ ፤ ይኸውም ፡ ይህ ፡ ውጫዊ ፡ የተባለው ፡ ዓለም ፡ አሁን ፡ እኛ ፡ የምናየውና ፡ የምንዳስሰው ፡ ርግጠኛውና ፡ ራሱ ፡

(፩) ይህ ፡ ቃል ፡ በመሠረቱ ፡ የጽርእ ፡ ቃል ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። በዚህም ፡ ቋንቋ ፡ $\varphi\alpha\iota\nu\omicron\mu\epsilon\nu\omicron\lambda\omicron\gamma$ (ፈኖሜኖሎጂያል ፡ ተብሎ ፡ ከነጽሕፈቱ ፡ ጭምር ፡ ይነገራል ። ቃሉም ፡ ከኹለት ፡ ቃላት ፡ የተመሠረተ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እንደኛው ፡ ቃል ፡ $\varphi\alpha\iota\nu\omicron\mu\epsilon\nu\omicron\nu$ ፌኖሜኖን ፤ ኹለተኛው ፡ ቃል ፡ $\gamma\omicron\varsigma$ ሎጎስ ፡ የሚል ፡ ነው ። የመመሪያው ፡ ቃል ፡ ትርጓሜው ፡ የሚመስል ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ ነው ። ኹለተኛው ደግሞ ፤ ቃል ፡ ወይም ፡ ሐተታ ፡ ማለት ፡ ነው ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ ይህ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቲዎሪ ፡ ከዚህ ፡ በቀር ፡ ፌኖሜኖሊዝም ፡ በሚል ፡ አነጋገር ፡ የበለጠ ፡ ሲሠራበት ፡ ይገኛል ።

እውነተኛው ፡ ዓለም ፡ አይደለም ፡ ይላል ። በውስጡ ፡ የሚገኘውም ፡ ሐሳብ ፡ ባጭሩ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደተመለከተው ፡ ያለ ፡ ነው ።

ከኛ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ርግጠኛ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ ለመካድ ፡ አይቻልም ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ ራሱን ፤ ማለት ፡ በውጭ ፡ ባለው ፡ መልኩ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ልንረዳው ፡ አንችልም ። ተፈጥሮዊችን ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ በራሳችን ፡ መንገድ ፡ (ገጽ ፡ ፪፱-፹፫ ፡ ያለውን ፡ ሐተታ ፡ ተመልከት) ፡ ብቻ ፡ እንድንረዳው ፡ ስለሚያስገድድን ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ በዚያው ፡ በራሱ ፡ መልኩ ፡ ልንረዳው ፡ አንችልም ። ስለዚህም ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ በዙሪያችን ፡ የሚገኘው ፡ ዓለምም ፡ አመጣጣቸው ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡ ዘንድ ፡ በኾኑ ፡ አንዳንድ ፡ የአእምሮ ፡ ሕጎች ፡ ተወሳሰቦ ፡ ያለ ፡ እንጂ ፤ ራሱ ፡ በውጭ ፡ ያለው ፡ እውነተኛው ፡ ዓለም ፡ አይደለም ። ለምሳሌ ፤ ውሃን ፡ እንውሰድ ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ የውሃን ፡ ቅርጽ ፡ ለማወቅ ፡ እንደምንፈልግ ፡ ዐይነት ፡ ይኹን ። በእንዲህ ፡ ያለውም ፡ ጊዜ ፡ የዚህን ፡ የተጠቀሰውን ፡ ነገር ፡ የተፈጥሮ ፡ መልኩ ፡ ለማወቅ ፡ (ለመረዳት) ፡ የምናደርገው ፡ ኹሉ ፡ ሙከራ ፡ ምን ፡ ያኽል ፡ ከባድ ፡ ነገር ፡ እንደኾነ ፡ ፈጥነን ፡ እናገኘዋለን ። ይኸውም ፡ የዚሁ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ መልኩ ፤ ማለት ፡ ቅርጹ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለማወቅ ፡ አይቻልም ። ባራት ፡ ማዕዘን ፡ ብርጭቆ ፡ ብንጨምረው ፡ የብርጭቆውን ፡ ቅርጽ ፡ ይዞ ፡ ይነሣል ። ከብ ፡ በኾነ ፡ ዐይነት ፡ ብርጭቆም ፡ ብንገለብጠው ፤ ያንንም ፡ ሰዓት ፡ የዚሁኑ ፡ መልኩ ፡ ይዞ ፡ ይወጣል ። በምንም ፡ ዐይነት ፡ የብርጭቆ ፡ ቅርጽ ፡ ብናኖረው ፡ ይዞት ፡ የሚነሣው ፡ ያንኑ ፡ የነበረበትን ፡ የብርጭቆ ፡ ቅርጽ ፡ ይዞ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ኹሉ ፡ የራሱ ፡ እውነተኛ ፡ መልኩ ፡ የትኛው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ግን ፡ ለማወቅ ፡ ከቶ ፡ አይቻልም ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ የራሱ ፡ አንድ ፡ የተፈጥሮ ፡ ቅርጽ ፡ ምናልባት ፡ ሳይኖረው ፡ አይቀርም ፡ ይኾናል ።

በዚህ ፡ ምሳሌ ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ የምንመለከተውም ፡ ዓለም ፡ አሁን ፡ እንደምናየው ፡ ያለ ፡ አይደለም ። ርሱንም ፡ አሁን ፡ ጥቂት ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ በተጠቀሰው ፡ የውሃው ፡ ምሳሌ ፡ መሠረት ፡ ለመውሰድ ፡ ይቻላል ። ይህ ፡ በዙሪያችን ፡ ያለው ፡ የምናየውም ፡ ኾነ ፡ የምንዳስሰው ፡ ዓለም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ ምሳሌ ፡ ዐይነት ፡ ውሃውን ፡ ሲኾን ፤ ውሃው ፡ ያለበት ፡ ብርጭቆ ፡ ደግሞ ፡ እኛ ፡ እንደ ፡ ኾንን ፡ ዐይነት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ውሃው ፡ በብርጭቆው ፡ ውስጥ ፡ ሳለ ፡ የተነሣው ፡ በዚያው ፡ በራሱ ፡ በብርጭቆው ፡ ቅርጽ ፡ እንደኾነ ፡ ኹሉ ፤ እንደዚሁም ፡ ውጫዊውን ፡ ዓለም ፡ የምንረዳው ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ መልኩ ፡ ሳይኾን ፡ በኛው ፡ በራሳችን ፡ መንገድ ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ምሳሌ ፡ ለማምጣት ፡ ይቻላል ። ይኸውም ፡ ቀይ ፡

እነዚህም ፡ ኹለት ፡ ቃላት ፡ ባንድነት ፡ ኾነው ፡ በሚነገሩበት ፡ ጊዜ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ተመርምሮ ፡ የራሱ ፡ ቀጥተኛና ፡ እውነተኛ ፡ መልኩ ፡ ሊገኝ ፡ የማይቻል ፡ ኾኖ ፡ በተፈጥሮ ፡ ሳይኮፈዘለሎጂአችን ፡ እሠራር ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ በመረዳት ፡ የራሱ ፡ ያልኾነውን ፡ መልኩ ፡ የራሱ ፡ አድርገን ፡ በመሳሳት ፡ የምናደርገውን ፡ አስተያየት ፡ የሚያመለክት ፡ ቃል ፡ ነው ። ይህም ፡ ቃል ፡ ባራትም ፡ የአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ገብቶ በእንግሊዝኛ ፡ PHENOMENOLOGY በፈረንሳይኛ ፡ PHENOMENOLOGIE በጀርመንኛ ፡ PHENOMENOLOGIE በኢጣልያኛ ፡ FENOMENOLOGIA እየተባለ ፡ ሲሠራበት ፡ ይገኛል ።

ወይም ፡ ሰማያዊ ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ አንድ ፡ የጠርሙስ ፡ ስባሪ ፡ ከዐይናችን ፡ ላይ ፡ አስ
ጠግተን ፡ በዙሪያችን ፡ ያሉትን ፡ ነገሮች ፡ እንመልከት ። ያን ፡ ጊዜ ፡ እነዚያ ፡ የምናያ
ቸው ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፤ ልክ ፡ በዚያ ፡ በምናይበት ፡ የጠርሙስ ፡ መልክ ፡ ኹነው ፡ ይነሣሉ ።
ብዙ ፡ ጊዜም ፡ ካለማስተዋል ፡ የተነሣ ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሰዓት ፡ የዚያን ፡ የጠር
ሙሱን ፡ መልክ ፡ እነዚያ ፡ ለምናያቸው ፡ ነገሮች ፡ ደንበኛ ፡ የራሳቸው ፡ መልክ ፡ እን
ደኽኑ ፡ አድርገን ፡ እናስበው ፡ ይኸናል ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ እንደ ፡ እውነቱ ፡ የኹነትንደ፡
ኹነ ፡ በላያቸው ፡ ላይ ፡ የምናየው ፡ መልክ ፡ የዚያው ፡ የጠርሙሱ ፡ እንጂ ፤ የነርሱ ፡ የራ
ሳቸው ፡ መልክ ፡ አይደለም ። በዙሪያችን ፡ የምንመለከተውም ፡ ዓለም ፡ እንዲሁ ፡ ነው ።
ዳሩ ፡ ግን ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እውነተኛ ፡ መልኩን ፡ ለማግኘት ፡ አንቻል፡
እንጂ ፤ አንድ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ ለመከድ ፡ አይቻልም ። በእውነት ፡ ውጫዊ፡
ዓለም ፡ ባይኖር ፡ ኖሮ ፡ አሁን ፡ እንደምንመለከተው ፡ ያለ ፡ ፈቃዳችንና ፡ እንደዚሁም፡
ባላሰብንበትና ፡ ባልጠበቅንበትም ፡ ሰዓት ፡ የሚደረጉብን ፡ ነገሮች ፡ ባልኖሩ ፡ ነበር ።
ኹሉም ፡ ስንፈልገውና ፡ ስናስበው ፡ ብቻ ፡ የሚመጣ ፡ በኹነ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን፡ይኸው፡
ማናቸውም ፡ በዙሪያችን ፡ ሲደረግ ፡ የሚገኘው ፡ ነገር ፡ ከሥልጣናችን ፡ ውጭ ፡ እንደ ፡
ኹነ ፡ እንመለከታለን ።

እንግዲህ ፡ በእውነት ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ ሳይኖር ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ እን
ዴት ፡ ሊኾን ፡ ይቻላል ? ስለዚህ ፡ ምንም ፡ መልኩ ፡ ለኛ ፡ በትክክል ፡ ኹኖ ፡ ባይታወ
ቀንም ፡ ቅሉ ፤ ለዚህ ፡ በየሰዓቱና ፡ በየደቂቃው ፡ ለሚፈጠርብን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡
ስሜታችን ፡ ኹሉ ፡ ምክንያት ፡ የሚኾን ፡ አንድ ፡ ውጫዊ ፡ የኹነ ፡ ዓለም ፡ እንዲኖር ፡
ግዴታ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።

የፌኖሜኖሎጂ ፡ ቲዎሪ ፡ እነሆ ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ፡ ተገለጸው፡
ዐይነት ፡ ነው ።

ይህንን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብም ፡ የደገፉ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ አረስቲዎስ ፡ የተባለ
ውና ፡ እንዲሁም ፡ ሶፊስቲ ፡ የተባሉት ፡ ጽረአውያን ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ።

ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ይኸንኑ ፡ አስተያየት ፡ ሲደግፉ ፡ የተገኙ ፡ ደግሞ ፡ KANT
(ጄ. እ. ኤ. አ. 1724-1804) SCHLEIERMÄCHER (ጄ. እ. ኤ. አ. 1768-1834)
ዓ. ም.) እንዲሁም ፡ ሌሎች ፡ ብዙዎች ፡ ፈላስፎች ፡ አሉ ።

በተለይም ፡ ደግሞ ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ዋናው ፡ ደጋፊ ፡ ካንት ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ፡
ነው ። የዚህንም ፡ ፈላስፋ ፡ አስተያየት ፡ በመጥቀስ ፡ B. RUSSELL በታወቀው ፡
HISTORY OF WESTERN PHILOSOPHY በሚለው ፡ መጽሐፉ ፡ በገጽ ፡ 288-
289 ፡ መልካም ፡ አድርጎ ፡ ገልጾታል ። ቃሉንም ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ እንጽ
ፋለን ።

... According to kant, the outer world causes only the matter of sensa-
tion, but our own mental apparatus orders this matter in space and time,
and supplies the concepts by means of which we understand experience.

Things in themselves, which are the causes of our sensations, are unknowable;
they are not in space or time, they are not substances nor can they be describ-
ed by any of those other general concepts which kant calls "categories."
Space and time are subjective, they are part of our apparatus of perception.
But just because of this, we can be sure that whatever we experience will ex-
hibits the characteristics dealt with by geometry and the science of time. If
you always wore blue spectacles you could be sure of seeing everything blue
(this is not kant's illustration). Similarly, since you always wear spatial
spectacles in your mind, you are sure of always seeing everything in space. Thus
geometry is a priori in the sense that it must be true of everything experienced,
but we have no reason to suppose that anything analogous is true of things in
themselves, which we do not experience.

Space and time, kant says, are not concepts; they are forms of "intuition."
(The German word is "Anschauung," which means literally "looking at or
"view." The word "intuition," though the accepted translation, is not altoge-
ther a satisfactory one). There are also, however, a priori concepts; these are
the twelve "categories" which kant derives from the forms of the syllogism.
The twelve categories are divided in four sets of three: (1) of quantity: unity,
plurality, totality; (2) of quality: reality, negation, limitation; (3) of rela-
tion: substance-and-accident, cause-and-effect, reciprocity; (4) of modality:
possibility, existence, necessity. These are subjective in the same sense in
which space and time are — that is to say, our mental constitution is such
that they are applicable to whatever we experience, but there is no reason,
to suppose them applicable to things in themselves. As regards cause, how-
ever, there is an inconsistency, for things in themselves are regarded by kant
as causes of sensations, and free volitions are held by him to be causes of
occurrences in space and time. This inconsistency is not an accidental over-
sight; it is an essential part of his system...

እነሆ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ የሪያሊዝም ፡ የአይዲያሊዝም ፡ የፌኖሜኖ
ሎጂ ፡ ቲዎሪዎች ፡ ባጭሩ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ እንደ ፡ ተገለጹት ፡ ያሉ ፡ ናቸው ።

አሁን ፡ ወደፊት ፡ ምዕራፍ ፡ ሳንሻገር ፡ በተለይ፡የመጀመሪያዎቹ ፡ የኹለቱ፡ ቲዎ
ሪዎች፡ ማለት ፡ የሪያሊዝምና ፡ የአይዲያሊዝም ፡ ደጋፊዎች ፡ የኹነት ፡ ፈላስፎች ፡ የየራ
ሳቸውን ፡ ሐሳብ ፡ ለማጽደቅና ፡ እውነተኛውም ፡ መንገድ ፡ ያለው ፡ እነርሱ ፡ (ለየራ
ሳቸው) ፡ በሚደግፉት ፡ አስተያየት ፡ ውስጥ ፡ መኾኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡ በየጊዜው ፡ ያደረ
ጉትን ፡ ጠንካራ ፡ ትግል ፡ ወይም ፡ ክርክር ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ እናሰማለን ። የክርክራቸ
ውም ፡ ዐይነት ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደተመለከተው ፡ ነው ።

የመጀመሪያው ፡ የሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ እንዳለ ፡
ሲደግፉ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ ያሉትን ፡ ማስረጃዎች ፡ ያቀርባሉ ።

፩ኛ ፤ በሰሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ የምንረዳቸው ፡ ኹኔታዎችና ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ፤ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በሐሳባችን ፡ ፈጥረን ፡ ከምናመጣቸው ፡ የልብ ፡ ወለድ ፡ ነገሮች ፡ ፈጽመው ፡ የተለዩ ፡ ናቸው ። ከኛም ፡ እንደ ፡ ተገኙ ፡ ሊታሰቡ ፡ የሚችሉት ፡ እነዚህኞቹ ፤ ማለት ፡ ኹለተኞቹ ፡ እንደ ፡ ኾኑ ፡ እንጂ ፤ የመጀመሪያዎቹ ፡ ከውጭ ፡ የመጡ ፡ ናቸው ። ይኸውም ፡ ልብ ፡ አድርገን ፡ ስናስተውላቸው ፡ ያለ ፡ ፈቃዳችን ፡ እንደዚሁም ፡ ባላስብን በት ፡ ሰዓት ፡ ሲደረጉ ፡ እንመለከታቸዋለን ። ባጭርም ፡ ቃል ፡ የመምጣታቸውንና ፡ የመሄዳቸውን ፡ ጉዳይ ፡ አናዝብትም ። ግን ፡ እንደዚህ ፡ ያለው ፡ ኹኔታ ፡ በልብ ፡ ወለድ ፡ የመሄዳቸውን ፡ ጉዳይ ፡ አናዝብትም ። ግን ፡ እንደዚህ ፡ ያለው ፡ ኹኔታ ፡ በልብ ፡ ወለድ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ሲደረግ ፡ አይገኝም ። ስለዚህ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ኹኔታ ፡ የግዴታ ፡ ወጪዎች ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ ያመለክታል ። እነሆ ፡ ለምሳሌ ፡ ሳናስበው ፡ አንድ ፡ ድምፅ ፡ እንሰማለን ፤ ሳናስብም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ከፊታችን ፡ ተደቅኖ ፡ እናገኛለን ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ እንግዲህ ፡ ከወዴት ፡ ተገኘ ፡ ለማለት ፡ ይቻላል?

ደግሞም ፡ ከዋክብት ፡ መርማሪዎችን ፡ እንውሰድ ። እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ስለ ፡ ከዋክብት ፡ አሟላጭና ፡ በጠቅላላም ፡ በውስጣቸው ፡ ስለሚከናወነው ፡ ሥነ ፡ ሥርዐት ፡ አንዳንድ ፡ አስተያየት ፡ ይሰጡናል ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፡ ያንድን ፡ ኮከብ ፡ መገለጽ ፡ ወይም ፡ መጥፋት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ስፍራ ፡ መለወጡን ፡ አስቀድመው ፡ በሐሳባቸው ፡ ውስጥ ፡ መርምረው ፡ ከተረዱት ፡ በኋላ ፤ በዚህ ፡ ቀንና ፡ ሰዓት ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ነገር ፡ ይኸኖራል ፡ (ይደረጋል) ፡ ብለው ፡ ይነግሩናል ። በኋላም ፡ ያ ፡ ያሉት ፡ ቀን ፡ ሲደርስ ፡ ልክ ፡ በዚያው ፡ በተናገሩት ፡ ሰዓት ፡ ነገሩ ተፈጽሞ ፡ ይገኛል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ልብ ፡ አድርገን ፡ ማስተዋል ፡ አለብን ፤ ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ የሚኾነውን ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ተናገሩ ፡ እንጂ ፤ ያንን ፡ ነገር ፡ እነርሱ ፡ እንዳልፈጠሩት ፡ መገንዘብ ፡ ያስፈልገናል ። ዐስቦ ፡ ከመናገርም ፡ በቀር ፡ በከዋክብቶቹ ፡ ላይ ፡ የፈጠሩት ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም ። ይህ ፡ እንግዲህ ፡ ከምን ፡ መጣ? ይህ ፡ ነገር ፡ በራሱ ፡ ሕጎች ፡ የሚመራ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ የከዋክብት ፡ ዓለም ፡ እንዳለ ፡ የሚያረጋግጥ ፡ አይደለምን? እንግዲያውስ ፡ ይህ ፡ ከኾነ ፡ ያለ ፡ እኛ ፡ ርዳታ ፡ በራሱ ፡ ጎይል ፡ ብቻ ፡ የሚሳካ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ ልንክድ ፡ አንችልም ፡ ማለት ፡ ነው ።

፪ኛ ፤ ስሜቶቻችን ፡ ኹሉ ፡ ልክ ፡ በውጭ ፡ በሚገኘው ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታ ፡ መጠን ፡ ያሉ ፡ ናቸው ። ለምሳሌ ፤ በውጭ ፡ ያሉት ፡ ነገሮች ፡ ካልተለወጡ ፤ ስለነርሱ ፡ ያለን ፡ የቀድሞ ፡ ስሜታችንም ፡ እንደዚያው ፡ ኹኖ ፡ ይቀራል ። እንጂ ፤ እነርሱ ፡ ሳይለወጡ ፡ ርሱ ፡ ሊለወጥ ፡ አይችልም ። በተለወጡ ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ ስሜቶቻችንም ፡ እንደዚያው ፡ አብረው ፡ ይለወጣሉ ። ለምሳሌ ፤ ከብዙ ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ ያየነው ፡ አንድ ፡ ሐውልት ፡ ይኑር ። ዳግመኛ ፡ ተመልሰን ፡ ስናየው ፡ በእውነት ፡ ራሱ ፡ አልተለወጠ ፡ እንደኾነ ፡ ያሁኑ ፡ ስሜታችንም ፡ ከቀድሞው ፡ ስሜታችን ፡ የተለየ ፡ አይኾንም ። ነገር ፡ ግን ፡ እውነት ፡ ተለውጦ ፡ እንደኾነ ፡ ስሜታችንም ፡ አብሮ ፡ መለወጡ ፡ አይቀርም ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ አይተነው ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ የተቀረጸብንም ፡ ስሜት ፡ አሁን ፡ በምናየው ፡ ጊዜ ፡ ከሚፈጠርብን ፡ የስሜት ፡ ዐይነት ፡ የተለየ ፡ ኹኖ ፡ ይገኛል ። ምክንያቱም ፡ ራሱ ፡ ስለ

ተለወጠና ፡ የቀድሞ ፡ መልኩን ፡ ይዞ ፡ ስላልተገኘ ፡ ነው ። በእውነት ፡ ባይለወጥ ፡ ኖሮ ፡ ግን ፡ የኛም ፡ የቀድሞው ፡ ስለ ፡ ርሱ ፡ የነበረን ፡ ስሜት ፡ አሁንም ፡ ያው ፡ በኾነ ፡ ነበር ።

የስሜት ፡ አውታሮቻችንም ፡ ከመጀመሪያው ፡ አሠራራቸው ፡ (አፈጣጠራቸው) ፡ በውጭ ፡ የኾነውንና ፡ የተደረገውን ፡ ነገር ፡ ልክ ፡ እንደዚያው ፡ እንደ ፡ ኾነና ፡ እንደ ፡ ተደረገ ፡ አድርገው ፡ ማሳየት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖር ፡ አለበት ። ከሌለ ፡ እኛም ፡ በውስጣችን ፡ እንድንም ፡ የሚፈጠርብን ፡ ስሜት ፡ አይኖርም ። ምክንያቱም ፡ የሌለውን ፡ ነገር ፡ እንዲሁ ፡ እኛው ፡ ራሳችን ፡ ፈጥረን ፡ ለማየትና ፡ ለመዳሰስ ፡ አንችልምና ፡ ነው ።

፫ኛ ፤ ስሕተት ፡ የምንለውም ፡ ነገር ፡ እንደዚሁ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ ያስረዳናል ። ይኸውም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ትክክል ፡ መምጣቱና ፡ አለመምጣቱ ፤ እውነት ፡ ወይም ፡ ሐሰት ፡ መኾኑ ፡ ሊለይ ፡ የሚችለው ፤ አንድ ፡ የምናለካብበትና ፡ የምናመዛዝንበት ፡ (የምናስተያይበት) ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ሲኖር ፡ ነው ። ለምሳሌ ፤ አንድን ፡ ነገር ፡ ባንድ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ወስደነው ፡ ሳለ ፡ ጥቂት ፡ ጊዜ ፡ እንድቆይን ፡ ያ ፡ የሰጠነው ፡ ወይም ፡ የራሱ ፡ አድርገን ፡ ያስብነው ፡ መልክ ፡ ትክክለኛ ፡ እንዳልኾነ ፡ እናገኘዋለን ። ይህም ፡ የሚኾነው ፡ ያ ፡ ለዚህ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ የወሰደነው ፡ (ያሰብነው) ፡ ነገር ፡ ራሱ ፡ በተፈጥሮው ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ የራሱ ፡ መልክ ፡ ኖሮት ፡ እኛም ፡ ይኸንኑ የራሱን ፡ መልክ ፡ ያገኘን ፤ መስሎን ፤ በኋላ ፡ እንዳሰብነው ፡ ሳይኾን ፡ ያለ ፡ መልኩ መልክ ፡ እንደ ፡ ሰጠነው ፡ ተረድተን ፡ መሳሳታችንን ፡ ስንገነዘብ ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ ያንን ፡ ነገር ፡ በተፈጥሮው ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ መልክ ፡ እንዳለው ፡ አድርገን ፡ ካላሰብነው ፡ መጀመሪያ ፡ ባቀረብንለት ፡ ሐሳብ ፡ ማለት ፡ በሰጠነው ፡ መልክ ፡ መሳሳታችንን ፡ በምን ፡ ልንረዳ ፡ እንችላለን? ስሕተት ፡ ማለትም ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ያለ መልኩ ፡ መልክ ፡ መስጠት ፡ አይደለምን? ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ያለ ፡ መልኩ ፡ መልክ ፡ መስጠት ፡ ምን ፡ ማለት ፡ ነው? ራሱ ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ ደንበኛ ፡ መልክ ፡ ኖሮት ፡ ሳለ ፤ እኛም ፡ ለጊዜው ፡ እውነተኛውን ፡ የራሱን ፡ መልክ ፡ ለማግኘት ፡ ተሳስተን ፡ ሌላ ፡ መልክ ፡ ሰጥተነው ፡ ተገኘን ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ ነገር አይደለምን? እንግዲያውስ ፡ ይህ ፡ ከኾነ ፤ ያ ፡ አሳስተን ፡ ያለ ፡ መልኩ ፡ መልክ ፡ የሰጠነው ፡ ነገር ፡ ቀድሞውኑ ፡ ራሱ ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ መልክ ፡ እንደነበረው ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይህም ፡ የራሱ ፡ የኾነ ፡ እውነተኛ ፡ መልኩ ፡ በውጭ ፡ ያለ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ የኛ ፡ መኖር ፡ የሚጨምርለትም ፡ የሚቀንስበትም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ። ለማለት ፡ ያስደፍራል ። ይህም ፡ ኹሉ ፡ እንግዲህ ፡ የሚያስረዳን ፡ ባጭሩ ፡ ያ ፡ ነገር ፡ የራሱ ፡ መልክ ፡ እንደ ፡ ነበረውና ፡ ስለሱ ፡ ያሰብነውም ፡ መልክ ፡ እውነተኛና ፡ ሐሰት ፡ መኾኑን ፡ የምንፈርድበትና ፡ የምናስተያይበት ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ የኾነ ፡ የራሱ ፡ ውጫዊ ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ መኾኑን ፡ ነው ። ይህ ፡ ባይኾን ፡ ኖሮ ፡ ግን ፡ የሐሳባችንን ፡ ስሕተተኛነትና ፡ እውነተኛነት ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ልንረዳው ፡ ባልቻልን ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡

ኹሉ ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ በተፈጥሮ ፡ የተሰጠው ፡ የራሱ ፡ መልክ ፡ አለው ፡ ብለን ፡ ለመናገር ፡ ያስደፍረናል። የራሱ ፡ የተፈጥሮ ፡ መልክ ፡ ብለን ፡ ከተናገርንም ፡ ዘንድ ፡ ከኛ ፡ ነጻ ፡ የኾነ ፡ የራሱ ፡ የግል ፡ ኑሮ ፡ ያለው ፡ መኾኑን ፡ መግለጻችን ፡ ነው ። ይህም ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ እንደ ፡ ተቀበልን ፡ ያመለክታል ።

እነሆ ፡ ሪያሊዝም ፡ የተባለው ፡ ቲዎሪ ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ ለማስረዳት ፡ ይሞክራል ።

ነገር ፡ ግን ፡ ኹለተኛው ፡ አይዲያሊዝም ፡ የሚባለው ፡ ደግሞ ፤ ውጫዊ ፡ የኾነ ፡ ዓለም ፡ የለም ፡ በማለት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ስለ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖር ፡ ማስረጃ ፡ አድርጎ ፡ የሚያቀርባቸውን ፡ ነገሮች ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐተታ ፡ ሲቃወማቸው ፡ ይገኛል ።

ለምሳሌ ፤ ይኸው ፡ ሪያሊዝም ፡ የተባለው ፡ ቲዎሪ ፡ ስለ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖር ፡ ማስረጃ ፡ አድርጎ ፡ ባጀኛው ፡ ተራ ፡ ቀጥሮ ፡ የነገሮቹን ፡ ያለ ፡ ውዴታችንና ፡ ያለ ፡ ፈቃዳችን ፡ የመምጣታቸውንና ፡ የመሄዳቸውን ፡ ጉዳይ ፤ ይህኛው ፡ የአይዲያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ይተረጎመዋል ።

ባላሰብንበትና ፡ ባልተጠበቅንበት ፡ ሰዓት ፡ ያለ ፡ ውዴታችን ፡ ከፈቃዳችን ፡ አንዳች ፡ ነገር ፡ ሲደረግ ፡ ስናይ ፤ ይህ ፡ (የሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚለው) ፡ የነገሩን ፡ በውጭ ፡ መኖር ፡ የሚያመለክት ፡ ሳይኾን ፡ አንድ ፡ የቀጥሮ ፡ (የሒሳብ) ፡ ሥራ፡ይዘን ፡ ሳለ ፤ ያ ፡ የምናገኘው ፡ መልስ ፡ ለአእምሮዎችን ፡ ተስማሚና ፡ አጥጋቢ ፡ ኾኖ ፡ ስናገኘው ፡ በዚያን ፡ ሰዓት ፡ በገዛ ፡ ራሳችን ፡ አእምሮ ፡ ውስጥ ፡ የተሳካና ፡ የራሱም ፡ ውጤት ፡ መኾኑን ፡ ዘንግተን ፡ የመንገዱ ፡ (የሒሳብ) ፡ አመጣጥ ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ማርኮን ፡ በእውነት ፡ ከኛ ፡ ሳይኾን ፡ ከውጭ ፡ መጥቶ ፡ የግዴታ ፡ እንድንቀበለው ፡ የሚጫነንና የሚያስገድድን ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ እንደሚሰማን ፡ ኹሉ ፤ እንደዚሁም ፡ ማናቸውም ፡ ያለ ፡ ፈቃዳችንም ፡ ቢኾን ፡ በውጭ ፡ ሲደረግ ፡ የምናገኘው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ በዚህ ፡ በተጠቀሰው ፡ በሒሳብ ፡ ሥራ ፡ ሊገመት ፡ ይቻላል ። ይኸውም ፡ በሒሳብ ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ የምንረዳቸው ፡ ነገሮች ፡ ግልጽ ፡ ከመኾናቸው ፡ የተነሣ ፡ በኛው ፡ በራሳችን ፡ አእምሮ ፡ ውስጥ ፡ የተሳኩ ፡ ሳይኾኑ ፡ ልክ ፡ ከውጭ ፡ እንደ ፡ መጡ ፡ ዐይነት ፡ ኾነው ፡ እንደሚታዩን ፡ ኹሉ ፤ ማናቸውም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ሲደረግ ፡ የምንመለከተውም ፡ ኹሉ ፡ ያው ፡ የገዛራሳችን ፡ ስሜትና ፡ ሐሳብ ፡ ኾኖ ፡ ሳለ ፡ ልክ ፡ በውጭ ፡ እንዳለ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ይሰማናል ። እንዲሁም ፡ ሦስተኛውን ፡ ስለ ፡ ስሕተት ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ ፡ ይኸው ፡ ቲዎሪ ፡ በዚህ ፡ በሚለጥቀው ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ሊያፈርሰው ፡ ሲሞክር ፡ ይገኛል ። የሚያቀርበውም ፡ አስተያየት ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።

ስሕተት ፡ ስለምንለው ፡ ነገር ፡ የሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የሚሰጠው ፡ ትርጉም ፡ ቀጥተኛ ፡ አይደለም ። ይኸውም ፡ ስሕተት ፡ የሚባለው ፡ ነገር ፡ የሚፈጠረው ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ በማናቸውም ፡ ሰዓትና ፡ በማናቸውም ፡ ያኗር ፡ ኹኔታ ፡ ውስጥ ፡ ቢኾን ፡ በዚያው ፡ ባንድ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ እንደሚገኝ ፡ አድርጎ ፡ ያለ ፡ አገባብ ፡ ከማሰብና ፡ ከመ

ጠበቀ ፡ የሚጠራ ፡ ነገር ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ የኹን ፡ እንደኾነ ፡ ግን ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ያኗር ፡ ኹኔታ ፡ ውስጥ ፡ ያንኑ ፡ መልክ ፡ ይጠበቃል ፡ ብለን ፡ ማሰብ ፡ የለብንም ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ አንድም ፡ የጸና ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ የለም ። በማናቸውም ፡ ስፍራና ፡ ዘመን ፡ ያንኑ ፡ መልክ ፡ ይዞ ፡ የሚገኝ ፡ ነገር ፡ የትም ፡ የለም ። የማናቸውም ፡ ነገር ፡ መልክ ፡ በዚያው ፡ በሚኖርበት ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታ ፡ ብቻ ፡ የሚወሰን ፡ ነው ። ባንድ ፡ ዐይነት ፡ ያኗር ፡ ኹኔታ ፡ ውስጥ ፡ ያሳየውን ፡ መልክ ፡ ከሌላም ፡ ላይ ፡ እንደዚያው ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ፡ ብሎ ፡ ማሰብ ፡ እጅግ ፡ ትልቅ ፡ ጥፋት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ስሕተት ፡ የምንለው ፡ ነገር ፡ የሚፈጠረው ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ አኗኗር ፡ ያንኑ ፡ መልክ ፡ ይዞ ፡ እንዲገኝ ፡ ከመጠበቅና ፡ ተስፋ ፡ ከማድረግ ፡ የተነሣ ፡ የሚፈጠር ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፤ አንድን ፡ ዘንግ ፡ ወደ ፡ ውሃ ፡ ውስጥ ፡ ስንሰድው ፡ ከመካከሉ ፡ ላይ ፡ የጎበጠ ፡ መስሎ ፡ ይታየናል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ነገር ፡ እንዴት ፡ አድርገን ፡ እንተረጉመዋለን ? ቢባል ፡ እውነተኛው ፡ የዘንጉ ፡ መልክ ፡ የጎበጠ ፡ ሳይኾን ፡ ቀጥተኛ ፡ ኾኖ ፡ ሳለ ፤ ያለ ፡ መልኩ ፡ መልክ ፡ ሰጥቶ ፡ የጎበጠ ፡ ያስመስለው ፡ ውሃው ፡ ነው ፡ ብለን ፡ እናስባለን ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ከውሃ ፡ ውስጥ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ ያየንበት ፡ መልክ ፡ ሐሰት ፡ እንደኾነና ፡ እውነተኛው ፡ መልኩም ፡ ከውሃው ፡ የወጣ ፡ ጊዜ ፡ የሚያሳየው ፡ መልክ ፡ መኾኑን ፡ እናምናለን ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ እንዲሁ ፡ ከልማድ ፡ የመጣ ፡ አስተሳሰብ ፡ እንጂ ፤ ትክክለኛ ፡ የኾነ ፡ ሐሳብ ፡ አይደለም ። ዘንጉ ፡ ከመጀመሪያው ፡ ይህ ፡ ነው ፡ የሚባል ፡ የቀጥተኛነትም ፡ የጎበጣነትም ፡ መልክ ፡ የለውም ። ይኸውም ፡ ከውሃ ፡ ውጭ ፡ ሳለም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ከውሃ ፡ ውስጥ ፡ ሳለ ፡ የምናይበት ፡ መልክ ፡ ተለይቶ ፡ በዘንጉ ፡ ይህኛው ፡ ነው ፡ የተፈጥሮ ፡ መልኩ ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ። የመጀመሪያውን ፡ መልክ ፡ እንዲፈጠርበት ፡ ያደረገ ፡ ያ ፡ የተገኘበት ፡ ያኗር ፡ ኹኔታ ፡ ሲኾን ፤ ኹለተኛውንም ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ይዞ ፡ እንዲነሣ ፡ ያደረገው ፡ አሁንም ፡ ያው ፡ የተገኘበት ፡ ዐይነት ፡ አኗኗር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ዘንጉ ፡ ጎባጣም ፡ ቀጥታም ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ። ኹለቱንም ፡ ነው ፡ ቢባል ፡ የሚያስነውር ፡ ነገር ፡ የለውም ። ይህን ፡ የሚወስነው ፡ ያው ፡ ያለበት ፡ የኑሮ ፡ ዐይነት ፡ ብቻ ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ ነገር ፡ በዚያው ፡ በሚገኝበት ፡ አኗኗር ፡ ሊፈረድ ፡ ያስፈልጋል ። ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ እንዲህ ፡ አድርገን ፡ የወሰድን ፡ እንደኾንም ፡ ስሕተት ፡ የሚባለውን ፡ ነገር ፡ አናገኝም ። ኹሉም ፡ በዚያው ፡ በራሱ ፡ መንገድ ፡ እውነትና ፡ የሚያስኬድ ፡ ይኾናል (፩) ።

አሁን ፡ ስለዚህ ፡ ስሕተት ፡ ስለ ፡ ተባለው ፡ ነገር ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የገለጽነውን ፡ አስተያየት ፡ አስፋፋቶ ፡ የጠቀሰ ፡ E. MACH (ጄ. እ. ኤ. አ ፲፰፻፴፰-፲፱፻፲ ዓ. ም.) የተባለው ፡ የሆላንድ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ይኸው ፡ ፈላስፋ ፡ ንግግሩን ፡ በመቀጠል ፡ የዘንጉን ፡ መልክ ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ልንተረጎመው ፡ እንደ

(፩) ይህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አይዲያሊስቶች ፡ ስለ ፡ ስሕተት ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ ፡ በመጥቀስ ፡ ሪያሊስቶችን ፡ ሲቃወሙ ፡ የሚገልጹት ፡ ሐሳብ ፡ በገጽ ፡ ፱፰ - ፱፻፲፱ - ፳፱ - ፳፻፲፱ - ፳፻፲፱ ፡ ካለው ፡ ካንዳንድ ፡ ፈላስፎች ፡ አስተያየት ፡ ጋራ ፡ የሚቀራረብ ፡ መኾኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ በተጠቀሱት ፡ ገጾች ፡ ለመመልከት ፡ ይቻላል ።

ሚገባ ፡ ኹሉ ፡ ራሱን ፡ ዘንጉንም ፡ ቢኾን ፡ (መልኩን ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን) ፡ የኛው ፡ የዝ፡ ራሳችን ፡ ስሜት ፡ አድርገን ፡ ልንቆጥረው ፡ እንጂ ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ ልናስበው ፡ አይገባም ፡ ሲል ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐተታ ፡ ያቀርባል ።

ይህን ፡ በመሰለ ፡ አኳኋን ፡ የኹለቱም ፡ ወገን ፡ ፈላስፎች ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ሲመላለሱና ፡ ሲከራከሩ ፡ ይገኛሉ ።

በእነዚህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተዘረዘሩት ፡ ሦስት ፡ ቲዎሪዎች ፡ ላይ ፡ ለማድረግ ፡ የሚቻል ፡ ጥቂት ፡ ፍርድ ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ሦስቱም ፡ የቲዎሪ ፡ ዐይነቶች ፡ እንዲሁ ፡ እንዳሉ ፡ ተወስደው ፡ በቂ ፡ እውነት ፡ የሚገኝባቸው ፡ አይደሉም ። ከዚህ ፡ ይልቅ ፡ በውስጣቸው ፡ የሚገኙትን ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ አንዳንድ ፡ እውነተኛ ፡ አስተያየቶችን ፡ ከዚህና ፡ ከዚያ ፡ እየመራረጥን ፡ አንድ ፡ የተሟላ ፡ ሐሳብ ፡ ብንፈጥር ፡ የተሻለ ፡ ኹኖ ፡ ይገኛል ።

ለዚህም ፡ ጉዳይ ፡ በዚህ ፡ ባለንበት ፡ ዘመን ፡ ያሉት ፡ ታላላቅ ፡ ፈላስፎችና ፡ ሳይን ፡ ቲስቶች ፡ ያቀረቡት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየት ፡ በጣም ፡ ሊጠቅመን ፡ ይችላል ። እኛም ፡ ምንም ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ ሳንፈጥር ፡ ወይም ፡ ሳናመጣ ፡ በዕድሜም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ በዕውቀት ፡ ከኛ ፡ እጅግ ፡ ልቀው ፡ የሚገኙትን ፡ የነዚህን ፡ የሊቃውንት ፡ አስተያየትና ፡ ፍርድ ፡ ወስደን ፡ ሦስቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ ካቀረቡት ፡ ሐሳብ ፡ ውስጥ ፡ ሊሰረዝ ፡ የሚገባውን ፡ ስርዘን ፡ ሊጠበቅ ፡ የሚገባውንም ፡ ጠብቀን ፡ አንድ ፡ መካከለኛ ፡ መንገድ ፡ የያዘ ፡ ሐሳብ ፡ ለመስጠት ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ እንሞክራለን ።

መጀመሪያ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ አለ ፤ ርሱም ፡ ይህ ፡ ራሱ ፡ የምንመለከተውና ፡ ያለንበት ፡ ዓለም ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የገለጽነው ፡ የሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የተናገረውን ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ወስደን ፡ ስንመለከተው ፡ በሙሉ ፡ እውነት ፡ ሊኾን ፡ እንደማይቻል ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ባጭሩ ፡ ጠቅሰን ፡ እናስረዳለን ። መጀመሪያ ፡ የሪያሊዝምን ፡ ቲዎሪ ፡ በሙሉ ፡ ለማጽደቅ ፡ እይቻልም ፡ ይህንንም ፡ ስንል ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ የለም ፡ ለማለት ፡ አይደለም ። ይህ ፡ ርግጠኛ ፡ ነገር ፡ ለመኾኑ ፡ ማለት ፡ አንድ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ በሙሉ ፡ የዛሬዎቹ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ የሚያጸድቁት ፡ ሐሳብ ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ እያንዳንዳችን ፡ ለሕሊናችን ፡ ደኅና ፡ እድርጎች ፡ ይታወቀናል ። በዚህም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሐሳብ ፡ የማይቀበለው ፡ የአይደለም ፡ ቲዎሪ ፡ መሳሳቱ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ይህም ፡ የሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ በሙሉ ፡ ትክክለኛ ፡ አይደለም ፡ የተባለበት ፡ ምክንያት ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ አለ ፡ ብሎ ፡ ባቀረበው ፡ ሐሳብ ፡ ሳይኾን ፡ ይህ ፡ የተባለው ፡ ዓለም ፡ እኛ ፡ አሁን ፡ እንደምንመለከተው ፡ ያለ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ የሰጠው ፡ አስተያየት ፡ ብቻ ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ነገር ፡ የታላላቅ ፡ ሊቃውንትን ፡ ሐሳብ ፡ የተከተልን ፡ እንደኾነ ፡ በፊታችን ፡ ሲደረግ ፡ የምናገኘው ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ ውጫዊ ፡ መሠረት ፡ ያለው ፡ መኾኑ ፡ ባይካድም ፡ እንኳ ፡ በራሱ ፡ ዐይነት ፡ አኗኗርና ፡ መልክ ፡ እንዲህ ፡ እንደ፡አሁኑ ፡ ለኛ ፡ እንደሚታየን ፡ ዐይነት ፡ እንዳይደለ ፡ ተረጋግጧል ።

ተፈጥሮዎችን ፡ ከዚህ ፡ በፊትም ፡ የፌኖሚኖሎጂ ፡ ቲዎሪ ፡ እንደ ፡ ገለጸው ፡ ኹሉ ፡ እንደ ፡ መስተዋት ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አለመኾኑ ፡ ታውቆዋል ። ይኸውም ፡ መስተዋት ፡ በውጭ ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ ልክ ፡ እንደዚያው ፡ እንዳለ ፡ አድርጎ ፡ እንሥቶ ፡ ያሳየናል ። ከራሱ ፡ የሚያመጣው ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም ። በውጭ ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ ወይም ፡ ኹኔታ ፡ ሲያነሣ ፡ ፍጹም ፡ ታማኝነት ፡ አለው ። ሰው ፡ ግን ፡ እንዲህ ፡ አይደለም ። ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ሲመለከትም ፡ ኾነ ፡ ሲመረምር ፡ ከራሱ ፡ ብዙ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ኹኔታን ፡ እያመጣ ፡ (እየፈጠረ) ፡ ያን ፡ የሚመለከተውንና ፡ የሚመረምረውን ፡ ነገር ፡ በብዙ ፡ አኳኋን ፡ እንደሚሠራውና ፡ እንደሚያበጀው ፡ ይህ ፡ በሊቃውንት ፡ ኹሉ ፡ ፊት ፡ ትክክለኛ ፡ ሐሳብ ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ። እነዚህ ፡ ሊቃውንትም ፡ ዓለም ፡ የሚመለከተው ፡ አንድ ፡ ነፍስ ፡ ያለው ፡ ፍጡር ፡ ሰውም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ እንስሳ ፡ ባይኖር ፡ ኖሮ ፡ አሁን ፡ ካለው ፡ መልኩ ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ በጉደለበት ፡ ነበር ፤ ይኸውም ፡ በሌላ ፡ መልክ ፡ እንደኾነ ፡ እንጂ ፡ አሁን ፡ እንዳለው ፡ ዐይነት ፡ ኹኖ ፡ ባልተገኘ ፡ ነበር ፡ ብለው ፡ ይናገራሉ ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ ለኛ ፡ ማናቸውም ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ የምንረዳው ፡ ኹሉ ፡ ኹኔታ ፡ በውጭ ፡ ያለና ፡ የሚገኘውም ፡ ደግሞ ፡ ልክ ፡ በዚያ ፡ ሰዓት ፡ እንደምንመለከተው ፡ ዐይነት ፡ ያለ ፡ ኹኖ ፡ ይሰማናል ። ይኸውም ፡ ልክ ፡ ከውጭ ፡ እንደ ፡ ወሰድነው ፡ (እንደ ፡ ቀዳነው) ፡ መሰሉ ፡ ይታያል ። ማለት ፡ ነው ። ይህም ፡ የኾነው ፡ ያለ ፡ አገባብ ፡ የሰሜት ፡ አውታሮቻችንንና ፡ አስምሮዎችንን ፡ ከራሳቸው ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ ሳይፈጥሩ ፡ ያንኑ ፡ በውጭ ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ በዚያው ፡ በራሱ ፡ መልክ ፡ እንሥተው ፡ እንደሚያሳዩን ፡ እንደ ፡ መስተዋት ፡ ያሉ ፡ ነገሮች ፡ አድርገን ፡ ስለምናስባቸው ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ አስተያየት ፡ ከእውነት ፡ የራቀ ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ። በተፈጥሮ ፡ ልማቶችንና ፡ አስተሳሰባችን ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ በተራ ፡ ሕዝብ ፡ አስተያየት ፡ በኩል ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እንጂ ፡ በእውነተኛው ፡ የሳይንስና ፡ የፍልስፍና ፡ መንገድ ፡ በኩል ፡ ሄደን ፡ ነገሩን ፡ በሚገባ ፡ ያስተዋልነው ፡ እንደኾነ ፡ ፈጽሞ ፡ የተሳሳተ ፡ አስተያየት ፡ መኾኑን ፡ በየጊዜው ፡ በብዙ ፡ የሚቆጠሩ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐተታዎችና ፡ ማስረጃዎች ፡ (ከውስጣቸውም ፡ ጥቂቶቹን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ጠቅሰናል) ፡ ከየሊቃውንቱ ፡ አፍ ፡ ተነግረዋል ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ ማናቸውም ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ የምንረዳው ፡ ኹሉ ፡ ኹኔታ ፡ ማለት ፡ ያንድ ፡ ነገር ፡ ቀለም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ የድምፅ ፡ ዐይነት ፡ መዓዛም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ የጣዕም ፡ ዐይነት ፡ ለኛ ፡ እንደሚመስለን ፡ በውጭም ፡ እንደዚሁ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ የሚፈጠሩት ፡ ከኛው ፡ ዘንድ ፡ ወይም ፡ በኛው ፡ ውስጥ ፡ ሲኾን ፡ በውጭ ፡ ርግጠኛ ፡ ኾኖ ፡ የሚገኘው ፡ ነገር ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸው ፡ ሳይኾኑ ፡ በኛ ፡ ውስጥ ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ እንዲፈጠሩ ፡ ምክንያት ፡ የሚኾኑ ፡ ሌሎች ፡ ነገሮች ፡ ይገኛሉ ።

እንዲሁም ፡ ይህ ፡ የምንመለከተው ፡ ዓለም ፡ እውነተኛው ፡ ውጫዊው ፡ ዓለም ፡ ላለመኾኑ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የሰኪፕቲሲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የፌኖሚኖሎጂ ፡ ወይም ፡ የፌኖሚኖ

ሊዘም፡ ቲዎሪ፡ ያቀረቡትን፡ ሐሳብ፡ ተመልክቶ፡ አስፈላጊውን፡ ነገር፡ ከዚያው፡ ለመረዳት፡ ይቻላል ።

አሁን፡ ንግግራችንን፡ እንደዚሁ፡ ለመቀጠል፡ አስፈላጊ፡ መስሎ፡ አይታዩንም። ስለዚህም፡ ስለ፡ ሪያሊዝም፡ ቲዎሪ፡ ይህን፡ ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ ያለውን፡ አጭር፡ ሐሳብ፡ ገልጸን፡ ወደ፡ ሹለተኛው፡ ወደ፡ አይዲያሊዝም፡ ቲዎሪ፡ እንሻገራለን ። ይኸውም፡ ባጭሩ፡ ስለ፡ ሪያሊዝም፡ ቲዎሪ፡ ከዚህ፡ ላይ፡ የምንገልጸው፡ ሐሳብ፤ ይህ፡ ቲዎሪ፡ ውጫዊ፡ ዓለም፡ አለ፡ ሲል፡ የሚከራከርበት፡ ነገር፡ እውነት፡ ሲኾን፡ ሳለ፤ ግን፡ ይህ፡ የተባለው፡ ውጫዊ፡ ዓለም፡ ያለው፡ አሁን፡ ለኛ፡ እንደሚታዩን፡ ዐይነት፡ ነው፡ የሚለው፡ አስተያየቱ፡ ብቻ፡ ከዚህ፡ በላይ፡ ስለተጠቀሱት፡ ምክንያቶች፡ ስሕተት፡ ኾኖ፡ ይገኛል ።

አሁን፡ ወደ፡ አይዲያሊዝም፡ ቲዎሪ፡ መሻገራችን፡ ሲኾን፡ ስለሰው፡ እውነትና፡ ስሕተት፡ ባጭሩ፡ ከዚህ፡ በታች፡ እንደተመለከተው፡ እንጠቅሳለን ።

የአይዲያሊዝም፡ ቲዎሪ፡ የተሳሳተው፡ የውጫዊ፡ ዓለምን፡ መኖር፡ ፈጽሞ፡ በመካዱ፡ ነው። ነገር፡ ግን፡ በቀረው፡ ሹሉ፤ ማለት፡ ዓለሙ፡ ያለው፡ ያኹኑ፡ መልኩ፡ ከኛው፡ የተገኘ፡ ነው፤ ለኛ፡ እንግዳና፡ ባዕድ፡ አድርገንም፡ እንድንመለከተው፡ አያስፈልግም ። ማናቸውም፡ በነገሮቹ፡ ላይ፡ የምንመለከተው፡ የቀለም፡ ዐይነት፤ የምንሰማው፡ የድምፅ፡ ዐይነት፤ በምሳሳችን፡ ቀምሰን፡ ባፍንጫችን፡ አሽትተን፤ በሰውነታችንም፡ ዳሰስንና፡ ተጠግተን፡ የምንረዳቸው፡ ሹሉ፡ ሹኔታዎች፡ ከኛው፡ ከሥጋችንና፡ ከደማችን፡ ተከፍለው፡ እንደ፡ ወጡ፡ ዐይነት፡ የገዛ፡ ራሳችን፡ ነገሮች፡ ናቸው፡ በማለት፡ የሚያቀርበው፡ አስተያየት፡ በእውነቱ፡ ከብዙ፡ ስፍራ፡ ላይ፡ ትክክለኛ፡ አስተያየት፡ እንደኾነ፡ ተገምቷል ። ለነገሮቹም፡ ሹሉ፡ መልኩ፡ የሚሰጣቸው፡ (በዚህም፡ የአይዲያሊዝም፡ ቲዎሪ፡ እውነት፡ ተናግሯል) ከኛው፡ ከራሳችን፡ ዘንድ፡ መኾኑንም፡ አንድ፡ በቅርብ፡ ጊዜ፡ ውስጥ፡ የተነሣ፡ የፈረንሳይ፡ ፈላስፋ፡ D. PARODI የተባለው፡ እንዲህ፡ ሲል፡ ገልጿል ።

በውጪው፡ ዓለም፡ ላይ፡ የምንመለከተው፡ ማናቸውም፡ መልክና፡ ሥነ፡ ሥርዐት፡ ከኛው፡ የተገኘና፡ በኛው፡ ውስጥ፡ ብቻ፡ ሊፈጠር፡ የሚችል፡ ነው። አንድን፡ ነገር፡ መልክና፡ አቅድ፡ የሚሰጠው፡ አእምሮአችን፡ ነው። ያለ፡ አእምሮ፡ በደኅና፡ ዐቅድ፡ የተበጀው፡ ቤት፡ እንኳ፡ አንድ፡ ተርታ፡ የኾነ፡ የድንጋይ፡ ክምር፡ ኾኖ፡ ከመታየት፡ አይወጣም ። በጠቅላላም፡ ያለ፡ አእምሮ፡ ማናቸውም፡ የዚህ፡ ዓለም፡ ነገር፡ ርስ፡ በርሱ፡ ግንኙነት፡ ሳይኖረው፡ የተዘበራረቀና፡ የተበታተነ፡ ኾኖ፡ በታየ፡ ነበር ። ነገር፡ ግን፡ በአእምሯችን፡ አማካይነት፡ የተነሣ፡ ብዙ፡ ነገሮችን፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ዐይነት፡ የሐሳብ፡ ወጥመዶችና፡ ቲዎሪዎች፡ ቅደምና፡ ተከተል፡ አስይዘን፡ ቀድሞ፡ ለየብቻቸው፡ ተበታትነው፡ የሚታዩ፡ መስለው፡ የነበሩትን፡ ሹሉ፡ ባንድ፡ ላይ፡ ሰብስበን፤ ማለት፡ በመካከላቸው፡ ግንኙነት፡ ፈጥረን፡ አንድ፡ ዐቅድና፡ መልክ፡

የያዘ፡ ስለ፡ ዓለም፡ አፈጣጠኛና፡ አኳኋን፡ የሚያስረዳን፡ መልካም፡ ሐሳብ፡ እንፈጥራለን ። ስለዚህ፡ ውጫዊ፡ ዓለም፡ ከኛ፡ የሚጠቀመው፡ ብዙ፡ ነገር፡ አለው (፩) ።

ስሙ፡ ከዚህ፡ በላይ፡ የተጠቀሰው፡ ፈላስፋ፡ እንዲህ፡ ያለ፡ እውነት፡ የኾነ፡ አስተያየት፡ ሰጥቷል ። እንደዚሁም፡ ማናቸውም፡ ነገር፡ ከውጭ፡ ብቻ፡ የሚመጣ፡ ሳይኾን፡ ከኛም፡ ዘንድ፡ የሚሰጥ፡ ነገር፡ መኖሩን፡ ከዚህ፡ በፊት፡ ስለ፡ ዕውቀት፡ ምንጭ፡ በሚለው፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ የጠቀስነውን፡ ሐሳብ፡ ተመልሶ፡ ለመመልከት፡ ይቻላል ።

ነገር፡ ግን፡ አሁን፡ ከዚህ፡ በላይ፡ በተመለከተው፡ ዐይነት፡ መንገድ፡ የአይዲያሊዝም፡ ቲዎሪ፡ እውነት፡ ኾኖ፡ ሳለ፤ ውጫዊ፡ ዓለም፡ መኖሩን፡ ፈጽሞ፡ በመካዱና፡ ማናቸውም፡ በውጭ፡ እንዳለ፡ ኾኖ፡ የምንመለከተው፡ ሹሉ፡ ነገር፡ እንደ፡ ሐልም፡ ያለ፡ ነው። ይኸውም፡ ከኛው፡ የተገኘና፡ በኛው፡ ውስጥ፡ ብቻ፡ ያለ፡ ነው፡ ሲል፡ የሚያቀርበው፡ አስተያየት፡ ብቻ፡ እውነትን፡ የተመረከመ፡ ኾኖ፡ አይታይም። እንዲህ፡ ዐይነቱ፡ አስተያየት፡ በዚህ፡ ዓለም፡ ያለ፡ ፈቃዳችንና፡ ያለ፡ ውዴታችን፤ እንደዚሁም፡ ምንም፡ ባላሰብንበት፡ ሰዓት፡ የሚደረገውንን፡ ነገሮች፡ በሚገባ፡ ሊተረጎምልንና፡ ሊፈታልን፡ አይችልም ።

የእንደዚህም፡ ዐይነት፡ ነገሮች፡ በዚህ፡ ዓለም፡ ላይ፡ መገኘት፤ አንድ፡ በራሱ፡ ኅይል፡ የሚካሄድ፡ ውጫዊ፡ ዓለም፡ ለመኖሩ፡ ማስረጃ፡ ሊኾነን፡ የሚችል፡ ነው፡ ሲል፡ የሪያሊዝም፡ ቲዎሪ፡ ከዚህ፡ በላይ፡ እንደተመለከትነው፡ የገለጸው፡ ሐሳብ፡ እውነት፡ ነው፡ ተብሎ፡ ሊታመን፡ ይቻላል ። እንደዚሁም፡ ስለዚህ፡ ጉዳይ፡ ሾፔንሐውር፡ የተባለው፡ ትልቁ፡ የጀርመን፡ ፈላስፋ፡ በምሳሌ፡ አድርጎ፡ ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ ያለውን፡ እውነተኛ፡ አስተያየት፡ አቅርቧል ።

ማናቸውም፡ ነገር፡ መልክ፡ የሚያገኘው፡ ርግጥ፡ ከኛ፡ ነው። ነገር፡ ግን፡ መልክ፡ የሚያገኘው፡ ከኛም፡ ቢኾን፡ ይህን፡ መልክ፡ የሚቀበልልን፡ አንድ፡ የውጭ፡ ነገር፡ ሊኖር፡ ያስፈልጋል ። ያለ፡ ውጫዊ፡ ዓለም፡ ሰው፡ ማናቸውንም፡ ነገር፡ ከራሱ፡ አመንጭቶ፡ ይሠራል፡ ወይም፡ ያዘጋጃል፡ ብሎ፡ ማሰብ፡ ወፍጮ፡ የሚፈጠው፡ ነገር፡ ሳይኖረው፡ በባይ፡ እንደሚዞር፡ ዐይነት፡ ያለ፡ ነገር፡ ነው። ይህም፡ ማለት፡ ሰው፡ ማናቸውንም፡ የውጭ፡ ነገር፡ በልዩ፡ ልዩ፡ ዐይነት፡ መልክና፡ ሥነ፡ ሥርዓት፡ የሚዘጋጅ፡ ሲኾን፡ ሳለ፡ የውጭ፡ ነገር፡ ሳይኖር፡ እንዲሁ፡ በራሱ፡ ብቻ፡ ማናቸውም፡ ዐይነት፡ ሥራ፡ ይፈጽማል፡ ማለት፤ እኸል፡ በውስጡ፡ ሳይኖር፡ አንድን፡ ወፍጮ፡ እንዲሁ፡ አስነሥቶ፡ ተፈጭቶ፡ የሚወጣውን፡ እኸል፡ እጅን፡ ዘርግቶ፡ በከንቱ፡ እንደ፡ መጠበቅ፡ ያኸል፡ የሚቈጠር፡ ነው ።

ስለዚህ፡ ማናቸውም፡ ነገር፡ መልክ፡ የሚያገኘው፡ ከኛ፡ መኾኑ፡ ርግጥ፡ ቢኾንም፤ ይህን፡ ከራሳችን፡ አመንጭተን፡ የምንሰጠውን፡ መልክ፡ የሚቀበልልን፡ አንድ፡ የውጭ፡ ነገር፡ ደግሞ፡ ሊኖር፡ ያስፈልጋል ። ይህ፡ ካልኾነ፡ ግን፡ ከላይ፡ የተጠቀሰው፡ ምሳሌ፡ ከዚህም፡ ላይ፡ ይደርሳል ። ምክንያቱም፡ ከዚህ፡ ላይ፡ ይህ፡ መልክና፡ ሥነ፡

(፩) D. Parodi, En quête d'une philosophie ፲፮፡ 151-153 ተመልከት ።

ሥርዐት ፡ የሚሰጠው ፡ ለማን ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ በሚጠየቅበት ፡ ጊዜ ፡ ለእንደዚህ ፡ ላለው ፡ ነገር ፡ ነው ፡ ወይም ፡ ለእገሌ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ እንደ ፡ ነገር ፡ መጠቀስ ፡ አለበት ።
ይህም ፡ ስሙ ፡ አሁን ፡ የተጠቀሰው ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ ይህን ፡ አሁን ፡ ከዚህ
በላይ ፡ የተመለከትነውን ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ሲሰጠን ፡ ይገኛል ።

ነገር ፡ ግን ፡ አሁንም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ልንዘነጋው ፡ የማይገባን ፡ አንድ ፡ ነገር ፡
አለ ። ይኸውም ፡ ከራሳችን ፡ ዘንድ ፡ የሚመነጨትን ፡ እነዚህን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደተ
መለከተው ፡ ለውጪው ፡ ዓለም ፡ መልክ ፡ ኾነው ፡ የሚሰጡትን ፡ የገዛ ፡ ራሳችንን ፡ የአስ
ተሳሰብ ፡ መንገዶች ፡ ከመጀመሪያው ፡ የተሟሉና ፡ መሻሻልንም ፡ የማያውቁ ፡ ተዘጋጅ
ተው ፡ ያበቁ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ አድርገን ፡ ልናስባቸው ፡ አይገባም ። ይህ፡ በሊቃውንት ፡
ዘንድ ፡ ስሕተት ፡ ኾኖ ፡ ተገምቷል ። የዚህንም ፡ ሐተታ ፡ ደግመን ፡ ከዚህ ፡ ለማምጣት ፡
አስፈላጊ ፡ መሰሎ ፡ አይታየንም ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ በገጽ ፡ ፪፻-፪፭ ፡ የጠቀስነው ፡ ሐሳብ ፡
ስላለም ፡ አንባቢያችን ፡ ምናልባት ፡ ዘንግተኸው ፡ እንደኾነ ፡ ተመልሰህ ፡ ልትመለከ
ተው ፡ ትችላላህ ።

አሁን ፡ ወደ ፡ ሦስተኛው ፡ ወደ ፡ ፌኖሚኖሎጂ ፡ ተዎራእንሻለን ። ከእሱም ፡
እንዲሁ ፡ ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ እውነትም ፡ ስሕተትም ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ አናጣም ።

የዚህም ፡ ተዎራ ፡ ደጋፊዎች ፡ ርግጥ ፡ እንደሚሉትና ፡ ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡
አጽድቀን ፡ እንደተናገርነው ፡ ኹሉ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ እንዳለ ፡ የታመነ ፡ ነው ። በዚ
ህም ፡ ይህ ፡ ተዎራ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ በመቀበሉ ፡ ትክክለኛ ፡ አስተያየት ፡
አለው ፡ ብለን ፡ ልናጸድቀው ፡ ይቻላል ። እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ ይህ ፡ የተባለው ፡ ዓለም ፡
ልክ ፡ አሁን ፡ እንደምንመለከተው ፡ ያለ ፡ እንዳልኾነና ፡ ይህ ፡ ያሁኑ ፡ መልኩም ፡ ከኛ ፡
ዘንድ ፡ የተሰጠው ፡ መኾኑን ፡ የሚያግፈው ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በገለጽነው ፡ መሠ
ረት ፡ ትክክለኛ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ።

ይኸን ፡ እንጂ ፡ በእንዲህ ፡ ባሉት ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ይህ ፡ የፌኖሚኖሎጂ ፡ ተዎራ ፡
የጠቀሰው ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ መኾኑ ፡ በረጋገጥም ፡ እንኳ ፡ ካንድ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ የተ
ሳሳተበት ፡ ነገር ፡ መኖሩን ፡ ደግሞ ፡ ለመካድ ፡ አይቻልም ። ይኸውም ፡ የተሳሳተበት ፡
ስፍራ ፡ ውጫዊውን ፡ ዓለም ፡ በምንመለከትበትና ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ ሐሳብም ፡ ለማ
ግኘት ፡ ስንል ፡ በምንመራመርበት ፡ ጊዜ ፡ በኛው ፡ በስሜት ፡ እውታሮቻችንና ፡ በአ
እምሮቻችን ፡ የተፈጥሮ ፡ መንገድ ፡ ወይም ፡ መልክ ፡ አቃኑትን ፡ እንድንረዳው ፡ የሚያ
ደርጉን ፡ ከመጀመሪያው ፡ በውስጣችን ፡ ያሉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ የእእምሮችሳችንና ፡
ያስተሳሰብ፡መንገዶችሳችን ፡ ሳለ ፡ እነርሱም፡ተዘጋጅተውና ፡ ተሟልተው ፡ የሚገኙ ፡
ናቸው ፡ ሲል ፡ የሚያቀርበው ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ስሕተቱ ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ በሊቃ
ውንት ፡ ዘንድ ፡ እንደተረጋገጠው ፡ ኹሉ ፡ እንዲህ ፡ ያሉት ፡ ውጫዊውን ፡ ዓለም ፡ ባንድ ፡
በተወሰነ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ አስገብተን ፡ እንድንረዳው ፡ የሚያደርጉን ፡ ናቸው ፡ ተብለው ፡
በዚህ ፡ ተዎራ ፡ ውስጥ ፡ የሚጠቀሱት ፡ የአእምሮ ፡ ሕጎች ፡ በእውነቱ ፡ ከመጀመሪያው ፡
ተዘጋጅተውና ፡ ተሟልተው ፡ የሚገኙ ፡ አይደሉም ።

ዛሬ ፡ የሚታሰበው ፡ ይኸው ፡ መልክ ፡ ከሚሰጠው ፡ ነገር ፡ ጋራ ፡ እነርሱም ፡
ራሳቸውም ፡ አብረው ፡ የሚዘጋጁና ፡ እቅዳቸውና ፡ መልካቸውም ፡ በዚያው ፡ በነገሩ ፡
ተፈጥሮ ፡ ዐይነት ፡ የሚወሰን ፡ መኾኑን ፡ ነው ፡ የብዙዎች ፡ ሊቃውንትም ፡ ሐሳብ ፡
ይኸው ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል (፩) ። ስለዚህ ፡ እውነት ፡ ኹኖ ፡ በብዙዎችም ፡ ዘንድ ፡ የተገ
ኘው ፡ አስተያየት ፡ ይህ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ እኛም ፡ ለጊዜው ፡ አጽድቀን ፡ ልንቀበለው ፡ የሚ
ገባን ፡ ይኸንኑ ፡ ነው ።

በዚህ ፡ አኳኋን ፡ አሁን ፡ የዚህን ፡ የግኖሲኖሎጂ ፡ ክፍል ፡ ፈጽመን ፡ በውስጡ ፡
የሚገኙትም ፡ ጥናቶች ፡ ሦስት ፡ ያኸል ፡ ሲኾኑ ፡ ኹሉንም ፡ በተራ ፡ ወስደን ፡ ከብዙ ፡
በጥቂቱ ፡ አስረድተናል ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ በየስፍራው ፡ የተገለጹትን ፡ አስተያየቶችና ፡
ቲዎሪዎች ፡ ስሕተታቸውንና ፡ እውነታቸውንም ፡ ጭምር ፡ ለማስረዳት ፡ ስንል ፡ ያዲሱ ፡
ዘመን ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ በያንዳንዱ ፡ ምልክት ፡ ላይ ፡ ያቀረቡትን ፡ ሐሳብ ፡
መሪና ፡ መሠረት ፡ አድርገን ፡ እንዳንዴም ፡ በራሳችን ፡ ጥናት ፡ የደረስንበትን ፡ ውጤትና ፡
ውሳኔ ፡ ለአንባቢያችን ፡ ስናቀርብለት ፡ ምናልባት ፡ ሳይጠቅመው ፡ የሚቀር ፡ አይመስ
ለንም ። ነገር ፡ ግን ፡ ደግሞ ፡ እንደዚህ ፡ እንዳንድ ፡ ጉድለትና ፡ በቂ ፡ ሐተታ ፡ ያልሰጠ
ንበትም ፡ ስፍራ ፡ ቢኖር ፡ የዚህኑ ፡ ያንባቢያችንን ፡ ቅን ፡ አስተያየትና ፡ ይቅርታ ፡
እንለምናለን ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ሜታፊዚክስ ፡ ወደ ፡ ተባለው ፡ ክፍል ፡ እንሻገራለን ።
ርሱንም ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ በሰፊው ፡ ገልጸን ፡ እናስረዳለን ።

(፩)H. Poincaré, La valeur de la science ፡፩፡ 253 ተመልከት ።

ጥያቄ ።

- ፩ኛ ፤ (ሀ) ምስተኛው ፡ የግጥሲዮሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፡ እንዴት ፡ ዐይነት ፡ ነው ?
(ለ) ስለሱስ ፡ ስንት ፡ ዐይነት ፡ አስተያየቶች ፡ (ቲዎሪዎች) ፡ ተስጥተዋል?
(ሐ) ከጥንትና ፡ ካሁን ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ የያንዳንዳቸው ፡ ተከታዮች ፡ እነማን ፡ ናቸው ?
- ፪ኛ ፤ (ሀ) የሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ሐሳብ ፡ ይገኝበታል ?
(ለ) ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ከሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ ውስጥ ፡ እውነትና ፡ ሐሰት ፡ ተብለው ፡ ሊነገሩ ፡ የሚችሉት ፡ አስተያየቶች ፡ የቶቹ ፡ ናቸው ?
(ሐ) ምክንያቱስ ?
- ፫ኛ ፤ (ሀ) የአይዲያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ በውስጡ ፡ እንዴት ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ይገኝበታል ?
(ለ) ከሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ ውስጥ ፡ እውነት ፡ ተብሎ ፡ ሊገመት ፡ የሚችለው ፡ የትኛው ፡ ነው ?
(ሐ) ስሕተቱስ ፡ እምን ፡ ላይ ፡ ነው ?
(መ) እውነትና ፡ ስሕተት ፡ ተብለው ፡ ሊቈጠሩ ፡ የሚችልበትስ ፡ ምክንያት ፡ ምንድር ፡ ነው ?
- ፬ኛ ፤ (ሀ) የፌኖሜኖሎጂ ፡ ወይም ፡ የፌኖሜናሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ባጭሩ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ ይገኝበታል ?
(ለ) የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ እውነት ፡ ከምን ፡ ላይ ፡ ነው ?
(ሐ) የተሳሳተበትስ ፡ ስፍራ ፡ እንዴት ፡ ዐይነት ፡ ነው ?

ኹለተኛ ፡ ክፍል ።

ሜታፊዚክስ (፩) ።

ይህ ፡ ሜታፊዚክስ ፡ የተባለው ፡ ክፍል ፡ በቲዎሪቲካል ፡ ፊሎሶፊ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኝ ፡ ከግኖሲዮሎጂ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡ ነው ።

ይህም ፡ ክፍል ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ጥናቶች ፡ ይገኙበታል ። እነዚህም ፡ ጥናቶች ፡ ባጭሩ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ባሉት ፡ በሦስት ፡ ያክል ፡ መደቦች ፡ ወይም ፡ ክፍሎች ፡ ተለይተው ፡ ይነገራሉ ። እነሱም ፡ በዚሁ ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ስያሜዎች ፡ ተስጥተዋቸው ፡ በእነዚህ ፡ በሚከተሉት ፡ በሦስት ፡ አነጋገሮች ፡ ይገለጻሉ ። እነሱም ፤

፩ኛ ፤ አንቶሎጂ ።
፪ኛ ፤ ኮዝሞሎጂ ።
፫ኛ ፤ ቲዎሎጂ ፡ ተብለው ፡ ተመድበዋል ።

ይኹን ፡ እንጂ ፡ ደግሞ ፡ እንደዚሁ ፡ በነጠላ ፡ ኹነው ፡ ከሚነገሩበት ፡ ጊዜ ፡ ይልቅ ፤ የአንቶሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፤ የኮዝሞሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፤ የቲዎሎጂ ፡ ፕሮብሌም ፤ እየተባሉ ፡ የሚጠሩበት ፡ ጊዜ ፡ ይበልጣል ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ እያንዳንዳቸውን ፡ ወስደን ፡ በውስጣቸው ፡ የሚገኘውን ፡ የትምህርት ፡ ዐይነት ፡ በሰፊው ፡ እንገልጻለን ። ይህንንም ፡ ካደረግን ፡ በኋላ ፡ በሦስቱም ፡ በኩል ፡ የምናገኘውን ፡ ሐሳብ ፡ መልስን ፡ እንመለከተዋለን ። ይህንም ፡ የምናደርገው ፡ ሐሰቱንና ፡ እውነቱን ፡ ለይተን ፡ የራሳችን ፡ የኹነ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለመያዝ ፡ ነው ።

(፩) ይህ ፡ ቃል ፡ በመሠረቱ ፡ የጽርእ ፡ ቃል ፡ ሲኾን ፡ አውሮፓውያንም ፡ የሚሠሩበት ፡ ከዚሁ ፡ ቋንቋ ፡ ወርሰውት ፡ መኾኑ ፡ የማይካድ ፡ ነው ። ቃሉም ፡ በዚህ ፡ ቋንቋ ፡ $\mu\epsilon\tau\alpha\phi\upsilon\sigma\iota\kappa\acute{\eta}$ ሜታፊዚክ ፡ ተብሎ ፡ ይነገራል ። እሱም ፡ የተበጀው ፡ ከኹለት ፡ ቃላት ፡ ነው ። አንደኛው ፡ $\mu\epsilon\tau\acute{\alpha}$ ሜታ ፤ ኹለተኛው ፡ $\phi\upsilon\sigma\iota\kappa\acute{\eta}$ ፊዚክ ፡ ይባላል ። የመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ትርጓሜው ፡ በኋላ ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ ሲኾን ፤ ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ፍጥረት ፡ ማለት ፡ ነው ። አንድ ፡ ቃል ፡ በማበጀት ፡ ባንድነት ፡ ኹነው ፡ በሚነገሩበትም ፡ ጊዜ ፡ ከግዙፉ ፤ ይኸውም ፡ ከሚታየውና ፡ ከሚዳሰሰው ፡ ከፍጥረት ፡ ነገር ፡ አልፎ ፡ በማይዳሰሰውና ፡ በማይጨበጠው ፤ ምናልባት ፡ በአእምሮ ፡ ብቻ ፡ ተመርምሮ ፡ ሊደረስበት ፡ በሚችለው ፤ ይኸውም ፡ ትክክለኛ ፡ ባሕርዩ ፡ ከሰው ፡ ልጅ ፡ ተሰውሮ ፡ በሚኖረው ፡ አስቸጋሪ ፡ በኾነው ፡ የዓለምን ፡ ውሳጣዊና ፡ ቀዋሚ ፡ የኾነ ፡ መልኩን ፡ ለማግኘት ፡ በሰው ፡ ልጅ ፡ በኩል ፡ የሚለፋበትን ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ ወይም ፡ ክፍል ፡ የሚያመለክት ፡ ቃል ነው ። ስለዚህ ፡ ቃል ፡ ከሌላም ፡ ሰው ፡ ዘንድ ፡ የተሰጠ ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ ለሚፈልጉ ፡ አንባቢዎቻችን ፡ የክቡር ፡ አቶ ፡ ሠረቀ ፡ ብርሃን ፡ ገብረ ፡ እግዚእን ፡ ክሪፉን ፡ የተባለውን ፡ ከጽርእ ፡ ወደ ፡ ዐማርኛ ፡ የመለሱትን ፡ መጽሐፍ ፡ ከገጽ ፡ ፳፩ - ፳፪ ፡ ያለውን ፡ ገጽ ፡ እንዲመለከቱ ፡ እናሳስባለን ።

አሁን ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ባመለከትነው ፡ መንገድ ፡ ከጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ የተገኘ ፡ ሲኾን ፤ አውሮፓውያን ፡ ቃሉን ፡ በየቋንቋቸው ፡ ወስደውት ፡ በእንግሊዝኛ ፡ METAPHYSICS በፈረንሳይኛ ፡ METAPHYSIQUE በጀርመንኛ ፡ METAPHYSIK በኢጣሊያኛ ፡ METAFISICA እየተባሉ ፡ ሲሠሩበት ፡ ይገኛል ።

፩ኛ ፡ አንቀሳቃሽ (፩) ።

በዚህ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የሚጠናው ፡ ጉዳይ ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ የተፈጥሮ ፡ መልክ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ፕሮብሌም ፡ ይህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ዐይነት ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ዓለም ፡ ያለውና ፡ ሲደረግ ፡ የሚታየው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ለጊዜው ፡ እንደሚመስለን ፡ ሳይኾን ፡ እውነተኛ ፡ መልኩ ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ ሊታሰብ ፡ ይቻላል? የተሠራው ፡ ከምንድር ፡ ነው? ከውስጡ ፡ ዘልቀን ፡ ስንመረምረውና ፡ መነሻውን ፡ ወይም ፡ ስሩን ፡ ደህና ፡ አድርገን ፡ ስንመለከተው ፡ ምን ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ እናገኘዋለን? እውነተኛ ፡ የግል ፡ ባሕርይ ፡ ምን ፡ ነገር ፡ እንደሆነ ፡ ሊታሰብ ፡ ይቻላል?

እነሆ ፡ አንቀሳቃሽ ፡ በተባለው ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ፕሮብሌም ፡ ይህ ፡ ነው ።

ለዚህም ፡ ጉዳይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶች ፡ ተሰጥተዋል ። አንዳንዶቹ ፡ ፈላስፎች ፡ ለዚህ ፡ መልስ ፡ ሲሰጡ ፡ ይህ ፡ ዓለም ፡ ባይኖሩት ፡ ከምንድርና ፡ በእጃችን ፡ ከምንዳስሰው ፡ የተለየ ፡ ሌላ ፡ መልክ ፡ የለውም ።

ተፈጥሮው ፡ እንደዚሁ ፡ እሁን ፡ እንደሚሰማን ፡ ያለ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ የሚጨበጥና ፡ የሚታይ ፡ ግዙፍና ፡ ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ነው ። በውስጡም ፡ ምንም ፡ የደበቀውና ፡ የተሰወረ ፡ አዲስ ፡ ነገር ፡ የለም ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ይደግፋሉ ። ሌሎችም ደግሞ ፡ ይህንን ፡ ሐሳብ ፡ በመቃወም ፡ ዓለሙ ፡ የሥጋዊነት ፡ ባሕርይ ፡ የለውም ። ላይናችንና ፡ ለቀረው ፡ ሰውነታችን ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ እንዳለው ፡ ኾኖ ፡ በታዋቂም ፡ ቅሉ ፡ ከውስጡ ፡ ዘልቀን ፡ በንመለከተውና ፡ በንመረምረው ፡ ረቂቅ ፡ ዐይነት ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ይኸውም ፡ መንፈስ ፡ ኾኖ ፡ እናገኘዋለን ፤ ሲሉ ፡ ለላይኛው ፡ ሐሳብ ፡ ተቃዋሚ ፡ የኾነ ፡ አስተያየት ፡ ያቀርባሉ ። ሌሎችም ፡ ደግሞ ፡ እንደዚሁ ፡ ከዚህ ፡ የተለየ ፡ ሐሳብ ፡ በመደገፍ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ቃል ፡ ይደግፋሉ ።

ይህ ፡ ዓለም ፡ በውስጡ ፡ ኹለቱንም ፡ ዐይነት ፡ ባሕርያት ፡ ማለት ፡ ሥጋንና ፡ መንፈስን ፡ አስተባብሮ ፡ የያዘ ፡ ነው ። ይኸውን ፡ እንጂ ፡ የኹለቱንም ፡ አመጣጥ ፡ በሚገባ ፡ አድርገን ፡ ለመተርጎምና ፡ ለመረዳት ፡ የምንችለው ፡ አንድ ፡ ከኹለቱ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡

(፩) ይህም ፡ ቃል ፡ በመሠረቱ የጽሁፉን ዓላማና ፡ የሚገኝ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ በዚህ ፡ በተጠቀሰው ፡ ቋንቋ ፡ ὅν አንተብሎ ፡ ይነገራል ። ስለ ፡ እንደዚህ ፡ ያለውም ፡ ነገር ፡ የሚደረገው ፡ ምርመራና ፡ የማናቸውም ፡ ነገር ፡ ውሳኔዊና ፡ ርግጠኛ ፡ መልኩ ፡ ሊታወቅ ፡ ሲፈለግ ፡ የሰው ፡ አእምሮ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የሚደርገው ፡ ጥናት ፡ ከዚህ ፡ ὅν το λαογία አንድሎጊያ ፡ ተብሎ ፡ ይጠራል ። በመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ላይ ፡ ተጨምሮ ፡ የመጣውም ፡ ἰδίο ፡ ሉጎስ ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ሐተት ፡ ግግር ፡ ወይም ፡ ቃል ፡ የሚል ፡ ፍቺ ፡ ያለው ፡ እንደ ፡ መኾኑ ፡ መጠን ፡ ከበፊታቸው ፡ ጋራ ፡ ኾኖ ፡ ባንድነት ፡ እሁን ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ በተጠቀሰው ፡ መሠረት ፡ ሲጻፍ ፡ በውስጡ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡ ስሜት ፡ እሁን ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ እንደ ፡ ተገለጸው ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ቃሉም ፡ ባሬ ፡ በአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ኹሉ ፡ ግብፁ ፡ በእንግሊዝኛም ፡ ONTOLOGY በፈረንሳይኛም ፡ ONTOLOGIE በጀርመንኛም ፡ ONTOLOGIE በእጣሊያኛም ፡ ONTOLOGIA እየተባለ ፡ ይሠራበታል ።

ሦስተኛ ፡ ነገር ፡ እንዳለ ፡ ስንቀበል ፡ ነው ። ይህም ፡ ነገር ፡ ኹለቱም ፡ የሚመነጨበት ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ነው ። ይህም ፡ ሲኾን ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸው ፡ የግል ፡ ኑሮ ፡ እንዳላቸው ፡ ኾነው ፡ ሊታሰቡ ፡ የሚችሉ ፡ አይደሉም ። ኹለቱም ፡ የዚሁ ፡ ነገር ፡ ግልጠቶች ፡ ናቸው ፡ ተብለው ፡ ሊነገሩ ፡ ያስፈልጋል ፡ እንጂ ፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ ይሰነዝራሉ ። እንደዚሁም ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከተጠቀሱት ፡ ሦስት ፡ ሐሳቦች ፡ ለየት ፡ ያለ ፡ አስተያየት ፡ በመስጠት ፡ ኹለቱም ፡ ሥጋና ፡ መንፈስ ፡ በውጭ ፡ የሚገኙ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። ደግሞም ፡ ኹለቱም ፡ ራሳቸውን ፡ የቻሉ ፡ እንጂ ፡ አንደኛው ፡ ካንደኛው ፡ የሚመጣ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ሦስተኛ ነገር ፡ እንዳለ ፡ በማሰብ ፡ ኹለቱንም ፡ ከዚህኛው ፡ ውስጥ ፡ እንደሚወጡ ፡ አድርጎ ፡ ማሰብም ፡ ይህም ፡ ስሕተት ፡ የኾነ ፡ አስተያየት ፡ ነው ። ሲሉ ፡ ይህንኛውን ፡ ዐይነት ፡ መሥመር ፡ የሚከተሉ ፡ ሌሎች ፡ ፈላስፎች ፡ ደግሞ ፡ ይገኛሉ ።

ለዚህም ፡ ከላይ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ በየገቢው ፡ ከተነሡት ፡ ፈላስፎች ፡ ዘንድ ፡ የቀረቡት ፡ መልሶች ፡ በአንዚህ ፡ እሁን ፡ በተገለጹት ፡ አራት ፡ ያኽል ፡ አስተያየቶች ፡ ተለይተው ፡ ይመደባሉ ። እያንዳንዳቸውም ፡ በዚህ ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ በም ፡ አሉዋቸው ። የመጀመሪያው ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ ኹለተኛው ፡ አይደሉም ፤ ሦስተኛው ፡ አይደሉም ተብሎ ፡ ፈላስፋዊ ፡ አራተኛው ፡ ዲያሊዝም ፡ ተብለው ፡ ይጠራሉ ።

እሁን ፡ እያንዳንዳቸውን ፡ በተራ ፡ ወስደን ፡ ተከታዮቻቸውም ፡ የሚሰጡትን ፡ ቃል ፡ ጨምረን ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ ገልጸን ፡ እናስረዳለን ።

ምዕራፍ ፡ አንድ ።

ዓለሙ ፡ ከምን ፡ እንደ ፡ ተሠራና ፡ እውነተኛ ፡ መልኩ ፡ ምን ፡ እንደሆነ ።

፩ኛ ፡ ማቲሪያሊዝም (፩) ።

ማቲሪያሊዝም ፡ ሥጋዊና ፡ ግዙፍ ፡ ከኾነ ፡ ነገር ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ እንዳለ ፡ የማይቀበል ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ተቃራኒ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ተቃራኒ ፡ መንገድ ፡ አለ ፡ ተብሎ ፡ ሊነገር ፡ የሚችለው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ የሚታይና ፡ የሚጨበጥ ፡ ብቻ ፡ ነው ። በግልጽ ፡ ትምህርት ፡ በኩል ፡ የሚገጥሙትንም ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ለምሳሌ ፡ እግዚአብሔር ፡

(፩) ማቲሪያሊዝም ፡ ተብሎ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቃል ፡ ግዙፍ ፡ ነገሮችን ፡ ብቻ ፡ ለሚያጸድቅ ፡ የቲዎሪ ፡ ዐይነት ፡ የተሰጠ ፡ አንድ ፡ ቃል ፡ ነው ። በዚህም ፡ ቃል ፡ የታወቀው ፡ ቲዎሪ ፡ እንዲህ ፡ የተባለበት ፡ ምክንያት ፡ ከዓለሙ ፡ ላይ ፡ ያለውና ፡ በጠቅላላም ፡ ራሱ ፡ ዓለሙ ፡ ግዙፍ ፡ (ማቲር) ፡ ብቻ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ወይም ፡ የተለየ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ክግላት ፡ በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ የሚነገሩትን ፡ መንፈሳዊና ፡ ረቂቅ ፡ ነገሮችን ፡ የማይክድ ፡ በመኾኑ ፡ ነው ። ቃሉም ፡ ክፍልስፍና ፡ ቋንቋ ፡ ውስጥ ፡ የሚሠራበት ፡ ኾኖ ፡ ባራቱም ፡ የአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ በእንግሊዝኛም ፡ MATERIALISM በፈረንሳይኛም ፡ MATERIALISME በጀርመንኛም ፡ MATERIALISMUS በእጣሊያኛም ፡ MATERIALISMO ተብሎ ፡ ይነገራል ።

ነፍስ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ ስለሚመጣው ፡ የጽድቅና ፡ የከላለኝ ፡ ዓለም ፡ እነ
ዚህንም ፡ የመሳሰሉት ፡ ኹሉ ፡ ሐሳቦች ፡ ሐሰት ፡ ናቸው ። ከዚህ ፡ ከምናየውና ፡ ከምንጻጽ
ሰው ፡ ዓለም ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ። በርግጥ ፡ እንዳለ ፡ ኾኖ ፡ ሊታመን የሚ
ቻለው ፡ አንዲት ፡ ባሕርይ ፡ ብቻ ፡ እንዳለች ፡ ነው ። ርሷም ፡ ሥጋዊ ፡ ባሕርይ ፡ ናት ።
ሌላው ፡ ኹሉ ፡ ከዚህችው ፡ የተሠራና ፡ እሷን ፡ መሠረት ፡ አድርጎ ፡ ከሷው የሚገኝና ፡
የሚፈልቅ ፡ ነው ። ከሥጋዊነት ፡ ባሕርይ ፡ ልዩ ፡ የኾነ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አይገኝም ። ረቂቅ ፡
የሚባሉትም ፡ ነገሮች ፡ ለጊዜው ፡ ከትናንሽነታቸው ፡ የተነሳ ፡ እየተሰወሩብን ፡ ነው ።
እንጂ ፡ እነሱም ፡ እንደ ፡ ጉልሽቹ ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ ያው ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ያላቸው ፡
ናቸው ። አስፈላጊው ፡ እንደ ፡ ማይክሮስኮፕ ፡ ያለው ፡ መሣሪያ ፡ ካለንም ፡ ልናያቸው እን
ችላለን ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ልናያቸው ፡ የማይቻሉ ፡ ነገሮች ፡ ቢኖሩ ፡ ይህ በእውነቱ ፡
ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ አለመኖራቸውን ፡ የሚገልጽ ፡ ነው ።

ነፍሳዊ ፡ ትርጓሜዎች ፡ (Psychological phenomena) ተብለው ፡ የሚጠሩትም ፡
ለምሳሌ ፤ እንደ ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ የተዘነጋ ፡ ነገር ፡ መልሶ ፡ እንደ ፡ ማስ
ታወስ ፡ ያሉት ፡ የሰው ፡ ችሎታዎች ፡ ኹሉ ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ አንድ ፡ ብቻ ፡ መምጫ ፡
አላቸው ። ይህም ፡ የሚመጡበት ፡ ወይም ፡ የሚፈጠሩበት ፡ (የሚመነጩበት ፡) ስፍራ ፡
አንጎል ፡ የተባለው ፡ ነው ። ከዚህም ፡ አንጎል ፡ ከተባለው ፡ የሰውነት ፡ ክፍል ፡ የሚመ
ነጩ ፡ እንደ ፡ መኾናቸው ፡ መጠን ፡ ራሱ ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሲኾን ፡
እነሱም ፡ እንደዚያው ፡ እንደ ፡ እርሱው ፡ የሥጋዊነትንና ፡ የግዙፍነትን ፡ ባሕርይ ፡
ይዘው ፡ ይወጣሉ ። ምክንያቱም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ የራሱን ፡ ባሕርይ ፡ የራሱን ፡ መልክ ፡
የራሱን ፡ ተፈጥሮ ፡ የተደገፈ ፡ ነገርን ፡ እንጂ ፡ ራሱ ፡ ያልኾነውንና ፡ የሌለውን መልክ ፡
ወይም ፡ ለተፈጥሮው ፡ እንግዳ ፡ የኾነውን ፡ መልክ ፡ ሊሰጥ ፡ ወይም ፡ ሊያስገኝ ፡ አይች
ልም ። ስለዚህ ፡ ነፍስ ፡ የምንለው ፡ ነገር ፡ በእውነቱ ፡ ፈጠራ ፡ ነው ። ያለን ፡ አንጎል ፡
እንጂ ፡ ነፍስ ፡ አይደለም ። የምናስበውና ፡ አንድንም ፡ ነገር ፡ የምናስታውሰው ፡ በአንጐ
ላችን ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ ነፍስን ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ነገር ፤ አንጎልን ፡ ደግሞ ፡ እን
ደዚሁ ፡ እንደ ፡ ሌላ ፡ አድርገን ፡ ማሰብ ፡ ይህ ፡ ፍጹም ፡ ስሕተት ፡ ነው ። ነፍስና ፡ አን
ጎል ፡ አንድ ፡ ናቸው ። ከአንጎል ፡ የተለየ ፡ ሐሳባችንን ፡ የምናመነጭበት ፡ ሌላ ፡ የሰ
ውነት ፡ ክፍል ፡ የለንም ። ይህም ፡ ይታወቅ ፡ ዘንድ ፡ በሐሳብ ፡ በኩል ፡ ያለን ፡ ችሎታ ፡
በአንጎላችን ፡ ክብደትና ፡ በውስጥ ፡ አሠራሩ ፡ ዐይነት ፡ መኾኑ ፡ ታወቋል ። ከዚህም ፡
በላይ ፡ በዚህ ፡ በአንጎላችን ፡ ላይ ፡ የሚደርሱበን ፡ ማናቸውም ፡ ጉዳት ፡ ሐሳባችንን ፡
እንደሚያሰናክልብን ፡ በብዙዎች ፡ ሰዎችና ፡ እንደዚሁም ፡ በእንስሳት ፡ ላይ ፡ የታየና ፡
የተረጋገጠ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ። ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ ማናቸው ፡ ሐሳባችንና ፡
ዕውቀታችን ፡ ኹሉ ፡ የሚመነጩው ፡ ከአንጎል ፡ እንጂ ፤ ከሌላ ፡ እንዳልኾነ ፡ ነው ።

ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ በቀር ፡ ለማናቸውም ፡ የሐሳባችን ፡ ዐይነት ፡ ሌላው ፡
ቀርቶ ፡ ለተጸውዎ ፡ ስሞችና ፡ ለግሶች ፡ እንዲሁም ፡ ለሌሎቹ ፡ ኹሉ ፡ የንግግር ፡ ክፍ
ሎች ፡ በአንጎላችን ፡ ውስጥ ፡ የተወሰኑ ፡ ስፍራዎች ፡ አሉ ። ከመካከላቸውም ፡ አንዱ ፡

ባንድ ፡ ዐይነት ፡ ምክንያት ፤ ማለት ፡ ከእኛም ፡ ወይም ፡ ከግጭት ፡ የተነሣ ፡ ጥቂት ፡
መሰናክል ፡ ባገኘው ፡ ጊዜ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በውስጡ ፡ ስመልካም ፡ እንዲሁ ፡ ይከናወን ፡
የነበረው ፡ ኹሉ ፡ ሥራ ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ አብሮ ፡ ተሰናክሎ ፡ ይወድቃል ። የተባላቸውም ፡
የተጸውዎ ፡ ስሞች ፡ ወይም ፡ የግሥ ፡ ርባታዎች ፡ የሚከናወኑበት ፡ ክፍል ፡ እንደኾነ ፡
ከዚህ ፡ በፊት ፡ የምናውቃቸው ፡ የንደኞቻችን ፡ ስሞችና ፡ ሐሳባችንንም ፡ የምንገልጽ
ባቸው ፡ ግሶች ፡ ኹሉ ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ይዘነጉናል ። ይህም ፡ በብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡
የታየና ፡ የተረጋገጠ ፡ ነገር ፡ ነው ። እንደዚህ ፡ ዐይነቱም ፡ ኹኔታ ፡ የደረሰበት ፡ ሰው ፡
ከበሽታው ፡ ድኖ ፡ አንጎሉ ፡ ወደ ፡ ቀድሞው ፡ ጤንነቱ ፡ በተመለሰለት ፡ ጊዜ ፡ ወዲያው ፡
ሳይዘገይ ፡ እነዚያ ፡ ጠፍተውበት ፡ የነበሩት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ይታወሱ
ታል ። ቀስ ፡ በቀስም ፡ ወደ ፡ ቀድሞው ፡ ኹኔታውና ፡ ሐሳቡም ፡ ይመለሳል ።

በእውነቱ ፡ ማናቸውም ፡ የሰው ፡ ሐሳቡና ፡ የችሎታው ፡ ደረጃ ፡ በአንጎሉ ፡
ኹኔታ ፡ መጠን ፡ ወይም ፡ ክብደት ፡ ሊፈረድ ፡ ይቻላል ። በእንስሳትም ፡ ላይ ፡ እንዲሁ ፡
ነው ። ለምሳሌ ፤ አንጎላቸው ፡ ትንሽ ፡ የኾነ ፡ ዝቅተኞች ፡ እንስሶች ፤ የሐሳብ ፡ ችሎታ
ቸውም ፡ በዚያው ፡ ልክ ፡ ዝቅተኛ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከትናንሽቹ እንስሳት ፡
ወደ ፡ ትላልቆቹ ፡ እንስሳት ፡ የተሻገርን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ከበፊተኞቹ ፡ የበለጠ ፡ የአንጎል
ክብደትና ፡ የተጠላለፉ ፡ የዚሁ ፡ የአንጎል ፡ የደም ፡ ሥሮች ፡ በብዙ ፡ ስለምናገኝ ፤ የሐ
ሳባቸውም ፡ ደረጃ ፡ በዚያው ፡ መጠን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ኾኖ ፡ እንመለከታለን ። ከእንስሳ
ትም ፡ ወደ ፡ ሰዎች ፡ የተሻገርን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ የአውሮፓውያንና ፡ የአፍሪካውያን የሐ
ሳብ ፡ ችሎታ ፡ ልዩነት ፡ ከዚሁ ፡ የመጣ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ እንድንገነዘብ ፡ ግዴታ ፡ ይኾን
ብናል ። ይኸውም ፡ የአፍሪካውያንን ፡ ወይም ፡ የእስያውያንን ፡ አንጎል ፡ ከአውሮፓውያን ፡
ጋራ ፡ ብናስተያየው ፤ የነዚህኞቹ ፡ ከነዚያኞቹ ፡ በክብደትም ፡ ኾነ ፡ በሥሮቹ ፡ ብዛት ፡
ወይም ፡ ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ፎስፈረስ ፡ በማቅረብ ፡ ብዙ ፡ ብልጫ ፡ እንዳለው ፡ እናገኛለን ።
በኹለቱም ፡ ወገኖች ፡ መካከል ፡ የሚታየው ፡ የሐሳብ ፡ ችሎታ ፡ ልዩነት ፡ ከዚሁ ፡ የተ
ፈጠረ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ በእውነቱ ፡ የሚያመለክተው ፡ አጐጎልና ፡ ነፍስ ፡
የተባሉት ፡ ኹለቱ ፡ ነገሮች ፡ ያው ፡ መኾናቸውን ፡ ነው ። የምናስበውና ፡ ማናቸውንም ፡
ነገር ፡ የምናደርገው ፡ በአንጐላችን ፡ በኩል ፡ መኾኑን ፡ ማመን ፡ አለብን ።

ምናልባት ፡ በንግግራችን ፡ ላይ ፡ ነፍስ ፡ በጎል ፡ ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ወይም ፡ ራሱን ፡
አንጎላችንን ፡ በሌላ ፡ ቃል ፡ መጥቀሳችን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ግድ ፡ የለም ፤ ይኹን ። ነገር ፡
ግን ፡ ከአንጐል ፡ ወይም ፡ ከሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ልዩ ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ የምናስባት ፡
ከኾነ ፡ በእውነቱ ፡ ተሳስተናል ። ከሥጋዊነት ፡ ባሕርይ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ አንድም ነገር ፡
አይገኝም ። በልማድ ፡ እንደምናስበውና ፡ በሃይማኖት ፡ ትምህርት ፡ በኩል ፡ እንደ
ምንሰማው ፡ ኹሉ ፤ ረቂቅ ፡ የኾኑ ፡ ግዙፍነት ፡ የሌላቸው ፡ ፍጹም ፡ ረቂቃን ፡ ነገሮች ፡
የትም ፡ ስፍራ ፡ ለማግኘት ፡ አይቻልም ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ እንደምናስብ ፡ ከድንቅርና ፡ አንድም ፡
ደግሞ ፡ ከፍርሀት ፡ የመጣ ፡ ነገር ፡ ነው ። ስለ ፡ እግዚአብሔርም ፡ የምንገልጸው ፡ ሐሳብ ፡
ኹሉ ፡ መሠረት ፡ የሌለው ፡ የተረት ፡ ነገር ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፤ እኛ ፡ አሁን ፡

በዚህ ፡ ባሁኑ ፡ ዘመን ፡ ያለን ፡ ሰዎች ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ አምላክ ፡ ወይም ፡ እግዚአብሔር ፡ ስለምንለው ፡ ነገር ፡ ያለን ፡ እምነት ፡ ከጥንት ፡ ካባቶቻችን ፡ የመጣ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከነርሱ ፡ የተለየነው ፡ እንደ ፡ እነርሱ ፡ ብዙ ፡ አማልክት ፡ በማምለክ ፡ ፈንታ ፤ ባንድ ፡ አምላክ ፡ ብቻ ፡ በማመናችን ፡ ነው ።

ይኸውም ፡ እንጂ ፤ እንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ጉዳይ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በኛ ፡ ጊዜ ፡ የተሻሻለ ፡ ኾኖ ፡ ቢገኝም ፡ መሠረቱ ፡ ካባቶቻችን ፡ ላይ ፡ ሲኾን ፡ (ምክንያቱም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ እምነት ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ብናሻሽለው ፡ የቀዳነው ፡ ከእነርሱ ፡ ነውና ፡) ከድንቅርናና ፡ ከፍርሀት ፡ የተፈጠረ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ለመዘንጋት አይቻልም ። ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ የጥንት ፡ አባቶቻችን ፡ ገና ፡ ዕውቀት ፡ ባልተስፋፋበት ፡ ዘመን ፡ ተወልደው ፡ እንደ ፡ ዛሬው ፡ ሳይንስ ፡ የተባለው ፡ ብርሃን ፡ በየስፍራው ፡ ዘልቆ ፡ በተራው ፡ ሕዝብ ፡ መንፈስ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ የድንቅርና ፡ ሐሳብና ፡ ንግግር ፡ ኹሉ ፡ በታትሞ እውነተኛውን ፡ ነገር ፡ የሰጠን ፡ ይህ ፡ ትልቅ ፡ ብርሃን ፡ ከመምጣቱ ፡ በፊት ፡ በመኖራቸው ፡ መብረቁንም ፡ ማዕበሉንም ፡ ከአማልክት ፡ ዘንድ ፡ እንደሚመጡ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ አድርገው ፡ ሲያስቡ ፡ ከዚያም ፡ ደግሞ ፡ ከእንስሳቱ ፡ መካከል ፡ ዝሞገጥን ፡ አንበሳን ፡ ተኩላን ፡ በሬን ፡ ላምን ፡ ፈጣሪዎቻቸው ፡ አድርገው ፡ ያመልኩዋቸው ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ ታሪክን ፡ ብንመለከት ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ እንረዳለን ።

ነገር ፡ ግን ፡ አሁን ፡ እነዚህ ፡ የቀድሞ ፡ አባቶቻችን ፡ ያመልኩዋቸው ፡ የነበሩት ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ትርጉም ፡ ወስደው ፡ መብረቅና ፡ ማዕበልም ፡ ከአማልክት ፡ መምጣታቸው ፡ ቀርቶ ፡ ሌላ ፡ ምክንያት ፡ እንደ ፡ ተሰጣቸውና ፡ (ለዚህም ፡ የሳይንስ ፡ ትምህርት ፡ የሚለውን ፡ መመልከት ፡ ነው ፡) ኹለተኞቹም ፡ የተጠቀሱት ፡ የእንስሳት ፡ ዝርዝር ፡ ከአማልክት ፡ ማዕርግ ፡ ወድቀው ፡ ኹላቸውም ፡ ተገቢውን ፡ ስፍራ ፡ እንዳገኙ ፡ ኹላችንም ፡ እናያለን ። ይኸውን ፡ እንጂ ፤ የዛሬው ፡ የኛም ፡ እምነት ፡ ከእነርሱ ፡ እምነት ፡ የተለየበት ፤ እንደኛ ፡ በብዙ ፡ ፈንታ ፡ እንድ ፡ አምላክ ፡ በማለታችን ፤ ኹለተኛም ፡ በእነርሱ ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ አማልክት ፡ ተቈጥረው ፡ ይመለከቱ ፡ የነበሩትን ፡ ነገሮች ፡ ትተን ፡ ከእነርሱ ፡ ብልጫ ፡ ያለው ፡ ኾኖ ፡ የምንገምተው ፡ አንድ ፡ ከፍተኛ ፡ ጎይል ፡ በመተካታችን ፡ ብቻ ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ ዋናው ፡ የቀድሞ ፡ አመጣጡ ፡ ከፍርሀትና ፡ ከድንቅርና ፡ ከኾነ ፤ ደግሞም ፡ እኛም ፡ ይህንኑ ፡ የቀድሞዎቹን ፡ ሰዎች ፡ እምነት ፡ ተቀብለን ፤ ማለት ፡ ከእነርሱ ፡ ወስደን ፡ ያሻሻልነው ፡ ከመኾኑ ፡ ሌላ ፤ ምንም ፡ ነገር ፡ ያደረግነው ፡ እንደ ፡ ሌላ ፡ የተረጋገጠ ፡ ከኾነ ፤ የግዴታ ፡ የዛሬውም ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ እምነት ፡ በቀድሞዎቹ ፡ ሰዎች ፡ እምነት ፡ ዐይነት ፡ እንጂ ፤ በሌላ ፡ አኳኝን ፡ ሊፈረድ አይችልም ። ይህም ፡ ሌላ ፡ ማለት ፡ ሳይኾን ፡ ካባቶቻችን ፡ የተቀዳ ፡ እንደ ፡ መኾኑ ፡ መጠን ፤ በመሠረቱ ፡ ከፍርሀትና ፡ ከድንቅርና ፡ የመጣ ፡ ነገር ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ዛሬም ፡ እንኳ ፡ ይኸው ፡ ድንቅርናና ፡ ፍርሀት ፡ እንደኛውን ፡ ባለመጥፋቱ ፡ በሕይወታችን ፡

ዘመን ፡ በሚገጥሙን ፡ ባንዳንድ ፡ ችግሮችና ፡ መከራዎች ፡ ጊዜ ፤ አስቀድሞ ፡ በሕሊናችን ፡ ውስጥ ፡ የሚፈጠረው ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ ነው ።

ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ የተደረጉብን ፡ አንድም ፡ ከእግዚአብሔር ዘንድ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ስለምናስብ ፤ አንድም ፡ ደግሞ ፡ የተደረጉብን ፡ ከሌላም ፡ ነገር ፡ ቢኾን ፡ የርሱን ፡ ርዳታ ፡ ለማግኘት ፡ ስንል ፤ በውስጣችን ፡ መጽናኛ ፡ የሚኾነንን ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብ ፡ እንፈጥራለን ። ርሱ ፡ አድርጎብን ፡ ነው ፡ ብለን ፡ የምናስበው ፤ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ምናልባት ፡ የሠራነው ፡ አንድ ፡ በደል ፡ ይኖርና ፡ ለሱ ፡ ቅጣት ፡ ሲል ፡ ያመጣብን ፡ መፃት ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ነው ። በዚህም ፡ ልቡናችን ፡ በጣም ፡ ይሸበራል ። ወዲያውም ፡ በዚያ ፡ በሠራነው ፡ ነገር ፡ እንጸጸታለን ፤ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከርሱ ፡ ሳይኾን ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ እንደ ፡ ተደረገብን ፡ አድርገን ፡ በምናስብበትም ፡ ጊዜ ፡ እንዲሁ ፡ ከዚህ ፡ መከራ ፡ እንዲያወጣን ፡ በማለት ፡ በሕሊናችን ፡ ውስጥ ፡ የርሱን ፡ ሐሳብ ፡ ፈጥረን ፡ እንለምነዋለን ። ነገር ፡ ግን ፡ በእውነቱ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ምንም ፡ ነገር ፡ ሲደርስብን ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ታዞ ፡ እንደ ፡ መጣ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ ማሰብ ፡ ፍጹም ፡ ተገቢ ፡ ባልኾን ፡ ነበር ። ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ሳይኾን ፡ በእውነቱ ፡ እንደዚሁ ፡ ከሌሎች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያቶችም ፡ የተነሣ ፡ ሲደረግ ፡ ይችላል ።

ለምሳሌ ፤ መብረቅ ፡ ወርዶ ፡ ቤታችንን ፡ ሲያጠፋብን ፡ ማዕበል፡ተነሥቶ ፡ በመርከብ ፡ የሚጓዙትን ፡ ሰዎች ፡ ከባሕር ፡ ውስጥ ፡ ሲያስጥማቸው ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ አንበጣ ፡ መጥቶ ፡ አገመራችንን ፡ ሲያጠፋብን ፡ ተመልክተን ፤ ይህ ፡ ኹሉ የእግዚአብሔር ፡ ቍጣ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ለዚህ ፡ ኹሉ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ምክንያትና ፡ አድራጊ ፡ አድርገን ፡ ማሰብ ፡ በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ከእውነት ፡ በጣም ፡ የራቀ ፡ ነገር ፡ ነው ። እንደዚህም ያለው ፡ ነገር ፡ በደረሰብን ፡ ቍጥር ፡ ጸሎትና ፡ ምሕላ ፡ ይዘን ፡ ቀኑን ፡ ኹሉ ፡ ዐይናችንን ፡ ወደ ፡ ሰማይ ፡ አንጋጥጠን ፡ ብንመለከት ፤ ምንም ፡ ነገር ፡ ሊደረግልን ፡ አይችልም ። ይህም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ እጅን ፡ አጣምሮ ፡ ዐይንን ፡ ወደ ፡ ሳይ ፡ ሰቅሎ ፡ መጸለይ ፤ በእውነቱ ፡ ካጠገቡ ፡ አንድም ፡ ሰሚ ፡ ሳይኖረው ፡ እንዲሁ ፡ በምድረ ፡ በዳ ፡ ላይ ፡ ኾኖ ፡ የሰውን ፡ ርዳታ ፡ እንደሚለምን ፡ ዐይነት ፡ ያለ ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ጅል ፡ ሰው ፡ ያስቈጥረናል ።

ስለዚህ ፡ ባጭሩ ፡ የሌለውን ፡ እግዚአብሔርን ፡ እንደዚሁ ፡ እጆቻችንን ፡ አጣምረን ፡ በባዶ ፡ ስፍራ ፡ አቤት ፡ አቤት ፡ በማለት ፡ ፈንታ ፤ እኛው ፡ ራሳችን ፡ ታግለን ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዘዴ ፡ ያንን ፡ የደረሰብንን ፡ ችግር ፡ ማስወገድ ፡ አለብን ። ራሳችንንም ፡ የምንረዳው ፡ ያው ፡ እኛው ፡ ራሳችን ፡ እንጂ ፤ ከውጭ ፡ መጥቶ ፡ የሚረዳን ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ሌላ ፡ መገንዘብ ፡ ይገባናል ።

ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ ሌላ ፡ ሰማያዊ ፡ ዓለም ፡ አለ ፡ እያልን ፡ የምናወራውም ኹሉ ፡ ስለ ፡ ጽድቅና ፡ ስለ ፡ ዙፋን ፡ ያለው ፡ ጉዳይ ፡ እንደዚሁ ፡ ሐሰት ፡ ነገር ፡ ነው ። ደግና ፡ ክፉ ፡ እየተባለ ፡ የሚነገረውም ፡ የሰዎች ፡ ሥራ ፡ ኹሉ የልማድና የአስተያየት ጉዳይ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ከሞት ፡ በኋላ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ። ብልገም ፡ ሰው ፡ ዓለም ፡ ማለት ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ያለንበት ፡ ብቻ ፡ መኾኑን ፡ ተገንዝቦ ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ያለ ፡

ፍርሀት ፡ እንደሚጠቀምበት ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። በሃይማኖት ፡ ነገር ፡ አጥብቀው ፡ የሚያምኑ ፡ ኹሉ ፡ ሞኞች ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ። ዐዋቂ ፡ ሰው ፡ ይህን ፡ አያደርገውም (፩) ።

ስለዚህ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ የቀሳውስትና ፡ የፖለቲካ ፡ ሰዎች ፡ ፈጠራ ፡ መኾኑን ፡ በመገንዘብ ፡ ተቃልለን ፡ ልቡናችን ፡ በዚህ ፡ እንዳይሸነገል ፡ ማሰብ ፡ ትልቅ ፡ አስተዋይ ነት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ስብከት ፡ ቀሳውስት ፡ ለመኖሪያቸው ፡ ሲሉ ፡ ወይም ፡ የፖለቲካ ፡ ሰዎች ፡ በሳይኮሎጂ ፡ መንገድ ፡ ተመርተው ፡ የሚያስተዳድሩዋቸው ፡ ሕዝቦች ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ሰላም ፡ አጥተው ፡ እንዳይተላለቁባቸው ፡ በማለት ፡ ለማስፈራራትና ፡ ደጉንም ፡ ነገር ፡ እንዲፈጽሙ ፡ ለማድፋፈር ፡ ዘዴ ፡ አድርገው ፡ የፈጠሩት ፡ ነገር ፡ ነው ። ሰውም ፡ በተፈጥሮው ፡ ከመሞት ፡ መሰንበትን ፤ ከዚያም ፡ በላይ ፡ ደግሞ ፡ ማናቸውንም ፡ ዐይነት ፡ ኑሮ ፡ ሳይኾን ፡ መልካም ፡ ኑሮን ፡ ስለሚወድ ፡ ይህን ፡ ሌሎች ፡ ሰዎች ፡ ፈጥረው ፡ የሰጡትን ፡ የሐሰት ፡ ቃል ፡ ለምኞቱ ፡ ተስማሚ ፡ መኾኑን ፡ ብቻ ፡ ተመልክቶ ፡ እነሆ ፡ ሳይመረምርና ፡ ሳያስተውል ፡ በችኩላ ፡ እንደ ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ አድርጎ ፡ ተቀብሎት ፡ በልቡ ፡ ውስጥ ፡ አኑሮታል ።

ከዚያን ፡ ጊዜም ፡ ይዞ ፡ ይኸው ፡ ነገር ፡ በሰው ፡ ልቡና ፡ ውስጥ ፡ ሥር ፡ ሰድዶ ፡ እንደ ፡ ተፈጥሮም ፡ ያኸል ፡ ተተክሎ ፡ ለመቅረት ፡ ቻለ ። እንዲህ ፡ ያለውንም ፡ ዘዴ ፡ የፈጠሩት ፡ እነዚያ ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ በእውነቱ ፡ የሰውን ፡ ተፈጥሮና ፡ ምኞት ፡ ጠልቀው ፡ የሚያውቁ ፡ ሰዎች ፡ ነበሩ ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። ይህም ፡ የደረሱበት ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ መኾኑን ፡ ለመረዳት ፡ ብንፈልግ ፤ ማለት ፡ ሰው ፡ በተፈጥሮው ፡ ሞት ፡ ቀርቶለት ፡ መልካም ፡ ኑሮን ፤ እንደሚመኝ ፡ ለማወቅ ፡ ብንሻ ፤ በዚህ ፡ በፈጠሩት ፡ ዘዴ ፡ ያስገኙትን ፡ ውጤት ፡ መመልከት ፡ ብቻ ፡ ይበቃል ። በእውነቱ ፡ በዓለም ፡ ላይ ፡ ከጥቂት ፡ ሰዎች ፡ በቀር ፡ የቀረው ፡ መላው ፡ ሕዝብ ፡ መጥፎን ፡ ነገር ፡ የሚሸሸውና ፡ መልካምን ፡ ነገር ፡ ሲፈጽም ፡ የምናገኘው ፡ ይህንኑ ፡ ብቻ ፡ በማለት ፡ ነው ። ዛሬ ፡ ደግን ፡ ነገር ፡ ደግ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ መኾኑን ፡ ተመልክቶ ፡ የሚፈጽመው ፡ ሰው ፡ አይገኝም ። ኹሉም ፡ ውጤቱን ፡ በመመልከት ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ማናቸውንም ፡ ዐይነት ፡ ተግባር ፡ የሚፈጽመው ። ክፉውን ፡ ነገር ፡ ርቆ፤ ደግ ፤ ደጉን ፡ ሲሠራ ፡ ብንመለከት ፡ ይህን ፡ የሚያደርገው ፡ ዋጋ ፡ እንደሚከፈለው ፡ በማሰብ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፤ ሕፃናትን ፡ የተመለከትን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ትምህርታቸውን ፡ የሚያጠኑት ፤ አንደኝነትን ፡ ወይም ፡ ኹለተኛነትን ፡ ሲያገኙ ፤ ከናት ፡ ካባቶቻቸው ፡ ዘንድ ፡ ወይም ፡ ከመንግሥት ፡ የሚያገኙት ፡ አንዳንድ ፡ ስጦታ ፡ (ሽልማት ፡) ሲኖራቸው ፡ ነው ። ሰውም ፡ በጠቅላላው ፡ እንደዚህ ፡ ነው ። ይህን ፡ ብትሠራ ፡ እንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ይደረግልሃል፡ተብሎ ፡ ያንን ፡ ልቡ ፡ የተመኘውን ፡ ነገር ፡ እንደሚያደርጉለት ፡ ተስፋ ፡ ካልሰጡት ፡ ያንን ፡ ነገር ፡ ለመሥራት ፡ ጎይልና ፡ ድፍረት ፡ አያገኝም ። ስለዚህ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ የሃይማኖት ፡ ትምህርት ፡ ሰውን ፡ በመልካም ፡ መሥመር ፡ ላይ ፡ እንዲገኝ ፡ ለማድረግ፡ትልቅ ፡ ዘዴ ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ። ነገር ፡ ግን ፡ አሁንም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ሰዎችን ፡ መልካም ፡

(፩) ክቡር ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ሚካኤል ፡ የቅጣት ፡ ማዕበል ፡ ገጽ ፡ ፲፱—፳፬ ፤ ፵፭—፵፯ ፡ ተመልከት ።

ነገር ፡ ቢሠሩ ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ሀብት ፡ ሽልማት ፡ ክብር ፡ እንደሚሰጣቸው ፡ አድርጎ ፡ በመናገር ፡ ፈንታ ፤ የምታገኙት ፡ ጠፊ ፡ የኾነውን ፡ ምድራዊ ፡ ሀብትን ፡ ሳይኾን ፡ የማያልፈውን ፡ ሰማያዊ ፡ ዋጋን ፡ ታገኛላችሁ ፡ በማለት ፡ የሃይማኖት ፡ ወገኖች ፡ የሚያወሩት ፡ ቃል ፡ የሀገር ፡ መሪዎች ፡ ለሕዝቦቻቸው ፡ ተስፋ ፡ ከሚሰጡት ፡ ነገር ፡ እጅግ ፡ ብልጫ ፡ ያለው ፡ ኹኖ ፡ ተገኝቶ ፡ ከነዚህኞቹ ፡ ይልቅ ፡ የነዚያኞቹ ፡ ስብከት ፡ የበለጠ ፡ ሠምሮላቸዋል ።

ምክንያቱም ፡ እነዚህኞቹ ፡ ለሕዝባቸው ፡ ሽልማትና ፡ መዳሊያ፡እንደሚያደርጉላቸው ፡ ተስፋ ፡ ቢሰጡዋቸውም ፡ ቅሉያ ፡ የሚሰጡዋቸው ፡ ነገር ፡ ምንም፡ከፍ ፡ ያለና ፡ ለጊዜው ፡ የሚያስደስትም ፡ ቢኾን ፡ ሞት ፡ ሲመጣ ፡ ኹሉ ፡ እንደሚቀር ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ የሃይማኖት ፡ ሰዎች ፡ ሕዝብን ፡ እንደዚህኞቹ ፡ ጠፊ ፡ የኾኑ ፡ ነገሮችን፡እንደሚሰጡት ፡ ሳይኾን ፤ የማይጠፋውን ፡ የዘለዓለም ፡ ሕይወትንና ፡ ጸጋን ፡ የሚያድል ፡ አምላክ ፡ አለ ፡ በማለት ፡ የሚያደርጉት ፡ ስብከት ፡ የትንሹንም ፡ የትልቁንም ፡ ልቡና ፡ ሊማርከው ፡ ችሏል ። ስለዚህ ፡ ኹሉም ፡ በእግዚአብሔር ፡ ያምናል ። መልካሙንም ፡ ነገር ፡ ለመፈጸም ፡ ይጣጣራል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ በቀድሞ ፡ አንዳንድ ፡ ብልጦች ፡ ሰዎች ፡ እንዲሁ ፡ ዘዴ ፡ ኾኖ ፡ የተፈጠረ ፡ ነገር ፡ እንጂ ፤ በእውነቱ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ከዚህ ፡ ውስጥ ፡ አንድም ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ የለም ። ደግሞም ፡ ካንዳንድ ፡ ብልጦች ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ የማይቀበሉት ፡ ቢኖሩ ፡ ይኸው ፡ ነገር ፡ በሌላ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፤ ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፤ ከፍርሀትና ፡ ከችግር ፡ እንደ ፡ መጣ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ሊታሰብ ፡ ይቻላል ።

ስለዚህም ፡ ሰው ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብ ፡ እንዲፈጥር ፡ ያደረገው ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ መከራና ፡ ችግር ፡ ነው ፡ ቢባል ፡ ስሕተት ፡ የሚኾን፡አይመስልም ። ይኸውም ፡ በዙሪያው ፡ የሚመለከተው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ርሱን ፡ የሚያጠቃና ፡ በማናቸውም ፡ አኳኋን ፡ የሚቃወመው ፡ ኹኖ ፡ ስላገኘው ፤ መጀመሪያ ፡ በፊቱ ፡ የሚገጥመውን ፡ ኹሉ ፡ ችግር ፡ ራሱ ፡ ሊያስወግደው ፡ ሞክሮ ፡ ሳለ ፤ ከዓቅሙ ፡ በላይ ፡ ኾኖ ፡ ስላገኘው ፡ በሐሳቡ ፡ ውስጥ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ሐሳብ ፡ ፈጠረ ። ይህንንም ፡ እግዚአብሔር ፡ ሲል ፡ በልቡናው ፡ ውስጥ ፡ የፈጠረውን ፡ ነገር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ቅጽል ፡ ይሰጠው ፤ ጀመር ። ይኸውም ፡ ደግና ፡ ቸር ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ስለዚህም ፡ የሚለምኑትን ፡ ኹሉ ፡ ፈጥኖ ፡ እንደሚሰማ ፤ ፈቃዱንም ፡ ለመፈጸም ፡ ወሰን ፡ የሌለው ፡ ትልቅ ፡ ጎይል ፡ እንዳለውና ፡ በዚህም ፡ ላይ ፡ እውነተኛ ፡ ፈራጅ ፡ እንደ ፡ መኾኑ ፡ መጠን ፤ ጎጠኦታችንን ፡ የሚቀጣ ፡ ጸድቃንን ፡ የሚጠብቅና ፡ ዋጋቸውን ፡ የሚሰጥ ፡ አድርጎ ፡ አሰበው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ እንዲሁ ፡ በሐሳብ ፡ እንጂ ፤ መሠረት ፡ እንደሌለው ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ በድጥኞች ፡ ዘንድ ፡ ያይላል ።

ለቀረውም ፡ ሕዝብ ፡ የተዳረሰውና ፡ የተስፋፋው ፡ ምናልባት ፡ በነዚህ ፡ በድጥኞች ፡ በኩል ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ፡ ለማለት ፡ ይቻል ፡ ይኾናል ። ነገሩንም ፡ በጥልቅ ፡ ስንመለከተው ፤ ይህ ፡ ነገር ፡ እውነት ፡ ይመስላል ። ምክንያቱም ፡ ከዚህ ፡ በፊት፡ይኖሩ ፡

የነበሩት ፡ ድኅኖች ፡ ከሀብታሞች ፡ ጋራ ፡ የነጋሪ ፡ ትግል ፡ እኩል ፡ ሊወጡ ፡ ባለመቻላቸው ፡ ከእነርሱም ፡ የተሻለ ፡ ኑሮ ፡ የሚኖሩት ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ የማይራራላቸው ፡ ኹነው ፡ ኑሮ ፡ ጭንቅ ፡ ስለ ፡ ኹነባቸው ፡ ራሳቸውን ፡ በሌላ ፡ መንገድ ፡ ማጽናናት ፡ ግድ ፡ ኹነባቸው ፡ ይኸውም ፡ መጀመሪያ ፡ ያሉበት ፡ ምድራዊ ፡ ዓለም ፡ የችግር ፡ ዓለም ፡ ስለ ፡ ኹነባቸው ፡ ምኞታቸውን ፡ የሚፈጽሙበት ፡ ረሀባቸውንና ፡ ጽማቸውን ፡ ኹሉ ፡ የሚወጡበት ፡ (የሚጠግቡበት) ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ዓለም ፡ እንደሚኖር ፡ አድርገው ፡ ለማሰብ ፡ ደስ ፡ የሚያሰኝ ፡ ኹኖ ፡ አገኙት ። በዚህም ፡ በልቡናቸው ፡ ውስጥ ፡ በፈጠሩት ፡ ዓለም ፡ ውስጥ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ሕግና ፡ ሥነ ፡ ሥርዐት ፡ እንዳለውና ፡ በዚህ ፡ ምድራዊ ፡ በኹነው ፡ ዓለምም ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ የሰዎች ፡ መበላለጥ ፡ ኹሉ ፡ የሌለበት ይኸውም ፡ ሰው ፡ ኹሉ ፡ እኩል ፡ የሚኾንበት ፡ የደስታና ፡ የጥጋብ ፡ ዓለም ፡ አድርገው ፡ ራሳቸውን ፡ በዚህ ፡ ሊያሳምኑት ፡ ቻሉ ። ደግሞም ፡ ይህ ፡ ርግጠኛ ፡ መኾኑን ፡ ለመቀበል ፡ የሚያዳግት ፡ አይደለም ።

ይኸውም ፡ የተቸገረ ፡ ሰው ፡ ሌላው ፡ በሚነግረውም ፡ ኹነ ፡ ወይም ፡ ራሱ ፡ በሐሳቡ ፡ በሚፈጥረው ፡ የሕልም ፡ ዕንጀራ ፡ ለማመን ፡ ፈጣንነው ። ችግሩ የሚወገድበትን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ለማመን ፡ በጣም ፡ ጉጉ ፡ ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ራስን ፡ ከማታለል ፡ በቀር ፡ እውነት ፡ ያለበት ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ለጊዜው ፡ ግን ፡ ድኻ ፡ የሚጽናናበት ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ለመካድ ፡ አይቻልም ። ይህም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ የመንፈሳዊ ፡ ዓለም ፡ ሐሳብ ፡ ራሱ ፡ ብቻ ፡ በቂ ፡ ኹኖ ፡ ብዙዎችን ፡ ያጽናናና ፡ የሚያጽናና ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ ድኅኖች ፡ በሌላ ፡ መንገድ ፡ ሊኾንላቸው ፡ የማይቻል ፡ የነበረውን ፡ ነገር ፡ በሱ ፡ በኩል ፡ ብዙ ፡ ጥቅም ፡ አግኝተው ፡ የሀብታሞችን ፡ ልቡና ፡ ስላራሩበት ፡ የሚመሰገን ፡ ዘዴ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሰው ፡ ኑሮው ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ብቻ ፡ የሚወሰን ፡ ሳይኾን ፡ ሌላም ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ ቀጥሎ ፡ የሚመጣ ፡ ዓለም ፡ እንዳለና ፡ በዚያም ፡ የሰው ፡ ዕድሉ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ በነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ለድህና ፡ ለተቸገረ ፡ በሚያደርገው ፡ ርዳታ ፡ ዐይነት ፡ የሚወሰን ፡ ዐይነት ፡ እንደኾነ ፡ በተፈጠረው ፡ ሐሳብ ፡ ውስጥ ፡ ብዙዎች ፡ ሀብታሞች ፡ እውነት ፡ መስሎታቸው ፡ በመታለል ፡ ለተባለው ፡ ዓለም ፡ ሥንቅ ፡ እንዲኾናቸው ፡ ለችግራቸው ፡ ገንዘባቸውን ፡ እንዲበትኑ ፡ ስለኾነ ፡ በመካከል ፡ ድኅኖች ፡ መጠቀማቸው ፡ የሚሳት ፡ አይደለም ።

በዚህ ፡ አኳኋን ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ እነሆ ፡ ድኅኖች ፡ ከጌቶች ፡ ጋራ ፡ እኩል ፡ ለመኖር ፡ ችለዋል ። ለዚህም ፡ የጠቀማቸው ፡ ይኸው ፡ የተጠቀሰው ፡ ዘዴ ፡ መኾኑ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ።

ይኹን ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ከሰው ፡ ልቡና ፡ የመነጨና ፡ ሐሰት ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ስለኾነ ፡ በዚህ ፡ የሚያምን ፡ ኹሉ ፡ ሰው ፡ ሞኝ ፡ ነው ። ዓለም ፡ እንደኾነች ፡ ይህችው ፡ ያለንባት ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ዓለም ፡ የለም ። እውነቱም ፡ ይኸው ፡ ብቻ ፡ ነው ።

እነሆ ፡ የማቲሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደተመለከተው ፡ ነው ። በግጥምም ፡ እያደረጉ ፡ ብዙዎች ፡ ይኸንኑ ፡ የማቲሪያሊዝም ፡ ሐሳባቸው

ውን ፡ ሲገልጹ ፡ ይገኛሉ ። ከነዚህም ፡ ከተሰጡት ፡ ግጥሞች ፡ ጥቂቶቹን ፡ ያኸል ፡ እንደሚከተለው ፡ እንጠቅሳለን ።

- (ሀ) ዓለሙ ፡ ደኅና ፡ አርጎ ፡ ላስተዋለው ፡ ሰው ፡ ድዳም ፡ አይደለ ፡ የሚናገር ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ወዲያም ፡ መሄድ ፡ አያሻም ፡ ምንም ፡ ያስፈልጋል ፡ ብቻ ፡ መመርመር ፡ በጣም ። ምክንያቱም ፡ ያለው ፡ ኹሉም ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ነው ፡ ሌላም ፡ መልክ ፡ የለው ፡ ያው ፡ የሚጨበጥ ፡ ነው ።

- (ለ) ከዚህ ፡ ወዲያ ፡ ላለው ፡ የምናውቀው ፡ የለም ፡ ከርሱ ፡ የሚያደርሰን ፡ መንገድም ፡ የለም ። ስለዚህ ፡ ይህ ፡ ሲኾን ፡ ሌላ ፡ ዓለም ፡ የሚያይ ፡ ሌላም ፡ አይደለም ፡ እብድ ፡ ሰው ፡ ነው ፡ ይህ ።

- (ሐ) የማትዳስሱት ፡ የሌለ ፡ ማለት ፡ ነው ፡ የማትጨብጡትም ፡ እሱም ፡ ያው ፡ ባይኖር ፡ ነው ። የማይቈጠርስ ፡ ምኑ ፡ ሊታመን ፡ ነው ፡ ይህ ፡ መኾኑ ፡ እኮ ፡ እውነት ፡ ባይኾን ፡ ነው ፡ የማይመዘንም ፡ ክብደት ፡ የሌለው ፡ ነው ።

- (መ) ደስ ፡ ይበላችሁ ፤ ኹላችሁ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ ሌላ ፤ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም ። ከሞት ፡ በኋላ ፡ ሕይወት ፤ አለ ፡ ቢሉዋችሁ ፡ እንዳትታለሉ ፡ እውነት ፡ መስሎታችሁ ።

እንዲህ ፡ ዐይነቱንም ፡ የማቲሪያሊዝም ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ ከጥንትም ፡ ካሁንም ፡ ዘመን ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ አንዳንድ ፡ ፈላስፎች ፡ ይገኛሉ ። ከሳይንቲስቶችም ፡ በኩል ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ የሚደግፉ ፡ አሉ ። ባሁኑ ፡ በዘመናችንም ፡ የዚህ ፡ መንፈስ ፡ በርከት ፡ ብሏል ፤ ይኸውም ፡ ጠልቀው ፡ ሳይኾን ፡ ላይ ፡ ላይን ፡ በሚመረምሩት ፡ ሳይንቲስቶችና ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ሳናውቅ ፡ ደርሰን ፡ ኹሉን ፡ ዐዋቂዎች ፡ በኾንነው ፡ በኛ ፡ በዛሬዎቹ ፡ ባንዳንድ ፡ ወጣቶች ፡ ላይ ፡ የሚታይ ፡ ነው ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከነበሩት ፡ ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ ጥቂቶቹን ፡ እንጠቅሳለን ።

ለማናቸውም ፡ ዛሬ ፡ መልካም ፡ ኹኖ ፡ ለተገኘው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ምንጭ ፤ ይኸውም ፡ የሥልጣኔ ፡ መሠረት ፡ የዕውቀት ፡ መነሻዎች ፡ ኹነው ፡ የተገኙት ፡ ስመ ፡ ጥሩዎቹ ፡ የጥንት ፡ የጽርእ ፡ ሰዎች ፡ መኾናቸው ፡ የሚካድ ፡ አይደለም ። ነገር ፡ ግን ፡ ለጥሩው ፡ ነገር ፡ መነሻና ፡ ምንጭ ፡ እንደ ፡ መኾናቸው ፡ መጠን ፡ ለዚህኛውም ፡ ዐይነት ፡ ርኩስ ፡ ሐሳብ ፡ ዋናዎቹ ፡ ጎላፊዎች ፡ ኹነው ፡ የሚገኙት ፡ እነርሱው ፡ ናቸው ። ይኸ

ውም ፡ የዚህ ፡ የሚቲሪያሊዝም ፡ ሐሳብ ፡ የተፈጠረውና ፡ መሠረቱም ፡ የተጣለው ፡ ከእነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ነው ። ከዚያ ፡ ወዲያ ፡ ግን ፡ እየተሻሻለ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ወሰደ ፡ እንጂ ፡ እነርሱ ፡ ከሰጡት ፡ ቃል ፡ ብዙም ፡ የተለወጠው ፡ ነገር ፡ የለም ። ይህንንም ፡ ሐሳብ ፡ ከነዚህ ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ መጀመሪያ ፡ የተናገሩትን ፡ ፈላስፎች ፡ ስንጠቅስ ፡ አንዱ ፡ ዲሞክሪቶስ ፡ የተባለው ፡ ሰው ፡ መኾኑን ፡ እናገኛለን ። ይህም ፡ ሰው ፡ የዚህ ፡ ሐሳብ ፡ ዋና ፡ ደጋፊ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያሉት ፡ የተናገራቸው ፡ ሐሳቦች ፡ ያስረዱናል ። እነሆ ፡ ባጭሩም ፡ የተናገረው ፡ ቃል ።

ዓለሙ ፡ ከትናንሽ ፡ ነገሮች ፡ የተሠራ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ትናንሽ ፡ ነገሮች ፡ በዐይን ፡ የማይታዩ ፡ በእጅ ፡ የማይዳሰሱ ፡ ረቂቅ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ ትናንሽ ፡ በመኾናቸው ፡ ልናያቸውና ፡ ልንጨብጣቸው ፡ ባንችልም ፤ በባሕርያቸው ፡ ሥጋዊ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። ፍጹም ፡ ረቂቅ ፡ የኾኑ ፡ ከግዙፍነትና ፡ ከሥጋዊነት፡ባሕርይ ፡ የተለዩ ፡ ወይም ፡ ውጭ ፡ የኾኑ ፡ ነገሮች ፡ የሉም ። ማናቸውም ፡ ጉልህ ፡ ኾኖ ፡ የምናየው ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ከእነዚህ ፡ ባሕርያቸው ፡ ሥጋዊ ፡ ከኾነ ፡ ረቂቃን ፡ ነገሮች ፡ (ጥንተ ፡ ንጡሮች) ፡ የተበጀ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ለማናቸውም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላለው ፡ ጉልህ ፡ ኾኖ ፡ ለሚገኘው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ መሠረት ፡ የኾኑት ፡ ጥንተ ፡ ንጡሮች ፡ በባሕርያቸው ፡ ያው ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ሲኖራቸው ፤ በመልክና ፡ በቅርጽ ፡ እንደዚህም ፡ በከብደት ፡ ብቻ ፡ ይለያያሉ ። በቁጥርም ፡ እጅግ ፡ ብዙዎች ፡ ናቸው ፤ ተቈጥረውም ፡ ሊያልቁ ፡ አይቻልም ። በተፈጥሮቸውም ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ርዳታ ፡ በገዛ ፡ ራሳቸው ፡ ሊነቃነቁና ፡ ስፍራ ፡ ሊለዋወጡ ፡ ይችላሉ ። መጀመሪያውንም ፡ ሲገኙ ፡ (ሲፈጠሩ) ፡ በራሳቸው ፡ ጎይል ፡ እንጂ ፤ ማንም ፡ አልፈጠራቸውም ። ማናቸውም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ የሚገኘው ፡ ነገር ፡ ወይም ፡ ኹኔታ ፡ ኹሉ ፡ ከነርሱ ፡ የተሠራና ፡ የተፈጠረ ፡ ሲኾን ፡ መሞትም ፡ መኖርም ፡ ከነሱ ፡ የሚገኙ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። ይኸውም ፡ አንድ ፡ እንስሳ ፡ ወይም ፡ ሰው ፡ በሕይወት ፡ ለመቆም ፡ ወይም ፡ ለመኖር ፡ የሚችለው ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ በሰውነቱ ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ ደኅና ፡ አቀማመጥ ፡ ይዘው ፡ ሲገኙ ፡ ነው ። የያዙትን ፡ ስፍራ ፡ ትተው ፡ የቀድሞውን ፡ የኅብረት ፡ ሥራቸውን ፡ ያቆሙ ፡ ጊዜ ፤ ማለት ፡ የተለያዩና ፡ የተበታተኑ ፡ ጊዜ ፡ ወዲያው ፡ ሞት ፡ የተባለውን ፡ ነገር ፡ ያስከትላሉ ። የሰው ፡ ነፍስም ፡ እንደዚህ ፡ ከነዚህ ፡ ጥቃቅን ፡ ነገሮች የተሠራች ናት ። ስለዚህ ፡ ርሷም ፡ እንደቀሩት ፡ ኹሉ ፡ የዚህ ፡ ዓለም ነገሮች ፡ የሥጋዊነት ፡ ተፈጥሮ ፡ አላት ። በሌሎች ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ የሚደርሰው ፡ ኹሉ ፡ ኹኔታ ፤ ማለት ፡ መዛግ ፡ መበላሸት ፡ መበስበስ ፡ ባንድ ፡ ቃልም ፡ መጥፋትና ፡ መሞት ፡ በርሷም ፡ ላይ ፡ የሚፈጸም ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የሰው ፡ ነፍስ ፡ ሕያዊት ፡ ናት ፤ ሞት ፡ አይነካትም ፡ የሚባለው ፡ ኹሉ ፡ ሐሳብ ፡ ፍጹም ፡ ስሕተት ፡ ነው ።

እግዚአብሔር ፡ የተባለውም ፡ ነገር ፡ የተፈጠረው ፡ በሰዎች ፡ ልቡና ፡ ውስጥ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ልብ ፡ ወለድ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ነው ። የዚህም ፡ ነገር ፡ ዋና ፡ መነሻው ፡ ፍርሃትና ፡ ድንቁርና ፡ ናቸው ።

የዲሞክሪቶስ ፡ ሐሳብ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ ዐይነት ፡ ነው ። እንደዚህም ፡ ይህን ፡ የርሱን ፡ ዐይነት ፡ ትምህርት ፡ ያስተማሩ ፡ ሌሎችም ፡ ጽርአው ያን ፡ ፈላስፎች ፡ ይገኛሉ ። ከእነርሱም ፡ ውስጥ ፡ አንዱ ፡ ሌፍኪፖስ ፡ የተባለው ፡ ሰው ፡ የተናገረውን ፡ ቃል ፡ ለመጥቀስ ፡ ይቻላል ። ይህም ፡ ሰው ፡ የተናገረው ፡ ሐሳብ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደተመለከተው ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ዓለም ፡ ለምናየው ፡ ለማናቸውም ፡ ነገር ፡ መሠረትና ፡ መነሻ ፡ የኾኑ ፡ አቶምስ ፡ የተባሉ ፡ ረቂቃን ፡ ነገሮች ፡ አሉ ። ዓለማትም ፡ የተገኙት ፡ እነዚህ ፡ ጥቃቅን ፡ ነገሮች ፡ ሥፍራ ፡ ሲለዋወጡ ፡ በመንገድ ፡ ላይ ፡ ተገናኝተው ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ በጎይል ፡ ካደረጉት ፡ ግጭት ፡ ላይ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ግጭት ፡ ተበታተነው ፡ ከነበሩበት ፡ ስፍራ ፡ እንደገና ፡ ተመልሰው ፡ አንድ ፡ ክብ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ሠርተው ፡ ብዙ ዘመን ፡ ከግጭቱ ፡ በተነሣው ፡ ቃጠሎ ፡ እሳትነታቸው ፡ ሳይጠፋ ፡ ቈይቶ ፡ በኋላ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ እየቀዘቀዙ ፡ ሄደው ፤ ከመካከላቸው ፡ ይህች ፡ ያለንባት ፡ ምድር ፡ ሙቀትም ፡ ቅዝቃዜም ፡ በልኩ ፡ ይዛ ፡ አየርዋ ፡ ለሕይወት ፡ ተስማሚ ፡ በመኾኑ ይኸው ፡ ብዙዎች ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ፍጥረቶች ፡ ተፈጥረውባትና ፡ ለምተውባት ፡ ይገኛሉ ። ዓለም ፡ ስንልም ፡ መሬት ፡ ፀሐይ ፡ ከዋክብት ፡ ኹሉ ፡ ባንድነት ፡ ኾነው ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ ተጠቃልለው ፡ ከሚነገሩበት ፡ ዓለም ፡ (ዩኒቨርስ) ፡ ከሚባለውም ፡ ነገር ፡ ሌላ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም ። ደግሞም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ የሚደረገው ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ድርጊት ፡ ኹሉ ፡ የሚከናወነው ፡ በምክንያት ፡ ነው ። ያለ ፡ ምክንያትምንም ፡ ነገር ፡ ሊደረግ ፡ አይቻልም ። ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታ ፡ በዚያው ፡ በራሷ ፡ በፍጥረት ፡ ውስጥ ፡ በሚገኙት ፡ የተፈጥሮ ፡ ሕጎች ፡ በኩል ፡ የሚሳካ ፡ ነው ።

እነሆ ፡ ስሙ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰውም ፡ ሰው ፡ የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ እንደተገለጸው ፡ ነው ።

ከነዚህ ፡ ኹሉ ፡ በፊት ፡ ባጭሩም ፡ ቢኾን ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ኢራቅ ሊጠስ ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋም ፡ ደግፎታል ። ርሱም ፡ ሲናገር ፡ ይህ ፡ ዓለም ፡ ከአማልክትም ፡ ኾነ ፡ ከሰው ፡ አንድም ፡ ፈጣሪ ፡ እንደሌለውና ፡ ቀድሞም ፡ የነበር ፤ አሁንም ፡ ያለ ፤ ደግሞ ፡ ወደፊትም ፡ እስከ ፡ ዘለዓለሙ ፡ የሚኖር ፡ መኾኑን ፡ ገልጿል ።

ነገር ፡ ግን ፡ የጥንቱን ፡ ዘመን ፡ ትተን ፡ ወደ ፡ አዲሱ ፡ ዘመን ፡ የተሻገርን ፡ እንደኾነ አሁንም ፡ ይኸንኑ ፡ የመሰለውን ፡ የማቲሪያሊስቲክ ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ ሰዎች ፡ እናገኛለን ። ከእነርሱም ፡ መካከል ፡ አንዱ ፡ D. HARTLEY (እ. እ. ኤ. አ. 1732-1792 ዓ. ም.) የተባለው ፡ እንግሊዛዊ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። እነሆ ፡ ይህም ፡ ሰው ፡ ባጭሩ ፡ የሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡

ነፍሳዊ ፡ ትርጓሜቶች ፡ በሙሉ ፡ የአንጐል ፡ ሥራዎች ፡ ናቸው ። ያለ ፡ አንጐልም ፡ ለመገኘት ፡ አይችሉም ። ነፍስ ፡ የምንላት ፡ ነገር ፡ እንደዚህ ፡ በሰዎች ፡ ሐሳብ ፡ የተፈጠረች ፡ ናት ። ያለ ፡ አንጐል ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ የምናስብበት ፡ የሰውነት ፡ ክፍል ፡

የለንም ፡ ከዚህም ፡ ከአንገላችን ፡ ውስጥ ፡ የሚመነጩት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳቦቻችን ፡
ኹሉ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ለጊዜው ፡ እንደ ፡ ሌሎቹ ፡ ኹሉ ፡ ጉልህ ፡ ነገሮች ፡ የማይታ-
ዩና ፡ የማይዳሰሱም ፡ ቢኾኑ ፤ ከዚህም ፡ በላይ ፡ ደግሞ ፡ ተፈጥሮዊቸውም ፡ ከሌሎቹ ፡
ነገሮች ፡ ፍጹም ፡ የተለየም ፡ ቢመስል ፤ ይህ ፡ ለኛ ፡ እንዲህ ፡ መስሎ ፡ ይታየን ፡ እንጂ ፡
እንደ ፡ እውነቱ ፡ የነዚህኞቹም ፡ ተፈጥሮ፡ያው፡እንደ፡ቀሩት፡ኹሉ ፡ ነው ፡ ለምሳሌ ፤ ብር-
ሃን ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ የማይጨበጥና ፡ ከቀሩትም ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ የተለየ ፡ ዐይነት ፡
ነገር ፡ መስሎ ፡ ቢታየንም ፡ ቅሉ ፤ በዙሪያችን ፡ ያለው ፡ መላው ፡ ዓለም ፡ ከተበጀበት ፡
ነገር ፡ እሱም ፡ ከዚያው ፡ የተበጀ ፡ መኾኑን ፡ ለመካድ ፡ እንደማይቻል ፡ ኹሉ ፤ እንደ
ዚሁም ፡ ነፍስ ፡ ወይም ፡ የነፍስ ፡ ድርጊቶች ፡ ብለን ፡ የምንጠራቸውም ፡ ኹሉ፡ከቀሩት፡
ከሌሎቹ ፡ ነገሮች ፡ የተለየም ፡ ቢመስሉ ፡ እነርሱም ፡ እንደ ፡ ሌላው ፡ ኹሉ ፡ ተርታ ፡
የኾኑ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ፤ ይኸውም ፡ ማለት ፡ ከሥጋዊነት ፡ ባሕርይ ፡ አይወጡም ፡ ስለ
ዚህ ፡ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ ሥጋዊ ፡ ወይም ፡ ግዙፍ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ከዚህ ፡
የተለየ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ከዚህ ፡ ውጭ ፡ ወይም ፡ ልዩ ፡ የኾኑ ፡ ነገሮች ፡ እንዳሉ፡
ማሰብ ፡ ይህ ፡ ደኅና ፡ ትምህርት ፡ ካለማግኘት ፡ የተነሣ ፡ የሚፈጠር ፡ ጉድለት ፡ ነው ፡
እነሆ ፡ ሰው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሰው ፡ ይህን ፡ አሁን ፡ የተገለጸውን ፡
የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ሰጥቷል ፡

ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የማቲሪያሊዝም ፡ ሐሳብ ፡ ይበልጠዋል ፡ ደጋፊዎች ፡ ያገኘው ፡
ከፈረንሳይና ፡ ከጀርመን ፡ ሀገር ፡ ነው ፡ ለምሳሌ ፤ ከፈረንሳይ ፡ ሀገር ፡ የዚህ ፡ ዐይነት ፡
ሐሳብ፡ዋና ፡ ደጋፊዎች፡ኾነው፡ተነሥተው፡የነበሩት፡ LAMETRIE (ፈ. እ. ኤ. አ. 1732-
1794 ዓ. ም.) HOLBACH (ፈ. እ. ኤ. አ. 1723-1789 ዓ. ም.) የተባሉት ፡
ሰዎች ፡ ናቸው ፡ የመጀመሪያው ፡ በሰው ፡ በእንስሳት ፡ በዕፀዋት ፡ በግዑዛን ፡ በነዚህ ፡
ባራቱም ፡ መካከል ፡ አንዳች ፡ ልዩነት ፡ እንደ ፡ ሌላ ፡ አስተምሯል ፡ ይኸውም ፡ ሰው ፡
ከቀሩት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ከእንስሳትም ፡ ኾነ ፡ ከዕፀዋት ፡ ወይም ፡ ካንድ ፡ ከሌላ ፡
ተርታ፡ከኾነ ፡ በድን ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ የሚለይበት ፡ ነገር ፡ የለውም ፡ ለጊዜውም ፡ ከእ-
ነዚህ ፡ የተለየ ፡ መስሎ ፡ ቢታይ ፤ ይህ ፡ ከሰውነቱ ፡ አሠራር ፡ የመጣ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ ይኸ
ውም ፡ የሰውነቱ ፡ ውሳጣዊ ፡ ሥራ ፡ እጅግ ፡ የተጠላለፈና ፡ የተወሳሰበ ፡ በመኾኑ ፡ ከሌ-
ሎቹ ፡ የተለየ ፡ ተፈጥሮ ፡ ያለው ፡ እንዲመስል ፡ አድርጎታል ፡ ይኸውን ፡ እንጂ ፤ ደኅና ፡
ኾኖ ፡ ሲታይና ፡ ሲመረመር ፡ ርሱም ፡ እንደ ፡ ቀሩት ፡ ኹሉ ፡ እንስሳትና ፡ ዕፀዋት ፡
ከዚያው ፡ ዐይነት ፡ ነገር፡እንደ፡ተሠራና፡ተፈጥሮውም፡ኹሉ፡ያው፡እንደ፡እነርሱ፡
መኾኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ፡ እንደዚሁም ፡ ነፍስና ፡ አንገራ ፡ ያው ፡ ናቸው ፡ ማናቸውም ፡
የነፍስ ፡ ሥራ ፡ ተብሎ ፡ የሚታሰበው ፡ ኹሉ ፡ ከአንገራ ፡ የተገኘ ፡ ነው ፡ የሐሳባችንም ፡
ደረጃና ፡ ልክ ፡ በአንገላችን ፡ ጤንነትና ፡ ትልቅነት ፡ ወይም ፡ ክብደት ፡ ሊወሰን ፡ ይቻ-
ላል ፡ አንገላችን ፡ አንደኛ ፡ በመልካም ፡ ኹኔታ ፡ (በጤንነት) ፡ የተጠበቀ ፡ እንደኾን ፤
ኹለተኛም ፡ የተፈጥሮ ፡ ትልቅነትና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ስጦታዎች ፡ ያሉት ፡ እንደ
ኾን ፤ የሚያመነጨውም ፡ ሐሳብ ፡ በዚያው ፡ መጠን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ይኾናል ፡ ነገር ፡ ግን ፡

ባንድ ፡ ምክንያት ፡ የተነሣ ፡ አንድ ፡ ጉድለት ፡ ያገኘው ፡ እንደኾን ፡ ሐሳባችንም ፡
አብሮ ፡ ይወድቃል ፡ ጉዳቱ ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ከኾነም ፡ ፈጽሞ ፡ ማሰብ ፡ እንኳ ፡ እስ-
ኪያዳግተን ፡ ድረስ ፡ ጎይላችን ፡ ይወድቃል ፡ ከዚያም ፡ አልፎ ፡ ራሳችንንም ፡ እስከ ፡
መሳት ፡ እንደርሳለን ፡ የተማርነውና ፡ የምናውቀውም ፡ ኹሉ ፡ ይጠፋናል ፡ ይህም ፡
ኹሉ ፡ በእንስሳትና ፡ ባንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ታይቶ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነገር ፡ ነው ፡
ይህም ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ ሐሳባዊ ፡ ኑሮ ፡ ከአንገራ ፡ ጋራ ፡ ፍጹም ፡ የተሳሰረ ፡ መኾኑንና ፡
የራሱም ፡ ውጤት ፡ መኾኑን ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ፡ በእውነቱ ፡ ነፍስ ፡ የምንላት ፡
ነገር ፡ ከአንገራ ፡ የተለየች ፡ ብትኾን ፡ ኖሮ ፡ አንገላችን ፡ ጉዳት ፡ ባገኘው ፡ ቅጥር ፡
ሐሳባችንም ፡ አብሮ ፡ ባልወደቀ ፡ ነበር ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሐሰት ፡ በመኾኑ ፡
የሐሳባችንን፡ደረጃ፡የአንገላችን፡መጠንና፡የጤንነቱ፡አኳኋን፡አስቀድሞ፡የሚወ-
ስነው ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ፡ እንደዚሁም ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ጉዳይ ፡ የተሻገርን ፡ እንደ
ኾን ፡ ይህም ፡ ያው ፡ ሐሰት ፡ መኾኑን ፡ እንረዳለን ፡ እግዚአብሔር ፡ የምንለው ፡ በእው-
ነቱ ፡ ርግጠኛ ፡ ነገር ፡ አይደለም ፡ ይህ ፡ ሐሳብ ፡ ሰዎች ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያት ፤
ይኸውም ፡ ከፍርሀትና ፡ ከድንቅርና ፡ የተነሣ ፡ በልቡናቸው ፡ ውስጥ ፡ እንዲሁ፡ደርሰው፡
የፈጠሩት ፡ ነገር ፡ ነው ፡ ስለዚህም ፡ እኛ ፡ የጨለማና ፡ የድንቅርና ፡ ዘመን ፡ አልፎ ፡ የዕ-
ውቀት ፡ ብርሃን ፡ በተዘረጋበት ፡ በመልካም ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ የምንገኝ ፡ ሰዎች፡ከእንዲህ ፡
ዐይነቱ ፡ እምነት ፡ ፈጽመን ፡ መራቅ ፡ ያስፈልገናል ፡

ኹለተኛውም ፡ ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡
ይገልጻል ፡

በዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ ጥቃቅን ፡ የኾኑ ፡ አቶምስ ፡ የተባሉ ፡ ነገሮች ፡ ይገኛሉ ፡ እነ-
ዚህም ፡ ነገሮች ፡ ከትናንሽነታቸው ፡ የተነሣ ፡ በዐይን ፡ ሊታዩና ፡ በእጅ ፡ ሊዳሰሱ ፡ አይ-
ቻልም ፡ ዓለሙም ፡ የተሠራው ፡ ከእነዚህ ፡ ትናንሽ ፡ ነገሮች ፡ ነው ፡ በመጀመሪያም ፡
ይህ ፡ አሁን ፡ የምንመለከተው ፡ ዓለም ፡ ከመፈጠሩ ፡ በፊት ፡ ከእነዚህ ፡ ጥቃቅን ፡ ነገ-
ሮችና ፡ በውስጣቸው ፡ አድሮ ፡ እንደዚሁ ፡ በገዛ ፡ ራሳቸው ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡
ርዳታ ፡ እንዲንቀሳቀሱ ፡ ከሚያደርጋቸው ፡ ጎይል ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አልነበረም ፡
በኋላ ፡ ግን ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ርስ ፡ በራሳቸው ፡ እየተሳሳቡና ፡ እየተዋ-
ሐዱ ፡ ይህን ፡ ዛሬ ፡ የምንመለከተውን ፡ ዓለም ፡ ለመፍጠር ፡ ቻሉ ፡ ዓለምም ፡ ስንል ፡
ይህች ፡ ያለንባት ፡ ፕላኔት ፡ ብቻ ፡ አይደለችም ፡ ሌሎችም ፡ ከርሷ ፡ በመጠንም ፡ ኾነ ፡
በቀደምትነት ፡ ብልጫ ፡ ያላቸው ፡ ብዙ ፡ ዓለማት ፡ አሉ ፡ በምሽት ፡ ወደ ፡ ሰማይ ፡ ስን-
መለከት ፤ ነጭ ፡ ወይም ፡ ብጫ ፡ ዐይነት ፡ ኾነው ፡ ከላይ ፡ ሲያበሩ ፡ የምናያቸው ፡ ኹሉ ፡
ነገሮች ፡ እንደ ፡ መሬትና ፡ አንዳንዶቹም ፡ ከመሬት ፡ የሚበልጡ ፡ ትላልቅ ፡ ዓለሞች ፡
ናቸው ፡ እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ ምድርም ፡ ጭምር ፡ የሚከተሉዋቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የተፈጥሮ ፡
ሕጎች ፡ አሉዋቸው ፡ ማናቸውም ፡ በውስጣቸው ፡ የሚፈጸመው ፡ ኹሉ ፡ ድርጊት ፡ በእ-
ነዚሁ ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ የሚከናወን ፡ ነው ፡ ያለ ፡ ሕግና ፡ ያለ ፡ ሥርዐት ፡ በዚህ ፡
ዓለም ፡ አንድም ፡ የሚፈጸም ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ አልፈን ፡ ስለ ፡ እግዚአ

ብሔር ፡ ያለውንም ፡ ጉዳይ ፡ የወሰድን ፡ እንደ ፡ ኾነ፤ ይህም ፡ ሐሳብ ፡ ፍጹም ፡ ስሕተት ፡ ነው ። በሥልጣኔ ፡ መንገድ ፡ ላይ ፡ የሚገኝም ፡ ማናቸውም ፡ የተማረ ፡ ኹሉ ፡ ሰው ፡ ከዚህ ፡ እምነት ፡ ነጻ ፡ መውጣት ፡ አለበት ። ይህ ፡ ካልኾነ ፡ ግን ፡ ገና ፡ በድንቅርናና ፡ በሕፃንነት ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ እንደሚገኝ ፡ ያኽል ፡ የሚያስቁጥረው ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ የሃይማኖት ፡ ትብትብ ፡ ነገርም ፡ እንደዚያው ፡ የዕውቀትን ፡ ብርሃን ፡ ያላዩትና ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ለማመዛዘን ፡ የማይችሉት ፡ እንዲሁ ፡ በስሜታቸው ፡ ብቻ ፡ የሚመሩ ፡ ባልቴቶችና ፡ ሽማግሌዎች ፡ የኾኑ ፡ ሰዎች ፡ ይመኑበት ፡ እንጂ ፤ በሥልጣኔ ፡ ጉዳና ፡ የሚረመደው ፡ ወጣትና ፡ የሳይንስ ፡ ብርሃን ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ የደረሰው ፡ ሰው ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ እምነት ፡ ሊቀበለው ፡ አይችልም ።

በጀርመን ፡ ሀገርም ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ በብርቱ ፡ የደገፉ ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ይገኛሉ ። ከእነርሱም ፡ ውስጥ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ HAECKEL (ጄ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፴፬-፲፱፻፲፱ ዓ. ም.) BUCHNER (ጄ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፳፬-፲፰፻፺፱ ዓ. ም.) MOLESCHOTT (ጄ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፳፪-፲፰፻፺፫ ዓ. ም.) FUERBACH (ጄ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፬-፲፰፻፸፪ ዓ. ም.) F. NIETZSCHE (ጄ. እ. ኤ. አ. ፲፰፻፵፬-፲፱፻ ዓ. ም.) ናቸው ። በተለይም ፡ ይኸኛው ፡ የመጨረሻው ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሞት ፡ ይናገራል ። ይኸውም ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እግዚአብሔር ፡ እንደሚፈጽማቸው ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ኹነው ፡ ይታሰቡ ፡ የነበሩትን ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ ዛሬ ፡ ሳይንስ ፡ በሌላ ፡ ትርጉም ፡ ወስዶዋቸዋል ። ስለዚህ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ምንም ፡ የቀረለት ፡ ነገር ፡ ስለሌለና ፡ ኹሉም ፡ ስለ ፡ ተወሰደበት እንደሞተ ፡ ያኽል የሚቈጠር ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ የሚፈጽመውም ፡ ነገር ፡ ከሌለ ፡ ምንም ፡ የሚያስፈልግበት ፡ ምክንያት ፡ የለውም ። ባጭሩም ፡ ራሱ ፡ ሰው ፡ አምላክ ፡ ነው ። የውጭም ፡ ርዳታ ፡ በመጠየቅ ፡ ፈንታ ፡ ራሱን ፡ መጠየቅ ፡ አለበት ። የሌለውን ፡ እግዚአብሔርን ፡ ከጧት ፡ እስከ ፡ ማታ ፡ ቢለምን ፡ ይህ ፡ ሞኝነትንና ፡ ጊዜውንም ፡ በከንቱ ፡ ከማጥፋት ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ የሚሰጠው ፡ ጥቅም ፡ የለውም ፡ ሲል ፡ ያትታል ።

፪ኛ ፡ አይዲያሊዝም (፩) ።

አይዲያሊዝም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ለማቲሪያሊዝም ፡ ሐሳብ ፡ ተቃዋሚ ፡ የኾነ ፡ አስተያየት ፡ የሚገኝበት ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ። የዚህም ቲዎሪ ፡ ዋና ፡ ሐሳብ ፡ የማናቸውም ፡ ነገር ፡ ውሳጣዊ ፡ መልኩ ፡ ከሥጋ ፡ ሳይኾን ፡ ከመንፈስ ፡ ባሕርይ ፡ እንደ ፡ ተሠራ ፡ የሚገልጽ ፡ ነው ።

ይህ ፡ ዓለም ፡ ላይናችንና ፡ ለቀሩት ፡ ኹሉ ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ርግጥ ፡ ሥጋዊ ፡ ወይም ፡ ግዙፍ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ መስሎ ፡ ቢታየንም ፡ ቅሉ ፡ በሐሳብ ፡ ጠልቀን ፡

(፩) ይህን ፡ ቃል ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በገጽ ፡ ፪፴፮ እግኝተነዋልና ፡ ደግመን ፡ ከዚህ ፡ የምንገልጸው ፡ ነገር ፡ የለንም ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የምንጠቅሰው ፡ ከዚያ ፡ በተጠራበት ፡ ዐይነት ፡ ከዚህም ፡ ላይ ፡ ያው ፡ ኾኖ ፡ መምጣቱን ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ስንመረምረውና ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ስንመለከተው ፡ ፍጹም ፡ የመንፈስ ፡ ሥራ ፡ ኾኖ ፡ እናገኘዋለን ፡ ሲል ፡ ይናገራል ። በውስጡም ፡ የሚገኘው ፡ ሐሳብ ፡ ባጭሩ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ባሉት ፡ ዐረፍተ ፡ ነገሮች ፡ ሊገለጽ ፡ ይቻላል ።

እውነተኛው ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ መልኩ ፡ መንፈስ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ በግዙፍነት ፡ ወይም ፡ በሥጋዊነት ፡ መልክ ፡ መታየቱ ፡ ይህ ፡ ምንም ፡ አይደለም ። መንፈስ ፡ ወይም ፡ ሐሳብ ፡ ከመሠረቱ ፡ ሲርቅ ፡ ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ይኾናል ። ሥጋ ፡ የመንፈስ ፡ የሐሳብ ፡ ግልጠት ፡ እንጂ ፤ ሌላ ፡ ምንም ነገር ፡ አይደለም ። ይህም ፡ ማለት ፡ መንፈስ ፡ ራሱ ፡ ረቂቅ ነገር ፡ ሲኾን ፡ በዓለም ፡ ላይ ፡ ሊገለጽ ፡ የሚችለው ፡ በሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ነው ። ባጭሩ ፡ ሥጋን ፡ ለብሶ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ባሉት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮች ፡ ተመልሶ ፡ ይገለጻል ፡ ማለት ፡ ነው ።

የአይዲያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ዋናው ፡ የሐሳቡ መሥመር ፡ ይህ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተጠቀሰው ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ሐሳብ ፡ ከጥንትና ፡ ካሁን ፡ ዘመን ፡ ብዙዎች ፡ ፈላስፎች ፡ ሲደግፉት ፡ ይገኛሉ ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፤ ከጥንት ፡ ጽርአውያን ፡ ፈላስፎች ፡ መካከል ፡ ኢራክሊቶስ ፡ ፓርሜኒዲስ ፡ ፒታጎራስ ፡ የተባሉት ፡ የዚሁ ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ ናቸው ። በመካከለኛውም ፡ ዘመን ፡ የነበረው ፡ ፕሎቲኖስ ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ቅጥሩ ፡ ከዚሁ ፡ ነው ።

ይኹን ፡ እንጂ ፤ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ በበለጠ ፡ አስፋፍተው ፡ የገለጹት ፡ ባዲስ ፡ ዘመን ፡ የተነሡት ፡ አውሮፓውያን ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ። ከእነርሱም ፡ ውስጥ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹን ፡ ስንጠቅስ ፡ መጀመሪያ ፡ LEIBNIT (ጄ. እ. ኤ. አ. ፲፯፻፵፮-፲፯፻፲፯ ዓ. ም.) የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ይመጣል ። ርሱም ፡ ባጭሩ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ የተመለከተውን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ገልጿል ።

ማናቸውም ፡ ነገር ፡ በሥጋዊነትም ፡ መልክ ፡ ኾኖ ፡ እንኳ ፡ ብናየው ፡ መሠረቱ ፡ ወይም ፡ መነሻው ፡ ያው ፡ ግዙፍና ፡ ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ። ምክንያቱም ፡ ግዙፍ ፡ ወይም ፡ ሥጋዊ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ አንድ ፡ ጠባይ ፡ አለው ፤ ይኸውም ፡ ሊከፈልና ፡ ሊቈረጥ ፡ ይቻላል ። ለምሳሌ ፤ አንድ ፡ እርሳስ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ነገር እንውሰድ ። ይህንንም ፡ ነገር ፡ ወደ ፡ ትናንሽ ፡ ነገሮች ፡ ከፋፍለን ፡ ልንለውጠው ፡ እንችላለን ። ከነዚህም ፡ ከተከፈሉት ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ መልሰን ፡ እንዲቷን ፡ እንስተኛዋን ፡ ክፍያ ፡ ለይተን ፡ ወስደን ፡ ለዐይን ፡ ለመታየት ፡ አስቸጋሪ ፡ እስክትኾን ፡ ድረስ ፡ ደጋግመን ፡ ልንከፋፍላትና ፡ ብዙም ፡ ነገር ፡ ልናነግላት ፡ እንችላለን ። ርግጥ ፡ ነው ፤ ይህም ፡ ሥራ ፡ ብዙ ፡ ድካምና ፡ ጊዜ ፡ እንደሚጠይቀን ፡ አይጠረጠርም ። ኾኖም ፡ እንዲህ ፡ እያደረግን ፡ በመጨረሻ ፡ ላይ ፡ የምንደርስባት ፡ ያች ፡ የነገሩ ፡ (የእርሳሱ ፡ ወይም የሌላው ፡ ነገር) ፡ መነሻ ፡ ኾና ፡ ያለችው ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ ቢኾን ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ሊኖራት ፡ አይገባም ። ምክንያቱም ፡ ግዙፍ ፡ ወይም ፡ ሥጋዊ ፡ ከኾነች ፡ የግዴታ ፡ ትንሽም ፡ ብትኾን ፡ እንደገና ፡ ልትከፈል ፡ የሚቻል ፡ መኾንዋ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ግዙፍ ፡

ከኾነ ፡ ምንም ፡ ከትንሽነቱ ፡ የተነሣ ፡ ፍጹም ፡ ላይናችን ፡ ቢሰወርም ፡ እንኳ ፡ የመከፈል ፡ ጠባይ ፡ እንደሚኖረው ፡ ከሐሳባችን ፡ ውስጥ ፡ ልንዘነጋው ፡ አይገባም ። ስለዚህም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ የመጨረሻ ፡ መነሻው ፡ ሊከፈል ፡ የማይቻል ፡ አንድ ፡ ትንሽ ፡ ነገር ፡ መኾን ፡ አለበት ። ሊከፈል ፡ ከተቻለ ፡ ግን ፡ ርግጠኛው ፡ የመጨረሻውና ፡ ትንሹ ፡ ነገር ፡ አይደለም ፡ ማለት ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ነገር ፡ የሚከፋፈልባቸው ፡ አንስተኛ ፡ ክፍሎች ፡ ሲኖሩት ፡ ሳለ ፤ እነዚያ ፡ ክፍሎች ፡ ደግሞ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ትናንሽ ፡ ክፍሎች ፡ ሊከፈሉ ፡ ከተቻለ ፡ እነዚህ ፡ ለኹለተኛ ፡ ጊዜ ፡ የተከፈሉት ፡ ይህ ፡ ከመኾኑ ፡ በፊት ፡ (ከመከፈላቸው ፡ በፊት) ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ኾነው ፡ በታዩበት ፡ ጊዜ ፡ ለዚያ ፡ ለመጀመሪያው ፡ ነገር ፡ ርግጠኛ ፡ መነሻው ፡ አለመኾናቸውን ፡ ማሰብ ፡ ያስፈልጋል ። ስለዚህ ፡ ያንድን ፡ ነገር ፡ የመጨረሻ ፡ መነሻ ፡ ግዙፍ ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ ልንወስደው ፡ አይቻልም ። ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ ካሰብነው ፡ ያው ፡ ተመልሰን ፡ ወደ ፡ መጀመሪያው ፡ ሐተታ ፡ መግባታችን ፡ ነው ። ይህም ፡ እንዳይኾን ፡ የዓለሙ ፡ መነሻ ፡ የኾነችውን ፡ የመጨረሻዋን ፡ አንስተኛዋን ፡ ክፍያ ፡ ረቂቅ ፡ እንጂ ፤ ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ ልናስባት ፡ ከቶ ፡ አይቻልም ። ረቂቅ ፡ ስንልም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ ጠባይ ፡ የሌላት ፤ ይኸውም ፡ የማትዳሰስ ፡ የማትታይ ፡ የማትከፈል ፡ እንደመንፈስ ፡ ያለች ፡ ነገር ፡ እንድትኾን ፡ ግዴታ ፡ ያስፈልጋል ፡ ማለት ፡ ነው ።

እነሆ ፡ ስሙ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ፈላስፋ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ሐሳብ ፡ ሲሰጥ ፡ ይገኛል ። ይህም ፡ ባወጣው ፡ ሞናዶሎጂ ፡ (Monadology) በተባለው ፡ የፍልስፍና ፡ ሲስተሙ ፡ በሰፊው ፡ ተገልጿል ፡ ይገኛል ።

እንደዚሁም ፡ የዚሁ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ እንደኛው ፡ ዋናው ፡ ደጋፊ ፡ ከዚህ ፡ በፊትም ፡ ያገኘነው ፡ BERKELEY (እ. አ. ኤ. አ. 1685-1753 ፡ ዓ. ም) ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ነው። ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ እንደዚሁ ፡ እንደ ፡ አሁኑ ፡ እንዳለፈው ፡ ፈላስፋ ፡ መንፈስን ፡ ሐሳብን ፡ ያስቀድማል ። ሥጋ ፡ ያለ ፡ መንፈስ ፡ ወይም ፡ ያለ ፡ ሐሳብ ፡ ለመገኘት ፡ አይችልም ፤ ይኸውም ፡ በዙሪያችን ፡ ያሉት ፡ በሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ (መልክ) ፡ የሚታዩት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ከሌላ ፡ ሳይኾን ፡ ስሜት ፡ ከሚፈጠርባቸው ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ እንስሳት ፡ ካሉት ፡ ፍጥረቶች ፡ የተገኙ ፡ ናቸው ። ባጭር ፡ ቃል ፡ በሰውነታቸው ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ስሜት ፡ ኾኖ ፡ የሚፈጠርባቸው ፡ ያው ፡ የገዛ ፡ ራሳቸው ፡ ስሜት ፡ የኾኑ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። የነዚህ ፡ የእንስሳቱ ፤ ማለት ፡ በገዛ ፡ ሰውነታቸው ፡ ላይ ፡ የሚፈጠሩባቸው ፡ ያው ፡ የራሳቸው ፡ ስሜት ፡ ማለት ፡ ኹነው ፡ ከተገኙ ፡ ዘንድ ፡ ደግሞ ፡ ውጫዊ ፡ የኾነ ፡ የግል ፡ ኑሮ ፡ ሊኖራቸው ፡ አይችልም ። ምክንያቱም ፡ ስሜት ፡ ሲባል ፡ አንድ ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ እንስሳ ፡ በሰውነቱ ፡ ላይ ፡ የሚረዳው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታ ፡ ነው ። ይህም ፡ ነፍስ ፡ ካለው ፡ ነገር ፡ ተለይቶ ፡ በውጭ ፡ (በራሱ) ፡ ሊገኝ ፡ አይችልም ። ስለዚህ ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ እውነተኛ ፡ ባሕርይና ፡ ምንጩ ፡ መንፈስ ፡ ሐሳብ ፡ ስሜት ፡ ነው ። ዓለምም ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ እንደ ፡ ሐሳብና ፡ እንደ ፡ ስሜት ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ነው ። ያለ ፡ እኛም ፡ ሊቁም ፡ አይችልም ። ስለዚህ ፡ ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ መስሎ ፡ ለጊ

ዜው ፡ ቢታየንም ፡ እንኳ ፤ የተሠራው ፡ ከሐሳብ ፡ ወይም ፡ ከመንፈስ ፡ ነው ። ባጭርም ፡ ቃል ፡ ራሱ ፡ አንድ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ማለት ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ ይኸንኑ ፡ አስተያየት ፡ ከደገፉት ፡ ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ አንዱ ፡ EGEL (ጆ. እ. ኤ. አ. 1819-1894 ፡ ዓ. ም) የተባለው ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። የርሱም ፡ አስተያየት ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ዐይነት ፡ ነው ።

ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ ለጊዜው ፡ ስንመለከተው ፡ ነው ። እንጂ ፤ ከውስጡ ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ዘልቀን ፡ ስንመረምረው ፤ ዋናው ፡ መሠረታዊ ፡ መነሻው ፡ ረቂቅ ፡ ነገር ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እውነተኛ ፡ መልኩ ፡ ሲታይ ፡ ሐሳብ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ዓለሙ ፡ በእውነቱ ፡ ውሳጣዊ ፡ መልኩ ፡ ወይም ፡ አሠራሩ ፡ የሐሳብና ፡ የአእምሮ ፡ ሥራ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፤ በዙሪያችን ፡ ከሚገኙት ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፡ አንዱን ፡ ነገር ፡ ለይተን ፡ ብንወስደውና ፡ ብንመረምረው ፡ የዚህ ፡ ነገር ፡ ውሳጣዊ ፡ አሠራሩ ፡ ከአእምሮዎችን ፡ በኩል ፡ ከሚመነጨው ፡ ሐሳብ ፡ ጋራ ፡ አንድ ፡ ኾኖ ፡ እናገኘዋለን ። ስለዚህም ፡ ይህ ፡ ከአእምሮዎችን ፡ የሚመነጨው ፡ ሥራ ፤ ሐሳብም ፡ ብለን ፡ የምንጠራው ፡ ነገር ፡ በተፈጥሮው ፡ ረቂቅ ፡ ኾኖ ፡ የማይታይና ፡ የማይጨበጥ ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፡ ሊታይና ፡ ሊጨበጥ ፡ የቻለው ፡ በግዙፍ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ በኩል ፡ ነው ።

ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፤ አንድ ፡ ሰው ፡ በሰውነቱ ፡ ላይ ፡ በተለይም ፡ በእጁ ፡ (በጡንቻው) ፡ ላይ ፡ ተደብቆ ፡ የነበረው ፡ ጎይል ፡ አንድ ፡ ከባድ ፡ ነገርን ፡ በማንሣት ፡ እንደሚገለጽ ፡ ኹሉ ፤ የሰው ፡ አእምሮም ፡ በሚሠራቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የጥበብ ፡ ሥራዎቹ ፡ በኩል ፡ ሲገለጽ ፡ ይገኛል ። በየጊዜው ፡ የሚፈጥራቸው ፡ ሥራዎችም ፡ ኹሉ ፡ ምንም ፡ ለጊዜው ፡ ከሱ ፡ ጋራ ፡ አንዳች ፡ ግንኙነት ፡ የሌላቸው ፡ የውጭ ፡ ነገሮች ፡ ኹነው ፡ ቢታዩም ፡ እንኳ ፤ ነገሩን ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ለተመለከተው ፡ ሰው ፤ የርሱ ፡ የራሱ ፡ መልክ ፡ ኹነው ፡ ይገኛሉ ። ይኸውም ፡ ባጭር ፡ ቃል ፡ ራሱ ፡ እንደዚህ ፡ ኾኖ ፡ በሌላ ፡ መልክ ፡ ባይገለጽ ፡ ኖሮ ፡ ሊታይና ፡ ሊዳበስ ፡ የማይቻል ፡ የነበረው ፡ ይህ ፡ ከአእምሮአችን የሚመነጨው ፡ ሐሳብ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ እንዲህ ፡ ኾኖ ፡ በየጊዜው ፡ በሚፈጽማቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥራዎቹ ፡ በኩል ፡ ሊታይና ፡ ሊጨበጥ ፡ ቻለ ፡ ማለት ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የአእምሮ ፡ ሥራ ፤ ሐሳብም ፡ ተብሎ ፡ የሚጠቀሰው ፡ ነገር ፤ ሰዎች ፡ በሚያደርጓቸው ፡ ሥራዎች ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፤ በፍጥረት ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ሥራዎችም ፡ ውስጥ ፡ በዚሁ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሲገለጽ ፡ ይገኛል ። ስለዚህ ፡ በማናቸውም ፡ በውጭ ፡ በምንመለከተው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ይህንኑ ፡ ለማረጋገጥ ፡ የሚቻል ፡ ከኾነ ፡ ዘንድ ፡ በርግጥ ፡ የዓለሙ ፡ ውሳጣዊና ፡ እውነተኛ ፡ መነሻው ፡ ወይም ፡ ጥንተ ፡ መሠረቱ ፡ ሐሳብ ፡ አእምሮ ፡ መንፈስ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ያሉት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ከትንሹ ፡ እስከ ፡ ትልቁ ፡ ድረስ ፤ ፍጹም ፡ በሐሳብ ፡ የተመሠረቱ ፡ ናቸው ። ኹሉም ፡ ያንድ ፡ የረቂቅ ፡ ሐሳብ ፡ ሥራ ፡ ወይም ፡ ውጤት ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

ይህ ፡ ስሙ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ፈላስፋ ፡ ባጭሩ ፡ እንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ ሰጥቷል ። ለዚህ ፡ ለተጠቀሰውም ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ማቆሚያ ፡

ወይም ፡ መደምደሚያ ፡ የሚኾን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ አጭር ፡ ንግግር ፡ ተናግሯል ። በአእምሮ ፡ በኩል ፡ የሚቻል ፡ ኾኖ ፡ የተገኘ ፡ ነገር ፡ በውጭም ፡ ሊኾንና ፡ ሊደረግ ፡ የሚቻል ፡ ነው ። በውጭም ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ እንደዚህ ፡ በአእምሮ ፡ በኩል ፡ ሲታይ ፡ ምንም ፡ አስቸጋሪነት ፡ የሌለውና ፡ ሊረዱትም ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሊደረግም ፡ የሚቻል ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ SCHOPENHAUER (ጆ. እ. ኤ. አ. 1788-1859 ፡ ዓ.ም.) የተባለው ፡ ጀርመናዊ ፡ ፈላስፋ ፡ የሚሰጠውን ፡ ሐሳብ ፡ እንገልጻለን ። ርሱም ፡ እነሆ ፡ ባጭሩ ፡ ምን ፡ ብሎ ፡ እንደ ፡ ተናገረ ።

የዓለሙ ፡ ውሳጣዊ ፡ መልክ ፡ ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ። የዓለሙ ፡ ሥረ ፡ ነገር ፡ ወይም ፡ ጥንተ ፡ መሠረት ፤ ማለት ፡ መነሻው ፡ የግዴታ ፡ ሥጋዊ ፡ ከኾነ ፡ ነገር ፡ የራቀ ፡ መኾን ፡ አለበት ። ይህም ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ፈቃድ ፡ ወይም ፡ ፍላጎት ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ለመረዳት ፡ እንችላለን ። ይህም ፡ ርግጥ ፡ መኾኑን ፡ ለማስመስከር ፡ ብንፈልግ ፡ በእውነቱ ፡ መላው ፡ ዓለም ፡ ሰውን ፡ ይዞ ፡ እስከ ፡ እንስሳትና ፡ እስከ ፡ ዕፀዋት ፤ እስከ ፡ ግዑዝም ፡ ድረስ ፡ ያሉት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ከትንሹ ፡ እስከ ፡ ትልቁ ፡ ኹሉም ፡ ባንድነት ፡ ፍውስጣቸው ፡ የፍላጎት ፡ ጠባይ ፡ ይታይባቸዋል ። ኹሉም ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ለመፍጠር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሙከራ ፡ ሲያደርጉ ፡ በግልጽ ፡ ይታያሉ ። ባጭሩ ፡ የፍላጎት ፡ ነገር ፡ በዓለም ፡ ውስጥ ፡ ርግጠኛ ፡ ኾኖ ፡ ይታያል ። ይህም ፡ በፍጥረት ፡ ማሕፀን ፡ ውስጥ ፡ እንደተኛ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ተሰወረ ፡ ዐይነት ፡ ያለ፡አንድ ፡ ረቂቅ ፡ ጎይል ፡ ነው ። ይህም ፡ ጎይል ፡ ግዙፍ ፡ በኾነ ፡ ነገር ፡ በኩል ፡ ካልኾነ ፡ በቀር ፡ ሊገለጽና ፡ ሊታይ ፡ አይችልም ። ራሱ ፡ ረቂቅ ፡ ነገር ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፡ ሊታይ ፡ የሚችለው ፡ በግዙፍ ፡ ነገር ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፤ ዕፀዋትን ፡ እንደሰድ ። እነዚህ ፡ ዝቅተኛም ፡ ቢኾን ፡ የሕይወት ፡ ምልክት ፡ የሚታይባቸው ፡ ዕፀዋት ፡ የምንላቸው ፡ ነገሮች ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ስንመለከታቸው ፡ ቅጠሎቻቸው ፡ ብርሃንን ፡ ሥሮቻቸው ፡ ርጥበትን ፡ (ውሃን ፡) እየፈለጉ ፤ የመጀመሪያዎቹ ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ ሲመዘዙ ፡ ኹለተኞቹ ፡ ደግሞ ፡ ወደ ፡ ታች ፡ ሲጠልቁ ፡ እንመለከታቸዋለን ። እንግዲህ ፡ በእውነቱ ፡ ይህን ፡ ነገር ፡ በሚገባ ፡ ለመፍታት ፡ ከፈለግን ፤ አንድ ፡ ነገር ፡ መቀበል ፡ አለብን ። ይኸውም ፡ በነዚህ ፡ በዕፀዋቱ ፡ ውስጥ ፡ የተደበቀ ፡ አንድ ፡ ለመውጣት ፡ ለመገለጽ ፡ የሚጥር ፡ ጎይል ፡ እንዳለ ፡ ማመን ፡ አለብን ። ይህም ፡ ለመውጣትና ፡ ለመገለጽ ፡ የሚጥረው ፡ ጎይል ፡ እንደዚህ ፡ ሳይቀር ፡ ባንዳንድ ፡ ነገር ፡ ተገልጾ ፡ እናገኘዋለን ። ሲገለጽም ፡ በራሱ ፡ መልክ ፡ ሳይኾን ፤ ባንድ ፡ ግዙፍ ፡ በኾነ ፡ ነገር ፡ በኩል ፡ ነው ።

በዚህ ፡ በተጠቀሰውም ፡ በዕፀዋቱ ፡ ምሳሌ ፡ ያስተዋልን ፡ እንደኾን ፡ በቅጠሎቻቸውና ፡ በሥሮቻቸው ፡ እንደ ፡ ተገለጸ ፡ እንመለከታለን ። ይኸውም ፡ የቅጠሎቹ ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ መመዝዝና ፡ የሥሮቻቸው ፡ ወደ ፡ ታች ፡ መውረድ ፤ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰውና ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ተደብቆ ፡ የነበረው ፡ ፈቃድ ፡ ወይም ፡ ፍላጎት ፡ የተባለው ፡ በፍጥረት ፡ ውስጥ ፡ ተኝቶ ፡ የነበረው ፡ ጎይል ፡ በውጭ ፡ በሚገለጽ

በት ፡ ጊዜ ፡ የሚያሳየው ፡ ኹኔታ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ዓለሙን ፡ ከግዙፍ ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ መጣ ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ ልናስበው ፡ አይገባም ።

እንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ያቀረቡ ፡ ሌሎችም ፡ ፈላስፎች ፡ ይገኛሉ ። ከእነርሱም ፡ ውስጥ ፡ ጥቂቶቹን ፡ ያኸል ፡ ስንጠቅስ ፤ እነሱም ፡ በዛም ፡ አነሰም ፡ ይህንኑ ፡ ዐይነት ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ የሰጡ ፡ ED V. HARTMANN (ጆ. እ. ኤ. አ. 1842-1950 ፡ ዓ.ም.) EUCKEN (ጆ. እ. ኤ. አ. 1846-1926 ፡ ዓ.ም.) COUSIN (ጆ. እ. ኤ. አ. 1824-1891 ፡ ዓ.ም.) ናቸው ።

፫ኛ ፤ ፓራሌሊዝም (፩) ።

ይህኛው ፡ ቲዎሪ ፡ ከነዚህ ፡ አሁን ፡ ካለፉት ፡ ከማቲሪያሊዝምና ፡ ከአይዲያሊዝም ፡ ቲዎሪዎች ፡ ጥቂት ፡ ይለያል ። ኹለቱም ፡ የሚሰጡትን ፡ ሐሳብ ፡ በከፊል ፡ ሲቀበል ፡ ሳለ ፡ የሚቃወመው ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እንደ ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ ሥጋዊ ፡ ጠባይ ፡ ያላቸው ፡ ነገሮች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ፡ የሚገኙትና ፡ በርግጥም ፡ ያሉት ፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ አይቀበልም ። እንደ ፡ አይዲያሊዝምም ፡ ደግሞ ፡ በርግጥ ፡ ያለው ፡ መንፈስ ፡ ወይም ፡ ሐሳብ ፡ እንጂ ፤ ሥጋ ፡ ምንም ፡ ስፍራ ፡ የለውም ፡ የሚለውንም ፡ አስተያየት ፡ አያጸድቅም ። ኹለቱም ፡ የሚሉትን ፤ ማለት ፡ መንፈስም ፡ ሥጋም ፡ መኖራቸውን ፡ ይደግፋል ። ነገር ፡ ግን ፡ ስለነዚህ ፡ ስለ ፡ ኹለቱ ፡ ነገሮች ፡ አመጣጥ ፡ ሲናገር ፤ ኹለቱም ፡ የተገኙበት ፡ አንድ ፡ ሦስተኛ ፡ የኾነ ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ እንዳለ፡ይገልጻል ። ይህም ፡ ነገር ፡ ርግጥ ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለመናገር ፡ አይቻልም ፡ ይላል ። ይኸውም ፡ እኛ ፡ የምናውቀው ፡ የርሱን ፡ እነዚህን ፡ ኹለት ፡ ትርጉሞች ፡ ብቻ ፡ ነው ።

አንድ ፡ መጽሐፍ ፡ በኹለት ፡ የተለያዩ ፡ ቋንቋዎች ፡ ሊተረጎም ፡ እንደሚቻል ኹሉ ፤ ሥጋና ፡ መንፈስም ፡ እንደዚህ ፡ ያንድ ፡ ነገር ፡ ኹለት ፡ ግልባጮች ፡ ወይም ፡ ትርጉሞች ፡ ናቸው ። ይህም ፡ ማለት ፡ በእነዚህ ፡ በኹለቱ ፡ ነገሮች ፡ በሥጋና ፡ በመንፈስ ፡ በኩል ፡ አድርጎ ፡ የተገለጸ ፡ አንድ ፡ ሦስተኛ ፡ ነገር ፡ አለ ። ነገር ፡ ግን ፡ ለይቶ ፡ ለመናገርና ፡ ምን፡ዐይነት፡ነገርም፡እንደ ፡ ኾነ ፡ ለማወቅ ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። እኛ ፡ ለጊዜው ፡ የምናውቀው ፡ ኹለቱን ፡ ግልባጮቹን ፤ ማለት ፡ ትርጉሞቹን ፡ ብቻ ፡ ነው ። ሲል ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የሚገልጽ ፡ ልዩ ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ።

ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ይህን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ሲገልጹ ፡ የነበሩት ፡ ከጽርአውያን ፡ ፈላስፎች ፡ መካከል ፡ ኤሌአቴና ፡ ስቶዩኪ ፡ የተባሉት ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ። ይኸውም

(፩) ይህ ፡ ቃል ፡ እንዳለፉት ፡ ኹሉ ፡ ቃላት ፡ ከጽርአ ፡ ቋንቋ ፡ የተወረሰ ፡ ነው ። በዚህም ፡ በተባለው ፡ ቋንቋ ፡ ከነአጻጻፉ ፡ ጭምር ፡ παραλληλισμός ፡ ፓራሌሊዝም ስ ፡ ተብሎ ፡ ይነገራል ። የቃሉም ፡ ፍች ፡ አንዱ ፡ ባንዱ ፡ ትይዩ ፡ የኾነና ፡ ጎን ፡ ለጎን ፡ ኾኖ ፡ የሚሄድ ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ ነው ። ከዚህም ፡ የአውሮፓ ፡ ሕዝቦች ፤ ማለት፡እንግሊዞችም ፤ ፈረንሳዮችም ፤ ጀርመኖችም ፤ ኢጣሊያኖችም፡ኹሉም ፡ በየቋንቋቸው፡ተራውን፡ PARALLELISM, PARALLELISME, PARALLELISMO ብለው ፡ ተከፋፍለውታል ።

በዚህም ፡ ቃል ፡ እንዲጠራ ፡ የኾነበትም ፡ ምክንያት ፡ ሥጋና ፡ ነፍስ ፡ ወይም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ የሚገኘውን ፡ ሥጋውያን ፡ ነገሮችና ፡ መንፈሳውያን ፡ ነገሮች ፡ እንደ ፡ ማቲሪያሊዝምና፡እንደ፡አይዲያሊዝም፡ሐሳብ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ የመጣና ፡ የተገኘ ፡ ሳይኾን ፤ ኹለቱም ፡ ራሳቸውን ፡ ችለው ፡ ያለ ፡ መቀየም ፡ በስምምነት ፡

ኹሉም ፡ ሳይኾኑ ፡ ገሚሶቻቸው ፡ መኾናቸውን ፡ በተቀዳሚ ፡ እንገልጻለን ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ በተሻለ ፡ አኳኋን ፡ ይህን ፡ ቲዎሪ ፡ ደገና ፡ አድርገው ፡ የደገፋና ፡ ያስፋፋት ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ የተነሡት ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ። ከነርሱም ፡ ውስጥ፡ዋና፡ ዋናዎቹን፡ስንጠቅስ፡የመጀመሪያውን ፡ መሥመር ፡ የሚይዘው ፡ B. SPINOZA (፩) የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ኾኖ ፡ እናገኘዋለን ። በዚህም ፡ ፈላስፋ ፡ አስተያየት ፡ አንዲት፡ባሕርይ፡ ብቻ ፡ አለች ። ርዕሷ ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ርዳታ ፡ የማያስፈልጋት ፡ ራሷን ፡ የቻለች፡ነገር፡ ናት ። ሥጋና ፡ መንፈስም ፡ ከዚህችው ፡ ነገር ፡ የተገኙ ፡ እንጂ ፤ ራሳቸውን ፡ የቻሉከር ሷም ፡ ውጭ ፡ የኾኑና ፡ የተለዩ ፡ ነገሮች ፡ አይደሉም ። ኹለቱም ፡ ከዚህ ፡ ዋናው ፡ ሥራ ፡ ቸውና ፡ አገልግሎታቸው ፡ ለዚህችው ፡ ነገር ፡ መገለጫዎች ፡ መኾናቸው ፡ ብቻ፡ነው ። ይኸውም ፡ ልትገለጽ ፡ የሚቻለው ፡ በነርሱ ፡ በኩል ፡ ስለ ፡ ኾነ፡ነው። ይህችም፡ነገር ፡ ያው ፡ ራሱ ፡ በሌላ ፡ ቃል ፡ እግዚአብሔር ፡ ብለን ፡ የምንጠራው ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ በሥጋና ፡ በመንፈስ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ግንኙነት ፡ አፍአዊ ፡ እንጂ ፤ ውሳጣዊ ፡ አይደለም ። ሥጋም ፡ በነፍስ ፡ ላይ ፤ ነፍስም ፡ በሥጋ ፡ ላይ፡ምንም ፡ የሚፈጥሩት ፡ ድርጊት ፡ የላቸውም ። በዚህም ፡ ነገር ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ የኹለቱን ፡ ውሳጣዊ ፡ ግንኙነት ፡ በመግለጽ ፡ የሰውነታችን ፡ መታወክ ፡ የመንፈስንም ፤ ማለት ፡ የሐሳብንም ፡ መታወክ ፡ ሊፈጥር ፡ የሚችል ፡ ነው ። የሐሳብም ፡ መታወክ ፡ እንደዚሁ ፡ በሥጋችንም ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታ ፡ ሊፈጥርና ፡ ሊያስገኝ፡ይችላል ። ኹለቱም ፡ መንፈስና ፡ ሥጋ ፡ አንዱ ፡ ባንዱ ፡ ላይ ፡ የሚፈጽሙት ፡ ሥራ ፡ አላቸው ፡ ሲሉ ፡ የሚሰጡት ፡ ሐሳብ ፡ ፍጹም ፡ ስሕተት ፡ ነው ። ኹለቱም ፡ ጐን ፡ ለጐን ፡ ኾነው ፡ የየራሳቸውን ፡ ሥራ ፡ የሚያከናውኑ ፡ እንጂ ፤ አንዱ ፡ ባንዱ፡ላይ ፡ የሚያደርገው ፡ አንዳች፡ነገር፡ የለም ። ስሙ ፡ የተጠቀሰው ፡ ፈላስፋ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ሲሰጥ ፡ ይገኛል ።

ይህን ፡ የመጨረሻውን ፡ ስለ ፡ ነፍስና ፡ ስለ ፡ ሥጋ ፡ ፈላስፋው ፡ ያቀረበውን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ሬኔ ፡ ዴካርት ፡ የተባለው ፡ የፈረንሳይ ፡ ፈላስፋም ፡ ደግፎታል ። በዚህም ፡ በኹለተኛው ፡ ፈላስፋ ፡ አስተያየት ፡ ነፍስና ፡ ሥጋ ፡ ተፈጥሮዊቸው ፡ የተለያዩ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ አንዱ ፡ ባንዱ ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ የሚሠራው ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ሌላ፡ይታሰባል ።

ጐን ፡ ለጐን ፡ ኾነው ፡ ለይምሰል ፡ ብቻ ፡ አንዱ ፡ ባንዱ ፡ ላይ ፡ የሚያከናውነው ፡ ሥራ ፡ እንዳለው ፡ ዐይነት፡ኾነ፡ ኹለቱም ፡ አብረው ፡ እየተያዩ ፡ የሚደረጉ ፡ (የሚከናወኑ ፡) መኾናቸውን ፡ ለመግለጽ ፡ ጥቂት ፡ ተስማሚ ፡ ቃል ፡ ኾኖ ፡ በመገኘቱ ፡ ነው ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ ምንም ፡ እንኳ ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ የሚሠራበት ፡ ቢኾንም ፡ ቅሉ ፤ ከዚህ ፡ የበለጠ ፡ ደግሞ ፡ ሲሠራበት ፡ የሚገኘው ፡ ቃል ፡ አይደሉት፡፡ ፊሎዞፊ ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ነው ። ይህም ፡ ቃል ፡ ባራቱም ፡ የአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ውስጥ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ IDENTITY-PHILOSOPHY በፈረንሳይኛ ፡ PHILOSOPHIE DE L'INDENTITE በጀርመንኛ ፡ IDENTITAS PHILOSOPHIE በኢጣሊያኛ ፡ FILOSOFIA DEL IDENTITA ተብሎ ፡ ይጻፋል ።

(፩) እስፒኖዛ ፡ የአይሁድ ፡ ወገን ፡ ነው ። እንደ ፡ ሀገሩም ፡ የቄዩ ፡ ልማድ ፡ መሠረት ፡ ከኹሉም ፡ እስቀድሞ ፡ የእናቱን ፡ ቋንቋና ፡ የሀገሩን ፡ መንፈሳዊ ፡ ትምህርት ፡ መማር ፡ ግዴታ ፡ ስለ ፡ ነበረበት ፤ የልጅነት ፡ ዘመኑን ፡ ያሳለፈው ፡ በእነዚህ ፡ ነው ። በኋላም ፡ ከፍ ፡ እንዳለ ፡ የላቲንን ፡ ቋንቋ ፡ ማጥናት፡ጀመረ ። ቀጥሎም ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርትና ፡ እንደዚሁም ፡ በፊዚክስ ፡ ትምህርት ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ጥናት ፡ በማድረግ ፡ ዝንባሌውን

ስለዚህም ፡ በፈላስፋው ፡ አስተያየት ፡ ከኹለቱ ፡ ባንደኛው ፡ ላይ ፡ የሚደርሰው አንድ ፡ ዐይነት ፡ አደጋ ፡ ወይም ፡ ሁከት ፡ ለሌላውም ፡ የሚተርፈው ፡ መኾኑን ፡ ብናረጋግጥም ፡ ቅሉ ፤ ይህ ፡ የሚኾነው ፡ በእግዚአብሔር ፡ ረዳትነት ፡ ነው ። የሚፈጸመውም፡ፓይናል፡ ግላንድ ፡ በተባለት ፡ የሰውነታችን ፡ ክፍሎች ፡ በኩል ፡ ነው ።

የዚህንም ፡ የፈላስፋውን ፡ ሐሳብ ፡ በመጥቀስ ፡ B. RUSSELL የተባለው ፡ ፈላስፋና ፡ ደራሲ ፡ HISTORY OF WESTERN PHILOSOPHY በሚለው ፡ መጽሐፉ ፡ ውስጥ ፡ በገጽ ፡ ፭፻፺ ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ገልጾታል ።

“... The philosophy of Decartes was important. First: it brought to completion, or very nearly to completion, the dualism of mind and matter which began with Plato and was developed, largely for religious reason, by christian philosophy. Ignoring the curious transactions in the pineal gland, which were dropped by the followers of Descartes, the Cartesian system presents, two parallel but independent worlds, that of the mind reference to the other. That the mind does not move the body was a new idea, due explicitly to Geulinx but implicitly to Descartes. It had the advantage of making it possible to say that the body does not move the mind. There is a considerable discussion in the Meditations as to why the mind feels “sorrow” when the body is thirsty. The correct Cartesian answer was that the body and the mind were two clocks, and that when one indicated “thirst” the other indicated “sorrow”...”

ይህንኑ ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ላይብኒት ፡ የተባለውም ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ ደግኛል ። ርሱም ፡ ኹለቱን ፡ ነገሮች ፤ ማለት ፡ ሥጋንና ፡ ነፍስን ፡ ያንኑ ፡ ጊዜ ፡ (ሰዓት) ፡ እንዲያሳዩ ፡ ኾነው ፡ ባንድነት ፡ በተሞሉ ፡ በኹለት ፡ ሰዓቶች ፡ መስለዋቸዋል ። ይኸውም ፡ ኹለት ፡ ሰዓቶች ፡ ከግድግዳ ፡ ላይ ፡ ተሰቅለው ፡ ከመጀመሪያው ፡ ባንድ ፡ ዐይነት ፡ የተሞሉ ፡ ኾነው ፡ ያንኑ ፡ ጊዜ ፡ እንደሚነግሩን ፡ ኹሉ ፤ ሥጋና ፡ ነፍስም ፡ አንዱ ፡ ባንዱ ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ የሚሠሩት ፡ ነገር ፡ ሳይኖር ፡ እንደዚሁ ፡ ያንኑ ፡ ጊዜ ፡ እንደሚያሳዩን ፡ ያሉ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። በሥጋችን ፡ ላይ ፡ የሚደርሰው ፡ አደጋ ፡ በሐሳባችንም ፡ በኩል ፡ ጉድለትን ፡ ቢፈጥር ፤ እንደዚሁም ፡ የመንፈስ ፡ ሁከት ፡ በሥጋችን፡ላይ፡አንድ፡

ወደዚሁ ፡ አደረገ ። በኋላ ፡ ግን ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ የሚያስተምረው ፡ ኹሉ ፡ ትምህርት ፡ ልዩ ፡ ኾነ ። ከሀገሩ ፡ መንፈሳዊ ፡ ትምህርት ፡ ጋራ ፡ የማይስማማ ፡ ነገር ፡ ይናገር ፡ ጀመር ። ስለ ፡ እግዚአብሔርም ፡ የሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ ፍጹም ፡ እንግዳ ፡ ነበር ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ከሐሳቡ ፡ እንዲመለስ ፡ ለማድረግ ፡ ብዙ ፡ ዎች ፡ መከሩት ። ነገር ፡ ግን ፡ የማንንም ፡ ሐሳብ ፡ የማይቀበልና ፡ በዚያው ፡ በራሱ ፡ ሐሳብ ፡ የጸና ፡ ኾኖ፡ተገኘ ። ተመክሮ ፡ የማይመለስ ፡ በመኾኑም ፡ ካደባባያቸው ፡ ወይም ፡ ከማገበራቸው ፡ እንዳይገኝ ፡ በጥበቅ ፡ ተከለከለ ። ብዙ ፡ ሰዎችም ፡ ለሕይወቱ ፡ የሚያሠጉት ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ካንዱ ፡ ስፍራ ፡ ወደ ፡ ሌላው ፡ እየተዘዋወረ ፡ በድብቅ ፡ ይኖር ፡ ነበር ።

ስፒኖዛ ፡ ከትምህርቱና ፡ ከዕውቀቱም ፡ በቀር ፡ በጠባዩ ፡ በኩል ፡ መልካም ፡ ሰው ፡ ነበር ። ጠላቶቹ ፡ እንኳ ፡ በክፋት ፡ አያነሡትም ፡ ወይም ፡ እይመስክሩበትም ፡ ነበር ። ስፒኖዛ ፡ የተወለደው ፡ ባ፲፯፻፴፪ ፡ ዓ. ም. ነው ። ያረፈውም ፡ ባ፲፯፻፸፯ ፡ ዓ. ም. ነው ።

ዐይነት፡ ችግርን፡ በወልድ፤ ይህ፡ ሹሉ፡ ያንኑ፡ ጊዜ፡ እንዲያሳዩ፡ ሽንገው፡ በተበጁ፡ በሹለት፡ ሰዓቶች፡ ሊመሰል፡ ያስፈልጋል ። ይኸውም፡ አንደኛው የሚያሳየውን ጊዜ፡ ሌላውም፡ ሲያሳይ፡ መገኘቱ፡ አንዱ፡ ባንዱ፡ ላይ፡ የፈጠረው፡ ነገር፡ ፍሮ፡ ሳይሆን፡ እንደዚሁ፡ ባንድ፡ ዐይነት፡ አኳኋን፡ እንዲሠሩ፡ ሽንገው፡ ስለ፡ ተበጁ፡ ብቻ፡ ነው ። የሥጋና፡ የመንፈስ፤ የአንጎልና፡ የነፍስ፡ ሥራም፡ በዚህ፡ ዐይነት፡ መንገድ፡ ሊተረጎም፡ የሚገባ፡ ነው፡ ሲል፡ በሰፊው፡ ይገልጻል ።

በጠቅላላም፡ ፈላስፋው፡ ነፍስ፡ በሥጋ፡ ላይ፤ ሥጋም፡ በነፍስ፡ ላይ፡ አንዳች፡ ነገር፡ ሊያደርግ፡ እንደማይችል፡ የሚከተለው፡ የሞኖዶሎጂ፡ ሲስተም፡ ያረጋግጥልናል ። ይኸውም፡ በፈላስፋው፡ አስተያየት፡ በዓለም፡ ላይ፡ በቀጥታ፡ የበዙ፡ አንዳንድ፡ ዓለማት፡ የሹኑ፡ ራሳቸውን፡ የቻሉና፡ በራሳቸው፡ የሚካሄዱ፡ ሞናድስ፡ የሚባሉ፡ አሉ ። እያንዳንዳቸውም፡ በኑሮዎቻቸውና፡ በዕውቀት፡ ረገድ፡ የየራሳቸውን፡ መንገድ፡ የሚከተሉ፡ እንጂ፤ አንደኛው፡ ከሌላው፡ የሚዋሰው፡ ወይም፡ የሚቀዳው፡ ነገር፡ የለም ።

እነሆ፡ የዚህኛውም፡ ፈላስፋ፡ አስተያየት፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ፡ ተመለከተው ፡ ዐይነት ፡ ያለ ፡ ሹኖ ፡ ይገኛል ። የሐሳብንም ፡ መሥመር ፡ በመጥቀስ ፡ B. RUSSELL የተባለው ደራሲ ፡ HISTORY OF WESTERN PHILOSOPHY በሚለው ፡ በታወቀው ፡ ድርሰቱ ፡ በገጽ ፡ ፮፻፮—፮፻፯ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ገልጾታል ።

“... No two monads, he held, can ever have any causal relation to each other; when it seems as if they had, appearance are deceptive. Monads, as he expressed it, are “windowless”... Leibniz held that every monad mirrors the universe, not because the universe affects it, but because God has given it a nature which spontaneously produces this result. There is a “pre-established harmony” between the changes in one monad and those in another, which produces the semblance of interaction. This is obviously an extension of the two clocks, which strike at the same moment because each keeps perfect time. Leibniz has an infinite number of clocks, all arranged by the creator to strike at the same instant, not because they affect each other, but because each is perfectly accurate mechanism...”

ይኸው ፡ ሐሳብ ፡ በሌሎችም ፡ ብዙዎች፡ ፈላስፎች ፡ ዘንድ ፡ ጸድቆ ፡ ይገኛል ።

፩ኛ ፤ ዱያሊዝም (፩) ።

ይህ ፡ ያሁኑ ፡ ቲዎሪ ፡ ሹለት ፡ የተለያዩ ፡ ባሕርያት ፤ ማለት ፡ ሥጋና ፡ መንፈስ፡ እንዳሉና ፡ እያንዳንዳቸውም ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ የግል ፡ ኑሮ ፡ ያለው ፡ መሆኑን ፡ የሚጠቅስ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ።

ማቲሪያሊዝም ፡ ባለፈው ፡ እንደ ፡ ተጠቀሰው ፡ ሥጋ ፡ ወይም ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ እንዳለ ፡ ሲገልጽ ፤ አይዲያሊዝምም ፡ በበኩሉ ፡ መንፈስ፡

(፩) ይህ ፡ ቃል ፡ ከላቲኑ ፡ DUO ከሚለው ፡ ቃል ፡ የመጣ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። ፍቸውም ፡ ሹለት፡ ማለት ፡ ነው ። ከዚሁም ፡ ሊዝም ፡ የተባሉትን ፡ ፊደላት ፡ በመጨረሻው ፡ ላይ ፡ ደርቦ ፡ በሚነገርበት ፡ ጊዜ ፡

ወይም ፡ ረቂቅ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ መኖሩን ፡ ሲናገር ፤ ይህኛው ፡ ግን ፡ የሹለቱንም መግኘት ፡ ያረጋግጣል ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደ ፡ ሦስተኛው ፡ እንዳለፈው ፡ እንደ ፡ ፓራሌሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ሹለቱንም ፡ ካንድ ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ተገኙ ፡ ወይም ፡ ያንድ ፡ ነገር ፡ ሹለት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መልኮች ፡ እንደ ፡ ሹኑ ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ ሳይሆን ፡ ሹለቱንም ፡ ራሳቸውን ፡ እንደ ፡ ቻሉ ፡ ዐይነት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮች ፡ አድርጎ ፡ ያስባቸዋል ።

በዓለም ፡ ላይ ፡ ያሉት ፡ ነገሮችና ፡ የሚፈጸሙት ፡ ድርጊቶች ፡ ሹሉ ፡ ያው፡ ዐይነት ፡ ተፈጥሮ ፡ የሌላቸው ፡ ፍጹም ፡ የተለያዩ ፡ ነገሮች ፡ ስለ ፡ ሹኑ ፤ ሹሉም ፡ ካንድ ፡ ምንጭ ፡ ይፈልቃሉ ፡ ብሎ ፡ ለመናገር ፡ የማይቻል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ሹለት፡ የተለያዩና ፡ ለየራሳቸው ፡ የሹኑ ፡ ምንጮች ፡ እንዳሉ ፡ ማሰብ ፡ አለብን ። አንደኛው ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ያላቸው ፡ ነገሮችና ፡ ድርጊቶች ፡ የሚመጡበት ፡ ሲኾን ፤ ሹለተኛውም ፡ የመንፈስ ፡ ጠባይ ፡ ያላቸው ፡ ነገሮች ፡ የሚፈልቁበት ፡ ነው ።

እነሆ ፡ የዚህም ፡ ያራተኛው ፡ ቲዎሪ ፡ አቅጣጫ ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ያለ ፡ ነው ።

ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ይህን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ አናክሳጎራስ ፡ ሶቅራጥስ ፡ ፕላቶን ፡ አሪስቶትል ፡ የተባሉት ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ። ካዲሱ ፡ ዘመንም ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ ብዙዎች ፡ የደገፉት ፡ ሲኾን ፤ ከሹሉም ፡ በበለጠ ፡ አኳኋን ፡ የተቀበለው ፡ ዴካርት ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። የተናገረውም ፡ ቃል ፡ ከብዙ ፡ በጭቁ ፡ ከዚህ ፡ ባታች ፡ ተመልክቶዋል ።

እያንዳንዳችን ፡ ልብ ፡ አድርገን ፡ ስንመለከት ፡ ከዚያው ፡ ካንድ ፡ ስፍራ ፡ ሊፈልቅ ፡ የማይቻል ፡ ሹለት ፡ የተለያዩና ፡ ለየራሳቸው ፡ የሹኑ ፡ ትርጓሜዎችን ወይም ድርጊቶችን ፡ እናገኛለን ። እነርሱም ፡ በመልክ ፡ ሹኑ ፡ ወይም ፡ በጠባይ ፡ ፍጹም የተለያዩ ፡ ናቸው ። የተለያዩ ፡ ነገሮችም ፡ እንደ ፡ መሆናቸው ፡ መጠን ፤ ሹለቱም ፡ ከዚያው ፡ ካንድ ፡ ነገር ፡ ሊመነጩ ፡ አይችሉም ። ስለዚህ ፡ ከሹለት ፡ የተለያዩ ፡ ምንጮች ፡ እንደ ፡ ሚፈልቁ ፡ አድርገን ፡ ልናስባቸው ፡ ያስፈልጋል ። እነርሱም ፡ ሥጋና ፡ መንፈስ ፡ የተባሉት ፡ ባሕርያት ፡ ናቸው ።

ማቲሪያሊዝም ፡ የነፍስ ፡ ሥራዎች ፡ የሹኑትን ፡ ሹሉ ፡ ከሥጋ ፡ (ከአንግሎ ፡) እንደ ፡ ተገኙ ፡ አድርጎ ፡ ሲናገር ፡ ከትልቅ ፡ ስሕተት ፡ ላይ ፡ ወድቋል ። እንደዚሁም ፡ አይዲያሊዝም ፡ የሥጋን ፡ ወይም ፡ የግዙፍ ፡ ነገርን ፡ መኖር ፡ በመጠራጠር ፡ የሚያቀርብ

ሹለትነትን ፡ ያመለክታል ። ቃሉም ፡ ባሬ ፡ በአራቱ ፡ የአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ገብቶ ፤ ማለት ፡ በእንግሊዝኛም ፡ DUALISM በፈረንሳይኛም ፡ DUALISME በጀርመንኛም ፡ DUALISMUS በእጣሊያኛም ፡ DUALISMO እየተባለ ፡ ሲሠራበት ፡ ይገኛል ። እንዲህም ፡ ተብሎ ፡ የሚጠራበትም ፡ ምክንያት ፡ ሹለት ፡ መነሻዎችን ፡ የሚጠቅስ ፡ በመሆኑ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ዋናው ፡ ስሜቱ ፡ ዓለሙ ፡ ሹለት ፡ መሠረታዊ ፡ ነገሮችን ፡ ይኸውም ፡ ነፍስንና ፡ ሥጋን ፤ መንፈሳዊና ፡ ግዙፍ ፡ ነገሮችን ፡ በውስጡ ፡ ይዞ ፡ በሹለቱም ፡ ይመራል ። ሹለቱንም ፡ ይዞ ፡ በሹለቱም ፡ በኩል ፡ ሹኖ ፡ ይገለጻል ፡ ማለት ፡ ነው ።

በው ፡ አስተያየትና ፡ ሥጋን ፡ እንደ ፡ ትርፍ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርጎ ፡ የሚደግፈው ፡ አስተያየት ፡ የተሳካ ፡ አይደለም ።

ኸለቱም ፡ ነገሮች ፤ ማለት ፡ ነፍስም ፡ ሥጋም ፡ በሰው ፡ ላይ ፡ እንዳሉ፡መቀበል፡ ግዴታ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ይህንን ፡ ዐይነት ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ ሌሎችም ፡ ብዙ ምች ፡ ፈላስፎች ፡ ሲገኙ ፤ ከውስጣቸው ፡ ዋና፡ ዋናዎቹን፡ስንጠቅስ፡ H. DRIESCH, N. HARTMANN የተባሉት ፡ ይመጣሉ ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ቲዎሪዎች ፡ ላይ ፡ ለማድረግ ፡ የሚቻል ፡ ጥቂት ፡ የሐሳብ ፡ ፍርድ ።

አንቶሎጂ ፡ ለተባለው ፡ ፕሮብሌም ፡ የተሰጡት ፡ አስተያየቶች ፡ ኹሉ ፡ በነዚህ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተገለጹት ፡ አራት ፡ ቲዎሪዎች ፡ ተጠቃልለው ፡ ይነገራሉ ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ የነዚህን ፡ የአራቱንም ፡ ቲዎሪዎች ፡ ሐሳብ ፡ ወስደን ፡ በያንዳንዳቸው ፡ ላይ ፡ አንዳንድ ፡ አስተያየት ፡ እናቀርባለን ። ይህንንም ፡ በማድረግ ፡ ስሕተታቸውና ፡ እውነትነታቸው ፡ ኹሉ ፡ ከምን ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ሊገለጽ፡ይቻላል። ይህንንም ፡ ሥራ ፡ ስንፈጽም ፡ ተራውን ፡ መሄድ ፡ ስላለብን ፡ የመጀመሪያውን ፡ የማቲሪያሊዝምን ፡ ቲዎሪ ፡ እንወስዳለን ። ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ተመለከት ነው ፡ የእግዚአብሔርንም ፡ መኖር ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ የነፍስን ፡ ጉዳይ ፡ ፈጽሞ ፡ የማይቀበልና ፡ በጠቅላላም ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ሌለ ፡ የሚናገርና ፡ የሃይማኖትን ፡ ጉዳይ ፡ በሙሉ ፡ የሚክድ ፡ ሐሳብ ፡ መኾኑን ፡ ተመልክተናል ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ተናገርነው ፡ እውነተኛውንና ፡ ሐሰተኛውን ፡ ነገር ፡ ለመግለጽ ፡ እንሞክራለን ።

መጀመሪያ ፡ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ ጉዳይ ፡ ሲናገር ፤ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ ከፍርሀትና ፡ ከድንቁርና ፡ የመጣ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ሐሰት ፡ ነገር ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ ከዚህ ፡ ከሚታየውና ፡ ከሚጨበጠው ፡ ዓለም ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ሲል ፡ በሰፊው ፡ የገለጸው ፡ ሐሳብ ፡ አእምሮ ፡ ባለው ፡ ሰው ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ ትክክለኛ ፡ አስተያየት ፡ ተቈጥሮ ፡ ሊደገፍ ፡ አይቻልም ። ስለዚህም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎችና ፡ እውነተኞች ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ፡ምን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ እንዳላቸው ፡ እንገልጻለን ።

በእውነቱ ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ እንደሚለው ፡ እግዚአብሔር ፡ የለም ፡ ብሎ ፡ መናገር ፡ ከቶ ፡ ትክክለኛ ፡ ሐሳብ ፡ አይደለም ። የዚህን ፡ ዓለም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮች ፡ በሚገባ ፡ ለመረዳትና ፡ የሚስማማቸውንም ፡ ትርጉም ፡ ልንሰጣቸው ፡ የምንችለው ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ስንቀበል ፡ ብቻ ፡ ነው ። ያለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ብዙዎች፡ነገሮች ፡ በቂ ፡ ትርጓሜ ፡ ሳያገኙ ፡ የሚቀሩ ፡ መኾናቸው ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ደግሞም ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ያላቸውን ፡ አስተያየት ፡ የተመለከትንም፡እንደ ፡

ኾን ፤ ብዙዎቹ ፡ ይህንን ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ የሚቀበሉ ፡ ኾነው ፡ እናገኛቸዋለን ። ማቲሪያሊስቶች ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ ከድንቁርና ፡ የመጣ ፡ ነው፡እንዳሉት፡ በኢኮን ፡ ኖሮ ፤ ከማናቸውም ፡ ዘመን ፡ ይልቅ ፡ ዛሬ ፡ ጥበብ ፡ በተስፋፋበት ፡ በዚህ ፡ አስደናቂ ፡ በኾነው ፡ በጅኛው ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ የምንገኝ ፡ ሰዎች ፡ ይህን ፡ የእግዚአብሔርን ፡ እምነት ፡ ከልባችን ፡ አውጥተን ፡ በጣልነው ፡ ነበር ። ይልቁንም ፡ ደግሞ ፡ ስማቸው ፡ በዓለም ፡ ኹሉ ፡ ከዳር ፡ እስከ ፡ ዳር ፡ የሚያስተጋባው ፡ ታላላቅ ፡ የሳይንስና ፡ የፍልስፍና ፡ ሰዎች ፡ በዚሁ ፡ እምነት ፡ ውስጥ ፡ ኹነው ፡ መገኘታቸው ፡ የሚያስገርም ፡ ነው ። እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ይህ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ በድንቁርና ፡ ምክንያት ፡ የተፈጠረ ፡ በኢኮን ፡ ኖሮ ፤ ስንትና ፡ ስንት ፡ ነገር ፡ መርምረው ፡ ዛሬ ፡ ለምንመለከተው ፡ ለሳይንስ ፡ ጥበብ ፡ እንኳን ፡ መሠረት ፡ የጣሉ ፡ ሲኮኑ ፤ የሞቱትም ፡ ኾኑ ፡ አሁን ፡ በሕይወት ፡ ያሉት ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ እንዴት ፡ ከዚህ ፡ እምነት ፡ ነጻ ፡ ለመውጣት ፡ ሳይችሉ ፡ ቀሩ ? ታዲያስ ፡ እኛስ ፡ ከነዚህ ፡ የበለጠ ፡ የነማንን ፡ መሪነት ፡ እንሻለን ?

በእውነቱ ፡ ከጥንትም ፡ ዘመን ፡ ኾነ ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፤ ከዚያም ፡ ደግሞ ፡ አልፎ ፡ አሁን ፡ ባለንበትም ፡ ዘመን ፡ የተነሡት ፡ የሳይንስ ፡ አባቶች ፡ እየተባሉ ፡ የሚጠሩት ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ኹሉ ፤ ስለዚሁ ፡ ጉዳይ ፡ የሚሉትን ፡ ቃል ፡ ብንሰማ ፡ ኹሉም ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ያላቸውን ፡ እምነትና ፡ እንዲሁም ፡ ስለ ፡ ርሱ ፡ የሚሰማቸውን ፡ ትልቅ ፡ አክብሮት ፡ በልዩ ፡ ልዩ፡ቃል፡ሲገልጹ ፡ እናገኛቸዋለን ። ከተናገሩትም ፡ ውስጥ ፡ ጥቂቶቹን ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ለመጥቀስ ፡ ይቻላል ።

ስለዚሁ ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ ሊኔ ፡ የተባለ ፡ ሊቅ ፡ የሰጠው፡እንዲህ ፡ የሚል ፡ ቃል ፡ ይገኛል ። ጎልፈትና ፡ ወሰን ፡ የሌለው ፡ ኹሉን ፡ ዐዋቂና ፡ ጎያል፡የኾነ ፡ ፈጣሪ ፡ ባጠገቤ ፡ ሲያልፍ ፡ አየሁት ። ርግጥ ፡ ነው ፡ ፊት ፡ ለፊት ፡ አላየኹትም ። ያየሁት ፡ በፍጥረት ፡ ሥራው ፡ በኩል ፡ ነው ። በዚህ ፡ በፍጥረት ፡ ሥራውም ፡ እንዳየሁት ፡ ኹሉ ፡ ወዲያው ፡ በመደነቅ ፡ እንደ ፡ ደንቄሮና ፡ እንደ ፡ ድዳ ፡ ዐይነት ፡ ኾንሁ ። በእውነቱ ፡ ከትንሹ ፡ እስከ ፡ ትልቁ ፡ ድረስ ፡ ያለው ፡ ሥራው ፡ ኹሉ ፡ የቱን ፡ ያኸል ፡ ጥበብና ፡ ጎይል ፡ ይታይበት ፡ ይመስላችኋል ! እንዴትስ ፡ ዐይነት ፡ ፍጹምነት ! !

ሌላም ፡ አምፒር ፡ የተባለ ፡ የፈረንሳይ ፡ ሊቅ ፡ እነሆ ፡ ባጭሩ ፡ የገለጸው ፡ እምነት ፡ የዓለሙ ፡ ድንቅ ፡ ሥራ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፤ ዐዋቂነቱንና ፡ ጎያልነቱንም ፡ ጭምር ፡ እንድናረጋግጥ ፡ ያደርገናል ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

ኬፕለር ፡ የተባለውም ፡ ትልቁ ፡ የጀርመን ፡ ሊቅ ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር፡ያለውን፡ የአክብሮት ፡ ስሜት ፡ ከዚህ ፡ በሚለጥቁት ፡ የቃላት ፡ ዐይነት ፡ ይገልጽልናል ። ፈጣሪዬ ፡ ሆይ ፤ ሥራህን ፡ እንዳመሰግን ፡ ስለ ፡ ፈቀድህልኝ ፡ እባርክህለሁ ፤ እቀድስህማለሁ ። በሰጠኸኝ ፡ አእምሮ ፡ የሕይወቴን ፡ መልእክት ፡ ከፍጻሜ ፡ አደረስሁ ፤ የሥራህንም ፡ ተአምር ፡ ለሰዎች ፡ ገለጽሁ ። ነገር ፡ ግን ፡ ምናልባት ፡ ባደረግኋቸው ፡ ሥራዎች ፡ አንተ ፡ የምትከበርበትን ፡ መንገድ ፡ ከማሰብ ፡ ይልቅ ፡ ለራሴ ፡ ስም ፡ ብዬ ፡ በውዳሴ ፡

ከንቱ፡ያደረግሁት ፡ ነገር ፡ ቢኖር ፡ በደግነትህና ፡ በቸርነትህ ፡ ይቅር ፡ በለኝ ። ሕግንና ፡ ሥርዐትን ፡ የተመላችሁ ፡ የሰማይ ፡ ዓለቶች ፡ ኹሉ ፡ ጌታን ፡ አመስግኑ ፡ ነፍሴም ፡ ይኸንኑ ፡ ጌታ ፡ አመስግኝ ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

ከጽኑው ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ ማክስ ፡ ፕላንክ ፡ የተባለው ፡ የታወቀው ፡ የጀርመን ፡ ሊቅም ፡ በዚህ ፡ በሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ሐሳቡን ፡ ሲገልጽ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ የተመለከቱትን ፡ ቃላት ፡ ሰጥቷል ።

ያለፈው ፡ ዘመን ፡ ትቶልን ፡ የሄደው ፡ የማቲሪያሊዝም ፡ መንፈስ ፡ በወጣቶች ፡ ላይ ፡ ብዙ ፡ መጥፎ ፡ መንፈስን ፡ የፈጠረ ፡ ኾኗል ። . . . የፊዚክስ ፡ ጥናት ፡ ዛሬ፡የደረሰበት ፡ ውጤት ፡ ዓለሙ ፡ በሙሉ ፡ የአእምሮ ፡ አካሄድ ፡ እንዳለውና ፡ የተሠራውም ፡ ግልጽ ፡ በኾነ ፡ ጥበብ ፡ መኾኑን ፡ የሚያመለክት ፡ ኾኖ ፡ ተግኝቷል ። የዚህም ፡ የሳይንስ ፡ ጥናት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ፍጥረትን ፡ ከበላይ ፡ ኾኖ ፡ ከሚመራና ፡ ከሚያስተዳድር ፡ ካንድ ፡ ጎያል ፡ ፈጣሪ ፡ ሐሳብ ፡ ዘንድ ፡ እንደሚቀርብን ፡ ሊታመን ፡ የሚችል ፡ ነው ። ዓለሙን ፡ የሚገዛና ፡ የሚመራ ፡ አንድ ፡ ከፍተኛ ፡ ጎይል ፡ በርግጥ ፡ አለ ፡ ሲል ፡ የነበረውን ፡ እምነት ፡ ገልጿል ።

እንደዚሁም ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ ኬፕለር ፡ ስንል ፡ የጠቀስነው ፡ የጀርመን ፡ ሊቅ ፡ በእግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ የሚያምን ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ዋና ፡ ክርስቲያንም ፡ ነበር ። ሳይሞትም ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ በመቃብሩ ፡ ላይ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ በግጥም ፡ ያሉትን ፡ ቃላት ፡ እንዲጻፉላት ፡ ያደረገ ፡ መኾኑ ፡ ይነገራል ። ይህም ፡ በእውነቱ ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ትሔትና ፡ ሃይማኖተኛ ፡ እንደነበር ፡ ያመለክተናል ። ቃሉም ፡ ይህ ፡ ከዚህ፡እንደሚከተለው ፡ ነው ።

የጳውሎስን ፡ ጸጋ ፡ ስጠኝ ፡ አልልህም ፡

እንዲሁም ፡ የጴጥሮስን ፡ አለምንህም ።

ግን ፡ የምለምንህ ፡ ጌታዬ ፡ ይህ ፡ ነው ፡

ይኸውም ፡ በመስቀልህ ፡ ለነበረው ፡ ሰው ፡

ያረከውን ፡ ምሕረት ፡ ለኔም ፡ አርግልኝ ፡ ነው ።

እንዲሁም ፡ በሃይማኖትና ፡ ይኸንኑ ፡ በመሰለ ፡ ክርስቲያናዊ ፡ መንፈስ ፡ ስማቸው ፡ የታወቀ ፡ ሌሎችም ፡ ብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ይገኛሉ ። ከነርሱም ፡ ውስጥ ፡ ሰር ፡ አይዛክ ፡ ኒውተን ፡ የተባለውን ፡ የእንግሊዝ ፡ ሊቅ ፡ ለመጥቀስ ፡ ይቻላል። ይህም ፡ ሰው ፡ ከትሕትናውና ፡ ከፍጹም ፡ እምነቱ ፡ ሌላ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ስም ፡ ሲነሣ ፡ እንኳ ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ክብር ፡ እንደሚሰጠው ፡ (፩) ፡ የሚነገርለት ፡ ከፍተኛ ፡ ዝና ፡ እንዳለው ፡ ሊታወስ ፡ ይህ ፡ ብቻ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖተኛነቱ ፡ በቂ ፡ ምስክር ፡ የሚኾን ፡ ነው ።

ርግጥ ፡ ነው ፡ ብዙ ፡ ዓመታት ፡ በሳይንስ ፡ ምርመራ ፡ ላይ ፡ ያልተቀመጡትና ፡ ጠልቀው ፡ ለመመርመርም ፡ የተፈጥሮ ፡ ችሎታና ፡ ፈቃድ ፡ የጎደላቸው ፡ አንዳንድ ፡ በስም ፡ ሳይንቲስቶች ፡ የተባሉ ፡ ዝቅተኞች ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡

(፩) ክቡር ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ሚካኤል ፤ ኢትዮጵያና ፡ ምዕራባዊ ፡ ሥልጣኔ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፳ ፡ ተመልከት ።

በመካድ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የክሕደት ፡ ትምህርት ፡ ማስተማራቸውና መስበካቸው ፤ በዚህም ፡ ብዙዎችን ፡ ከቀድሞ ፡ ሃይማኖታቸው ፡ በማሰናከል ፡ ብዙ ፡ መጥፎ ፡ ነገር ፡ እንደፈጠሩ ፡ የሚካድ ፡ አይደለም ። ይህንንም ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ራሳቸው ፡ ክደው ፡ ሌሎችንም ፡ በማስካድ ፡ ብዙዎችን ፡ ቀድሞ ፡ ሃይማኖተኞችና ፡ ቀና ፡ ሰዎች ፡ የነበሩትን ፡ በመጥፎ ፡ ስብከት ፡ ከእምነታቸው ፡ እያፈናቀሉ ፡ እግዚአብሔርንም ፡ የማይፈሩ ፡ ለሰውም ፡ ርኅራሄ ፡ የሌላቸው ፡ ጨካኞች ፡ አድርገው ፡ ከማናቸውም ፡ የግብረ ፡ ገብነት ፡ ሥራ ፡ ኹሉ ፡ ውጭ ፡ እንዲኾኑ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ የዕንቅፋት ፡ ምክንያት ፡ የኾኑትን ፡ ሰዎች ፡ በመጥቀስ ፡ ትልቁ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ደራሲ ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ሚካኤል ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ በተመለከተው ፡ መልካም ፡ ቃል ፡ ጠቅሰውታል ።

. . . ፈጣሪ ፡ አምላክ ፡ የለኝም ፤ ሥነ ፡ ፍጥረቱም ፡ ከተለምዶ ፡ ጠባይ ፡ የተገኘ ነው . . . ይህን ፡ የመሰለ ፡ ሰውን ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ጋራ ፡ የሚያቆራርጥ ፡ ስሕተት ፡ የሞላበት ፡ ትምህርት ፡ የሚያስተምሩ ፡ ፈላስፎች ፡ በየጊዜው ፡ ተነሥተዋል ። እነሱም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ዕድሜያቸውን ፡ ፈጅተው ፡ ወደማይመለሱበት ፡ ዓለም ፡ ቢኬዱ ፡ በመጸሐፍት ፡ ተጽፎ ፡ የቀረው ፡ ትምህርታቸው ፡ የብዙዎችን ፡ ሰዎች ፡ መንፈስ ፡ ሲመርዘው ፡ ይኖራል ። እንደነዚህ ፡ ያሉት ፡ ፈላስፎችና ፡ ሊቃውንት ፡ የሚያስከትሉት ፡ ጠንቅ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ክደው ፡ ከማስካድ ፡ በላይ ፡ የሰው ፡ ሕሊናና ፡ አእምሮ ፡ የተቋቋሙበትን ፡ ሥነ ፡ ሕግጋት ፡ ኹሉ ፡ ሰባብረው ፡ እየጣሉ ፡ ሰውን ፡ ማነኛውንም ፡ ክፉ ፡ ሥራና ፡ አመጽ ፡ ለመሥራት ፡ የማይመለስ ፡ ማገጃና ፡ ልጓም ፡ የሌለው ፡ አደገኛ ፡ አውሬ ፡ ያደርጉታል ። እንደነ ፡ ሙሶሊኒና ፡ እንደነ ፡ ሂትለር ፡ ያሉ ፡ ለዓለም ፡ ጠንቅ ፡ የኾኑ ፡ ሰዎች ፡ ሕዝብን ፡ ለመበጥበጥና ፡ የዓለምንም ፡ ሕዝቦች ፡ ስም ፡ ከማይገኝለት ፡ የመከራና ፡ ሰይጣናዊ ፡ መንፈስ ፡ እየተከተሉ ፡ መኾኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው (፩) ።

ይህም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ያለው ፡ ቃል ፡ የሚያመለክተን ፡ የእግዚአብሔር ፡ እምነትና ፡ በጠቅላላ ፡ የሃይማኖት ፡ ነገር ፡ የቱን ፡ ያኽል ፡ የሰውን ፡ ልጅ ፡ በግብረ ፡ ገብነት ፡ አኗኗር ፡ ውስጥ ፡ ሊይዘው ፡ ሲችል ፡ ሳለ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ፍርሀት ፡ ከሰው ፡ ልቡና ፡ በጠቅ ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ ሰው ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ልጓም ፡ የሌለው ፡ አውሬ ፡ መኾኑን ፡ የሚጠቅስ ፡ ቃል ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ሐሳብ ፡ ሊቃውንት ፡ በሙሉ ፡ የተባበሩበትና ፡ የተስማሙበት ፡ በኑሮም ፡ ላይ ፡ በኤክስፒሪያንስ ፡ እያንዳንዳችን ፡ ልናረጋግጠው ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ መንገድ ፡ ብዙዎችን ፡ ወደ ፡ ክሕደት ፡ የሚያመጡና ፡ የኑሮዋቸውንም ፡ መልክ ፡ የሚያበላሹ ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ መኖራቸውንና ፡ ወደ ፊትም ፡ ቢኾን ፡ የሚነሡ ፡ መኾናቸውን ፡ ዐውቆ ፡ ራሱ ፡ ክርስቶስ ፡ ለእንደዚህ ፡ ላሉት ፡ ዕንቅፋት ፡ ለሚኾኑ ፡ ሰዎች ፡ « ከለዚህም ፡ ከታናሾች ፡ በኔ ፡ ከሚያምኑት ፡ አንዱን ፡ ያሰናከለ ፡ የወፍጮ ፡ ደንጊያ ፡ ባንገቱ ፡ ታስሮ ፡ ወደ ፡ ጥልቅ ፡ ባሕር ፡ መስጠም ፡ ይሻለዋል ፡ (ማቴ ፡ ም ፡ ፲፰ ፡ ቀ ፡ ፯) ሲል ፡ በመጥቀስ ፡ የሚያገኛቸውንም ፡ ብርቱ ፡

(፩) ክቡር ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ሚካኤል ፤ የቅጣት ፡ ማዕበል ፡ ገጽ ፡ ከ፪-፳ ፡ ተመልከት ።

ቅጣት ፡ ጭምር ፡ አስታውቋል ። ከዚያም ፡ እልፍ ፡ ብሎ ፡ በዚሁ ፡ ምዕራፍ ፡ በ፯ኛው ፡ ቀኑ ፡ ላይ ፡ «ወየለት» ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

ይኸን ፡ እንጂ ፤ አንዳንድ ፡ ማቴሪያሊስቶች ፡ ሃይማኖትን ፡ በመቃወም ፡ አንዳንድ ፡ አጉል ፡ ሐሳብ ፡ ሲገልጹ ፡ ቢገኙም ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ሃይማኖትን ፡ የሚደግፉ ፡ ስለኾነ ፡ ከነዚያኞቹ ፡ የምንፈራው ፡ ነገር ፡ የለንም ። ምክንያቱም ፡ የታላላቆቹ ፡ ሊቃውንት ፡ አስተያየት ፡ እንደሚበልጥና ፡ እምነትም ፡ ሊጣልበት ፡ የሚችለው ፡ የእነርሱ ፡ መኾኑን ፡ ከተቀበልን ፡ ዘንድ ፡ የግዴታ ፡ በዚህም ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ የሚሰጡትን ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ አድርገን ፡ መቀበል ፡ ያስፈልገናል ።

ደግሞም ፡ በእውነቱ ፡ በመጨረሻው ፡ ክፈለ ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ በሳይንቲስቶች ፡ በኩል ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ለውጥ ፡ ተፈጽሞዋል ። ቀደም ፡ ብሎ ፡ አይሎ ፡ የነበረው ፡ የማቴሪያሊዝም ፡ መንፈስ ፡ ዛሬ ፡ ተሸንፎ ፡ ወድቋል ። ከዚያ ፡ በፊት ፡ ማቴሪያሊዝም ፡ ብዙውን ፡ አጥለቅልቆት ፡ ነበር ። ኋላ ፡ ግን ፡ ይኸንኑ ፡ በፊት ፡ ጊዜ ፡ አይሎ ፡ የነበረውንና ፡ ኋላ ፡ የወደቀውን ፤ በዚህም ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ በሳይንቲስቶች ፡ መካከል ፡ የተፈጸመውን ፡ ትልቅ ፡ ለውጥ ፡ ገት ፡ የተባለው ፡ ትልቁ ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋና ፡ ባለ ፡ ቅኔ ፡ ሲጠቅስ ፡ እንዲህ ፡ ብሎዋል ።

ከዚህ ፡ በፊት ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ ይጠራጠሩ ፡ የነበሩት ፡ በሕዝብ ፡ ፊት ፡ ዐዋቂዎች ፡ ተብለው ፡ ይታሰቡ ፡ የነበሩት ፡ ሰዎች ፡ ነበሩ ። የዚህም ፡ የእግዚአብሔር ፡ እምነት ፡ የነበረው ፡ በተራው ፡ ሕዝብ ፡ ልቡናና ፡ ብዙም ፡ ዕውቀት ፡ ባልነበራቸው ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ ነበር ። ዛሬ ፡ ግን ፡ ዐዋቂዎችና ፡ ጠቢባን ፡ የተባሉት ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ የሚቀበሉ ፡ ኾነው ፡ ሳለ ፤ ይህን ፡ የሚክዱ ፡ ኹነው ፡ አሁን ፡ የተገኙት ፡ ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ትምህርትና ፡ ጥልቅ ፡ ዕውቀት ፡ የሌላቸው ፡ አንዳንድ ፡ ትናንሽ ፡ ሰዎች ፡ ኾነዋል ፡ ሲል ፡ የዘመኑን ፡ ለውጥ ፡ ገልጿል ።

በእውነቱ ፡ በጠቅላላ ፡ ያሁኖቹ ፡ የታወቁት ፡ ሳይንቲስቶችና ፡ የዓለም ፡ ሊቃውንት ፡ የማቴሪያሊዝምን ፡ ሐሳብ ፡ በብዙ ፡ ሲቃወሙት ፡ ይገኛሉ ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ የፈረንሳዊውን ፡ ሊቅ ፡ የዣን ፡ ዣክ ፡ ሩሶን ፡ ሐሳብ ፡ ለመጥቀስ ፡ እንወዳለን ። ቃሉም ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ያለ ፡ ነው ።

ማቴሪያሊዝም ፡ የሚሰጣቸውን ፡ አንዳንድ ፡ ስሜተ ፡ ቢስ ፡ የኾኑ ፡ ሐሳቦችንና ፡ አስተያየቶችን ፡ ለመበቀል ፡ አንችልም ። እግዚአብሔርን ፡ በራሴና ፡ በቀረውም ፡ በዙሪያዬ ፡ ባለው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ እረዳዋለሁ ። አንድ ፡ ደኅና ፡ ሳይንቲስትም ፡ ከፍጥረት ፡ በላይ ፡ የኾነ ፡ አንድ ፡ ከፍተኛ ፡ ጎይል ፡ መኖሩን ፡ ይጠራጠራል ፡ ብዬ ፡ አላስብም ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ ባሉት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ እመለከታለሁ። ይህንንም ፡ ሳደርግ ፡ በውስጣቸው ፡ ሥነ ፡ ሥርዐትና ፡ ቀንጅና ፡ አያለሁ ። ዓለሙን ፡ በመመልከት ፡ አእምሮዬን ፡ እስከ ፡ እግዚአብሔር ፡ ድረስ ፡ ለማቅናት ፡ እችላለሁ ። እናንተ ፡ ግን ፡ እንስሳትን ፡ እንድመስል ፡ ልታደርጉኝ ፡ ታስባላችሁ ። አዬ፡የተባላሽች ፡

ነፍስ ! ትርጉምና ፡ ስሜት ፡ የሌለው ፡ ወልጋዳው ፡ ፍልስፍናህ ፡ ከእንስሳት ፡ ደረጃ ፡ ያወርድሃል ። ነገር ፡ ግን ፡ መንፈስህ ፡ የምታስተምረውንና ፡ የምትሰራፈውን ፡ የማይረባ ፡ ቃል ፡ ሲያስተባብልብህ ፡ ይገኛል ። ግን ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ አጥፊ ፡ የኾነ ፡ ካንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ አፍ ፡ የሚወጣውን ፡ ቃል ፡ እያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ በተቻለ ፡ አኳኋን ፡ ይርቀው ፡ ዘንድ ፡ ያስፈልጋል ። በጠቅላላ ፡ የሰው ፡ ዘር ፡ የሚያከብረውንና ፡ የሚተማመንበትን ፡ በማስተው ፡ አንዳንድ ፡ ትላልቅና ፡ እውነተኛ ፡ የኾኑ ፡ ጠቃሚ ፡ ሐሳቦችን፡በመቃወም ፡ ከድኾችም ፡ ከሀብታምም ፡ ወገን ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎችን ፡ ከሚያጽናኑዋቸው ፤ መጥፎ ፡ መጥፎ ፡ ነገሮችንም ፡ ከመሥራት ፡ የሚገታቸውን ፡ አንዳንድ ፡ ጠቃሚ ፡ ነገሮችን ፡ ከተመሉ ፡ ሐሳቦች ፡ ለማፈናቀል ፡ የሚደረገው ፡ ኹሉ ፡ ትግል ፡ ሰውን ፡ ከፍ ፡ ካለ ፡ ጉዳት ፡ ላይ ፡ የሚጥለው ፡ መኾኑ ፡ አይጠረጠርም ፡ ሲል ፡ አመልክቷል ።

በእውነቱ ፡ በዚህ ፡ በማቴሪያሊዝም ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ አለመኾኑ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ለሰውም ፡ ሕሊናና ፡ ተፈጥሮ ፡ ፍጹም ፡ የማይስማማና ፡ አጥጋቢ ነትም ፡ እንደሌለው ፡ ይህንንም ፡ በተጨማሪ ፡ ብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ገልጸውታል ። በቅርብ ፡ ጊዜም ፡ ውስጥ ፡ የሳይኮሎጂ ፡ ምርመራ ፡ የሰው ፡ ቀጥተኛው ፡ ተፈጥሮው ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ላይ ፤ ማለት ፡ መንፈሳዊና ፡ ረቂቅ ፡ ወደኾነ ፡ ዓለም ፡ መመልከት ፡ እንደኾነ ፡ አስረድቷል ። ይኸውም ፡ ከሰው ፡ ልቡና ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብና ፡ የመንፈሳዊ ፡ ዓለምን ፡ መኖር ፡ ጉዳይ ፡ ለማጥፋት ፡ እንደማይቻል ፤ ኹለተኛም ፡ ደግሞ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሙከራ ፡ ራሱን ፡ የሰውን ፡ ተፈጥሮ ፡ እንደማፍረስና ፡ እንደማበላሸት ፡ ያኸል ፡ የሚቈጠር ፡ መኾኑ ፡ ተረጋግጧል ።

ለምሳሌ ፤ አንድ ፡ ሊቅ ፡ ስለዚህ ፡ ነገር ፤ ማለት ፡ የእግዚአብሔርንና ፡ የመንፈሳዊ ፡ ዓለምን ፡ ሐሳብ ፡ ከሰው ፡ መንፈስ ፡ ፈጽሞ ፡ ለማጥፋት ፡ ወይም ፡ ለመደምሰስ ፡ የማይቻል ፡ መኾኑንና ፡ ሰው ፡ በተፈጥሮው ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ሃይማኖት ፡ ዓለም ፡ እንደሚመራ ፡ ሲያመለክት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ቃል ፡ ጽፏል ።

ሰው ፡ ጥናቱን ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ ብቻ ፡ ሊወስንና ፡ ከዚህም፡ውጭ፡ወደ ፡ ኾነው ፡ ነገር ፡ አልሄድም ፡ ብሎ ፡ ራሱን ፡ ለመግታት፡አይችልም።በዙ፡ጊዜ፡ሳንወድና፡ደግሞም ፡ ሳናስበው ፡ ያለ ፡ ፈቃዳችን ፡ ረቂቅ ፡ ወደ ፡ ኾነ ፡ ወደ ፡ ሃይማኖት ፡ ዓለም ፡ በዐይነ ፡ ልቡናችን ፡ ተጉዘን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮችን ፡ ስናወጣና ፡ ስናወርድ ፡ እንገኛለን ፡ ይላል ።

ይህም ፡ ሐሳብ ፡ የሚያመለክተን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የፖሊቲሺዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎችና ፡ የዚህ ፡ ያሁኑ ፡ የማቴሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ እንደሚሉት ፡ ሳይኾን ፤ ማለት ፡ ሰው፡ሕሊናውን፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ረቂቅ ፡ ዓለም ፡ ሳይሰድ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ብቻ ፡ ሊወስን ፡ እንደማይቻለው ፡ የሚገልጽ ፡ እውነትን ፡ የተመረከብ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሰው ፡ ተፈጥሮው ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ የሚያመራ ፡ መኾኑን ፡ የሚያመለክት ፡ ቃል ፡ ነው ።

ዲህ ፡ መስሎ ፡ የሚታየን ፡ ለኛ ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ኾነስ ፡ ማን ፡ ያውቃል ? ይኸውም ፡ ማለት ፡ ነገሩን ፡ በተለመደው ፡ በፊዚካል ፡ ረገድ ፡ ሳይኾን ፡ በሚታፈዝበት ፡ መንገድ ፡ ወስደን ፡ ስንመለከተው ፡ ማለታችን ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ላይ ፡ ሌላም ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ የፈረንሳይ ፡ ሊቅ ፡ POINCARÉ (ፈ. እ. ኤ. አ. ፩፰፻፶፬-፩፱፻፲፪ ዓ. ም.) የተባለ ፡ ሰው ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ፈላስፋ ፡ ዐይነት ፡ ቃል ፡ ተናግሯል ። ቃሉም ፡ ይህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

በሒሳብ ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ የሚገለጹት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳቦች ፡ ኹሉ ፡ ርግ ጠኛነታቸው ፡ (እውነተኛነታቸው ፡) ላንድ ፡ ችተል ፡ ለኾነ ፡ ማስተዋል ፡ ለማይችል ፡ ሰውና ፡ ገና ፡ በሰከንደሪ ፡ ውስጥ ፡ ላሉ ፡ ተማሪዎች ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እንጂ ፤ እንደ ፡ እውነቱ ፡ በዚህ ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ የሚነገረው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ከማናቸውም ፡ ጥርጣሬ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ርግጠኛ ፡ ኾኖ ፡ ለመገመት ፡ የሚበቃ ፡ አይደለም ። እነዚህ ፡ ተማሪዎችና ፡ ጠልቀው ፡ ለመመርመር ፡ ችሎታ ፡ የሚያንሳቸው ፡ ሰዎች ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ የሚገለጹት ፡ ሐሳቦች ፡ እንኳንስ ፡ ለኛ ፡ ለሰዎች ፡ ይቅርናለራሉ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ እንኳ ፡ ቢኾን ፡ ይኸው ፡ ኹነው ፡ እንደሚገኙና ፡ እውነትነታቸውንም ፡ ለመለወጥ ፡ እሱ ፡ እንኳ ፡ እንደማይቻለው ፡ ዐይነት ፡ አድርገው ፡ የሚያስቡ ፡ ናቸው ። ግን ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ በሚገባ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ አይደለም ፡ ሲል ፡ ጥልቅ ፡ የኾነ ፡ ሐሳብን ፡ የተመላ ፡ ቃል ፡ ያካፍለናል ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ከኾነ ፡ ከዚህ ፡ ዐይነት ፡ ጥርጣሬ ፡ ኹሉ ፡ ለመጻን ፡ የምንችለው ፡ ባንድ ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እምነት ፡ በተባለው ፡ በር ፡ በኩል ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ እምነት ፡ ለማናቸውም ፡ ነገር ፡ የምታገለግለን ፡ ትልቅ መሣሪያ ፡ ናት ። ሳይታወቅን ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ የምናደርገው ፡ በርሷ ፡ በኩል ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይህንንም ፡ የምንረዳው ፡ ተጠንቅቀን ፡ ስናስተውልና ፡ ያለ ፡ አድልዎም ፡ የፈረድን ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ያን ፡ ጊዜም ፡ ያለ ፡ ርሷ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ሊሳካልን ፡ እንደማይቻል ፡ ፈጥነን ፡ እንረዳለን ። ካላየን ፡ አናምንም ፡ የሚሉት ፡ ተጠራጣሪዎችም ፡ እንኳ ፡ ቢኾኑ ፡ ባፋቸው ፡ ይክዱዋት ፡ እንጂ ፤ በሥራቸው ፡ ሊክዱዋት ፡ አልቻሉም ።

በማናቸውም ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ ውስጥ ፡ ስንኳ ፡ እምነት ፡ የምታስፈልገን ፡ መኾኗን ፡ ለመግለጽ ፡ ሲል ፡ ያሥራ ፡ ስድስተኛው ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ አሳ ፡ ግሮቲዩስ ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡ ሊቅ ፡ ሲናገርም ፤ ያለ ፡ እምነት ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ወዳቂ ፡ ነው ፤ እምነት ፡ የማታስፈልግበት ፡ ስፍራ ፡ የለም ። ማናቸውም ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ ታሪክም ፡ ቢኾን ፡ ሳይንስ ፡ ኹሉም ፡ በየበኩላቸው ፡ እምነትን ፡ በውስጣቸው ፡ ያስገባሉ ። እምነት ፡ ሳትጨመርበት ፡ ራሱን ፡ ችሎ ፡ በማያጠራጥር ፡ የማስረጃ ፡ ኅይል ፡ ብቻ ፡ የተመሠረተ ፡ አንድም ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀት ፡ አይገኝም ፡ ብሎ ፡ ተናግሯል ።

በእውነቱ ፡ የዚህ ፡ ሰው ፡ ንግግር ፡ እውነትን ፡ የተመረከብ ፡ ነው ፡ ብንል ፡ ስሕተት ፡ አይኾንብንም ።

እነሆ ፡ ለምሳሌ ፤ ብዙ ፡ ተሻግረን ፡ ሳንሄድ ፡ ታሪክ ፡ የተባለውን ፡ ትምህርት ፡ እንውሰድ ። በዚህ ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ የትልቁ ፡ እስክንድርን ፡ የትልቁና ፖሌዎንን ፡ የሌሎችም ፡ ቅጥራቸው ፡ የበዛ ፡ የታላላቅ ፡ ፈላስፎችና ፡ የፖለቲካ ፡ መሪዎች ፡ የአርበኞችና የጸድቃን ፡ ሰዎች ፡ የሕይወት ፡ ታሪክ ፡ እንደዚሁም ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ከተሞች ፡ ሐዘቦች ፡ ሌሎችም ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ እንደነበሩ ፡ በሰፊው ፡ ይነገርበታል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ጥቂት ፡ ቆም ፡ ብለን ፡ ብናስተውል ፤ የእነዚህን ፡ ኹሉ ፡ ታሪክ ፡ ሰምተን ፡ እንደእውነትም ፡ አድርገን ፡ እንድንቀበለው ፡ የሚያስችለን ፡ እምነት ፡ የተባለችው ፡ ነገር ፡ መኾኗን ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ። ስለዚህም ፡ የማላየውንና ፡ የማልዳስሰውን ፡ ነገር ፡ አልቀበልም ፡ የሚል ፡ ሰው ፡ እነሆ ፡ ከርሱ ፡ በፊት ፡ የነበረውን ፡ ኹሉ ፡ ታሪክ ፡ (አላየውምና) ፡ የሚክድ ፡ ሰው ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ወደፊት ፡ የሚወለዱት ፡ ልጆቻችንም ፡ የርሱን ፡ ሐሳብ ፡ (ምሳሌ) ፡ ይዘው ፡ የወጡ ፡ እንደኾን ፤ እኛም ፡ በእነርሱ ፡ ዘንድ ፡ እንዳልነበርን ፡ ኹነን ፡ የምንጠረጠር ፡ መኾናችን ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ።

በእውነቱ ፡ ታዲያስ ፡ ይህ ፡ እንደ ፡ ቀልድ ፡ አይቈጠርምን ? አስተዋይ ፡ አንባቢ ፡ ሆይ ፤ እስቲ ፡ አንተም ፡ ፍረድ ! እንዲህ ፡ ያለው ፡ አስተያየት ፡ ነገርን ፡ ከሚያመዛዝንና አእምሮው ፡ ከተስተካከለ ፡ ሰው ፡ አንደበት ፡ የሚወጣ ፡ ነውን ? በእውነቱ ፡ አስተዋይ ፡ እንደ ፡ መኾንህ ፡ መጠን ፡ ይህን ፡ ነገር ፡ አንተም ፡ እንደምትቃወመው ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ያለ ፡ እምነት ፡ በእውነት ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ለመፈጸም ፡ አንችልም ። ማናቸውም ፡ የዕለት ፡ ተግባራችን ፡ ኹሉ ፡ የሚከናወነው ፡ በእምነት ፡ መኾኑን ፡ ለመካድ ፡ የማይቻል ፡ ነው ። ለምሳሌ ፤ በድልድይም ፡ ላይ ፡ ብንሻገር ፤ በመኪናም ፡ ብንሄድ ፤ በአይሮፕላንም ፡ ብንበር ፤ እኸልም ፡ ብንዘራ ፡ ሌላም ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ብናደርግ ፤ እምነትን ፡ ተመርኩዘን ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ስናደርግ ፡ አደጋ ፡ ሳያገኘን ፡ ካሰብንበት ፡ ስፍራ ፡ በሰላም ፡ እንደርሳለን ፡ ብለን ፡ ልባችንን ፡ ሞልተን ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ የምንዘራውም ፡ እኸል ፡ ቢኾን ፡ እንደዚያው ፡ ካፈር ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ተቀበረ ፡ ሳይቀር ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ አድኅ ፡ ኹለትና ፡ ሦስት ፡ እጅ ፡ እናተርፋለን ፡ ብለን ፡ ነው ። ወደ ፡ አፋችን ፡ በማድረግ ፡ ፈንታ ፡ ከመሬት ፡ ላይ ፡ የምንዘራው ።

እዚህ ፡ ላይ ፡ አሌፍ ፡ አሪክሰን ፡ የተባለው ፡ ደራሲ ፡ «አሁንና ፡ ጥንት ፡» በሚለው ፡ ድርሰቱ ፡ ከገጽ ፡ ፳፬—፬ ፡ (ባማርኛ ፡ ትርጉም) ፡ መልካም ፡ አድርጎ ፡ ገልጾታል ። ቃሉንም ፡ እንዳለ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ልንጠቅሰው ፡ እንወዳለን ።

እምነት ፡ በጣም ፡ ያጣ ፡ ሰው ፡ የለም ። እምነት ፡ ባይኖረን ፡ በችግር ፡ እንኖር ፡ ነበር ። በሰው ፡ ቃልና ፡ ችሎት ፡ እናምናለን ። ወላጆቻችን ፡ እንዳያታልሉን ፡ እናምናለን ። ፀሐይ ፡ በጊዜው ፡ እንዲወጣ ፤ ዝናብም ፡ በወራቱ ፡ እንዲዘንብልን ፡ ተስፋ ፡ አድርገን ፡ እናምናለን ። ወደማናውቃት ፡ ከተማ ፡ በገባን ፡ ጊዜ ፡ ከባላገሮቹ ፡ አንዱን ፡ አግኝተን ፡ የምንፈልገውን ፡ ቤት ፡ እንዲያሳየን ፡ ስንጠይቀው ፡ አቅንቶ ፡ እንዲያሳየን ፡ እና

እንደዚሁም ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ J. CHEVALIER የተባለ ፡ ሊቅ ፡ ሲናገር ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ ገልጿል ።

የሰው ፡ አእምሮ ፡ በተፈጥሮው ፡ የራሱንና ፡ የመላውን ፡ ዓለም ፡ ጌታ ፡ ለማግኘትና ፡ ለመረዳት ፡ የሚሻገን ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ያለውንም ፡ መንገዱን ፡ ለመቀረጥ ፡ ወይም ፡ ለማስቀረት ፡ የሚደረገው ፡ ኹሉ ፡ ሐሳብ ፡ ተፈጥሮውን ፡ ለማበላሸት ፡ እንደሚደረግ ፡ ያክል ፡ የሚቈጠር ፡ መከራ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ገልጿል ።

እንደዚሁም ፡ የፍልስፍናና ፡ የሳይንስ ፡ ዕውቀትን ፡ አስተባብረው የያዙ ሌሎች ፡ ታላላቅ ፡ ባለቅኔዎችም ፡ ይኸንኑ ፡ የሰውን ፡ መንፈስና ፡ የተፈጥሮውን ፡ ዐይነት ፡ ባንዳንድ ፡ ግጥም ፡ አድርገው ፡ ጠቅሰውታል ። የሰውዎቻቸውም ፡ ቅኔዎች ፡ ከሃይማኖት ፡ ዓለም ፡ ተወግዶ ፡ ሐሳብን ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ብቻ ፡ በመወሰን ፡ የሰው ፡ ነፍስ ፡ የሚያገኛትን ፡ ጭንቀትና ፡ ወደዚያም ፡ ለመብረር ፡ ያላትን ፡ አምሮት ፡ የሚገልጹ ፡ ናቸው ።

እነሆ ፡ ለምሳሌ ፡ አንዱ ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ በሚለጥፈው ፡ ግጥም ፡ ይኸንኑ ፡ የተጠቀሰውንና ፡ ሌሎችም ፡ የሚገጥማቸውን ፡ ጭንቅ ፡ በራሱ ፡ በኩል ፡ አድርጎ ፡ ሲገልጽ ፡ እንዲህ ፡ በሎዋል ።

ይህ ፡ ዓለም ፡ በጣሙን ፡ ጠባብ ፡ ኾኖብኛል ፤
ሰማዩም ፡ የማየው ፡ እንዲሁ ፡ አንሱብኛል ።
ስለዚህ ፡ ለነፍሴ ፡ ቦታ ፡ የማገኘው ፤
እንዴት ፡ ባደርግና ፡ ወዴትስ ፡ ብሄድ ፡ ነው ።

* * *

ሌላም ፡ አንድ ፡ ባለቅኔ ፡ ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ሲገልጽ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የተመለከተውን ፡ ግጥም ፡ አስምቶዋል ።

ኹል ፡ ጊዜ ፡ ልቤ ፡ ሩቅ ፡ ታፈቅራለች ፤
እሳውቅም ፡ ሰማዩን ፡ ትፈልግ ፡ እንደ ፡ ኾነች ፤
ብቻ ፡ ሩቅ ፡ በመሻት ፡ ልትበር ፡ ትወዳለች ፤
ከራሷ ፡ ለመዳን ፡ እጅግ ፡ ትጥራለች ።

* * *

በጠቅላላ ፡ ሌሎችም ፡ ብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ይኸንኑ ፡ የሰውን ፡ ተፈጥሮ ፡ በመጥቀስ ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ በነፍስ ፡ ላይ ፡ የሚያመጣውን ፡ ጭንቅና ፡ ርዕሥ ፡ ከርሱ ፡ ለመዳን ፡ ያላትን ፡ ትግል ፡ ኹሉ ፡ ይህን ፡ በመሳሰለ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ቃል ፡ ጠቅሰውታል ።

ከዚህ ፡ በፊት ፡ F. NIETZSCHE ፡ የተባለው ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ እግዚአብሔር ፡ እንደ ፡ ሞተ ፡ (ገጽ ፡ ፻፸) ፡ ለጠቀሰው ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብም ፡ ያዲሱ ፡ ዘመን ፡ ታላቁ ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋና ፡ ባለቅኔም ፡ G. SCHULER የተባለው ፡ ሊቅ ፡ ሲመልስ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ቃል ፡ ገጥሞ ፡ ተናግሯል ።

አንድ ፡ ቀን ፡ ደወሎች ፡ ቢጮሁ ፡ በጧት ።
ይኸውም ፡ የሚያሰሙት ፡ ቢኾን ፡ ስለ ፡ እግዚድ ፡ ሞት ፤
ኹሉም ፡ ፈዝዞ ፡ ይቀራል ፡ እንዳለ ፡ በእውነት ።
ነገር ፡ ግን ፡ ጥቂት ፡ ነው ፡ ኹሉም ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ቢቆም ፤
(ወዲያው) ፡ ተነሥቶ ፡ ልቅሶ ፡ በጀመረ ፡ ኹሉም ፤
ዋይታ ፡ ጸሎትም ፡ ትልቅ ፡ ጩኸትም ፤
ወዲያው ፡ ተከትሎ ፡ ይወጣል ፡ ከኹሉም ፤
ምክንያቱም ፡ ሊያስነሡት ፡ ይሻሉ ፡ ኹሉም ።

በጠቅላላ ፡ ሌሎችም ፡ ብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ይኸንኑ ፡ የሰውን ፡ ተፈጥሮ ፡ በመጥቀስ ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ በነፍስ ፡ ላይ ፡ የሚያመጣውን ፡ ጭንቅና ፡ ርዕሥ ፡ ከርሱ ፡ ለመዳን ፡ ያላትን ፡ ፍላጎት ፡ ይህን ፡ በመሳሰለ ፡ ቃል ፡ ጠቅሰውታል ።

ሃይማኖት ፡ የተፈጥሮ ፡ መኾኑ ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሲገለጽ ፡ ይህን ፡ የሰውን ፡ ጥልቅ ፡ ተፈጥሮ ፡ ማድከምና ፡ መቀነስ ፡ ደግሞ ፡ ጉዳት ፡ የሚያመጣ ፡ መኾኑ ፡ ይህም ፡ በብዙ ፡ ረገድ ፡ ታይቶ ፡ ተረጋግጧል ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ ለመጥቀስ የምንወደው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተገለጸው ፡ ኹሉ ፡ የሰው ፡ ነፍስ ፡ ሃይማኖቷን ፡ ለማጽናትና ባንዳንድ ፡ የክሕደት ፡ ስብከትም ፡ አልወድቅም ፡ በማለት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ መታገሏን ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ከማቲሪያሊዝም ፡ በኩል ፡ የደረሰባትን ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ባንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ በኩል ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተገለጸው ፡ አቤቱታዋን ፡ እንዳቀረበች ፡ ተመልክቶታል ። ይኸን ፡ እንጂ ፡ ፈጽማ ፡ የተሸነፈች ፡ ያንዳንድ ፡ ደካማ ፡ ሰዎች ፡ ነፍስ ፡ ደግሞ ፡ ኢትታጣም ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን ፡ በተፈጥሮዋ ፡ ወደ ፡ ፈጣሪ ፡ የምታመራና ፡ ስለ ፡ መንፈሳዊ ፡ ዓለምም ፡ ጠቅላላ ፡ ነገር ፡ የምታወጣና ፡ የምታወርድ ፡ ሲኾን ፡ በዚህም ፡ ላይ ፡ ሕይወቷንም ፡ በርሱ ፡ እምነት ፡ ላይ ፡ መሥርታ ፡ ተቀብላው ፡ በተስፋውም ፡ ለምሳሌ ፡ ታደበታ ፡ ስትኖር ፡ ባንዳንድ ፡ ማዕበል ፡ ምክንያት ፡ የተነሣ ፡ ከእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ከቀድሞ ፡ ሐሳቧና ፡ እምነቷ ፡ በወደቀች ፡ ጊዜም ፡ የሚያገኛት ፡ ጉዳት ፡ ከጣምት ፡ በላይ ፡ መኾኑ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ።

እውነቱንም ፡ ስንናገር ፡ የእንዲህ ፡ ያላችው ፡ ነፍስ ፡ ባለቤት ፡ ጭሉ ፡ ሕይወትና ፡ የኑሮ ፡ ዓላማ ፡ እንደሌለው ፡ እንደ ፡ ግማሽ ፡ ያክል ፡ ሰው ፡ የሚቈጠር ፡ ነው ። በጠቅላላው ፡ ባኗኗሩ ፡ ረገድ ፡ ኹሉ ፡ ሲታይ ፡ ለልቡናው ፡ ሰላምንና ፡ ደስታን ፡ አግኝቶ ፡ የሚኖር ፡ ሰው ፡ አይደለም ። በማናቸውም ፡ የፈተና ፡ ዐይነት ፡ ቶሎ ፡ ወዳቂ ፡ ነው ። ይህም ፡ እውነት ፡ ለመኾኑ ፡ ጠንካራ ፡ እምነት ፡ ባላቸውና ፡ ይኸው ፡ እምነት ፡ በግድላቸው ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ በሰላምም ፡ ኾነ ፡ በችግር ፡ ጊዜ ፡ ከኹለቱ ፡ የኑሮ ፡ ኃይል ፡ ያሰውና ፡ በዚያው ፡ ባገኘውም ፡ ነገር ፡ ተደስቶና ፡ ለልቡናውም ፡ ሰላምን ፡ ተገናኝቶና ፡ የሚኖረው ፡ የትኛው ፡ እንደኾነ ፡ ተመልክቶ ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ። እውነቱንም ፡ ስንናገር በዚህ ፡ በኩል ፡ ከኹለቱ ፡ ተደስቶ ፡ የሚኖረው ፡ እምነት ፡ ያለው ፡ ነው ። በኑሮ ፡ ፈተናም ፡ ላይ ፡

ድል ፡ አድርጎ ፡ የሚወጣ ፡ እርሱው ፡ ነው ። አንድ ፡ ማሳበራዊ ፡ ኑሮም ፡ የፍቅርና ፡ የደስታ ፡ የሰላምም ፡ ስፍራ ፡ ሊኾን ፡ የሚችለው ፡ በውስጡ ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ እግዚአብሔርን ፡ ፈረዎችና ፡ ሃይማኖታቸውን ፡ ጠባቂዎች ፡ የኾኑ ፡ ጊዜ ፡ ነው ። ሥልጣኔም ፡ ቢኾን ፡ መልካሙን ፡ መሥመር ፡ ይዞ ፡ ሊራመድና ፡ የሕዝብም ፡ ልምላሜ ፡ ሊጠበቅ ፡ የሚችለው ፡ የሃይማኖት ፡ መሠረት ፡ ሲኖር ፡ ነው ። ይህ ፡ ሲኾን ፡ ሃይማኖት ፡ የወደቀ ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ የሰውም ፡ ኑሮ ፡ አብሮ ፡ ይወድቃል ፤ ብዙ ፡ ነገርም ፡ ይበላሻል ። ያ ፡ ቀድሞ ፡ በሃይማኖት ፡ ውስጥ ፡ ይኖር ፡ በነበረበት ፡ ሰዓት ፡ ሰላማዊ ፡ ርኅሩኅ ፡ ሕግ ፡ አክባሪ ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ጠባዩ ፡ ኹሉ ፡ ተለውጦ ፡ ጠብ ፡ ፈላጊ ፡ ጨካኝ ፡ ከሕግ ፡ በላይ ፡ ነኝ ፡ ባይ ፡ ይኾናል ። በጠቅላላም ፡ አንድ ፡ ሕዝብ ፡ ወይም ፡ ነጠላ ፡ ሰው ፡ ከሃይማኖት ፡ መንገድ ፡ ሲወጣ ፡ ወደ ፡ ጥፋት ፡ የሚመራውን ፡ መንገድ ፡ እንደ ፡ ያዘ ፡ ያኽል ፡ የሚቈጠር ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ሃይማኖት ፡ ብለን ፡ ስንጠቅስ ፡ ማንኛውንም ፡ ዐይነት ፡ ላይ ፡ ለዩን ፡ ብቻ ፡ የተንሳፈፈ ፡ እንደ ፡ እኛ ፡ እንደ ፡ ዛሬዎቹ ፡ እንደ ፡ ብዙዎቻችን ፡ ያለውን ፡ ጎደሎ ፡ ሃይማኖትና ፡ ምግባር ፡ ሳይኾን ፤ የሐዋርያትንና ፡ ከዚያም ፡ ወዲህ ፡ የቀድሞ ፡ አባቶቻችንን ፡ ጠንካራ ፡ ሃይማኖትና ፡ መልካም ፡ ምግባር ፡ መጥቀሳችን ፡ እንደኾነ ፡ ይህ ፡ በኹሉም ፡ ዘንድ ፡ እንዲታወቅ ፡ ያስፈልጋል ።

እንግዲህ ፡ እውነተኛ ፡ የኾነ ፡ ጠንካራ ፡ እምነት ፡ ከመልካም ፡ ምግባር ፡ ጋራ ፡ አብሮ ፡ ሲራመድ ፡ በሰው ፡ ኑሮ ፡ ላይ ፡ ብዙ ፡ ጥቅም ፡ ሊያስገኝ ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ከላይ ፡ እንደጠቀስነው ፡ ኹሉ ፤ በማቲሪያሊዝም ፡ መንፈስ ፡ ተሸንፎ ፡ በእምነቱ ፡ የወደቀ ፡ እንደኾን ፡ ያንኑ ፡ ያኽል ፡ ትልቅ ፡ ጉዳት ፡ እንደሚደርስበት ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

በጠቅላላ ፡ እምነት ፡ ባንድ ፡ ሰው ፡ ኑሮ ፡ ላይ ፡ ያልታሰበውን ፡ ያኽል ፡ ጎይል ፡ አለው ። ይህም ፡ በብዙዎች ፡ ላይ ፡ ደርሶ ፡ የታየና ፡ የተረጋገጠ ፡ ኾኗል ። ነገር ፡ ግን ፡ ዛሬ ፡ ብዙዎቻችን ፡ ከሃይማኖት ፡ ውጭ ፡ ኾነን ፡ ደስታንና ፡ ሰላምን ፡ እንዲሁም ፡ በኑሮ ፡ ላይ ፡ ድል ፡ አድራጊነትን ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ በኩል ፡ የምናገኝ ፡ እየመሰለን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ያለ ፡ ዕውቀት ፡ በከንቱ ፡ ስንደክም ፡ እንገኛለን ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ መሳሳት ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ሊኾን ፡ ይቻል ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ ተፈጥሮው ፡ ሥጋዊ ፡ ብቻ ፡ ቢኾን ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ እውነቱን ፡ ስንከተል ፡ ሰው ፡ ሥጋ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ መንፈስም ፡ እንደኾነ ፡ እናረጋግጣለን ። ስለዚህ ፡ በኹለቱም ፡ መንገድ ፡ ካልሄድንና ፡ የሥጋችንም ፡ የነፍሳችንም ፡ ፍላጎቶች ፡ በዚያው ፡ በየክፍላቸው ፡ ዐይነት ፡ ፍላጎታቸው ፡ እንዲፈጸሙ ፡ ካላደረግን ፤ የሥጋችንን ፡ ፍላጎት ፡ የሚሞላልንን ፡ ነገር ፡ ለነፍሳችን ፡ ብናውለው ፤ እንዲሁም ፡ የነፍሳችንን ፡ ለሥጋችን ፡ ብናደርገው ፡ መንገዱ ፡ የተቃና ፡ አይኾንም ። ስለዚህም ፡ የግዴታ ፡ የሥጋን ፡ በዚያው ፡ በሥጋዊ ነገር ፤ የነፍስንም ፡ በዚያው ፡ በመንፈሳዊ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ በኩል ፡ እያስተካከልን ፡ ኹለቱንም ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እንደንጠብቃቸውና ፡ እንደንይዛቸው ፡ ያስፈልጋል ። ይህ ካልኾነ ፡ በቀር ፡ ያንን ፡ የምንፈልገውን ፡ ለማግኘት ፡ አንችልም ። ምን ፡ ጊዜም ፡ የነፍሳችን ፡ ችግ

ርና ፡ ፍላጎት ፡ ጭንቀቷም ፡ ኹሉ ፡ በፈጣሪዋና ፡ በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ እንጂ ፤ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ሀብትና ፡ ክብር ፡ ወይም ፡ ዕውቀት ፡ ሊሳካ ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ አለመኾኑን ፡ መገንዘብ ፡ ያሻል ። ይህም ፡ እውነት ፡ ለመኾኑ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ አንድም ፡ ሀብት ፡ አንድም ፡ ሹመት ፡ ሳይኖራቸው ፡ በመጨረሻ ፡ ድህነትና ፡ ችግር ፡ ውስጥ ፡ እየኖሩ ፡ ከብዙዎች ፡ ሀብታሞችና ፡ የሹመት ፡ ሰዎች ፡ ይልቅ ፡ የበለጠ ፡ ተደስተውና ፡ ሰላም ፡ አግኝተው ፤ የወዲያኛውን ፡ ዓለም ፡ ትተን ፡ በዚህ ፡ ባለንበት ፡ ዓለም ፡ እንኳ ፡ የተሻለ ፡ ኑሮ ፡ የሚኖሩ ፡ ብዙዎች ፡ ድኾች ፡ መኖራቸውን ፡ የምንመለከት ፡ ሲኾን ፤ ይህ ፡ ብቻ ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ሊኾንን ፡ ይችላል ።

እንዲያውም ፡ አንዳንዶች ፡ ከዚህ ፡ አልፈው ፡ ተርፈው ፡ የሃማኖትንም ፡ ስፍራ ፡ ለሳይንስ ፡ ለማስረከብ ፡ ያላቸውን ፡ ፈቃድና ፡ አስተያየት ፡ ሲገልጹ ፤ «የወደፊት ፡ ሃይማኖት ፡ ሳይንስ ፡ ይኾናል» ፡ በማለት ፡ ትንቢታዊ ፡ አነጋገር ፡ የገለጹም ፡ አሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ካለማስተዋል ፡ የተነገረ ፡ ቃል ፡ መኾኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ እንደ ፡ ተባለው ፡ ኹሉ ፡ ሃይማኖት ፡ ወድቆ ፡ ስፍራውን ፡ ይኸው ፡ የተጠቀሰው ፡ ሳይንስ ፡ የተባለው ፡ ዕውቀት ፡ ቢወስድ ፡ ዓለም ፡ ከመጥፋቱ ፡ በቀር ፡ በሱ ፡ ብቻ ፡ የሚለማ ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ አለመኖሩን ፡ በዚህ ፡ ርግጠኞች ፡ መኾን ፡ አለብን ። እንደ ፡ እውነቱ ፡ ከኾነ ፡ እንግዲያውስ ፡ ዛሬስ ፡ ቢኾን ፡ ሳይንስ ፡ የትና ፡ የት ፡ ደርሷል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ለኑሮዎችን ፡ አንዳንድ ፡ የመሻሻል ፡ ኹኔታዎችን ፡ እንዳስገኘልን ፡ ርግጥ ፡ ቢኾንም ፡ ቅሉ ፤ መልሶ ፡ ከብዙ ፡ ጭንቅ ፡ ላይ ፡ ጥሎን ፡ ሌት ፡ ከቀን ፡ የሚያባንነን ፡ እሱው ፡ መኾኑን ፡ ልንዘነጋው ፡ ይቻላልን ፤ በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ለማንም ፡ የሚሰወር ፡ አይደለም ። በዚህም ፡ የማይሠጋና ፡ የማይሸበር ፡ ሰው ፡ የለም ። በውስጡ ፡ የተሠራውንም ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ስለምናውቅ ፤ እንኳን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ውሎ ፡ ይቅርና ፡ ሐሳቡ ፡ እንኳ ፡ ሲመጣብን ፡ ከእግር ፡ እስከ ፡ ራሳችን ፡ የሚያንገፈግፈን ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ኹኖ ፡ ይሰማናል ። ስለዚህ ፡ እንኳን ፡ አንደኛውን ፡ የሃይማኖትን ፡ ስፍራ ፡ ወስዶ ፡ ይቅርና ፡ ይኸው ፡ የተጠቀሰው ፡ የሃይማኖት ፡ ነገር ፡ በዘመናችን ፡ ጥቂት ፡ በመዳከሙ ፡ እንኳ ፡ የዓለም ፡ ኑሮ ፡ ተበላሽቶ ፡ ከአስጊ ፡ ኹኔታ ፡ ላይ ፡ እንዳለን ፡ እንመለከታለን ።

ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ ሃይማኖት ፡ ያልተጨመረበት ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ጥበብ ፡ ሰውን ፡ ሲጎዳው ፡ እንጂ ፤ ሲጠቅመው ፡ አልታየም ። እንዳሁኑ ፡ ኹኔታም ፡ አስተውለን ፡ ከመረመርን ፡ ዘንድ ፤ የሰው ፡ ልጅ ፡ ዕድሜ ፡ በምድር ፡ ላይ ፡ የሚቈየው ፡ ሃይማኖት ፡ እስካለ ፡ ድረስ ፡ ብቻ ፡ መኾኑን ፡ አስቀድመን ፡ ለመፍረድ ፡ ይቻላል ።

እንግዲህ ፡ በሳይንስና ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ አንድም ፡ መልካም ፡ ነገር ፡ ሊገኝ ፡ እንደማይቻል ፡ ዕውቅ ፡ ነው ። ምን ፡ ጊዜም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደጠቀስነው ፡ ኹሉ ፤ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ሀብት ፡ ወይም ፡ ሹመት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሳይንስ ፡ የፈጠራቸው ፡ ለኑሮ ፡ ምቹነት ፡ ያላቸው ፡ ነገሮች ፡ ብቻቸውን ፡ ለነፍስ ፡ ምንም ፡ ዋጋ ፡ የላቸውም ። በነዚህ ፡ ነገሮች ፡ በኩል ፡ ባንድኛቸውም ፡ እንኳ ፡ ነፍሳችን ፡ የሚሰማትን ፡ ጭንቀት ፡ ለማስወገድ ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ቢኾን ፡ የሚቻል ፡ አይደለም ።

ከዚህ ፡ ላይ ፡ በሮማ ፡ ካቶሊክ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ውስጥ ፡ ስሙ ፡ ጥፋውኛ ፡ ቅዱስ ፡ ተብሎም ፡ የሚጠራው ፡ እውግስጢኖስ ፡ የተባለው ፡ ሊቅ ፡ የነፍሱን ፡ ተፈጥሮ ፡ በመጥቀስ ፡ ያለ ፡ እግዚአብሔር ፡ በቀር ፡ ከምንም ፡ ሌላ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ፅረፍትና ፡ ጸጥታ ፡ እንደሌላት ፡ ሲገልጽ ፡ የተናገረው ፡ ቃል ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ በተጨማሪ ፡ ኹኖ ፡ ሊያገለግለን ፡ ይችላል ።

ይህም ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ ደስታና ፡ ሰላም ፡ የሚገኙት ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ መስሎት ፡ ኑሮው ፡ ኹሉ ፡ በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ባጭር ፡ ቃል ፡ የጭብጨባ ፡ ኑሮ ፡ ነበር ። በጠቅላላም ፡ በፊተኛው ፡ ኑሮው ፡ ማናቸውንም ፡ ሥጋው ፡ ያሰኘውንና ፡ ያሳሰበውን ፡ ነገር ፡ በሙሉ ፡ ፈጽመ ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ኹሉ ፡ የፈለገውን ፡ ነገር ፡ እንዳላገኘ ፡ ተመልክቶ ፡ ኋላም ፡ ወደ ፡ ክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ ገብቶ ፡ ኑሮውን ፡ ክርስቶስ ፡ በደነገገው ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ አስተካክሎ ፡ እውነተኛ ፡ የክርስቶስ ኖረ ፡ ኑሮ ፡ መኖር ፡ እንደ ፡ ጀመረ ፤ ወዲያው ፡ ሰላምም ፡ ደስታም ፡ በማግኘቱ ፡ የኹለቱን ፤ ማለት ፡ የፊተኛውንና ፡ ያሁኑን ፡ የኑሮውን ፡ ልዩነት ፡ ተመልክቶ ፡ « ነፍሳችን ፡ ለካ ፡ አንተን ፡ ጌታን ፡ እስክታገኝ ፡ ድረስ ፡ ጸጥታም ፡ የላትና ! » ሲል ፡ በሕይወቱ ፡ ላይ ፡ ያረጋገጠውን ፡ ነገር ፡ ገልጾልናል ። ይህም ፡ ለዚህ ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ለያንዳንዳችን ፡ ሊነገር ፡ የሚችልና ፡ በያንዳንዳችንም ፡ ላይ ፡ ሊደርስ ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ላይ ፡ ባጭሩ ፡ ልንጠቅሰው ፡ የምንወደው ፡ ነገር ፡ ሃይማኖት ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሀብት ፡ መኾኑንና ፡ ለኑሮም ፡ ዋና ፡ አስፈላጊ ፡ መኾኑን ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ባንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ የሚታየው ፡ ሃይማኖትን ፡ የመጋፋት ፡ ኹኔታ ፤ ሃይማኖት ፡ የተፈጥሮና ፡ ደግሞም አስፈላጊ ፡ መኾኑን ፡ ሊያስተባብል ፡ የሚችል ፡ ባቂ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። እንደዚህም ፡ በወራ ፡ ብቻ ፡ ሎጂክ ፡ ወይም ፡ ሳይንስ ፡ ሃይማኖትን ፡ ይቃወማል ፡ ተብሎ ፡ ይወራል ፡ እንጂ ፤ ሃይማኖትን ፡ የሚቃወሙት ፡ ሌሎች ፡ ምክንያቶች ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ከሌላም ፡ በፍራ ፡ ላይ ፡ የገለጽነው ፡ ሰፊ ፡ ሐተታ ፡ ስላለ ፤ አንባቢያችን ፡ ነገሩን ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ከዐታው ፡ ሲደርስበት ፡ እግኝቱ ፡ ሊመለከተውና ፡ አስፈላጊውንም ፡ ሐተታ ፡ ከዚያው ፡ ሊረዳ ፡ የሚችል ፡ መኾኑን ፡ እናሳስባለን ።

ፕላቶን ፡ የተባለውም ፡ ትልቁ ፡ የጥንት ፡ ፈላስፋ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ የገለጸው ፡ ሐሳብ ፡ ክብሩ ፡ ክርስቲያን ፡ ትምህርት ፡ ጋራ ፡ ተስማሚ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ በሙሉ ፡ ልናጸድቀው ፡ ባንችልም ፡ ቅሉ ፡ ይኸንኑ ፡ የሰውን ፡ የተፈጥሮ ፡ ዐይነት ፡ በራሱ ፡ ሐሳብ ፡ ውስጥ ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ እንደሚከተለው ፡ ተርጉሞታል ።

የሰው ፡ ነፍስ ፡ ወደዚህ ፡ ዓለም ፡ ከመምጣቷ ፡ በፊት ፡ ባንድ ፡ በሌላ ፡ መንፈሳዊና ፡ ረቂቅ ፡ በኾነ ፡ ልዩ ፡ ዓለም ፡ ውስጥ ፡ ትኖር ፡ ነበር ። አሁንም ፡ ያንን ፡ የመጣችበትን ፡ ዓለም ፡ በማስታወስ ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ስለ ፡ እርሱ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ናፍቆት ፡ ይሰማታል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ በሥጋ ፡ የታሰረች ፡ ኾና ፡ ልታገኘው ፡ ባይቻላትም ፡ ቅሉ ፤ በሐሳቧ ፡ ውስጥ ፡ ከርሱ ፡ ጋራ ፡ ግንኙነት ፡ አላት ። ይህንንም ፡ ሊያስተዋት ፡ የሚችል ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ አይገኝም ።

ይኸንኑ ፡ የመለሰ ፡ ሐሳብ ፡ ትልቁ ፡ የመስኮብ ፡ ደራሲ ፡ ፍልስፋይ የተባለውም ፡ ሲገልጽ ፤ አንድ ፡ ሰው ፡ ልብ ፡ እንዳለው ፡ ላያውቅ ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ባያውቅም ፡ ቅሉ ፡ ያለ ፡ ልብ ፡ ሊኖር ፡ አይችልም ።

እንደዚህም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ስለ ፡ ራሱ ፡ ሃይማኖት ፡ እንደ ፡ ሌለው ፡ አድርጎ ፡ ያስብ ፡ ይኾናል ። ይኹን እንጂ ፤ ለጊዜው ፡ እንዲህ ፡ አድርጎ ፡ በያስብም ፡ ቅሉ ፡ ያለ ፡ ሃይማኖት ፡ ለመኖር ፡ ከቶ ፡ እንደማይቻለው ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ አመልክቷል ።

አንባቢ ፡ ሆይ ፤ እንግዲህ ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ተፈጥሮዎችን ፡ ይህ ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ የማቲሪያሊዝምን ፡ ሐሳብ ፡ ተከትሎ ፡ ከእግዚአብሔርም ፡ ኾነ ፡ ከማናቸውም ፡ ከመንፈሳዊ ፡ እምነቱ ፡ ርቆ ፡ ቢገኝ ፡ ምን ፡ ነገር ፡ የሚደርስበት ፡ መስሎ ፡ ይታይህል ? የእንደዚህ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ ኑሮ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ኑሮ ፡ ይኾናል ፡ ብለህ ፡ ታስባለህ ? እነሆ ፡ የራስህን ፡ መልስ ፡ ስታሰላስል ፡ አንዱ ፡ ሌ- ዳይዝ ፡ የተባለ ፡ ሊቅ ፡ ቀድሞ ይህን ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለውን ፡ መሥመር ፡ ይነግርሃል ። ፈጽማ ፡ እግዚአብሔርን ፡ የማታመልክ ፡ ሀገር ፡ ሕይወቷን ፡ በእጅዋ ፡ ታሳልፋለች ።

ይህ ፡ ሊቅ ፡ የተናገረው ፡ ይህ ፡ ያሁኑ ፡ ቃል ፡ በብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ የተፈጸመና ፡ እውነት ፡ መኾኑም ፡ በየጊዜው ፡ ታይቶ ፡ የተረጋገጠላት ፡ ነገር ፡ ነው ። እንደ ፡ ተናገረውም ፡ ኹሉ ፡ ዛሬም ፡ ሳይቀር ፡ በችግራቸው ፡ ጊዜ ፡ ሊያበረታታቸውና ፡ ሊያጽናናቸው ፡ የሚችለውን ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ ወይም ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብ ፡ ከልቡናቸው ፡ ሠርዘው ፡ ሥጋዊ ፡ ኑሮ ፡ ብቻ ፡ የሚኖሩ ፡ ኹሉ ፡ በፈታና ፡ ሰዎች ፡ ሕይወታቸውን ፡ እስክማጥፋት ፡ ድረስ ፡ የሚደርሱ ፡ መኾናቸውን ፡ እኛም ፡ ስለምናየው ፡ በነገሩ ፡ ምስክሮች ፡ ኾንን ፡ ልንቁጠር ፡ እንችላለን ። ነገር ፡ ግን ፡ እምነት ፡ ያላቸው ፡ ሰዎች ፡ የኹኑ እንደ ፡ ኾነ ፡ የሚደርስባቸውን ፡ ኹሉ ፡ መክራ ፡ ሰይጣን ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ልጅነት ፡ ሊነጥላቸው ፡ ተመቅኝቶቸው ፡ ይህን ፡ ነገር ፡ እንደሚያደርግባቸውና ፡ ቢቻለውም ፡ ከጌታቸው ፡ ጋራ ፡ ሊቃቃይማቸው ፡ የሚፈጽሙት ፡ ተንኮል ፡ መኾኑን ፡ ስለሚያውቁ ፡ የሚደርስባቸውን ፡ ኹሉ ፡ ፈተና ፡ እንደ ፡ ኢየሱስ ፡ ድል ፡ ሲነሡት ፡ ይገኛሉ ። እምነት ፡ የሌለው ፡ ኹሉ ፡ በመጀመሪያው ፡ የመክራ ፡ ወይም ፡ የፈተና ፡ በትር ፡ ፈጥኖ ፡ የሚወድቅ ፡ ሲኾን ፡ እምነት ፡ ያለው ፡ ግን ፡ ፈተናውን ፡ ኹሉ ፡ ድል ፡ እያደረገ ፡ በክብርና ፡ ነት ፡ ይኖራል ።

ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥትም ፡ በሃይማኖትና ፡ በሃይማኖት ፡ በሚገኘው ፡ ተስፋ ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ ትልቅ ፡ ጎይል ፡ ሲገልጹ ፡ « . . . ተስፋን ፡ ሃይማኖትን ፡ የሚያሸንፋቸው ፡ የለም (፩) ፡ » ሲሉ ፡ ተናግረዋል ። እንደዚህም ፡ ፍልስፋይ የተባለው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የጠቀስነው ፡ ትልቁ ፡ የመስኮብ ፡ ደራሲም ፡ እምነት ፡ የኑሮ ፡ ጎይል ፡ ናት ፡ ሲል ፡ በበኩሉ ፡ ተናግሯል ።

(፩) ሐምሌ ፡ ፲፯ ቀን ፡ ፲፱፻፴፱ ዓ. ም. ቀ. ኃ. ሥ.

እውነተኛውንም ፡ ነገር ፡ ስንናገር ፡ የማቲሪያሊዝም ፡ ደጋፊዎች ፡ እግዚአብሔርንም ፡ ኾነ ፡ ሌላ ፡ መንፈሳዊ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ ለመቀበል ፡ ያዳገታቸው ፡ አንደኛው ፡ ምክንያት ፤ አለ ፡ ሊባል ፡ የሚቻለውን ፡ ኹሉ ፡ በዚህ ፡ በሚታየውና ፡ በሚጨበጠው ፡ ዓለም ፡ ብቻ ፡ እንደሚወሰን ፡ አድርገው ፡ ስለሚያምኑ ፡ ነው ።

ይኸውም ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ በሚታየውና ፡ በሚዳሰሰው ፡ ብቻ ፡ ይወስኑታል ። የማይታይና ፡ የማይዳሰስ ፡ ነገርም ፡ አምጥቶ ፡ ይህም ፡ አለ ፡ ብለው ፡ ሲነግሩዋቸው ፤ ካለ ፡ የት ፡ አለ ፡ የምናየው? እውነት ፡ ከኾነ ፡ ይኸው ፡ ታዲያ ፡ ለምን ፡ አናየውም? የሚል ፡ ስሜት ፡ አላቸው ።

እኛም ፡ የዛሬ ፡ ወጣቶች ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሐሳባችን ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ እምነት ፡ የመጣ ፡ ነው ። ግን ፡ በእውነቱ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾን፤ እንዲህ ፡ አድርጎ ፡ ማሰብ ፡ ፍጹም ፡ የተሳሳተ ፡ መንገድ ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ አርቆ ፡ ካለመመልከትና ፡ ከአእምሮ ፡ ጠባብነት ፡ የተነሣ ፡ እንደኾን ፡ እንጂ ፤ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ለሚመራመር ፡ ሰው ፡ ያለውን ፡ ነገር ፤ ማለት ፡ አለ ፡ ተብሎ ፡ የሚነገረውን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ በዚህ ፡ በሚታየውና ፡ በሚዳሰሰው ፡ ዓለም ፡ ብቻ ፡ ወስኖ ፡ መናገር ፡ ትልቅ ፡ ስሕተት ፡ ኾኖ ፡ እንደሚያገኘው ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። እስቲ ፡ መጀመሪያ ፡ ተንጠራርተን ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ያሉትን ፡ ጉዳዮች ፡ ሐሰት ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። ምክንያቱም ፡ የት ፡ አለ ፡ የምናያቸው? ካሉ ፡ ዘንድ ፡ አናያቸውም ፡ ኖሮዋልን? ከማለታችን ፡ በፊት ፤ የፊታችንን ፡ አስቀድመን ፡ እንመርምር ። ይህንንም ፡ ስናደርግ ፡ በዚህ ፡ በሚጨበጠውና ፡ በሚዳሰሰው ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ስንኳ ፡ ብዙ ፡ የማይታዩና ፡ የማይጨበጡ ፡ ነገሮችም ፡ ለማግኘት ፡ እንደምንችል ፡ ልናረጋግጥ ፡ እንችላለን ። በእውነቱ ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ እንኳ ፡ ሳይቀር ፡ የማናያቸውና ፡ የማንዳስሳቸው ፡ ብዙ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ይገኛሉ ። የማናያቸውና ፡ የማንዳስሳቸውም ፡ ባለመኖራቸው ፡ የተነሣ ፡ ሳይኾን ፤ የገዛ ፡ ራሳችን ፡ ጎይል ፡ የተወሰነ ፡ በመኾኑ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ያንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ አለመታየትና ፡ አለመዳሰስ ፡ አለመኖራቸውን ፡ የሚያመለክት ፡ አይደለም ። ይህም ፡ አእምሮ ፡ ላለውና ፡ ለሚያስተውል ፡ ሰው ፡ የሚሳት ፡ ነገር ፡ አይደለም ። እንደምናውቀው ፡ ኹሉ ፡ ትናንሽ ፡ ነገሮች ፡ ለመታየት ፡ የማይክሮስኮፕን ፡ አገልጋይነት ፡ ይጠይቃሉ ። ምክንያቱም ፡ ያይኖችን ፡ ጎይል ፡ የተወሰነ ፡ በመኾኑ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ርዳታ ፡ በባዶ ፡ ዐይናችን ፡ ብቻ ፡ ልንረዳቸው ፡ የማይቻሉን ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ ይገኛሉ ።

በእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ መሣሪያ ፡ ረዳትነት ፡ የምናያቸው ፡ ነገሮች ፡ ቢኖሩ ፡ እሱን ፡ ባወለቅን ፡ ጊዜ ፡ እስከዚያን ፡ ሰዓት ፡ ድረስ ፡ በሱ ፡ ረዳትነት ፡ እናያቸው ፡ የነበሩት ፡ ኹሉ ፡ ተመልሰው ፡ ሊጠፉብን ፡ ይችላሉ ። ይህም ፡ የሚያስረዳን ፡ ያንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ አለመታየት ፡ የሚፈጠረው ፡ ከኛው ፡ ጉድለት ፡ መኾኑን ፡ ነው ። ይህም ፡ እውነት ፡ ለመኾኑ ፡ ዛሬ ፡ በዚህ ፡ በተጠቀሰው ፡ ማይክሮስኮፕ ፡ በተባለው ፡ መነጽር ፡ በዙ

ሪያችን ፡ የምናያቸው ፡ ኹሉ ፡ ትናንሽ ፡ ሕዋሳት ፡ ለቀድሞ ፡ አባቶቻችን እንግዳ፡ነገር ፡ መኾናቸውን ፡ መዘንጋት ፡ አይገባንም ። ይህም ፡ የኾነው ፡ በእውነቱ ፡ እነዚህ ፡ ፍጥረቶች ፡ እንደ ፡ ዛሬው ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ያልነበሩ ፡ ኹነው ፡ ሳይኾን ፡ እንደዚህ ፡ አባቶቻችን ፡ ይኸው ፡ መነጽር ፡ ስላልነበራቸውና ፡ በባዶ ፡ ዐይናቸውም ፡ ሊያዩዋቸው ፡ ባለመቻላቸው ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይህም ፡ ነገር ፡ ለጥንት ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ላሁኖችም ፡ ሊነገር ፡ ይቻላል ። እስቲ ፡ ላንድ ፡ አፍታ ፡ ኹለት ፡ ሰዎች ፡ ከፊታችን ፡ አቁመን አንደኛውን ፡ በባዶ ፡ ዐይኑ ፡ እንዲመለከት ፡ አድርገን ፡ ኹለተኛውን ፡ ከላይ የተጠቀሰውን ፡ የሚያገባ ፡ መነጽር ፡ እንስጠው ። በዚህ ፡ ሰዓት ፡ ይህ ፡ መነጽር ፡ ያደረገው ፡ መነጽር ፡ ከሌለው ፡ ከመጀመሪያው ፡ ሰው ፡ ይልቅ ፡ የበለጡ ፡ ነገሮችን ፡ ሊያይ ፡ እንደሚችል ፡ ጥርጥር ፡ የሌለው ፡ ነገር ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ መነጽሩን ፡ ያደረገው ፡ ሰው ፡ የሚያያቸውን ፡ ነገሮች ፡ ያኛው ፡ የማያያቸው ፡ ስለ ፡ ምንድር ፡ ነው? ብለን ፡ ብንጠይቅ ፤ ለዚህ ፡ የምናገኘው ፡ መልስ ፡ የሚያየው ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ባለመኖሩ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ሳይኾን ፡ ከትንንሽነታቸው ፡ የተነሣ ፡ ሊታዩት ፡ ስላልተቻለ ፡ ነው ። መኖሩን ፡ ግን ፡ በርግጥ ፡ ነበሩ ፤ ለርሱ ፡ ብቻ ፡ አልታዩትም ፡ እንጂ ፤ የሚል ፡ መልስ ፡ እንደሚኾን ፡ አይጠረጠርም ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ የሚያስረዳን ፡ ከዐይናችን ፡ ጎይልና ፡ ከስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በቅጥር ፡ ማነስ ፡ የተነሣ ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮችን ፡ ለማየትና ፡ ለመረዳት ፡ ባንችል ፡ ይህ ፡ የነሱን ፡ አለመኖር ፡ የሚያረጋግጥ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ አለመኾኑን ፡ ነው ። እነሆ ፡ ለምሳሌ ፤ ለሰው ፡ ከተሰጡት ፡ የተፈጥሮ ፡ የዕውቀት ፡ መሣሪያዎች ፡ አንዱ ፡ አእምሮ ፡ ሲኾን ፤ ሌሎችም ፡ እንዲሁ ፡ ዐምስት ፡ ያኽል ፡ የስሜት ፡ አውታሮች ፡ አሉት ። በነዚህም ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ በኩል ፡ ርግጥ ፡ ነው ፤ ስለ ፡ ውጪው ፡ ዓለም ፡ መልክና ፡ ኹኔታ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዕውቀቶችን ፡ ለማግኘት ፡ እንችላለን ። ነገር ፡ ግን ፡ ደግሞ ፡ የምናገኛቸው ፡ ዕውቀቶችና ፡ ወሬዎችም ፡ በነዚህ ፡ ልክ ፡ ናቸው ። ለምሳሌ ፤ ዐምስት ፡ ያኽል ፡ የስሜት ፡ ዐይነቶች ፡ እንጂ ፤ ዐሥራ ፡ ዐምስት ፡ ወይም ፡ ሠላሳ ፡ ዐይነት ፡ የሚኾኑ ፡ ስሜቶች ፡ የሉንም ። ምክንያቱም ፡ ለዚህ ፡ ዐይነት ፡ ሥራ ፡ ያገለግሉን ፡ ዘንድ ፡ የተሰጡን ፡ አካላትም ፡ ይህንኑ ፡ ያኽል ፡ ብቻ ፡ ስለ ፡ ኾኑ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፤ ባይኖችን ፡ ቀለምን ፡ መጠንን ፡ ቅርጽን ፡ ንቅናቄን ፡ ለማየትና ፡ ለመለየት ፡ እንችላለን ።

በዝርዝር ፡ ማናቸውንም ፡ የድምፅ ፡ ዐይነት ፡ ቀጭኑን ፡ ወፍራሙን ፡ ጎሮናናውን ፡ ለስላሳውን ፡ ለይተን ፡ ለመረዳት ፡ እንችላለን ። ባፍንጫችን ፡ ደግሞ ፡ ማናቸውንም ፡ የሽታ ፡ ዐይነት ፡ ጥሩውንና ፡ መጥፎውን ፡ መዓዛ ፡ እንለያለን ። በምሳሳችንም ፡ ጣዕሙ ፡ መልካምና ፡ መጥፎ ፡ የኾነውን ፤ ማለት ፡ ጣፋጩንና ፡ መራራውን ፡ ወይም ፡ ጎምዛዛውን ፡ ለማወቅ ፡ እንችላለን ። በእጃችንና ፡ በቀረውም ፡ ኹሉ ፡ ሰውነታችን ፡ ለስላሳውን ፡ ሻካራውን ፡ ይህን ፡ የመሰለውን ፡ ለመረዳት ፡ እንችላለን ። ከውጭ ፡ የምንቀዳቸው ፡ የስሜት ፡ ዐይነቶች ፡ እነዚህ ፡ እስከ ፡ ዐምስት ፡ የቁጠርናቸው ፡ ብቻ ፡ ናቸው ።

መሞከር ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስተዋይነት ፡ ነው ። ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ ከሰው ፡ ጎይል ፡ በላይ ፡ የኾኑ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮች ፡ መኖራቸውን ፡ ማሰብ ፡ ያስፈልጋል ። በእንደዚህ ፡ ያለውም ፡ ሰዓት ፡ እንዲህ ፡ ያሉት ፡ ነገሮች ፡ ከሰው ፡ በላይ ፡ የኾኑ ፡ መላሸና ፡ መልስ ተቀባይ ፡ እንደሚያስፈልጋቸው ፡ ማሰብ ፡ ግዴታ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ማለት ፡ መልሳቸው ፡ የሚገኘው ፡ በእግዚአብሔር ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ መኾኑ ፡ መጠን ፤ መልሳቸውን ፡ ለመረዳትም ፡ ያው ፡ የርሱ ፡ ከፍተኛ ፡ ተፈጥሮ ፡ ያለው ፡ እንጂ ፤ እንደ ፡ ሰው ፡ ያለ ፡ ደካማ ፡ ፍጥረት ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ መልሱ ፡ ቢነገረውም ፡ አምኖ ፡ ከመቀበል ፡ በቀር ፡ በአእምሮው ፡ ጎይል ፡ ያንን ፡ የሚነገረውን ፡ ነገር ፡ ሊደርስበትና ፡ ሊረዳው ፡ አይችልም ። ስለዚህም ፡ አንዳንድ ፡ ከፊዚካል፡ደረጃ ፡ አልፈው ፡ በሜታፊዚካል ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ በሚገኙ ፤ ከተፈጥሮ ፡ በላይ ፡ በኾኑ ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ በእምነት ፡ ሳይኾን ፡ በአእምሮ ፡ ለመድረስና ፡ ለመረዳት ፡ የሚደረገው ፡ ሙከራ ፡ ኹሉ ፡ ዓቅምን ፡ አለማወቅና ፡ ችሎታን ፡ አለመገመት ፡ ወይም ፡ አለመገንዘብ ፡ ያኸል ፡ ነው ።

ዛሬ ፡ ግን ፡ ኹላችንም ፡ ካለማስተዋል ፡ የተነሣ ፡ የማንኛውንም ፡ ነገር ፡ ትክክለኛና ፡ ርግጠኛ ፡ መልሱን ፡ የሚሰጠን ፡ አእምሮ ፡ ብቻ ፡ እንደኾነ ፡ አድርገን ፡ እናስባለን ። ስለዚህም ፡ ኹሉም ፡ ነገር ፡ እሱ ፡ ሳያየው ፡ አይኾንም ፡ የሚል ፡ እምነት ፡ አድርገን ፤ እንኳንስ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ስላለው ፡ ጉዳይ ፡ ይቅርና ፡ የሃይማኖት ፡ ነክ ፡ በኾኑት ፡ እንኳ ፡ ከባድ ፡ ጥያቄዎች ፡ ላይ ፡ አእምሮዎችን ፡ መልስ ፡ እንዲያገኝልን ፡ ያለ ፡ ዓቅሙ ፤ መብቱ ፡ ከሚፈቅድለት ፡ ክልል ፡ ውጭ ፡ ኹሉ ፡ እንዲረዳን ፡ ስናስጨንቀውና ፡ እኛም ፡ አብረን ፡ ስንጨነቅ ፡ እንገኛለን ። ይህም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ በውጭ ፡ ኹኖ ፡ ለሚመለከተን ፡ አንድ ፡ አስተዋይ ፡ ለኾነ ፡ ሰው ፡ ተፈጥሮዎችንን ፡ በዕውቀት ፡ ረገድ ፡ ብቻ ፡ አድርገን ፡ እንደ ፡ ወሰድነውና ፡ ከአእምሮዎችንም ፡ በቀር ፡ በውስጣችን ፡ ያለውን ፡ የእኔነታችን ፡ ክፍል ፡ የኾነውን ፡ ሌላውን ፡ ኹሉ ፡ ተፈጥሮዎችንን ፡ እንደ ፡ ዘነጋነው ፡ ያኸል ፡ የሚያስገምተን ፡ መኾኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይህም ፡ የአእምሮዎችንን ፡ ጎይልና ፡ ወሰን ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ካለመገንዘብ ፡ የተነሣ ፡ የተፈጠረብን ፡ አጉል ፡ አስተያየት ፡ መኾኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ስሕተት ፡ መኾኑ ፡ በሊቃውንት ፡ ኹሉ ፡ ዘንድ ፡ የታመነ ፡ ኾኖ ፡ አእምሮዎችን ፡ ለማንኛውም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ቢኾን ፡ ሙሉ ፡ መልስ ፡ ሳይኾን ፡ እስከ ፡ አንድ ፡ እስከ ፡ ተወሰነ ፡ መንገድ ፡ ድረስ ፡ ብቻ ፡ ሸኝቶን ፡ የቀረውን ፡ መንገድ ፡ ልንቀጥልና ፡ ከታሰበውም ፡ ግብ ፡ ልንደርስ ፡ የምንችለው ፡ እምነትን ፡ በዕውቀት ፡ ስፍራ ፡ ተክተን ፡ ርሷን ፡ ለቀረው ፡ ጉዞዎችን ፡ መሪ ፡ አድርገን ፡ መኾኑ ፡ በኹሉም ፡ ዘንድ ፡ ተረጋግጧል ።

ዛሬ ፡ ያለንበት ፡ ዘመን ፡ እነ ፡ Albert Einstein እነ ፡ Max Planck እነ ፡ Edington.... በሰጡት ፡ አስተያየት ፡ የዓለም ፡ መልክ ፡ ቀድሞ ፡ ይታሰብ ፡ ከነበረው ፡ ፍጹም ፡ ተለውጧል ። በጠቅላላም ፡ የዛሬው ፡ የሳይንስ ፡ መንገድና ፡ የሚመራባቸው ፡ ኹሉ ፡ ፕሪንስፕሎች ፡ ፍጹም ፡ የተለየ ፡ መልክ ፡ ወስደዋል ። በዚህም ፡ በቅርብ ፡

ዘመን ፡ በተፈጠረው ፡ ኹኔታ ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ተስፋ ፡ በሚያስቈርጥ ፡ አኳኋን ፡ ከፍጥረት ፡ ምስጢር ፡ ፊት ፡ እንደ ፡ ተሸነፈ ፡ ዐይነት ፡ ኹኖ ፡ ይታያል ።

ዛሬ ፡ በ Einstein, Theory of Relativity ደግሞም ፡ በ Heisenberg, Principle of Indetermination የዓለም ፡ መልክ ፡ ተለዋውጧል ። አእምሮም ፡ ደካማነቱ ፡ ግልጽ ፡ ኾኗል ። አሁን ፡ የሰው ፡ ትልቅነቱና ፡ ጉብዝናው ፡ አልቻልሁም ፤ አልኾነልኝም ፡ ብሎ ፡ ደካማነቱን ፡ መግለጽና ፡ መመስከር ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ቀረው ፡ ይታመናል ።

ዛሬ ፡ በጠቅላላው ፡ ሊቃውንት ፡ ኹሉ ፡ እንዳጸደቁት ፡ የመወሰን ፡ ዘመን ፡ አልፎ ፡ የምናልባትና ፡ የይኾን ፡ ይኾናል ፡ ዘመን ፡ ተፈጥሮዋል ። ባጭር፡ቃልም ፡ የውጭ ፡ ቃል ፡ እንድጠቅስ ፡ ይፈቀድልኝና ፡ የ Determinism ዘመን ፡ አልፎ ፡ የ Probabilism ዘመን ፡ ተተክቷል ።

ዛሬ ፡ የዶግማቲክ ፡ ንግግርና ፡ መልስ ፡ ኹሉ ፡ ጊዜው ፡ አልፎበት፡ሊቃውንት፡ ኹሉ ፡ ስለ ፡ ሰው ፡ አእምሮ ፡ ችሎታ ፡ ጥርጣሬያቸውን ፡ በሰፊው ፡ ገልጸዋል ። ለወደፊትም ፡ ስለ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ወስኖ ፡ ለመናገር ፡ አንደኛውን ፡ የማይቻልና ፡ ፍጥረት ፡ ከሰው ፡ ጎይል ፡ በላይ ፡ የኾነ ፡ ምስጢር ፡ ስላላት ፡ ይኸንኑ ፡ ተስፋ ፡ የሚያስቈርጥ ፡ ሐሳብ ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ በግልጽ ፡ የምታስረዳበት ፡ ዘመን ፡ እንደ ፡ ተቃረበ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንትና ፡ ሳይንቲስቶች ፡ በዚህ ፡ በኩል ፡ ያላቸውን ፡ (የተሰማቸውን) ፡ ተስፋ ፡ መቁረጥ ፡ ለመናገር ፡ አልሸሸጉም ። ይህም ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ የሰውን ፡ ደካማነት፡የሚያመለክት ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ዛሬ ፡ በአእምሮዎችን ፡ በኩል ፡ ከእውነት ፡ ለመድረስ ፡ ስለምናደርገው ፡ ሙከራና ፡ ተስፋ ፡ ማድረግ ፤ ባንድ ፡ ፊት ፡ ስኬፕቲሲዝም ፤ ፕራግማቲዝም ፤ ክሪቲሲዝም ፡ ተብለው ፡ የታወቁትና ፡ በብዙዎች ፡ ሊቃውንትም፡ዘንድ ፡ ድጋፍ፡ያገኙት ፡ ቲዎሪዎች ፡ (ሐሳቦች) ፤ ደግሞ ፡ እንዲሁ ፡ በሌላ ፡ በኩል ፡ ዛሬ ፡ በሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ምርመራም ፡ በተፈጸመው ፡ ለውጥና ፡ የቀድሞው ፡ መንገድ፡ቀርቶ ፡ በተከፈተው ፡ አዲስ ፡ የሐሳብ ፡ መንገድ ፤ በተፈጠሩትም ፡ ሌሎች ፡ አዳዲስ ፡ ፕሪንስፕሎች ፡ መሠረት ፡ ነገሩ ፡ ኹሉ ፡ ሲታይና ፡ ሲመረመር ፡ እውነትን ፡ በሰው ፡ ጎይል ፡ ለማግኘትና ፡ ለመረዳት ፡ እጅግ ፡ ከባድ ፡ መኾኑ ፡ የታመነ ፡ ኹኖ ፡ ይገኛል ። በርግጥም ፡ በአእምሮዎችን ፡ ላይ ፡ የነበረን ፡ የቀድሞ ፡ እምነታችንና ፡ ተስፋችን ፡ ኹሉ ፡ ወድቆ ፡ ወደ ፡ መጨረሻ ፡ የጥርጣሬ ፡ መንፈስ ፡ መሻገራችን ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

ይኹን ፡ እንጂ ፤ ይህንንም ፡ ስንል ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ኹኔታ ፡ የሚፈጸመው፡የዚህን ፡ ዓለም ፡ ጥበብ ፡ እንደ ፡ ሃይማኖት ፡ አድርገው ፡ ከራሳቸው ፡ ዘንድ ፡ በተገኘው ፡ በሳይንስና ፡ በፍልስፍና ፡ ዕውቀት ፡ ላይ ፡ ለሚያመልኩት ፡ እንጂ ፤ ለኛ ፡ ሃይማኖታችን ፡ ዋናውንና ፡ ቀደምትነቱን ፡ ስፍራ ፡ ሲይዝ ፡ ፍልስፍናንና ፡ ሳይንስን ፡ በኹለተኛ ፡ ደረጃ ፡ አድርገን ፡ ለምናስበው ፤ በእግዚአብሔርም ፡ ቃልና ፡ እምነት ፡ ለምንራመደው ፡ ለኛ ፡ ለክርስቲያኖቹ ፡ የጎይላችን ፡ ወሰን ፡ እስከየት ፡ ድረስ ፡ መኾኑን ፡ ለመረዳት ፡ ትምህርት ፡ ሊኾነን ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ከመኾኑ ፡ በቀር ፤ እንደ ፡ ተጠቀሰው ፡

ኹሉ ፡ እስከዚያም ፡ ድረስ ፡ የሚያደርስንና ፡ አንደኛውንም ፡ ተስፋ ፡ የሚያስቈርጠን ፡ ነገር ፡ አይደለም ።

ስለዚህ ፡ ባጭሩ ፤ አንዳንድ ፡ የሃይማኖት ፡ ነክ ፡ የኾኑ ፡ ጉዳዮች ፡ በሚገጥሙን ፡ ጊዜ ፡ ከአእምሮ ፡ ይልቅ ፡ እምነትን ፡ ማስቀደም ፡ አስፈላጊ ፡ መኾኑን ፡ ከኹሉም ፡ አስቀድሞ ፡ ማስተዋል ፡ ያስፈልጋል ።

ሃይማኖትን ፡ በአእምሮ ፡ ለመረዳት ፡ መሞከር ፡ የሞኝነት ፡ ኹሉ ፡ ዋናው ፡ ሞኝነት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሃይማኖት ፡ ኑሮ ፡ እንጂ ፤ አእምሮ ፡ ሊደርስበት ፡ የሚቻለው ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ አይደለም ። ባጭር ፡ ቃልም ፡ ሃይማኖት ፡ ልብ ፡ እንጂ ፡ አእምሮ ፡ ሊረዳው ፡ የማይቻለው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ቋንቋ ፡ ነው ።

በጠቅላላ ፡ ሃይማኖት ፡ በፊት ፡ አይተነውና ፡ ተረድተነው ፡ ወይም ፡ ዐውቀነው ፡ በኋላ ፡ የምንወደውና ፡ የምናምነው ፡ ነገር ፡ ሳይኾን ፤ በፊት ፡ ወድደነውና ፡ አምነነው ፡ ይህንኑ ፡ የወደድንበትንና ፡ ያመንበትን ፡ ምክንያቱን ፡ ኋላ ፡ ውለን ፡ አድረን ፡ የምናገኘውና ፡ የምንረዳው ፡ ነገር ፡ ነው ። ምን ፡ ጊዜም ፡ የሃይማኖት ፡ ነክ ፡ በኾኑ አንዳንድ ፡ ከባድ ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ አጥብቆና ፡ አዘውትሮ ፡ በሐሳብ ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ የሚጠይቅና ፡ ሌላ ፡ መንገድም ፡ የማይቀበል ፡ ሰው ፡ እግዚአብሔርን ፡ ለማወቅ እንጂ ፤ ለመውደድ ፡ ያልተነሣ ፡ እልኸኛና ፡ ደግሞም ፡ ወዲህም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የማይወስነውን ፡ ውቅያኖስ ፡ የኾነ ፡ እግዚአብሔርን ፡ በዚያች ፡ በትንሹ ፡ አንጐሉ ፡ ለመወሰንና ፡ ለመገንዘብ ፡ የተነሣ ፡ በመኾኑ ፤ እግዚአብሔርም ፡ ለእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ እብሪተኛ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ ሳይገለጽለት ፡ እንደ ፡ ተሰወረበትና ፡ እንዳስጨነቀው ፡ ይኖራል ። ስለዚህ ፡ ለማናቸውም ፡ ሃይማኖትን ፡ ለሚነካ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ መልሱን ፡ በአእምሮዋችን ፡ ለማግኘት ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ እልኸ ፡ ሊገባን ፡ አያስፈልግም ። እግዚአብሔርን ፡ የምናገኘው ፡ ትሕትናን ፡ እምነትን ፡ ፍቅርን ፡ ቅንነትን ፡ የለበስን ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ። በችሎታችን ፡ ብቻ ፡ ተመክተን ፡ ብንፈልገው ፡ ግን ፡ አናገኘውም ፤ አንደርስበትምም ።

ስለዚህም ፡ እግዚአብሔር ፡ መጀመሪያ ፡ ወድደነው ፡ ኋላ ፡ የምናውቀውና የምንረዳው ፡ እንጂ ፤ መጀመሪያ ፡ አውቀነውና ፡ ተረድተነው ፡ ኋላ ፡ የምንወደውና ፡ የምናምነው ፡ አይደለም ፡ ሲል ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ፓስካል ፡ የተባለው ፡ ትልቁ ፡ የፈረንሳይ ፡ ሊቅ ፡ የገለጸውን ፡ ሐሳብ ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ማስታወስ ፡ ያስፈልጋል ።

በመጀመሪያ ፡ ላይ ፡ ዕውቀት ፡ መጥቶ ፡ ፍቅርና ፡ እምነት ፡ ተከትለውት ፡ ሊመጡ ፡ አስፈላጊና ፡ ተገቢ ፤ ደግሞም ፡ ግዴታም ፡ የሚኾነው ፡ ስለዚህ ፡ ዓለም ፡ ጉዳይ ፡ ሲኾን ፡ እንጂ ፤ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ነገር ፡ መጀመሪያ ፡ ሊመጣ ፡ የሚገባው ፡ እምነትና ፡ ፍቅር ፤ ባጭር ፡ ቃልም ፡ ፈቃደኛነትና ፡ ዝግጁነት ፡ ሲኾኑ ፤ ዕውቀት፡ኋላ፡ራሱ ፡ የሚጨመር ፡ ነገር ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ማለቱ ፡ ለዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ ሲኾን ፤ ርግጥ ፡ ዕውቀትን ፡ ማስቀደም ፡ ያስፈልጋል ። መጀመሪያም ፡ ሳናውቀው ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ወይም ፡ ሰው ፡ ለማመስገንም ፤ ለመውደድም ፤ ለማመንም ፡ መቸኩል ፡ መልካም ፡

መስሎ ፡ አይታይም ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ በእግዚአብሔር ፡ በኩል ፡ የሄድን ፡ እንደኾን ፡ ነገሩ ፡ የተለየ ፡ መልክ ፡ ስላለው ፤ መጀመሪያ ፡ እንደነወደው ፡ ያስፈልጋል ። ዕውቀቱም ፡ ባጭር ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ተከታትሎ ፡ ይመጣልናል ።

ስለዚህ ፡ ባጭሩ ፤ እግዚአብሔርን ፡ በአእምሮ ፡ ሳይኾን ፡ በእምነትና ፡ በፍቅር ፡ መቅረብ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ እግዚአብሔር ፡ ሰውን ፡ ይበልጥ ፡ የሚያነጋግረው ፡ በልቡናው ፡ በኩል ፡ ነው ። ምስጢሩንም ፡ ኹሉ ፡ የሚገልጽለት ፡ ሊያውቀው ፡ ሳይኾን ፤ ሊወደውና ፡ አምናም ፡ ሊቀበለው ፡ በንጹሕ ፡ ልቡና ፡ የመጣውን ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ አእምሮ ፡ ብቻውን ፡ በቂ ፡ አይደለም ፤ እምነትም ፡ ያስፈልጋል ። ዐምስቱ ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችንም ፡ የዓለምን ፡ ጠባይ ፡ በሙሉ ፡ የሚያስጨብጡን ፡ ሳይኾኑ ፤ ግማሽ ፡ ክፍሉን ፡ ብቻ ፡ የሚያሳዩን ፡ ናቸው ። ይህንንም ፡ መገንዘብ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስተዋይነት ፡ ነው ።

አሁን ፡ ባጭሩ ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ መዘርዘራችን ፤ አለ ፡ ለመባል ፡ የሚቻለው ፡ የምናየው ፡ የምንሰማው ፡ የምናሸተው ፡ የምናጣጥመውና ፡ የምንዳስሰው ፡ ብቻ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ የተረፈው ፡ ኹሉ ፡ ሐሰት ፡ ነው ። በማለት ፡ የሞኝነት ፡ ሥራ ፡ እንዳንሠራ ፡ ለማስጠንቀቅ ፡ ያኸል ፡ ነው ። አሁንም ፡ ከላይ ፡ ለገለጽነው ፡ ኹሉ ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ ቃል ፡ ማሰሪያ ፡ አድርገን ፡ እንሰጣለን ።

ይህ ፡ ያለንበት ፡ ግዙፍ ፡ የተባለው ፡ ዓለም ፡ ስንኳ ፡ በውስጡ ፡ ብዙ ፡ ለዐይን ፡ የማይታዩ ፡ በጀሮ ፡ የማይሰሙ ፡ ለእጅ ፡ የማይዳሰሱ ፡ ነገሮችን ፡ የደበቀ ፡ ሲኾን ፤ ሃይማኖት ፡ የምትነግረን ፡ በተፈጥሮም ፡ ረቂቅ የኾኑት ፡ ነገሮችማ ፡ የቱን ፡ ያኸል ፡ ሊሰውሩ ብን ፡ ይቻል ፡ ይኾን ፤ ግዙፉን ፡ አይተን ፡ ሳንጨርሰው ፤ መላውን ፡ ቀርቶ ፡ ግማሹን ፡ እንኳ ፡ ለመዳሰስ ፡ ሳንችል ፡ እላይ ፡ ወጥተን ፡ በመንፈሳዊ ፡ (በሃይማኖት ፡) በኩል ፡ ያለውን ፡ ዓለም ፡ በእጄ ፡ ሙሉ ፡ ለጨብጠው ፤ ባይኔም ፡ መልቼ ፡ ልየው ፡ ማለት ፡ ምንኛ ፡ ያኸል ፡ የሚያስገምት ፡ ነው ፤ ግን ፡ ይኸው ፡ የብዙዎቻችን ፡ ሐሳብ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። እግዚአብሔር ፡ አለ ፡ ያሉን ፡ ጊዜም ፡ የት ፡ አለ ፡ የምናየው ፡ የሚል ፡ ንግግር ፡ እናመጣለን ። ግን ፡ ይህ ፡ ምን ፡ ማለት ፡ ይኾን ፡ እግዚአብሔር ፡ መንፈስ ፡ እንጂ ፤ ግዙፍ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ስለዚህ ፡ እንዴት ፡ ካላየነውና ፡ ካልዳሰሰ ነው ፡ እንላለን ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ እንግዲህ ፡ በዐይን ፡ ካልታየና ፡ በእጅ ፡ ካልተዳሰሰ ፡ በቀር ፡ እንዳለ ፡ ሊቈጠር ፡ አይቻልም ። ማለት ፡ ነውን ፡ ይህ ፡ እንዴት ፡ ዐይነት ፡ ጅልነት ፡ ነው ፡ ደግሞም ፡ ተምረናል ፤ ብዙም ፡ እናውቃለን ፡ ስንል ፡ እንዴት ፡ ይህን ያኸል ፡ ከሕፃን ፡ ደረጃ ፡ እንወርዳለን ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ከዐይን ፡ ይልቅ ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ድንቅ ፡ ሥራ ፡ ይበልጥ ፡ አያስረዳንምን ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ መኖሩን ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የምንረዳው ፡ ከኾነ ፡ ዘንድ ፤ መታየቱና ፡ አለመታየቱ ፡ ምንስ ፡ ሊጨምር ፡ ደግሞስ ፡ ምንስ ፡ ሊያጐድል ፡ ይችላል ፡

እነሆ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አንድ የፈረንሳይ ፡ LECONTE DU NOUY የተባለ ሊቅ ፡ የተናገረውን ፡ ለመጥቀስ ፡ ይቻላል ። ርሱም ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ ሲናገር ፡

እንዲህ ፡ ይላል ። . . . ዓለምን፡የፈጠረ፡አንድ፡ኃይል ፡ መኖሩ ፡ የእምነት ፡ ጉዳይ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በሳይንስም ፡ በኩል ፡ ርግጥ ፡ ኾኖ ፡ የሚታሰብ ፡ ነገር ፡ ነው . . . ። አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ግን ፡ በእግዚአብሔር ፡ እንደማያምኑ ፡ ይናገራሉ ። ለዚህም ፡ የሚሰጡት ፡ ምክንያት ፡ ልናየው ፡ አንችልም ፡ የሚል ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይኸን ፡ እንጂ ፤ ይህ ፡ ፈጽሞ ፡ አነጋገር ፡ አይደለም ። ኢሌክትሮንስንስ ፡ የት ፡ እናያቸዋለን ? ነገር ፡ ግን ፡ በሚያሳዩን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ውጤቶች ፡ የነርቡን ፡ የራሳቸውንም ፡ መኖር ፡ ካንድ፡ከሚታይና ፡ ከሚጨበጥ ፡ ዕንጨት ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ ይልቅ ፡ የበለጠ ፡ እንገነዘባለን ።

እንግዲህ ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ አንዳንድ ፡ ልንረዳቸው ፡ የማይቻሉን ፡ አስደናቂ ፡ የኾኑ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ረቂቃን ፡ ነገሮች ፡ እንዳሉ ፡ ካመንንና ፡ ከተቀበልን ፡ ዘንድ ፤ ያንድን ፡ ከፍተኛ ፡ ኃይል ፡ መኖር ፡ አለመቀበል ፡ ይህ ፡ ትልቅ ፡ ስሕተት ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ የሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ፕሮብሌሞች ፡ ኹሉ ፡ ያለ ፡ አንዳች ፡ መልስ፡እንደዚሁ ፡ እንዲቀሩ ፡ የማድረግ ፡ ያቸል ፡ ነው ።

እንዲሁም ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ሊቅ ፡ A. FLEMING የተባለ ፡ እንግሊዛዊ ፡ ስለዚሁ ፡ ዐይነት ፡ ጉዳይ ፡ ሲናገር ፤ ዓለም ፡ ዛሬ ፡ ካለበት ፡ መልክና ፡ ደረጃ ፡ በኢቮሎሺን ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ ማሰብ ፡ ማቲር ፡ በራሱ ፡ ኃይል ፡ የሚካሄድና ፡ የአእምሮ ፡ (የማሰብ ፡) ኃይል ፡ እንዳለው ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ፈጣሪ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ እንደ ፡ መቅጠር ፡ ያቸል፡ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሐሳብ ፡ አጥጋቢና ፡ በቂ ፡ ነው ። በዚህም ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ስንመለከት፡ከዓለሙ ፡ የተለየ ፡ አንድ ፡ አእምሮ ፡ እንዳለና ፡ ዓለሙም ፡ ከዚህ ፡ አእምሮ ፡ በሚመነጨው ፡ ሐሳብ ፡ የተሠራ ፡ መኾኑን ፡ እናገኛለን ፡ ሲል ፡ ይህም ፡ ስሙ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሊቅ ፡ ተናግሯል ።

ስለዚህ ፡ እላይ ፡ ወጥተን ፡ ረቂቁን ፡ እግዚአብሔርን ፡ ወይም ፡ በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ የሚነገረውን ፡ መንፈሳዊ ፡ ጉዳይ ፡ ባይናችን ፡ መልተን ፡ እንየው ፡ ከማለት ፡ በፊት ፡ የፊታችንን ፤ ማለት ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ ግዙፍ ፡ ነገሮች ፡ ጨርሰን ፡ ልናያቸውና ፡ ልንጨብጣቸው ፡ እንኳ ፡ እንችል ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ እስቲ ፡ መጀመሪያ ፡ በዚህ ፡ እንሞክር ። ይኸውም ፡ ማለታችን ፤ እስቲ ፡ መጀመሪያ ፡ የፊታችንን ፡ እናጠናቅቀው ። ኃይላችንንም ፡ ከዚሁ ፡ እንሞክረው ። ምክንያቱም ፡ የፊታችንን ፡ ትተን ፡ ከፍ ፡ ወደ ፡ አለ ፡ ነገር ፡ ሄደን ፡ መወሻከት ፡ መጥፎ ፡ ግምት ፡ የሚያሰጠን ፡ ይኾናል ። ይህም ፡ ከጉብዝና ፡ የሚቈጠርልን ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ ዐቅሙን ፡ አያውቅ ፡ ሳያሰኘን ፡ አይቀርም ።

ስለዚህ ፡ በአእምሮዎችን ፡ በኩል ፡ ለማወቅና ፡ ለመረዳት ፡ መሞከር ፡ ያለብን ፡ ይህን ፡ ያለንበትን ፡ ግዙፍ ፡ የኾነውን ፡ ዓለም ፡ እንጂ ፤ ከኃይላችን ፡ በላይ ፡ ያለውን ፡ መንፈሳዊ ፡ ዓለምን ፡ ለመረዳት ፡ የምናደርገው ፡ ኹሉ ፡ ሙከራ ፡ ያለ ፡ ውጤት፡እንደዚሁ ፡ በከንቱ ፡ እንደሚቀር ፡ መገንዘብ ፡ ያስፈልገናል ። ከዚህ ፡ ላይ ፡ መሪያችን ፡ አእምሮዎችንና ፡ የስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ ሊኾኑ ፡ አይችሉም ። እነዚህ ፡ እንኳንስ ፡ ለዚህኛው ፡ ይቅርና ፡ ላለንበትም ፡ ግዙፍ ፡ ዓለም ፡ በቂ ፡ ኹነው ፡ አልተገኙም ። እንግዲህ ፡ ከዚህ ፡

ላይ ፡ መሪ ፡ አድርገን ፡ ልንከተለው ፡ የሚገባን ፡ እምነትን ፡ ነው ። በዚህም ፡ ቅር ፡ አይበለን ። እምነት ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ እንግዳ ፡ ነገር ፡ አይደለችም ። በዕውቀት ፡ ያገኘናቸው ፡ መስለው ፡ የሚታዩን፡ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ሳይቀሩ ፡ በእምነት ፡ የተረዳናቸው፡ናቸው ። እምነትና ፡ ዕውቀት ፡ ምንም ፡ ያቸል ፡ የተራራቁ ፡ ነገሮች ፡ አይደሉም ። በእውነቱ ፡ እምነት ፡ ስላለን ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ እምነት ፡ ከሌለን ፡ በአእምሮዎችንና ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ የምንረዳቸውና ፡ ርግጠኞች ፡ የኾንንባቸው ፡ ነገሮችም ፡ እንኳ ፡ ቢኾኑ ፡ ፍጹም ፡ ሊያጠራጥሩን ፡ ይቻላል ።

እነሆ ፡ ለምሳሌ ፤ ይበልጡዎቹ ፡ ሰዎች ፡ በማይታይና ፡ በማይዳሰስ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ማመን ፡ የሚያዳግታቸው ፡ ሲኾን ፤ የሚታየውንና ፡ የሚዳሰሰውን፡ ግን ፡ ያለ ፡ ቅሬታ ፡ ፊታቸው ፡ ፈገግ ፡ ብሎ ፡ ይቀበሉታል ። ይህም ፡ ማለት ፡ ማናቸውም ፡ በዐይናቸው፡የሚያዩት ፡ በእጃቸው ፡ የሚዳሰሱት ፡ ወይም ፡ በጀሮዎቸው ፡ የሚያዳምጡት ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ያለ ፡ አንዳች ፡ ጥርጥር ፡ በውጭ ፡ ያለና ፡ እነሱም ፡ የቀዱት ፡ ከውጭ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ፍጹ ፡ ስለሚያምኑበት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ያን ፡ ሰዓት ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ተነሥቶ ፡ በዐይናቸው ፡ የሚያዩትና ፡ በእጃቸው ፡ የሚዳሰሱት ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ሐሰት ፡ እንደ ፡ ኾነ፡ቢነግራቸው ፡ ወዲያው ፡ እንደሚያፈዙበትና ፡ እንደ ፡ ዕብድም ፡ አድርገው ፡ እንደሚቈጥሩት ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚሁ ፡ ሰዎች ፡ ከላይ ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ ኹሉ ፡ የማያዩትንና ፡ የማይዳሰሱትን ፡ ነገር ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ፈጥነው፡በጥርጣሬ ፡ ንግግራቸውን ፡ ይዘጉታል ። ሊያምኑበትም ፡ ፈጽሞ ፡ አይፈቅዱም ። ካላዩትና ፡ ካልዳሰሱትም ፡ ሊያምኑበት ፡ አስቸጋሪ ፡ ኾኖ ፡ ያገኙታል ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ ያለ ፡ ሐሳብ ፡ ላላቸው ፡ ሰዎች ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ መልስ ፡ ልንሰጣቸው ፡ እንወዳለን ።

በምናያቸውና ፡ በምንዳስላቸውም ፡ ነገሮች ፡ እንኳ ፡ ቢኾን፡በእውነቱ ፡ እምነት ፡ ያስፈልገናል ። በእምነት ፡ እንጂ ፤ አንድ ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ታየና ፡ ስለ ፡ ተዳሰሰ፡ብቻ ፡ በውጭ ፡ እንዳለ ፡ ኾኖ ፡ ሊነገር ፡ አያስደፍርም ። እንግዲያው ፡ የዚያ ፡ የዚያ ፡ የምናየውና ፡ የምንዳስሰው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ በእውነቱ ፡ ርግጠኛ ፡ መኾኑን ፡ በምን ፡ ልንረዳው ፡ እንችላለን ? ይህ ፡ ዓለም ፡ ሕልም ፡ እንደ ፡ ኾነስ ፡ ማን ፡ ያውቃል ? የምናየው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ እውነት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ በምን ፡ እንረዳለን ? እንዲህ ፡ አድርገን ፡ ከማሰብና ፡ ከመጠራጠርስ ፡ የሚከለክለን ፡ ምን ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ሊኖረን ፡ ይችላል ? ።

ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ አንዳንድ ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ የሰጡትን ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ፡ላይ ፡ ለመግለጽ ፡ ይቻላል ። ለምሳሌ ፡ ያቸል ፡ R. DESCARTES የተባለው ፡ ትልቁ ፡ የፈረንሳይ ፡ ፈላስፋ ፡ የተናገረውን ፡ ቃል ፡ እንጠቅሳለን ። እንሆ ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ ባጭሩ ፡ ምን ፡ ብሎ ፡ እንደ ፡ ተናገረ ፡ እናዳምጥ ።

ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ ባይናቸው ፡ የሚያዩትን ፡ በጀሮአቸው ፡ የሚሰሙትን ፡ ወይም ፡ በእጃቸው ፡ የሚዳሰሱትን ፡ ነገር ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ጥርጣሬ ፡ በውጭ ፡ እንዳለ፡አድርገው ፡ ይቀበሉታል ። በዚህም ፡ ኹኔታ ፡ ያ ፡ የሚያዩት ፡ ወይም ፡ የሚዳሰሱት ፡ ነገር ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ለመኾኑና ፡ እነርሱም ፡ ያገኙትና ፡ የቀዱት ፡ ከዚያው ፡ ከውጭ ፡ ለመኾኑ ፡ አን

ዳች ፡ ጥርጣሬ ፡ አይፈጠርባቸውም ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ይህን ፡ እነርሱ ፡ የሚያዩትንና ፡ የሚዳስሱትን ፡ ነገር ፡ የሚጠራጠርባቸው ፡ ሰው ፡ ቢነሣ ፡ እንደ ፡ ዕብድ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርገው ፡ ይቈጥሩታል ፡ እንጂ ፤ እንደ ፡ ጤነኛና ፡ አእምሮው ፡ ልክ ፡ እንደሚሠራ ፡ ሰው ፡ አድርገው ፡ አያስቡትም ። እንደ ፡ እውነቱ ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ሞኝነታቸው ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ በዚህ ፡ በተጠቀሰው ፡ መንገድ ፡ ያገኙት ፡ ዕውቀት ፡ የሚያጠራጥር ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ።

ለምሳሌ ፤ ማን ፡ ያውቃል ፡ ራሱ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወይም፡ክርሱ ፡ በታች ፡ ያለ ፡ ሌላ ፡ አንድ ፡ ጎይል ፡ በውጭ ፡ የሌለውን ፡ ነገር ፡ እንዳለ ፡ ዐይነት ፡ መስሎ ፡ እንዲታየን ፡ በማድረግ ፡ በደካማነታችን ፡ ይጫወትብንስ ፡ እንደኾን ? በእውነቱ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሊደረግብን ፡ እንደማይቻል ፡ ከማሰብ ፡ የሚከለክለን ፡ ምን ፡ ነገር ፡ ይገኛል ? ምናልባት ፡ ራሱ ፡ እግዚአብሔርስ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ክርሱ ፡ በታች ፡ ያለ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍጡር ፡ እንደ ፡ ሰይጣን ፡ ያለ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ነገር ፡ ሊሠራብን ፡ ጎይል ፡ ያንሰው ፡ ይኾን ? እንዲህ ፡ ካለው ፡ ጥርጣሬ ፡ ሊያድነንስ ፡ የሚችል ፡ ምን ፡ ነገር ፡ ይገኛል ? ለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ አንድ ፡ መልስ ፡ ብቻ ፡ አለ ። መልሱም ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ጥርጣሬ ፡ የሚያወጣን ፡ እምነት ፡ ነው ።

እንዴት ፡ ነው ፡ እምነት ፡ ከዚህ ፡ ጥርጣሬ ፡ ሊያወጣን ፡ የሚችል ? የሚል ፡ ጥያቄም ፡ ቢኖር ፡ የዚህ ፡ መልሱ ፡ አጭር ፡ ነው ። እግዚአብሔር ፡ ደግና ፡ እውነተኛ መኾኑን ፡ እናምናለንና ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ጥርጣሬ ፡ ከልባችን ፡ ውስጥ ፡ ልንፍቀው ፡ እንችላለን ። እንዴት ፡ ቢባል ፤ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ያለን ፡ እምነት ፡ ደካሞችም ፡ ብንኾን ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ተንኮልና ፡ ሽረኛነት ፡ እንዳይሠራብን ፡ ርግጠኞች ፡ ነን ። ስለዚህ ፡ ይህን ፡ በማለት ፡ ብቻ ፤ ማለት ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ተንኮል ፡ ራሱ ፡ እንደማይሠራብንና ፡ ለሌላም ፡ ቢኾን ፡ አሳልፎ ፡ እንደማይሰጠን ፡ በመተማመን ፡ ብቻ ፡ ለምናየውና ፡ ለምንዳስሰው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ርግጠኞች ፡ ልንኾን ፡ እንችላለን ።

ይህንኑ ፡ የፈላስፋውን ፡ ሐሳብ ፡ B. RUSSELL በታወቀው ፡ ድርሰቱ ፡ HISTORY OF WESTERN PHILOSOPHY ከገጽ ፡ ፪፻፹፭—፪፻፹፮ ፡ ባሉት ፡ ገጾች ፡ ውስጥ ፡ እንዲህ ፡ ቢል ፡ ገልጾታል ።

... He begins with scepticism in regard to the senses. Can I doubt, he says, that I am sitting here by the fire in a dressing gown? Yes, for sometimes I have dreamt that I was here when in fact I was naked in bed. (Pyjamas, and even nightshirts, had not been invented). Moreover mad-men sometimes have hallucinations, so it is possible that I may be in like case.

Dreams, however, like painters, present us with copies of real things, at least as regards their elements. (You may dream of a winged horse, but only because you have seen horses and wings). Therefore corporeal nature in general, involving such matters as extension, magnitude, and number, is less

easy to question that beliefs about particular things. Arithmetic and geometry, which are not concerned with particular things, are therefore more certain than physics and astronomy; they are true even of dream objects, which do not differ from real ones as regards number and extension. Even in regard to arithmetic and geometry, however, doubt is possible. It may be that God causes me to make mistakes whenever I try to count the sides of a square or add 2 to 3. Perhaps it is wrong, even in imagination, to attribute such unkindness to God, but there might be an evil demon, no less cunning and deceitful than powerful, employing all his industry in misleading me. If there be such a demon, it may be that all the things I see are only illusions which he makes use as traps for my credulity.

እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ በእምነት ፡ ብቻ ፡ የምናየውን ፡ ኹሉ ፡ በርግጥ ፡ በውጭም ፡ እንዳለ ፡ አድርገን ፡ ልንቀበለው ፡ እንችላለን ። ይኸውም ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ፍጹምነት ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ ነው ፡ ሲል ፤ ይኸው ፡ ፈላስፋ ፡ መልሱ ፡ የላይኛውን ፡ ጥርጣሬውን ፡ ያፈረሰበትን ፡ ሐሳብ ፡ ይኸው ፡ ስሙ ፡ የተጠቀሰው ፡ ደራሲ ፡ በዚያው ፡ መጽሐፉ ፡ በገጽ ፡ ፪፻፹፭—፪፻፹፱ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ባሉት ፡ ቃላት ፡ አመልክቶታል ።

... But these considerations have not disposed of the sceptical arguments which threw doubts on the existence of the external world. This can only be done by first proving the existence of God... when God's existence has been proved, the rest proceeds easily. Since God is good, He will not act like the deceitful demon whom Descartes has imagined as a ground for doubt. Now God has given me such a strong inclination to believe in bodies that He would be deceitful if there were none; therefore bodies exist...

እነሆ ፡ ፈላስፋው ፡ ዴካርት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ በመስጠት ፡ እንዲያው ፡ በማይታዩትና ፡ በማይዳስሱት ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ይቅርና ፡ በነዚያ ፡ በምናያቸውና ፡ በምንዳስሳቸውም ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ቢኾን ፡ እምነትን ፡ መሣሪያ ፡ ካላደረግን ፡ በቀር ፡ ማናቸውም ፡ ክትንኹ ፡ እስከ ፡ ትልቁ ፡ ድረስ ፡ ያለው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ በሙሉ ፡ ሊያጠራጥር ፡ እንደሚቻል ፡ ይገልጽልናል ።

እንደዚሁም ፡ ኹሉ ፡ በአእምሮዎችን ፡ በኩል ፡ በለምናገኛቸው ፡ ዕውቀቶችም ፡ ቢኾን ፡ ይህችው ፡ እምነት ፡ የተባለችው ፡ ነገር ፡ እንደምታስፈልገን ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ርግጥ ፡ ነው ፤ ለጊዜው ፡ በአእምሮዎችን ፡ እውጥተንና ፡ እውርደን ፡ በመጨረሻ ፡ የምንረዳቸው ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ፍጹም ፡ እውነት ፡ መስለው ፡ ይታዩናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህስ ፡ ላይ ፡ ፈላስፋው ፡ በገለጸው ፡ የጥርጣሬ ፡ መንገድ ፡ እነዚህ ፡ በአእምሮዎችን ፡ ያገኘናቸው ፡ ዕውቀቶች ፡ ለኛ ፡ እንደሚመስሉን ፡ ኹሉ ፡ በውጭ ፡ እንዲህ፡እንዳይደሉስ ፡ ማን ፡ ያውቃል ? ሌላው ፡ ቀርቶ ፡ 2ና ፡ 3=5 ፡ (ኹለትና ፡ ሦስት ፡ ሲደመሩ ፡ ዐምስት ፡ ቍጥር ፡ ይሰጡናል ፡) የምንለው ፡ እምነታችንስ ፡ ትክክለኛ ፡ እንዳልኾነና ፡ እን

ምናለን ። ስታመም ፡ ወደ ፡ ሐኪም ፡ እሄዳለሁ ። የሚጠቅመኝን ፡ መድኃኒት ፡ እንዲሰጠኝ ፡ አምናለሁ ። ተጨንቄ ፡ ምክር ፡ ሲያስፈልገኝ ፡ ርሱ ፡ እንዲረዳኝ ፡ አምኘን ፡ የሚለኝን ፡ ኹሉ ፡ ለመቀበል ፡ ወደ ፡ አስተዋይ ፡ ሰው ፡ እሄዳለሁ ። ኹል፡ጊዜ ፡ በገበታ፡አጠገብ ፡ ተቀምጠን ፡ ምግብ ፡ ሲቀርብልን ፡ በእምነት ፡ እንበላለን ። ይህን ፡ ማለቱ ፡ ምግባችንን ፡ ያቀረበልን ፡ ሰው ፡ መርዝ ፡ ቀላቅሎ ፡ እንዳይፈጀን ፡ አምነን ፡ ያለ ፡ ፍርሀት ፡ እንበላለን ። ገበሬ ፡ እርሻውን ፡ እያረሰ ፡ ፀሐይና ፡ ዝናም ፡ በየጊዜው ፡ እንዲኾንለት ፡ አምኖ ፡ በተስፋ ፡ ይዘራል ።

ሙሉ ፡ ሕይወታችን ፡ በእምነት ፡ እንደ ፡ ተመሠረተ ፡ ሰውን ፡ ሳናምን ፡ ልንኖር ፡ እንደማይከናወንልን ፡ አስተዋይ ፡ ኹሉ ፡ ያውቃል ። ባልንጀሮቻችንን ፡ ባናምን ፡ በሥራችን ፡ ኹሉ ፡ ተጓጉለን ፡ እንቀራለን ፡ ደግሞም ፡ በነገሩ ፡ ኹሉ ፡ አይሳካልንም ። በምንሠራበትና ፡ በምንሄድበት ፡ ነገርን ፡ እንዴት ፡ አድርገን ፡ እንመርምር ? ገና ፡ ሳንበላ ፡ ምግባችንን ፡ የሚመረምሩ ፡ ፀዋቆች ፡ ለመጥራት ፡ ኹለጊዜ ፡ የሚያስፈልገን ፡ ቢኾን ፡ ስንት ፡ የሚያስለች ፡ ነገር ፡ በኾነብን ። መርከቡ ወዴት ፡ እንደሚሄድና መቼ ፡ እንደሚነሣ ፡ አለቆቹ ፡ ባያመለክቱን ፡ ወይስ ፡ ቃላቸውን ፡ ባናምን ፡ እንዴት ፡ አድርገን ፡ በመርከብ ፡ መጓዝ ፡ እንደፍራለን ።

ያለ ፡ እምነት ፡ ለመኖር ፡ የማይቻል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ያለ ፡ እምነት ፡ የሚኖር ፡ ሰው ፡ የሰም ። እምነት ፡ ሥራችንንና ፡ አኗኗራችንን ፡ ኹሉ ፡ ይቃኛል ፤ ይመራል ። ሐኪሙን ፡ ብተማመነው ፡ ምክሩን ፡ አምኜ ፡ እንደሚለኝ ፡ አደርጋለሁ ። በወዳጄ ፡ ፍቅርና ፡ ማስተዋል ፡ ባምን ፡ ምክሩን ፡ እሰማለሁ ። ትምህርትም ፡ ብልልግ ፡ ፍቺውን ፡ ተርጉሞ ፡ ወደሚያስረዳኝ ፡ ብልህ ፡ ሊቅ ፡ እኼዳለሁ ። ከኔ ፡ አብልጦ ፡ እንደሚያውቅ ፡ ተርድቻለሁና ፤ የሚያስደንቀኝን ፡ ለማስተዋል ፡ የሚቸግረኝን ፡ ጥበብ ፡ ኹሉ ፡ እቀበላለሁ ።

እንግዲህ ፡ እምነት ፡ እንዲህ ፡ ባለ ፡ ትንሽ ፡ ነገር ፡ ከመራነ ፡ ይልቁንስ ፡ አብልጦ ፡ በትልቅ ፡ ነገር ፡ ምንኛ ፡ ይመራናል ። ምድራዊ ፡ ነገርን ፡ በሚነካ ፡ እምነት ፡ ካስፈለገን ፡ ይልቁንስ ፡ እንዴት ፡ መንፈሳዊ ፡ ነገርን ፡ በሚነካ ፡ እምነት ፡ ያስፈልገናል ። ዓለሙን ፡ ሊጠቅሙ ፡ ብለው ፡ አዲስ ፡ ብልህትና ፡ በጥበብ ፡ በጎ ፡ ሥርዐት ፡ ሊያወጡ ፡ ለሕዝብ ፡ ጥቅም ፡ ይኾኑ ። ዘንድ ፡ የተጣጣሩትን ፡ ሰዎች ፡ በሥራቸው ፡ ያጠነከራቸው ፡ ምንድር ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ ያበረታቸው ፡ ሲቸግራቸው ፡ ያስደፈራቸው ፡ ሥራቸውን ፡ ያቃናላቸው ፡ ሰው ፡ እየተጠራጠረ ፡ ሲሳለቅባቸው ፡ የሚጠናኩበት ፡ ምንድር ፡ ነው ? የሚደክሙበት ፡ ሥራ ፡ የማይከናወንላቸው ፡ ሲመስል ፡ ያለመሰልቸታቸው ፡ ስለምንድር ፡ ነው ፤ በጊዜው ፡ ሥራቸው ፡ የሚሰልጥና ፡ የሚከናወንላቸው ፡ ስላመኑ ፡ አይደለምን ? ስለ እውነቱ ፡ መከራ ፡ ሲቀበሉ ፡ የሚታገሡበት ፡ በምን ፡ ምክንያት ፡ ነው ፤ ሐሰት ፡ ተሸንፎ ፡ እውነት ፡ ጸድቆ ፡ በጊዜው ፡ ድል ፡ እንዲነሣ ፡ ስላመኑ ፡ ነው ።

እንደ እውነት ፡ አድርጎ ፡ ሰውን ፡ የሚያጠነክር ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ የለም ። ሰው ፡ በሚያምንበት ፡ መጠን ፡ ይሠራል ፡ ይታገላል ።

እንግዲህ ፡ እምነት ፡ ዋና ፡ ነገር ፡ ኹኖ ፡ ያለርሱ ፡ ልንኖር ፡ እንደማይቻለን ፡ በዚህ ፡ ኹሉ ፡ እናያለን ። የምናምነው ፡ ነገር ፡ ትልቅ ፡ በጎ ፡ ክቡር ፡ በሚኾን ፡ ልክ ፡ ባኗኗራችን ፡ ደስታ ፡ እንደሚያመጣልን ፡ መንፈሳዊ ፡ ሀብት ፡ እንደሚሰጠን ፡ በሥራችን ፡ እንደሚያጠነክረን ፡ እንደሚቀሰቅሰንም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጻፈው ፡ ምሳሌ ፡ አይተናል ።

እምነት ፡ አያስፈልገንም ፤ ያለ ፡ እምነት ፡ ልንኖር ፡ ይቻለናል ፡ ብለው ፡ በትዕቢት ፡ ተቆላመው ፡ የሚነፋኑ ፡ ሰዎች ፡ በክርስቶስ ፡ እንዳያምኑ ፡ እምነትን ፡ ከባልንጀሮቻቸው ፡ ሊያለያዩ ፡ የሚሹ ፡ ሰዎች ፡ ደደቦች ፡ ናቸው ። . . . ዕለት ፡ ዕለት ፡ በምናደርገው ፡ በትንንሽ ፡ ሥራ ፡ እንኳ ፡ እምነት ፡ ካስፈለገን ፡ ይልቁንስ ፡ ሕይወታችንን ፡ እንደሚገባ ፡ አድርገን ፡ እንድንፈጽም ፡ ስንት ፡ እምነት ፡ ያስፈልገናል ። ያለ ፡ እምነትና ፡ ያለ ፡ አምላክ ፡ ረድኤት ፡ መኖር ፡ ሊችሉ ፡ የሚመስላቸው ፡ ሞቾች ፡ በማያውቁት ፡ መንገድ ፡ አንድ ፡ እርምጃ ፡ እንኳ ፡ ሊራመዱ ፡ የማይቻላቸው ፡ ሲኾኑ ፡ በመንገዳቸው ፡ የሚቆያቸውን ፡ ጉድለትና ፡ ፍርሃት ፡ ጥሰው ፡ በሞት ፡ ጨለማ ፡ አልፈው ፡ ያለ ፡ መሪ ፡ ያለ ፡ እምነት ፡ በደህና ፡ ሊወጡ ፡ ይመስላቸዋል ። . . . ሳናስተውል ፡ አይተን ፡ የምናምነው ፡ ስንት ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ በዓለሙ ፡ ይገኛል ። ሕፃን ፡ ያባቱን ፡ ቃል ፡ ሳያስተውል ፡ በፍቅሩ ፡ ብቻ ፡ ያምናል ። የሚያደርግለት ፡ እንደሚጠቅመው ፡ አይጠራጠርም ። . . . (፩)

እነሆ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በጠቀስነው ፡ አርእስት ፡ የተጻፈው ፡ መጽሐፍ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ቃል ፡ ይገኝበታል ። ደራሲውም ፡ ስለ ፡ እምነት ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ሰፊ ፡ ሐሳብ ፡ ሲሰጠን ፡ እንመለከታለን ። ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እኛም ፡ ከዚህና ፡ ከሌላም መጽሐፍ ፡ የምናገኘውን ፡ ቃል ፡ ባንድነት ፡ አድርገን ፡ የእምነትን ፡ አስፈላጊነትና ፡ ያለ ፡ እምነትም ፡ ለመኖር ፡ የማይቻል ፡ መኾኑን ፡ መገንዘብ ፡ ይገባናል ።

ይህንንም ፡ ኹሉ ፡ እያወቅን ፡ ከእምነት ፡ የሸሸን ፡ እየመሰለን ፤ ይህ ፡ ርግጥ ፡ አለ ። ምክንያቱም ፡ ይኸው ፡ አየዋለሁ ፤ እዳስሰዋለሁም ። ይህም ፡ የኾነበት ፡ ምክንያት ፡ በርግጥ ፡ ስላለ ፡ ነው ። ያኛውን ፡ ግን ፡ አላየውም ፤ ምክንያቱም ፡ የለምና ፡ ነው ። ቢኖር ፡ ኖሮ ፡ እንደ ፡ ቀሩት ፡ እንደ ፡ ሌሎቹ ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ባየሁትም ፡ በዳስስኩትም ፡ ነበር ፡ እያልን ፡ አንዳንድ ፡ ከንቱ ፡ ሐሳብ ፡ ከማስማት ፡ ብንጠበቅ ፡ በጣም ፡ መልካም ፡ ይኾናል ። ስለዚህም ፡ ካሁን ፡ ወዲያ ፡ በሃይማኖት ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ ንግግር ፡ ሲደረግ ፡ ስንሰማ ፡ ይህ ፡ ይኾን ፡ ዘንድ ፡ ማን ፡ ሊያውቀው ፡ ይችላል ? እንዳለስ ፡ ምን ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ይገኛለታል ? ደግሞስ ፡ ሄዶ ፡ ያየው ፡ ማን ፡ ነው ? ስንል ፡ ብንገኝ ፡ ይህ ፡ አንድም ፡ የዕውቀታችንን ፡ ትንሽነት ፤ አንድም ፡ ደግሞ ፡ የልባችንን ፡ ጠማማነት ፡

(፩) እምነት ፡ በምርመራ ፡ እንኳ ፡ ምን ፡ ያኽል ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ዋጋ ፡ እንዳላትና ፡ የጥንቶቹን ፡ ጽርሐውያን ፡ ፈላስፎችንም ፡ እንዲመራመሩ ፡ ያደረጋቸው ፡ በመጨረሻ ፡ የፈለጉትን ፡ ነገር ፡ እንደሚያገኙ ፡ እምነት ፡ ስለ ፡ ነበራቸው ፡ መኾኑን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ከገጽ ፡ ፴፰—፴፱ ፡ የገለጽነውን ፡ ሐሳብ ፡ በተጨማሪ ፡ ልትመለከት ፡ ትችላለህ ።

ከማመልከቱ ፡ በቀር ፡ እውነቱን ፡ ወደ ፡ ሐሰት ፡ ሊለውጠው ፡ የሚችል ፡ ሐሳብ ፡ አለ መኾኑን ፡ እንድንገነዘብ ፡ ያስፈልጋል ።

አሁንም ፡ ቢኾን ፡ ደግሞ ፡ አስፈላጊው ፡ ንጽሕናና ፡ ብቅዕት ፡ ሳይኖረን ፡ ቀርቶ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ በርግጥ ፡ ዛሬ ፡ በኅጢአታችን ፡ ምክንያት ፡ የተሰወሩብንን ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ለማየት ፡ በቻልን ፡ ነበር ። አሁንም ፡ እግዚአብሔር ፡ ለንጹሐን ፡ ሰዎች ፡ ቅርብ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደኾነው ፡ ኹሉ ፡ ዛሬም ፡ በሃይማኖት ፡ ውስጥ ፡ የሚገለጹት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ለብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ግልጽ ፡ ኹነው ፡ ይታዩዋቸዋል ። በዚህም ፡ ላይ ፡ ደግሞ ፡ አስተዋይ ፡ ሕሊና ፡ አነሰን ፡ እንጂ ፤ አምላክ ፡ ባንዳንድ ፡ በሚፈጽማቸው ፡ ተአምራዊ ፡ ሥራዎች ፡ ይታያል ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ ልቡናችን ፡ እንደአይሁድ ፡ ልቡና ፡ ስለ ፡ ተዳፈነ ፤ በዚህም ፡ መንገድ ፡ የማንመለስ ፡ ኹነን ፡ እንታያለን ።

አይሁድ ፡ ተአምራት ፡ ካላየን ፡ አናምንም ፡ ይሉ ፡ ነበር ። ይህም ፡ ሲደረግላቸው ፡ መልሰው ፡ ይሳደቡ ፡ ነበር ። (ማቴ ፡ ም ፡ ፱ ፡ ቀ ፡ ፴፩) እኛም ፡ ልክ ፡ እንደነርሱው ፡ ኾነናል ። አንድም ፡ የሚመልሰን ፡ ነገር ፡ አልተገኘም ። ልቡናውን ፡ ያጠመመን ፡ ሰው ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለማሸነፍ ፡ አይቻልም ። እኛም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ በሽታ ፡ ስላደረብን ፡ በየጊዜው ፡ ምክንያት ፡ እየፈጠርን ፡ አምላክን ፡ ስንሸሸው ፡ እንገኛለን ። በቂ ፡ ምክንያትም ፡ እየመሰለን ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ ባለመታየቱና ፡ ባለመዳሰሱ ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ስሕተት ፡ አድርገን ፡ ስናልፈው ፡ እንታያለን ።

ወዳጄ ፡ የኾንህ ፡ ወጣት ፤ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ ሐሰት ፡ አድርገህ ፡ ለመቀጠር ፡ ይህ ፡ እንዴት ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ሊኾንህ ፡ ይችላል ? ኹል ፡ ጊዜም ፡ ስትቃወም ፡ የምታመጣው ፡ ቃል ፡ ሄዶ ፡ ያየው ፡ ማን ፡ አለ ? የሚል ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ አትቀየመኝና ፡ እኔም ፡ መልሼ ፡ ልጠይቅህ ፤ አለመኖሩን ስ ፡ ማን ፡ አየው ?

በእውነቱ ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ ስለ ፡ አለው ፡ ዓለም ፡ ወሬ ፡ በተነሣ ፡ ቀጥሮ እንደ ፡ ንግግርህና ፡ እንደ ፡ ክርክርህ ፡ ፍጹም ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ የምትቀበለው ፡ አይመስልም ። በምትናገርበትም ፡ ሰዓት ፡ መጥቶ ፡ ላዳመጠህ ፤ ከሞት ፡ በኋላ ፡ በእውነትም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ እንደሌለ ፡ አይተህ ፡ አረጋግጠህ ፡ የተመለስህ ፡ ትመስላለህ ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሌሎች ፡ ሄደው ፡ በርግጥ ፡ አለመኖሩን ፡ ያረጋገጡ ፡ ዐይነት ፡ አስመስለህ ፡ ታወራለህ ። ነገር ፡ ግን ፡ ባይታወቅህ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ የምትናገረው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ከሎጂክ መሥመር ፡ የወጣ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ አነጋገርህ ፡ ወይም ፡ አንተው ፡ ራስህ ፡ ወይም ፡ ሌላው ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ ሌላ ፡ ዓለምና ፡ ኑሮ ፡ እንደሌለ ፡ አይተህ ፡ የመጣህ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ሰው ፡ ሄዶ ፡ ከዚያም ፡ ተመልሶ ፡ አለመኖሩን ፡ ያረጋገጠ ፡ ስታስመስል ፡ ከስሕተት ፡ ላይ ፡ መውደቅህን ፡ አላወቅኸውም ፡ ይኾናል ። በእውነቱ ፡ ንግግርህ ፡ የተሳካ ፡ የሚኾንልህ ፡ የዚህኑ ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ የሚመጣውን ፡ ዓለም ፡ ርግጠኛነት ፡ ብታረጋግጥ ፡ ነበረ ፡ እንጂ ፤ ስትቃወም ፡ እንደ ፡ ዘባራቂ ፡ ሰው ፡ ያስገምትኻል ። ለዚህም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ አስተያየቴን ፡ በመስጠት ፡ ጥቂት ፡ ልጠይቅህ ፡ እወዳለሁ ።

ከሞት ፡ በኋላ ፡ ዓለም ፡ የለም ፤ ኑሮም ፡ የለም ፡ ስትል ፡ የምትገልጸውን ፡ ቃል ፡ ለመናገር ፡ መብት ፡ የሚሰጥህ ፡ ለኹሉም ፡ ነገር ፡ መጀመሪያ ፡ ሄደህ ፡ ያየኸው ፡ ስትኾን ፡ እይደለምን ? ሌላ ፡ ዓለም ፡ የለም ፡ ለማለት ፡ መጀመሪያ ፡ ከሞት ፡ ተነሥቶ ፡ ማየት ፡ አስፈላጊ ፡ አይደለምን ? ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ከሞት ፡ ተነሥተህ ፡ ለወሬ ፡ ከበቃህ ፡ በኋላ ፡ ሌላ ፡ ዓለም ፡ አለ ፡ ወይም ፡ የሰው ፡ ኑሮ ፡ ከዚያም ፡ ላይ ፡ ይቀጥላል ፡ የሚባለው ፡ ነገር ፡ ከዚህ ፡ ምን ፡ የተለየ ፡ ፍቺ ፡ ያለው ፡ መስለህ ? እንግዲህ ፡ እስቲ ፡ ሐሳብህን ፡ ጥቂት ፡ አስተውለው ። የምትናገረው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ልክ ፡ ሞት ፡ ተነሥቶ ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ ያየውን ፡ ሰው ፡ መስለህ ፡ ስትገኝ ፡ ሳለ ፡ ከሞቱ ፡ በኋላ ፡ የማይታይ ፡ ነገር ፡ ቢኖር ፡ ኖሮ ፡ ወይም ፡ ሥጋችን ፡ ከመቃብር ፡ ውስጥ ፡ ከገባ ፡ በኋላ ፡ በዚያው ፡ ጠፍቶ ፡ የሚቀር ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ የት ፡ ያየኸውን ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ ሕይወት ፡ ወይም ፡ ዓለም ፡ ልትናገር ፡ ትችላል ? ለመኾኑ ፡ የምትናገረውን ፡ እንደማታውቅ ፡ ፈጽሞ ፡ እይታወቅህምን ? እንዲህ ፡ ከኾንህስ ፡ በጣም ፡ ታሳዝናለህ ።

ስለዚህ ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ ስላለው ፡ ስለ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ለመናገር ፡ የምትችለው ፡ አስቀድመህ ፡ ሞተህ ፡ ተነሥተህ ፡ አይተህ ፡ የመጣህ ፡ ስትኾን ፡ ነው ። ለማናቸውም ፡ ነገር ፤ ማለት ፡ አለም ፡ ወይም ፡ የለም ፡ ለማለት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ ያየህ ፡ የኾንህ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ያየኸው ፡ ነገር ፡ ካለ ፡ ዘንድም ፡ ዓለም የለም ፡ ልትል ፡ አትችልም ። ምክንያቱም ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ያየኸውን ፡ ነገር ፡ እንደምትሸሸግና ፡ እንደምትሸፍጥ ፡ ዐይነት ፡ መኾንህን ፡ ልቡናህ ፡ ይገንዘቡዎታል ። ከሞት ፡ በኋላ ፡ ዓለም ፡ የለም ፤ ኹሉም ፡ ነገር ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ይፈጽማል ፡ ብለህ ፡ ባንድ ፡ ፊት ፡ ትከርከራለህ ። ካንደበትህም ፡ የሚወጣውን ፡ ካይለኛ ፡ ቃል ፡ ላዳመጠህ ፡ ሰው ፡ በርግጥ ፡ አለመኖሩን ፡ ያየህ ፡ ትመስላለህ ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ እንዴት ፡ ይኾናል ? ሞተህ ፡ በኋላም ፡ ከመቃብር ፡ ተነሥተህ ፡ እንዳየህ ፡ ዐይነት ፡ ኾንህ ፡ ስትናገር ፡ እንዴት ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ ስላለው ፡ ዓለም ፡ ወይም ፡ ትንሣኤ ፡ መልሰህ ፡ ጥርጣሬህን ፡ ታቀርባለህ ? ተነሥተህ ፡ ኹሉንም ፡ ያየህ ፡ ኾንህ ፡ እንዴት ፡ እንዳልተነሣህና ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ እንዳላየህ ፡ አድርገህ ፡ ትናገራለህ ? ወይም ፡ ምንም ፡ እንዳላየህ ፡ እውነቱን ፡ ግልጽ ። ያን ፡ ጊዜም ፡ ምንም ፡ አትናገር ፤ እፍህን ፡ ዘግተህ ፡ ተቀመጥ ። ወይም ፡ ተነሥተህ ፡ አይተህ ፡ ይኾናል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ተነሥተህ ፡ ያየኸውን ፡ አትሸፍጥ ፤ ይኸውም ፡ ተነሥተህ ፡ አልተነሣህም ፡ አትበል ። እውነቱንም ፡ ከተናገርህ ፡ ዘንድ ፡ ከኛው ፡ ሐሳብ ፡ ጋራ ፡ እንደምትስማማ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ እኛም ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ ቀጥሎ ፡ ስለሚመጣው ፡ ሌላ ፡ ዓለም ፡ ስንናገር ፡ ይኸንኑ ፡ እንጂ ፤ ሌላ ፡ የምናመጣው ፡ ነገር ፡ የለንም ።

ስለዚህ ፡ ሐሳብህና ፡ ቃልህ ፡ ኹሉ ፡ የተማረና ፡ ያዋቂ ፡ ሰው ፡ ሳይኾን ፡ ያንድ ፡ የጅል ፡ ሰው ፡ ሐሳብና ፡ ንግግር ፡ እንዳይኾንብህ ፡ ጠንቅቀህ ፡ አስተውል ። እንዲህም ፡ አድርገህ ፡ ራስህን ፡ ባስተዋይ ፡ ኹሉ ፡ ሰው ፡ ዘንድ ፡ በመጥፎ ፡ አኳኋን ፡ አታስገምት ። ይህንንም ፡ ስመክርህ ፡ ወንድሜ ፡ ስላደረግሁህ ፡ እንጂ ፤ ከሐሳብህ ፡ ባትመለስና ፡ በዚህ

ያው ፡ ብትቀጥል ፡ እኔን ፡ የሚገባኝ ፡ ነገር ፡ የለም ። ስለዚህ ፡ ይህን ፡ ያኸል ፡ ተጠራ ጣሪ ፡ አትኹን ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እኔንም ፡ መልሰህ ፡ እንዲህ ፡ ስትል ፡ ትጠይቀኝ ፡ ይኾናል ። እኔንስ ፡ እሺ ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ መንገድ ፡ ተቃውሞኸኝ ፤ ነገር ፡ ግን ፡ እንተስ ፡ ራስህ ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ ሌላ ፡ ዓለም ፡ መኖሩን ፡ በምን ፡ ዐወቅህ ? ወይስ ፡ ተነሥተህ ፡ አይተኸዋል ? ወይስ ፡ ለዚህ ፡ ማስረጃ ፡ አለህ ? ብለህ ፡ ትጠይቀኝ ፡ ይኾናል ። ለዚህም ፡ ጥያቄህ ፡ ሐዋርያው ፡ ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ በዕብራውያን ፡ መልእክቱ ፡ ም ፡ ፲፩ ፡ ቍ ፡ ፩ ፡ « ሃይማኖትም ፡ ማመን ፡ ነው ፡ ተስፋ ፡ በተደረገችው ፡ ነገር ፡ የማይታየውንም ፡ ነገር ፡ ማየት ፡ » ሲል ፡ የተናገረውን ፡ ቃል ፡ መሠረት ፡ አድርጌ ፡ እምነቱ ፡ እንደሚያሳየኝ ፡ አመለክትሁለሁ ። ለዚህም ፡ መልሴ ፡ አንተም ፡ እንደ ፡ ገና ፡ እኔም ፡ አለመኖሩን ፡ በእምነት ፡ ዐውቀዋለሁ ፡ ብለህ ፡ እንዳትናገር ፡ የእምነትን ፡ ነገር ፡ ስለማትቀበልና ፡ አንተ ፡ የምትቀበለው ፡ የዐይንህን ፡ ምስክርነት ፡ ብቻ ፡ ስለኾነ ፤ ይህን ፡ ማስረጃ ፡ አድርገህ ፡ ልታቀርብ ፡ አትችልም ። እምነትን ፡ የጠላህ ፡ ስትኾን ፡ ወላዋይ ፡ ካልኾንህ ፡ በቀር ፡ ልትሠራባት ፡ አትችልም ።

ነገር ፡ ግን ፡ ርግጥ ፡ ቃልህን ፡ ጠባቂ ፡ ኾነህ ፡ በኹሉም ፡ ነገር ፡ ያይንህንና ፡ የገዢህን ፡ ምስክርነት ፡ ብቻ ፡ ነውን ፡ የምትቀበለው ? እውነት ፡ እንዲህ ፡ እንደኾንህ ፡ ቃልህን ፡ ለመጠበቅህ ፡ ትመሰገናለህ ። ነገር ፡ ግን ፡ እኔ ፡ እንደምመለከትህ ፡ ቃልህን ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ድረስ ፡ ትጠብቃለህ ፡ ብዬ ፡ አልገምትህም ። አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ሳይህ ፡ ኑሮህ ፡ ኹሉ ፡ በእምነት ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ኹኖ ፡ እመለከታለሁ ። እንግዲያው ፡ ይህ ፡ ከኾነ ፤ እምነትን ፡ ለምን ፡ እንደማትሠራባትና ፡ እንደምትጠላት ፡ ዐይነት ፡ ኾነህ ፡ ትታያለህ ? ኹለት ፡ ምላስ ፡ አለህ ? እስቲ ፡ አስተውል ፤ በእይወትህ ፡ የምታደርገው ፡ አብዛኛው ፡ ነገር ፡ በእምነት ፡ ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ አይደለም ? እንዲህ ፡ በከባዱ ፡ በሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ይቅርና ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ኑሮህ ፡ ውስጥ ፡ እንኳ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የምትንቀሳቀሰው ፡ በእምነት ፡ አይደለም ? ከቤትህ ፡ ወጥተህ ፡ ስትሄድ ፡ የቤቶችህን ፡ አሁን ፡ ፈጥኜ ፡ እመለሳለሁ ፡ ስትላቸው ፡ በእውነት ፡ በደኅና ፡ መመለስህን ፡ በእምነት ፡ እንጂ ፤ በሌላ ፡ መንገድ ፡ እንዴት ፡ አድርገህ ፡ ተረዳኸው ? እንደወጣህ ፡ እንዳትቀር ፡ ለማሰብ ፡ ምን ፡ የሚያዳግት ፡ ነገር ፡ ያለ ፡ መሰለህ ? በመኪናስ ፡ ኾነ ፡ በአይሮፕላን ፡ ስትጓዝ ፡ በነጂው ፡ ችሎታና ፡ እንዲሁም ፡ በመንገዱና ፡ ባዮሩ ፡ መልካምነት ፡ ተማምነህ ፡ አይደለም ? የምትሳፈረው ? እንዳሰብኸው ፡ ሳይኾን ፡ መንገድ ፡ ላይ ፡ ምን ፡ ነገር ፡ እንደሚገጥምህ ፡ ታውቃለህ ? በእውነት ፡ እንግርክለሁ ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ለማድረግ ፡ ድፍረት ፡ ያገኘኸው ፡ በደኅና ፡ እደርሳለሁ ፡ ብለህ ፡ ስለምታምን ፡ ብቻ ፡ ነው ። ዐውቀህ ፡ ሳይኾን ፡ እምነህ ፡ ነው ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮችን ፡ ስትፈጽም ፡ የምትገኘው ። ስለዚህ ፡ የሚያገለግልህንና ፡ ባለውለታህ ፡ የኾነውን ፡ ነገር ፡ አለመገንዘብህና ፡ በአፍህ ፡ እየካድኸው ፡ በኑሮህ ፡ ስትሠራበት ፡ መገኘትህ ፡ በእውነቱ ፡ ያሳፍርሃል ። ስለዚህ ፡ እንዲህ ፡ አትኹን ። እምነት ፡ የግዴታ ፡ አስፈላጊ ፡ ነገር ፡ ናት ። በማናቸውም ፡

በሌላው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ስትሠራባትና ፡ ስትጠቀምባት ፡ ሳለ ፡ በሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ሲኾን ፡ ብቻ ፡ የሚታይና ፡ የሚዳስስ ፡ ነገር ፡ መጠየቅህ ፡ ይህ ፡ የጠማማነት ፡ ምልክት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በሌላው ፡ ኹሉ ፡ እንደምንሠራባት ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ በሃይማኖትም ፡ በኩል ፡ እንደዚሁ ፡ ብንሠራባት ፡ የሚያስነውር ፡ ነገር ፡ የለበትም (፩) ።

እንግዲህ ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ካስተዋልን ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ መኖርና ፡ በጠቅላላም ፡ ስለ ፡ መንፈሳዊ ፡ ዓለም ፡ ጉዳይ ፡ የሚያቀርበው ፡ የክሕደት ፡ ሐሳብ ፡ በብዙ ፡ መንገድ ፡ የተሳሳተ ፡ መኾኑን ፡ እንረዳለን ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ እንደዚሁ ፡ ባጭሩ ፡ ሌላውንም ፡ እንደኛውን ፡ ምልክት ፡ ወስደን ፡ በዚህም ፡ ላይ ፡ ይኸው ፡ የማቲሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ስሕተት ፡ እንዳለው ፡ ገልጸን ፡ እናስረዳለን ። ይኸውም ፡ ይህ ፡ የተባለው ፡ ምልክት ፡ ስለ ፡ ነፍስና ፡ ስለ ፡ አንኳል ፡ አንድ ፡ መኾን ፡ በማቲሪያሊዝም ፡ በኩል ፡ የተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ በዚህም ፡ ላይ ፡ የማቲሪያሊዝም ፡ ሐሳብ ፡ ፍጹም ፡ ስሕተት ፡ ነው ።

መጀመሪያ ፡ ነፍስና ፡ አንጐል ፡ ያው ፡ ስለመኾናቸው ፡ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ የሚያቀርበው ፡ ማስረጃ ፡ ስለ ፡ ኹለቱ ፡ አንድነት ፡ (ያው ፡ መኾን) ፡ የሚያረጋግጥ ፡ አይደለም ። ደግሞም ፡ ምንም ፡ ቢኾን ፡ እኔህን ፡ ኹለቱን ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ (ያው ፡ ነገር) ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ ልናስባቸው ፡ አይቻልም ። ኹለቱም ፡ የተለያዩ ፡ ነገሮች ፡ እንጂ ፤ ያው ፡ አይደለም ። አንጐልም ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ የነፍስ ፡ አገልጋይ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ የምታደርገው ፡ ነፍስ ፡ ስትኾን ፡ ሳለ ፡ ያን ፡ የምታደርገውን ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ የምታከናውነው ፡ በአንጐል ፡ አማካይነት ፡ ነው ። ሥራዋ ፡ ኹሉ ፡ በአንጐል ፡ በኩል ፡ እንዲገለጽ ፡ ግዴታ ፡ ነው ። ይህም ፡ ሲኾን ፡ ርግጥ ፡ አንጐላችን ፡ አንድ ፡ አደጋ ፡ ሲያገኘው ፡ የነፍሳችንም ፡ ሥራ ፡ አብሮ ፡ ሊለወጥ ፡ ይችላል ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ብርዕ ፡ ይዞ ፡ እንደሚጽፍ ፡ ዐይነት ፡ ማለት ፡ ነው ። ይህም ፡ ሰው ፡ ብዕሩን ፡ ይዞ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ሲጽፍ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ጸሐፊው ፡ ራሱ ፡ ቢኾንና ፡ የጽሕፈት ፡ ችሎታ ፡ ቢኖረውም ፡ ያ ፡ የሚጽፍበት ፡ ብርዕ ፡ ከተበላሸ ፡ የሰውየውም ፡ አጣጣል ፡ በደኅና ፡ ብርዕ ፡ እንደሚጽፈው ፡ ያለ ፡ ኾኖ ፡ በደንብ ፡ ሊሳካለትና ፡ ሊያምርለት ፡ አይችልም ። እንደዚሁም ፡ ኹሉ ፡ ነፍስ ፡ በዚሁ ፡ በተጠቀሰው ፡ ምሳሌ ፡ ስንሄድ ፡ ሰውየውን ፤ ማለት ፡ ጸሐፊውን ፡ ኾኖ ፡ የምታከናውነው ፡ ነገር ፡ ደግሞ ፡ ባሁኑ ፡ ምሳሌ ፡ ሰውየው ፡ ሥራ

(፩) ስለዚሁ ፡ ጉዳይ ፡ በወንዶች ፡ ወጣቶች ፡ ክርስቲያናዊ ፡ ማኅበር ፡ ውስጥ ፡ ከክቡር ፡ ሊቀ ፡ ሥልጣናት ፡ ሀብተ ፡ ማርያም ፡ ወርቅነህ ፡ የተሰጠ ፡ ሰፊ ፡ ንግግር ፡ መደረጉን ፡ ለክቡራን ፡ እንባቢዎቹ ፡ ሳላመለክት ፡ ላልፍ ፡ አልፈቅድም ። ያን ፡ ሰዓት ፡ በብዙ ፡ ሕዝብ ፡ ፊት ፡ ባደረጉት ፡ ሰፊና ፡ ጥልቅ ፡ በኾነ ፡ ንግግሩ ፡ ያው ፡ ላይ ፡ ተገኝቼ ፡ ለመስማት ፡ ዕድል ፡ ተሰጥቶኝ ፡ ነበርና ፡ የእምነትን ፡ አስፈላጊነትና ፡ ጠቃሚነት ፡ በብዙ ፡ ምሳሌ ፡ እያደረጉ ፡ የገለጹት ፡ ሐሳብ ፡ ምንጊዜም ፡ ቢኾን ፡ የሚታወስ ፡ ነው ።

በእውነቱ ፡ በዚያው ፡ አርእስት ፡ ለኹለተኛ ፡ ጊዜ ፡ መልሰው ፡ ያንኑ ፡ ዐይነት ፡ ንግግር ፡ ቢያደርጉና ፡ የእምነት ፡ ፍችና ፡ አስፈላጊነት ፡ ገና ፡ ግልጽ ፡ ኾኖ ፡ ለማይታያቸው ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ መልሰው ፡ ቢያሰሙት ፡ ብዙዎች ፡ በንግግራቸው ፡ እንደሚጠቀሙበት ፡ ርግጠኛ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ነው ።

ውን ፡ የፈጸመው ፡ በብርዕ ፡ በኩል ፡ እንደኾነ ፡ ኹሉ ፤ የዚህችም ፡ የነፍስ ፡ ሥራ ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ በአንጎል ፡ በኩል ፡ እንደሚከናወን ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ነው ። የብርዕ ፡ መልካም ፡ አለመኾንና ፡ መበላሸት ፡ የሰውዬውን ፡ የጽሕፈት ፡ አጣጣል ፡ እንደሚያበላሽበትና ፡ እንደሚለውጥበት ፡ ኹሉ ፡ እንደዚሁም ፡ የአንጎላችን ፡ መታወክ ፡ የነፍስ ፡ ሥራም ፡ በሚገባ ፡ እኳኋን ፡ እንዳይከናወን ፡ ሊያደርግ ፡ የሚችል ፡ ነው ። ይህም ፡ የጥንት ፡ ፈላስፎች ፡ «በመልካም ፡ አካል ፡ መልካም ፡ መንፈስ ፡ ያድራል» ፡ ሲሉ ፡ ይናገሩት። የነበረና ፡ መሠረትም ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ነው ።

ኹለተኛ ፡ ደግሞ ፡ እያንዳንዱ ፡ ነገር ፡ በአንጎላችን ፡ ውስጥ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መቀመጫ ፡ ስፍራ ፡ ስላለው ፡ ያ ፡ የተወሰነው ፡ ጣቢያ ፡ አንድ ፡ ጉዳት ፡ ባገኘው ፡ ጊዜ ፡ በርሱ ፡ በኩል ፡ ይሳኩ ፡ የነበሩት ፡ ሥራዎች ፡ ኹሉ ፡ ይሰናከላሉ ፡ ሲል ፡ ይኸው ፡ የማቲሪያሊዝም ፡ ተወላጅ ፡ የሚያቀርበው ፡ ሐሳብ ፡ አሁንም ፡ በከፊል ፡ እንደኾነ ፡ እንጂ ፡ በሙሉ ፡ ትክክለኛ ፡ አይደለም ። ይኸውም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ዐዋጅ ፡ ኹሉ ፡ ለኹሉም ፡ ሊነገር ፡ እንደማይቻል ፡ ርግጥ ፡ ኾኖታል ። ለምሳሌ ፡ ከፍ ፡ ባሉት ፡ የነፍስ ፡ ሥራዎች ፡ ላይ ፤ ለምሳሌ ፡ እንደማሰብ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ በአንጎላችን ውስጥ ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ ስፍራ ፡ ውስጥ ፡ ይከናወናል ፡ ብሎ ፡ አረጋግጦ ፡ ለመናገር ፡ እንደማይቻል ፡ ታላላቅ ፡ ሳይንቲስቶች ፡ አስተያየታቸውን ፡ ሰጥተዋል ።

ሦስተኛም ፡ ደግሞ ፡ የሰው ፡ የሐሳቡ ፡ ደረጃ ፡ እንጎሉ ፡ በሚመዝነው ፡ ክብደት ፡ ሊወሰን ፡ ይቻላል ፡ የሚለውም ፡ አስተያየት ፡ በሙሉ ፡ ከዳር ፡ እስከ ፡ ዳር ፡ ትክክል ፡ እንዳይደለ ፡ ይህም ፡ ተረጋግጧል ። ይኸውም ፡ የብዙዎች ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ የአንጎላቸው ፡ ክብደት ፡ ተመዝኖ ፡ በእውነትም ፡ ብዙ ፡ ክብደት ፡ አምጥቶ ፡ ቢገኝም ፡ ቅሉ ፡ ያንዳንዶቹ ፡ ደግሞ ፡ ያው ፡ እንደነዚህኞቹ ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ እንደ ፡ ነበሩ ፡ ሲረጋገጥ ፡ የአንጎላቸው ፡ ክብደት ፡ በጣም ፡ ያነሰ ፡ ኾኖ ፡ የተገኘ ፡ ብዙዎች ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎችና ፡ ፈላስፎችም ፡ ተገኝተዋል ። ከእነርሱም ፡ ውስጥ ፡ ጥቂቶቹን ፡ ለምሳሌ ፡ ዴካርት ፡ ፊልቲር ፡ ናፖሌዎን ፡ የተባሉትን ፡ ሰዎች ፡ እንጠቅሳለን ። እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ የአንጎላቸው ፡ ክብደት ፡ ከደንበኛው ፡ ወሰን ፡ ስንኳ ፡ ሳይቀር ፡ ዝቅ ፡ ያለ ፡ ኹሉ ፡ ተገኝቷል ። ነገር ፡ ግን ፡ ታዲያስ ፡ የዚህን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የሚሰጠውን ፡ ሰዎች ፡ የዚህ ፡ ምክንያቱ ፡ ምንም ፡ ይኾን ፡ ብለን ፡ ብንጠይቃቸው ፡ ምን ፡ መልስ ፡ ይሰጡን ፡ ይኾን ? የተናገሩት ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ አለመኾኑን ፡ ይረዱ ፡ ይኾን ፡ ወይስ ፡ ታላቸውን እንደዚያው ፡ አጠንክረው ፡ በመያዝ ፡ ለዚህ ፡ ላቀረብንላቸው ፡ ጥያቄ ፡ መመጫ ፡ በመፈለግ ፡ የእነዚህን ፡ አንጎላቸው ፡ በክብደት ፡ አንሶ ፡ የተገኙትን ፡ አሁን ፡ ከላይ ፡ የጠቀስናቸውን ፡ ሰዎች ፡ ትልቅነት ፡ ይክዱ ፡ ይኾን ? ነገር ፡ ግን ፡ የዴካርትን ፡ ትልቅነት ፤ የናፖሌዎንን ፡ ደግሞስ ፡ የፖለቲከኛነት ፡ ቢኾን ፡ ታላቅነት ፡ ለመካድ ፡ እንዴት ፡ ይቻላቸዋል ?

ከኹሉም ፡ ደግሞ ፡ ማቲሪያሊስቶች ፡ በጣም ፡ የተሳሳቱ ፡ መኾናቸውን ፡ የሚያስረዳን ፡ እንዳንድ ፡ እንስሳት ፡ አንጎላቸው ፡ ከሰው ፡ አንጎል ፡ የበለጠ ፡ ሲመዝን ፡ ባለ ፡

ሐሳባቸው ፡ ስንኳንስ ፡ እንደዚህ ፡ በአንጎላቸው ፡ ክብደት ፡ መጠን ፡ ከሰው ፡ ብልጫ ፡ ያለው ፡ ሊኾን ፡ ይቅርና ፡ የርሱን ፡ የችሎታውን ፡ ግማሽ ፡ እንኳ ፡ ሳይኖራቸው ፡ እና ያለን ። እነሆ ፡ ለምሳሌ ፤ ሳይንቲስቶች ፡ ይህን ፡ ሲያደርጉ ፡ የሰው ፡ አንጎል ፡ ወደ ፡ ፩ሺሮ፻፳ ፡ ግራም ፡ ግድም ፡ ሲመዝን ፡ የዝኖን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እስከ ፡ ፫ሺሐ ፡ ግራም ፡ ድረስ ፡ የመዘነበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። እንደዚሁም ፡ የዝንጀሮ ፡ አንጎል ፡ ከሰው ፡ አንጎል ፡ ምንም ፡ ያሽል ፡ ብዙ ፡ ልዩነት ፡ እንደሌለው ፤ ማለት ፡ የሰው ፡ አንጎል ፡ ከዚህኛው ፡ እንስሳ ፡ አንጎል ፡ የብዙ ፡ ክብደት ፡ ብልጫ ፡ እንደሌለው ፡ ይህም ፡ ተረጋግጧል ።

ታዲያስ ፡ እንግዲህ ፡ ማቲሪያሊስቶች ፡ እንደሚሉት ፡ ከኾነ ፡ ዝኖኖች በጥበብ ፡ እንዴት ፡ ሳይቀድሙን ፡ ቀሩ ? እረ ፡ ለመኾኑ ፡ መቅደም ፡ ይቅርና ፡ ምናችን ፡ ይደርሳሉ ? ዝንጀሮችስ ፡ ክኛ ፡ ጋራ ፡ የሚወዳደሩበት ፡ ምን ፡ የሠሩት ፡ ነገር ፡ አለ ? የትኞቹን ፡ ሳይንቲስቶች ፡ አስገኙ ? እነማን ፡ የተባሉትን ፡ ፈላስፎችንስ ፡ ሊያቃርቡልን ፡ ይችላሉ ? እስቲ ፡ የሠሩት ፡ ምን ፡ ነገር ፡ አለ ? በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ የማቲሪያሊዝምን ፡ ሐሳብ ፡ ትንሽነት ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ። በዚህ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ የተደረገውን ይኾንነት ፡ ዐይነት ፡ የሳይንስ ፡ ምርመራ ፡ ውጤት ፡ በሙሉ ፡ ብንመለከትና ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ድረስ ፡ ብንከታተል ፡ የዚህን ፡ ተወላጅ ፡ ስሕተት ፡ ከመረዳት ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አናገኝም ። ለምሳሌ ፤ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ እንደሚለው ፡ የሐሳብ ፡ ችሎታ ፡ በአንጎል ፡ ክብደት ፡ መጠን ፡ ቢኾን ፡ ፍሮ ፡ ከገንዘብ ፡ ከንብ ፡ እነዚህንም ፡ ከመሳሰሉ ፡ አንዳንድ ፡ ትናንሽ ፡ ፍጥረቶች ፡ ይልቅ ፡ ዐግዎች ፡ የበለጠ ፡ የሐሳብ ፡ ችሎታና ፡ ብልጠት ፡ በነበራቸው ፡ ነበር ። ምክንያቱም ፡ እነዚህኞቹ ፡ ከነዚያኞቹ ፡ የበለጠ ፡ አንጎል ፡ ያላቸው ፡ ናቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ በእውነቱ ፡ ሲታይ ፡ ከነዚህኞቹ ፡ ይልቅ ፡ እነዚያኞቹ ፡ የመጀመሪያዎቹ ፤ ማለት ፡ ጉንዳኖችና ፡ ጎበኞች ፡ የበለጠ ፡ ብልጠትና ፡ ቅልጥፍና ፡ እንዳላቸው ፡ እንመለከታለን ። ነገር ፡ ግን ፡ ርግጥ ፡ ነው ፡ ይህንንም ፡ ስንል ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ ኹሉ ፡ እንስሳትም ፡ ከሥጋ ፡ የተለየ ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ነፍስ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ መንፈስ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ አላቸው ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ። እንዲህ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ ነው ። እነዚያ ፡ ግን ፡ ባሕርያቸው ፡ ሥጋ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ያላቸውም ፡ አንጎል ፡ እንጂ ፤ ነፍስ ፡ አይደለም ። ቢያስቡም ፡ በዚህ ፡ በኩል ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ማቲሪያሊዝምን ፡ ለመቃወም ፡ የምንፈልገው ፡ በዚህም ፡ እንኳ ፡ ሐሳባዊ ፡ ኑሮ ፡ በአንጎል ፡ ክብደትና ፡ ኹኔታ ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ሊመጠን ፡ (ሊፈረድ) ፡ እንደማይቻል ፡ ለመጥቀስ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ይህን ፡ ሕግ ፡ የሚያፈርሱት ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ ተገኝተዋል ። ጥቂቶቹንም ፡ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ ገልጸናል ።

ይህ ፡ ኹሉ ፡ እንግዲህ ፡ የማቲሪያሊዝምን ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተት ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ (በሰው ፡ በኩል ፡) ሥጋንና ፡ መንፈስን ፡ ወይም ፡ አንጎልንና ፡ ነፍስን ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ አድርጎ ፡ በመውሰድ ፡ ፈንታ ፤ የኹለቱንም ፡ መኖር ፡ መቀበል ፡ ያስፈልጋል ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፤ አንጎልና ፡ ነፍስ ፡ አንድ ፡ (ያሉ ፡) ላለመኾናቸው ፡ በዚህ ፡ በላይ ፡ ከተጠቀሱትም ፡ ነገሮች ፡ በቀር ፡ ውሸት ፡ የምንለውም ፡ ነገር ፡

ለዚህ ፡ ማስረጃ ፡ ሊኾንን ፡ ይችላል ። በእውነት ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ እንደሚለው ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ ማለት ፡ የነፍስን ፡ ስፍራ ፡ የያዘ ፡ እንግራ ፡ ከኾነ ፡ በውጭ ፡ የሚደረገውን ፡ ማናቸውንም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ እንደዚያው ፡ እንደ ፡ ተመለከትነውና ፡ እንደ ፡ ሰማነው ፡ አድርገን ፡ መናገር ፡ ግዴታ ፡ በኾነብን ፡ ነበር ። ለምሳሌ ፡ ድምፅ ፡ የሚወሰድ ፡ አንድ ፡ መኪና ፡ ከውጭ ፡ አንድ ፡ ድምፅ ፡ ከወሰደ ፡ በኋላ ፤ መልሰን ፡ ብንከፍተውና ፡ ብናናግረው ፡ ያንኑ ፡ የወሰደውን ፡ ድምፅ ፡ ልክ ፡ እንደዚያው ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ አድርጎ ፡ ያሰማናል ። የማቲሪያሊዝም ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ ይኸው ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ በኛም ፡ ላይ ፡ ሲደረግ ፡ በተገኘ ፡ ነበር ።

ይኸውም ፡ የሰው ፡ እንግራ ፡ በውጭ ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ልክ፡በዚያው ፡ ባለው ፡ መልኩ ፡ አድርጎ ፡ ለማንግዛት ፡ የተዘጋጀና ፡ የተሠራ ፡ እንደ ፡ መኾኑ ፡ መጠን ፡ እንደ ፡ ድምፅ ፡ አንሺው ፡ መኪና ፡ እሱም ፡ ያንኑ ፡ ከውጭ ፡ የተቀበለውን ፡ ነገር፡ብቻ ፡ እንደዚያው ፡ መልሶ ፡ መስጠት ፡ ነበረበት ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሲደረግ ፡ አናይም ። ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ እንደዚያው ፡ ልክ ፡ ከውጭ ፡ እንደ ፡ ተቀበለነው ፡ አድርገን ፡ በመናገር ፡ ፈንታ ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ የኾነውን ፡ እንዳልኾነ ፤ ያልኾነውንም ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ ነገሩን ፡ ኹሉ ፡ እዘዋውረን ፡ ሐሰት ፡ ነገር ፡ ለመናገርና፡ለማውራት ፡ እንችላለን ። ከዚህ ፡ ላይ ፡ ድምፅ ፡ አንሺውን ፡ መኪና ፡ ብንመለከተው ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ለማድረግ ፡ አይችልም ። ይኸውም ፡ ከውጭ ፡ የወሰደውን ፡ ድምፅ ፡ እንጂ ፤ ያልወሰደውንና ፡ ያልቀዳውን ፡ ነገር ፡ ሊያሰማ ፡ ፈጽሞ ፡ አይችልም ። እኛ ፡ ግን ፡ በአንግላችን ፡ ላይ ፡ ከውጭ ፡ የተቀረጹብንን ፡ ነገሮች ፡ ትተን ፡ ያልተደረገውን ፡ በመናገር ፡ ልንዋሽ ፡ እንችላለን ።

እንግዲህ ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሰዓት ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ሥራ፡ከእንግላችን ፡ ሌላ ፡ የኾነች ፤ ማለት ፡ ነፍስ ፡ የምንላት ፡ ነገር ፡ ብትኖር ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ አንግላችን ፡ ይህን ፡ ነገር ፡ ከምን ፡ አምጥቶ ፡ ሊሠራው ፡ ይችላል ? ስለዚህ ፡ ይህን ፡ ነገር ፡ ለመሥራት ፡ የቻለች ፡ አንዲት ፡ ልዩ ፡ ነገር ፡ እንዳለች ፡ መቀበል ፡ ግድ ፡ ይኾንብናል ። ለዚህ ችግር ፡ ነገር ፡ ነፍስ ፡ ወይም ፡ እኔ ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ ልንሰጣት ፡ ይቻላል ። በዚህም ፡ ትጠራ ፡ ወይም ፡ በሌላ ፡ ከእንግራ ፡ ልዩ ፡ የኾነች ፡ ብቻ ፡ አንዲት ፡ ጎይል ፡ መኖር ፡ አለባት ። ያለዚያ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ነገር ፡ ሲደረግ ፡ አይቻልም ።

ከኹሉም ፡ ደግሞ ፡ ይልቅ ፡ የማቲሪያሊዝምን ፡ ስሕተት ፡ እጅግ ፡ አድርጎ ፡ የሚያሳይ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ አለ ። ስለሱም ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ እንናገራለን ።

ኹላችንም ፡ ስለየራሳችን ፡ እንደምንረዳው ፡ ኹሉ ፡ ብዙም ፡ እንኳ ፡ ዓመታት ፡ አልፈው ፡ ወደ ፡ ራሳችን ፡ ተመልሰን ፡ ስናስብ ፡ ያው ፡ የቀድሞዎቹ ፡ እኛው ፡ ራሳችን ፡ መኾናችን ፡ ይታወቅናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የፊዚዮሎጂ ፡ ትምህርት ፡ ማናቸውም ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ፍጡር ፡ ኹሉ ፡ በምግብና ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያት ፡ በወርና ፡ በዓመት ፡ ውስጥ ፡ መሳ ፡ ሰውነቱ ፤ የአንግራም ፡ ክፍል ፡ ስንኳ ፡ ሳይቀር ፡ በሙሉ ፡

እንደሚለውጥና ፡ ሌላ ፡ ዐይነት፡ሰውነትም ፡ እንደሚወስድ ፡ ይነግረናል ። በዚህም ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ኹሉ ፡ ስምም ፡ ናቸው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፤ ማናቸውም ፡ ሰው ፡ ብዙ ፡ ዓመታትም ፡ ካለፉ ፡ በኋላ ፡ ስለ ፡ ራሱ ፡ ያው ፡ የቀድሞው ፡ መኾኑ ፡ ይሰማዋል ፤ ይታወቅዋል ። ያን ፡ ሰዓት ፡ ስለ ፡ ራሱ ፡ ሌላ ፡ ሰው ፡ ነኝ ፡ የሚል ፡ ስሜት ፡ የለውም ፡ ማለት ፡ ያው ፡ የቀድሞው ፡ ራሱ ፡ መኾኑን ፡ አይረሳውም ።

በጠቅላላም ፡ በሽምግልናችን ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ ኹነን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በሕፃንነታችን ፡ ጊዜ ፡ የሠራናቸውን ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ እናስታውሳለን ። ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ እነዚህ ፡ አሁን ፡ የምናስታውሳቸውን ፡ ነገሮች ፡ የተቀበለ፡አንድ ፡ ስንኳ ፡ የአንግራ ፡ ሕዋስ ፡ ለማግኘት ፡ አይቻልም ። ምክንያቱም ፡ መላ ፡ ሰውነታችን ፤ አንግላችንም ፡ ጭምር ፡ ተለውጦ ፡ ፍጹም ፡ ሌሎች፡ሰዎች ፡ ኾነናል ። እንግዲህ ፡ በሰው ፡ ውስጥ ፡ ሥጋዊ ፡ ከኾነ ፡ ነገር ፡ የተለየች ፡ አንዲት ፡ ነገር ፡ እንዳለች ፡ ካልተቀበልን ፡ ዘንድ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ እንዴት ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ? እንዴት ፡ ስለ ፡ ራሳችን ፡ ያው ፡ የበፊቶቹ ፡ ሰዎች ፡ መኾናችን ፡ ይታወቅናል ? በሕፃንነታችን ፡ ወራት ፡ የፈጸምናቸው ፡ ኹኑ ፡ ሥራዎችስ ፡ ከምን ፡ መጥተው ፡ ይታወሱናል ? በእውነቱ ፡ ለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ እንዳችንም ፡ የሚሰጠው ፡ መልስ ፡ የለውም ። በሙሉ ፡ ሊቃውንትም ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ መጨረሻ ፡ የተጠቀሰው ፡ ነገር ፡ ለዚህ ፡ ለማቲሪያሊዝም ፡ ሐሳብ ፡ ዋና ፡ መቀበሪያው ፡ ነው ። ይህ ፡ ካለ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ሊነሣ ፡ አይችልም ፡ ሲሉ ፡ ይናገራሉ ።

ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ሌላም ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ ለመናገር፡ሲቻል ፡ ሳለ ፡ ሐተታ ፡ እንዳይበዛ ፡ በእነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተገለጹት ፡ ሐሳቦች ፡ ብቻ ፡ እንድንወስን ፡ እንወዳለን ። አእምሮውም ፡ ክፍት ፡ የኾነ ፡ ሰው ፡ በትንሽ ፡ ነገር ፡ ብዙ ፡ ነገርን ፡ ለመረዳት ፡ እንደሚችል ፡ ስለምናውቅ ፤ ከዚህም ፡ ላይ ፡ አንባቢያችን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ነገሮች ፡ ተነሥቶ ፡ ከዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ ሌሎችም ፡ ብዙዎች ፡ ስሕተቶችን ፡ ሊያገኙ ፡ እንደሚችሉ ፡ በመተማመን ፡ ከዚህ ፡ የተረፈውን ፡ ለአስተዋይነቱ ፡ ለቀናል ። አሁን ፡ ስለ ፡ ኹለተኛው ፡ ስለ ፡ አይዲያሊዝም ፡ ጥቂት ፡ ቃል ፡ እንሰጣለን ።

ይህኛውም ፡ ቲዎሪ ፡ በእውነቱ ፡ እንዳለፈው ፡ እንደ ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ ከወሰን ፡ ያለፈ ፡ ኾኖ ፡ ስለሚገኝ ፡ ትንሽ ፡ ስሕተት ፡ አይታግበትም ። ይኸውም ፡ በዓለም ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ መንፈስ ፡ ወይም ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፡ ሥጋዊ ፡ ባሕርይ ፡ ያላቸው ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ እንደ ፡ ትርፍ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። ራሳቸውንም ፡ የቻሉ ፡ ነገሮች ፡ ሳይኾኑ ፡ ከመንፈስ ፡ የተገኙ ፡ ናቸው ፡ ሲል ፡ የሚያቀርበው ፡ ሐሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ አስተያየት ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ። ማቲሪያሊዝም ፡ እንደሚለው ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ያላቸው ፡ ነገሮችም ፡ እንዳሉ ፡ መቀበል ፡ አለብን ። ይኸው ፡ የማቲሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የተሳሳተው ፡ ማናቸውም ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ሥጋ ፡ ወይም ፡ ግዙፍ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ከዚህም ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ብሎ ፡ በገለጸው፡ሐሳብ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ ስለ ፡ ሥጋዊ ፡

ነገሮች ፡ መኖር ፡ የሰጠው ፡ አስተያየት ፡ እኛም ፡ ባይናችን ፡ እንደምናየውና ፡ በጃችንም ፡ ዳስሰን ፡ እንደምናረጋግጠው ፡ ኹሉ ፡ እውነተኛ ፡ ነገር ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ የአይዲያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ በእውነት ፡ (በርግጥ ፡) ያለው ፡ መንፈስ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ሥጋ ፡ ግን ፡ የመንፈስ ፡ ግልጠት ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ ሐሳብ ፡ ቀጥተኛ ፡ መስሎ ፡ አይታየንም ። ምክንያቱም ፡ መንፈስ ፡ ያለ ፡ ሥጋ ፡ ሊገኝ ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ርግጥ ፡ ነው ፡ ይህን ፡ ስንል ፡ መንፈስ ፡ ከሥጋ ፡ የተገኘ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ አይደለም ። ይህም ፡ ሊኾን ፡ እንደማይችል ፡ ይህን ፡ የማቲሪያሊዝምን ፡ ቲዎሪ ፡ በመቃወም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ አስረድተናል ። ነገር ፡ ግን ፡ መንፈስ ፡ ከሥጋ ፡ ሊገኝ ፡ እንደማይችል ፡ ኹሉ ፤ እንደዚሁም ፡ ሥጋ ፡ ከመንፈስ ፡ ሊገኝ ፡ አይችልም ። ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ያንኑ ፡ መሰሉን ፡ እንጂ ፤ ያለ ፡ መሰሉ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ሊሰጠን ፡ ከቶ ፡ አይቻልም ። ይህም ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የማይቃወስ ፡ ጽኑ ፡ የኾነ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ሕግ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ማናቸውም ፡ የሚወለደው ፡ ነገር ፡ ከዚያ ፡ ከሚመጣበት ፡ ስፍራ ፡ ያንኑ ፡ የወላጁን ፡ ባሕርይ ፡ ይዞ ፡ እንዲወጣ ፡ ግዴታ ፡ ነው ።

ይህንንም ፡ ልብ ፡ አድርጎ ፡ ባለማስተዋል ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ የመንፈስ ፡ ጠባይ ፡ ያላቸውን ፡ ድርጊቶች ፡ ኹሉ ፡ ግዙፍ ፡ ወይም ፡ ሥጋዊ ፡ ከኾነ ፡ እንደ ፡ አንጎል ፡ ካለ ፡ ነገር ፡ እንደሚገኝ ፡ አድርጎ ፡ በማሰቡ ፡ ከስሕተት ፡ ላይ ፡ ወድቋል ። እንደዚሁም ፡ አይዲያሊዝምም ፡ ሥጋዊ ፡ ጠባይ ፡ ያላቸው ፡ ነገሮች ፡ ከመንፈስ ፡ ይፈልቃሉ ፤ ወይም ፡ የመንፈስ ፡ ግልጠቶች ፡ ናቸው ፡ ብሎ ፡ ሲያስተምር ፡ እንደዚያው ፡ እንደ ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ያለ ፡ ተፈጥሮውና ፡ ያለ ፡ ባሕርይ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ተፈጥሮ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ያስገኛል ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያኸል ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ይኸኛውም ፡ በዚህ ፡ ሐሳብ ፡ ተሳስቷል ። ምክንያቱም ፡ ከመንፈስ ፡ ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ሊመጣ ፡ አይችልም ። ከዚህ ፡ ላይ ፡ ግን ፡ እንደ ፡ ተመለከትነው ፡ አይዲያሊዝም ፡ መንፈስን ፡ ያለ ፡ ሥጋ ፡ በራሱ ፡ እንደሚገኝ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርጎ ፡ ሥጋን ፡ የዚሁ ፡ ግልጠት ፡ አድርጎ ፡ ያስባል ።

ነገር ፡ ግን ፡ እንደ ፡ ተረጋገጠው ፡ ኹሉ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ መንፈስን የሚሰጠን ፡ ሥጋ ፡ ነው ፤ ከሥጋ ፡ መንፈስ ፡ ሐሳብ ፡ ይገኛል ፡ ለማለት ፡ ባንችልም ፤ ለመንፈስና ፡ ለሐሳብ ፡ መኖር ፡ ሥጋ ፡ የግዴታ ፡ አስፈላጊ ፡ ነገር ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሐሳብ ፡ ሊፈጠር ፡ የሚችለው ፡ አንጐል ፡ ካለበት ፡ ስፍራ ፡ ነው ። ያለ ፡ አንጐል ፡ በባይ ፡ ስፍራ ፡ ሐሳብ ፡ ሊፈጠር ፡ እንደማይችል ፡ ተረጋግጧል ። ስለዚህ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ እንደ ፡ ማቲሪያሊዝም ፡ የሐሳባችን ፡ ምንጭና ፡ መነሻ ፤ ማለት ፡ ሐሳባችን ፡ ኹሉ ፡ የሚፈልቀው ፡ ከአንጎል ፡ ነው ፡ ለማለትም ፡ ባንችል ፤ አይዲያሊዝምም ፡ እንደሚለው ፡ የሥጋ ፡ መነሻውና ፡ መመንጫው ፡ መንፈስ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ለመናገርም ፡ አይቻልም ። ስለ ፡ አይዲያሊዝምም ፡ አሁን ፡ ማሰሪያ ፡ አድርገን ፡ የምንሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ይህ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ መንፈስ ፡ ርግጥ ፡ አለ ፤ ከሥጋም ፡ ልዩ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህም ፡ ቢኾን ፡ ያለ ፡ ሥጋ ፡ ሊገኝ ፡ አይችልም ። ሥጋ ፡ ለመንፈስ ፡ ወይም ፡ ለሐሳብ ፡ ዋና ፡ አስፈላጊው ፡ ነው ። ሊኖር ፡ ሊገኝ ፡ ሊገለጽ ፡ የሚችለውም ፡ በሱ ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ ሦስተኛው ፡ የፓራሌሊዝም ፡ ወይም ፡ የአይዲያንቲቲ ፡ ፊልሞሬ ፡ ቲዎሪ ፡ የሚሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ነው ፡ ብለን ፡ በሙሉ ፡ ልንደግፈው እንችልም። መንፈስንና ፡ ሥጋን ፡ ያንዲት ፡ የሦስተኛ ፡ ነገር ፡ መልኮች ፡ ወይም ፡ ፎቶግራፍ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ፡ ብሎ ፡ ለመናገርም ፡ አያስደፍርም ። ኹለቱንም ፡ ራሳቸውን ፡ የቻሉ ፡ ርግጠኛ ፡ የውጭ ፡ ነገሮች ፡ እንደ ፡ ኾኑ ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ ልናስባቸው ፡ ይገባል ።

በእውነቱ ፡ ከእነዚህ ፡ አሁን ፡ ካለፉት ፡ ኹሉ ፡ የመጨረሻው ፡ የዲያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የበለጠ ፡ ሊመሰገን ፡ የሚገባው ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። እንደሚለውም ፡ ሥጋና ፡ መንፈስ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ አይደሉም ። ኹለቱም ፡ ለየራሳቸው ፡ ያሉ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ የሚገጥሙንን ፡ የሥጋና ፡ የመንፈስ ፡ ጠባይ ፡ ያላቸውንም ፡ ኹሉ ፡ ድርጊቶች ፡ ካንድ ፡ ምንጭ ፡ እንደ ፡ ፈለቁ ፡ አድርገን ፡ ሳናስብ ፡ ለኹለቱም ፡ ዐይነት ፡ ድርጊቶች ፡ መነሻ ፡ የሚኾኑ ፡ ይኸው ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚለው ፡ ኹለት ፡ የተለያዩ ፡ የመንፈስና ፡ የሥጋ ፡ ባሕርያት ፡ እንዳሉ ፡ ማመን ፡ አለብን ።

ይህ ፡ ነው ፡ ባጭሩ ፡ ብዙም ፡ ሐተታ ፡ ሳናመጣ ፡ በዚህ ፡ በአንቀሎጂ ፡ ሃሮብ ሌም ፡ ላይ ፡ ልንገልጸው ፡ የነበረን ፡ ሐሳብ ።

ፐ ይ ቄ ።

፩ኛ ፤ (ሀ) በሚታፈዘክስ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ የሚጠነት ፡ ነገሮች ፡ ምን፡በሚባሉ ፡ ክፍሎች ፡ ውስጥ ፡ ተጠቃልለው ፡ ይነገራሉ ?

(ለ) እያንዳንዳቸውስ ፡ የሚያደርጉት ፡ የጥናት ፡ ዐይነት ፡ በጠቅላላ ፡ እንዴት ፡ ዐይነት ፡ ነው ?

፪ኛ ፤ (ሀ) ማቲሪያሊዝም ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የሚገኝበት ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ?

(ለ) የዚህስ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከጥንትና ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ እነማን ፡ ናቸው ?

፫ኛ ፤ (ሀ) የአይዲያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ በማቲሪያሊዝም ፡ አንጻር ፡ ኹሉ ፡ የሚደግፈው ፡ ሐሳብ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ነው ?

(ለ) የዚህስ ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከጥንትና ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ እነማን ፡ ናቸው ?

፬ኛ ፤ (ሀ) ፓራሌሊዝም ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ አይዲያንቲቲ ፡ ፊልሞሬ ፡ የተባለው ፡ ቲዎሪ ፡ የሚደግፈው ፡ አስተያየት ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ነው ?

(ለ) የዚህስ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከጥንትና ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ እነማን ፡ ናቸው ?

፭ኛ ፤ (ሀ) ዲያሊዝም ፡ የተባለው ፡ ቲዎሪ ፡ የሚሰጠው ፡ አስተያየት ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ነው ?

(ለ) የዚህስ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ የነበሩት ፡ ፈላስፎች ፡ ከጥንትና ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ እነማን ፡ ናቸው ?

፪ኛ ፡ (ሀ) የማቲሪያሊዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የሚሰጠው ፡ አብዛኛው ፡ አስተያየት ፡ ትክክለኛ ፡ እንዳልነበረ ፡ እየጠቀስን ፡ የተሳሳተባቸውን ፡ ነገሮች ፡ በማረም ፡ በፍርድ ፡ መንገድ ፡ ያመለክታቸው ፡ ትክክለኛ ፡ መልሶች ፡ እንዴት ያሉ ፡ ናቸው ፡

(ለ) በመጨረሻ ስለ ላይ ፡ በነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ኹሉ ፡ ቲዎሪዎች ፡ ላይ ፡ የሰጠነው ፡ መደምደሚያ ፡ ሐሳብ ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ መሥመርን ፡ የተከተለ ፡ ኖሯል ፡ ።

ኮ ዝ ሞ ሎ ጂ (፩) ።

አሁን ፡ ወደ ፡ ኹለተኛው ፡ ኮዝሞሎጂ ፡ ወደ ፡ ተባለው ፡ የጥናት ፡ ክፍል ፡ እንሻገራለን ። በውስጡም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሚጠኑ ፡ ነገሮች ፡ ይገኙበታል ። ይህም ፡ ክፍል ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ኹሉ ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ መልክና ፡ አፈጣጠር ፡ (COSMOLOGY) ስለ ፡ ሕይወት ፡ አገኛኝት ፡ (BIOLOGY) ስለ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ እንስሳት ፡ አመጣጥ ፡ (ZOOLOGY) ስለ ፡ ሰው ፡ ተፈጥሮ ፡ (ANTHROPOLOGY) እነዚህንም ፡ ስለ ፡ መሳሰሉት ፡ ጉዳዮች ፡ የሚጠቅሰና ፡ አሁን ፡ የተዘረዘሩትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ትምህርቶችን ፡ ኹሉ ፡ የሚነካ ፡ ክፍል ፡ ነው ።

እነዚህም ፡ በውስጡ ፡ የሚገኙት ፡ የጥናት ፡ ዓይነቶች ፡ በአጎዝ ፡ ተራ ፡ ኾነው ፡ ባጭሩ ፡ ተጠቅሰው ፡ ሲነገሩ ፡ በእነዚህ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ ባሉት ፡ ሦስት ፡ ጥያቄዎች ፡ ውስጥ ፡ ይመደባሉ ።

፩ኛ ፡ በዓለም ፡ (በፍጥረት ፡) ውስጥ ፡ የሚታየው ፡ የነገሮች ፡ ክንውን ፡ (ሥነ ፡ ሥርዐት ፡) በምን ፡ ዓይነት ፡ መንገድ ፡ ሊተረጎም ፡ ይቻላል ፡

፪ኛ ፡ ዓለሙ ስለ ፡ ራሱ ፡ መጀመሪያ ፡ የተገኘው ፡ በእንዴት ፡ ዓይነት ፡ አኳኋን ፡ ነው ፡ በራሱ ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ ፈጣሪ ፡ አለው ፡

፫ኛ ፡ ሕይወት ፡ መጀመሪያ ፡ የተገኘችው ፡ ከምንድር ፡ ነው ፡ በራሷ ፡ ተገኘች ፡ ወይስ ፡ ፈጣሪ ፡ አላት ፡ እንደዚሁስ ፡ ደግሞ ፡ አሁን ፡ በምድር ፡ ላይ ፡ የምንመለከተው ፡

(፩) ይህ ፡ ቃል ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ እንዲሁ ፡ ኾኖ ፡ ዛሬም ፡ በአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ኹሉ ፡ በሠራብ ትም ፡ ቅሉ ፤ በመሠረቱ ፡ የጽርእ ፡ ቃል ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። በዚህም ፡ ቋንቋ ፡ ከነአጻጻፋና ፡ ከነአነጋገሩ ፡ ጋራ ፡ $\chi\omicron\sigma\mu\omicron\lambda\omicron\gamma$ ከኮዝሞሎጂ ፡ ተብሎ ፡ ይጠራል። ይኸውም ፡ አንድ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ኹለት ፡ ቃላትን ፡ በውስጡ ፡ ይዞ ፡ ይገኛል ። እንደኛው ፡ ቃል ፡ ለብቻው ፡ $\chi\omicron\sigma\mu\omicron\lambda\omicron\gamma$ ከዝምስ ፡ የሚል ፡ ነው ። ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ $\lambda\omicron\gamma\omicron\sigma\varsigma$ ሎጎስ ፡ የተባለ ፡ ቃል ፡ ነው ። ኹለቱም ፡ ቃላት ፡ ለየራሳቸው ፡ ፍች ፡ አሉዋቸው ፤ ይኸውም ፡ የመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ዓለም ፡ ማለት ፡ ሲኾን ፤ ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ሐተታ ፡ ወይም ፡ ቃል ፡ የሚል ፡ ፍች ፡ አለው ። ባንድነት ፡ ኾነው ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ በተጠቀሰው ፡ ዓይነት ፡ መንገድ ፡ ተጠቃልለው ፡ በሚነገሩበትም ፡ ጊዜ ፤ ስለ ፡ ዓለም ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ሐተታ ፡ የያዘ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ሐሳብን ፡ ያመለክታሉ ። ከዚሁም ፡ አውሮፓውያን ፡ ቃሉን ፡ በየቋንቋቸው ፡ እንዲሁ ፡ እንዳለ ፡ ወስደው ፡ እንግሊዞች ፡ COSMOLOGY ፈረንሳዮች ፡ COSMOLOGIEጀርመኖች ፡ COSMOLOGIEኢጣልያኖች ፡ COSMOLOGIA እያሉ ፡ ኹሉም ፡ በየብኩላቸው ፡ ሲሠሩበት ፡ ይገኛሉ ።

የሕይወት ፡ ዓይነቶች ፡ ብዛት ፡ ከወዴት ፡ መጣ ፡ ሰው ስለ ፡ ራሱ ፡ ከዚህ ፡ ውስጥ ፡ እንዴት ፡ ዓይነት ፡ ስፍራ ፡ ሊሰጠው ፡ ይቻላል ፡

በዚህ ፡ በኮዝሞሎጂ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ ጥናቶች ፡ እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በዎስት ፡ ተራ ፡ ቀጥሮ ፡ የተመለከቱት ፡ ናቸው ። እያንዳንዳቸውንም ፡ ወስደን ፡ በሚቻል ፡ አኳኋን ፡ ለመግለጽ ፡ እንሞክራለን ። ተራውንም ፡ ይዘን ፡ ስለምንሄድ ፤ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ መጀመሪያ ፡ የምንገልጸው ፡ ባፈኛው ፡ ተራ ፡ ቀጥሮ ፡ የተመለከተውን ፡ ጥያቄ ፡ ነው ። ለዚህም ፡ ጥያቄ ፡ የተሰጡት ፡ አስተያየቶች ፡ ዋናዎቹ ፡ ኹለት ፡ ናቸው ። እነርሱም ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ስም ፡ ይጠራሉ ። አንደኛው ፡ ሚካኒዝም ፡ ወይም ፡ ካውዛሊዝም ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ዳይናሚዝም ፡ ተብሎ ፡ ይጠራል ። ግን ፡ ከእነዚህ ፡ ከሦስቱም ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ የሚጠራው ፡ በመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ እኛም ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ የምንጠራው ፡ በዚህ ፡ ይኾናል ።

ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ አስተያየት ፡ ተራውንም ፡ ወይም ፡ ፋይናሊዝም ፡ ተብሎ ፡ ይነገራል ። ይህም ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የሚጠራው ፡ በመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ እኛም ፡ በዚሁ ፡ ቃል ፡ እንጠቅስዋለን ። አሁን ፡ በኹለቱም ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘውን ፡ ሐሳብ ፡ እንመልከት ።

ም ዕ ራ ፍ ፡ ኹ ለ ት ።

(ሀ) ዓለሙ ፡ የሚካሄድበት ፡ ሥነ ፡ ሥርዐት ።

፩ኛ ፡ ሚካኒዝም (፩) ።

ይህ ፡ በዚህ ፡ ባሁኑ ፡ አነጋገር ፡ የሚጠራው ፡ ክፍ ፡ ብሎ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ ከራሳብፎች ፡ ዘንድ ፡ የቀረበው ፡ አንደኛው ፡ አስተያየት ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ ያለ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ።

በዓለም ፡ ላይ ፡ የምንመለከተው ፡ ማናቸውም ፡ ዓይነት ፡ ድርጊት ፡ በምክንያት ፡ የሚኾን ፡ ነው ። ያለ ፡ ምክንያት ፡ እንዳት ፡ ነገር ፡ ሊደረግ ፡ አይችልም ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ ኹሉም ፡ ርስ ፡ በርሱ ፡ በምክንያትና ፡ በውጤት ፡ ኾኖ ፡ የተሳሰረ ፡ ነገር ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ላይ ፡ ምክንያት ፡ የሚባለውም ፡ እንዳት ፡ ነገርን ፡ የሚያስገኘው ፡ ነው ። ያም ፡ ከሱ ፡ የሚገኘው ፡ ነገር ፡ ውጤት ፡ ተብሎ ፡ ይነገራል ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ያሉትን ነገ

(፩) ይህም ፡ ቃል ፡ እንደዚሁ ፡ ከጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ ፀመጣ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ሊታሰብ ፡ ይቻላል ። በዚህም ፡ ቋንቋ ፡ ዋናው ፡ መሠረታዊው ፡ ቃል ፡ $\mu\eta\chi\alpha\nu\eta\sigma\mu\omicron\varsigma$ ተብሎ ፡ ይጻፋል። ፍቺውም ፡ መኪና ፡ ወይም ፡ መሣሪያ ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ ነው ። ከዚሁም ፡ $\mu\eta\chi\alpha\nu\eta\sigma\mu\omicron\varsigma$ ሚካኒዝምስ ፡ የሚለው ፡ ቃል ፡ ይወጣል። ትርጓሜውም ፡ አንድ ፡ ርስ ፡ በርሱ ፡ ተያይዞ ፡ የሚሠራ ፡ ነገርን ፡ የሚያመለክት ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ ስለዚያ ፡ ስለሚፈጽመው ፡ ነገር ፡ እንዳት ፡ ዕውቀት ፡ ሳይኖረው ፡ እንዲሁ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ዓላማ ፡ ተገድዶ ፡ ብቻ ፡ የሚሠራና ፡ ውጤቱም ፡ ሲታይ ፡ በዕውቀትና ፡ በዓላማ ፡ እንደ ፡ ተፈጸመ ፡ ዓይነት ፡ ኾኖ ፡ የሚገኝ ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ ሥራን ፡ የሚጠቅስ ፡ ቃል ፡ ነው። ቃሉም ፡ በዋናዎቹ ፡ የአውሮፓ ፡ ሀገሮች ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ MECHANISM በፈረንሳይኛ ፡ MECHANISME በጀርመንኛ ፡ MECHANISMUS በኢጣልያኛ ፡ MECANISMO ተብሎ ፡ ይሠራበታል።

ሮችና ፡ ድርጊቶችም ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ለንሰለት ፡ የተያያዙ ፡ ናቸው ። ከሌሎች ፡ ነገሮች ፡ ተለይቶ ፡ ብቻውን ፡ የሚገኝ ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም ። ካንድ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ውጤት ፡ ኾኖ ፡ የመጣው ፡ ነገር ፡ ራሱ ፡ ደግሞ ፡ ላንድ ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ ምክንያት ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

ይህኛውም ፡ እንደዚህ ፡ ከሱ ፡ ቀድሞት ፡ ለመጣው ፡ ነገር ፡ ውጤት ፡ ሲኾን ፡ በበኩሉ ፡ ደግሞ ፡ ራሱ ፡ ላንድ ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ ምክንያት ፡ ኾኖ ፡ አንድ ፡ የራሱ ፡ ውጤት ፡ የኾነ ፡ ሌላ ፡ አዲስ ፡ ነገር ፡ ያስገኛል ። ይህኛውም ፡ የመጨረሻው ፡ ደግሞ ፡ በበኩሉ ፡ ይኾንን ፡ ዐይነት ፡ ሥራ ፡ ይሠራል ። ያም ፡ እንደዚህ ፡ . . . ፤ እንዲህ ፡ እያለ ፡ ኹሉም ፡ ርስ ፡ በርሱ ፡ ተያይዞ ፡ ፍጻሜ ፡ (ማቆሚያ ፡) እንደሌለው ፡ ረዥም ፡ ለንሰለት ፡ በምክንያትና ፡ በውጤት ፡ ተቈላልፎና ፡ ተደጋግፎ ፡ ይገኛል ። ይህም ፡ አንዱ ፡ ላንዱ ፡ ምክንያትና ፡ ውጤት ፡ እየኾነ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ድርጊቶች ፡ ሲፈጸሙበት ፡ የምናየው ፡ ሰፊ ፡ ዓለም ፡ አንድም ፡ ዓላማ ፡ የለውም ። በውስጡም ፡ ያሉት ፡ ነገሮች ፡ እንደ ፡ ውቅያኖስ ፡ ውሃ ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ ከማለት ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ የሚፈጽሙት ፡ ነገር ፡ የላቸውም ። ይህ ፡ ዓለም ፡ እንደዚህ ፡ የምክንያትና ፡ የውጤት ፡ መጫወቱ ፡ (መፈራረቂያ ፡) ሜዳ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ተሰልቶ ፡ ተጠንቶ ፡ ላንድ ፡ ዐይነት ፡ ዓላማ ፡ ተብሎ ፡ የሚደረግ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ። ኹሉም ፡ እንደዚህ ፡ እንዳገኘ ፡ በጭፍኑ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያቶች ፡ ብቻ ፡ እየተገደደ ፡ የሚደረግ ፡ ነው ። ላንድ ፡ ነገር ፡ መደረግ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ሥራ ፡ ብቻ ፡ ሲፈጸም ፡ ያም ፡ ነገር ፡ ወዲያው ፡ ይኾናል ።

ለምሳሌ ፤ አንድ ፡ ብርጭቆ ፡ ካንድ ፡ ጠንካራ ፡ ነገር ፡ ጋራ ፡ በጎይል ፡ ከተጋጨ ፡ መሰበሩ ፡ አይቀርም ። በዚህም ፡ ሰዓት ፡ የብርጭቆው ፡ መሰበር ፡ ካንድ ፡ ምክንያት ፡ የተነሣ ፡ መኾኑን ፡ ለመካድ ፡ አንችልም ። የዚህም ፡ ምክንያት ፡ በብርጭቆውና በዚያ ፡ ነገር ፡ መካከል ፡ የተፈጸመው ፡ ኹኔታ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ተጋጭቶ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ ባይጋጭ ፡ ጥሮ ፡ አይሰበርም ፡ ነበር ፡ ማለት ፡ ነው ። እንደዚህ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ምክንያት ፤ ማለት ፡ ሳይጋጭ ፡ ወይም ፡ ሰው ፡ ሳይጥለው ፡ ራሱ ፡ ተነሥቶ ፡ ሊሰበር ፡ አይችልም ። ይህም ፡ ሲኾን ፡ ተጋጭቶ ፡ በተሰበረበት ፡ ጊዜ ፡ የዚህ ፡ የመሰበር ፡ ዓላማ ፡ ነበረው ፡ ብሎ ፡ ለማሰብ ፡ አይቻልም ። አስፈላጊው ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ በመምጣቱ ፡ ብርጭቆውም ፡ ሊሰበር ፡ ቻለ ። ሰውም ፡ በሚፈጽማቸው ፡ ሥራዎች ፡ ኹሉ ፡ ነጻነት ፡ አለው ፡ ይባላል ። እንጂ ፤ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሐሰት ፡ ነው ። ኹሉም ፡ ነገር ፡ የሚደረገው ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያት ፡ ተገድዶ ፡ ነው ።

የሜካኒዝም ፡ ተደራሽ ፡ ባጭሩ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ሐሳብ ፡ ከጥንትም ፡ ኾነ ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ የገደፉት ፡ ብዙዎች ፡ ፈላስፎችና ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ይገኛሉ ።

ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ ዲሞክሪቶስና ፡ ሌፍኪፖስ ፡ የተባሉት ፡ ጽረኣውያን ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ። ኹሉም ፡ የተናገሩት ፡ ሐሳብ ፡ ይህ፡ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደተመለከተው ፡ ዐይነት ፡ ያለ ፡ ነው ።

ዓለሙ ፡ የተሠራው ፡ ከአቶሞች ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ድርጊት ፡ መኖርም ፡ መቆምም ፡ ቢኾን ፡ የሚመጣው ፡ የዓለሙ ፡ መነሻና ፡ መጀመሪያ ፡ ከኹነት ፡ ከነዚህ ፡ ከጥቃቅን ፡ ነገሮች ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሕይወት ፡ የምትፈጠረው ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ባንድነት ፡ ኹነው ፡ በኅብረት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ሥራ ፡ ሲፈጽሙ ፡ ነው ። ሞትም ፡ የሚመጣው ፡ ሲለያዩና ፡ ሲበታተኑ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ማናቸውም ፡ ከትንሹ ፡ እስከ ፡ ትልቁ ፡ ድረስ ፡ ያለው ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ድርጊት ፡ ኹሉ ፡ የሚፈጸመው ፡ ከነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ስለኾነ ፤ ለዚህ ፡ ኹሉ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብ ፡ ማምጣት ፡ አያስፈልግም ። ኹሉም ፡ የሚሳካው ፡ እንዲሁ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ ጥቃቅን ፡ ነገሮች ፡ በተፈጥሮዊቸው ፡ ኹሉም ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ በመሳሳብና ፡ ባንድ ፡ ላይ ፡ ኹነው ፡ ኅብረት ፡ ያለው ፡ ሥራ ፡ በመፈጸም ፡ ማናቸውንም ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ የምንመለከተውን ፡ ድርጊት ፡ ኹሉ ፡ ለማስገኘት ፡ ይችላሉ ። ለዚህም ፡ ኹሉ ፡ በተፈጥሮዊቸው ፡ ውስጥ ፡ አድሮ ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ የሚያሠራቸው ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ ጎይል ፡ አላቸው ። ይህም ፡ ጎይል ፡ ከውጭ ፡ የመጣ ፡ ሳይኾን ፡ የነሱው ፡ የራሳቸው ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ዓለሙ ፡ የተሠራባቸው ፡ ትናንሽ ፡ ፍጥረቶች ፡ በመልክና ፡ በቅርጽ ፡ እንዲሁም ፡ በክብደት ፡ ይለያዩ ፡ እንጂ ፤ በተፈጥሮ ፡ አንድ ፡ ናቸው ። ከውስጣቸውም ፡ ክብደት ፡ ያላቸው ፡ ወደ ፡ ታች ፡ ይወርዳሉ ፤ ቀላል ፡ የኾኑት ፡ ደግሞ ፡ ከላይ ፡ ይንሳፈሩሉ ። በአየርም ፡ ላይ ፡ መዘዋወሪያ ፡ የሚኾናቸው ፡ በቂ ፡ የኾነ ፡ ስፍራ ፡ አላቸው ። የተገኙትም ፡ በገዛ ፡ ራሳቸው ፡ እንጂ ፤ ፈጣሪ ፡ የላቸውም ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ኹሉም ፡ ነገር ፡ ከነርሱ ፡ የሚሠራ ፡ ሲኾን ፤ ይህ ፡ ኹሉ ፡ በሐሳብ ፡ ወይም ፡ በዓላማ ፡ ሳይኾን ፡ እንደዚህ ፡ በተፈጥሮ ፡ ግዳጅና ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ምክንያቶች ፡ የሚደረግ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

ኤፒኩራሮስ ፡ የተባለውም ፡ የጥንት ፡ ጽረኣዊ ፡ ፈላስፋ ፡ ይኸንን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ደግኛል ። ርሱም ፡ እንደነዚህ ፡ እንዳለፉት ፡ የሀገሩ ፡ ተወላጆች ፡ የዓለሙ ፡ መጀመሪያና ፡ መነሻ ፡ ኹነው ፡ የታዩት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ አቶሞስ ፡ የተባሉት ፡ ትናንሽ ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። ርሱም ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ብቻ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ረዳት ፡ እነሱ ፡ ራሳቸው ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ እየተሳሳቡና ፡ ባንድነት ፡ ኹነው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ ተዋሕዶን ፡ እየፈጠሩ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ የምንመለከተውን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ይሠራሉ ። ለዚህም ፡ ከፍጥረት ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ የሌላ ፡ ነገር ፡ ምክንያት ፡ አያስፈልጋቸውም ። በዚያው ፡ በራሳቸው ፡ በተፈጥሮ ፡ ጎይል ፡ ኹሉንም ፡ ነገር ፡ ያከናውናሉ ፡ ሲል ፡ ያስተምር ፡ ነበር ።

ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ይህን ፡ የሜካኒዝምን ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ ከፈላስፎችም ፡ ከላይ ፡ ንቲስቶችም ፡ በኩል ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ይገኛሉ ።

ለምሳሌ ፤ ፍራንሲስ ፡ ቤክን ፡ የተባለው ፡ እንግሊዛዊ ፡ ፈላስፋ ፡ ክፍሉ ፡ ከዚህ ፡ ነው ። ርሱም ፡ ባስተያየቱ ፡ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ድርጊት ፡ የሚፈጸመው ፡ በምክንያት ፡ ብቻ ፡ ነው ። ያለ ፡ አንድ ፡ ምክንያትም ፡ እንደዚህ ፡ በድንገት ፡ ወይም ፡

ባጋጣሚ ፡ እንድም ፡ ነገር ፡ ለደረግ ፡ አይችልም ። የፍጥረት ፡ ገዢዎችም ፡ ለመኾን ፡ ከፈለግን ፡ ይህን ፡ ማመን ፡ አለብን ። በዚህም ፡ ብቻ ፡ ሳንወስን ፡ ይህ ፡ ዓለም ፡ በምክንያት ፡ ብቻ ፡ የሚካሄድ ፡ መኾኑን ፡ ተገንዝበን ፡ በውስጡ ፡ ያሉትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያቶች ፡ በዝርዝር ፡ ለማወቅ ፡ መታገል ፡ አለብን ። እነዚህንም ፡ ምክንያቶች ፡ ያገኘን ፡ እንደኾን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገር ፡ ለመፍጠርና ፡ ብዙ ፡ ጥቅምም ፡ ለማግኘት ፡ እንችላለን ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የፍጥረትን ፡ ሥልጣን ፡ ያዝን ፡ ማለት ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ትተን ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የዓላማ ፡ ሥራ ፡ መፈለግ ፡ በውጭ ፡ የሌለውንና ፡ በኛው ፡ በራሳችን ፡ ሐሳብና ፡ ስሜት ፡ ውስጥ ፡ ብቻ ፡ የሚገኘውን ፡ ነገር ፡ በውጭ ፡ ለማግኘት ፡ እንደ መፈለግ ፡ ያክል ፡ የሚቈጠር ፡ ይኾናል ። ዓላማ ፡ የሚባለው ፡ ነገር ፡ ሐሰት ፡ ነው ፤ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ፈጽሞ ፡ የለም ። ኹሉም ፡ ነገር ፡ እንዲደረግና ፡ እንዲፈጸም ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ ያስፈልገዋል ። ይኸውም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ (ድርጊት) ፡ ተፈጽሞ ፡ ስንመለከት ፡ ባንድ ፡ ዓላማ ፡ መደረጉን ፡ በማሰብ ፡ ፈንታ ፡ በምክንያት ፡ ብቻ ፡ ተገድዶ ፡ መደረጉን ፡ ማሰብ ፡ ይገባል ።

ሂዩም ፡ የተባለውም ፡ ፈላስፋ ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊ ፡ ነው ። ርሱም ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደገለጽነውና ፡ እንደተመለከትነው ፡ ኹሉ ፡ ምንም ፡ ምክንያታዊ ፡ ግንኙነትን ፡ በሳይኮሎጂ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ለመተርጎም ፡ ቢሞክርም ፡ (ገጽ ፡ ፹፫-፹፩) የጻፋቸውን ፡ መጻሕፍት ፡ በሙሉ ፡ ወስደን ፡ ስንመለከት ፡ ማናቸውም ፡ ንግግሩ ፡ ኹሉ ፡ ወደዚህ ፡ ሐሳብ ፡ የሚያዘነብልና ፡ በግልጽም ፡ የዚህ ፡ የሚካሄደው ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊ ፡ መኾኑን ፡ የሚገልጽ ፡ ቃል ፡ ሲናገር ፡ እናገኘዋለን ። ብዙም ፡ ጊዜ ፡ አንዳች ፡ የጥርጣሬ ፡ ነገር ፡ ሳያገባ ፡ ይኾንን ፡ ሐሳብ ፡ በቀጥታ ፡ ሲደግፍ ፡ ይገኛል ። ኹሉም ፡ ነገር ፡ በምክንያት ፡ እንጂ ፤ ያለ ፡ ምክንያት ፡ እንደዚህ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ለደረግ ፡ እንደማይቻል ፡ ይናገራል ። ለማናቸውም ፡ ነገር ፡ ምክንያት ፡ ያስፈልገዋል ፤ ይላል ። ያለ ፡ ምክንያት ፡ እንደዚህ ፡ በራሱ ፡ የሚደረግ ፡ ነገር ፡ እንዳለ ፡ የሚያስብ ፡ ኹሉ ፡ የተሳሳተ ፡ ነው ። አንድ ፡ ባላገር ፡ ሰው ፡ የያዘው ፡ ሰዓት ፡ በመንገድ ፡ ላይ ፡ ቢቆምበት ፡ ይህ ፡ ኹኔታ ፡ ያለ ፡ ምክንያት ፡ እንደዚህ ፡ የተፈጠረ ፡ ይመስለው ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን ፡ አንድ ፡ ዐዋቂ ፡ የኾነ ፡ የከተማ ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ የቱክኒክ ፡ ዕውቀት ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ የኾነ ፡ እንደኾነ ፡ ያ ፡ የያዘው ፡ ሰዓት ፡ እንዲህ ፡ ቢኾንበት ፤ አንድ ፡ ምክንያት ፡ እንዳለ ፡ ያስባል ። ሰዓቱ ፡ የቀድሞውን ፡ ሥራውን ፡ በሚገባ ፡ እንዳያከናውን ፡ ያደረገው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ምክንያት ፡ እንደደረሰበት ፡ ይገነዘባል ። ያም ፡ ለዚህ ፡ እንቅፋት ፡ የኾነው ፡ ነገር ፡ ሲነሣለት ፡ ሰዓቱ ፡ የቀድሞውን ፡ ሥራውን ፡ እንደሚቀጥል ፡ ያምናል ። ይህም ፡ ርግጥ ፡ ነው ። ያለ ፡ ምክንያት ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ አንድም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ለደረግ ፡ አይችልም ፤ በማለት ፡ ይኸው ፡ ስሙ ፡ የተጠቀሰው ፡ ፈላስፋ ፡ በሰፊው ፡ ሲያትት ፡ ይገኛል ።

እንደዚህም ፡ ለማርክና ፡ ዳርዊንም ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የሚታየውን ፡ ጥበብና ፡ ሐሳብ ፡ በዚህ ፡ በሚካሄደው ፡ አኳኋን ፡ ሊተረጎሙት ፡ ማስባቸው ፡ የማይካድ ፡ ነው ።

የመጀመሪያው ፡ ለምሳሌ ፡ ሲናገር ፡ ሰውነትን ፡ የሚፈጥር ፡ ሥራ ፡ ነው ፡ ይላል ። ስለዚህም ፡ እጋዘን ፡ ረዣዥም ፡ እግሮች ፡ ያሉት ፡ በጎይል ፡ ለመሮጥ ፡ እንዲችሉ ፡ ተብሎ ፡ እስቀድሞ ፡ በሐሳብ ፡ የተሰጠው ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ያገኘው ፡ ከጠላቶቹ ፡ ለማምለጥ ፡ ባደረገው ፡ መከራና ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ በመሮጥ ፡ ለውጥቱን ፡ በማስለመድ ፡ ራሱ ፡ ያቅረፈው ፡ ነው ። በዚህም ፡ አንዱ ፡ ያተረፈውን ፡ ነገር ፡ ለልጁ ፡ በማስተላለፍ ፡ ይህም ፡ ደግሞ ፡ በሰኩሉ ፡ የራሱንና ፡ ከወላጁ ፡ (ካባቱ) ፡ ያገኘውን ፡ ጭምር ፡ አያይዞ ፡ ከሱ ፡ ለሚወለደው ፡ ሲያስተላልፍ ፤ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ብዙ ፡ ዘመናት ፡ ካለፉ ፡ በኋላ ፡ ይህ ፡ ክላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ አውሬ ፡ የዛሬዎቹን ፡ ረዣዥም ፡ እግሮች ፡ ሊያገኝ ፡ ቻለ ። የግመልም ፡ እንገት ፡ የተፈጠረው ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ነው ፡ ይላል ።

ኹለተኛውም ፡ ዳርዊን ፡ የተሰለው ፡ ሰው ፡ ይኸንን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ሲጠቅስ ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የምንመለከተው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ በኑሮ ፡ ትግል ፡ በፍጥረት ፡ ምርጫ ፡ ባካሳቢው ፡ የሚተረጎም ፡ ነገር ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ ዓላማ ፡ የሚባለው ፡ ነገር ፡ የለም ። ፍጥረት ፡ ያን ፡ የምታደርገውን ፡ ነገር ፡ ሳታውቅ ፡ እንደዚህ ፡ ብቻ ፡ ልክ ፡ በሐሳብ ፡ እንደተሠሩ ፡ ዐይነት ፡ የኾኑ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮችን ፡ ስትሠራ ፡ ትገኛለች ፡ ሲል ፡ ያስተምራል ።

ሌሎችም ፡ የዚህ የሚካሄደው ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ LA METTRIE (ፊ. እ. ኤ. አ. 1724-1751 ዓ. ም.) SPINOZA (እስ. እ. ኤ. አ. 1632-1677 ዓ. ም.) . . . የተባሉት ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ።

፪ኛ ፡ ቲሊዮሎጂዝም (፩) ።

ይህኛው ፡ በዚህ ፡ ባህኑ ፡ እነጋገሩ ፡ ቲሊዮሎጂዝም ፡ የሚባለው ፡ ቲዎሪ ፡ በውስጡ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ቲዎሪ ፡ የሚቃወም ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይህ ፡ ያለፈው ፡ እንደገናው ፡ ኹሉ ፡ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ድርጊት ፡ ምንም ፡ ዓላማ ፡ ሳይኖረው ፡ እንደዚህ ፡ በምክንያት ፡ ብቻ ፡ የሚደረግ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ የሚል ፡ እስተያየትን ፡ ሲያቀርብ ፡ ይህኛው ፡ ያሁኑ ፡ ደግሞ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ የሚሳካው ፡ በምክንያት ፡ ቢኾንም ፤ ይህ ፡ ዓለም ፡ በሙሉ ፡ አመራሩ ፡ ዓላ

(፩) ይህም ፡ ቃል ፡ እንዳለፈው ፡ ኹሉ ፡ ከጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ እንደተገኘ ፡ ያክል ፡ ኾኖ ፡ ሊነገር ፡ ይቻላል ። በዚህም ቋንቋ ፡ ΤΕΛΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ቲሊዮሎጂዝም ፡ ተብሎ ፡ ይጻፋል ። ቃሉም ፡ ከኹለት ፡ ቃላት የተመሠረተ ፡ እንደመኾኑ ፡ መጠን ፤ አንደኛው ፡ ቃል ፡ ΤΕΛΟΣ ፡ ማለት ፡ ኹለተኛው ፡ ለὍΥΟΣ ፡ ማለት ፡ የሚል ፡ ነው ። የበፊተኛው ፡ ቃል ፡ ትርጓሜው ፡ መጨረሻ ፡ ወይም ፡ ግብ ፡ ወይም ፡ ዓላማ ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ ነው ። የኹተኛው ፡ ደግሞ ፡ ትርጓሜው ፡ ቃል ፡ ማለት ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ኹለት ፡ ቃላት ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ በተመለከተው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ኹኔው ፡ ባንድነት ፡ ሲነገሩ ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ግብ ፡ የሚያመራ ፡ ወይም ፡ በዓላማ ፡ የሚካሄድ ፡ የሚል ፡ ዐይነት ፡ ፍች ፡ ይሰጡናል ። ቃሉም ፡ በዋናዎቹ ፡ የአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ገብቶ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ TELOLOGISM በፈረንሳይኛ ፡ TELOLOGISME በጀርመንኛ ፡ TELOLOGISMUS በአጣልያንኛ ፡ TELOLOGISMO ተብሎ ፡ ይሠራበታል ።

ማን ፡ የተደገፈ ፡ ነው ። ደኅና ፡ አድርገን ፡ ስንመለከተውም ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ግብ ፡ ለመድረስ ፡ እንደሚጣጣር ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ሹኖ ፡ እናገኘዋለን ። እንደዚሁ ፡ እንዳገኘ ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ ብቻ ፡ ይላል ፡ የሚለው ፡ ሐሳብም ፡ ፍጹም ፡ ሐሰት ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ በውስጡ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሹሉ ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ላስተዋለውና ፡ ለመረመረው ፡ ሰው ፡ በደንብ ፡ ታስቦና ፡ ተሰልቶ ፡ በጥበብና ፡ በዓላማ ፡ እንደተሠራ ፡ ዐይነት ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ሹኖ ፡ ይገኛል ፡ ሲል ፡ ያትታል ። በሰፊው ፡ ሹኖ ፡ ሲዘረዘርም ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ተመለከተው ፡ ነው ።

ሰው ፡ በሚፈጽማቸው ፡ ሥራዎች ፡ ሹኑ ፡ ወይም ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ባሉት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ እንስሳትና ፡ ዕፀዎች ፡ መካከል ፡ የሐሳብና ፡ የዓላማ ፡ ሥራ ፡ በሰፊው ፡ ይገኛል ።

ለምሳሌ ፤ ሰዎች ፡ በሚያደርጓቸው ፡ ነገሮች ፡ ሹሉ ፡ ዓላማ ፡ እንዳላቸው ፡ ለማወቅ ፡ ብንፈልግ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የቤት ፡ ዕቃዎችን ፡ ወንበርን ፡ ጠረጴዛን ፡ ሣህንን ፡ ብርጭቆን ፡ የቀሩትንም ፡ ሹሉ ፡ በቤት ፡ ውስጥና ፡ ከቤት ፡ ውጭ ፡ የምንጠቀምባቸውን ፡ ነገሮች ፡ ሹሉ ፡ እንመልከት ፤ ሹሉም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አገልግሎት ፡ አሉዋቸው ። መጀመሪያም ፡ ሲሠሩ ፡ እንደዚሁ ፡ ሳይሆን ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ ጉዳይ ፡ ታቅደው ፡ መሆኑን ፡ ሲመካድ ፡ አይቻልም ። ስለዚህም ፡ የተሠሩት ፡ በዓላማ ፡ ነው ፡ ማለት ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ዐይነቱንም ፡ ነገር ፡ የምናገኘው ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነቶች ፡ በቴክኒክ ፡ ሥራዎች ፡ (በሰው ፡ ሥራዎች) በኩል ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ከተመለከትን ፡ ያውም ፡ በበለጠ ፡ አኳኋን ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ባሉት ፡ ነገሮችም ፡ ላይ ፡ ይኸንኑ ፡ ነገር ፡ ልናረጋግጥ ፡ እንችላለን ።

እነሆ ፡ ለምሳሌ ፤ እንስሳትንና ፡ ዕፀዎችን ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ብንመለከታቸው ፡ እያንዳንዳቸው ፡ ለሰውና ፡ እንዲሁም ፡ ለቀረው ፡ ዓለም ፡ ጥቅም ፡ የሚያስገኙ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስደናቂ ፡ ሥራዎችን ፡ ሲያከናውኑ ፡ እናገኛቸዋለን ። በሰውነታቸውም ፡ ላይ ፡ አናቶሚ ፡ አድርገን ፡ ስንመረምራቸው ፡ በነጭቸው ፡ ላይ ፡ የሚገጥሙዋቸውን ፡ አደጋዎች ፡ ሹሉ ፡ የሚከላከሉላቸው ፡ በውስጣቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ሥራ ፡ የሚፈጽሙ ፡ የሰውነት ፡ ክፍሎች ፡ እንዳሉዋቸው ፡ እንመለከታለን ። በውስጣቸው ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ሥራ ፡ እንደዚሁ ፡ በሥራ ፡ ፈትነት ፡ ያለ ፡ አንድም ፡ ክፍል ፡ አይገኝም ። ሹሉም ፡ በየቦታው ፡ የተሰጠውን ፡ ሥራ ፡ በሚያስደንቅ ፡ ትጋትና ፡ ሹኔታ ፡ ሲፈጽም ፡ ይታያል ። እያንዳንዱም ፡ የሚፈጽመው ፡ ሥራ ፡ ለመላው ፡ ሰውነት ፡ አስፈላጊነት ፡ ያለው ፡ ነው ። ይህ ፡ አያስፈልግም ፤ የሚሰጠውም ፡ አንዳች ፡ ጥቅም ፡ የለውም ፡ ተብሎ ፡ ሊነገር ፡ የሚቻል ፡ ከውስጣቸው ፡ አንድም ፡ የሰውነት ፡ ክፍል ፡ አይገኝም ። እያንዳንዱ ፡ የሰውነት ፡ ክፍል ፡ ያ ፡ የሚፈጽመው ፡ ሥራ ፡ ትንሽም ፡ ይኸን ፡ ትልቅ ፡ ለመላው ፡ የሰውነታችን ፡ ሥራ ፡ አስፈላጊነት ፡ አለው ። ባንደኛው ፡ መሰናከል ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ ብዙ ፡ ሥራ ፡ ሊጓደል ፡ ይችላል ። ከዚህ ፡ የተነሣ ፡ እንስሳውም ፡ በመካከል ፡ ላይ ፡ የሚሞትበት ፡ ጊዜ ፡ አለ ። ስለዚህ ፡ መላዎቹ ፡ የሰውነት ፡ ክፍሎች ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ ሹኑው ፡ የሕይወትን ፡ መኪና ፡ በመልካም ፡ ሹኔታ ፡ ላይ ፡ እንዲገኝ ፡ ለማድረግ ፡ በብዙ ፡ ይደክማሉ ።

ለምሳሌ ፤ ሳንባን ፡ ብንወስድ ፡ ይህ ፡ የሰውነት ፡ ክፍል ፡ ሥራ ፡ ሳይኖረው ፡ እንደዚሁ ፡ ያለ ፡ አለመሆኑን ፡ ለመረዳት ፡ ብዙም ፡ የሚያዳግት ፡ አይደለም ። በሰውነትም ፡ ውስጥ ፡ መኖሩና ፡ መፈጠሩ ፡ ላንድ ፡ ዓላማ ፡ ነው ፤ ይኸውም ፡ ለአስትንፋስ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። ሌብም ፡ የተሠራው ፡ ደምን ፡ በሰውነታችን ፡ ሹሉ ፡ ለማስራጨት ፡ ነው ። በጠቅላላም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ነገርና ፡ የሚደረገው ፡ ድርጊት ፡ እንደዚሁ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ዓላማ ፡ የሚመጣና ፡ የሚሄድ ፡ እንደ ፡ ውቅያኖስ ፡ ውሃ ፡ ነው ፤ ተብሎ ፡ ለመናገር ፡ ፈጽሞ ፡ አያስደፍሩም ። ይህ ፡ ሲኾን ፡ ዓለሙን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ዓላማ ፡ አስደዞ ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ግብ ፡ እንዲመራ ፡ አድርጎ ፡ የፈጠረው ፡ አንድ ፡ ጎይል ፡ መኖር ፡ አለበት ። ይህም ፡ ጎይል ፡ አእምሮ ፡ ያለው ፡ ጥበብንና ፡ ብልጎትን ፡ የተመላ ፡ ከዓለሙ ፡ ውጭ ፡ የሆነ ፡ ነገር ፡ መኾን ፡ አለበት ። እሱንም ፡ እግዚአብሔር ፡ ወይም ፡ ፈጣሪ ፡ ብለን ፡ ልንጠራው ፡ ይቻላል ። ያለዚያ ፡ ግን ፡ ለዚህ ፡ ዓለም ፡ አስደናቂ ፡ ነገሮች ፡ ሹሉ ፡ ምንም ፡ ትርጓሜ ፡ ልናገኝላቸው ፡ አንችልም ።

እነሆ ፡ የዚህም ፡ ቲዎሪ ፡ ዋና ፡ ሐሳብና ፡ በውስጡ ፡ ያለው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ተመለከተው ፡ ነው ። ይህም ፡ ቲዎሪ ፡ ካሁንና ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ብዙዎች ፡ ደጋፊዎችን ፡ አግኝቶዋል ።

ከጥንት ፡ ዘመን ፡ የዚህ ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊ ፡ አናክሳጎራስ ፡ የተባለው ፡ የጽርእ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ ዓለሙን ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ካላቸው ፡ እንደ ፡ ዲሞክራቶስ ፡ ከረቂቃን ፡ ፍጥረቶች ፡ እንደተሠራ ፡ አድርጎ ፡ ይቈጥረዋል ። ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ ረቂቃን ፡ ነገሮች ፡ አስቀድሞ ፡ እንዲሁ ፡ በየስፍራው ፡ ተበታትነው ፡ የነበሩ ፡ ነገሮች ፡ ሳሉ ፡ በኋላ ፡ በሚገባ ፡ ተግጣጥመው ፡ ይህን ፡ የምንመለከተውን ፡ ዓለም ፡ ሊያስገኙ ፡ ቻሉ ፡ ይላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የሆነው ፡ እንዲሁ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ርዳታ ፡ አይደለም ። ሲል ፡ በተጨማሪ ፡ ይገልጻል ። በዚህም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ የዲሞክራቶስንና ፡ የሌፍቲሪዝን ፡ ሐሳብ ፡ ሳይቀበል ፡ እነዚህን ፡ ትናንሽ ፡ ነገሮች ፡ እንደዚሁ ፡ በራሳቸው ፡ ጎይል ፡ ብቻ ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ ብለው ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ ተገኝተው ፡ ይህን ፡ አሁን ፡ የምንመለከተውን ፡ በጥበብና ፡ በብልጎት ፡ የተሠራውን ፡ ዓለም ፡ ሊፈጥሩ ፡ አይችሉም ። ለዚህ ፡ የግዴታ ፡ እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ አገናኝቶ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ አስደናቂ ፡ ዓለም ፡ ሊፈጥር ፡ የቻለ ፡ አንድ ፡ አእምሮ ፡ ሊኖር ፡ ያስፈልጋል ። ሲል ፡ ይናገራል ።

እንደዚሁም ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ መካከል ፡ ሶቅራጥስም ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ ደግፏል ። ርስም ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ የምናየው ፡ የጥበብና ፡ የሐሳብ ፡ ሥራ ፡ አንድ ፡ ፈጣሪ ፡ መኖሩን ፡ ያመለክታል ፡ ብሎ ፡ ተናግራል ።

ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ በዓለም ፡ ውስጥ ፡ ሹሉት ፡ ዐይነት ፡ የዓላማ ፡ ሥራዎች ፡ እንዳሉ ፡ ይገልጻል ። እንደኛው ፡ አገልግሎቱ ፡ ለውጭ ፡ ሲኾን ፤ ሹሉተኛው ፡ ደግሞ ፡ በውስጥ ፡ ሹኖ ፡ ያንኑ ፡ ያለበትን ፡ ነገር ፡ ያገለግላል ።

የኹለቱንም ፡ የሥራ ፡ ዐይነት ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ገልጾታል ።
በእውነቱ ፡ ልብ ፡ አድርገን ፡ ስናስተውል ፡ እንስሳትና ፡ ዕውቀት ፡ ግዑዝንም ፡ ኹሉ ፡
ለሰው ፡ አገልግሎት ፡ ኹነው ፡ መፈጠራቸውን ፡ እንመለከታለን ። እነሆ ፡ ፅሐይ ፡ የተ
ፈጠረችው ፡ እንዲሁ ፡ ሳይኾን ፡ ብርሃንን ፡ እንድትሰጠንና ፡ ጊዜያትንም ፡ ጭምር፡እን
ድታሳየን ፡ ነው ። ጨረቃም ፡ የተፈጠረችው ፡ ሌሊቱን ፡ እንድትበራልን ፡ ነው ። እንስ
ሳትና ፡ ዕውቀትም ፡ ለሰው ፡ ምግብ ፡ ኹነው ፡ እንዲያገለግሉ ፡ የተፈጠሩ ፡ ናቸው ።

እንግዲህ ፡ እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ገና ፡ መጀመ
ሪያውን ፡ ሲፈጠሩ ፡ ለእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ ዓላማ ፡ ታስበው ፡ መኾኑ ፡ የማይጠረጠር ፡
ነው ። እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ ከእነርሱ ፡ ከራሳቸው ፡ ውጭ ፡ ለኾነ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፤
እነርሱን ፡ ራሳቸውንም ፡ እዲያገለግሉዋቸውና ፡ ሕይወታቸውም ፡ በሚገባ፡እንዲጠበቅ ፡
ለማድረግ ፡ ታስበው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ተግባር ፡ የሚፈጽሙ ፡ የሰውነት ፡ ክፍሎች፡
ለእንስሳቱም ፡ ለዕውቀቱም ፡ እንደ ፡ ተሰጡዋቸው ፡ ይህንንም ፡ ለመመልከት ፡ ይቻ
ላል ። ለምሳሌ ፤ ቅንድቦችን ፡ የወሰድን ፡ እንደኾን ፡ የተሠሩት ፡ እንደዚሁ ፡ ሳይኾን ፡
ላንድ ፡ ዓላማ ፡ መኾኑን ፡ እንመለከታለን ። ይኸውም ፡ ዐይኖቻችንን ፡ ከንፋስና ፡
ካቧራ ፡ ከሌሎችም ፤ አደጋዎች ፡ ከሚያመጡብን ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ እንዲከላከሉልን ፡
ተብለው ፡ ከፈጣሪ ፡ ዘንድ ፡ የተሰጡን ፡ ናቸው ። እንደዚሁም ፡ ሽፋኞቻችን ፡ ዐይኖቻ
ችንን ፡ ከላብ ፡ እንዲከላከሉልን ፡ ተብለው ፡ የተሠሩልን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አገልግሎት ፡ ያላ
ቸው ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ።

በመላው ፡ ሰውነታችን ፡ ላይ ፡ በውስጥም ፡ ኾነ ፡ በውጭ ፡ እንዲህ ፡ ዐይቱን ፡
ለሕይወታችንና ፡ ለጤንነታችን ፡ አስፈላጊ ፡ የኾኑትን ፡ ተግባሮች ፡ ሲፈጽሙ ፡ የሚገኙ
ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሰውነት ፡ ክፍሎች ፡ ይገኛሉ ። ይህም ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን፡
ነገር ፡ በብልህነት ፡ የሠራ ፡ አንድ ፡ ብልህ ፡ የኾነ ፡ ሠሪ ፡ መኖር ፡ አለበት ። ማናቸውም ፡
ነገር ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ዓላማ ፡ ታቅዶ ፡ እንደ ፡ ተሠራ ፡ በግልጽ ፡
ይታያል ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የግዴታ ፡ ዓላማ ፡ ከፊቱ ፡ ዘርግቶ ፡ ዓለሙን ፡ ወደ ፡ አንድ ፡
ግብ ፡ እንዲመራ ፡ አስቦና ፡ ዐስልቶ ፡ የሠራው ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ዐዋቂ ፡ የኾነ ፡ ፈጣሪ ፡
መኖር ፡ አለበት ። በዚህም ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ለምንመለከተው ፡ ኹሉ ፡ የጥበብ ፡ ሥራ ፡
ከዚህ ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ አጥጋቢ ፡ መልስ ፡ ሊገኝለት ፡ አይችልም ።

የዚሁ ፡ ፈላስፋ ፡ ደቀ ፡ መዝሙር ፡ የነበረው ፡ ፕላቶን ፡ የተባለውም ፡ ፈላስፋ ፡
ይኸንኑ ፡ አቅጣጫ ፡ የያዘ ፡ ሐሳብ ፡ ገልጿል ። ርሱም ይህ ፡ የምናየው ፡ አስዳናቂ ፡
የኾነ ፡ ጥበብን ፡ የተመላ ፡ ዓለም ፡ የሚካኒዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚለው ፡ እንዲሁ፡በራሱ ፡
ኅይል ፡ እንደተገኘ ፡ ኾኖ ፡ ሊታሰብ ፡ እንደማይቻል ፡ ያረጋግጣል ። የግዴታ ፡ አንድ ፡
ጠቢብ ፡ የኾነ ፡ ሠሪ ፡ እንደሚያስፈልገው ፡ ይናገራል ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ኹሉ ፡ የሚ
ካኒዝምንም ፡ ቲዎሪ ፡ ባንድ ፡ በኩል ፡ ይደግፋል ። በርሱም ፡ አስተያየት ፡ ዓለሙን ፡
በደንብ ፡ ለመረዳት ፡ የምንችለው ፡ ኹለቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ በጠቀሱት ፡ በኹለቱም ፡
ዐይነት ፡ ሐሳቦች ፡ እንጂ ፤ ባንደኛው ፡ ብቻ ፡ ለመሄድ ፡ እንደማይቻል ፡ ይገልጻል ።

ይኹን ፡ እንጂ ፤ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የመጀመሪያውም ፡ አናክሳጎራስ ፡ የተባለውም ፡
ኾነ ፡ ይህኛው ፡ ፕላቶን ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ኹለቱም ፡ ለዓለሙ ፡ ፈጣሪ ፡ እንዳለው ፡
ሲያመለክቱ ፡ የክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ እንደምታስተምረው ፡ ዐይነት ፡ አይደለም ።
በኹለቱም ፡ ፈላስፎች ፡ አስተያየት ፡ ዓለሙ ፡ ሠሪ ፡ ወይም ፡ ፈጣሪ ፡ የሚያስፈልገው ፡
ኾኖ ፡ የሚታየው ፡ በውስጡ ፡ ስላለው ፡ ድንቅ ፡ ሥራና ፡ መልካም ፡ ክንውን ፡ ብቻ ፡
እንጂ ፤ ዓለሙ ፡ የተሠራባቸው ፡ አቶምስ ፡ ተብለው ፡ የሚጠሩት ፡ ለማናቸውም ፡ ነገር ፡
መሠረታዊ ፡ የኾኑት ፡ ነገሮች ፡ አንድም ፡ ሠሪ ፡ የላቸውም ፤ ያሉትም ፡ ከጥንት ፡ ጀምሮ ፡
ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሥራ ፡ እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ ቀድሞ ፡ ያልነበራቸውን
መልክ ፡ መስጠትና ፡ ተዘብራርቀው ፡ ከነበሩበትም ፡ ስፍራ ፡ ሰብስቦ ፡ ዛሬ ፡ የምንመለ
ከተውን ፡ የዓለሙን ፡ አስደናቂ ፡ መልክ ፡ ወይም ፡ ጥበብ ፡ መስጠቱ ፡ (መፍጠሩ) ፡ ብቻ ፡
ነው ። ይህ ፡ ነው ፡ የኹለቱም ፡ አስተያየት ።

ይኹን ፡ እንጂ ፤ ከኹለቱም ፡ ይልቅ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ይበልጥ ፡ የተመራመረና፡ሰፊ ፡
ሐሳብም ፡ የሰጠ ፡ አሪስቶቲል ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ይህም ፡ ሰው ፡ የሰጠው ፡
ሐሳብ ፡ ሳጭሩ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ያለ ፡ ነው ።

ይህን ፡ ዓለም ፡ በሚገባ ፡ ለመተርጎም ፡ ብዙ ፡ የሚያስፈልጉን ፡ ነገሮች ፡ አሉ ።
እንደኛው ፡ አስፈላጊው ፡ ነገር ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ጠረጴዛም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ሐው
ልት ፡ ሊሠራ ፡ ሲፈለግ ፡ የግዴታ ፡ እነዚህ ፡ ነገሮች ፡ የሚሠሩበት ፡ እንጨትና ፡ ድንጋይ ፡
መኖር ፡ አለበት ፤ ምክንያቱም ፡ እንጨት ፡ ከሌለ ፡ እንደዚሁ ፡ በባዶ ፡ ጠረጴዛ ፡ ለመሥ
ራት ፡ አይቻልም ። ተጠርቦ ፡ ተልጎ ፡ ይኸው ፡ ጠረጴዛ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ሊሠራ ፡ የሚ
ቻልበት ፡ እንጨት ፡ እንዲኖር ፡ ግድ ፡ ያስፈልጋል ። እንደዚሁ ፡ ሐውልትም ፡ ለመሥ
ራት ፡ ድንጋይ ፡ መኖር ፡ አለበት ። ይህ ፡ አንደኛው ፡ አስፈላጊው ፡ ነገር ፡ ነው ። ኹለተ
ኛው ፡ ዐይነት ፡ አስፈላጊው ፡ ነገር ፡ ደግሞ ፡ እንጨቱም ፡ ድንጋዩም ፡ ቢኖር ፡ ጠርቦና ፡
ልጎ ፡ በእነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ አስፈላጊውን ፡ ሥራ ፡ የሚፈጽም ፡ በመሐል ፡ አንድ ፡
ነገር ፡ ጣልቃ ፡ እንዲገባ ፡ ያስፈልጋል ። ይኸውም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ እንደዚሁ ፡ በገዛ ፡
ራሱ ፡ እንዳች ፡ ነገር ፡ ሊኾን ፡ ወይም ፡ ሊሠራ ፡ አይችልም ። ይህ ፡ ኹለተኛው ፡ አስፈ
ላጊው ፡ ነገር ፡ ነው ። በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የሚደርረጉት ፡ አብዛኞቹ ፡ ድርጊቶችም ፡
በእነዚህ ፡ በኹለቱ ፡ ረዳትነት ፡ ብቻ ፡ ሊፈጸሙ ፡ ይቻላል ።

ለምሳሌ ፤ የዝናብ ፡ መጣል ፡ የእኸልን ፡ ማደግ ፡ ሊሰጠን ፡ ይችላል ። እንደዚ
ሁም ፡ ደግሞ ፡ ካንድ ፡ ሴት ፡ ጣራ ፡ ላይ ፤ አንድ ፡ ደንጊያ ፡ በቤት ፡ ውስጥ ፡ ባለ ፡ ባንድ ፡
ነገር ፡ ላይ ፡ ለምሳሌ ፤ በብርጭቆ ፡ ወይም ፡ ባንድ፡ሣሕን ፡ ላይ ፡ ቢወድቅ፡በመጀመሪያው፡
ዕቃ ፡ ላይ ፡ ጩኸትን ፡ ወይም ፡ ድምጽን ፡ ሊፈጥርና፡በኹለተኛውም፡የመሰበርን፡ድርጊት፡
ሊፈጽም ፡ ይችላል ። በእነዚህ ፡ ዐይነቶቹ ፡ ነገሮች ፡ ወይም ፡ ድርጊቶች ፡ ላይ ፡ ዓላማ ፡
የተባለውን ፡ ነገር ፡ ልናስብ ፡ አያስፈልግም ። ምክንያቱም ፡ ዝናቡ ፡ የሚወርደው ፡ አዝ
መራውን ፡ ለማጠጣትና ፡ ለማሳደግ ፡ ብሎ ፡ አይደለም ። ይህን ፡ ብሎ ፡ ነው ፡ ዝናብ ፡

የሚዘንበው ፡ እንዳንል ፡ ዝናብ ፡ ነፍስ ፡ ያለውና ፡ እንዲህ ፡ አድርጎ ፡ ለማሰብ ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ደመና ፡ በሰማይ ፡ ላይ ፡ በብዙ ፡ ካለ ፡ የግዴታ ፡ ዝናብ ፡ ይመጣል ። ይኸውም ፡ መጀመሪያ ፡ ከባሕርና ፡ ከርጥበት ፡ ላይ ፡ እንፋሎት ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ ይወጣል ። ይህም ፡ ወደፊት ፡ የወጣው ፡ እንደ ፡ ጉም ፡ ዐይነት ፡ ያለው ፡ እንፋሎት ፡ የተባለው ነገር ፡ ባንድነት ፡ ተከማችቶ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ መልሶ ፡ ራሱ ፡ ውሃ ፡ ሾፕ ፡ ይዘንባል ። ዝናብ ፡ የምንለውም ፡ ነገር ፡ ይህ ፡ እንጂ ፤ ሌላ ፡ አይደለም ።

በኹለተኛውም ፡ ምሳሌ ፡ ላይ ፡ ከጣራ ፡ ላይ ፡ ተንጠልጥሎ ፡ ኖሮ ፡ በቤቱ ፡ ውስጥ ፡ ተቀምጦ ፡ በነበረው ፡ ቆርቆሮ ፡ ላይ ፡ ወድቆ ፡ ጩኸት ፡ የፈጠረው ፡ ደንጊያ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ መጀመሪያውኑ ፡ ከላይ ፡ ሲወድቅ ፡ ይኸንኑ ፡ ድርጊት ፡ ለመፈጸም ፡ ሲል ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ለማናገርም ፡ አንችልም ፤ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሣህኑ ፡ ተሰብሮ ፡ ስናገኘው ፡ ደንጊያው ፡ ከጣራው ፡ ላይ ፡ መውደቁ ፡ ሣህኑን ፡ ለመስበር ፡ ሲል ፡ ነው ፡ ብለን ፡ የማሰብ ፡ ችሎታ ፡ እንዳለው ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ ልንወስድው ፡ አይቻልም ። ደንጊያው ፡ ራሱ ፡ እንዲወድቅ ፡ ያደረገው ፡ አንድ ፡ ምክንያት ፡ ይኖረዋል ። ይኸውም ፡ ለምሳሌ ፤ ነፋስ ፡ ገፍቶት ፡ ካለበት ፡ ስፍራ ፡ አንከባልሎት ፡ ይኾናል ። ነፋስ ፡ በጎይል ፡ ከገፋውም ፡ የግዴታ ፡ መውደቁ ፡ አይቀርም ። ወድቆም ፡ በቤት ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ዕቃዎች ፡ ላይ ፡ ካረፈ ፡ ጥፋት ፡ ማምጣቱ ፡ ይህም ፡ ግዴታ ፡ ነው ። አብዛኛው ፡ የፍጥረት ፡ ድርጊትም ፡ ያለ ፡ ዓላማ ፡ እንደዚህ ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ባንዳንድ ፡ ምክንያቶች ፡ ሊከናወን ፡ የሚችል ፡ መኾኑን ፡ ለማመን ፡ ከባድ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ለምንመለከተው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ይኸው ፡ ትርጓሜ ይበቃል ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ። በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ልንከዳቸው ፡ የማይቻሉን ፡ ጉልህ ፡ ኾነው ፡ የሚታዩ ፡ ብዙ ፡ የጥበብ ፡ ሥራዎችን ፡ እናገኛለን ። እነዚህንም ፡ የጥበብ ፡ ሥራዎች እንደዚህ ፡ እንደ ፡ አጋጣሚ ፡ ያለ ፡ ዓላማ ፡ ከላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ምሳሌዎች ፡ ዐይነት ፡ ባንዳንድ ፡ ምክንያቶች ፡ ብቻ ፡ እንደሚሳኩ ፡ አድርገን ፡ ልናስባቸው ፡ ፈጽሞ አይቻልም ። እነዚህን ፡ ሥራዎች ፡ በአእምሮው ፡ ውስጥ ፡ መጀመሪያውኑ ፡ አስላስሎ ፤ የሚፈጸሙበትንም ፡ መንገድ ፡ አውጥቶና ፡ አውርዶ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሥራ ፡ ለመፈጸም ፡ ብዙ ፡ ድካም ፡ ያደረገ ፡ እንድ ፡ እንጉል ፡ መኖር ፡ አለበት ። ይኸውም ፡ እንድ ፡ ሥራ ፡ እንዲሠራ ፡ ለምሳሌ ፡ ጠረጴዛ ፡ ወይም ፡ ሐውልት) ፡ ሲታሰብ ፡ ለዚህ ፡ ሥራ ፡ አስፈላጊ ፡ የኾኑት ፡ ነገሮች ፡ (ለምሳሌ ፡ ዕንጨትና ፡ ደንጊያ) ፡ ቢኖሩና ፡ እነዚህንም ፡ ነገሮች ፡ አቀማመጥ ፡ የሚሰጣቸው ፡ አንድ ፡ በመሃል ፡ ጣልቃ ፡ እንዲገባ ፡ ግድ ፡ የሚያስፈልግ ፡ አንድ ፡ የሰው ፡ እጅም ፡ ቢኾን ፤ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ሌላ ፡ ሦስተኛ የሚያስፈልግ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ደግሞ ፡ አለ ። ይህም ፡ ነገር ፡ ይህንኑ ፡ እጅ ፡ የተባለውን ፡ የሚመራ ፡ ነው ። ርሱም ፡ አእምሮ ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ። ያም ፡ እጅ ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ አእምሮ ፡ ካልተመራ ፡ ራሱ ፡ ብቻውን ፡ አንዱን ፡ ካንዱ ፡ ጋራ ፡ አገጣጥሞ ፡ የጥበብና ፡ የሐሳብ ፡ ሥራ ፡ የሚታይበት ፡ አንድ ፡ ድንቅ ፡ የኾነ ፡ ሥራን ፡ ሊፈጽም ፡ አይችልም ። በዚህ ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የምን

መለከታቸውን ፡ እንዳንድ ፡ በጉልህ ፡ ዐይነት ፡ ጥበብ ፡ የተሠሩትን ፡ ነገሮች ፡ የግዴታ ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ልንተረጎማቸው ፡ ያስፈልጋል ። ይህም ፡ ነገር ፡ ዓላማን ፡ ተከትሎ ፡ የዓለምን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ የፈጠረ ፡ አንድ ፡ አምላክ ፡ መኖሩን ፡ ያመለክታል ።

የዚህን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የገለጹ ፡ ሌሎችም ፡ የጥንት ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ አሉ ። ለምሳሌ ፡ ክሌኦንቲስ ፡ አሪስቲዮስ ፡ ፕሎቲኖስ ፡ የተባሉ ፡ ሌሎችም ፡ እንደነርሱ ፡ ብዙዎች ፡ የጥንት ፡ ፈላስፎች ፡ የዚህ ፡ የቲላዮሎጂዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ኹነው ፡ ይገኛሉ ።

ካዲሱ ፡ ዘመንም ፡ ይህንኑ ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ያቀረቡ ፡ LEIBNIT (ጂ. እ. ኤ. አ. 1፻፶፯-1፻፲፯ ዓ. ም.) KANT (ጂ. እ. ኤ. አ. 1፻፳፬-1፻፱፬ ዓ. ም.) FICHTE (ጂ. እ. ኤ. አ. 1፻፷፪-1፻፶፬ ዓ. ም.) SCHELLING (ጂ. እ. ኤ. አ. 1፻፶፭-1፻፶፬ ዓ. ም.) FENELON (ፈ. እ. ኤ. አ. 1፻፶፩-1፻፲፭ ዓ. ም.) የተባሉት ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ።

በነዚህ ፡ በኹለቱ ፡ ቲዎሪዎች ፡ ላይ ፡ ለማድረግ ፡ የሚቻል ፡
ጥቂት ፡ ፍርድ ።

እነዚህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተገለጹት ፡ ኹለቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ ለሐሳባቸው ፡ ወሰን ፡ ሳያደርጉለት ፡ ከትክክለኛው ፡ መሥመር ፡ እንደወጡ ፡ እንመለከታለን ። ይህ ፡ መኾኑ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ኹለቱም ፡ በሚያቀርቡት ፡ ሐሳብ ፡ ውስጥ ፡ እውነት ፡ ነገር መኖሩን ፡ ለመከድ ፡ አይቻልም ።

የሚካሄደው ፡ ቲዎሪ ፡ መጀመሪያ ፡ እንደሚለው ፡ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ የሚከናወነው ፡ በምክንያት ፡ መኾኑ ፡ ይህ ፡ ርግጥ ፡ ነገር ፡ ነው ። ይህን ፡ መከድ ፡ የሳይንስን ፡ ትምህርት ፡ እንደ መከድና ፡ እንደ መቃወም ፡ ያለ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ሳይንስ ፡ ዋናው ፡ የተቋቋመበት ፡ ሥራው ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ የሚፈጸሙትን ፡ ድርጊቶች ፡ ለመረዳትና ፡ ምክንያታቸውንም ፡ ለማወቅ ፡ ነው ። ይህም ፡ ዐይነት ፡ ሥራ ፡ በሳይንስ ፡ በኩል ፡ ሊፈጸም ፡ የተቻለው ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ያለ ፡ ምክንያት ፡ እንደዚህ ፡ በባዶ ፡ ስፍራ ፡ ተነሥቶ ፡ እንዳች ፡ ነገር ፡ ሊኾን ፡ እንደማይቻል ፡ የታመነ ፡ ነገር ፡ በመኾኑ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ድርጊት ፡ የሚፈጠረው ፡ በምክንያት ፡ እንጂ ፤ ያለ ፡ ምክንያት ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ይደረጋል ፡ የማለት ፡ ሐሳብ ፡ የለንም ። ይህም ፡ ትክክለኛ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። በእውነትም ፡ ያለ ፡ ምክንያት ፡ እንደዚህ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ የሚደረግ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ።

የዚህ ፡ የሚካሄደው ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ እንደሚሉትም ፡ ብርጭቆም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ወረቀት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ መጀመሪያም ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ሊሠራ ፤ በኋላም ፡ ያለ ፡ ምክንያት ፡ እንደዚህ ፡ በራሱ ፡ ሊሰበር ፡ ወይም ፡ ሊቀደድ ፡ ሌላም ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታ ፡ ሊያገኘው ፡ አይችልም ። ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ድር

ጊት ፡ ሊከናወን ፡ የሚችለው ፡ ባንድ ፡ ምክንያት ፡ መኾኑን ፡ ለመካድ ፡ አይቻልም ።
አስፈላጊው ፡ ምክንያት ፡ ከመጣ ፡ አንድ ፡ ውጤትም ፡ እንደሚገኝ ፡ ይህ ፡ የሚታመን ፡
ነው ። ግን ፡ ቢኾንም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የቴሎሎጂ ፡ ቲዎሪ ፡ ተከታዮችም ፡ የሚደግፉት ፡
ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ያለው ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ አሁንም ፡ በሕይወት ፡
ያሉ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ እንደሚደግፉት ፡ ሳይንስም ፡ በበኩሉ ፡ ስለዚህ ፡ ነገር ፡
እንደሚመስክረው ፡ በየስፍራው ፡ አስደናቂ ፡ የኾኑ ፡ የጥበብ ፡ ሥራዎች ፡ ይገኛሉ ።
እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ኹኔታም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የጠቀስናቸው ፡ የቀድሞ ፡ ታላላቅ ፡ ጽርጳ
ውያን ፡ ፈላስፎች ፡ አናክሳጎራስ ፡ ሶቅራጥስ ፡ ፕላቶን ፡ አሪስቶቲል ፡ እንደ ፡ ገለጹት ፡
ኹሉ ፡ በዓላማና ፡ በዘዴ ፡ (በዕውቀት) ፡ ጭምር ፡ ዓለምን ፡ የፈጠረ ፡ አንድ ፡ አእምሮ ፡
መኖሩን ፡ የሚያመለክት ፡ ነገር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የኹለቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ ተከታዮች ፡
በየበኩላቸው ፡ የሚያቀርቡት ፡ ሐሳብ ፡ እውነትን ፡ የተመረከቡ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ስለ ፡
ኹለቱም ፡ የምስጋና ፡ ቃል ፡ ለመናገር ፡ ይቻላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ኹለቱም ፡ የሚደግፉት ፡
ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፤ ከትክክለኛው ፡ መሥመር ፡ የወጡት ፡ ኹለቱም ፡ የየራ
ሳቸውን ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ በመደገፍ ፡ ጥያቄውን ፡ ለማልበስ ፡ በሚያደርጉት ፡ መካራ ፡
ነው ። እኛም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አሁን ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ እውነት ፡ የኾነ ፡ ሐሳብ ፡ ለማግ
ኘት ፡ የፈለግን ፡ እንደኾን ፤ የኹለቱንም ፡ ሐሳብ ፡ ባንድነት ፡ አስማምተን ፡ መያዝ ፡
አለብን ። ኹለቱንም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ምሳሌ ፡ ለማስማማትና ፡ ለማስታረቅ ፡
ይቻላል ። ይኸውም ፡ አፕራሲዮን ፡ ኾኖ ፡ የዳነ ፡ አንድ ፡ በሽተኛ ፡ ሰው ፡ እንደሰድ ።
በዚህ ፡ ሰዓት ፡ ይህ ፡ በሽተኛ ፡ አፕራሲዮን ፡ ተደርጎለት ፡ ከበሽታው ፡ ድኖ ፡ በምና
የው ፡ ጊዜ ፤ ይህ ፡ የዚህ ፡ ሰው ፡ ጤንነት ፡ መመለስ ፡ የቴሎሎጂምም ፡ የሚካሂዝምም ፡
ቲዎሪ፡እንደሚሉት፡በኹለቱም፡አስተያየት፡ሊሄድ፡የሚቻል፡መኾኑን፡ፈጥነን፡ልናረጋግጥ፡
እንችላለን ። ይኸውም ፡ ማለት ፡ የበሽተኛው ፡ የሕመም ፡ ዐይነት ፡ ተጣርቶ ፡ ያለ ፡ አፕ
ራሲዮንም ፡ በቀር ፡ ሰውዬውን ፡ የሚያሸለው ፡ (የሚያድነው) ሌላ ፡ ዘዴ ፡ እንደሌለ ፡
ታውቆ ፡ አፕራሲዮን ፡ እንዲደረግለት ፡ የሚያስፈልገው ፡ መኾኑ ፡ የተገኘው ፤ ባንድ ፡
ሰው ፡ ሕሊና ፡ ውስጥ ፡ ነው ። ይህም ፡ ሰው ፡ ሐኪም ፡ የምንለው ፡ ነው ። ኋላም ፡ አፕራ
ሲዮን ፡ ሲያደርገው ፡ በዚህ ፡ እንደሚድን ፡ ያወቀ ፡ ነው ። የአፕራሲዮኑም ፡ ዓላማ ፡
የሰውዬው ፡ ጤንነት ፡ መመለስ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ አፕራሲዮኑ ፡ እንደዚህ፡የተደረገለት፡
ሳይኾን ፤ ባንድ ፡ ዓላማ ፡ ነው ። እሱም ፡ አሁን ፡ እንደ ፡ ተጠቀሰው፡የሰውዬው፡መዳን ፡
ነው ። ይህ ፡ በቴሎሎጂ ፡ በኩል ፡ ለማድረግ ፡ የሚቻል ፡ ያተረጓጎም ፡ ዐይነት ፡ ነው ።
ነገር ፡ ግን ፡ ይኸው ፡ ነገር ፡ በሚካሂዝም ፡ ቲዎሪም ፡ በኩል ፡ ሊተረጎም ፡ የሚ
ቻለው ፡ የበሽተኛው ፡ ጤንነት ፡ የአፕራሲዮኑ ፡ ውጤት ፡ ኾኖ ፡ መገኘቱ ፡ ነው ። ይኸ
ውም ፡ ይህ ፡ በሽተኛ ፡ ጤንነቱ ፡ ከአፕራሲዮኑ ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ እናረጋግጣለን ። ባጭር ፡
ቃልም ፡ በአፕራሲዮኑ ፡ ዳነ ፡ ማለት ፡ ነው ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የሰውዬው ፡ ጤንነት ፡
በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ በመመለሱ ፡ ጤንነቱ ፡ የአፕራሲዮኑ ፡ ውጤት ፡ ኾኖ ፡ ተገ
ኝቷል ።

ስለዚህም ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ የሚታየው ፡ ኹኔታ ፡ የሚካሂዝምም ፡ የቴሎሎጂ
ዝምም ፡ ቲዎሪ ፡ አተረጓጎም ፡ ያስፈልገዋል ።

በዚህ ፡ ባለንበትም ፡ ዘመን ፡ በያንዳንዱ ፡ አህጉር ፡ ያሉት ፡ ታላላቅ ፡ ሳይን
ቲስቶችና ፡ ፈላስፎች ፡ የኹለቱም ፡ ቲዎሪዎች ፡ አስተያየት ፡ ባንድነት ፡ ተስማምቶ ፡
የተነገረ ፡ ጊዜ ፡ እንደኾን ፡ እንጂ ፤ ኹለቱም ፡ አንዱ ፡ ያንዱን ፡ ሐሳብ ፡ በመቃወም ፡
የሚሰጡት ፡ ያንደኛቸውም ፡ ሐሳብ ፡ ብቻውን ፡ በሙሉ ፡ ሊጸድቅ ፡ አይቻልም ፡ ሲሉ ፡
አረጋግጣለሁ ። በዚህ ፡ እኳኋን ፡ ኹለቱንም ፡ ለማስማማት ፡ የሚቻል ፡ ይኾናል ።

ኮዝምንኒ (፩) ።

፩ኛ ፤ የዓለሙ ፡ አፈጣጠር ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ደግሞ ፡ ስለ ፡ ዓለሙ ፡ መጀመሪያ ፡ አመጣጥና ፡ አፈ
ጣጠር ፡ ጉዳይ ፡ በየጊዜው ፡ ከተነሡት ፡ ከየሊቃውንቱ ፡ አንደበት ፡ የተነገሩትን ፡ አስተ
ያየቶች ፡ ባጭሩ ፡ እንጠቅሳለን ።

መጀመሪያ ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ የሚሰጠንን ፡ ሐሳብ ፡ ለማ
ወቅ ፡ ብንፈልግ ፡ ከብሉይ ፡ ኪዳን ፡ የመጀመሪያውን ፡ አሪት ፡ ዘፍጥረት ፡ የተባለውን ፡
መጽሐፍ ፡ ወስደን ፡ ምዕራፍ ፡ ፩ ፡ ቀ፡ ከ፩—፴፩ ፡ ድረስ ፡ ያለውን፡አውጥተን፡ ስንመለ
ከት ፡ ዓለሙ ፡ የተፈጠረው ፡ በእግዚአብሔር ፡ መኾኑን ፡ የሚገልጽ ፡ ሐሳብ ፡ እናገኛለን።

ዓለሙ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ለመፈጠሩም ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ የምንረ
ዳው ፡ በዚህ ፡ በተጠቀሰው ፡ ክፍል ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በሙሉ ፡ የብሉይና ፡ የሐዲስ ፡
ኪዳን ፡ መጻሕፍት ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ በየስፍራው ፡ የሚገልጹት ፡ ኾኖ ፡
እንመለከታለን ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ለመጥቀስ ፡ የምንፈልገው ፡ ነገር ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ከሰው ፡
አእምሮ ፡ በኩል ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ አስተያየቶች ፡ እንደቀረቡ ፡ ነው ። ይህም ፡ ስለ ፡
ዓለሙ ፡ መጀመሪያ ፡ አፈጣጠር ፡ ያለው ፡ ጉዳይ ፡ በፍልስፍናም ፡ ኾነ፡በሳይንስ፡ውስጥ ፡
አንድ ፡ ልዩ ፡ ስያሜ ፡ ተሰጥቶት ፡ ኮዝምንኒ ፡ ተብሎ ፡ ይጠራል ።

በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ፕሮብሌም ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ አንሥቶ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡
የብዙዎችን ፡ መንፈስ ፡ አናውጇል ። በጥንት ፡ ዘመን ፡ የነበሩት ፡ ሰዎች፡ስንኳ፡ሳይቀሩ፡
የዚህን ፡ ዓለም ፡ አመጣጥ ፡ ወይም ፡ አገኛኝት ፡ ለመረዳት ፡ ብዙ ፡ ምርመራ ፡ አድር

(፩) ይህ ፡ ቃል ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ዛሬ ፡ በብዙዎቹ ፡ የአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ የሚሠራበት ፡ ኾኖ ፡ ቢገ
ኝም ፡ ቅሉ ፤ እንደ ፡ ቀሩት ፡ ቃላት ፡ ኹሉ ፡ በመሠረቱ ፡ እሱም ፡ ከጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ የመጣ ፡ መኾኑ ፡ ግልጽ፡ነው።
እሱም፡κόσμοςኮዝምስ፡ከሚለውና፡ΥΕΝΝΕΙΝ፡ከሚለው፡ቃል፡የተበጀ፡ነው።የመጀመሪያው ፡ ቃል፡
ትርጓሜው ፡ ዓለም ፡ ማለት ፡ ሲኾን ፤ ኹለተኛውም ፡ መውለድ ፡ ማለት ፡ ነው ። ባንድነት ፡ ኾነው ፡ ሲነገሩና ፡
ባንድ ፡ ዐይነት ፡ ቃልም ፡ ተጠቃልለው ፡ በዚሁ ፡ ቋንቋ ፡ κοςμογονίαኮዝምንኒያ ፡ ተብለው ፡ ሲጻፉ ፤ ስለ፡

ገዋል ። ባሁኑም ፡ ዘመን ፡ በሳይንስና ፡ በፍልስፍና ፡ በኩል ፡ በጣም ፡ ይደክምበታል ።
ኾኖም ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ እንሥቶ ፡ እስከዚህ ፡ እስክለንበት ፡ ዘመን ፡
ድረስ ፡ የቀረቡት ፡ አስተያየቶች ፡ በኹለት ፡ ሊከፈሉ ፡ ይቻላል ። እንደኛው ፡ አስተያየት
ዓለሙ ፡ ያለ ፡ እንዳች ፡ ፈጣሪ ፡ እንደዚህ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ነው ፡ የተገኘው ፡ የሚል ፡
ነው ። ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ሐሳብ ፡ የሚከተልና ፡ ዓለሙንም ፡
ከእግዚአብሔር ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ አድርጎ የሚቀበል ፡ ነው ። አሁን ፡ ኹለቱንም ፡ አስተ-
ያየቶች ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ጠቅሰን ፡ እናስረዳለን ።

የመጀመሪያውን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉትን ፡ ሰዎች ፡ ስንጠቅስ ፡ ረናንና ፡
ቤርግሰን ፡ የተባሉትን ፡ ሰዎች ፡ እናገኛለን ። እነዚህም ፡ ሰዎች ፡ ዓለሙ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡
ለመፈጠሩ ፡ ሐሳብ ፡ ሲሰጡ ፡ እንዲህ ፡ ይላሉ ። ዓለሙ ፡ አቶምስ ፡ ከሚባሉት ፡ ረቂቅ
ቃን ፡ ነገሮች ፡ የተሠራ ፡ ነው ። ከእነርሱ ፡ ከመበጀቱም ፡ በፊት ፡ እንዲህ ፡ እንዳሁኑ ፡
ያለ ፡ መልክ ፡ አልነበረውም ። መጀመሪያ ፡ እነዚህ ፡ የተጠቀሱት ፡ ነገሮች ፡ ብቻ ፡
ነበር ፡ ያሉት ። እነሱም ፡ እንዲሁ ፡ በባዶ ፡ ስፍራ ፡ ወደያና ፡ ወዲህ ፡ ይዘዋወሩ ፡ ነበር ።
ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ከጊዜ ፡ ብዛት ፡ ርስ ፡ በራሳቸው ፡ ተገናኝተውና ፡
ተዋሕደው ፡ ይህን ፡ አሁን ፡ የምንመለከተውን ፡ ዓለም ፡ ለማስገኘት ፡ ቻሉ ። እነርሱ ፡
ራሳቸውም ፡ እንኳ ፡ ሳይቀሩ ፡ መጀመሪያ ፡ ያልነበሩበት ፡ ዘመን ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡
ቀስ ፡ በቀስ ፡ መጀመሪያ ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸው ፡ በኋላም ፡ ከነሱ ዓለሙ ፡ ጥቂት ፡ በጥቂት ፡
ካለመኖር ፡ ወደ ፡ መኖር ፡ በመሻገር ፡ አሁን የምንመለከተው ፡ ዓለም ፡ በእንዲህ ፡ ዐይ-
ነት ፡ አኳኋን ፡ ሊገኝ ፡ ቻለ ። ይህንንም ፡ ኹሉ ፡ ለማድረግ ፡ የቻለው ፡ ጊዜ ፡ ነው ። በዘ-
መናት ፡ ብዛት ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ሊፈጠርና ፡ ሊሻሻል ፡ ይችላል ። ጊዜ ፡ ትልቅ ፡
ኃይል ፡ ነው ። ብዙዎች ፡ ነገሮችም ፡ ጊዜ ፡ ብቻውን ፡ ምክንያት ፡ እየኾናቸው ፡ ሊፈ-
ጠሩና ፡ ከዚያም ፡ በኋላ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ያልታሰበ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ሊወ-
ስዱ ፡ ይቻላል ። ጊዜ ፡ የማይሠራው ፡ ነገር ፡ የለም ።

እነዚህ ፡ ስማቸው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሰዎች ፡ ሌሎችንም ፡ እንደዚሁ ፡
ብዙዎችን ፡ አስከትለው ፡ ይህን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ሲያቀርቡ ፡ ይገኛሉ ።

እንደዚሁም ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ ዓለሙን በገዛ ፡ ራሱ ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ አድርገው ፡
የሚናገሩም ፡ አሉ ። የሚያቀርቡትም ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከተለው ፡ ያለ ፡
ነው ።

መጀመሪያም ፡ ይህ ፡ ሐሳብ ፡ የተሰጠው ፡ G. LEBON ከተባለው ፡ ካንድ ፡
የፈረንሳይ ፡ ሳይንቲስት ፡ ነው ። ይህም ፡ ሐሳብ ፡ DEMATERIALISATION OF

ዓለም ፡ አገኛኝት ፡ ይኸውም ፡ ማለት ፡ ስለ ፡ አመጣጡና ፡ ስለ ፡ አፈጣጠሩ ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ ፡ የሚጠቅስ ፡ ሐሳ-
ብን ፡ ያመለክታሉ ። አውሮፓውያንም ፡ ቃሉን ፡ ከዚሁ ፡ እንዳለ ፡ ወስደው ፡ እንግሊዞች ፡ COSMOGONY ፡ ፈረ-
ንሳዮች ፡ COSMOGONIE ጀርመኖች ፡ KOSMOGONIE ኢጣልያኖች ፡ COSMOGONIA እያሉ ፡ ሲጠቀሙ
በት ፡ ይገኛሉ ።

ATOMS በሚል ፡ አነጋገር ፡ የታወቀ ፡ ነው ። በውስጡም ፡ ያለው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ይህ ፡
ቀጥሎ ፡ እንደተመለከተው ፡ ነው ።

ዓለሙ ፡ የተሠራው ፡ አቶምስ ፡ ከተባሉት ፡ ነገሮች ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡
ነገሮች ፡ በጥንት ፡ ዘመን ፡ በዲሞክሪቶስ ፡ ዘንድ ይታመኑ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ኹሉ ፡ ሊከፈ-
ሉና ፡ ሊቈረጡ ፡ የማይቻሉ ፡ የዓለሙ ፡ መነሻዎች ፡ ወይም ፡ መጀመሪያዎች ፡ አይደ-
ሉም ። የዓለሙ ፡ እውነተኛ ፡ መነሻዎች ፡ እነዚህ አቶምስ ፡ የተባሉት ፡ ሳይኾኑ ፡ ሌሎች ፡
ነገሮች ፡ ናቸው ። እነዚህም ፡ ነገሮች ፡ መጀመሪያ ፡ እኒህኑ ፡ አቶምስ ፡ የተባሉትን ፡ ያስ-
ገኛሉ ። ዓለሙ ፡ ደግሞ ፡ ከተሠራው ፡ ከእነዚህ ፡ ከአቶሞች ፡ ዘንድ ፡ ይፈጠራል ። ከዚህ ፡
በፊትም ፡ ይታሰብ ፡ እንደነበረው ፡ ኹሉ ፡ እነዚህ የተባሉት ፡ ነገሮች ፡ የማይከፈሉ ፡ ረቂቅ
ቃን ፡ መኾናቸው ፡ ቀርቶ ፡ ከእነርሱ ፡ ያነሱ ፡ በእውነት ፡ የማይከፈሉ ፡ ሌሎች ፡ ነገሮች ፡
መኖራቸው ፡ ተረጋግጧል ። አቶምስ ፡ የሚባሉት ፡ ሲከፈሉ ፡ ራሳቸው ፡ ወደ ፡ እነዚህ ፡
ነገሮች ፡ የሚለወጡ ፡ ናቸው ። እነዚህም ፡ መነሻ ፡ ነገሮች ፡ ኢሌክትሮንስ ፡ electrons
ይባላሉ ። እነርሱም ፡ ሊከፈሉ ፡ የማይቻሉ ፡ የመጨረሻዎቹ ፡ የዓለሙ ፡ መነሻዎች ፡
ናቸው ። እንደ ፡ አቶሞችም ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ የላቸውም ፤ ፍጹም ፡ እንደ ፡ መንፈስ ፡
ያሉ ፡ ረቂቃን ፡ ነገሮች ፡ ናቸው ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ አቶሞች ፡ ከኢሌክትሮንስ ፡ ሲመጡ ፡
ዓለሙ ፡ ደግሞ ፡ ከአቶሞች ፡ የተሠራ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ስለዚህም ፡ ዓለሙ ፡ መጀመሪያ ፡
የመጣው ፡ የሥጋዊነት ፡ ጠባይ ፡ ከሌላቸው ፡ ከነዚህ ፡ ከመጨረሻዎቹ ፡ ኢሌክትሮንስ ፡
ከተባሉት ፡ ነገሮች ፡ መኾኑ ፡ ነው ።

ይህ ፡ ዓለሙ ፡ በራሱ ፡ ስለ ፡ መፈጠሩ ፡ የቀረበው ፡ ሌላው ፡ አንደኛው ፡ አስተያ-
የት ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ መጀመሪያ ፡ ዲሞክሪቶስ ፡ የተናገረውንና ፡ በኋ-
ላም ፡ ርግጠኛ ፡ መኾኑን ፡ በኤክስፐርመንት ፡ ያረጋገጠው ፡ ላቮኬዚዬ ፡ የተባለው ፡ የፈ-
ረንሳይ ፡ ሳይንቲስት ፡ ያቀረበውን ፡ ሐሳብ ፡ ተከትለው ፡ ይህ ፡ ዓለሙ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡
ፈጣሪ ፡ በራሱ ፡ ኃይል ፡ ለመፈጠሩ ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ። ብለው ፡ አስተ-
ያየት ፡ የሚሰጡ ፡ ብዙዎች ፡ ሌሎችም ፡ ሰዎች ፡ ይገኛሉ ። ይህም ፡ በእነዚህ ፡ ከዚህ ፡
በላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ በኹለቱ ፡ ሰዎች ፡ የቀረበው ፡ ሐሳብ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተ-
ለው ፡ ያለ ፡ ነው ።

መጀመሪያ ፡ ዲሞክሪቶስ ፡ የተባለው ፡ የጽርእ፡ፈላስፋ ፡ ከዚህ ፡ በፊትም ፡ እንደ ፡
ገለጽነው ፤ ዓለሙ ፡ አቶምስ ፡ ከሚባሉት ፡ ትናንሽ ፡ ነገሮች ፡ የተፈጠረ ፡ ነው ፤ ሲል ፡
ተናግሮ ፡ ነበር ። ከዚህም ፡ ጋራ ፡ ይህ ፡ ከነዚህ ፡ ነገሮች ፡ የተሠራው ፡ ግዙፍ ፡ ዓለም ፡
በልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያቶች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታና ፡ መልክ ፡ ያለውጥ ፡ እንጂ ፡
መጠኑ ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ያው ፡ ነው ፤ እያንዳንዳቸው ፡ አይበዛምም ፡ ሲል ፡ ይኸንንም ፡ ጨምሮ ፡
ገልጾ ፡ ተናግሯል ። ይህንንም ፡ የዲሞክሪቶስን ፡ ሐሳብ ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ ተነሥቶ ፡ የነበ-
ረው ፡ ስመ ፡ ጥሩው ፡ ላቮኬዚዬ ፡ የተባለው ፡ የፈረንሳይ ፡ ሳይንቲስት ፡ ርግጠኛ ፡
ነው ፡ ሲል ፡ አጸደቀለት ። ይኸውም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መከራዎችን ፡ አድርጎ ፡ ነገሩን ፡

ቢመለተው ፡ በእውነትም እንደተባለው ፡ ለጊዜው ፡ ርግጠኛ ፡ ሹኖ ፡ ተገኘ ። እስከ ፡ ጥቂት ፡
ዓመታትም ፡ በፊት ፡ ድረስ ፡ በሊቃውንቱ ፡ መካከል ፡ እንዲሁ ፡ ሹኖ ፡ ይታሰብ ፡ ነበር ።
ይኸውም ፡ ማለት ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ በመቃጠል ፡ በመፈጫት ፡ ሌላም ፡ ማናቸው
ንም ፡ በመኾን ፡ መልክ ፡ ይለውጥ ፡ እንጂ ፤ ያ ፡ ይህን ፡ የኾነው ፡ ነገር ፡ ከዚያ ፡ መጀመ
ሪያ ፡ ከነበረው ፡ ብዛት ፡ (መጠን) ፡ የማይቀንስም ፡ ትርፍም ፡ የማይመጣ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡
ዐይነት ፡ ሹኖ ፡ በሊቃውንቱ ፡ ሹሉ ፡ ፊት ፡ ይታመንበት ፡ ነበር ። እንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡
ነገር ፡ የተሞከረው ፡ በያንዳንዱ ፡ ነጠላ ፡ ነገር ፡ ነበር ። ይህም ፡ የኾነው ፡ ይህን ፡
ነገር ፡ በመላው ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ሞክሮ ፡ ለመረዳት ፡ አስቸጋሪ ፡ ስለ ፡ ነበር ፡ ነው ። ነገር ፡
ግን ፡ ቢኾንም ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ከዚህ ፡ ሐሳብ ፡ (Conclusion) ሲያወጡ ፡ በዓለሙ ፡
ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍሎች ፡ ላይ ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ ተሞክሮና ፡ እውነትም ፡
ሹኖ ፡ ከተገኘ ፡ ዘንድ ፤ የግዴታ ፡ መላው ፡ ዓለሙ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ሙከራ ፡ ባንድ ፡
ጊዜ ፡ ሊደረግበት ፡ ቢቻል ፡ ኖሮ ፡ እንዲሁ ፡ ያለ ፡ ሹኖ ፡ መገኘቱ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ፡
ብለው ፡ ለመናገር ፡ ደፍረው ፡ ነበር ። ይህም ፡ ነገር ፤ ማለት ፡ ዓለሙ ፡ መጀመሪያ ፡ ከነ
በረው ፡ መጠን ፡ ላይ ፡ አንድም ፡ የሚጨምረውና ፡ የሚቀንሰው ፡ የለውም ፤ ዓለሙ ፡
ያው ፡ ነው ። በፊት ፡ ካለው ፡ ለመፍጠርም ፡ ለማጥፋትም ፤ ማለት ፡ ለመጨመርም ፡
ለመቀነስም ፡ አይቻልም ፡ ሲባል ፡ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደገለጽነው ፡ እስከ ፡ ጥቂት ፡
ዓመታት ፡ በፊት ፡ ድረስ ፡ ይህ ፡ ሐሳብ ፡ በሳይንስ ፡ ውስጥ ፡ ታምኖ ፡ ነበር ። የዲሞክሪ
ቶስና ፡ የላቩኦዚዬ ፡ ሐሳብም ፡ ይህ ፡ ነው ። ብዙዎች ፡ ሳይንቲስቶችም ፡ ይህንኑ ፡ ነገር ፡
መነሻ ፡ አድርገው ፤ እንግዲያውስ ፡ ዓለሙ ፡ የተገኘው ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ነው ፤ እስከ ፡ ማለ
ትም ፡ ደርሰው ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ ቀድሞ ፡ በነበረው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ አዲስ ፡ ነገር ፡ ለመ
ፍጠርና ፡ ለማምጣት ፡ የማይቻል ፡ መኾኑ ፡ ከተረጋገጠ ፡ የግዴታ ፡ ዓለሙን ፡ ካለ
መኖር ፡ ወደ ፡ መኖር ፡ እንደ ፡ ተሸጋገረ፡አድርገን ፡ ልናስበውም ፡ አይገባም ፤ ምክንያ
ቱም ፡ ይህን ፡ ያልን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ከላይ ፡ ከተገለጹት ፡ ሕጎች ፤ ማለት ፡ ያለውንም ፡ ለማ
ጥፋት ፡ የሌለውንም ፡ ነገር ፡ ለመፍጠር ፡ አይቻልም ፡ ከተባሉት ፡ ምልክቶች ፡ ውስጥ ፡
ኹለተኛውን ፡ እንደ ፡ መሻር ፡ (እንደ ፡ ማፍረስ) ፡ ያኸል፡ይኾናል ። ስለዚህ ፡ መፍጠር ፡ የሚ
ለውን ፡ ቃል ፡ በተቻለ ፡ አኳኋን ፡ መራቅ ፡ አለብን ። ስለ ፡ ዓለሙም ፡ ስንናገር ፡ መጀመ
ሪያ ፡ እንደሌለው ፡ አድርገን ፡ ማሰብ ፡ ያስፈልገናል ። መጀመሪያ ፡ እንዳለው ፡ አድርገን ፡
ከቈጠርነውና ፡ በኋላም ፡ ከእግዚአብሔር፡እንደ ፡ ተፈጠረ፡አድርገን ፡ ያሰብን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡
ከዚህ ፡ በፊት ፡ የተጠቀሰውን ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አይፈጠርም ፤ ደግሞም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡
አይጠፋም ፡ ከተባሉት ፡ ውሳኔዎች ፡ መካከል ፡ አንደኛውን ፡ አፈረስን ፡ ማለት ፡ ነው ።
ምክንያቱም ፡ ምንም ፡ የሚፈጠር ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ተብሎ ፡ በነበረው ፡ ሐሳብ ፡ ላይ ፡ እን
ዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ነገር ፡ ካመጣን ፡ ዘንድ ፤ አፈረስነው ፡ ማለት ፡ ነው ። ስለዚህም፡ዓለሙ ፡
መጀመሪያ ፡ የለውም ፤ የተገኘውም ፡ እንዲሁ ፡ በገዛራሱ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ማሰብ ፡
አለብን ።

እንሆ ፡ ዓለሙ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ስለ ፡ መገኘቱ፡ማስረጃ ፡ አድርገው፡አንዳንድ ፡ ሳይ
ንቲስቶችና ፡ ፈላስፎች ፡ የሚያቀርቡት ፡ ሐሳብ ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ እሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡
የተገለጸው ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ በእውነቱ ፡ ዓለሙ ፡ በራሱ ፡ ለመፈጠሩ ፡ በር
ግጥ ፡ እንርሱ ፡ እንደሚሉትና ፡ እንደሚያስበው ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ።
በመጀመሪያም ፡ ላይ ፡ የተገለጹት ፡ ኹለቱ ፡ አስተያየቶች ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ የሚገኝባ
ቸው ፡ አይደሉም ። ዓለሙ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ የተፈጠረ ፡ ነው ፡ ከሚለው ፡ ሐሳብ ፡ ይልቅ ፡
በአምላክ ፡ ጎይል ፡ ተፈጠረ ፡ የሚለው ፡ አስተያየት ፡ ወደ ፡ እውነት ፡ የተቃረበ ፡ ነው ።
ከዚህም ፡ በላይ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስም ፡ የሚያጽድቀውና ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ሃይማ
ኖት ፡ የሚከተለው ፡ መሥመር ፡ ነው ።

እሁን ፡ ዓለሙ ፡ በራሱ ፡ ስለ ፡ መፈጠሩ፡በቀረቡት፡ምክንያቶች ፡ ወይም ፡ ማስረ
ረጃዎች ፡ ላይ ፡ አስተያየታችንን ፡ ስንሰጥ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የተነገሩት ፡ እነዚህ ፡ ምክን
ያቶች ፡ ሦስት ፡ ሲኾኑ ፤ ሦስቱንም ፡ እንደሚከተለው ፡ አብራርተን ፡ ለመግለጽ ፡ እንሞ
ከራለን ። በዚህም ፡ ስሕተታቸውን ፡ ለማሳየት ፡ እንወዳለን ።

ስለ ፡ መጀመሪያው ፡ ሐሳብ ፤ ራናንና ፡ ቢርግሰን ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ያለ ፡ አንድ ፡
ሌላ ፡ ምክንያት ፡ እንደዚህ ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ ብቻ ፡ በገዛ ፡ ራሱ፡ሊፈጠር፡ይችላል ፡ ሲሉ ፡
ያቀረቡት ፡ ሐሳብ ፡ ፍጹም ፡ ስሕተት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ከምንም ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ ነገር ፡
ስለማይገኝ ፡ ከምንም ፡ የሚገኘው፡ያው፡ምንም፡ነው። Ex nihilo nihil est. ስለዚህ፡አንዳች
በቂ ፡ ምክንያት ፡ ሳይኖር ፡ እንደዚህ ፡ ብዙ ፡ ዓመታት፡በመቁያትና ፡ ብዙ፡ዘመናት፡በማ
ሳለፍ ፡ ብቻ ፡ የሚፈጠር ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም ። ይህ ፡ በእውነቱ ፡ አንድ ፡ ቤት ፡ ወይም ፡
አንድ ፡ መጽሐፍ ፡ ከጊዜ ፡ ብዛት ፡ የተነሣ ፡ ያለ ፡ ሰው ፡ እንደዚህ ፡ በራሱ ፡ ቤቱም ፡
ሊሠራ ፤ መጽሐፉም ፡ ተጽፎ ፡ ሊዘጋጅ ፡ ይቻላል ፡ ብሎ ፡ እንደ ፡ ማሰብ ፡ ያኸል ፡ ነው ።
ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ሊደረግ ፡ እንደማይቻል ፡ ማንኛውም ፡ አእምሮ ፡
ያለው ፡ ሰው ፡ ያለ ፡ ብዙ ፡ ሕተታ ፡ በቀላሉ ፡ ሊረዳው ፡ ይችላል ። ስለዚህ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ
ውን ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ሊያስገኝ ፡ አይችልም ። ከዚህም ፡ በቀር ፡ ደግሞ ፡ ራሱ ፡ ጊዜ ፡
የተባለውን ፡ ነገር ፡ ከዓለሙ ፡ ጋራ ፡ እንጂ ፡ በፊት ፡ ወይም ፡ ዓለሙ ፡ ካለፈ ፡ በኋላ ፡
በራሱ ፡ ሊገኝ ፡ እንደሚቻል ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ እንዳይደለ ፡ በብዙዎች ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች
ዘንድ ፡ የታመነና ፡ የተረጋገጠ ፡ ኾኖዋል ። ይህም ፡ እውነት ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። ምክ
ንያቱም ፡ ሰዓት ፡ ደቂቃ ፡ ሰከንድ ፡ እያልን ፡ የምንጠራው ፡ የጊዜ ፡ ዐይነት ፡ ሹሉ ፡ በእ
ውነቱ ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ ከሚደረገው ፡ ለውጥና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ድርጊቶች ፡ ተለይቶ ፡
ራሱን ፡ እንደ ፡ ቻለ ፡ ዐይነት ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ሹኖ ፡ ብቻውን፡ሊታሰብ፡የሚቻል ፡ አይ
ደለም ። ይኸውም ፡ ጊዜ ፡ ግዙፍ ፡ ሳይኾን ፡ አንድ ፡ ረቂቅ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ነው ። ስለዚህ፡
በዓለሙ ፡ ላይ ፡ የሚደረገውን ፡ ድርጊትና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ለውጥ ፡ መነሻ ፡ አድርገን ፡ የም
ንደርስበት ፡ ሐሳብ ፡ እንጂ ፡ በእውነቱ ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ግዙፍ ፡ ዐነይት ፡ ነገር ፡ አይደ
ለም ። ዓለሙ ፡ መለዋወጥን ፡ ቅደም ፡ ተከተልን ፡ በጠቅላላም ፡ አሁን ፡ በውስጡ ፡ የም

ንመለከተውን ፡ ኹሉ ፡ ድርጊት ፡ የማያውቅ ፡ ቢኾን ፡ ፍሮ ፡ በእውነቱ ፡ እኛም ፡ ስለ ፡
ጊዜ ፡ አንዳች ፡ ሐሳብ ፡ ሊኖረን ፡ ባልተቻለ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ዓለሙ ፡ የሚለዋወጥና ፡
ማናቸውም ፡ በውስጡ ፡ ያለው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ በተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ አንዱ ፡ መጨረሻ ፡
አንዱ ፡ ሂያሄ ፡ እየኾነ ፡ ስለምናየው ፡ በሰዓትና ፡ በደቂቃ ፡ እየቆጠርን ፡ ጊዜውን ፡ ለማ
መልከት ፡ ችለናል ።

ለምሳሌ ፤ አንድ ፡ ሰዓት ፡ ወይም ፡ ዐምስት ፡ ደቂቃ ፡ ወይም ፡ በሌላ ፡ ዐይነት ፡
አነጋገር ፡ አሁን ፡ ቅድም ፡ ትናት ፡ እያልን ፡ የምንጠቅሳቸው ፡ ኹሉ ፡ የጊዜ ፡ ዐይነቶች ፡
በውጭ ፡ አንድ ፡ የተደረገ ፡ ነገር ፡ ፍሮ ፡ (ይኖርና) ፡ ያ ፡ ነገር ፡ የተደረገበትን ፡ ሩቅና ፡
ቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ለመግለጽ ፡ ስንል ፡ የምንናገረው ፡ ቃል ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ በውጭ ፡ የሚ
ደረግ ፡ ወይም ፡ የሚፈጸም ፡ ነገር ፡ ከሌለ ፡ ይህን ፡ ለማለት ፡ አንችልም ። ምክንያቱም ፡
ያን ፡ ጊዜ ፡ ለሰዓታችን ፡ አቁጣጠር ፡ መነሻ ፡ እናገኝም ። ሰዓት ፡ ደቂቃ ፡ ሰከንድ ፡ የም
ንላቸው ፡ የጊዜ ፡ ዐይነቶች ፡ ኹሉ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ የኾነበትን ፡ ወይም ፡ ወደ ፊት ፡ የሚ
ኾንበትን ፡ የጊዜ ፡ ርቀትንና ፡ ቅርብን ፡ የሚያመለክቱ ፡ ናቸው ። ለምሳሌ ፡ ስላለፈ ፡
ነገር ፡ የኾነ ፡ እንደኾን ፤ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ (ማለት ፡ አንድ ፡ የተደረገ ፡ ነገር ፡ ይኖ
ርና) ፡ ይህ ፡ የኾነው ፡ (የተፈጸመው) ፡ መቼ ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ስንጠይቅ ፡ ይህ ፡ የኾነው ፡
በጣም ፡ ቅርብ ፡ ጊዜ ፡ የኾነ ፡ እንደኾነ ፡ ከተደረገ ፡ ሰከንድ ፡ አልፎታል ወይም ፡ አንድ ፡
ደቂቃ ፡ ኾኖታል እንባለን ። ራቅ ፡ ያለ ፡ እንደኾን ፡ ደግሞ ፡ እንደዚያው ፡ የተደረገበ
ትን ፡ ጊዜ ፡ አሰላስለን ፡ አምስት ፡ ደቂቃ ፡ እኩል ፡ ሰዓት ፡ አንድ ፡ ሰዓት ፡ ዐሥር ፡ ሰዓት ፡
እያልን ፡ እንናገራለን ። ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ራቅ ፡ ያለ ፡ እንደኾን ፤ አንድ ፡ ቀን ፡ አንድ ፡
ወር ፡ አንድ ፡ ዓመት ፡ ዐምስት ፡ ዓመት ፡ እያልን ፡ እንሄዳለን ። እንደዚሁ ፡ ገና ፡ ወደ
ፊት ፡ ለሚደረግም ፡ ነገር ፡ የኾነ ፡ እንደኾን ፤ ለምሳሌ ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ ጊዜ ፡ (ባንድ ፡
በተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ) ፡ እመጣለሁ ፡ ያለን ፡ ሰው ፡ ቢኖርና ፡ ይኸንን ፡ ያለበትን ፡ ቀን ፡
ይዘን ፤ ይኸውም ፡ እመጣለሁ ፡ ካለበት ፡ ዘመን ፡ ይህን ፡ ያክል ፡ ጊዜ ፡ ተነሣለት ፤ ስለ
ዚህ ፡ ሊመጣ ፡ ይህን ፡ ያክል ፡ ጊዜ ፡ ይቀረጥል ፡ እያልን ፡ ጊዜውን ፡ እየቀነሰን ፤ ማለት ፡
ከዓመት ፡ ወደ ፡ ወር ፤ ከወር ፡ ወደ ፡ ቀን ፤ ከቀን ፡ ወደ ፡ ሰዓት ፤ ከሰዓት ፡ ወደ ፡ ደቂቃ ፡
ከዚያም ፡ ወደ ፡ ሰከንድ ፡ እየተቃረነን ፡ ወደ ፡ ጳላ፡እንመጣለን ። ስለዚህ ፡ ዓለሙ ፡ ልዩ ፡
ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ለውጥና ፡ ድርጊት ፤ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታዎችና ፡ ነገሮች ፡ የሚፈ
ጸሙበት ፡ ስፍራ ፡ ሊኾን ፡ ያስፈልጋል ። ያለበለዚያ ፡ ግን ፡ ስለ ፡ ጊዜ ፡ ምንም ፡ ሐሳብ ፡
ለመውሰድ ፡ አንችልም።

ባጭሩም ፡ ጊዜ ፡ የምንለው ፡ ነገር ፡ ከድርጊቶች ፡ ጋራ ፡ የተያያዘና ፡ እነርሱ ፡
ሲኖሩ ፡ የሚኖር ፡ ሲቀሩም ፡ የሚቀር ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታ ፡ ሲኾን ፤ ይኸንንም ፡ አው
ግስጢኖስ፤ የተባለው ፡ የሮማ ፡ ካቶሊካዊት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሊቅ ፡ ጥሩ ፡ አድ
ርጎ ፡ ገልጾታል ። ርሱም ፡ እግዚአብሔር ፡ ዓለምን ፡ መቼ ፡ እንደፈጠረ ፡ ያለውን ፡
ጥዳይ ፡ ሲጠቅስ ፤ እግዚአብሔር ፡ ዓለምን ፡ ሲፈጥር ፡ በጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ሳይኾን ፡
ከጊዜ ፡ ጋራ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ሰጥቷል ። ይህንንም ፡ ያለበት ፡ ምክንያት ፡

በጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ተብሎ ፡ የተነገረ ፡ እንደኾነ ፡ ዓለሙ ፡ ከመፈጠሩ ፡ በፊት ፡ ጊዜ ፡
አስቀድሞ ፡ እንደተፈጠረ ፡ ዐይነት ፡ የሚገልጽ ፡ ስለኾነ ፤ ከጊዜ ፡ ጋራ ፡ ሲባል ፡ ግን ፡
ኹለቱም ፡ አብረው ፡ እንደ ፡ ተገኙና ፡ ድርጊቶችን ፡ ጊዜ ፡ ሊለያቸው ፡ (ይጠብቃል) ፡
ወይም ፡ ጊዜን ፡ ድርጊቶች ፡ ሊለዩትና (ይጠብቃል) ፡ ያለ ፡ ርሱ ፡ በራሳቸው ፡ ለመ
ገኘት ፡ እንደሚችሉ ፡ ዐይነት ፡ ኹነው ፡ ከርሱ ፡ ተለይተው ፡ ለመኖር ፡ እንደማ
ችሉ ፡ የሚያመለክት ፡ ስለኾነ ፤ ከፊተኛው ፡ አነጋገር ፡ ይልቅ ፡ ኹለተኛውን ፡ በመ
ምረጥ ፡ ይኸንን ፡ የተጠቀሰውን ፡ ሐሳብ ፡ Non intempore, sed cum tempore finxit
Deus mundum. ሲል ፡ በላቲንኛ ፡ ቋንቋ ፡ ገልጾታል ።

እንግዲህ ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ጊዜ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ከዓለሙ ፡ ጋራ ፡ እንጂ ፤ ብቻ
ውን ፡ ኾኖ ፡ ዓለሙ ፡ ከመፈጠሩ ፡ አስቀድሞ ፡ እንዳልነበረ ፡ የተረጋገጠ ፡ ከኾነ ፤ እን
ዴት ፡ አድርጎ ፡ ለዓለሙ ፡ መገኘት ፡ ምክንያት ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ላንድ ፡
ሌላ ፡ ነገር ፡ ምክንያት ፡ ሊኾነው ፡ እንዲቻል ፤ የግዴታ ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ራሱ ፡ ከዚያ ፡
ከሚያስገኘው ፡ ውጤት ፡ አስቀድሞ ፡ መምጣትና ፡ መገኘት ፡ አለበት ። ወይም ፡ በጳላ ፡
ወይም ፡ እኩል ፡ ሊመጣ ፡ አይችልም ። በትንሽ ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ ምክንያት ፡ ከውጤቱ ፡
ቀዳሚ ፡ ሊኾን ፡ ያስፈልጋል ። ነገር ፡ ግን ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደገለጽነው ፡
ኹሉ ፡ ጊዜ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ ከሚፈጸሙት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ድርጊቶች ፡
ጋራ ፡ የተያያዘ ፡ ሲኾን ፡ ከዓለሙ ፡ ጋራ ፡ አብሮ ፡ መገኘቱ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡
ከፍ ፡ ብለን ፡ ምክንያት ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ከሚያስገኘው ፡ ውጤት ፡ በፊት ፡ እንጂ ፤ በጳላ ፡
ወይም ፡ ባንድነት ፡ ቢመጣ ፡ እውነተኛው ፡ ምክንያቱ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ፡ ባልነው ፡
መሠረት ፤ ጊዜ ፡ ያልነው ፡ ነገር ፡ እንደዚሁ ፡ ከዓለሙ ፡ ጋራ ፡ አንድነት ፡ የተፈጠረና ፡
አብሮ ፡ የተገኘ ፡ መኾኑ ፡ ርግጥ ፡ ከኾነ ፤ እንግዲያው ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ለዓ
ለሙ ፡ ምክንያት ፡ ኾኖ ፡ ሊታሰብ ፡ አይቻልም ።

ስለ ፡ ኹለተኛው ፡ ሐሳብ ፤ ጉስታቭ ፡ ሌቦን ፡ ዓለሙ ፡ ጥንተ ፡ መሠረቱ ፡ የሥጋዊነት ፡
ጠባይ ፡ ካላቸው ፡ አቶምስ ፡ ከተባሉት ነገሮች ፡ ሳይኾን ፤ እነርሱ ፡ ራሳቸውም ፡ ከተገኙበት ፡
ኤሌክትሮንስ ፡ ከሚባሉት ፡ የተሠራ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ የሚያቀርበው ፡ ሐሳብ ፡ በእውነቱ ፡
ዓለሙ ፡ በራሱ ፡ ለመፈጠሩ ፡ ምንም ፡ የሚለው (የሚገልጸው) ነገር ፡ የለም። ከዚህ ፡ ላይ ፡
የተጠየቀው ፡ ጥያቄ ፤ ዓለሙ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ የተፈጠረ ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ ፈጣሪ ፡ አለው ፡
የሚል ፡ እንጂ ፤ ዓለሙ ፡ በእንዴት ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ አይደለም ።
ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የምናገኘው ፡ ሐሳብ ፡ ስለ ፡ አቶሞች ፡ አመጣጥና ፡ ዓለሙም ፡
እንዴት ፡ ከነዚህ ፡ ከኹለተኞቹ ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ የሚገልጽ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። በእውነቱ ፡
ግን ፡ አሁን ፡ እንደተናገርነው ፡ ጥያቄው ፡ ይህ ፡ አልነበረም ። ስለዚህም ፡ ይህ ፡ የቀረ
በው ፡ ሐሳብ ፡ ዓለሙ ፡ ፈጣሪ ፡ እንዳለው ፡ ወይም ፡ በራሱ ፡ እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ ስላለው ፡
ጥያቄ ፡ ደንበኛ ፡ መልስ ፡ አይደለም ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ ብዙዎች ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡
በላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ሰው ፡ ሐሳብ ፡ ይዘው ፡ ዓለሙ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ለመፈጠሩ ፡ የሚያ

ረጋግጥ ፡ ነገር ፡ ሹኖ ፡ ያስቡታል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በእውነቱ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ የሚያመጡት ፡ ሰዎች ፡ የቀረበላቸውን ፡ ጥያቄ ፡ ይህና ፡ አድርገው ፡ አልተረዱትም ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። ስለዚህ ፡ ላንድ ፡ ጥያቄ ፡ የማይስማማና ፡ ግንኙነት ፡ የሌለው ፡ መልስ ፡ ከመስጠት ፡ በፊት ፡ መጀመሪያ ፡ የጥያቄውን ፡ ዐይነት ፡ አጣርቶ ፡ መስማትና ፡ መረዳት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስተዋይነት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ።

ነገር ፡ ግን ፡ ይህም ፡ ሹኖ ፡ ማለት ፡ የሰውነት ፡ ሐሳብ ፡ ከጥያቄው ፡ ጋራ ፡ የተያያዘ ፡ ካለመኾኑም ፡ በላይ ፡ ራሱ ፡ ይህ ፡ ያቀረበትም ፡ ሐሳብ ፡ ቢኾን ፡ ስሕተት ፡ ያለበት ነው ። ይኸውም ፡ የማናቸውም ፡ ነገር ፡ ውጤት ፡ ያንኑ ፡ ምክንያቱን ፡ (የመጣበትን) ፡ መስሎ ፡ እንዲገኝ ፡ ግዴታ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ምንም ፡ ነገር ፡ ያለ ፡ መልኩ ፡ መልክ ፡ ሊያስገኝ ፡ ወይም ፡ ሊፈጥር ፡ አይችልም ። ይህም ፡ ፍጥረትን ፡ በሙሉ ፡ የሚያስተዳድር የተፈጥሮ ፡ ሕግ ፡ ነው ።

ስለዚህም ፡ እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ሰዎች ፡ አሌክሳንደሪያን ፡ የተባሉትን ፡ ነገሮች ፡ የሥጋዊነት ፡ ባሕርይ ፡ እንደሌላቸው ፡ አድርገው ፡ ቁጥረው ፡ ሳለ ፡ ሥጋዊ ፡ የኾኑትን ፡ ማለት ፡ አቶምስ ፡ የሚባሉትን ፡ ነገሮች ፡ እንዳስገኙ ፡ አድርገው ፡ ማሰባቸው ፡ ይህ ፡ ምንም ፡ ትርጓሜ ፡ የሌለው ፡ አስተያየት ፡ ነው ። እንደዚህም ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ፈጽሞ ፡ ሊኾን ፡ አይቻልም ። ምክንያቱም ፡ ከሥጋ ፡ እንደ ፡ መንፈስ ፡ ያለ ፡ ረቂቅ ፡ ነገር ፡ ሊገኝ ፡ እንደማይቻል ፡ ሹኖ ፡ ከመንፈስም ፡ ሥጋ ፡ ሊፈጠር ፡ ወይም ፡ ሊወለድ ፡ አይቻልም ። መንፈስም ፡ መንፈስን ፡ ሥጋም ፡ ሥጋን ፡ እንጂ ፡ እንደኛው ፡ ሌላውን ፡ ሊያስገኝ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ የማይቻል ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ሥጋዊ ፡ ነገሮች ፡ ሹኑው ፡ የሚታሰቡት ፡ አቶምስ ፡ የተባሉት ፡ ከአሌክሳንደሪያን ፡ የተገኙ ፡ ከኾነ ፡ የግዴታ ፡ እንደነበሩ ፡ ራሳቸውም ፡ እነዚህ ፡ አሌክሳንደሪያን ፡ የተባሉትም ፡ የሥጋዊ ነት ፡ ባሕርይ ፡ እንዲኖራቸው ፡ ያስፈልጋል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ለጊዜው ፡ ሥጋዊ ፡ ከኾነ ፡ ነገር ፡ ልዩ ፡ መስለው ፡ በታዩንም ፡ ይህ ፡ ነገሩን ፡ የሚለውጠው ፡ አይደለም ።

ስለ ፡ ሦስተኛው ፡ ሐሳብ ፡ እንደዚሁም ፡ ሌሎች ፡ ዲሞክሪቶስና ፡ ላቮክሊዬ ፡ የደረሱበትን ፡ ሐሳብ ፡ ይዘው ፡ ይህ ፡ (ሐሳብ) ፡ ዓለሙ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ለመፈጠሩ ፡ ማስረጃ ፡ ሊኾን ፡ የሚችል ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ ከላይ ፡ እንደ ፡ ጠቀስነው ፡ የሰውነት ፡ ሐሳብም ፡ በእውነቱ ፡ እነርሱ ፡ የሚሉትን ፡ ቃል ፡ የሚደግፍላቸው ፡ አይደለም ። በዓለሙ ፡ ላይ ፡ ቀድሞ ፡ ከነበረው ፡ መጠን ፡ ሌላ ፡ አዲስ ፡ ነገር ፡ ለመጨመር ፡ የማይቻል ፡ ሹኖ ፡ የተገኘው ፡ ጉዳይ ፡ ዓለሙ ፡ በራሱ ፡ ስለመፈጠሩ ፡ የሚያረጋግጥ ፡ ነገር ፡ ሹኖ ፡ ሊታሰብ ፡ አይቻልም ። ይህ ፡ የሚስረዳን ፡ እነርሱ ፡ እንደሚሉት ፡ ሳይኾን ፡ ይህን ፡ የሚከተለውን ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ቀድሞ ፡ ባለው ፡ ላይ ፡ አንዳች ፡ ነገር ፡ መጨመር ፡ ለሰው ፡ ከካይሉ ፡ በላይ ፡ ያለ ፡ መኾኑን ፡ ብቻ ፡ የሚያመለክት ፡ ነገር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ይህ ፡ ዓለሙ ፡ በራሱ ፡ ለመፈጠሩ ፡ ማስረጃ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ። ይህን ፡ ነገር ፡ በዚህ ፡ በሚለጥቀው ፡ ዐይነት ፡ ቀጥተኛና ፡ ትክክለኛ ፡ መንገድ ፡ ልንፈታው ፡ ይቻላል ። እግዚአብ

ሔር ፡ ዓለሙን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ሲፈጥረው ፡ ሌላ ፡ አዲስ ፡ ነገር ፡ ሊጨመር ፡ እንደማይቻል ፡ አድርጎ ፡ ፈጥሮታል ። ስለዚህም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ነገር ፡ ለሰው ፡ ከካይሉ ፡ በላይ ፡ ስለ ፡ ሹኑ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሥራ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለራሱ ፡ ብቻ ፡ አስቀርቶታል ። እኛ ፡ ግን ፡ ያለውን ፡ (የተፈጠረውን) ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መልክ ፡ ብንስጠው ፡ እንጂ ፡ የሌለውን ፡ ነገር ፡ ካለመኖር ፡ ወደ ፡ መኖር ፡ ለማምጣት ፡ ወይም ፡ ለመፍጠር ፡ ካይሉ ፡ አልተሰጠንም ። በእንዲህ ፡ ያለመንገድ ብቻ ፡ ብንተረጉመው ፡ ትክክለኛ ፡ አስተያየት ፡ ይኾናል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ከላይ ፡ የተነገረው ፡ ሐሳብ ፡ የታሰበውን ፡ ውጤት ፡ እንዳልሰጠ ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ለዚያውም ፡ ደግሞ ፡ ዛሬ ፡ ይህ ፡ ሐሳብ ፡ ከቀድሞው ፡ ስፍራው ፡ ተቃውሟል ። በተለይም ፡ ሹለተኛው ፡ ማለት ፡ ከዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ ልናጠፋው ፡ የምንችለው ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ሲባል ፡ የቀረበው ፡ ሐሳብ ፡ ከቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ወዲህ ፡ በብዙዎች ፡ ተላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ዘንድ ፡ ተከዷል ። ይኸውም ፡ ሐሰት ፡ ሹኖ ፡ ተገኝቷል ። ማለት ፡ ነው ። በቅርብ ፡ ጊዜም ፡ በሳይንስ ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ተረጋገጠው ፡ ከዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮችን ፡ ፈጽሞ ፡ ለማጥፋት ፡ ተችሏል ። ይኸውም ፡ ማለት ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ከመኖር ፡ ወዳለመኖር ፡ ለመለወጥና ፡ አንደኛውንም ፡ ለማጥፋት ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ዘዴ ፡ ተሞክሮ የሚቻል ፡ ሹኖዋል ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ ዛሬ ፡ በሳይንስ ፡ ውስጥ ፡ ርግጠኛ ፡ ሹኖ ፡ እንደተገኘው ፡ ሹኖ ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ የሚፈጸሙት ፡ ድርጊቶች ፡ ሹኖ ፡ የሚመጡበት ፡ ዋናው ፡ መነሻቸው ፡ በዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ኤኔርጂ ፡ እንደኾነ ፡ ይታሰባል ። ይኸውን እንጂ ፡ ይህ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ማለት ፡ ለዓለሙ ፡ ሹኖ ፡ የመንቀሳቀስና ፡ የሕይወት ፡ ምክንያት ፡ ሹኖ ፡ የሚታሰበው ፡ በዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ኤኔርጂ ፡ የተባለው ፡ ካይሉ ፡ ከሰል ፡ በእሳት ፡ ተበልቶ ፡ እንደሚያልቅና ፡ ኋላም ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ መልሶ ፡ ሌላ ፡ አገልግሎት ፡ ወደ ፡ ሌለው ፡ (እንደ ፡ ገና ፡ ሊነድ ፡ ወደማይቻል) አመድ ፡ ወደ ፡ ተባለ ፡ ነገር ፡ እንደሚለወጥ ፡ ይህም ፡ የተጠቀሰው ፡ ካይሉ ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ በሚፈጸሙት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ድርጊቶች ፡ በኩል ፡ እየተበላና ፡ በየጊዜውም ፡ በዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ይህ ፡ ካይሉ ፡ እጅግ ፡ እየተቀነሰ ፡ መሄዱ ፡ ተረጋግጧል ። ይኸውም ፡ ከሰል ፡ ሲነድ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ካይሉ ፡ በዚያ ፡ በሚነደው ፡ እሳት ፡ ተለውጦ ፡ በዚያ ፡ እንደሚያልቅና ፡ በኋላም ፡ ነዶ ፡ ሲያልቅ ፡ ተፍረክርኮ ፡ ዋጋ ፡ የሌለው ፡ ሹኖ ፡ እንደ ፡ ገናም ፡ ሊነድ ፡ እንደማይቻል ፡ ሹኖ ፡ እንደሚቀር ፡ ያለ ፡ ማለት ፡ ነው ። ዓለሙም ፡ እንዲሁ ፡ ዐይነት ፡ ሹኖ ፡ ተገኝቷል ። በየስኮንዱ ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ የዚህ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ እንደሚሄድበት ፡ (እንደሚቀነስበት) ፡ ተረጋግጧል ። ሊቃውንትም ፡ ይህ ፡ ካይሉ ፡ በየቀኑ ፡ የሚያደርገው ፡ ቅነሳ ፡ ብዙ ፡ መኾኑን ፡ በመመልከት ፡ የሚያልቅበት ፡ ጊዜ ፡ በጣም ፡ ሩቅ ፡ አለመኾኑን ፡ ይገልጻሉ ። ይህም ፡ ተመልሶ ፡ የማይመጣ ፡ እየነደደና ፡ ውስጡ ፡ እየተበላ ፡ ዋጋው ፡ ሹኖ ፡ ጊዜ ፡ እየተቀነሰ ፡ የሚሄደው ፡ ዓለም ፡ የያዘው ፡ ኤኔርጂ ፡ በሙሉ ፡ ሄዶ ፡ ሲያልቅ ፡ የዓለሙ ፡ ፍጻሜ ፡ ይኾናል ፡ ይባላል ። ይኸውም ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ መንቀሳቀስና ፡ ማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ አሁን ፡ በፍጥረት ፡ ውስጥ ፡ የሚታየው ፡ ሹኖ ፡ ድርጊት ፡ ይቆማል ። በዚህም ፡

የዓለሙ ፡ ፍጽሜ ፡ ይኸኖል ፤ ሲሉ ፡ ዛሬ ፡ ሊቃውንቱ ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ካገኛቸውና ፡ ከደረሰባቸው ፡ ኹሉ ፡ ዕውቀቶች ፡ ብልሜ ፡ ያለውና ፡ እውነተኛነቱም ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ የተረጋገጠለት ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ኹሉም ፡ ተቀብለውታል ። ይህም ፡ ነገር ፡ በሳይንስ ፡ ውስጥ ፡ DEGRADATION OF ENERGY ተብሎ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ይህም ፡ ነገር ፡ ርግጠኛ ፡ ኾኖ ፡ ዛሬ ፡ በሊቃውንት ፡ ዘንድ ፡ የታመነ ፡ ከኾነ ፡ በፊት ፡ ዲሞክራቶስና ፡ ላቮክሊዬ ፡ የገለጹት ፡ ሐሳብ ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ስሕተት ፡ መኾኑ ፡ ግጽልነው ። ይህ ፡ ሲኾን ፡ ከዚህ ፡ ጋራ ፡ ስለዓለሙ ፡ ዘለዓለማዊነት ፡ ማለት መጀመሪያ ፡ አልነበረውም ፡ የተባለውም ፡ ሐሳብ ፡ እንደዚያው ፡ አብሮ ፡ ይወድቃል ። ይኸውም ፡ ከላይ ፡ የተገለጸውን ፡ የዓለም ፡ ኹኔታ ፡ የዛሬዎቹ ፡ ሊቃውንት ፡ የሐሳባቸው ፡ መነሻ ፡ አድርገው ፡ ዓለሙ ፡ መጀመሪያ ፡ ሊኖረው ፡ ያስፈልጋል ፡ ከሚለው ፡ ውጤት ፡ ደርሶ ዋል ። ኹሉም ፡ አስተያየታቸውን ፡ ሲሰጡ ፡ ዓለሙ ፡ በእውነት ፡ እንደሚባለው ፡ መጀመሪያ ፡ ባይኖረው ፡ ኖሮ ፤ ማለት ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ተፈጠረ ፡ የማይባልበት ፡ ትልቅ ፡ ዕድሜ ፡ ኖሮት ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ በውስጡ ፡ ያለው ፡ ኤነርጂ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ ሳይቈድስ ፡ አስቀድሞ ፡ ከብዙ ፡ ዘመናት ፡ በፊት ፡ አልቆ ፡ የዓለሙ ፡ ፍጽሜ ፡ በኾነ ፡ ነበር ፡ ይላሉ ። ይህንንም ፡ በማቲማቲክስ ፡ አስልተው ፡ አግኝተውታል ። በየሰከንዱ ፡ የሚቀነሰውን ፡ ወይም ፡ የሚጠፋውን ፡ ኃይል ፡ መጠን ፡ (Δh) ፡ አስበው ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ በየሰከንዱ ፡ ይህን ፡ ያኸል ፡ ሲጠፋ ፡ በውስጡ ፡ ያለው ፡ ይህን ፡ ያኸል ፡ ኃይል ፡ ተበልቶ ፡ እንዲያልቅ ፡ ገና ፡ ይህን ፡ ያኸል ፡ ዘመን ፡ ያስፈልገዋል ፡ በማለት ፡ በሐሳባቸው ፡ አግኝተውት ፡ ዓለሙ ፡ ከሁን ፡ ወዲያ ፡ ዓመታትም ፡ ለማለት ፡ ባይቻልም ፡ እንኳ ፡ የብዙ ፡ ዘመናት ፡ ዕድሜ ፡ እንደሌለው ፡ አረጋግጠዋል ። በጠቅላላም ፡ ዓለሙ ፡ ወደ ፡ ሞት ፡ ወይም ፡ ወደ ፡ ጥፋት ፡ የሚያደርገውን ፡ ይህን ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የፍጥነት ፡ ርምጃ ፡ በማሰብ ላሰል ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ ኹሉ ፡ ዓለሙ ፡ በርግጥ ፡ ያን ፡ ያኸል ፡ ሰፊ ፡ ኃላፊ ፡ ዘመን ፡ ኖሮት ፡ ቢኾን ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ ባልቋየ ፡ ነበር ፡ ሲሉ ፡ እነዚህ ፡ ሊቃውንት ፡ ዓለሙ ፡ መጀመሪያ ፡ ሊኖረው ፡ ይገባል ፡ ከሚለው ፡ ውጤት ፡ ደርሶዋል ። ከነዚህም ፡ ብዙዎቹ ፡ ዓለሙ ፡ መጀመሪያ ፡ እንዳለው ፡ ግልጽ ፡ ኾኖ ፡ ሲታይ ፤ እንዴት ፡ እንግዲያው ፡ ያልነበረበት ፡ ዘመን ፡ ከነበረ ፡ እንደዚህ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ካለመኖር ፡ ወደ ፡ መኖር ፡ እንዴት ፡ ሊሻገር ፡ ቻለ ፡ መጀመሪያ ፡ ያለው ፡ ነገር ከምን ፡ ሊፈጠር ፡ ይችላል ፡ በራሱ ፡ ወይስ ፡ በሌላ ፡ በማለት ፡ ራሳቸውን ፡ መልሰው ፡ ይጠይቃሉ ። መልስም ፡ ሲሰጡ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ሐሳብ ፡ አጠቃልለው ፡ መጨረሻ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ መጀመሪያ ፡ ሊኖረው ፡ ያስፈልጋል ። መጀመሪያም ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ እንደዚህ ፡ በራሱ ፡ ሊገኝ ፡ ስለማይቻል ፡ አንድ ፡ ፈጣሪ ፡ ወይም ፡ ሠሪ ፡ ያስፈልገዋል ፡ ሲሉ ፡ ቃላቸውን ፡ ጨምረው ፡ ይሰጡናል ።

ከዚህ ፡ ላይ ፡ በተጨማሪ ፡ በገጽ ፡ ፪፻፳፭-፪፻፳፯ ፡ የተመለከተው ፡ የአናክሳጎራስና ፡ የፕላቶን ፡ ሐሳብም ፡ ዓለሙን ፡ በሙሉ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሥራ ፡ አድርገው ፡ ሳይኾን ፤

ግማሽ ፡ ክፍለ-ን ፡ ብቻ ፡ አድርገው ፡ የጠቀሱት ፡ ቃል ፡ ከክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ እምነት ፡ ጋራ ፡ ስለማይቀራረብ ፡ የማንቀበለው ፡ ከመኾናችንም ፡ በላይ ፡ የምንቃወምበት ፡ ምክንያት ፡ አለን ። በእውነቱ ፡ ዓለሙ ፡ ፈጣሪ ፡ አለው ፡ ብለን ፡ ካመንን ፡ በሙሉ ፡ እንጂ ፡ ለግማሽ ፡ ክፍሉ ፡ ብቻ ፡ ልንወስነው ፡ አይገባም ። ምንም ፡ ቢኾን ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ፈጣሪ ፡ እንደዚህ ፡ በገዛራሱ ፡ ሊገኝ ፡ ከቶ ፡ አይችልም ። አቶምስ ፡ ተብለው ፡ ለዓለሙ ፡ ሥራ ፡ መሠረት ፡ ኹነው ፡ የሚታሰቡትም ፡ ነገሮች ፡ ራሳቸው ፡ በራሳቸው ፡ ሊገኙ ፡ የሚችሉበት ፡ ኃይል ፡ የላቸውም ። ይህንንም ፡ የእነዚህን ፡ የኹለቱን ፡ ሰዎች ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከገጽ ፡ ፪፻፴፭-፪፻፴፯ ፡ የሬናንና ፡ የቤርግሰንን ፡ አስተያየት ፡ በተቋወምንበት ፡ መንገድ ፡ እንቃወመዋለን ። ከዚያም ፡ ላይ ፡ እንደሚታወሰው ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ በዕድል ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ሊገኝ ፡ እንደማይችል ፡ በጥቂቱ ፡ አድርገን ፡ የጠቀስነው ፡ ቃል ፡ ስለሚገኝ ፡ አስፈላጊ ፡ ቢኾን ፡ ተመልሶ ፡ ለመመልከት ፡ ይቻላል ። ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ በቀር ፡ ለዚህ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ሐሳብ ፡ ተቃዋሚ ፡ መልስ ፡ በመስጠት ፡ በተለይም ፡ የፕላቶንን ፡ ሐሳብ ፡ አምጥቶ ፡ በሰፊው ፡ ስሕተቱን ፡ በማስረዳት ፡ የተቃወመው ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ የቤተ ክርስቲያን ፡ አባት ፡ አለ ፤ ርሱም ፡ ፈላስፋውና ፡ ሰማዕቱ ፡ ተብሎ ፡ የሚጠራው ፡ ኢዩስጢኖስ ፡ (፩) የተባለ ፡ ሊቅ ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ ሌሎች ፡ ብዙዎች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ማስረጃዎችን ፡ በማቅረብ ፡ የኹለቱን ፡ ሰዎች ፡ ሐሳብ ፡ በሚገባ ፡ ተቃውመውታል ። ያቀረቡዋቸውንም ፡ ተቃዋሚ ፡ ሐሳቦች ፡ ስንመለከት ፡ በእውነቱ ፡ የኹለቱም ፡ የጥንት ፡ ጽርዓውያን ፡ ፈላስፎች ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተት ፡ መኾኑን ፡ ፈጥንን ፡ እናረጋግጣለን ። ከዚህ ፡ ላይ ፡ በጠቅላላ ፡ ዓለሙ ፡ በገዛራሱ ፡ እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ ለማስረዳት ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ያደረጉት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሙከራ ፡ ተፈላጊውን ፡ ውጤት ፡ ሳይሰጥ ፡ እንደቀረ ፡ ለመግለጽ ፡ እንወዳለን ። ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ለሕሊናችን ፡ አጥጋቢ ፡ ኾኖ ፡ የምናገኘው ፡ መልስ ፡ ዓለሙ ፡ አንድ ፡ ፈጣሪ ፡ አለው ፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ያለ ፡ እግዚአብሔር ፡ በእውነቱ ፡ ብዙዎች ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ፍች ፡ መቅረታቸው ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ከተቀበልን ፡ ግን ፡ ጭናቸውም ፡ ነገር ፡ ደንበኛ ፡ ትርጓሜውን ፡ ያገኛል ።

(፩) በአብዛኛዎቹ ፡ የአውሮፓ ፡ ዩኒቨርሲቲዎች ፡ በቂየው ፡ ልማድ ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ በትምህርት ፡ ጊዜው ፡ መጨረሻ ፡ ላይ ፡ ማዕርግ ፡ ለማግኘት ፡ ሲፈልግ ፡ መጽሐፍ ፡ (ድርሰት ፡) እንዲጽፍ ፡ ይገደዳል ። እኔም ፡ በውጭ ፡ ሀገር ፡ በነበርሁበትና ፡ ትምህርቱን ፡ በፈጸምሁበት ፡ ሰዓት ፡ ለዚህ ፡ ዐይነት ፡ የዩኒቨርሲቲ ፡ ማዕርግ ፡ የጽፍሁት ፡ መጽሐፍ ፡ አለኝ ። በዚህም ፡ በደረሰሁት ፡ ጽሑፌ ፡ ውስጥ ፡ ይህ ፡ ስሙ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሊቅ ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ የፍልስፍና ፡ ነክ ፡ ስለ ፡ ኾኑት ፡ ጉዳዮች ፡ ያቀረባቸውን ፡ ሐሳቦች ፡ በመልክ ፡ በመልካቸው ፡ አድርጌ ፡ መንፈሱን ፡ በመግለጽና ፡ ለተመልካች ፡ ኹሉ ፡ የፈላስፋው ፡ ሐሳብ ፡ ደገና ፡ አድርጎ ፡ ይታወቅ ፡ ዘንድ ፡ በቀላል ፡ መንገድ ፡ ያዘጋጀሁት ፡ ጽሑፍ ፡ አለኝ ። በውስጡም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የፕላቶንንም ፡ አስተያየት ፡ ይኸው ፡ ስሙ ፡ ከላይ ፡ የተገለጸው ፡ የቤተ ክርስቲያን ፡ ሊቅ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ማስረጃዎች ፡ የተቃወመበት ፡ ስፍራ ፡ ስላለ ፤ መጽሐፉን ፡ ወደ ፡ ዐማርኛ ፡ ቋንቋ ፡ ተርጉሜ ፡ የተከበራችሁ ፡ አንባቢዎቼም ፡ ለዚህ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ ተጨማሪ ፡ ሐሳብ ፡ ታገኛላችሁ ፡ ብዬ ፡ እምነት ፡ አደርጋለሁ ።

፪፻ ፡ የሕይወት ፡ አገኛኝት ፡

አሁን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ከተጠቀሰው ፡ ፕሮብሌም ፡ ጋራ ፡ ግንኙነት ፡ ያለው ፡ ሌላም ፡ አንድ ፡ ጥያቄ ፡ አለ ፡ እሱም ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደምናገኘው ፡ ስለ ፡ ሕይወት ፡ አፈጣጠር ፡ ያለው ፡ ጉዳይ ፡ ነው ።

በእውነቱ ፡ ይህች ፡ አሁን ፡ ያለንባት ፡ ምድር ፡ ዛሬ ፡ ያላትን ፡ መልክ ፡ ከማግኘቷ ፡ በፊት ፡ ነዲድ ፡ እንደ ፡ ነበረች ፡ በሳይንስ ፡ ውስጥ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ። ግለቷም ፡ ከ፫ ፡ ሺሕ ፡ ዲግሪ ፡ ሴንቲግሬድ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ይታሰባል። እንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡ ነገር ፡ በእውነት ፡ እንደተደረገ ፡ ለማረጋገጥ ፡ አሁን ፡ በውስጡ ፡ (ከመሬት ፡ ውስጥ ፡ ዘልቀን ፡ ስንመለከት) ፡ የምናገኛቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የቃጠሎ ፡ መልክ ፡ ያላቸው ፡ ነገሮችና ፡ ከዚህም ፡ በላይ ፡ ከውስጡ ፡ በየጊዜው ፡ የሚወጣው ፡ ሾልካን (እሳት ፡ ገሞራ) ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ነገር ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በርግጥ ፡ እንደ ፡ ተደረገና ፡ የዚህም ፡ ምልክት ፡ አሁንም ፡ እንኳ ፡ አለመጥፋቱን ፡ ያመለክታል ። በዚህም ፡ ነገር ፡ ሳይንቲስቶች ፡ በሙሉ ፡ ስምም ፡ ናቸው ። ይህም ፡ ሐሳብ የጂኦሎጂ ፡ ትምህርት ፡ ዋና ፡ መሠረታዊ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ነው ። እንግዲህ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ዘመን ፡ የነበረ ፡ መኾኑ ፡ ርግጠኛ ፡ ከኾነ ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ጉዳድ ፡ ውስጥ ፡ ሕይወት ፡ ልትኖር ፡ እንደማይቻል ፡ ለማንም ፡ ሰው ፡ የሚሰወር ፡ አይደለም ። ይህም ፡ ሲኾን ፡ ሕይወት ፡ ያላቸው ፡ ፍጥረቶች ፡ ኹሉ ፡ የተገኙት ፡ በኋላ ፡ ዘመን ፡ መኾን ፡ አለበት ፡ ማለት ፡ ነው። እንግዲህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ዋናው ፡ ጥያቄ ፡ ሕይወት ፡ በእሳት ፡ ምክንያት ፡ ያልነበረችበት ፡ አንድ ፡ ዘመን ፡ ሲኖር ፡ ሳለ ፡ በኋላ ፡ ይኸው ፡ የመሬት ፡ ነዲድነት ፡ እየቀዘቀዘ ፡ ሄዶ ፡ ለማናቸውም ፡ የሕይወት ፡ ዐይነት ፡ ተስማሚው ፡ አየር ፡ ሲዘጋጅ ፡ በእንዴት ፡ ያለ ፡ አኳኋን ፡ ሕይወትስ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ልትገኝ ፡ ቻለች ? ታዲያስ ፡ በገዛ ፡ ራሷ ፡ ተፈጠረችን ፡ ወይስ ፡ ፈጣሪ ፡ አላት ? የጥያቄው ፡ አቀራረብ ፡ ይህ ፡ ነው ። ለሱም ፡ የተሰጡት ፡ አስተያየቶች ፡ ኹለት ፡ ናቸው ። አንደኛው ፡ ሕይወት ፡ የተገኘችው ፡ በራሱዋ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ኹለተኛው ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሊኾን ፡ አይቻልም ፤ የግዴታ አንድ ፡ ፈጣሪ ፡ ሊኖራት ፡ ያስፈልጋል ፤ በገዛ ፡ ራሷ ፡ ልትፈጠር ፡ አትችልም። የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ኹለቱም ፡ ሐሳቦች ፡ ብዙዎች ፡ ተከታዮችና ፡ ጭፍራዎች ፡ አሉዋቸው። የኹለቱንም ፡ ሐሳብ ፡ በመጥቀስ ፡ እውነተኛው ፡ ነገር ፡ ከየትኛው ፡ ሐሳብ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እንገልጻለን። አሁን ፡ ስለ ፡ መጀመሪያው ፡ ሐሳብ ፡ እንናገራለን ።

ከፈላስፎችም ፡ በኩል ፡ ኾነ ፡ ከሳይንቲስቶች ፡ ሕይወት ፡ በራሷ ፡ ተገኘች ፡ የሚሉ ፡ ብዙዎች ፡ አሉ ። ይህም ፡ ሐሳብ ፡ አዲስ ፡ ሳይኾን ፡ ቀድሞም ፡ የነበረ ፡ ነው ። ለምሳሌ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ አረስቶትል ፡ የተባለው ፡ የጽርእ ፡ ፈላስፋ ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ ደግፋል ። ርሱም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ሕይወት ፡ ከሕይወት ፡ ማለት ፡ ነፍስ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ የሚመጣው ፡ ወይም ፡ የሚወለደው ፡ እንደዚያው ፡ ነፍስ ፡ ካለው ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ቢያምንም ፡ ቅሉ ፤ አልፎ ፡ አልፎ ፡ እንደዚሁ ፡ በገዛ ፡ ራሳቸው ፡

ከበሰበሰ ፡ ሥጋና ፡ ቅጠላ ፡ ቅጠል ፤ ከየከብቱም ፡ አዛባና ፡ ፋንድያ ፡ ውስጥ ፡ ሕይወት ፡ ያላቸው ፡ ነገሮች ፡ በብዙ ፡ የሚፈጠሩ ፡ (የሚፈለፈሉ) ፡ መኾናቸውን ፡ ገልጿል ።

ይኸንኑ ፡ የአረስቶትልን ፡ ሐሳብ ፡ የመሰለ ፡ በመደገፍ ፡ ሌሎችም ፡ የጽርእና ፡ የሮማይስጥ ፡ ሰዎች ፡ በብዙ ፡ የሚቈጠሩ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ እንደዚሁ ፡ በገዛ ፡ ራሳቸው ፡ መፈጠራቸውንና ፡ ይህንንም ፡ በዐይናቸው ፡ የተመለከቱት ፡ መኾናቸውን ፡ ገልጸዋል ። ከነዚህም ፡ ሰዎች ፡ ውስጥ ፡ ይህን ፡ ነገር ፡ በዐይናቸው ፡ ያዩት ፡ መኾናቸውንና ፡ የተደረገም ፡ ለመኾኑ ፡ ርግጠኛነታቸውን ፡ በጽሑፍ ፡ ሳይቀር የገለጹ ፡ ቪርጊሊዮስና ፡ ሉክሪቲዮስ ፡ የተባሉት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ። በተለይም ፡ ኹለተኛው ፡ ምድር ፡ እናት ፡ የሚለው ፡ ስያሜ ፡ የተሰጣት ፡ በሚገባ ፡ ነው ። ከጥንት ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ ያለ ማቋረጥ ፡ እንደ ፡ እናት ፡ ኹና ፡ በየጊዜው ፡ በብዙ ፡ የሚቈጠሩ ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶችን ፡ በማሕፀኗ ፡ ውስጥ ፡ እየተሸከመች ፡ ተስማሚውን ፡ ጊዜ ፡ ጠብቃ ፡ ብዙ ፡ ሕይወቶችን ፡ ስትፈለፍል ፡ ትገኛለች ፡ ሲል ፡ ያትታል ። እንደዚሁም ፡ ሌሎች ፡ አቪዲዮስና ፡ ዲዮዶሮስ ፡ ሲኬሊዮቲስ ፡ የተባሉት ፡ ሰዎች ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ሲያቀርቡ ፡ ይገኛሉ።

ከዚያም ፡ ወዲህ ፡ አሁን ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ ሕይወት ፡ በገዛራሷ ፡ እንደ ፡ ተገኘች ፡ ለማስረዳት ፡ ብዙዎች ፡ ሞክረዋል ። ከእነርሱም ፡ ውስጥ ፡ አንዱ ፡ KIRCHER የተባለ ፡ ሰው ፡ ስለዚሁ ፡ ጉዳይ ፡ ሐሳብ ፡ ሲሰጥ ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ቃል ፡ ተናግሯል ።

የፈለጋችሁትን ፡ ያክል ፡ እባቦች ፡ ወስዳችሁ ፡ ግደሉዋቸው ። ከብዙም ፡ ስፍራ ፡ ቈራርጣችሁ ፡ ከፀሐይ ፡ ላይ ፡ አድርቁዋቸው ። በኋላም መሞታቸውን ፡ ካረጋገጣችሁ ፡ በኋላ ፡ ከርጥብ ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ ቅበሩዋቸው ፤ ያንንም ፡ ቦታ ፡ ብዙ ፡ ውሃ ፡ አጠጡት ። ይህን ፡ እንዳደረጋችሁም ፡ በሳምንቱ ፡ ትናንሽ ፡ እባቦች ፡ በገዛ ፡ ራሳቸው ፡ ተፈጥረው ፡ ታግኛላችሁ ። እነዚህም ፡ እባቦች ፡ ርስ ፡ በራሳቸው ፡ ተዋልደው ፡ የሚራቡ ፡ ኹነው ፡ ታዩዋችዋላችሁ ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

ይህም ፡ ስሙ ፡ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሰው ፡ አሁን ፡ የገለጽነውን ፡ ሐሳብ ፡ የተናገረበት ፡ ምክንያት ፡ ሕይወት ፡ በገዛ ፡ ራሷ ፡ የምትፈጠር ፡ መኾኗን ፡ ለማስረዳት ፡ ነው ። ከዚህም ፡ ሰው ፡ በቀር ፡ ሌሎችም ፡ እንደዚሁ ፡ ሕይወት ፡ በገዛ ፡ ራሷ ፡ ለመገኘት ፡ እንደምትችል ፡ በመግለጽ ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የጆንስ ፡ HAECKEL, BASTIN, POUCHET... የተባሉት ፡ ናቸው ።

ለምሳሌ ፤ የመጀመሪያው ፡ ስሙ ፡ አሁን ፡ የተጠቀሰው ፡ ሰው ፡ ከበድን ፡ ነገር ፡ ሕይወት ፡ ወዳለው ፡ ነገር ፡ መሸጋገሪያ ፡ የሚኾን ፡ እንደ ፡ ፕሮቶፕላዝም ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ አግኝተናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ፍጹም ፡ ፕሮቶፕላዝምም ፡ እንኳ ፡ ባይኾን ፤ የመጀመሪያው ፡ ደረጃ ፡ ነው ። ደንበኛው ፡ ፕሮቶፕላዝምም ፡ ከዚህ ፡ እየተሻሻለ ፡ የሚመጣ ፡ ሲኾን ፡ ሕይወት ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ እየተሻሻለ ፡ ከመጣው ፡ ከደንበኛው ፡ ፕሮቶፕላዝም ፡ የምትፈጠር ፡ ናት ። በዚህ ፡ ሕይወት ፡ እንደዚሁ ፡ ያለ ፡ ፈጣሪ ፡ ከበድን ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ቅጥ።

በቀለ ፡ ለመገኘት ፡ የምትችል ፡ ናት ፡ ሲል ፡ ያስተምር ፡ ነበር ። ይህንንም ፡ ዐይነት ፡ ቃል ፡ በማስተማር ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሁከት ፡ አንሥቶ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ይነገራል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ (እሱም ፡ የተገኘው ፡ ከውቅያኖስ ፡ ውስጥ ፡ ነበር ፡ ይባላል ፡) እንዳለው ፡ ሳይኾን ፡ አንድ ፡ የተለመደ ፡ ተርታ ፡ የኾነ ፡ የቅጠልና ፡ የሌላ ፡ ዐይነት ፡ ጥራጊ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ተገኘ ። ያን ፡ ጊዜም ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ መኾኑ ፡ እንደ ፡ ተረጋገጠ ፤ በዚህ ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ ብዙ ፡ ሣቅ ፡ ኾነ ። ከሊቃውንቱም ፡ ተራ ፡ ወጥቶ ፡ በሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ ስንኳ ፡ ሳይቀር ፡ በየስብሰባው ፡ ኹሉ ፡ «የሄይከል ፡ ዲስከቨር ፡» እየተባለ ማፌገ፣ ኾነ ። ይህም ፡ ደግሞ ፡ የሚካድ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ምክንያቱም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ተናግሮ ፤ ያ ፡ የተናገረው ፡ ነገር ፡ በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ይዘለትና ፡ እንደ ፡ እውነትም ፡ ተቈጥሮ ፡ ሳለ ፤ በኋላ ፡ ሐሰትነቱ ፡ ሲገለጽ ፡ መጀመሪያ ፡ ላይ ፡ የፈጠረውን ፡ አድናቆትና ፡ ክብር ፡ ያኸል ፡ መሣቂያና ፡ መሣለቂያ ፡ መኾኑ ፡ የማይጠረጠር ነው ። የዚህን ፡ ዐይነትም ፡ ነገር ፡ ምሳሌ ፡ ብንፈልግ ፤ ከሊቀ ፡ ጠበብት ፡ አክሊለ ፡ ብርሃን ፡ ወልደ ፡ ቂርቆስ ፡ በተጻፈው ፡ «የፈላስፎች ፡ ታሪክና ፡ ሥራ ፡» በሚለው ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ገጽ ፡ ፵፰ ፡ ታይቶ ፡ ብራሄ ፡ በተባለው ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ የደረሰውን ፡ ነገር ፡ ለመመልከት ፡ ይቻላል ።

ይኹን ፡ እንጂ ፤ ይህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ነገር ፡ ሐሰት ፡ ኾኖ ቢገኝም ፤ ይኸንኑ ፡ ሐሳባቸውን ፡ ለመተው ፡ ያልፈቀዱ ፡ ኹሉ ፡ በዚህ ፡ ቢሸነፉም ፡ ሌላ ፡ መንገድ ፡ ለውጠው ፡ ለሕይወት ፡ አስፈላጊዎቹ ፡ ነገሮች ፡ ካሉ ፡ ዘንድ ፡ ሕይወት አሁንስ ፡ ቢኾን ፡ ልትፈጠር ፡ የማይቻልበት ፡ ምን ፡ ምክንያት ፡ አለ ? በማለት ፡ ይከራከሩ ፡ ጀመር ። ነገር ፡ ግን ፡ ይቻል ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ይኸንኑ ፡ ነገር ፡ አድርገው ፡ እንዲያሳዩ ፡ ተጠይቀው ፤ ብዙም ፡ ቢደክሙ ፡ ሳይኾንላቸው ፡ ቀረ ። ለዚህ ፡ ኹሉ ፡ የፓስተር ፡ (በሊዚህ ፡ ሰው ፡ ሐሳብ ፡ ወደ ፊት ፡ በሰፊው ፡ እንናገራለን ፡) ቃል ፡ ብቻ ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ ቀረ ። ይኸውም ፡ ሕይወት ፡ ከሕይወት ፡ ብቻ ፡ ልትገኝ ፡ ይቻላል ። ከዚህም ፡ ሌላ ፡ መንገድ ፡ የለም ፡ ሲል ፡ የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ እውነት ፡ መኾኑ ፡ ተረጋገጠ ። በዚህም ፡ ታላቅ ፡ ሰው ፡ ምርመራና ፡ ውሳኔ ፡ ከጥንት ፡ omne vivum ex vivo የተባለው ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ ጸደቀ ። ነገር ፡ ግን ፡ መቼ ፡ ነገሩ ፡ በዚህ ፡ ያልቅና ! እንዲሁም ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ፈጥረው ፡ ሐሳባቸውን ፡ ለማጽደቅ ፡ ተነሡ ። እነሆ ፡ ገሚሶቹ ፡ ምን ፡ ብለው ፡ ይከራከሩ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ እንመልከት ።

ሕይወት ፡ መጀመሪያ ፡ የላትም ። በምድር ፡ ላይ ፡ ያልነበረችበት ፡ ዘመን ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ርግጥ ፡ ቢኾንም ፡ እንኳ ፡ በሌሎች ፡ ከዋክብት ፡ ውስጥ ፡ ከጥንት ፡ ጀምሮ ፡ የነበረች ፡ ነገር ፡ ናት ። በኋላም ፡ ወደ ፡ መሬት ፡ መጥታ ፡ ተራባች ፡ ያልነበረችበት ፡ ዘመንም ፡ ቢኖር ፤ ይህ ፡ የኾነው ፡ በምድር ፡ ላይ ፡ እንጂ ፤ ከሌሎች ፡ ዓለማት ፡ ዘንድ ፡ ጥንቱንም የነበረች ፡ ናት ። ከዚያም ፡ ወደዚህ ፡ ወደ ፡ እኛ ፡ ጥላኔት ፡ የመጣችው ፡ አንድ ፡ ዘመን ፡ በምድር ፡ ላይ ፡ (ወደ ፡ ምድር ፡) ይወድቁ ፡ በነበሩት ፡ ሜቴኦርስ ፡ በተባሉት ፡ ከሰማይ ፡ ከዋክብት ፡ እየተከፈሉ ፡ ይወርዱ ፡ በነበሩት ፡ የሰማይ ፡ አካላት ፡ በኩል ፡ ነው ። ከመሬት

ትም ፡ ላይ ፡ እንዳረፈች ፡ ወዲያው ፡ ተስማሚ ፡ የኾነ ፡ ስፍራና ፡ አየር ፡ በማግኘቷ ፡ ለመራባት ፡ ቻለች ። ቀስ ፡ በቀስም ፡ ምድር ፡ በተንቀሳቃሽ ፡ ፍጥረቶች ፡ ተመላች ።

እነሆ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ያቀረቡ ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ተገኝተዋል ። ሕይወትም ፡ ጥንቱን ፡ ነበረች ፡ ብለው ፡ ለመናገር ፡ የወደዱበትም ፡ ምክንያት ፡ እግዚአብሔር ፡ የማያስፈልግ ፡ መኾኑንና ፡ እንደዚችው ፡ እንደ ፡ ሕይወት ፡ ኹሉ ፤ መላው ፡ ዓለምም ፡ በራሱ ፡ ሊፈጠር ፡ እንደሚችል ፡ ለማመልከት ፡ ነው ።

አሁን ፡ ስለዚህችው ፡ ስለ ፡ መጀመሪያዬቱ ፡ ሕይወት ፡ አፈጣጠር ፡ ስለ ፡ ተገለጹት ፡ ሐሳቦች ፡ የምንሰጠው ፡ ፍርድ ፡ አለን ። ይኸውም ፡ በእውነቱ ፡ ሕይወት ፡ በራሷ ፡ ለመፈጠሯ ፡ እንደ ፡ ማስረጃ ፡ ኾነው ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ፍጹም ፡ ስሕተትን ፡ የተመሉ ፡ ናቸው ።

ሕይወትን ፡ በገዛራሷ ፡ እንደ ፡ ተገኘች ፡ አድርጎ ፡ ከመናገር ፡ ይልቅ ፤ ከእግዚአብሔር ፡ እንደ ፡ ተፈጠረች ፡ መናገር ፡ የቀና ፡ ሐሳብ ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። እንዲህ ፡ ያለውም ፡ ሐሳብ ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሐሳብ ፡ ጋራ ፡ የሚስማማ ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ ታላላቅ ፡ ሳይንቲስቶችም ፡ ያጸደቁት ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

በእውነቱ ፡ ታላላቅ ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ሕይወት ፡ ከሕይወት ፡ እንጂ ፡ ከበድን ፡ ነገር ፡ እንደዚሁ ፡ በገዛ ፡ ራሷ ፡ ለመገኘት ፡ እንደማትችል ፡ ብዙ ፡ ማስረጃ ፡ እየሰጡ ፡ ገልጸዋል ። ይህንንም ፡ ዐይነት ፡ ተቃዋሚ ፡ ሐሳብ ፡ ከሊቃውንቱ ፡ በኩል ፡ መጀመሪያ ፡ የተናገረና ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተሰቀሱት ፡ የጥንት ፡ ሰዎችም ፡ እንዳሰቡት ፡ በበሰበሰ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፤ ማለት ፡ ከሥጋም ፡ ከቅጠላ ፡ ቅጠልም ፡ ከጭቃም ፡ ሕይወት ፡ በገዛ ፡ ራሷ ፡ እንደምትፈጠር ፡ አድርገው ፡ የጠቀሱትን ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተት ፡ መኾኑን ፡ በመጀመሪያ ፡ ያረጋገጠ ፡ FREDI የተባለ ፡ አንድ ፡ ሊቅ ፡ ሐኪም ፡ ነው ። ርሱም ፡ ሕይወት ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ቢኾን ፡ በራሷ ፡ ልትፈጠር ፡ አትችልም ። ማናቸውም ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ እንደዚያው ፡ ሕይወት ፡ ካለው ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ሊፈጠር ፡ ይችላል ፡ ሲል ፡ ሐሳብ ፡ አቀረበ ። ይህንንም ፡ ሐሳቡን ፡ በሚገባ ፡ ለማስረዳት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ሙከራ ፡ አደረገ ። ሙከራውም ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ ሐሳቡን ፡ አጽድቆለት ፡ ተገኘ ። ይህም ፡ ሊቅ ፡ ሙከራውን ፡ ከማድረጉ ፡ በፊት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ አጭር ፡ ዐይነት ፡ ንግግር ፡ ከብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ፊት ፡ ቀርቦ ፡ ተናገረ ።

ማናቸውም ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ ፍጡር ፡ እንዲሁ ፡ ሕይወት ፡ ከሌለው ፡ ነገር ፡ ሊፈጠር ፡ አይችልም ። ብዙ ፡ ጊዜም ፡ በሥጋና ፡ በወተት ፡ በሌሎችም ፡ ነገሮችውስጥ ፡ ሕይወት ፡ ያላቸው ፡ ፍጥረቶች ፡ ሲፈጠሩ ፡ ብንመለከትም፤ ይህ ፡ የሚኾነው ፡ በዚያ ፡ በሥጋውና ፡ በወተቱ ፡ ላይ ፡ ሕዋሳት ፡ ዐርፈው ፡ እንቁላላቸውንም ፡ ከዚያው ፡ በመተው ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ እየተፈጠሩ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ በርግጥ ፡ እንዲሁ ፡ ኾኖ ፡ አይደለም ። በእነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ሕዋሳት ፡ ካልተቀመጡባቸው ፡ በውስጣቸው ፡ እንዳች ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሊፈጠር ፡ አይችልም ፡ ሲል ፡ መጀመሪያ ፡ ሐሳቡን ፡

ገለጸ ። ይህንንም ፡ ሐሳብ ፡ እንደ ፡ ተናገረ ፡ ወዲያው ፡ ለመከራ ፡ እንድ ፡ እንደ ፡ ጀበና ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ወስዶ ፡ ንጹሕ ፡ ሥጋ ፡ በውስጡ ፡ እስቀመጠ ። ወዲያውም ፡ የዕቃውን ፡ አፍ ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ባንድ ፡ ዐይነት ፡ ክዳን ፡ ሸፈነው ። ወደ ፡ ውስጥ ፡ የሚገባውም ፡ አየር ፡ የተሸከማቸው ፡ ሕዋሳት ፡ ከውጭ ፡ እየሞቱ ፡ ሲቀሩ ፡ ራሱ ፡ ንጹሕ ፡ የሆነው ፡ አየር ፡ ብቻ ፡ እየተጣራ ፡ እንዲገባ ፡ ዐይነት ፡ አደረገ ። ጳላም ፡ ትል ፡ ይሠራ ፡ እንደሆነ ፡ ተብሎ ፡ ብዙ ፡ ቀን ፡ በጠበቅ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ሳይሆን ፡ ቀረ ። በዚህ ፡ ይኸው ፡ ሊቅ ፡ ያቀረበው ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ መሆኑ ፡ ተረጋገጠ ።

ነገር ፡ ግን ፡ ብዙዎች ፡ አሁንም ፡ ሐሳባቸውን ፡ ለመተው ፡ አልፈቀዱም ። ይኸ ንጉ ፡ ሁከታቸውን ፡ በበለጠ ፡ አኳኋን ፡ ይቀጥሉ ፡ ጀመር ።

ያን ፡ ጊዜም ፡ ሌሎች ፡ እንደዚሁ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ SPALLANZANI (አ. ኤ. እ. 1728-1799 ዓ. ም.) SCHULTZE (አ. ኤ. እ. 1796-1855 ዓ. ም.) ሌሎችም ፡ እነርሱን ፡ የመሰሉ ፡ ብዙዎች ፡ በነገሩ ፡ ገብተው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መከራዎችን ፡ በማድረግ ፡ ሕይወት ፡ ከየምናምኑ ፡ እንደዚሁ ፡ በገዛ ፡ ራሷ ፡ ልትገኝ ፡ ይቻላል ፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ ርግጠኛ ፡ በሆነ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እንዳለፈው ፡ ተቃውሞት ። እነዚህም ፡ ሰዎች ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደተመለከተው ፡ ዐይነት ፡ መከራ ፡ አደረጉ ።

መጀመሪያ ፡ ራሳቸው ፡ በፈላ ፡ ውሃ ፡ ደኅና ፡ አድርገው ፡ አጥበው ፡ አንድ ፡ ንጹሕ ፡ የሆነ ፡ ዕቃ ፡ አዘጋጁ ። በጳላም ፡ አንድ ፡ ቍራጭ ፡ ሥጋ ፡ ወስደው ፡ ምናልባት ፡ ይህም ፡ በውስጡ ፡ የደበቀው ፡ ሕዋስ ፡ ይኖር ፡ እንደሆነ ፡ ብለው ፡ እጅግ ፡ በፈላ ፡ ውሃ ፡ ውስጥ ፡ እሱንም ፡ ወስደው ፡ ቀቀሉት ። ይህንንም ፡ ካደረጉ ፡ በኋላ ፡ ይኸንኑ ፡ ሥጋ ፡ ወስደው ፡ በዚያ ፡ ባሰናዱት ፡ ንጹሕ ፡ ዕቃ ፡ ውስጥ ፡ አኖሩት ። ወደዚህ ፡ ዕቃም ፡ የሚዘልቀው ፡ አየር ፡ ከማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ ሕዋስ ፡ ንጹሕ ፡ እንዲሆን ፡ የዕቃውን ፡ አፍ ፡ እስኪቀላ ፡ ድረስ ፡ አጋሉት ። ይህንንም ፡ ሲያደርጉ ፡ ማናቸውም ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ከዚያው ፡ ከውጭ ፡ እየሞተ ፡ ሲቀር ፡ ሕይወት ፡ ያልተሸከመው ፡ ያው ፡ ንጹሕ ፡ አየር ፡ ብቻ ፡ የሚገባ ፡ ሆነ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የዕቃውን ፡ አፍ ፡ ደኅና ፡ አድርገው ፡ ከደኑት ፡ እሳቱንም ፡ ከዚያ ፡ በኋላ ፡ አጠፉት ። ይህንንም ፡ ካደረጉ ፡ በኋላ ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ይፈጠር ፡ እንደሆነ ፡ ብለው ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ወስነው ፡ ቢጠባበቁት ፡ አንዳች ፡ ሕይወት ፡ ሳይፈጠር ፡ ቀረ ።

ይኸን ፡ እንጂ ፤ ሕይወት ፡ በራሷ ፡ እንደዚሁ ፡ ካንድ ፡ በድን ፡ ነገር ፡ ትፈጠራለች ፡ ለሚለው ፡ ሐሳብ ፡ እየደጋገመ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መከራዎችን ፡ በማድረግ ፡ የመጨረሻውን ፡ ብትር ፡ የሰጠና ፡ ይህም ፡ ነገር ፡ ከዚያን ፡ ጊዜ ፡ ወዲህ ፡ ርግጠኛ ፡ ሆኖ ፡ እንዲቀር ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ ያስረዳ ፡ ፓስተር ፡ የተባለው ፡ የፈረንሳይ ፡ ሊቅ ፡ ነው ። ይህም ፡ ሰው ፡ ከዚህ ፡ ክርክርና ፡ ጭቅጭቅ ፡ ውስጥ ፡ ሳይገባ ፡ ተሸሽጎ ፡ ድምፁን ፡ ሳያሰማ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ቂይቶ ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ የገባው ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ባለው ፡ ምክንያት ፡ ነው ።

እ. ኤ. አ. ባ1822 ዓ. ም. ፡ ላይ ፡ POUCHET የተባለ ፡ እንድ ፡ የዙአሎጂ ፡ መምህር ፡ የሆነ ፡ ሰው ፡ ተነሥቶ ፡ ሕይወት ፡ እንደዚሁ ፡ በገዛ ፡ ራሷ ፡ ጎይል ፡ ካንድ ፡ በድን ፡ ከሆነ ፡ ነገር ፡ ልትፈጠር ፡ ይቻላል ፤ ይህንንም ፡ ራሴ ፡ የተመለከትሁትና ፡ ያረጋገጥሁት ፡ ነገር ፡ ነው ። ሲል ፡ በአደባባይ ፡ ያስተምር ፡ ጀምሮ ። ንግግሩንም ፡ በመቀጠል ፡ መከራ ፡ ያደረግሁባቸውን ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ከማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ የውጭ ፡ ሕይወት ፡ እንዲጠበቁ ፡ አድርጌ ፡ ብዙ ፡ ደክሜ ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ የሞከርሁባቸውን ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ሥጋም ፡ ሆነ ፡ ወተት ፤ ሣርም ፡ ሆነ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ቅጠላ ፡ ቅጠል ፡ ከንጹሕ ፡ አየር ፡ በቀር ፡ አንድም ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ እንዳያርፍባቸውና ፡ እንዳይገናኛቸው ፡ በማለት ፡ በፈላም ፡ ውሃ ፤ ደግሞም ፡ በእሳትም ፡ እጅግ ፡ ተከላክዬ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ባደርግም ፡ እነዚያ ፡ የሞከርሁባቸው ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ከመሞቅሞቅና ፡ ሕይወትም ፡ ከመፍጠር ፡ አላቆሙም ፡ ሲል ፡ ከቀን ፡ ወደ ፡ ቀን ፡ ኹከት ፡ ማንሣቱን ፡ እየቀጠለ ፡ ሄደ ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ እንደነ ፡ DE QUATREFAGES, PAYEN ሌሎችም ፡ እነርሱን ፡ የመሰሉ ፡ ታላላቅ ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ተነሥተው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መከራዎችን ፡ እያደረጉ ፡ ስሕተቱንም ፡ ቢያስረዱት ፡ መሸነፉን ፡ የማይቀበል ፡ ሆነ ። እንዲያውም ፡ ይልቁንም ፡ ከበፊቱ ፡ የበለጠ ፡ ኹከት ፡ እየፈጠረ ፡ ሄደ ። ከእርሱም ፡ ጋራ ፡ JOLY እና ፡ MUSSET የተባሉ ፡ ሰዎችም ፡ አብረው ፡ ኹነው ፡ ይከራከሩ ፡ ጀመር ። በዚህም ፡ ሁኔታ ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሊመለሱ ፡ የማይቻል ፡ ሆነ ። ያን ፡ ጊዜም ፡ የፓሪስ ፡ አካዳሚ ፡ በጥቅም ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ እንዲነጋገሩበትና ፡ በቂም ፡ የሆነ ፡ መልስ ፡ እንዲገኝለት ፡ በማለት ፡ አንድ ፡ የመሰብሰቢያ ፡ ቀን ፡ ወሰነ ። በዚህም ፡ ስብሰባ ፡ ላይ ፡ አጥጋቢውን ፡ መልስ ፡ ለሚሰጥ ፡ ሰው ፡ ከትልቅ ፡ ምስጋና ፡ ጋራ ፡ አንድ ፡ የክብር ፡ መዳሊያ ፡ አካዳሚው ፡ የሚያበረክት ፡ መሆኑን ፤ ይህም ፡ ባንድነት ፡ በተጨማሪ ፡ ተገለጸ ። ፓስተርም ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ነው ፡ ከስብሰባው ፡ ውስጥ ፡ የገባውና ፡ አካዳሚው ፡ ያዘጋጀውንም ፡ ሽልማት ፡ ለመቀበል ፡ የታደለው ። ይህም ፡ ሰው ፡ በቂ ፡ የሆኑ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መከራዎችን ፡ እያከታተለ ፡ በማድረግ ፡ ጥቅም ፡ እንደ ፡ ገና ፡ እንዳይነሣ ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ የመጨረሻ ፡ ውሳኔ ፡ አደረገለት ።

የሰጠው ፡ መልስና ፡ ያደረገው ፡ መከራ ።

ይህ ፡ ሊቅ ፡ መከራ ፡ ከማድረጉ ፡ በፊት ፡ ከዚያ ፡ ተሰብስበው ፡ ለነበሩት ፡ ኹሉ ፡ ሊቃውንት ፡ ኹለት ፡ ምልክቶችን ፡ የሚጠቅስ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ አጭር ፡ ንግግር ፡ አደረገ ።

ሕይወት ፡ የሌለበት ፡ አየር ፡ በሥጋም ፡ ላይ ፡ ሆነ ፡ ወይም ፡ በሌላ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ አንዳች ፡ የመሞቅሞቅ ፡ መልክ ፡ አይፈጥርም ። ይህ ፡ የሚሆነው ፤ ማለት ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ የሚሞቀውና ፡ ከዚያም ፡ በኋላ ፡ ሕይወት ፤ ያው ፡ ሕይወት ፡ ያላቸው ፡ ነገሮች ፡ የሚፈጠሩበት ፡ አየንጹሕ ፡ ሳይሆን ፡ ሲቀር ፡ ነው ። ሕይወት ፡ ካለው ፡ ነገር ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ እንዲሁ ፡ በባዶ ፡ ልትፈጠር ፡ አይቻልም ። በየሥጋውና ፡ በየወተቱ ፡ በሌላውም ፡ ኹሉ ፡ በበሰ

በሰው ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ነፍስ ፡ ያላቸው ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ፍጥረቶች ፡ ተፈጥረው ፡ የምናገኘው ፡ ከውጭ ፡ ነፍሳዊ ፡ ፍጥረቶች ፡ ተቀምጠውበት ፡ ከዚያም ፡ ዕንቁላላቸውን ፡ ጥለውበት ፡ ስለሚገኝ ፡ ነው ። ከእነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፤ ማለት ፡ ከየሥጋውም ፡ ከየወተቱም ፡ ሕይወት ፡ ያላቸው ፡ ነገሮች ፡ ሲፈጠሩ ፡ የምናገኘው ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ይህን ፡ ሹሉ ፡ ሊያደርጉ ፡ የሚችሉ ፡ እኛ ፡ በባዶ ፡ ዐይናችን ፡ ልናያቸው ፡ የማይችሉን ፡ በብዙ ፡ የሚቈጠሩ ፡ ጀርሞች ፡ በአየር ፡ ላይ ፡ ይገኛሉ ። የምንሞክርበትም ፡ ሥጋ ፡ ወይም ፡ ወተት ፡ ሕዋሳት ፡ ከሌሎችና ፡ ከንጹሕ ፡ አየር ፡ ጋራ ፡ ብቻ ፡ እንዲገናኝ ፡ ካደረግነው ፡ በነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሊፈጠር ፡ እንደማይችል ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ።

ከነዚህ ፡ ከምንሞክርባቸው ፡ ነገሮች ፡ ጋራ ፡ የሚገናኘው ፡ አየር ፡ ብቻ ፡ ከማናቸውም ፡ የሕዋስ ፡ ዐይነት ፡ በርግጥ ፡ ንጹሕ ፡ መኾን ፡ አለበት ። ስለዚህ ፡ አየሩን ፡ ሹሉ ፡ ጊዜ ፡ መሰለል ፡ ያስፈልጋል ። ንጹሕ ፡ መሰሎ ፡ ቢታየንም ፡ በውስጡ ፡ የሚሸከማቸው ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ ብዙዎች ፡ ናቸው ። በዚህ ፡ አኳኋን ፡ አየሩ ፡ ንጹሕ ፡ ከኾነ ፡ በምንም ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ሕይወት ፡ አይፈጠርም ። ነገሩም ፡ እንደዚያው ፡ እንደ ቀድሞው ፡ ንጹሕ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ይቀራል ። በውስጡም ፡ አንዳች ፡ ትል ፡ አይሠራም ። እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በአየሩ ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ጥንቃቄ ፡ ሳናደርግ ፡ እንደዚሁ ፡ ትተነው ፡ ከላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ እንድም ፡ ዐይነት ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሳይፈጠር ፡ የሚቀርበትም ፡ ጊዜ ፡ አለ ። ይህ ፡ እንዴት ፡ ኾነ ፡ ብሎ ፡ ለሚጠይቅም ፡ ሰው ፡ መልሱ ፡ አጭር ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ አየር ፡ በውስጡ ፡ በቂ ፡ ሕዋሳት ፡ አይዝም ። ያንድ ፡ ስፍራ ፡ አየር ፡ ብዙ ፡ ሕዋሳት ፡ ተሸክሞ ፡ እንደ ፡ ኾን ፤ ያንድ ፡ ሌላ ፡ ስፍራ ፡ አየር ፡ ደግሞ ፡ ፈጽሞ ፡ ለማለትም ፡ እንኳ ፡ ባይቻል ፤ በጣም ፡ ጥቂቶችን ፡ ብቻ ፡ ይዞ ፡ ይገኛል ። እነዚህም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሕይወት ፡ ለመፍጠር ፡ የማይበቁ ፡ ኾነው ፡ ይገኛሉ ።

እነሆ ፡ ይህ ፡ ሊቅ ፡ መጀመሪያ ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ሐሳብ ፡ አቀረበ ። በኋላም ፡ ንግግሩን ፡ እንደ ፡ ጨረሰ ፡ ሐሳቡን ፡ ለማረጋገጥ ፡ እያከታተለ ፡ በብዙ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ መከራ ፡ አደረገ ። ይኸውም ፡ ማናቸውንም ፡ ዐይነት ፡ ጥርጣሬ ፡ ለማጥፋት ፡ ነው ። ለዚህም ፡ ሥራ ፡ አስፈላጊው ፡ ሹሉ ፡ ነገር ፡ ዕቃም ፡ እሳትም ፡ ተሞካሪውም ፡ ነገር ፡ እንዲቀርቡለት ፡ አዘዘ ። ወዲያውኑም ፡ መከራውን ፡ በወተት ፡ በደም ፡ በሥጋ ፡ በቅጠላ ፡ ቅጠል ፡ አደረገ ። ይህንንም ፡ ሹሉ ፡ እንዳደረገ ፡ በመጨረሻ ፡ ላይ ፡ ያው ፡ እንደ ፡ ተናገረው ፡ ኾኖ ፡ ተገኘ ። መጀመሪያ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ነገሮች ፡ በተራ ፡ እየወሰደ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የሙቀት ፡ ደረጃ ፡ ባለው ፡ ፍልውሃ ፡ ውስጥ ፡ ነክሮ ፡ ቀቀላቸው ። በውስጣቸው ፡ የተደበቁ ፡ ሕዋሳት ፡ ቢኖሩም ፡ እንደሚሞቱ ፡ በደንብ ፡ ካረጋገጠ ፡ በኋላ ፤ የሚቀመጡበትንም ፡ ዕቃ ፡ እንደዚሁ ፡ በፍል ፡ ውሃ ፡ ውስጥ ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ አጠራው ፤ ወዲያውኑም ፡ እነዚህን ፡ በዚህ ፡ በፈላ ፡ ውሃ ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ያጠራቸውን ፡ ነገሮች ፡ ወስዶ ፡ ከዕቃው ፡ ውስጥ ፡ አስቀመጣ

ቸው ። ቀደም ፡ ብሎም ፡ ለዕቃው ፡ አፍ ፡ መክደኛ ፡ የሚኾን ፡ እንደ ፡ ወንፊት ፡ ያለ ፡ ብዙ ፡ ቀዳዳዎች ፡ ያሉት ፡ አንድ ፡ የብረት ፡ መግጠሚያ ፡ ነገር ፡ አዘጋጅቶለት ፡ በለ ፡ ነበር ፤ በሱ ፡ በኩል ፡ ወደ ፡ ዕቃው ፡ ውስጥ ፡ የሚገባውም ፡ አየር ፡ በውስጡ ፡ ሕዋሳት ፡ ይዞ ፡ እንዳይገባ ፡ በማለት ፡ ፍም ፡ እስኪመስል ፡ ድረስ ፡ አጋለው ።

ይህንንም ፡ ሹሉ ፡ ጥንቃቄ ፡ ካደረገ ፡ በኋላ ፤ አየሩን ፡ ለቀቀው ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ሕዋስ ፡ በድኑን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እንጂ ፡ ከነሕይወቱ ፡ ወደዚያ ፡ ሥጋው ፡ ወይም ፡ ወተቱ ፡ ወዳለበት ፡ ዕቃ ፡ ውስጥ ፡ በደኅና ፡ ሊያልፍ ፡ እንደማይችል ፡ አድርጎ ፡ ሹሉን ፡ ነገር ፡ በጥንቃቄ ፡ ካዘጋጀ ፡ በኋላ ፤ እስቲ ፡ እንግዲህ ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ በዚያ ፡ በዕቃው ፡ ውስጥ ፡ ባሉት ፡ ንጹሕ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ሊፈጠር ፡ ይቻል ፡ እንደኾን ፡ እንመልከት ፤ ብሎ ፡ እሳቱን ፡ አጥፍቶ ፡ ዕቃውን ፡ ከድኖ ፡ ብዙ ፡ ቀናትና ፡ ወራት ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ ሹኔታ ፡ አስጠበቀው ። ነገር ፡ ግን ፡ ለሌላው ፡ ጊዜ ፡ በየደቂቃውና ፡ በየሰዓቱ ፡ ውስጥ ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቶቹ ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፡ ይፈለፈሉ ፡ የነበሩት ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ አሁን ፡ ምንም ፡ ሊፈጠሩ አልቻሉም ። ግን ፡ ተከራካሪዎቹ ፡ ይህን ፡ ሹሉ ፡ ሲያደርግ ፡ እየተመለከቱ ፡ መሸነፋቸውን ፡ የማያምኑ ፡ ኾነው ፡ ባያቸው ፡ ጊዜ ፤ ወዲያው ፡ በሊቃውንቱ ፡ ፊት ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸው ፡ የሚከራከሩት ፡ ለዎች ፡ የሚፈልጉትን ፡ ነገር ፡ አቅርበውለት ፡ ይህንኑ ፡ ሊያሳያቸውና ፡ ሊያረጋግጥላቸው ፡ እንደሚችል ፡ ገልጾ ፡ ተናገረ ።

ከዚህም ፡ በኋላ ፡ ማናቸውንም ፡ ጥርጣሬ ፡ ለማስቀረትና ፡ ነገሩንም ፡ በበለጠ ፡ አኳኋን ፡ ለማረጋገጥ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ስሙ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሰው ፡ በፍል ፡ ውሃም ፡ ኾነ ፡ በእሳት ፡ ተጠንቅቆ ፡ መከራ ፡ ያደረገባቸውና ፡ ሕዋሳትም ፡ እንዳያርፉባቸው ፤ አየሩንም ፡ ጭምር ፡ ተጠንቅቆለት ፡ ሳለ ፡ ይህ ፡ ሹሉ ፡ ሲኾን ፡ ሕይወት ፡ በነዚያ ፡ በሞከረባቸው ፡ ነገሮች ፡ ሹሉ ፡ ከመፈጠር ፡ እንዳላቆመች ፡ ጥርጣሬውን ፡ የገለጸባቸውን ፡ ነገሮች ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ወስዶ ፡ ቢሞክርባቸው ፡ እንደዚያው ፡ እንደ ፡ በፊተኛው ፡ ኾኖ ፡ ተገኘ ። ይኸውም ፡ ሕይወት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሳይፈጠርባቸው ፡ ቀረ ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ ስሙ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሰው ፡ ባደረገው ፡ መከራ ፡ ሹሉ ፡ የተሳሳተበትንና ፡ በቂ ፡ ጥንቃቄም ፡ ሳያደርግ ፡ ያለፋቸውን ፡ ምልክቶች ፡ ሹሉ ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ጠቅሶ ፡ አስረዳ ። ስሕተቱንም ፡ ሲጠቅስ ፡ መጀመሪያ ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ መከራ ፡ ያደርግባቸው ፡ የነበሩትን ፡ ነገሮች ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ በፍል ፡ ውሃም ፡ ኾነ ፡ በእሳት ፡ አቃጥሎ ፡ በውስጣቸው ፡ ያሉትን ፡ ሕዋሳት ፡ ለማጥፋት ፡ አስፈላጊውን ፡ ጥንቃቄ ፡ እንዳላደረገ ፡ አስረዳ ።

ሹሉተኛም ፡ ደግሞ ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ አጋጣሚ ፡ የሚሞክርባቸው ፡ አንዳንድ ፡ የሣርና ፡ የቅጠል ፡ ዐይነቶች ፡ በውስጣቸው ፡ የያዙዋቸው ፡ ሕዋሳት ፡ ከአደጋ ፡ የሚከላከልላቸው ፡ እንደ ፡ ልብስ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ እንዳላቸው ፡ አስረዳ ። ወዲያውም ፡ ንግግሩን ፡ በመቀጠል ፤ እነዚህን ፡ ሕዋሳት ፡ ልብሳቸውን ፡ ዘልቆ ፡ ለማቃጠልና ፡ ለማጥፋት ፡ በቂ ፡ ድካም ፡ እንደሚጠይቅ ፤ ይኸውም ፡ እነሱን ፡ ለማጥፋት ፡ ከመቶ ፡

ዲግሪ ፡ ሴንቲግሬድ ፡ በላይ ፡ የኾነ ፡ ሙቀት ፡ እንደሚያስፈልግ ፡ አመለከተ ። በዚህም ላይ ፡ ደግሞ ፡ ይህንን ፡ ያኸል ፡ ሙቀት ፡ ሰጥቶ ፡ ብዙ ፡ ሰዓት ፡ መቼትም እንደሚያስፈልግ ፡ ይህንንም ፡ በተጨማሪ ፡ ገልጾ ፡ አስረዳ ።

እንደዚህ ፡ ባለም ፡ ኹኔታ ፡ ሕይወት ፡ ከሕይወት ፡ እንጂ ፤ ካንድ ፡ በድን ፡ ነገር ፡ እንደዚህ ፡ በራሷ ፡ ልትገኝ ፡ እንደማይቻል ፡ አስረዳ ። እስከ ፡ ዛሬም ፡ ድረስ ፡ ይህ ፡ ትልቅ ፡ ሊቅ ፡ ለሰጠው ፡ መልስ ፡ በቂ ፡ የኾነ ፡ ተቃዋሚ ፡ ሐሳብ ፡ ያቀረበ ፡ አንድም ፡ ሰው ፡ አልተገኘም ። በመላ ፡ ታላላቅ ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ርሱ ፡ ያቀረበውን ፡ ሐሳብ ፡ አጽድቀውታል ። ዛሬ ፡ እንደ ፡ ቀድሞው ፡ ኹሉ ፤ ሕይወት ፡ ከበድን ፡ ነገር ፡ ትፈጠራ ለች ፡ ብሎ ፡ በቁም ፡ ነገር ፡ የሚናገር ፡ አንድ ፡ ስንኳ ፡ ትልቅ ፡ ሰው አይገኝም ። በዚህ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ እስከዚያን ፡ ዘመን ፡ ድረስ ፡ የነበረውን ፡ ክርክርና ፡ ብጥብጥ ፡ ኹሉ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ይኸው ፡ ሊቅ ፡ ዘግቶታል ።

አሁን ፡ ደግሞ ፡ እስቲ ፡ ሕይወት ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ዘንድ ፡ አልተፈጠረችም ። መጀመሪያውንም ፡ በሌሎች ፡ ዓለማት ፡ ውስጥ ፡ የነበረች ፡ ናት ። ያልነበረችበትም ፡ ዘመን ፡ የለም ። በምድር ፡ ላይ ፡ ግን ፡ ርግጥ ፡ ነው ፡ ያልነበረችበት ፡ ዘመን ፡ ይኖር ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከሌሎች ፡ ዓለማት ፡ ላይ ፡ ጥንቱንም ፡ ነበረች ፡ ወደሚለው ፡ ሐሳብ ፡ ተመልሰን ፡ እንመልከት ።

በእውነቱ ፡ ይህንንም ፡ ሐሳብ ፡ ደገና ፡ አድርገን ፡ ስንመለከተው ፡ ስሕተት ፡ ኾኖ ፡ እናገኘዋለን ። መጀመሪያ ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ ያቀረቡት ፡ ሰዎች ፡ ጥያቄውን ፡ እንጥቅቁት ፡ እንጂ ፡ ተፈላጊውን ፡ መልስ ፡ አልሰጡም ። ይኸውም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የተጠየቀው ፡ ነገር ፡ ሕይወት ፡ ከየት ፡ ወይም ፡ እንዴት ፡ አድርጋ ፡ እንደ መጣች ፡ አይደለም፤ ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ በገዛ ፡ ራሷ ፡ ልትፈጠር ፡ የሚችል ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ ፈጣሪ ፡ አላት? ይህ ፡ ነው ፡ ደንበኛው ፡ ጥያቄ ። ይኸውም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ዋናው ፡ የጥያቄው ፡ መልክ ፡ ዛሬ ፡ ሕይወት ፡ ከሕይወት ፡ ብቻ ፡ ልትገኝ ፡ የሚችል ፡ መኾኑ ፡ ከዚህ በላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ አኳኋን ፡ ከተረጋገጠ ፡ ዘንድ ፤ ያች ፡ የመጀመሪያዋ ፡ ሕይወት ፡ ከምን መጣች? የሚል ፡ ነው ። አሁን ፡ እንደ ፡ ተናገርነውም ፡ ሕይወት ፡ ከሌላ ፡ ዓለማት ፡ እንደ መጣች ፡ ሐሳብ ፡ ያቀረቡት ፡ ሰዎች ፡ ጥያቄውን ፡ አልመለሱትም ፤ ወደ ፡ ሌላ እንጥቅቁት ፡ ብቻ ፡ እንጂ ። ምክንያቱም ፡ ከሰማይ ፡ ወይም ፡ ከሌሎች ፡ ዓለማት ፡ ተገኘች ፡ ለሚለው ፡ ሐሳብ ፡ ከዚያስ ፡ ላይ ፡ እንዴት ፡ ተገኘች? በማለት ፡ መልሱን ፡ ልንጠይቅ ፡ ይቻላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህም ፡ ኹሉ ፡ ኾኖ ፡ ይህ ፡ ራሱ ፡ የተሰጠውም ፡ ሐሳብ ፡ ብዙ ፡ ስሕተት ፡ አለበት ።

መጀመሪያ ፡ ሕይወት ፡ ከሰማይ ፡ ከዋክብቶች ፡ ላይ ፡ እየተከፈሉ ፡ ከዚህ በፊት ፡ በመሬት ፡ ላይ ፡ እየወደቁ ፡ ከተገኙት ፡ ሜቲኦርስ ፡ በተባሉት ፡ በኩል ፡ ከሌሎች ፡ ዓለማት ፡ ዘንድ ፡ የመጣች ፡ ናት ፡ በማለት ፡ የቀረበው ፡ ሐሳብ ፡ አንደኛ ፡ እነዚህ ነገሮች ፡ በጎይል ፡ ተምዘግዝገው ፡ ወደ ፡ መሬት ፡ በሚወርዱበት ፡ ጊዜ ፡ በላያቸው ፡ ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሙቀት ፡ (ግለት ፡) ስለሚፈጠር ፡ በውስጣቸው ፡ ሕይወት ፡ ይዘውም ፡ እንኳ ፡

በኾን ፤ ያች ፡ ሕይወት ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ ሙቀት ፡ ውስጥ ፡ ከሞት ፡ ተርፋ ፡ ከመሬት ፡ ለመድረስ ፡ አትችልም ። ኹለተኛም ፡ እነዚህ ፡ የሕይወት ፡ ማጓጓዣ ፡ ኾነው የታሰቡት ፡ ነገሮች ፡ ለማናቸውም ፡ የሕይወት ፡ ዐይነት ፡ እንደኛውን ፡ አስፈላጊ ፡ የኾነውን ፡ ውሃ ፡ የተባለውን ፡ ነገር ፡ በውስጣቸው ፡ ይዘው ፡ አይገኙም ።

ሦስተኛ ፡ አንድ ፡ አድጎ ፡ ለእንስሳ ፡ የሚበቃ ፡ (የሚደርስ ፡) ዘር ፡ ፪፱ ፡ ዓመት ፡ ሊኖር ፡ አይችልም ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሊኾን ፡ ለመሬት ፡ ቅርብ ፡ ከኾነው ፡ ካንድ ፡ ፕላኔት ፡ እንኳ ፡ አንድ ፡ ሜቲኦር ፡ ወደ ፡ እኛ ፡ ለመድረስ ፡ ይኸው ፡ የተጠቀሰው ፡ የ፪፱ ፡ ዓመት ፡ ዘመን ፡ እንደሚያስፈልገው ፡ ተገምቷል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከከዋክብት ፡ ዘንድ ፡ የኾነ ፡ እንደኾን ፡ ደግሞ ፡ ይኸው ፡ የተጠቀሰው ፡ ነገር ፡ ካንዱ ፡ ለመሬት ፡ ቅርብ ፡ ከኾነው ፡ እንኳ ፡ ኮከብ ፡ ወደ ፡ መሬት ፡ ቢወረወር ፡ ስድሳ ፡ ሺሕ ፡ ዓመታት ፡ ያስፈልጉ ታል ፡ ይባላል ። አራተኛ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በወደቁት ፡ በነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ውስጥ ፡ አንድም ፡ የሕይወት ፡ ምልክት ፡ እንዳልተገኘ ፡ ርግጠኛ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ። አምስተኛም ፡ ሳይንቲስቶች ፡ በቀሩት ፡ በጠፈሩ ፡ ላይ ፡ ባሉት ፡ ኹሉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ከዋክብት ፡ ላይ ፡ የስፔክትሮስኮፕ ፡ ምርመራ ፡ ሲያደርጉ ፡ በምድር ፡ ላይ ፡ ያሉት የፍጥረት ፡ ሕጎች ፡ በሌሎቹም ፡ ዓለማት ፡ ላይ ፡ ያው ፡ መኾናቸውን ፡ አረጋግጠዋል ። ከዚያም ፡ ያሉት ፡ ዓለማት ፡ እንደ ፡ መሬት ፡ የቃጠሎ ፡ ዘመን ፡ የደረሰባቸው ፡ መኾኑ ፡ ግልጽ ፡ ኾኖ ፡ ይታያል ። ከነዚህም ፡ ውስጥ ፡ አንዳንዶቹ ፡ እስከ ፡ አሁንም ፡ ድረስ ፡ ነዲድነታቸው ፡ ያላቁመ ፡ እንደ ፡ ፀሐይ ፡ ያሉ ፡ ዓለማት ፡ ይገኛሉ ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ከኾነ ፤ ከዚያም ፡ ላይ ፡ በኾን ፡ ሕይወት ፡ በእሳት ፡ ውስጥ ፡ ለመኖር ፡ እንደማትችል ፡ ርግጠኛ ፡ ነገር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ከሌሎች ፡ ዓለማትም ፡ ላይ ፡ በኾን ፡ የእሳቱ ፡ ዘመን ፡ ባለፈ ፡ በኋላ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እንጂ ፤ ያን ፡ ዘመን ፡ አንድም ፡ የሕይወት ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ሊገኝ ፡ እንደማይቻል ፡ ይህ ፡ ለማንም ፡ የሚሰወር ፡ አይደለም ። ይህ ፡ ከኾነ ፡ በነዚያም ፡ ዓለማት ፡ ላይ ፡ የመጀመሪያዋ ፡ ሕይወት እንዴት ፡ እንደ ፡ ተገኘች ፡ መጠየቅ ፡ ግዴታ ፡ ይኾንብናል ። ምክንያቱም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ጠቀስነው ፡ ኹሉ ፤ ሕይወትን ፡ ከሌሎች ፡ ዓለማት ፡ እንደ መጣች ፡ ዐይነት ፡ አድርገው ፡ አስተያየት ፡ የሰጡት ፡ ሰዎች ፡ ጥያቄውን ፡ ከመሬት ፡ ወደ ፡ ሌሎች ፡ ዓለማት ፡ አዛወሩት ፡ እንጂ ፤ አልመለሱትም ።

እንግዲህ ፡ መጀመሪያ ፡ ሕይወት ፡ ያልነበረችበት ፡ ዘመን ፡ መኖሩ ፡ ርግጠኛ ፡ ነገር ፡ ኾኗል ። ይህንንም ፡ በእሳት ፡ ምክንያት ፡ አድርገን ፡ ጠቅሰነዋል ። ኹለተኛም ፡ ያልነበረችበት ፡ ዘመን ፡ ኖሮ ፡ በኋላ ፡ ስትገኝ ፡ ይህ ፡ በራሷ ፡ እንዳልኾነ ይህም አብሮ ፡ ተገልጿል ። ምክንያቱም ፡ በራሷ ፡ ተገኘች ፡ እንዳንል ፡ ከላይ ፡ በገለጽነው ፡ ሐሳብ መሠረት ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሊደረግ ፡ እንደማይቻል ፡ አረጋግጠናል ። ይኸውም ፡ ሕይወት ፡ ከሕይወት ፡ እንጂ ፡ ካንድ ፡ በድን ፡ ከኾነ ፡ ሕይወት ፡ ከሌለው ፡ ነገር ፡ ልትፈጠር ፡ እንደማይቻል ፡ እንደነ ፡ ፓስተር ፡ ያሉትን ፡ የታላላቅ ፡ ሊቃውንትን ፡ ሐሳብ ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ ጠቅሰናል ።

እንግዲህ ፡ ሕይወት ፡ መጀመሪያ ፡ ያላት ፡ ነገር ፡ ከኾነችና ፡ ነፍሳዊ ፡ ፍጥረቶችም ፡ የሚፈጠሩት ፡ እንደዚህ ፡ ከበድን ፡ ነገር ፡ ሳይኾን ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፤ ማለት ፡ ሕይወት ፡ ከሕይወት ፡ ከኾነ ፡ ዘንድ ፤ ወደ ፡ መጀመሪያዬቱ ፡ ሕይወት ፡ ስንመለከት ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ብቻ ፡ ልትገኝ ፡ እንደሚቻል ፡ ለሕሊናችን ፡ ይሰማናል ። ይህንንም ፡ ስንል ፡ በቀጥታ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ እጅ ፡ እንደ ፡ ወጣች ፡ ዐይነት ፡ መናገራችን ፡ ሳይኾን ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱሱ ፡ በሚጠቅሰው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ነው ። ይኸውም የመጽሐፍ ፡ ቅዱሱን ፡ ቃል ፡ ስንመለከት ፡ እግዚአብሔር ፡ ምድርን ፡ መጀመሪያ ፡ ሲፈጥራት ፡ ማናቸውንም ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ፍጥረት ፡ ከራሷ ፡ እንድትሰጥ ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ ማናቸውንም ፡ አስፈላጊውን ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ሰጣትና ፡ ርሱም ፡ ይህነኑ ፡ የፈጣሪነቱን ፡ ሥልጣንና ፡ ተግባር ፡ በርሷ ፡ በኩል ፡ እንደሚፈጽም ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ እንመለከታለን ። ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ተመለከትነው ፡ ሉክሪቲየስ ፡ የተባለው ፡ ሰው ፡ ለምድር ፡ እናት ፡ የመባል ፡ ስያሜ ፡ የተሰጣት ፡ በሚገባ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ርሱ ፡ በወሰደው ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሳይኾን ፡ በዚህ ፡ ባሁኑ ፡ በጠቀስነው ፡ አኳኋን ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ።

፫ኛ ፤ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ ብዛት ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ ስለ ፡ ሕይወት ፡ አገኛችት ፡ (አፈጣጠር ፡) ሲኾን ፤ በዚህኛው ፡ ባኾኑ ፡ ክፍል ፡ ደግሞ ፡ የምንናገረው ፡ ስለ ፡ ሕይወት ፡ ዐይነት ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ ኹላችንም ፡ እንደምንመለከተው ፡ ሕይወትን ፡ ባንድ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ሳይኾን ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ ኾና ፡ እናገኛታለን ።

በመጀመሪያ ፡ ኹለቱን ፡ ታላላቅ ፡ ግንደች ፡ እንመለከታለን ። እነሱም የእንስሳዊና ፡ የዕፃዊ ፡ ጾታ ፡ (ክፍሎች ፡) ናቸው ። እያንዳንዳቸውም ፡ ለየራሱ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶችን ፡ ይዞ ፡ እናገኘዋለን ። እነዚህም ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ ይለያያሉ ። በመካከላቸውም ፡ ፍጹም ፡ ተመሳሳይነት ፡ አይታይም ። በጥቃቅን ፡ ነገሮችም ፡ ቢኾን ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ የተለየ ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ጥያቄ ፡ ወይም ፡ ፕሮብሌም ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ። ይህ ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ ብዛት ፡ በእንዴት ፡ ያለ ፡ መንገድ ፡ ሊፈታ ፡ ይቻላል? በዙሪያችን ፡ ያሉት ፡ እንስሳት ፡ ወይም ፡ ዕፃዎች ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ዘር ፡ የመጡ ፡ ናቸው ፡ ወይስ ፡ የዘር ፡ ልዩነት ፡ ሳይኖራቸው ፡ እንደዚሁ ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ በመዋለድና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መሻሻል ፡ በማድረግ ፡ ከዚያው ፡ ካንድ ፡ ሥር ፡ የፈለቁ ፡ ናቸው? እንግዲህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ጥያቄ ፡ ይህ ፡ መኾኑ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ ውስጥ ፡ የምናጠናውም ፡ ስለዚሁ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ።

ኹለቱም ፡ ሐሳቦች ፡ የራሳቸው ፡ ደጋፊዎች ፡ አሉዋቸው ። የመጀመሪያው ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶችን ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ዘር ፡ እንደ ፡ ተፈጠሩ ፡ አድርጎ ፡ የሚገልጽና ፡ በተፈ

ጥሮዋቸውም ፡ ለውጥን ፡ የማያውቁ ፡ የጸኑ ፡ (ስታቲክ ፡) አድርጎ ፡ የሚያስብ ፡ ነው ። ኹለተኛው ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ደግሞ ፡ በሙሉ ፡ የእንስሳትም ፡ ኾነ ፡ የዕፃዎች ፡ ዐይነቶች ፡ ኹሉ ፡ ከዚያው ፡ ካንድ ፡ ግንድ ፡ የወጡና ፡ የተፈጥሮ ፡ ዘመዳሞችም ፡ የኾኑ ፡ ናቸው ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ የሚገኝበት ፡ ነው ። እሱም ፡ የኢቦሎዊሽን ፡ ቲዎሪ ፡ ተብሎ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። አሁን ፡ ኹለቱንም ፡ እንደሚከተለው ፡ ባጭር ፡ ቃል ፡ እንገልጻለን ። በተራውም ፡ መሠረት ፡ የመጀመሪያውን ፡ እንወስዳለን ። እሱም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ የተመለከተው ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ይገኝበታል ።

ዛሬ ፡ የምናያቸው ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ ኹሉ ፡ ካንድ ፡ ዐይነት ፡ ሳይኾን ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ዘር ፡ የተገኙ ፡ ናቸው ። ይኸውም ፡ እግዚአብሔር ፡ በዛሬዎቹ ፡ የእንስሳትና ፡ የዕፃዎች ፡ ዐይነት ፡ ልክ ፡ የኾኑ ፡ ዘሮችን ፡ እንደ ፡ ፈጠረ ፡ ማመን ፡ አለብን ። እነዚህም ፡ ዘሮች ፡ በየወገን ፡ በየወገናቸው ፡ ኹነው ፡ ተራብተው ፡ እነሆ ፡ አሁን ፡ የተለያዩ ፡ የእንስሳትና ፡ የዕፃዎችን ፡ ዐይነቶች ፡ አሉን ። እነዚህንም ፡ የእንስሳትና ፡ የዕፃዎች ፡ ዐይነቶች ፡ በምንም ፡ መንገድ ፡ ቢኾን ፡ ካንድ ፡ ዘር ፡ ወይም ፡ ካንድ ፡ የጋራ ፡ አባት ፡ እንደ ፡ መጡ ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ ልናስባቸው ፡ አንችልም ። ስለዚህም ፡ አንበሳን ፡ ነብርን ፡ ፈረስን ፡ ውሻን ፡ ድመትን ፡ ካንድ ፡ ዘር ፡ ወይም ፡ ካንድ ፡ ግንድ ፡ ተገኝተዋል ፡ ብለን ፡ ለመናገር ፡ ፍጹም ፡ አዳጋች ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ ከዕፃዎች ፡ ወገን ፡ ሙዝን ፡ ብርቱካንን ፡ ጥድን ፡ ወይራን ፡ ስንዴን ፡ ጐመንን ፡ እነዚህንም ፡ የመሳሰሉትን ፡ እንደዚሁ ፡ ካንድ ፡ የጋራ ፡ ምንጭ ፡ እንደ ፡ ተገኙ ፡ አድርገን ፡ ልናስባቸው ፡ አይቻልም ። እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ መጀመሪያ ፡ የመጡባቸው ፡ ዘሮች ፡ የተለያዩ ፡ መኾን ፡ አለባቸው ። የመጀመሪያው ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ይህ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ሲኾን ፤ ኹለተኛው ፡ የዚህ ፡ ተቃራኒ ፡ ነው ። ይኸኛውንም ፡ ኹለተኛውን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ ባሉት ፡ መሥመሮች ፡ ውስጥ ፡ እንጠቅሳለን ። እሱም ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

አሁን ፡ የምናያቸው ፡ የእንስሳትና ፡ የዕፃዎች ፡ ዐይነቶች ፡ ኹሉ ፡ ከዚያው ፡ ዘር ፡ የመጡ ፡ ናቸው ። በመካከላቸውም ፡ ውሳጣዊ ፡ የኾነ ፡ ልዩነት ፡ የለባቸውም ። ሰውም ፡ ራሱ ፡ ቢኾን ፡ ከእነሱ ፡ የሚለይበት ፡ ነገር ፡ የለውም ። ርሱም ፡ ከእንስሳት ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ እየተሻሻለ ፡ የመጣ ፡ ፍጥረት ፡ ነው ።

ኹለተኛውም ፡ የኢቮሎሽን ፡ ቲዎሪ ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ ነው ። ኹለቱም ፡ ሐሳቦች ፡ ከጥንትና ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ከፈላስፎችም ፡ ኾነ ፡ ከሳይንቲስቶች ፡ ክፍል ፡ ለየራሳቸው ፡ ብዙዎች ፡ ደጋፊዎችን ፡ አግኝተዋል ። የመጀመሪያው ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ፕላቶን ፡ ከአዲሱ ፡ ዘመን ፡ LINNE (እ. ኤ. አ. 1707-1778 ዓ. ም.) DE QUATREFAGES (እ. ኤ. አ. 1793-1834 ዓ. ም.) AGASSIZ (እ. ኤ. አ. 1807-1873 ዓ. ም.) CUVIER (እ. ኤ. አ. 1769-1847 ዓ. ም.) VIRCHOW (እ. ኤ. አ. 1828-1903 ዓ. ም.) ናቸው ።

እንደዚሁም ፡ ኹለተኛው ፡ ሐሳብ ፡ የራሱ ፡ ተከታዮች ፡ አሉት ። ከእነርሱም ፡ ውስጥ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ጽርአውያን ፡ ፈላስፎች ፡ አናክሲማንድሮስ ፡

(እ.ኤ.አ. ፪፻፲-፳፻፱ ዓ.ዓ.) ዲሞቅሪጦስ ፡ (እ.ኤ.አ. ፬፻፰-፫፻፸ ዓ.ዓ.) ኤምቤ ዶክሊስ ፡ (እ.ኤ.አ. ፬፻፺-፬፻፴ ዓ.ዓ.) ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ የአውሮፓ ፡ ሊቃውንት ፡ BUFFON (እ.ኤ.አ. ፲፯፻፯-፲፯፻፹፰ ዓ.ም.) LAMARCK (እ.ኤ.አ. ፲፯፻፵፬-፲፰፻፳፱ ዓ.ም.) DARWIN (እ.ኤ.አ. ፲፰፻፱-፲፰፻፹፪ ዓ.ም.) HUXLEY (እ.ኤ.አ. ፲፰፻፳፭-፲፰፻፺፮ ዓ.ም.) SPENCER (እ.ኤ.አ. ፲፰፻፳-፲፱፻፫ ዓ.ም.) . . . ናቸው ።

አሁን ፡ ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ኹለተኛው ፡ ቲዎሪ ፡ በሰፊው ፡ የምናትተው ፡ ነገር ፡ አለ ። ይህ ፡ የኢቮሉሽን ፡ ቲዎሪ ፡ በውስጡ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ የሚደግፍባቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ማስረጃዎችን ፡ ያቀርባል ። የዚህንም ፡ ቲዎሪ ፡ መሠረት ፡ የጣሉ ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ የተነሡት ፡ ላማርክና ፡ ዳርዊን ፡ የተባሉት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ።

አሁን ፡ ኹለቱም ፡ ያቀረቡዋቸውን ፡ ሐሳቦች ፡ ከነማስረጃዎቻቸው ፡ ጭምር ፡ እንደሚከተለው ፡ እንጠቅሳለን ።

የላማርክ (፩) ሐሳብ ።

በዚህ ፡ ሰው ፡ አስተያየት ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ ኹሉ ፡ በየጊዜው ፡ መለዋወጥን ፡ እንጂ ፤ በዚያው ፡ በቀድሞው ፡ ሰውነታቸው ፡ መጽናትን ፡ አያውቁም ። በልዩልዩ ፡ ምክንያቶችም ፡ የተነሣ ፡ እያንዳንዱ ፡ እንስሳ ፡ ዐይነቱን ፡ ለቅቆ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ እንስሳ ፡ ይሻገራል ። ይህም ፡ የሚኾነው ፡ በሦስት ፡ ምክንያቶች ፡ ነው ። እነርሱም ፡ ፩ኛ ፡ አካባቢው ፤ የሚኖርበት ፡ ስፍራ ፤ ፪ኛ ፡ ያንደኛው ፡ እንስሳ ፡ የሰውነቱ ፡ ኹኔታና ፡ ጠባይ ፡ ወደሚወልደው ፡ ልጅ ፡ መተላለፍ ፤ ፫ኛ ፡ ዘመን ፡ (ሰፊ ፡ ጊዜ ፡) ናቸው ።

ስለነዚህ ፡ ስለ ፡ ሦስቱም ፡ ነገሮች ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለውን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ይሰጣል ። አንድን ፡ የሰውነት ፡ ክፍል ፡ ወይም ፡ አካል ፡ ሥራ ፡ ይፈጥረዋል፤ ያጠነክረዋል፤ ያሳድገዋልም ። ነገር ፡ ግን ፡ ካልተሠራበት ፡ በመጠንከርና ፡ በማደግ ፡ ፈንታ ፡ ያው ፡ የነበረውም ፡ እየደከመ ፤ እየወደቀ ፤ ፈጽሞም ፡ እየጠፋ ፡ ይሄዳል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ እንስሳው ፡ በዚህ ፡ በጠፋው ፡ ምትክ ፡ የሚኾን ፡ ለዚያ ፡ ለሚኖርበት ፡ ስፍራ ፡ የሚያገለግለውን ፡ ሌላ ፡ የሰውነት ፡ ክፍል ፡ ማግኘት ፡ ግድ ፡ ይኾንበታል ። ወዲያውም ፡ በዚህ ፡ እንስሳ ፡ ላይ ፡ ቀድሞ ፡ ያልነበረና ፡ ለሚኖርበትም ፡ ስፍራ ፡ አስፈላጊ የኾነው ፡ ሰውነት ፡ በገዛ ፡ እጁ ፡ ዐውቆ ፡ ይፈጠራል ። ይህም ፡ የሚኾነው ፡ በግዴታ ፡ ነው ።

(፩) ላማርክ ፡ ትውልዱ ፡ ፈረንሳዊ ፡ ነው ። የተወለደውም ፡ በ፲፯፻፵፱ ፡ ዓ.ም. ሲኾን ፤ ያረፈውም ፡ ደግሞ ፡ በ፲፰፻፳፱ ፡ ዓ.ም. ነው ። በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ውስጥ ፡ ኾኖ ፡ ለማገልገል ፡ ቁርጠ ፡ ሳለ ፡ ጎላ ፡ ግን ፡ ሐሳቡን ፡ በመለወጥ ፡ በወታደርነት ፡ ገብቶ ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ ያኾነው ፡ ሥራ ፡ ጎላም ፡ መልሶ ፡ ይህን ፡ የወታደርነትን ፡ ኑሮ ፡ ትቶ ፡ ወደ ፡ ትምህርት ፡ እዘነበለ ። በመጀመሪያም ፡ የሕክምናን ፡ ትምህርት ፡ ቀጸለ ። ከጥቂት ፡ ጊዜም ፡ በጎላ ፡ ወደ ፡ እንስሳት ፡ ምርመራ ፡ ተሻግሮ ፡ ከሌላው ፡ ይበልጥ ፡ በዚህ ፡ በመጨረሻው ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ የብዙ ፡ ዓመታት ፡ ጥናት ፡ እድርጓል ። ወደ ፡ ዕድሜው ፡ ማለቂያም ፡ ላይ ፡ ዐይኖቹ ፡ ታውረው ፡ በዚህ ፡ ኹኔታ ፡ እንደ ፡ ሞተ ፡ ይነገራል ።

ለምሳሌ ፤ ግመል ፡ በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ቀሩት ፡ እንስሳት ፡ ኹሉ አጭር ፡ አንገት ፡ እንደ ፡ ነበራት ፡ ሊታመን ፡ ይቻላል ። ረጅም ፡ አንገትም ፡ ያልነበራትና ፡ እንዲኖራትም ፡ ያላስፈለጋት ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ ትመገባቸው ፡ የነበሩት ፡ ኹሉ ፡ ቅጠላ ፡ ቅጠሎች ፡ ከእግሮችዋ ፡ በታች ፡ በመኾናቸው ፤ ከነሱም ፡ እየቀነጠበች ፡ በቀላሉ ፡ ለመኖር ፡ ትችላል ፡ ስለ ፡ ነበር ፡ ነው ። በጎላ ፡ ግን ፡ ባንድ ፡ ዘመን ፡ የውሃ ፡ ጥፋት ፡ መጥቶ ፡ ምድር ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ በውሃ ፡ ተሸፈነች ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ትመገባቸው ፡ የነበሩት ፡ ቅጠላ ፡ ቅጠሎች ፡ ከውሃ ፡ በታች ፡ ኾኑ ። ከዚህም ፡ አደጋ ፡ ድነው ፡ የነበሩት ፡ ቁመታቸው ፡ ጥቂት ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ የተገኙት ፡ ቅጠሎች ፡ ብቻ ፡ ነበሩ ። ግመሊቱም ፡ ከእግሮቿ ፡ በታች ፡ የነበሩት ፡ ቅጠሎች ፡ ኹሉ ፡ ከውሃ ፡ ውስጥ ፡ በመኾናቸው፤ከነዚህ ፡ ኞቹ ፡ በቁመት ፡ ከፍ ፡ ብለው ፡ ተገኝተው ፡ ከዳኑት ፡ ቅጠሎች ፡ ለመመገብ ፡ ግድ ፡ ስለኾነባት ፡ እነሱን ፡ ለመድረስ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሙከራ ፡ ታደርግ ፡ ጀመር ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ አንገቷም ፡ እየተመዘዘና ፡ እየተሳበ ፡ ለመሄድ ፡ ቻለ ።

እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ዘመን ፡ ይኸው ፡ ውሃ ፡ ተመልሶ ፡ መጥቶ ፡ ምድርን ፡ አሁንም ፡ በውሃ ፡ ሸፈናት ። እነዚያም ፡ ከመጀመሪያው ፡ የጥፋት ፡ ውሃ ፡ ድነው ፡ የነበሩት ፡ ቅጠላ ፡ ቅጠሎች ፡ በዚህኛው ፡ በኹለተኛው ፡ ጊዜ ፡ ተዋጡ ። ከዚህ ፡ ጥፋት ፡ ለመዳን ፡ የቻሉትም ፡ በጣም ፡ ከፍ ፡ ያሉ ፡ ኹነው ፡ የተገኙት ፡ ብቻ ፡ ኾኑ ። ግመሊቷ ፡ አሁንም ፡ እነዚህኞቹን ፡ ለመድረስ ፡ በመንጠራራትና ፡ በየጊዜው ፡ ልምምድ ፡ በማድረግ ፡ በፊተኛው ፡ ጊዜ ፡ ባገኘችው ፡ የአንገት ፡ ርዝመት ፡ ላይ ፡ ሌላ አዲስ ፡ ጭማሪ ፡ እያደረገች ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ አንገቱ ፡ ረዥም ፡ እንስሳ ፡ ለመኾን ፡ ቻለች ። በዚህም ፡ በየጊዜው ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ታተርፈው ፡ የነበረውን የአንገት ፡ ጭማሪ ፡ ለልጆቿም ፡ ታወርስ ፡ ነበር ። በዚህ ፡ አኳኋን ፡ በጎላ ፡ ተወልደው ፡ የሚመጡት ፡ ግመሎች ፡ እነሱ ፡ ራሳቸው ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሙከራ ፡ የሚያገኙትን ፡ ጭማሪና ፡ ከወላጆቻቸው ፡ የወረሱትንም ፡ ባንድነት ፡ አድርገው ፡ ለዚያ ፡ ለሚወልዱት ፡ ሲያስተላልፉ ፡ እነዚያም ፡ እንደዚሁ ፡ ሲያደርጉ ፡ ከብዙ ፡ ትውልድ ፡ በጎላ ፡ እነሆ ፡ ዛሬ ፡ ግመል ፡ ከዚህ ፡ ከዛሬው ፡ አንገቷ ፡ ለመድረስ ፡ ቻለች ።

ግን ፡ ለዚህ ፡ ዘመን ፡ የተባለውም ፡ ነገር ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ባንድ ፡ እንስሳ ፡ ላይ ፡ የሚደረጉት ፡ ለውጦችና ፡ የሚፈጠሩት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሰውነቶች ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ሳይኾን ፡ ጥቂት ፡ በጥቂት ፡ የሚያድጉ ፡ ናቸው ። በየጊዜው ፡ የሚፈጠሩትም ፡ እነዚያ ፡ ጥቃቅን ፡ ለውጦች ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ተጠራቅመው ፡ አንድ ፡ ጉልህ ፡ ለውጥ ፡ ያስገኛሉ ። ግን ፡ ይህ ፡ እንዲኾን ፡ ብዙ ፡ ዘመናት ፡ እንዲያልፉ ፡ ግዴታ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ፍጥረት ፡ ሥራዋን ፡ የምትሠራው ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ሳይኾን ፡ ትንሽ ፡ በትንሽ ፡ ነው ። በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ በእንስሳው ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ለውጦች ፡ ይፈጠሩበታል ። በጎላም ፡ ሳይታሰብ ፡ ከቀድሞው ፡ ፍጹም ፡ የተለየ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ እንስሳ ፡ ይወጣል ። ከዚህኛውም ፡ ደግሞ ፡ እንደዚሁ ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡

የተሻለ፣ ሌላ ፡ መልክ ፡ ያለው ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ እንስሳ ፡ ይፈጠራል ። የዛሬዎቹም ፡ የእንስሳት ፡ ዐይነት ፡ ኹሉ ፡ የተገኘው ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ አኳኋን ፡ ነው ።

ይህ ፡ ነው ፡ ባጭሩ ፡ የላማርክ ፡ ሐሳብ ። አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ኹለተኛው ፡ የሚሰጠውን ፡ ቃል ፡ እንስማ ።

የዳርዊን (፩) ሐሳብ ።

ይህኛውም ፡ ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ በመደገፍ ፡ ሦስት ፡ ያኽል ፡ ምክንያቶችን ፡ ይዘረዝራል ። እነሱም ፡ እንደሚከተሉት ፡ ናቸው ። ፩ኛ ፡ የፍጥረት ፡ ምርጫ ፤ (Natural selection) ፪ኛ ፡ አካባቢ ፡ (Environment) ፫ኛ ፡ ውርስ ፤ (Heredity) ናቸው ።

ዳርዊን ፡ ለዚህ ፡ ለሚደግፈው ፡ ለኢቮሊዩሽን ፡ ሐሳቡ ፡ ዋና ፡ ምክንያቶችና ፡ ማስረጃዎች ፡ አድርጎ ፡ የሚያቀርባቸው ፡ ነገሮች ፡ እነዚህ ፡ በሦስት ፡ የተጠቀሱት ፡ ናቸው ። በተለይም ፡ ደግሞ ፡ ከሦስቱም ፡ ዋና ፡ አድርጎ ፡ የሚያመጣው ፡ የመጀመሪያውን ፡ ነው ። ይኸው ፡ እንጂ ፤ እንዲሁም ፡ ሲባል ፡ የቀሩት ፡ ኹለቱም ፡ ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አገልግሎት ፡ እንዳላቸውና ፡ ያለነዚህም ፡ የመጀመሪያው ፡ ብቻውን ፡ ኾኖ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ሊያደርግ ፡ እንደማይችል ፡ ይናገራል ። አሁን ፡ ስለ ፡ ሦስቱም ፡ የሚሰጠውን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ባጭሩ ፡ ጠቅሰን ፡ እናስማለን ።

፩ኛ ፡ የፍጥረት ፡ ምርጫ ።

ከብት ፡ አርቢዎችና ፡ አትክልተኞች ፡ ከየእንስሳቱና ፡ ከየዕፅዋቱ መካከል ፡ ጥንካሬና ፡ ደኅና ፡ ሰውነት ፡ ያላቸውን ፡ እንደሚመርጡና ፡ ከእነሱም ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ አዲስ ፡ ዐይነት ፡ እንስሳ ፡ ወይም ፡ አትክልት ፡ ለመፍጠር ፡ ሲሉ ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ በማገናኘት ፡ (በማዛመድ ፡) ከቀድሞው ፡ የተሻሉና ፡ ደኅና ፡ ሰውነትም ፡ ያሉዋቸው ፡ ሌሎች ፡ አዲስ ፡ ነገሮችን ፡ እንደሚያስገኙ ፡ ኹሉ ፡ ፍጥረትም ፡ እንደዚሁ ፡ ለኑሮዋቸው ፡ ጠንካራና ፡ መልካም ፡ ሰውነት ፡ እንደዚሁም ፡ ከፍ ፡ ባሉ ፡ ስጦታዎች ፡ የተሸላለሙትን ፡ ብቻ ፡ ስትመርጥና ፡ በደኅናም ፡ አኳኋን ፡ አከባካባ ፡ ስትይዝ ፡ ደካሞቹን ፡ ትንንሾቹንና ፡ እንደነዚያም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታዎች ፡ የሌሉዋቸውን ፡ ደካሞች ፡ እንስሳትን ፡ ግን ፡ ስትቃወማቸው ፡ ትገኛሉት ። የመጀመሪያውን ፡ ዐይነት ፡ ሥራ ፡ የሚያከናውኑት ፡ ሰዎች ፡ ኾነው ፡ እሱንም ፡ የሚፈጽሙት ፡ በዕውቀት ፡ (With consciousness) ሲኾን ፤ ፍጥረት ፡ ግን ፡ እንደእነርሱ ፡ ባይኾንና ፡ ሥራዋቸው ፡ ያለ፡ዕውቀትና ፡ ያለ፡ዓላማም ፡ እንኳ ፡ ቢኾን ፡ (Without consciousness) እንደዚሁ ፡ ከእነርሱ ፡ ምንም ፡ ያኽል ፡ በማያንስ ፡ አኳኋን ፡

(፩) ዳርዊን ፡ እንግሊዛዊ ፡ ነው ። የተወለደው ፡ በ፲፰፻፱ ፡ ዓ. ም. ሲኾን ፤ የረፈው ፡ ደግሞ በ፲፰፻፷፱ ፡ ዓ. ም. ነው ። ላይ ፡ የሚበልጠውን ፡ የሕይወቱን ፡ ዘመን ፡ ያሳለፈው ፡ ወደ ፡ ለንደን ፡ አቅራቢያ ፡ ነው ። ዳርዊን ፡ ከፍተኛ ፡ ትምህርቱን ፡ ያከናወነው ፡ በኬምብሪጅ ፡ ነው ። በእንስሳትም ፡ ላይ ፡ የብዙ ፡ ዓመታት ምርመራ ፡ አድርጓል ። ምንም ፡ እንኳ ፡ በስሙ ፡ የታወቀው ፡ ቲዎሪው ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ጊዜ በሊቃውንት ፡ ዘንድ ፡ ብዙ ፡ ስሕተት ፡ እንዳለበት ፡ ቢረጋገጥና ፡ በመጀመሪያም ፡ ጊዜ ፡ የነበረውን ፡ ሞገስ ፡ ቢያጣም ፤ በሥነ ፍጥረት ፡ ምርመራ ፡ ውስጥ ፡ ከፍተኛ ፡ የኾነ ፡ ስፍራ ፡ እንዳለው ፡ ለመክድ ፡ አይቻልም ።

(ያውም ፡ ቢበልጥ ፡ እንጂ) ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ የጥበብ ፡ ሥራዋን ፡ ስታከናውን ፡ ትገኛለች ። ይህም ፡ ሥራዋ ፡ ባጭሩ ፡ ሊነገር ፡ ቢፈለግ ፡ የፍጥረት ፡ ምርጫ ፡ ተብሎ ፡ ሊጠራ ፡ ይቻላል ።

ፍጥረትም ፡ እንዲህ ፡ ባለው ፡ ሥራዋ ፡ የሚረዳት ፡ የኑሮ ፡ ትግል ፡ (Struggle for life)

የተባለው ፡ ነገር ፡ ነው ። ይኸውም ፡ መሬት ፡ በላዩዋ ፡ ላይ ፡ ላሉት ፡ የሕይወት ፡ ፍጥረቶች ፡ ኹሉ ፡ የሚዳረስ ፡ በቂ ፡ ምግብ ፡ የላትም ። በላተኞቹ ፡ በመሬት ፡ ላይ ፡ ካለው ፡ ምግብ ፡ እጅግ ፡ ብልጫ ፡ ያላቸው ፡ ከመኾኑ ፡ የተነሣ ፤ እያንዳንዱ ፡ ሕይወቱን ፡ ለማዳንና ፡ ለማቆየት ፡ ደካሞች ፡ የኾኑትን ፡ አጥቅቶ ፡ ራሱ ፡ መዳን ፡ ግድ ፡ ይኾንበታል ። ስለዚህም ፡ እያንዳንዳቸው ፡ የሚኖሩት ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አንዱ ፡ ባንዱ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ አንዱ ፡ አንዱን ፡ በመብላት ፡ ማለት ፡ ነው ። እንደዚህ ፡ ባለውም ፡ የጦርነት ፡ ኹኔታ ፡ ለመዳንና ፡ ለመኖር ፡ የሚችሉት ፡ ጠንካራ ፡ ሰውነት ፡ ያላቸው ፡ ብቻ ፡ ናቸው ። ወይም ፡ ሌሎች ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታዎች ፡ ያሉዋቸው ፡ ናቸው ። ይኸውም ፡ ሩጫ ፡ የሚችሉ ፤ ብልጠትና ፡ ቅልጥፍና ፡ ያላቸው ፤ እንደዚሁም ፡ ጠላቶቻቸው ፡ እንዳያዩዋቸውና ፡ እንዳያጠቁዋቸው ፡ ዐይነት ፡ ያንኑ ፡ የሚኖሩበትን ፡ አካባቢ ፡ መልክ ፡ ይዘው ፤ ማለት ፡ ከሰማያዊ ፡ ቅጠል ፡ ጋራ ፡ እንደዚያው ፡ ሰማያዊ ፤ ከብጫውም ፡ ጋራ ፡ ብጫ ፡ ኹነው ። እንደ ፡ እስከት ፡ መልካቸውን ፡ በዚያ ፡ ባሉበት ፡ ስፍራ ፡ መልክ ፡ አድርገው ፡ የመኖር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታዎች ፡ ያሉዋቸው ፡ ብቻ ፡ ናቸው ። ሊኖሩ ፡ የሚችሉት ። የፍጥረትም ፡ ምርጫ ፡ ማለት ፡ ይኸው ፡ ነው ። ይህም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ጉዳይ ፤ ማለት ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታቸውና ፡ ለአካባቢያቸው ፡ ስምም ፡ ኹነው ፡ በመገኘት ፡ ያንዳንድ ፡ እንስሳት ፡ በሕይወት ፡ መጠበቅ ፡ በዳርዊን ፡ ቋንቋና ፡ አነጋገር ፡ The survival of the fittest ተብሎ ፡ ይነገራል ።

እንደዚሁም ፡ የዚሁ ፡ የፍጥረት ፡ ምርጫ ፡ እንደኛው ፡ ሌላው ፡ ዘርፍ ፡ ደግሞ ፡ የሥጋ ፡ ፈቃድ ፡ ምርጫ ፡ (sexual selection) ነው ። ይኸውም ፡ እያንዳንዱ ፡ እንስሳ ፡ የሥጋ ፡ ፈቃድ ፡ (ሩካቤ ፡ ሥጋ ፡) ሲመጣበት ፡ ለመገናኘት ፡ የሚፈቅደው ፡ መልክ ፡ መልካም ፡ የኾነችውንና ፡ ሰውነቱዋ ፡ የተደላደለውን ፡ ብቻ ፡ ነው ። ርዕሷም ፡ እንደዚሁ ፡ በበኩሉዋ ፡ መልክ ፡ መልካሙንና ፡ ብርቱውን ፡ እንጂ ፡ ሰውነት ፡ የሌለውንና ፡ በሽተኛውን ፡ አትፈቅደውም ። ከሱም ፡ ጋራ ፡ ምንም ፡ ቢኾን ፡ የሥጋ ፡ ፈቃድዋን ፡ አትፈጽምም ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ከኹለቱም ፡ ጾታዎች ፡ በኩል ፡ መልክ ፡ መልካሞቹና ፡ ብርቱዎቹ ፡ እንደዚሁም ፡ ሌላም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታዎች ፡ ብቻ ፡ ያሉዋቸው ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ እየተገናኙ ፡ የሚወልዱት ፡ ልጅም ፡ እንደዚያው ፡ ደኅና ፡ ኾኖ ፡ ይወጣል ። በእንደዚህም ፡ ያለ ፡ አኳኋን ፡ ኹሉም ፡ እየተመራረጡ ፡ ሲገናኙ ፡ የሚወልዱት ፡ ዘሮች ፡ ከበፊተኞቹ ፡ ከወላጆቻቸው ፡ እየተሻሻሉ ፡ ይወርዳሉ ። በመጨረሻም ፡ ከብዙ ፡ ትውልድ ፡ በኋላ ፡ ሳይታወቅ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ መልክ ፡ መልካም ፡ እንስሳት ፡ ይፈጠራሉ ። ዘራቸውም ፡ ከበፊተኞቹ ፡ ብልጫ ፡ እያገኘና ፡ እየተሻሻለ ፡ ይሄዳል ።

፪ኛ ፡ አ ካ ባ ቢ ።

ዳርዊን ፡ ስለዚህኛውም ፡ ስለ ፡ አካባቢ ፡ ጠቃሚነትና ፡ አስፈላጊነት ፡ ይገልጻል ። የመጀመሪያው ፡ የፍጥረት ፡ ምርጫ ፡ የተባለው ፡ የሕይወት ፡ ፍጥረቶችን ፡ ዕድል ፡

ሲወስን ፤ ማለት ፡ ሲያጠፋቸው ፡ ወይም ፡ ሲያለማቸው ፤ ይህኛው ፡ ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ከዚያኛው ፡ ዘንድ ፡ እንስሳቱ ፡ ርስ ፡ በራሳቸው ፡ ደኅና ፡ ደኅናዎቹ ፡ እየተገናኙ ፡ የሚወልዱቸውንና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ስጦታዎችን ፡ ይዘው ፡ የሚፈጠሩትን ፡ ዘሮች ፡ በሚገባ ፡ ይጠብቃቸዋል ፤ ያጠነክራቸዋል ፤ ያጸናቸዋልም ።

፫ኛ ፤ የወላጆች ፡ ጠባይና ፡ የሰውነታቸው ፡ ኹኔታ ፡ ወደ ፡ ልጆቻቸው ፡ መሻገር ።

የሚወለዱት ፡ ልጆች ፡ ወላጆቻቸው ፡ በተፈጥሮ ፡ የነበራቸውን ፡ ጠባይ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፤ በኑሮዎቻቸው ፡ ዘመን ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያት ፡ ያተረፉዋቸውንም ፡ ጠባዮች ፡ ጭምር ፡ ይወርሳሉ ። እነርሱም ፡ ደግሞ ፡ እንዲሁ ፡ ከነርሱ ፡ ለሚወለዱት ፡ ልጆቻቸው ፡ ራሳቸው ፡ ከወላጆቻቸው ፡ በውርስ ፡ ያገኙትንና ፡ በኋላም ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸው ፡ በኑሮዎቻቸው ፡ ያተረፉትንም ፡ የግል ፡ ጠባይና ፡ ስጦታ ፡ ጨምረው ፡ ያወርሱዋቸዋል ። ለዚህም ፡ ኹሉ ፡ ዘመን ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስፈላጊነት ፡ አለው ።

ዳርዊንም ፡ እነዚህ ፡ ሦስቱ ፡ ነገሮች ፡ ባንድነት ፡ ኹነው ፡ አንድን ፡ እንስሳ ፡ ወይም ፡ ዕፅው ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ እንስሳና ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ዕፅ ፡ እንደሚለውጡት ፡ ያረጋግጣል ። አሁን ፡ በዙሪያችን ፡ የምንመለከታቸውም ፡ ኹሉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ እንስሳትና ፡ ዕፅዎች ፡ በነዚህ ፡ በሦስቱ ፡ ምክንያቶች ፡ የተነሣ ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ በመሻሻልና ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ዐይነትም ፡ በመለወጥ ፡ የተፈጠሩ ፡ ናቸው ። ስለዚህ ፡ ምንጫቸው ፡ ወይም ፡ መገኛቸው ፡ አንድ ፡ ነው ። ኹሉም ፡ ከዚያው ፡ ግንድ ፡ የመጡ ፡ ናቸው ፡ ማለት ፡ ነው ፤ ከተለያዩ ፡ ዘሮች ፡ እንደ ፡ መጡ ፡ አድርገንም ፡ ልናስባቸው ፡ አይገባም ።

እነሆ ፡ የዳርዊንም ፡ ሐሳብ ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ የዚህ ፡ የኢቮሊዩሽን ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ የኾኑ ፡ ሌሎችም ፡ ሰዎች ፡ ይገኛሉ ። ስለ ፡ ሰውም ፡ ሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ ተከትለው ፡ ያስተምራሉ ። እነሆ ፡ ባጭሩም ፡ ምን ፡ እንደሚሉ ፡ እንመልከት ።

እውነተኛውን ፡ ነገር ፡ ደፍረን ፡ ከተናገርን ፤ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ያሉት ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ፍጥረቶች ፡ ኹሉ ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ እየተራቡና ፡ እየተሻሻሉ ፡ የመጡ ፡ መኾናቸውን ፡ ለመደገፍ ፡ አስቸጋሪ ፡ አይደለም ። በዚህም ፡ ነገር ፡ ሰውም ፡ ራሱ ፡ ያለበት እንጂ ፤ ከዚህ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ወይም ፡ የተለየ ፡ ተፈጥሮ ፡ እንዳለው ፡ ዐይነት ፡ ኹኖ ፡ ሊታሰብ ፡ አይቻልም ። ነገሩንም ፡ ኹሉ ፡ ከሥር ፡ ጀምረን ፡ ከተከታተልን ፡ በጠቅላላ ፡ የተንቀሳቃሽ ፡ ፍጥረቶች ፡ አመጣጥና ፡ ከነርሱም ፡ በኩል ፡ የሰው ፡ አገኛኝት ፡ ባጭሩ ፡ በሳይንስ ፡ ምርመራ ፡ መልክ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ዐይነት ፡ ኹኖ ፡ ሊገለጽ ይቻላል ።

ከኹሉ ፡ በፊት ፡ በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፤ ይኸውም ፡ ከብዙ ፡ ሚሊዮን ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ መሬት ፡ እንደ ፡ ዛሬው ፡ ተለይታ ፡ ራሷን ፡ ችላለች፤ የምትገኝ፤ ዓለም፤ አልነበረችም፤ እንዲሁ ፡ ብቻ ፡ በፀሐይ ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ አንደኛው ፡ ክፍል ፡ ኾና ፡ በርሷ ፡ ውስጥ ፡ (ባንድነት) ፡ የምትገኝ ፡ ነገር ፡ ነበረች ። በኋላ ፡ ግን ፡ ከፀሐይ ፡ ተከፍላ ፡ ከሌሎች

ስምንት ፡ ፕላኔቶች ፡ ጋራ ፡ ባንድነት ፡ ዘጠኝ ፡ ኾነው ፡ ዛሬ ፡ የፀሐይ ፡ ሴተ ፡ ሰቦች ፡ ከኾኑት ፡ ውስጥ ፡ አንደኛዋ ፡ ኾና ፡ እነሆ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ አለች ። ነገር ፡ ግን ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ከዛሬው ፡ ኹኔታዋ ፡ እየተሻሻለች ፡ ከመምጣቷ ፡ በፊት ፡ ለብዙ ፡ ሺሕ ፡ ዓመታት ፡ ያኸል ፡ ነዲድ ፡ ኾና ፡ ትኖር ፡ ነበር ። ቀስ ፡ በቀስም ፡ ነዲድነትዋን ፡ እየቀነሰች ፡ ወደ ፡ ቀዝቃዛነት ፡ ባሕርይ ፡ መሻገር ፡ ጀመረች ። በዚህ ፡ ዘመንም ፡ ተራራዎች ፡ ሽንተራሮች ፡ ወንዞች ፡ ሌሎችም ፡ እኒህን ፡ የመሳሰሉት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ተፈጠሩ ።

ይህም ፡ እንደ ፡ ኾነና ፡ ለሕይወት ፡ ተስማሚ ፡ የኾነው ፡ የአየርና ፡ የስፍራ ፡ ኹኔታ ፡ ኹሉ ፡ ተደላድሎ ፡ እንዳለቀ ፡ አንድ ፡ ዘመን ፡ ባልታሰበ ፡ አኳኋን ፡ የመጀመሪያዋ ፡ ሕይወት ፡ እንዲሁ ፡ በራሷ ፡ በባሕር ፡ ውስጥ ፡ ባንድ ፡ ዐይነት ፡ የኬሚካል ፡ ሪአክሽን ፡ መንገድ ፡ ተፈጠረች ። የዛሬውም ፡ ሰው ፡ ተሻሽሎ ፡ የመጣበት ፡ ፕሮቶፕላንም ፡ የተባለው ፡ ፍጡር ፡ ተገኘ ። መጀመሪያም ፡ እንደ ፡ ርግጠኛው ፡ አንድ ፡ ሴል ፡ ብቻ ፡ ያላቸው ፡ እንደ ፡ አሜባ ፡ ያሉት ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ፍጥረቶች ፡ ተፈጠሩ ። ከነዚህም ፡ ዘንድ ፡ ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ሴሎች ፡ ያሉዋቸው ፡ ሌሎች ፡ ተንቀሳቃሾች ፡ እየተሻሻሉ ፡ መጡ ። ኋላም ፡ ከውሃ ፡ ወጥተው ፡ በመሬት ፡ ላይ ፡ መኖር ፡ ጀመሩ ። ቀጥሎም ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ ጊዜው ፡ እንደ ፡ ማለፉ ፡ መጠን ፤ በስፍራና ፡ በአየሩ ፡ ተስማሚነት ፡ ምክንያት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የተሻሻለ ፡ መልክ ፡ እያደር ፡ ያገኙ ፡ ጀመር ። ከዚያም ፡ በውሃና ፡ ከውሃ ፡ ውጭ ፡ የሚኖሩ ፡ ሌሎች ፡ ብዙ ፡ ዐይነት ፡ ትላልቅ ፡ እንስሳት ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ እየተሻሻሉ ፡ መጡ ።

ነገሩም ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታ ፡ እየቀጠለ ፡ ስለ ፡ ሄደ ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ወደ ፡ ሰው ፡ የተጠጉ ፡ (የተቃረኑ) ፡ እንስሳት ፡ ተፈጠሩ ። እነሱም ፡ በእንስሳትና ፡ በሰው ፡ መካከል ፡ መሸጋገሪያ ፡ ድልድዮች ፡ ኹነው ፡ ኹለቱን ፡ የሚያገናኙዋቸው ፡ ፍጥረቶች ፡ ኾኑ ። በጠቅላላ ፡ ነገሩ ፡ ኹሉ ፡ የተፈጸመው ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በሰውና ፡ በእንስሳት ፡ መካከል ፡ በዚህ ፡ ኹኔታ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ውሳጣዊና ፡ የተፈጥሮ ፡ ልዩነት ፡ አለመኖሩን ፡ መገንዘብ ፡ ያሻል ። ኹሉም ፡ የተገኙት ፡ ከዚያው ፡ ካንድ ፡ ዘር ፡ ነው ።

እንሆ ፡ የኢቮሊዩሽን ፡ ተዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ይህን ፡ ባመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ሰውን ፡ ከእንስሳት ፡ ወገን ፡ እንደ ፡ ተገኘና ፡ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ የመሸሸል ፡ ጉዳይ ፡ ብቻ ፡ መኾኑን ፡ ይገልጻሉ ። መላልሰውም ፡ ሲናገሩ ፡ በእንስሳትና ፡ በሰው ፡ መካከል ፡ መገናኛ ፡ ኹነው ፡ የተፈጠሩ ፡ ማዕከላዊያን ፡ ፍጥረቶች ፡ ባንድ ፡ ዘመን ፡ እንደተገኙና ፡ እነርሱንም ፡ ከሰው ፡ ቀድመው ፡ የመጡ ፡ ናቸው ፡ ለማለት ፡ (በውጭ ፡ ቋንቋ) ፡ ፕሪሜን (Pre-men) ብለው ፡ ሲጠሩዋቸው ፤ ደግሞም ፡ መልካቸውም ፡ ከዛሬው ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ መልክ ፡ ለየት ፡ ብሎ ፡ ወደ ፡ ዝንጀሮ ፡ መልክ ፡ ወሰድ ፡ የሚያደርጋቸውን ፡ እነዚህ ፡ ፍጥረቶች ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ስም ፡ PALEANTHROPUS, PROANTHROPUS, PITHECANTHROPUS, SINANTHROPUS እያሉ ፡ ሲጠቅሱዋቸው ፡ ይብላሉ ። በዚህ ፡ መንገድም ፡ ወደ ፡ ሰው፡ዘር ፡ በጣም ፡ ቅርብነት ፡ ያላቸውንና ፡ በኹኔታቸውም ፡

ኾነ ፡ በጠቅላላው፡አኗኗራቸው፡ሲታዩ ፡ ሰውን ፡ በብዙ ፡ ነገር ፡ መስለውት ፡ የተገኙት
ንና ፡ የቅርብ ፡ ዘመዶቹም ፡ እንደኾኑ፡ አድርገው ፡ የሚያስቡዋቸውን ፡ ዝንጀሮችንም ፡
GIBBON, ORANGUTAN, CHIMPANZEE, GORILLA እያሉ ፡ ይጠሩዋቸዋል ።

እነዚህም ፡ ኹሉ ፡ የተጠቀሱት ፡ የዝንጀሮ ፡ ዐይነቶች ፡ እየተሻሻሉ ፡ ሄደው ፡
ባራት ፡ እግር ፡ ፈንታ ፡ ኹለት ፡ እግር ፡ ያለውን ፤ አጎንብሶ ፡ በመሄድም ፡ ፈንታ ፡
ቀጥ ፡ ብሎ ፡ ሲሄድ ፡ የሚታየውን ፡ የዛሬውን ፡ የሰውን ፡ ልጅ ፡ ያስገኙ ፡ እንስሳት ፡ እንደ
ኾኑ ፡ ዐይነት ፡ አድርገው ፡ ያምኑባቸዋል ። ይህም ፡ መለዋወጥና ፡ መሻሻል ፡ የተፈ
ጸመው ፡ በሰውነቱ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በመንፈሱም ፡ እንደምንመለከተው ፤ ሃይማኖ
ትን ፡ ቋንቋን ፡ ታሪክን ፡ የመሰሉ ፡ ነገሮችን ፡ ኹሉ ፡ ፈጥሮ ፡ ይኸው ፡ ዛሬ ፡ ከምና
የው ፡ ከፍተኛ ፡ ደረጃ ፡ ደርሷል ፡ በማለት ፡ ያትታሉ ። ወደፊትም ፡ በዚሁ ፡ ኹኔታ ፡ እየ
ቀጠለ ፡ ስለሚሄድ ፡ ከብዙ ፡ ሺሕና ፡ ሚሊዮን ፡ ዓመታት ፡ በኋላ ፡ ተሻሽሎ ፡ ሌላ ፡ ዐይ
ነት ፡ ፍጥረት ፡ እንደሚያስገኝና ፡ ኑሮውም ፡ ኹሉ ፡ ከዛሬው ፡ የተለየ ፡ እንደሚኾን ፡ ጥር
ጥር ፡ የሌለው ፡ ነገር ፡ ነው ።

በእውነቱ ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሰው ፡ ከእንስሳት ፡ የሚለይበት ፡
ምንም ፡ ነገር ፡ የሌለም ። ርሱም ፡ ያው ፡ ከነርሱ ፡ እየተሻሻለ ፡ የመጣ ፡ ከፍተኛ ፡ እንስሳ ፡
ነው ። ዛሬ ፡ ከሚገኝበትም ፡ ደረጃ ፡ ሊደርስ ፡ የቻለው ፡ መጀመሪያ ፡ በግማሽ-ዝንጀሮና ፡
በግማሽ ፡ ሰው ፡ ኾኖ ፡ ባንድ ፡ ማዕከላዊ ፡ ዐይነት ፡ ፍጥረት ፡ በኩል ፡ አድርጎ ፡ ነው ።
እንዲህ ፡ ያለውም ፡ ከእንስሳ ፡ ወደ ፡ ሰው ፡ መሸጋገሪያ ፡ የኾነው ፡ ፍጡር ፡ ከዚህ ፡
በፊት ፡ ታይቷል ። ቀስ ፡ በቀስም ፡ እየተሻሻለ ፡ ሄዶ ፡ በሰውነቱ ፡ ቅርጽና ፡ በቋንቋው ፤
ደግሞም ፡ የዛሬውን ፡ የሥልጣኔ ፡ መልክ ፡ በመፍጠር ፡ ኑሮውን ፡ ከፍ ፡ አድርጎ ፡ ካሁኑ ፡
ደረጃ ፡ ደርሷል ። ደግሞ ፡ ሰው ፡ ከእንስሳት ፡ እየተሻሻለ ፡ የመጣ ፡ መኾኑንም ፡ ለመገ
ንዘብ ፡ ስንፈልግ ፡ በዘመናችን ፡ ያለውን ፡ ዝንጀሮ ፡ የተባለውን ፡ እንስሳ ፡ እንኳ ፡ ወስ
ደን ፡ ከሰው ፡ ጋራ ፡ ስናስተያየው ፡ በመካከላቸው ፡ ያለ ፡ ጥርጥር ፡ ብዙ ፡ ተመሳሳይ ፡
ነገሮችን ፡ እናገኝባቸዋለን ። ኹለቱም ፡ ካንዳንድ ፡ ጥቃቅን ፡ ልዩነቶች ፡ በቀር ፡ በሌ
ላው ፡ ኹሉ ፡ አንድ ፡ ናቸው ። ለምሳሌም ፡ ያኽል ፡ የኹለቱንም ፡ እጆቻቸውን ፡ ብን
መለከት ፡ የተቀራረቡ ፡ ናቸው ። በአእምሮም ፡ በኩል ፡ ቢኾን ፡ ዝንጀሮ ፡ ከሰውምንም
ያኽል ፡ አይሰንፍም ። በሚያደርገው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ከቅርብ ፡ ኾነን ፡ ብንከታተለው ፡
በጣም ፡ ብልጎና ፡ የሚያስብ ፡ ኹኖ ፡ እናገኘዋለን ። ከዚያም ፡ አልፈን ፡ ሲበላ ፡ ወይም ፡
ሲቀመጥ ፡ ያየነው ፡ እንደኾነ ፡ አድራጎቱ ፡ ኹሉ ፡ ልክ ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ ነው ። የፊቱስ ፡
ገጽ ፤ ደግሞ ፡ አስተያየቱስ ፡ ኹሉ ፡ ከሰው ፡ ምን ፡ ያኽል ፡ ይለያያል? በእውነቱ ፡ አስ
ተውለን ፡ ከተመለከትነው ፡ ከሰው ፡ ጋራ ፡ የሚመሳሰልባቸው ፡ ነገሮች ፡ ጥቂቶች ፡ አይ
ደሉም ።

እንግዲህ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ከየት ፡ መጣ ፡ ሊባል ፡ ይቻላል? በእ
ውነቱ ፡ ይህ ፡ የኹለቱን ፡ የተፈጥሮ ፡ አንድነት ፡ ከማመልከቱ ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ፍች ፡
የሚገኝለት ፡ አይደለም ። ለጊዜውም ፡ እንኳ ፡ ባንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ሰው ፡ ከዝን

ጀሮ ፡ በጣም ፡ የተሻለና ፡ የበለጠም ፡ ጥበብና ፡ ብልሃት ፡ ያለው ፡ መስሎ ፡ ቢታይም ፡
ይህ ፡ ከትልቅ ፡ ነገር ፡ የሚቈጠር ፡ አይደለም ። የኹለቱም ፡ ተፈጥሮዊቸው ፡ ያው ፡ አንድ ፡
ሲኾን ፡ ሰው ፡ የተባለው ፡ ፍጥረት ፡ ከመጀመሪያው ፤ ማለት ፡ ከዝንጀሮ ፡ በመሻሻል ፡
የተገኘ ፡ አንድ ፡ ከፍተኛ ፡ እንስሳ ፡ ብቻ ፡ ነው ። የዛሬዎቹም ፡ ዝንጀሮች ፡ ወደፊት ፡
አንድ ፡ ዘመን ፡ ሰው ፡ የሚኾኑበት ፡ ጊዜ ፡ ይመጣል ።

ከዚህ ፡ ላይ ፡ ምናልባት ፡ ከዝንጀሮ ፡ ወይም ፡ ከእንስሳት ፡ ክፍል ፡ እንደተገኘን ፡
ስናስብ ፡ ርግጥ ፡ ነው ፡ ደስ ፡ አይለንም ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ተፈጥሯችን ፡ ይህ ፡
ሲኾን ፡ ምን ፡ ለማድረግ ፡ ይቻላል? ዕድላችን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ከእንስሳት ፡ ክፍል ፡ (ወገን) ፡
እንድንገኝ ፡ አድርጎናል ። ምን ፡ ይኾን! እውነቱም ፡ ይህ ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፡ ራሳችንን ፡
ከእንስሳት ፡ በላይ ፡ ማድረግ ፡ ይህ ፡ የትንሽ ፡ ሰው ፡ ሥራ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ይኾንኑ ፡
ተፈጥሮዊችንን ፡ ያለ ፡ አንዳች ፡ ቅሬታ ፡ ጨክንን ፡ መቀበል ፡ ብቻ ፡ የሚያስመስግንን ፡
ይኾናል ። ያለበለዚያ ፡ ግን ፡ እኛው ፡ ራሳችን ፡ የሌለንን ፡ ክብር ፡ እንዳለን ፡ አድርገን ፡
ብናስብ ፡ ይህ ፡ ራስን ፡ ከማታለልና ፡ እውነትን ፡ ከመሸሸግ ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ አንዳች ፡ ዋጋ ፡
የለውም ።

እነሆ ፡ ስለ ፡ ሰው ፡ ተፈጥሮ ፡ ከብዙዎች ፡ አንደበት ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ቃል ፡
ይሰማል ።

በጠቅላላ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ የሚያቀርቡት ፡ ኹሉ ፤ ማለት ፡ እንስሳ
ትም ፡ ኾኑ ፡ ሰው ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ የተገኙ ፡ እንጂ ፤ የተለየ ፡ ዘርፍ ፡ ወገን ፡ የላቸውም ፡
የሚለውን ፡ አስተያየት ፡ የሚደግፉት ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ግራ ፡ የኾነ ፡
የተጣመመ ፡ ሐሳባቸውን ፡ ለማረጋገጥ ፡ የሚያቀርቡዋቸው ፡ ልዩ ፡ ማስረጃዎች ፡ አሉ ።
እነዚህም ፡ የሚሰጡዋቸው ፡ ማስረጃዎች ፡ ፩ኛ ፤ በፓሌኦኦሎጂ ፡ (PALEONTOLOGY)
፪ኛ ፤ በአናቶሚ ፡ (ANATOMY) ፫ኛ ፤ በባዮሎጂ ፡ (BIOLOGY) ፬ኛ ፤ በኤምብሪዮ
ሎጂ ፡ (EMBRYOLOGY) እኒህን ፡ በመሳሰሉት ፡ የሳይንስ ፡ ክፍሎች ፡ ላይ ፡ የተደ
ገፉ ፡ ናቸው ። ከነዚህም ፡ የሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ትምህርቶች ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ማስረጃዎ
ችን ፡ እየጠቀሱ ፡ ሐሳባቸውን ፡ ለማጽደቅ ፡ ይጣጣራሉ ። እነዚህም ፡ ማስረጃዎችምን ፡
ዐይነት ፡ እንደኾኑ ፡ ባጭሩ ፡ እንገልጻለን ። እነርሱም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ እንደ ፡ ተመ
ለከቱት ፡ ናቸው ።

፩ኛ ፤ ከፓሌኦኦሎጂ ፡ የሚቀዱት ፡ ማስረጃ ።

የፓሌኦኦሎጂ ፡ ጥናት ፡ የሚለጥቁትን ፡ ኹለት ፡ ነገሮች ፡ ይሰጠናል ። ፩ኛ ፤
በመሬት ፡ ልብሶች ፡ ውስጥ ፡ (geologic strata) የሚገኙትን ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ እንስሳትን ፡
ዐፅም ፡ ስንመለከት ፡ የዚያን ፡ ዘመን ፡ የነበሩት ፡ እንስሳት ፡ ያው ፡ የነርሱ ፡ ዘር ፡ ከኾኑት ፡
ከዛሬዎቹ ፡ ወገኖቻቸው ፡ በጣም ፡ የተለዩ ኹነው ፡ እናገኛቸዋለን ። ይህም ፡ የሚያመለክ
ተው ፡ አንድ ፡ እንስሳ ፡ በዚያው ፡ በቀድሞው ፡ ኹኔታው ፡ የሚጸና ፡ ሳይኾን ፡ ከጊዜ ፡
ብዛትና ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያቶች ፡ የተነሣ ፡ የበፊተኛውን ፡ መልኩን ፡ ለቅቆ ፡ ወደ ፡

እነሆ ፡ ባጭሩ ፡ የኢቮሊዩሽን ፡ ቲዎሪ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ። የዚህም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ በሙሉ ፡ የሚያቀርቡባቸው ፡ ማስረጃዎችና ፡ ሐሳቦች ፡ እንደዚሁ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ የጠቀስናቸው ፡ ናቸው ።

በዚህ ፡ በኢቮሊዩሽን ፡ ቲዎሪና ፡ በሚያቀርባቸውም ፡ ማስረጃዎች ፡ ላይ ፡ ለማድረግ ፡ የሚቻል ፡ ጥቂት ፡ የሐሳብ ፡ ፍርድ ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ የኢቮሊዩሽን ፡ ሐሳብ ፡ ፍጹም ፡ ስሕተት ፡ መኾኑን ፡ እንደሚከተለው ፡ ለማስረዳት ፡ እንሞክራለን ። መጀመሪያም ፡ የላማርክንና ፡ የዳርዊንን ፡ ሐሳብ ፡ እንወስዳለን ።

መጀመሪያ ፡ ላማርክ ፡ እንደሚለው ፡ አንድ ፡ አካል ፡ በማገልገል ፡ ላይ ፡ ሲገኝ ፡ እያደገና ፡ እየተጠነከረ ፡ የሚሄድ ፡ ከኾነና ፡ እንደዚሁም ፡ ማገልገሉን ፡ ሲተው ፤ ማለት ፡ ለዚያ ፡ ላካባቢው ፡ ያ ፡ ሰውነት ፡ የማያስፈልግ ፡ ኹኖ ፡ አንዳች ፡ አገልግሎት ፡ የማይፈጽም ፡ ሲኾን ፡ የሚደክምና ፡ የሚወድቅ ፡ ይኾናል ፡ ከተባለ ፡ ዘንድ ፡ ግመል ፡ አሁን ፡ በቀላሉ ፡ የምትመገባቸው ፡ ምግቦች ፡ ከእግሮቹዋ ፡ በታች ፡ እያሉላት ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ መንጠራራት ፡ ሳያስፈልጋት ፡ ቅርብ ፡ የኾኑትን ፡ ቅጠላ ፡ ቅጠሎች ፡ ስትመገብ ፡ ሳለ ፡ አንገቱዋ ፡ አሁን ፡ ያላጠረውና ፡ ያልተሰበሰበው ፡ ስለ ፡ ምንድር ፡ ነው ? ደግሞስ ፡ ይኸው ፡ ሰው ፡ እንደሚለው ፡ አንድ ፡ እንስሳ ፡ አንድ ፡ አዲስ ፡ ሰውነት ፡ ለማትረፍ ፡ ጥቂት፡ጊዜ ፡ ሳይኾን ፡ ብዙ ፡ ዘመናት ፡ ቁይቶ ፡ ብዙ ፡ ልምምድና ፡ ሙከራ ፡ አድርጎ ፡ ከኾነ ፡ በዚያ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በተደረገው ፡ የጥፋት ፡ ውሃ ፡ እንዴት ፡ የመጀመሪያዬቱ ፡ ግመል ፤ ደግሞም ፡ እንደዚሁ ፡ እስከ ፡ ጥቂት ፡ ትውልዶች ፡ ድረስ ፡ የነበሩት ፡ ግመሎች ፡ ብዙ ፡ ዘመናት ፡ ሳያልፉ ፡ ያንገታቸው ፡ ርዝመት ፡ በእንዴት ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ሊፋጠንላቸው ፡ ቻለ ?

አንባቢ ፡ ሆይ ፤ በእውነቱ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አንተም ፡ ደገና ፡ አድርገህ ፡ ካስተዋልህ ፡ የዚህን ፡ ሰው ፡ ወፍራም ፡ ስሕተት ፡ ለመረዳት ፡ ትችላለህ ። ይኸውም ፡ የመጀመሪያዬቱ ፡ ግመል ፡ አንገቷ ፡ በዚያ ፡ በጥፋት ፡ ውሃ ፡ ዘመን ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ (ከመቅጽ በት) ፡ ካልረዘመላት ፡ በቀር ፡ ከምግብ ፡ ተከልክላ ፡ እንኳንስ ፡ ዘመናት ፡ እስኪያልፉ ፡ ድረስ ፡ ልትቁይ ፡ ይቅርና ፡ ያለ ፡ ምግብ ፡ ጥቂት ፡ ቀኖች ፡ ከሰነበተችም ፡ መሞት ፡ ግድ ፡ እንደሚኾንባት ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ለዘር ፡ እንኳ ፡ ሳትተርፍ ፡ በዚያው ፡ ሰዓት ፡ በረኃብ ፡ ተሸንፋ ፡ በሞተች ፡ ነበር ። ምክንያቱም ፡ እነዚያን ፡ ቅጠሎች ፡ ለመድረስ ፡ የምትችል ፡ እሷ ፡ ራሷ ፡ ሳትኾን ፡ የልጅ ፡ ልጆቹዋ ፡ እንደኾኑ ፡ የማይካድ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ መጀመሪያ ፡ ርሷ ፡ በሕይወቷ ፡ ሙሉ ፡ ደክማ ፡ የምትጨምረው ፡ የአንገት ፡ ርዝመት ፡ በጣም ፡ ትንሽ ፡ መኾን ፡ እንዳለበት ፡ ይህ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ከርሷ ፡ የምትወለደውም ፡ እንደዚሁ ፡ በሕይወቷ ፡ ሙሉ ፡ እነዚያን ፡ ቅጠሎች ፡ ለመድረስ ፡ ስትል ፡ ብዙ ፡ መንጠራራት ፡ አድርጋ ፡ የምትጨምረው ፡ ያንገት ፡ ርዝመት ፡ አሁንም ፡ እንደዚሁ ፡ ጥቂት ፡ እንጂ ፤ (ምና

ልባት ፡ የመጀመሪያዬቱ ፡ ግመል ፡ ካደረገችው ፡ ጭማሪ ፡ ጥቂት ፡ ብቻ ፡ ከፍ ፡ ይል ፡ ይኾናል ። ምክንያቱም ፡ ይህችኛዋ ፡ ኹለተኛዬቱ ፡ ከወላጆቿ ፡ በውርስ ፡ ያገኘችውን ፡ ያንገት ፡ ርዝመት ፡ ከራሷ ፡ ጋራ ፡ አድርጋ ፡ ከዚያችኛዋ ፡ ከመጀመሪያዋ ፡ ጥቂት ፡ ብልጫ ፡ ያለው ፡ ርዝመት ፡ ይኖራት ፡ ይኾናል) ፡ ቅጠሎቹን ፡ ለመድረስ የሚያስችላት ፡ አይኾንም ። ርሱ ፡ እንደሚለው ፡ ቢኾንም ፡ እንኳ ፡ ከነዚያ ፡ ቅጠሎች ፡ ደርሰው ፡ ለመመገብ ፡ የሚችሉት ፡ ከብዙ ፡ ዐመታት ፡ በኋላ ፡ የሚወለዱት ፡ ግመሎች ፡ ብቻ ፡ መኾን ፡ አለባቸው ። ምክንያቱም ፡ ከትውልድ ፡ ወደ ፡ ትውልድ ፡ በውርስም ፡ ራሷም ፡ በማትረፍ ፡ ከብዙ ፡ ጊዜ ፡ በኋላ ፡ ብቻ ፡ ጉልህ ፡ የኾነ ፡ የአንገት ፡ ርዝመት ፡ ልታደርግ ፡ እንደምትችል ፡ ይኸው ፡ ሰው ፡ በሰጠው ፡ ቃል ፡ እንዲህ ፡ ልንፈርድ ፡ እንችል ፡ ይኾናል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ለምሳሌ ፡ ያንድ ፡ ግመል ፡ ዕድሜ ፡ ፵ ፡ ወይም ፡ ፳ ፡ ዓመት ፡ ቢኾን ፡ ከነዚያ ፡ ቅጠሎች ፡ ለመድረስ ፡ የሚችሉት ፡ ግመሎች ፡ (ቅጠሎቹ ፡ ምንም ፡ ዐሥር ፡ ጊዜ ፡ ቁመታቸው ፡ ቢያንስ) ፡ በትንሹ ፡ ካሥረኛ ፡ ትውልድ ፡ በኋላ ፡ የሚወለዱት ፡ (የሚመጡት) ፡ መኾን ፡ አለባቸው ። እንግዲህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ላማርክን ፡ ልንጠይቀው ፡ የምንፈልገው ፡ ነገር ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንዳለው ፡ ነው ።

እሺ ፡ እንግዲህ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተነገረው ፡ መሠረት ፡ ካሥረኛው ፡ ትውልድ ፡ በኋላ ፡ የሚመጡት ፡ ግመሎች ፡ ብቻ ፡ እነዚያን ፡ ረዣዥም ፡ ቅጠሎች ፡ ደርሰው ፡ ሊመገቡ ፡ ቻሉ ፡ ይባል ። ነገር ፡ ግን ፡ የመጀመሪያዬቱ ፡ ኹለተኛዬቱ ፡ ሦስተኛዬቱ ፡ ግመሎች ፡ እንዴት ፡ የሚመገቡባቸው ፡ ነገሮች ፡ ሳይኖሩባቸው ፡ ከሞት ፡ ተርፈው ፡ ዘር ፡ ለማቆየት ፡ በቁ ፡ ምናልባት ፡ ካሥረኛው ፡ ትውልድ ፡ በኋላ ፡ የሚመጡት ፡ ግመሎች ፡ ለነዚያኞቹ ፡ (ለበፊተኞቹ) ፡ ይጠቅሙባቸው ፡ ይኾን ? የእነዚያኞቹ ፡ መብላት ፡ ለነዚያኞቹ ፡ ይኾናቸው ፡ ይኾን ? እነዚያኞቹ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በማለፉ ፡ ጥቂት ፡ በጥቂት ፡ በውርስም ፡ ኾነ ፡ ራሳቸው ፡ ያተረፉትን ፡ ርዝመት ፡ ጨማምረው ፡ (ቀጣጥለው) ፡ የበፊተኞቹ ፤ ማለት ፡ የመጀመሪያዎቹ ፡ ወላጆቻቸው ፡ ያልደረሱበትን ፡ ቅጠል ፡ እነሱ ፡ ሊደርሱበት ፡ ችለው ፡ ከሱ ፡ እየቀነጠቡ ፡ ለመብላት ፡ ሲበቁ ፡ እነዚያ ፡ የበፊተኞቹ ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ምግብ ፡ ሊኖሩ ፡ ቻሉ ? በምንስ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ዘራቸው ፡ ሳይጠፋ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ ለመኖር ፡ በቁ ?

በእውነቱ ፡ ላማርክ ፡ ለዚህ ፡ ጥያቄያችን ፡ መልስ ፡ ሊሰጠን ፡ አይችልም ። ርሱ ፡ የተመለከተው ፡ የኋለኞቹን ፡ ግመሎች ፡ እንጂ ፤ ስለ ፡ በፊተኞቹ ፡ ደገና ፡ አድርጎ ፡ አላስተዋለም ። አስቦ ፡ ተናግሮ ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ባላለ ፡ ነበር ።

ነገር ፡ ግን ፡ አሁንም ፡ ይህን ፡ ሰው ፡ ብዙ ፡ ጥያቄ ፡ እያከታተልን ፡ ልንጠይቀው ፡ ይቻላል ። ግን ፡ ለዚህ ፡ ኹሉ ፡ አንድም ፡ የሚሰጠው ፡ መልስ ፡ የለውም ። እነሆ ፡ ከዚህ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ጥያቄ ፡ እንጠይቀው ። ስለሱም ፡ ምን ፡ በቂ ፡ ሐሳብ ፡ ሊሰጠን ፡ እንደሚችል ፡ በሕሊናችን ፡ ውስጥ ፡ እንፍረድ ።

እንዴት ፡ በቁም ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ እንስሳ ፡ ፈጽሞ ፡ በተፈጥሮ ፡ የሌለውን ፡ ሰውነት ፡ በሙከራ ፡ ብቻ ፡ ሊያገኘው ፡ ይችላል ? ርግጥ ፡ አንድ ፡ አካል ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡

ሲሠራ ፡ እየጠነከረና ፡ እያደገ ፡ ይሄዳል ። ሳይሠራበትም ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ሲቀመጥ ፡ ይደክማል ፤ የወድቃልም ። ለምሳሌ ፤ አንድ ፡ ጅምናስቲክ ፡ የሚሠራ ፡ ሰውና ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ካንድ ፡ ሰፍራ ፡ ተገራሽ ፡ ሰውነቱን ፡ ሳያፍታታው ፡ ተጨብጦ ፡ የሚኖር ፡ ሰው ፡ ብንወስድ ፤ በንቃትም ፡ ኾነ ፡ በጥንካሬ ፡ የመጀመሪያው ፡ ከኹለተኛው ፡ የተሻለ ፡ ኹኖ ፡ ሳናገኘው ፡ አንቀርም ። እንደዚሁም ፡ ያንድ ፡ ጸሐፊና ፡ ያንድ ፡ የቀን ፡ ሠራተኛ ፡ እጅ ፡ የተለየ ፡ ጥንካሬ ፡ ይኖራቸዋል ። ይኸውም ፡ ከጸሐፊው ፡ እጅ ፡ ይልቅ ፡ የዚህኛው ፡ የኹለተኛው ፡ እጅ ፡ የበለጠ ፡ ጥንካሬ ፡ ያመጣል ። ምክንያቱም ፡ ይህኛው ፡ ቀኑን ፡ ሙሉ ፡ ሲቀጠቅጥ ፤ ከባድ ፡ ነገሮችን ፡ ሲያነሣ ፡ ወይም ፡ ሲያንከባልል ፡ ይውላል ። ያኛው ፡ ግን ፡ ብርዑን ፡ ይዞ ፡ ሲጽፍ ፡ ጣቶቹ ፡ ብቻ ፡ ከመንቀሳቀሳቸው ፡ በቀር ፡ የእጅ ፡ ሠራተኛውን ፡ ያኸል ፡ ድካም ፡ የለበትም ። ስለዚህም ፡ የጸሐፊው ፡ እጅ ፡ ከዚያኛው ፡ ያነሰ ፡ ጥንካሬ ፡ እንዳለው ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ ፈጽሞ ፡ ያልተሠራበት ፡ አካል ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ አንደኛውንም ፡ እንደሚጠፋ ፡ የተረጋገጠ ፡ ኹኖ ፡ ተገኝቷል ።

ለምሳሌ ፤ ባንዳንድ ፡ አገሮች ፡ ዋሻ ፡ ውስጥ ፡ ብዙዎች ፡ እንስሳት ፡ ታውረው ፡ ተገኝተዋል ። ሊቃውንትም ፡ የዚህን ፡ ምክንያት ፡ ሲገልጹ ፡ በነዚያ ፡ ዋሻዎች ውስጥ ፡ የፀሐይ ፡ ብርሃን ፡ ፈጽሞ ፡ ባለመግባቱና ፡ እንስሳቱም ፡ ዐይኖቻቸውን ፡ የሚያሠሩበት ፡ ፀሐይ ፡ ስላጠነው ፡ ሲሉ ፡ አስረድተዋል ። በእሥር ፡ ቤት ፡ ለብዙ ፡ ዓመታት ፡ ያኸል ፡ በጨለማው ፡ ሰጥቶ ፡ እስረኞችም ፡ ይኸው ፡ ዕድል ፡ እንደሚገጥማቸው ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ካልተሠራበት ፡ መዛገብ ፡ መበላሸቱ ፡ አይቀርም ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ሰውነታችንን ፡ ልናሠራው ፡ ያስፈልጋል ። ሥራ ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ እንዳይዝግ ፡ እንዳይደክም ፡ እንዳይበላሽና ፡ እንዳይጠፋ ፡ ሲያደርገው ፤ ያለ ፡ ሥራ ፡ ቢቀመጥ ፡ ግን ፡ እንደሚዝግ ፡ እንደሚደክም ፡ እንደሚበላሽና ፡ አንደኛውንም ፡ እንደሚጠፋ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። ላማርክም ፡ በእንዲህ ፡ ባለው ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ ተወስኖ ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ በእውነቱ ፡ ሐሳቡ ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ በተቻለ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ ከዚህ ፡ አልፎ ፡ ተርፎ ፡ ማናቸውም ፡ ሙከራና ፡ ፍላጎት ፡ አንድን ነገር ፡ ሊፈጥር ፡ ይችላል ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ይሰጠናል ። እኛም ፡ እንዲህ ፡ ባለው ፡ ሐሳብ ፡ ፈጽሞ ፡ አንስማማም ።

ለምሳሌ ፤ እንዴት ፡ በሬዎች ፡ መጀመሪያ ፡ ያለ ፡ ቀንድ ፡ ተወልደው ፡ በንዴታቸውና ፡ በጥላቸው ፡ ጊዜ ፡ በግንባራቸው ፡ በመፈታተግ ፡ ብቻ ፡ የተነሣ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ኹለት ፡ ቀንዶች ፡ ሊያገኙ ፡ ቻሉ ፡ ብሎ ፡ ለመናገር ፡ ያስደፍራል? ወይም ፡ እንዴት ፡ ግመል ፡ ከረዣዥም ፡ ቅጠላ ፡ ቅጠሎች ፡ እንድትመገብ ፡ ተገድዳ ፡ ከመንጠራራት ፡ የተነሣ ፡ የዛሬውን ፡ ረዥም ፡ አንገቷን ፡ አተረፈች ፡ ለማለት ፡ ይቻላል? እንደዚሁስ ፡ ደግሞ ፡ አሁን ፡ ከኋላቸው ፡ ጭራ ፡ ያላቸው ፡ ኹሉ ፡ እንስሳት ፡ በመጀመሪያ ፡ ይህ ፡ ሳይኖራቸው ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ ብቻ ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ዝንቦች ፡ ለመከላከል ፡ ባደረጉት ፡ ሙከራ ፡ ከሰውነታቸው ፡ ላይ ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ ሊፈጠር ፡ ቻለ ፡ ብሎ ፡ መናገርስ ፡ እንዴት ፡ ይቻላል? ይህ ፡ ኹሉ ፡ ቀልድ ፡ አይኾንም? ሙከራና ፡ ሥራ ፡ በሰውነታችን ፡ ላይ ፡ ቀድሞ ፡ ተዳፍኖ ፡ የነበረ ፡ ነገር ፡ ኖሮ ፡ እሱኑ ፡ እንዲገለጽ ፡ እንዲወጣ ፡ ያደርገዋል ፡ ቢባል ፡ ይህ ፡

ትክክለኛ ፡ ሐሳብ ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ እንዴት ፡ በተፈጥሮ ፡ መጀመሪያውኑ ፡ የሌለውን ፡ ነገር ፡ በመከራና ፡ በሥራ ፡ ብቻ ፡ ለማትረፍ ፡ ይቻላል? በእውነቱ ፡ ከዚህ ፡ የበለጠ ፡ ሌላ ፡ መሳሳት ፡ ሊመጣ ፡ አይችልም ። እንዲህ ፡ ያለውም ፡ ሐሳብ ፡ ከቁም ፡ ነገር ፡ ተራ ፡ ወጥቶ ፡ እንደ ፡ ቀልድና ፡ እንደ ፡ ጨዋታ ፡ ያለ ፡ ኹኖ ፡ የሚጨርስ ፡ ነው ።

እስቲ ፡ እንግዲያው ፡ እውነት ፡ ከኾነ ፡ ከመከላከል ፡ ሞትን ፡ የሚፈቅድ ፡ ሰው ፡ አይገኝም ። እያንዳንዳችንም ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ለመኖር ፡ እንወዳለን ። የማይቻልም ፡ ኹኖ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ ዘለዓለም ፡ ብንኖር ፡ ፈቃዳችን ፡ ነው ። ዕድሜዎችን ፡ እንዲረዝም ፤ ያለ ፡ ዕድሜያችንም ፡ ባጭሩ ፡ እንዳንሞት ፡ እያልን ፡ ሰውነታችንን ፡ በማናቸውም ፡ አኳኋን ፡ ጤንነቱ ፡ እንዲጠበቅ ፡ የምናደርገው ፡ ድካም ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ማናቸውንም ፡ ሙከራና ፡ ድካም ፡ ብናደርግም ፡ ቅሉ ፡ ይህን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ ሕግ ፡ ኹኖ ፡ የታዘዘውን ፡ ነገር ፡ ለማፍረስ ፡ የቻለ ፡ ከመከላከል ፡ አንድም ፡ ሰው ፡ የለም ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ የሞት ፡ ጽዋ ፡ ያልደረሳቸው ፡ ሰዎች ፡ እንዳሉ ፡ ብናረጋግጥም ፤ ይህ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ፈቃድ ፡ የኾነ ፡ እንጂ ፡ እነዚያ ፡ ሰዎች ፡ ከሞት ፡ ለመቅረት ፡ ሲሉ ፡ ባደረጉት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሙከራ ፡ አይደለም ። ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ ሳንደርስ ፡ ሌላ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ ለመጥቀስ ፡ ይቻላል ። ለምሳሌ ፡ እንደ ፡ ላማርክ ፡ አስተያየት ፡ ዛሬ ፡ ጭራ ፡ ያላቸው ፡ እንስሳት ፡ ኹሉ ፤ በፊት ፡ ያለ ፡ ጭራ ፡ ተወልደው ፡ ሳለ ፡ ከዝንብ ፡ ለመከላከል ፡ ባደረጉት ፡ ሙከራ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ተሰጣቸው ፡ ርግጥ ፡ ከኾነ ፤ ምንው ፡ እኛስ ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ ቢኖረን የማያገለግለን ፡ ኹኖ ፡ ነውን? ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እነዚህ ፡ ዝንቦች ፡ እኛንስ ፡ ሳያስቸግሩን ፡ ቀርተው ፡ ነውን? ምንው ፡ እኛስ ፡ ይኸው ፡ ነገር ፡ ተሰጥቶን ፡ ጭራ ፡ ከመግዛት ፡ ብንድን ፡ መልካም ፡ አልነበረም?

በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ የላማርክ ፡ ሐሳብ ፡ ቀልድ ፡ እንጂ ፤ በቁም ፡ ነገር ፡ የሚነገር ፡ ሐሳብ ፡ አይደለም ።

እስቲ ፡ አሁን ፡ ደግሞ ፡ ወደ ፡ ኹለተኛው ፡ ወደ ፡ ዳርዊን ፡ ሐሳብ ፡ እንመለስ ። ይህም ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ እንስሳ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ እንስሳ ፡ ለመለወጥ ፡ ይችላል ። ይህም ፡ የሚኾነው ፡ በተለይ ፡ በፍጥረት ፡ ምርጫ ፡ በኩል ፡ ነው ፡ ሲል ፡ የሚያትተው ፡ ሐሳብ ፡ ርሱ ፡ እንደሚለው ፡ ኹሉ ፤ በሙሉ ፡ ልክ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ። በኑሮ ፡ ትግል ፡ ውስጥ ፡ ርግጥ ፡ ነው ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በሰውነታቸው ፡ ጥንካሬና ፡ ቅልጥፍና ፡ ወይም ፡ በብልጠታቸውና ፡ በሩጫቸው ፡ ከአደጋ ፡ ሲያመልጡ ፡ ብዙ ፡ እንስሳትን ፡ ተመልክተን ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ እንደ ፡ ሕግ ፡ ኹኖ ፡ ሊነገር ፡ ይቻላል? ፍጹም ፡ ሐሰት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ስጦታዎች ፤ ማለት ፡ በሩጫ ፡ በቅልጥፍና ፡ በሰውነት ፡ ጥንካሬ ፡ በብልጠት ፡ የተሸላለሙት ፡ እንስሳት ፡ ካንድ ፡ ትልቅ ፡ አውሬ ፡ እጅ ፡ ወድቀው ፡ ሲበሉ ፡ ሳለ ፤ ደካሞቹና ፡ ትናንሾቹ ፡ እንስሳት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ከዚህ ፡ ዐይነት ፡ አደጋ ፡ ሲያመልጡ ፡ ይታያሉ ። እንደዚሁም ፡ ለምሳሌ ፡ ካንድ ፡ የመኪና ፡ ወይም ፡

የመብረቅ ፡ አደጋ ፡ የመዳን ፡ ዕድልን ፡ የሚያገኙት ፡ እነዚያ ፡ ጠንካራ ፡ ሰውነትና ፡
ልዩ ፡ ልዩ ፡ የኾኑ ፡ ሌላም ፡ ስጦታዎች ፡ ያሉዋቸው ፡ ሳይኾኑ ፤ ተስማሚውን ፡ ቦታ ፡
ይዘው ፡ ተገኝተው ፡ እንዳጋጣሚም ፡ አደጋው ፡ ያልደረሰባቸው ፡ ወይም ፡ አደጋው ፡
ካዘነበለበት ፡ ስፍራ ፡ ያልተገኙት ፡ ብቻ ፡ ናቸው ። ይልቁንም ፡ ዳርዊን ፡ እንደሚለው ፡
ፍጥረት ፡ ጠንካራ ፡ ጠንካራዎቹን ፡ ብቻ ፡ እየጠበቀች ፡ ደካሞቹን ፡ በማጥፋት ፡ ፈንታ ፡
ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እነዚህኞቹን ፡ ስትጠብቅ ፤ እነዚያኞቹን ፡ ግን ፡ ስታጠፋ ፡ ትገኛለች ። ታዲ
ያስ ፡ ይህ ፡ ምን ፡ ፍች ፡ ይገኛለታል ? እንግዲህ ፡ ይህ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሰው ፡ የሰጠው ፡
ሐሳብ ፡ ርግጠኛ ፡ መኾኑ ፡ ነውን ? በእውነቱ ፡ ፓሌኦንቶሎጂ ፡ የተባለው ፡ የሳይንስ ፡
ትምህርት ፡ አንደኛው ፡ ክፍል ፤ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በምድር ፡ ላይ ፡ ትላልቅ ፡ እንስሳት ፡
እንደ ፡ ነበሩ ፡ ይነግረናል ። እነሱም ፡ ጎይላቸው ፡ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ በመኾኑ ፡ ማንኛ
ውንም ፡ ዐይነት ፡ እንስሳ ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ሰባብረው ፡ ለማጥፋት ፡ ይችሉ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡
ይነገራል ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ ከምድር ፡ ላይ ፡ ሲጠፉ ፡ ደካሞችና ፡ ትናንሽ ፡
የኾኑት ፡ እንስሳት ፡ እንደ ፡ ትል ፡ ያሉት ፡ ይኸው ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ እንዳሉ ፡ እንመ
ለከታለን ። ከዚህ ፡ በፊትም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ታላላቅ ፡ እንስሳት እንደ ፡ ነበሩ ፡ በመ
ፊት ፡ ውስጥ ፡ በተገኘው ፡ ዐፅማቸው ፡ ሊታወቅ ፡ ተችሏል ። ስለነዚህም ፡ እንስሳት ፡
ክቡር ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ሚካኤልም ፡ ጥቂት ፡ ጠቅሰዋል (፩) ። ርሳቸውም ፡ ስለነዚህ ፡
እንስሳት ፡ መጥፋት ፡ ከሊቃውንት ፡ በኩል ፡ የቀረቡትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶችንም ፡
በመግለጽ ፡ የሰጡት ፡ ሐሳብ ፡ ይገኛል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ነገር ፡ ሊቃውንቱ ፡ በዚ
ህም ፡ ኾነ ፡ በዚያ ፡ ቢተረጉሙት ፡ ማንኛውም ፡ የሚሰጡት ፡ ሐሳብ ፡ የዳርዊንን አስተ
ያየት ፡ የሚያጸድቅ ፡ አይኾንም ። ምክንያቱም ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ፍጥረት ፡ በት
ላልቆችና ፡ በትናንሾች ፤ በብርቱዎችና ፡ በደካሞች ፡ መካከል ፡ ምርጫ ፡ ታደርጋለች ።
የምትጠብቀውም ፡ የመጀመሪያዎቹን ፡ ነው ። ኹለተኛዎቹን ፡ ግን ፡ ትቃወማቸዋለች ፤
ታጠፋቸዋለችም ፡ ብሎ ፡ ተናግሯል ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ ተናገረው ፡ ከኾነ ፡ እንዴት ፡ እነዚህ ፡ የተጠቀ
ሱት ፡ ብርቱዎቹ ፡ እንስሳት ፡ ሊጠፉ ፡ ቻሉ ? እነዚህኞቹ ፡ ጠፍተው ፡ በእነዚህ ፡ ፈንታ ፡
ሌሎች ፡ ደካሞችና ፡ ትናንሽ ፡ እንስሳት ፡ የተረፉትና ፡ ዘራቸውም ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡
ሊጠበቅ ፡ የቻለው ፡ በእንዴት ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ነው ? ደካሞቹ ፡ እያሉ ፡ ብርቱዎቹ ፤
ትናንሾቹ ፡ እያሉ ፡ ትላልቆቹ ፡ የጠፉበት ፡ ምክንያት ፡ ምንድር ፡ ነው ? ታዲያስ ፡ የፍጥ
ረት ፡ ምርጫ ፡ ሲባል ፡ የተጠቀሰው ፡ ነገር ፡ ከምን ፡ ላይ ፡ መኾኑ ፡ ነው ?

በዚህ ፡ በኩል ፡ የዳርዊን ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተት ፡ መኾኑን ፡ ለመግለጽ ፡ አንድ ፡
KELLOG የተባለ ፡ ሊቅም ፡ ሲናገር ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ የባሕር ፡ ዓሣ ፡ በውሃ ፡ ውስጥ ፡
ኾኖ ፡ አፋን ፡ ከፍቶ ፡ ሲጠብቅ ፡ አንዳችም ፡ ልዩነትና ፡ ምርጫ ፡ ሳይደረግ ፡ ትንንሾቹም ፡
ትልልቆቹም ፤ ደካሞቹም ፡ ብርቱዎቹም ፡ በዚያ ፡ የተገኙት ፡ ብቻ ፡ የሕይወት ዐይነቶች ፡

(፩) ክቡር ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ሚካኤል ፤ የዓለም ፡ ታሪክ ፡ (፩ኛ ፡ መጽሐፍ ፡) ገጽ ፡ ፳፩—፳፪ ፡ ተመልከት ።

ውሃው ፡ እየገፋቸው ፡ ኹሉም ፡ ባንድነት ፡ ተግባራቸው ፡ ይገባሉ ። በዚህም ፡ ምርጫ ፡
ሲደረግ ፡ አይታይም ፡ ይላል ።

በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ የዳርዊን ፡ አስተያየት ፡ ስሕተት ፡ መኾኑን ፡ ያመለክ
ታል ።

እንደዚሁም ፡ ይኸው ፡ ሰው ፡ የፍጥረት ፡ ምርጫ ፡ አንደኛው ፡ ዘርፍ ፡ አድርጎ ፡
ስለ ፡ ሥጋ ፡ ፈቃድም ፡ ምርጫ ፡ የሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተት ፡ ነው ። ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በእ
ውነቱ ፡ እንደምናየው ፡ አንድ ፡ (አንዲት) ፡ እንስሳ ፡ (ከኹለቱም ፡ ጾታዎች ፡ ወገን ፡)
ፈቃዱን ፡ (ፈቃዷን) ፡ ለመፈጸም ፡ ሲል ፡ (ስትል) ብቻ ፡ ከማንኛዬቱም ፡ (ከማንኛውም)
ማለት ፡ የሱ ፡ (የሷ) ፡ ዘር ፡ ከምትኾን ፡ (ከሚኾን) ፡ እንስሳ፡ጋራ ፡ ሲገናኝ ፡ (ስትገናኝ) ፡
ይታያል ፡ (ትታያለች) ። ነገር ፡ ግን ፡ ዳርዊን ፡ ከዚህ ፡ በፊት እንደገለጸው ፡ በእንስሳቱ ፡
ኹሉ ፡ መካከል ፡ የዚህ ፡ ምርጫ ፡ ይደረጋል ፡ ብሎ ፡ ተናግሮ ፡ ነበር ። ይኸው ፡ እንጂ ፤
ይህ ፡ የተናገረው ፡ ቃል ፡ ሳይዝለት ፡ እየቀረ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እንመለከታለን ። ራሱም ፡
እንኳ ፡ ሳይቀር ፤ ይኸውም ፡ እውነቱን ፡ ሳይሸሽግ ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ አንዲት ፡ ደኅናውሻ ፡
ካንድ ፡ በሽተኛና ፡ ደካማ ፡ ውሻ ፡ ጋራ ፡ ግብረ ፡ ሥጋ ፡ ስታደርግ ፡ ማየቱን ፡ ተናግ
ሯል ። ይህም ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የተጠቀሰውን ፡ የሐሳቡን ፡ ስሕተትነት የሚያመለክት ፡
ነው ።

ደግሞም ፡ እንደዚሁ ፡ እሱም ፡ ኾነ ፡ ላማርክ ፡ አንድ ፡ እንስሳ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ዐይ
ነት ፡ እንስሳ ፡ ለመለወጥ ፡ ብዙ ፡ ሺሕ ፡ ዘመናት ፡ ያስፈልጉታል ፡ ሲሉ ፡ የሰጡትም ፡
ሐሳብ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ የሠራው ፡ ነገር ፡ የለም ። ይኸውም ፡ የብዙ ፡ ዓመታት ፡
ማለፍ ፡ አንድም ፡ ለውጥ ፡ እንዳልፈጠረ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ።

እነሆ ፡ ለምሳሌ ፤ ከአራት ፡ ሺሕ ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ የነበሩት ፡ እንስሳትና ፡
የዕፅዋት ፡ ዐይነቶች ፡ ከዛሬዎቹ ፡ ምንም ፡ ያኽል ፡ ልዩነት ፡ እንደ ፡ ሌላቸው ፡ ርግጥ ፡
ኹኗል ። እንደዚሁም የጥንት ፡ ሊቃውንት ፡ ስለ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ እንስሳት ፡ ያተረፉልንን ፡
ወሬዎች ፡ የእነሱ ፡ ዘር ፡ በኾኑት ፡ በዛሬዎቹ ፡ እንስሳት ፡ ላይ ፡ ስናነጻጽራቸው ፡ ያው ፡
ኹነው ፡ መገኘታቸው ፡ ይህም ፡ በግልጽ ፡ የሚታይ ፡ ኹኗል ። አንዳንድ ፡ የጥንት ፡
ሥዕል ፡ ሠዓሊዎችም ፡ በዘመናቸው ፡ የነበሩትን ፡ እንስሳት ፡ በድንጋይና ፡ በሌላም ፡
ነገር ፡ ላይ ፡ የሣሉዋቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ እንስሳት ፡ ሲገኙ ፡ ሳለ ፡ ከዛሬዎቹ ፡ የእሱ ፡ ዘር ፡
ኹነው ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ ለምልክት ፡ ከተረፉት ፡ ወገኖቻቸው ፡ ጋራ ፡ ተነጻጽረው ፡ በጥ
ቃቅን ፡ ነገሮች ፡ ስንኳ ፡ ሳይቀር ፡ ያው ፡ ኹነው ፡ ተገኝተዋል ። ይህንንም ፡ የሚያረጋ
ግጡልንና ፡ የሚገልጹልን ፡ ታላላቅ ፡ ሳይንቲስቶች ፤ ይኸውም ፡ የእንዲህ ፡ ዐይነት ፡
ጥናት ፡ ደኅና ፡ ልምምድ ፡ ያላቸው ፤ ሕይወታቸውንም ፡ ለምርመራ ፡ የሠው ፡ እንደነ ፡
CUVIER እንደነ ፡ DE BROCA እንደነ ፡ LAYERD ያሉት ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎችናቸው ።

ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ በቀር ፡ አንድ ፡ እንስሳ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ለመሻገር ፡ ወይም ፡ ለመ
ለወጥ ፡ ብዙ ፡ ዘመናት ፡ ያስፈልጉታል ፡ ሲባል ፡ በዚሁ ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ አስ

ተያየትም፡ትክክለኛ፡ኾኖ፡አይገኝም። ዛሬ፡ በሳይንስ፡ውስጥ፡ግልጽ፡ኾኖ፡ እንደሚገኘው፡
ኾሉ፤ እንደ፡ የሰውነት፡ ክፍል፡ ሲለወጥ፡ ሌላውም፡አብሮት፡ በፍጥነት፡ መለወጥ፡እን
ዳለበት፡ ተረጋግጧል። ምክንያቱም፡ ለእንስሳው፡ የተሰጠት፡ የሰውነት፡ክፍሎች፡ኾሉ፡
የሚፈጽሙት፡ እንዳንድ፡ ሥራ፡ ሲኖር፡ኾሉም፡ በሥራቸው፡ የሚተጋገዙና፡ የሚሠሩ
ትም፡ በጎብረት፡ ስለ፡ ኾነ፤ ከውስጣቸው፡ አንደኛው፡ ክፍል፡ ቢሰናከል፡ የኾሉም፡
ሥራ፡ መሰናከል፡ ያገኘዋል። እንዲሁም፡ ከመካከላቸው፡ ቀድሞ፡ የነበረው፡ ክፍል፡
ስፍራውን፡ ላንድ፡ ሌላ፡ ልዩ፡ ሥራ፡ ለሚፈጽም፡ ላዲስ፡ ክፍል፡ ቢያወርስ፤ መላው፡
ሥራ፡ የሚሰናከል፡ በመኾኑ፡ ከዚህ፡ ካዲስ፡ ሥራ፡ ጋራ፡ ተስማሚ፡ የኾኑ፡ ሥራ
ዎችን፡ የሚያከናውኑ፡ በቀድሞዎቹ፡ ፈንታ፡ ሌሎች፡ የሰውነት፡ ክፍሎች፡ ካልተተ
ኩና፡ ይህም፡ በቅጽበት፡ ካልኾነ፡ በቀር፤ እንኳንስ፡ ዘመናትና፤ ጥቂት፡ደቂቃዎችም፡
እንኳ፡ ካለፉ፡ እንስሳው፡ በመሐል፡ መሞቱ፡ ግልጽ፡ እንደ፡ ኾነ፡ ተረጋግጧል።
ስለዚህ፡ ላንድ፡ እንስሳ፡ መለወጥ፡ ዘመናት፡ ምንም፡ የሠሩት፡ ነገር፡ እንደ፡ ሌለ፡
ኾሉ፤ ለውጡ፡ እንዲፈጸም፡ ጊዜ፡ ያስፈልገዋል፡ ሲባል፡ የቀረበው፡ አስተያየትም፡
ቢኾን፡ የሰውነት፡ ክፍሎች፡ የሚፈጽሙት፡ ሥራ፡ ኾሉ፡ በማግበርና፡ በስምምነት፡
ውስጥ፡ መኾኑን፡ ካለመገንዘብ፡ የተፈጠረ፡ ጉድለት፡ መኾኑ፡ የታወቀ፡ ነው።

ነገር፡ ግን፡ የዚህ፡ ቲዎሪ፡ ደጋፊዎች፡ የኾኑት፡ የላማርክና፡ የዳርዊን፡ ስሕ
ተት፡ በዚህ፡ ብቻ፡ አያልቅም። ሌላም፡ ከፍ፡ ያለ፡ ስሕተት፡ አላቸው። እሱንም፡
ከዚህ፡ እንደሚከተለው፡ እንጠቅሳለን።

ከዚህ፡ በፊት፡ እንደ፡ ገለጽነው፡ ኾሉ፤ እነዚህ፡ ኾሉት፡ ሰዎች፡ አንድ፡
እንስሳ፡ በኑሮው፡ (በሕይወቱ)፡ ዘመን፡ ከልዩ፡ ልዩ፡ ምክንያቶች፡ የተነሣ፡ ውሎ፡
አድሮ፡ ትንሽም፡ ቢኾን፡ አንድ፡ ለውጥ፡ እንደሚያመጣ፡ ተናግረዋል። ግን፡ ግንባራቸው
ንም፡ በመቀጠል፡ ይህ፡ የተገኘው፡ ለውጥ፡ ደግሞ፡ ወደዚያ፡ ወደሚወለደው፡ ልጅም፡
የሚተላለፍ፡ መኾኑን፡ ይደግፋሉ። ይህኛውም፡ ደግሞ፡ እንደዚህ፡ በሕይወቱ፡ ዘመን፡
የሚያተርፈውን፡ ለውጥ፡ ካባቱ፡ ዘንድ፡ ከወረሰው፡ ጋራ፡ ባንድነት፡ አድርጎ፡ ለልጁ፡
እንደሚያወርስና፡ ያም፡ እንዲሁ፡ በበኩሉ፡ ይኸንኑ፡ እንደሚያደርግ፡ በመደገፍ፡ የገ
ለጹትን፡ ሐሳብ፡ እናስታውሳለን። በዚህም፡ አኳኋን፡ ያ፡ እንስሳ፡ ከብዙ፡ ዓመታት፡
በኋላ፡ እንዲህ፡ ባለ፡ ኾኔታ፡ ቀስ፡ በቀስ፡ ወደ፡ አንድ፡ ዐይነት፡ እንስሳ፡ መለወጡን፡
አመልክተዋል። ነገር፡ ግን፡ እንዲህ፡ ዐይነቱ፡ ሐሳብ፡ ፈጽሞ፡ ስሕተት፡ ነው።

መጀመሪያ፡ ራሱ፡ ለውጥ፡ የሚባለው፡ ነገርና፡ ማውረስ፡ የተባለው፡ ነገር፡
አንዱ፡ አንድኛውን፡ የሚቃወም፡ ነው። ባንድነትም፡ ሊውሉ፡ አይቻልም። ምክንያ
ቱም፡ ኾሉቱም፡ ፍጹም፡ ተቃራኒዎች፡ ናቸው። እነሆ፡ የዚህ፡ ደጋፊዎች፡ የሚያቀር
ቡት፡ የሕፃንነት፡ አስተያየት፡ በቀላሉ፡ ኾኖ፡ ሲገለጽ፡ ይህ፡ እንደሚከተለው፡ ዐይ
ነት፡ መኾኑ፡ ነው።

እነዚህ፡ ሰዎች፡ እንስሳው፡ በዚያው፡ በቀድሞ፡ ሰውነቱ፡ ጸንቶ፡ የማይገኝ፡
መኾኑን፡ ለማስረዳት፡ በሚፈልጉበት፡ ጊዜ፤ በልዩ፡ ልዩ፡ ምክንያቶች፡ የተነሣ፡ የሰ

ውነቱን፡ መለዋወጥ፡ ይጠቅሳሉ። በሌላ፡ በኩል፡ ደግሞ፡ እንስሳው፡ በሕይወቱ፡ ያተ
ረፈውን፡ ይህን፡ ለውጥ፡ ለልጁ፡ እያወረሰ፡ ያም፡ የተወለደው፡ እንደዚህ፡ የራሱንና፡
በውርስ፡ ካባቱ፡ ያገኘውን፡ አጠራቅሞ፡ አንድ፡ ቀን፡ ጉልህ፡ ለውጥ፡ በመፍጠር፡
በከብዙ፡ ዘመናት፡ በኋላ፡ እንዲህ፡ እያለ፡ ሄዶ፡ ልዩ፡ ዐይነት፡ እንስሳ፡ እንደሚፈጠር፡
ለመጥቀስ፡ ሲፈልጉ፡ ደግሞ፡ ውርስ፡ የተባለውን፡ ነገር፡ ያመጣሉ። ይህም፡ ማለት፡
በእነርሱ፡ አስተያየት፡ ባንድ፡ በኩል፡ እንስሳው፡ ከልዩ፡ ልዩ፡ ምክንያት፡ የተነሣ፡
በሰውነቱ፡ ላይ፡ ለውጥ፡ ሲያመጣ፡ በሌላ፡ በኩል፡ ደግሞ፡ ይህን፡ እየተቀበለ፡ የሚያስ
ቀምጥ፡ የሚያኖር፡ የሚያከማች፡ አንድ፡ ክፍል፡ አለ፡ እንደ፡ ማለት፡ ያለ፡ ነው።
ይኾን፡ እንጂ፤ እኛ፡ ይህን፡ ሐሳብ፡ በፍጹም፡ ልንቀበለው፡ አንችልም። ምክንያቱም፡
እነርሱ፡ እንደሚሉት፡ እንዲህ፡ ያለው፡ ነገር፡ ሊኾን፡ ስለማይቻል፡ ነው።

ለምሳሌ፡ ካባት፡ የተገኘው፡ ውርስ፡ በልጁም፡ (በወራሹም፡) መለወጥ፡
አብሮት፡ ይለወጣል፡ እንጂ፤ እንዴት፡ ውርስ፡ ውርሱ፡ ብቻ፡ በሣጥን፡ እንደሚጠ
በቅ፡ ዐይነት፡ ገንዘብ፡ ኾኖ፡ ሳይለወጥ፡ የልጁ፡ ሌላው፡ ለውጥ፡ ብቻ፡ በላይ፡ በላይ፡
እየተጨመረ፡ እንዴት፡ እንዲሁ፡ ሊዘልቅ፡ ይችላል? ይህ፡ ፈጽሞ፡ ሊኾን፡ የማይ
ቻል፡ ነገር፡ ነው። ይኸውም፡ በእንስሳው፡ ላይ፡ ለውጥ፡ የተባለው፡ ነገር፡ የሚፈጸም፡
መኾኑን፡ ከተቀበልን፡ ዘንድ፤ ኾሉም፡ በስፍራና፡ በአየር፡ ምክንያት፡ መለወጥ፡ አለ
በት፤ ያን፡ ጊዜም፡ ያባት፡ ውርስ፡ ከልጅ፡ ወደ፡ ልጅ፡ እየተላለፈ፡ ይጠበቃል፡
የሚለውን፡ ሐሳብ፡ መተው፡ ግድ፡ ይኾንብናል። ይህም፡ ከኾነ፡ በእንስሳቱ፡ ላይ፡
የሚደረገው፡ ለውጥ፡ ከትውልድ፡ ወደ፡ ትውልድ፡ ተጠራቅሞ፡ አንድ፡ ቀን፡ ምክንያት፡
የኾነ፡ ለውጥ፡ ይፈጥራል፡ የሚለው፡ ሐሳብም፡ በዚህን፡ ጊዜ፡ መፍረስ፡ ነጭ፤ ምክንያ
ቱም፡ ልጁ፡ ከወላጆቹ፡ ዘንድ፡ የወረሰው፡ ነገር፡ ቢኖር፡ በሕይወቱ፡ ዘመን፡ ራሱም፡
በልዩ፡ ልዩ፡ ምክንያት፡ ሲለወጥ፡ ያም፡ ወርሶት፡ የነበረው፡ ነገር፡ አብሮ፡ እንደሚለ
ወጥ፡ የማይጠረጠር፡ ነው።

ይህም፡ ሲኾን፡ እንስሳው፡ በየጊዜው፡ የሚያደርገውን፡ ለውጥ፡ እየተበታተለ፡
የሚጠብቅለትና፡ ካባቱ፡ ውርስ፡ ጋራ፡ የሚያጠራቅምለት፡ ልዩ፡ ሰውነት፡ የለውም። በዚህም፡
አኳኋን፡ በሰውነቱ፡ ላይ፡ የሚፈጸሙት፡ ለውጦች፡ በውርስም፡ ኾነ፡ ራሱም፡ በመለወጥ፡
ባንድነት፡ ተጠራቅመው፡ አንድ፡ ቀን፡ ከፍ፡ ያለ፡ ሳውጥ፡ ይፈጥራሉ። ይህም፡ አንድ፡
ዐይነት፡ የኾነ፡ ሌላ፡ እንስሳ፡ ያስገኛል፡ ሲባል፡ የቀረበው፡ ሐሳብ፡ በዚህ፡ አኳኋን፡
ስሕተት፡ ኾኖ፡ ይገኛል። ለዚህም፡ ጉዳይ፡ አንድ፡ የውጭ፡ ምሳሌ፡ ለመጥቀስ፡ ይቻላል።
ይኸውም፡ አንድ፡ ዕቃ፡ ወስደን፡ በውሃ፡ ልንሞላው፡ እንሞክር። ይህም፡ ሐሳባችን፡
የሚሳካልን፡ ዕቃው፡ ከታች፡ የማያፈስ፡ የኾነ፡ ጊዜ፡ ብቻ፡ ነው። ያለዚያ፡ ግን፡ ከላይ፡
ስንጨምር፡ የጨመርነውን፡ ያኸል፡ ከታች፡ ዕቃው፡ የሚለቅብን፡ (የሚያፈስብን)፡
ከኾነ፡ ምን፡ ጊዜም፡ ልንሞላው፡ አንችልም። ስለዚህ፡ የማያፈስ፡ ዕቃ፡ መኾን፡ አለበት።

እንደዚህ፡ ኾሉ፡ በኢቮሎሽን፡ ቲዎሪ፡ ውስጥ፡ አንድ፡ እንስሳ፡ በዚያ፡ በሚ
ኖርበት፡ አካባቢ፡ ምክንያት፡ በሰውነቱ፡ ላይ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ለውጥ፡ በመፍጠር፡ ያገኘ

ውን ፡ ኹሉ ፡ ለልጁ ፡ ሲያወርስና ፡ ይህኛውም ፡ እንዲሁ ፡ በራሱ ፡ ኑሮ ፡ የሚያገኘውን ፡ ለውጥ ፡
ከወላጁ ፡ በውርስ ፡ ካገኘው ፡ ጋራ ፡ አንድነት ፡ አድርጎ ፡ ለራሱ ፡ ልጅ ፡ ሲያወርስ ፡ ይኸ
ኛውም ፡ እንዲሁ ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ በማድረግ ፡ ከብዙ ፡ ትውልድ ፡ በኋላ ፡ በዚህ ፡ መን
ገድ ፡ የተገኘው ፡ ለውጥ ፡ ኹሉ ፡ አንድነት ፡ ተጠራቅሞ ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ ከቀድሞው ፡
የተለየና ፡ የተሻለ ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ እንስሳ ፡ ይፈጠራል ፡ የሚለው ፡ አስተያየት ፡
ትክክለኛ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ፡ ምክንያቱም ፡ ልጁ ፡ ካባቱ ፡ ያገኘውን ፡ ውርስ ፡ ራሱ ፡
በኑሮው ፡ ዘመን ፡ በሚለወጥበት ፡ ጊዜ ፡ ያባቱም ፡ ውርስ ፡ አብሮት ፡ ስለሚለወጥ ፡
ከላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ የኢቮሉሽን ፡ መንገድ ፡ ባንድ ፡ እንስሳ ፡ ላይ ፡ በየጊዜው ፡ የሚደረ
ገው ፡ ለውጥ ፡ እየተጠበቀ ፡ በየጊዜውም ፡ ሌላ ፡ አዳዲስ ፡ ለውጥ ፡ ካባት ፡ ወደ ልጅ ፡
በመተላለፍ ፡ እየተጨመረበት ፡ ሄዶ ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ሳይታሰብ ፡ በድንገት ፡ አንድ ፡
ዐይነት ፡ ልዩ ፡ እንስሳ ፡ ይገኛል ፡ ብሎ ፡ ማመን ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ ባመጣነው ፡ ምሳሌ ፡
በዕቃው ፡ ውስጥ ፡ የምንጨምረው ፡ ውሃ ፡ መልሶ ፡ ከታች ፡ ካፈለሰ ፡ (ካፈለሰ ፡) እን
ኳን ፡ ዓመታትና ፡ በሚሊዮን ፡ የሚቆጠሩ ፡ ዘመናት ፡ ቢያልፉ ፡ ያችን ፡ ትንሽ ፡ ዕቃ ፡
ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ ልንሞላት ፡ እንደማይቻል ፡ ዐይነት ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ነው ።

ርግጥ ፡ ነው ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ስንል ፡ አንድ ፡ እንስሳ ፡ ምንም ፡ ሳይለወጥ ፡ ያንኑ ፡
መልክ ፡ እንደ ፡ ያዘ ፡ ይቀራል ፡ ለማለት ፡ አይደለም ። ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡
ሰዎች ፡ በእውነት ፡ እንደሚሉት ፡ ኹሉ ፡ ባንድ ፡ እንስሳ ፡ ላይ ፡ አየሩ ፡ የምግቡ ፡ ዐይ
ነት ፡ ይህንንም ፡ የመሳሰለው ፡ ኹሉ ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ሥራ ፡ እንደሚፈጽም ፡ የማ
ይካድ ፡ ነው ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ እነርሱ ፡ የሚሉት ፡ በነዚህ ፡ ምክንያቶች ፡ የተነሣ ፡ በእ
ንስሳው ፡ ላይ ፡ የሚመጣው ፡ ለውጥ ፡ ከትውልድ ፡ ወደ ፡ ትውልድ ፡ እየጨመረና ፡ እየ
ቀጠለ ፡ ሄዶ ፡ እንስሳው ፡ ዐይነቱን ፡ (ዘሩን ፡) ለቅቆ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ እንስሳ ፡ እን
ዲሻገር ፡ ያደርገዋል ፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ የሚደግፍ ፡ በመኾናቸው ፡ ብቻ ፡ በዚህ ፡ ልንስማ
ማቸው ፡ አንችልም ። ነገር ፡ ግን ፡ በእንስሳው ፡ ላይ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ ምክን
ያቶች ፡ የተነሣ ፡ አንዳንድ ፡ ጥቃቅን ፡ ልዩነቶች ፡ ወይም ፡ ለውጦች ፡ የሚፈጠሩበት ፡ መኾኑን ፡
ርግጥ ፡ ይህንን ፡ አንክድም ። ምክንያቱም ፡ ዘራቸው ፡ ዐይነታቸው ፡ መደባቸው ፡ ያው
የኾኑት ፡ እንስሳትና ፡ ዕፀዋትም ፡ እንኳ ፡ ቢኾኑ ፡ በዘር ፡ የተለያዩ ፡ መስለው ፡ አንድን ፡
ሰው ፡ እስከ ፡ ማሳሳት ፡ ድረስ ፡ በመካከላቸው ፡ አንዳንድ ፡ ልዩነት ፡ ይገኝባቸዋል ። ይኸ
ውም ፡ እንስሳቱ ፡ በዚያ ፡ በሚኖሩበት ፡ ያየርና ፡ የምግብ ፡ ዐይነት ፡ ሌላም ፡ ይህን ፡ በመሳ
ሰለው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያት ፡ አንዳንድ ፡ ለውጥ ፡ ሊፈጠርባቸው ፡ ስለሚችል ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፡ አንደኛው ፡ እንስሳ ፡ የሚኖረው ፡ በብርድ ፡ ሀገር ፡ ውስጥ ፡ ይኾናል ።
ሌላው ፡ ደግሞ ፡ የሚኖርበት ፡ ስፍራ ፡ ሞቃታም ፡ ይኾናል ። አንዱ ፡ ደኅና ፡ ደኅና ፡
ምግብ ፡ ይመገብ ፡ እንደኾነ ፡ ሌላው ፡ ኑሮው ፡ በጉዳት ፡ ይኾናል ። በዚህም ፡ ምክን
ያት ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ ሊለያይና ፡ ባንደኛው ፡ ላይ ፡ የሌሉት ፡ ጠባዮች ፡ በሌላው ፡ ላይ ፡
ሊገኙ ፡ ይቻላል ። እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ልዩነቶችም ፡ በዚያው ፡ ባንዱ ፡ ዘር ፡ ውስጥ ፡
ባሉት ፡ እንስሳት ፡ ላይ ፡ ሊፈጸሙ ፡ የሚችሉ ፡ ናቸው ።

ለምሳሌ ፡ ካንዳንድ ፡ ሀገር ፡ ፈረሶች ፡ የሌላ ፡ ሀገር ፡ ፈረሶች ፡ የተሻሉ ፡ ኹነው ፡
ይገኛሉ ። ይኸውም ፡ የእንግሊዝና ፡ የጀርመን ፡ ሀገር ፡ ፈረሶች ፡ ካንዳንድ ፡ ሌሎች ፡
ሀገሮች ፡ ፈረሶች ፡ በብዙ ፡ አኳኋን ፡ የሚሻሉ ፡ መኾናቸውን ፡ ለመመልከት ፡ ይቻላል ። ምክንያ
ቱም ፡ ደኅና ፡ አድርገው ፡ ስለሚቀለቡና ፡ ስፍራውም ፡ ስለሚስማማቸው ፡ ደግሞም ፡ በዚህ ፡
ላይ ፡ በሕክምና ፡ ረገድ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ጥንቃቄዎች ፡ ስለሚደረግላቸው ፡ በቁመትም ፡ ኾነ ፡
በጥንካሬ ፡ በመልክም ፡ ኾነ ፡ ባካሄድ ፡ በብዙ ፡ አኳኋን ፡ የተሻሉና ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡
መልክ ፡ ያላቸው ፡ ኹነው ፡ ይታያሉ ።

እንደዚሁም ፡ ለምሳሌ ፡ ስለ ፡ ርግቦችም ፡ የወሰድን ፡ እንደ ፡ ኾን ፡ እንደሚወ
ራው ፡ እስከ ፡ መቶ ፡ ድረስ ፡ የሚደርሱ ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ በዘር ፡ የተለያዩ ፡ መስለው ፡
የሚታዩ ፡ በውስጣቸው ፡ ብዙዎች ፡ ክፍሎች ፡ ወይም ፡ ነገዶች ፡ እንዳሉ ፡ ይነገራል ።
ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ ያ ፡ የሚታይባቸው ፡ ኹሉ ፡ ልዩነት ፡ ጥቃቅንና ፡ አፍአዊ ፡
ኾኖ ፡ ይገኛል ። ፍጹም ፡ የሚለያያቸውና ፡ የሚያራርቃቸው ፡ ውሳጣዊ ፡ የኾነ ፡ ልዩነት ፡
አይደለም ። ይኸውም ፡ ከዚያው ፡ ካንድ ፡ ዐይነት ፡ ዘር ፡ ውስጥ ፡ እንዳይመደቡ ፡ የሚ
ያደርጋቸው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ልዩነት ፡ ኾኖ ፡ አይገኝም ። ከዚህ ፡ በላይ ፡ በጠቀስነውም ፡
ምሳሌ ፡ ቢኾን ፡ የእንግሊዝና ፡ የጀርመን ፡ አገር ፡ ፈረሶች ፡ ከሌሎች ፡ አገሮች ፡ ፈረሶች ፡
የሚለያዩበት ፡ ጠባይ ፡ ሲኖር ፡ ይህ ፡ ውጫዊ ፡ ወይም ፡ አፍአዊ ፡ እንጂ ፡ ውሳጣዊ ፡
አይደለም ። የነዚህ ፡ ሀገር ፡ ፈረሶች ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ከሌሎቹ ፡ በብዙ ፡ ዐይነት ፡ ረገድ ፡
የተሻሉ ፡ ቢኾኑም ፡ በጠቅላላ ፡ ፈረስ ፡ የተባለው ፡ እንስሳ ፡ ከሌሎች ፡ እንስሳት ፡ የሚለይ
ባቸው ፡ ነገሮችን ፡ (ውሳጣዊ ፡ ጠባዮችን ፡) እነርሱም ፡ ይዘው ፡ ይገኛሉ ። እንዲሁ ፡ በሌ
ሎች ፡ እንስሳትም ፡ ቢኾን ፡ ይኸው ፡ ነው ።

ማናቸውም ፡ እንስሳ ፡ ለምሳሌ ፡ ውሻንም ፡ ብንወስድ ፡ ይህም ፡ እንስሳ ፡ ምንም ፡
ዐሥር ፡ ጊዜ ፡ ቢለወጥና ፡ ቢሻሻል ፡ ከማናቸውም ፡ ሌላ ፡ እንስሳ ፡ የሚለይበትንና ፡
ውሻ ፡ የሚያሰኘው ፡ ነገር ፡ ሊያልፍ ፡ አይቻለውም ። ይህም ፡ ማለት ፡ ሄዶ ፡ ሄዶ ፡ የሚ
ቁምበት ፡ አንድ ፡ ሊያልፈው ፡ የማይቻለው ፡ ወሰንና ፡ ድንበር ፡ ይኖረዋል ፡ ማለት ፡
ነው ። ከዚያም ፡ አልፎ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ የእንስሳ ፡ ዐይነት ፡ ይኸውም ፡ ፈረሱ ፡ ወደውሻ ፡
በሬው ፡ ወደ ፡ አንበሳ ፡ ሊሻገር ፡ አይችልም ። ይህም ፡ እውነት ፡ መኾኑን ፡ ከጥንት ፡
ዘመንም ፡ ኾነ ፡ ባለንበት ፡ ዘመን ፡ እያንዳንዱ ፡ እንስሳ ፡ ጥቃቅን ፡ ለውጥ ፡ ሲያደርግ ፡
እንጂ ፡ ጥልቅ ፡ የኾነ ፡ ለውጥ ፡ ሲያደርግ ፡ ታይቶ ፡ አይታወቅም ። በዕፀዋትም ፡ ላይ ፡
ይኸው ፡ ነው ።

ዛሬ ፡ በመላ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ እንደነ ፡ AGASSIZ, E. BLANCHARD,
VILMORIN-ANDRIEUX, W. THOMSON, PERRIER, VIRCHOW ሌሎችም ፡
ስማቸው ፡ በዓለም ፡ ኹሉ ፡ የታወቀ ፡ ሊቃውንት ፡ የዚህን ፡ የኢቮሉሽንን ፡ ሐሳብ ፡
ሲቃወሙት ፡ ይገኛሉ ። እያንዳንዳቸውም ፡ ባደረጓቸው ፡ ንግግሮችና ፡ በጻፋቸው ፡
መጻሕፍት ፡ ውስጥ ፡ ይህ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተት ፡ የተመላ ፡ መኾኑን ፡ በሰ
ፊው ፡ አስረድተዋል ። ከመካከላቸውም ፡ ጥቂቶቹን ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ለመ

ጥቀስ ፡ ይቻላል ። ለምሳሌ ፡ ከሊቃውንቱ ፡ መካከል ፡ አንዱ ፡ E. BLANCHARD, የተባለው ፡ ሊቅ ፡ ሲናገር ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለውን ፡ ቃል ፡ ሰጥቷል ።

« Depuis le jour où je fus amené à combattre le transformisme, j'ai souvent déclaré que si un investigateur parvenait à faire la démonstration scientifique d'une transformation chez quelques représentants du règne animal, jeme tenais à sa disposition pour proclamer le triomphe de l'autre; perssone n'est jamais venu profiter de ma bonne volonté. »

የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ የሚወራረሱ ፡ መኾናቸውን ፤ ይኸውም ፡ ካንድ ፡ ዐይነት ፡ እንስሳ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ እንስሳ ፡ ሊፈጠር ፡ የሚችል ፡ መኾኑን ፡ ስቃወም ፡ ብዙ ፡ ጊዜዬ ፡ ነው ። ከዚያም ፡ ቀን ፡ ጀምሮ ፡ ባንድ ፡ እንስሳ ፡ ላይ ፡ እንኳ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ለውጥ ፡ መደረጉን ፡ በደንብ ፡ የሚያስረዳኝ ፡ ሰው ፡ ቢገኝ ፤ የዚህን ፡ ሰው ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ በግልጽ ፡ ለመናገር ፡ ፈቃደኛ ፡ ነበርሁ ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ የነበረኝን ፡ መልካም ፡ ፈቃድ ፡ ሊጠቀምበት ፡ የቀረበ ፡ አንድም ፡ ሰው ፡ አልተገኘም ።

እንዲሁም ፡ GRAND'EURY የተባለ ፡ ሊቅ ፡ ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ሲገልጽ ፡ እንዲህ ፡ ብሎ ፡ ተናግሯል ።

« Le fait est qu'on ne voit pas les espèces se modifier à la longue dans le sens des espèces voisines; quelques — unes varient bien parfois, mais dans un cercle qu'elles ne tranchissent pas ».

እንደ ፡ እውነቱ ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ ጎረቤቶቻቸው ፡ ወደ ፡ ኾኑት ፡ ዘርች ፡ ሲጠጋጉና ፡ ሲለወጡ ፡ ያየ ፡ ሰው ፡ የለም ። ምንም ፡ እንኳ ፡ አንዳንዶቻቸው ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በሰውነታቸው ፡ ላይ ፡ ለውጥ ፡ ፈጥረው ፡ ቢገኙም ፡ የተወሰነ ፡ ድንበር ፡ ስላለ ፡ ያንን ፡ ዘልለው ፡ ሊያልፉ ፡ አይችሉም ።

ሌላም ፡ አንድ ፡ V. ANDRIEUX የተባለ ፡ ሊቅ ፡ ሲናገር ፡ እንዲህ ፡ ብሎ ፡ ጽፏል ።

« La fixité de l'espèce botanique est bien remarquable si on l'envisage dans la période que nos investigations peuvent embrasser. Nous voyons, en effet, des espèces soumises à la culture dès avant les temps historiques; exposées à toutes les influences modificatrices qui accompagnent les semis sans cesse répétés, le transport d'un pays à un autre, les changements les plus marqués dans la nature des milieux; et ces espèces conservent néanmoins leur existence bien distincte; elles ne dépassent jamais les limites qui le separent des espèces voisines. »

የዕፀዋት ፡ ዐይነቶች ፡ ኹሉ ፡ በዚያው ፡ በፈተኛው ፡ መልካቸው ፡ ጸንተው ፡ የሚገኙ ፡ መኾናቸው ፡ ግልጽ ፡ ነገር ፡ ነው ። ከታሪክ ፡ በፊት ፡ ጀምሮ ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ ለውጥ ፡ የሚመቹት ፡ አስፈላጊዎቹ ፡ ኹሉ ፡ ኹኔታዎች ፡ ቀርበው ፡ ሳለ ፤ ማለት ፡ ከስፍራም ፡

ወደ ፡ ስፍራ ፡ በማቀያየር ፤ የሚኖሩበትንም ፡ ቦታ ፡ በማዘጋጀት ፡ ብዙ ፡ ታስቦባትና ፡ ተደክሞበት ፡ ኹሉም ፡ ከንቱ ፡ ኾኖ ፡ በዚያው ፡ በቀድሞ ፡ መልካቸው ፡ እንደ ፡ ጸኑ ፡ ቀርተዋል ። ከጎረቤቶቻቸው ፡ ከሌሎች ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ የሚለዩዋቸውን ፡ ወሰኖችም ፡ ማለፍ ፡ አልተቻላቸውም ።

ደግሞም ፡ YVES DELAGE የተባለው ፡ ሊቅ ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

« Je reconnais sans peine qu'on n'a jamais vu une espèces se transformer en une autre, et que l'on n'a aucune observation démontrant que la chose ait jamais eu lieu. »

አንድም ፡ የሕይወት ፡ ዐይነት ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ሲለወጥ ፡ ያየ ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ ሌላ ያለ ፡ አንዳች ፡ ችግር ፡ አረጋግጣለሁ ። እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ የኾነበት ፡ ጊዜ ፡ እንዳለ ፡ የሚያሳይም ፡ አንዳች ፡ ምልክት ፡ አይገኝም ።

እንደዚሁም ፡ R. VIRCHOW የተባለ ፡ ሊቅ ፡ በኢቮሎሽን ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ መሸጋገሪያ ፡ ስለ ፡ ተባለው ፡ ነገር ፡ ሲገልጽ ፤ እንዲህ ፡ ብሎ ፡ ቃሉን ፡ ሰጥቶዋል ።

« C'est en vain qu'on cherche le chaison, the missing link, qui aurait uni l'homme au singe ou à quelque autre espèce animale. Ainsi, dans le question de l'origine de l'homme nous sommes repoussés sur toute la ligne. Toutes les recherches intreprises dans le but de trouver la continuité dans le développement progressif ont été sans résultat; il n'existe pas de proanthropos; il n'existe pas d'homme singe; le chaînon intermediaire demeure un fantôm. »

ሰውን ፡ ከዝንጀሮ ፡ ወይም ፡ ከእንስሳ ፡ ጋራ ፡ የሚያገናኘውን መካከለኛ ፡ ፍጡር ፡ ለማግኘት ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ የሚያደርጉት ፡ ድካም ፡ ኹሉ ፡ እንዲሁ ፡ በከንቱነው ። ቋሽውን ፡ አመጣጥ ፡ በኢቮሊዩሽን ፡ መንገድ ፡ አድርገው ፡ ለማሳየት ፡ ታስበው ፡ የቀረቡት ፡ ሙከራዎች ፡ ኹሉ ፡ ከንቱ ፡ ኹነው ፡ ቀርተዋል ። ከሰው ፡ በፊት ፡ የነበረው ፡ መገናኛ ፡ ኹኖ ፡ የሚታሰበው ፡ ፍጡር ፡ ሐሰት ፡ ነው ፤ የለም ። የዝንጀሮ ፡ መልክ ፡ የነበረው ፡ ሰውም ፡ አልተነሣም ። መካከለኛውና ፡ የኹለቱ ፡ መገናኛ ፡ የኾነው ፡ ፍጡር ፡ እንዲሁ ፡ የሐሳብ ፡ ፈጠራ ፡ ነው ።

አንድ ፡ ሌላ ፡ A. COLIN የተባለ ፡ ሊቅም ፡ ይኸንኑ ፡ የኢቮሎሽንን ፡ ሐሳብ ፡ በመቃወም ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

« Pendant une guarantain d'années, le monde savant, puis tout le monde, crut que Darwin avait trouvé la clef du problém de l'évolution; mais maintenant, le monde savant concoit des doutes et tout le monde en concevra bientôt. Cette clef darwinienne, c'était la sélection naturelle. La clef — comme le dit si joliment Rémy de Gourmont — s'est rouillée; elle n'ouvre plus aucune porte. Mais, chose curieuse, elle ferme cell de l'évolution : la sélection, si elle avait bien, expliquerait merveilleusement la fixité des espèces ».

ዳርዊን ፡ የኢቮሎሽንን ፡ ቲዎሪ ፡ ቃልፍ ፡ እንዳገኘ ፡ ታስቦ ፡ አርባ ፡ ዓመት ፡ ሙሉ ፡ ሊቃውንት ፤ በኋላም ፡ ዓለሙ ፡ በሙሉ ፡ አምኖበት ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን የዚሁ ፡

ሐሳብ ፡ ርግጠኛነት ፡ ተመልሶ ፡ በሊቃውንቱ ፡ በኩል ፡ ከጥርጣሬ ፡ ውስጥ ፡ ገባ ። የቀረውም ፡ ሕዝብ ፡ ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ ጥርጣሬ ፡ በየበኩሉ ፡ ማቅረብ ፡ ጀመረ ። ይህም ፡ ለኢቮሎሽን ፡ ቲዎሪ ፡ ቀልፍ ፡ ተብሎ ፡ የታሰበው ፡ ነገር ፡ የፍጥረት ፡ ምርጫ ፡ የሚባለው ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ቀልፍ ፡ ሬሜ ፡ ዴ. ጉርግም ፡ እንደሚለው ፡ ኹሉ ፡ ዛሬ ፡ ዝንል ። የሚከፍተውም ፡ በር ፡ የለውም ። ይልቁንም ፡ የሚያስደንቀው ፡ የዚህ ፡ የኢቮሎሽንን ፡ ቲዎሪ ፡ በር ፡ የሚዘጋ ፡ ኾኖ ፡ መገኘቱ ፡ ነው ። ይህ ፡ የፍጥረት ፡ ምርጫ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ርግጥ ፡ አንዳች ፡ እውነት ፡ ኖሮት ፡ ቢኾን ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ አንዳች ፡ ለውጥ ፡ ሳይፈጥሩ ፡ እንዲሁ ፡ ጸንተው ፡ ያሉበትን ፡ ምክንያት ፡ ሊገልጽልን ፡ በቻለ ፡ ነበር ።

አሁንም ፡ ይኸው ፡ የተጠቀሰው ፡ ሊቅ ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ሌላም ፡ ሐሳብ ፡ ሲያቀርብ ፡ እንዲህ ፡ ብሎዋል ።

« Aujourd'hui, la théorie de la sélection a subi le même sort que beaucoup d'autres idées, elle a vécu. Ceux qui ont assisté au jubilé de Darwin, en 1909, ont eu l'impression que les célébrités biologiques du monde entier s'étaient revnues à Cambridge pour faire de belles funérailles au darwinisme; les discours ressemblaient, assez à ceux qu'on pronce sur une tombe. En Angleterre, en Allemagne, il se trouve encore, il est urai, des admirateurs fanatiques de Darwin qui s'efforcent de ressusciter ses théories; mais c'est en vain. D'autre part, les efforts récents de Jennings, de Baldwin, de Claparède, pour faire intervenir la sélection dans les questions de psychologie n'ont eu aucun succès. »

ዛሬ ፡ የኢቮሎሽንን ፡ ቲዎሪ ፡ አንዳንድ ፡ ሌሎች ፡ ሐሳቦች ፡ የገጠማቸው ፡ ዕድል ፡ ገጥሞታል ። አሁን ፡ ያለውም ፡ በመኖር ፡ ላይ ፡ ሳይኾን ፡ ወድቋል ። ባ፲፱፻፱ ፡ ዓ. ም. ኤዲንበሪ ፡ ላይ ፡ የዳርዊን ፡ ኢዮቤልዩ ፡ በተከበረበት ፡ ቀን ፡ ተገኝተው ፡ የነበሩት ፡ የባዮሎጂ ፡ ጥናት ፡ ሊቃውንት ፡ ያን ፡ ሰዓት ፡ የተሰማቸው ፡ ስሜት ፡ በዚያን ፡ ቀን ፡ የዳርዊን ፡ ሐሳብ ፡ በክብር ፡ ሊቀበር ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ ዐይነት ፡ ነው ። የተናገሯቸውም ፡ ዲስኩሮች ፡ ኹሉ ፡ የቀብር ፡ ንግግሮችን ፡ መስለው ፡ ይታዩ ፡ ነበር ። ርግጥ ፡ ነው ። በእንግሊዝ ፡ ደግሞም ፡ በጀርመን ፡ ሀገር ፡ ውስጥ ፡ እስከ ፡ አሁንም ፡ ድረስ ፡ ፋናቲክ ፡ የኾኑ ፡ የዚህ ፡ የዳርዊን ፡ ተከታዮች ፡ ይገኛሉ ። እነርሱም ፡ ሐሳቡን ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ከወደቀበት ፡ ስፍራ ፡ ለማንሣት ፡ ይጥራሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ በከንቱ ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ በነፍስ ፡ ጥናት ፡ ላይ ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ ለማግባት ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ከገፂን ፡ ባልድዊን ፡ ካላፓሬድ ፡ የተደረጉት ፡ ሙከራዎች ፡ ኹሉ ፡ አንዳች ፡ ውጤት ፡ ሳይገኝባቸው ፡ ቀርተዋል ።

እንዲሁም ፡ G. BOHN የተባለ ፡ ሊቅ ፡ ሌላው ፡ ኹሉ ፡ ዓለም ፡ የዳርዊንን ፡ ቲዎሪ ፡ ሲቀበለው ፡ የፈረንሳይ ፡ ሕዝብ ፡ ግን ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ የማለት ፡ መንፈስን ፡ አሳይቶዋል ፡ በማለት ፡ በዚህ ፡ ይህን ፡ የፈረንሳዮችን ፡ አቋም ፡ ሲያመለካግና ፡ የዳርዊን ፡ ቲዎሪ ፡

ቀድሞውንም ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ ስሕተት ፡ ኾኖ ፡ መገኘቱን ፡ የተረዳው ፡ ሕዝብ ፡ መኾኑን ፡ ሲጠቅስ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ቃል ፡ ተናግሯል ።

« On a reproché souvent aux français d'avoir été les derniers à accepter le darwinisme; on eût mieux fait de les en féliciter. Nous autres, français, nous avons montré, dans bien des circonstances, de la méfiance pour les théories importées de l'étranger, même lors qu'elles avaient un gros succès au delà de frontières; et cette méfiance s'est souvent trouvée justifiée. C'est ainsi que le darwinisme, en biologie, et le marxisme, en sociologie, n'ont jamais été beaucoup à notre goût. Mais c'est parceque nous avons autre chose en tête, un autre idéal. Nous avons tout de suite pressenti — ce qui devait arriver — que le darwinisme et le marxisme étaient destinés a faire faillite. »

የፈረንሳይ ፡ ሕዝብ ፡ የዳርዊንን ፡ ቲዎሪ ፡ ለመቀበል ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ብሎ ፡ በመገኘቱ ፡ የነቀፉት ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ አይታጡም ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ ፈራጆች ፡ ሲያመለካኩት ፡ እንጂ ፡ ሊነቅፉት ፡ ባልተገባ ፡ ነበር ።

እኛ ፡ ፈረንሳዮች ፡ ከብዙ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳቦች ፡ ፊት ፡ እንዲህ ፡ የመሰለውን ፡ ጥርጣሬ ፡ አሳይተናል ። ሌላው ፡ ቀርቶ ፡ እነዚህ ፡ ሐሳቦች ፡ ከወሰናችን ፡ አልፈው ፡ በብዙ ፡ ሀገሮች ፡ ውስጥ ፡ ገብተው ፡ ሳለ ፡ እኛ ፡ ሳንቀበላቸው ፡ የቀሩ ፡ ብዙዎች ፡ ይገኛሉ ። ይህም ፡ ያሳየነው ፡ ጥርጣሬ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ መልካም ፡ ኹኖ ፡ ጸድቆልናል ። ዳርዊኒዝምን ፡ በባዮሎጂ ፡ ማርክሲዝምን ፡ በኑሮ ፡ ረገድ ፡ ውስጥ ፡ አድርገን ፡ ከኹለቱ ፡ ማንኛቸውንም ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ ያጸደቅነው የለም ። ይህም ፡ ምክንያቱ ፡ በሕሊናችን ፡ ውስጥ ፡ ልዩ ፡ ሐሳብና ፡ ዓላማ ፡ ስላለን ፡ ነው ። ከመጀመሪያውም ፡ ዳርዊኒዝምና ፡ ማርክሲዝም ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ የሚወድቁ ፡ መኾናቸውን ፡ ተረድተነው ፡ ነበር ።

እነሆ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ሊቃውንት ፡ ኹሉ ፡ የኢቮሎሽንን ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተትነት ፡ እንዲህ ፡ አድርገው ፡ ገልጸውታል ።

ሌሎችም ፡ እንዲሁ ፡ ብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ በየበኩላቸው ፡ ሲያቀርቡ ፡ ይገኛሉ ። ለምሳሌ ፡ አንዱ ፡ ብሎንዴል ፡ የተባለ ፡ ሊቅ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ እንደሚናገረው ፡ የዚህ ፡ የኢቮሎሽን ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊ ፡ ቢኾንም ፡ ካንድስፍራ ፡ ላይ ፡ ጥርጣሬውን ፡ ሲገልጽ ፡ « የሰውን ፡ አመጣጥ ፡ ስመረምር ፡ ነገሩ ፡ እጅግ ፡ ያስጨንቀኛል ። ይኸውም ፡ በሰውነቱ ፡ ወይም ፡ በሐሳብ ፡ ችሎታው ፡ በኩል ፡ ያለው ፡ ጉዳይ ፡ ሳይኾን ፡ በቋንቋው ፡ በኩል ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ነው ። አሁን ፡ ለጊዜው ፡ አንድ ፡ የሚናገር ፡ እንስሳ ፡ ካንድ ፡ ከማይናገር ፡ እንስሳ ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ አድርጌ ፡ ለመናገር ፡ ትክክለኛ ፡ ሐሳብ ፡ የሚኾንበትን ፡ ምክንያት ፡ አላይም ፡ » ሲል ፡ ሐሳቡን ፡ ገልጿል ።

ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ የቋንቋ ፡ ጉዳይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ መኾኑን ፡ ነው ። በዚህም ፡ በቋንቋ ፡ ረገድ ፡ ያለው ፡ የሰውና ፡ የእንስሳት ፡ ልዩነት ፡ እንደዚሁም ፡ ሰው ፡ ሌሎችም ፡ ብዙዎች ፡ ስጦታዎች ፡ ያሉት ፡ ሲኾን ፡ እንስሳት ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ የሌላዋ

ቸው ፡ መኾኑ ፡ የኹለቱን ፡ የተፈጥሮ ፡ ልዩነት ፡ የሚያመለክት ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ታላቁ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ደራሲ ፡ ከቡር ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ሚካኤልም ፡ በዓለም ፡ ታሪክ ፡ መጽሐፋቸው ፡ ውስጥ ፡ ጠቅሰውታል (፩) ።

በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ ሰው ፡ ከእንስሳት ፡ የተለየ ፡ ተፈጥሮ ፡ እንዳለው ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ። ሰው ፡ ቋንቋ ፡ ሲኖረው ፡ እንስሳት ፡ ግን ፡ ማጉረም ረም ፡ እንጂ ፡ እንደ ፡ መጀመሪያው ፡ ደንበኛ ፡ ቋንቋ ፡ የሌላቸው ፤ ያኛው ፡ አእምሮ ፡ ስላለውና ፡ እነዚህኞቹ ፡ ግን ፡ ይኸው ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ሌላቸው ፡ ነው ። ይህም ፡ ባጭሩ ፡ እንስሳት ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ በአእምሮ ፡ የተሸለሙ ፡ ፍጥረቶች ፡ አይደሉም ፡ ማለት ነው። ስለዚህም ፡ ይኸው ፡ ስንትና ፡ ስንት ፡ ዘመናት ፡ ሲያልፉ ፡ ከቀድሞ ፡ ኹኔታቸው ፡ ያሻሻሉትና ፡ የፈጠሩት ፡ ደንበኛ ፡ ቋንቋ ፡ የላቸውም ። የዚህም ፡ ምክንያቱ ፡ የአእምሮ ፡ እጦት ፡ ነው ። ቋንቋ ፡ የሐሳብ ፡ መግለጫ ፡ ሲኾን ፤ ሐሳብም ፡ የሚመነጨው ፡ ከአእምሮ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ እንስሳት ፡ አእምሮ ፡ ስለ ፡ ሌላቸው ፡ ሐሳብም ፡ አያመነጩም ። የሐሳብም ፡ እጦት ፡ ስላላቸው ፡ ቋንቋ ፡ ሊያበጁ ፡ አይችሉም ። ሐሳብን ፡ የሚያመነጭ ፡ አእምሮ ፡ ቢኖራቸው ፡ ኖሮ ፡ ግን ፡ ይህንኑ ፡ ሐሳባቸውን ፡ የሚገልጹበት ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ደንበኛ ፡ ቋንቋ ፡ ሊፈጥሩ ፡ በቻሉ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደምንመለከተው ፡ ከማጉረም ረም ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ አይታይባቸውም ። ማጉረም ረም ፡ ደግሞ ፡ እንደ ፡ ቋንቋ ፡ ሊቁጠር ፡ አይቻልም ።

ምናልባት ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እንስሳት ፡ ቋንቋ ፡ ያላበጁት ፡ በአእምሮ ፡ እጦት ፡ ምክንያት ፡ ሳይኾን ፤ ለንግግር ፡ የሚያስችላቸው ፡ የአካል ፡ ወይም ፡ የልሳን ፡ ዐይነት ፡ እጦት ፡ ነው ። ብሎ ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ የሚያቀርብ ፡ ሰው ፡ ቢኖር ፡ በእውነቱ ፡ ተሳስቷል ። ሊቃውንት ፡ እንደሚገልጹት ፡ ኹሉ ፤ እንስሳት ፡ በዚህ ፡ ከሰው ፡ የሚያንሱበት ፡ እንደ ሌላ ፡ ተረጋግጧል ። ደግሞም ፡ ላይብኒት ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ ፍቻቸውን ፡ ሳያውቅ ፡ እንዲሁ ፡ በልማድ ፡ ብቻ ፡ ወደ ፡ ፴ ፡ ያኸል ፡ ቃላት ፡ ይናገር ፡ የነበረ ፡ አንድ ፡ ውሻ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ገልጿል ። ይህም ፡ ማለት ፡ እንግዲህ ፡ አንድ ፡ እንስሳ ፡ ሐሳብ ፡ እንጂ ፤ ለንግግር ፡ አስፈላጊ ፡ የኾኑት ፡ የጉሮሮ ፡ ወይም ፡ የምላስ ፡ እጦት ፡ የለውም ፡ ማለት ነው ። ስለዚህ ፡ እንስሳት ፡ ትልቁ ፡ የአእምሮ ፡ እጦት ፡ እያላቸው ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ ተሻሽለው ፡ ቋንቋ ፡ ይፈጥራሉ ፡ ብሎ ፡ ማሰብ ፡ ትልቅ ፡ ሞኝነት ፡ ነው ። ይህም ፡ ጊዜም ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ። በጠቅላላም ፡ ሰው ፡ ከእንስሳት ፡ ያለውን ፡ ብልጫ ፡ የሚያመለክቱትን ፡ ታላላቅ ፡ ሥራዎቹን ፡ ኹሉ ፡ እየተመለከቱ ፡ ከእንስሳት ፡ ደረጃ ፡ ውስጥ ፡ አድርጎ ፡ ማሰብ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ የማስተዋል ፡ ጉድለት ፡ ነው ።

ሰው ፡ ስንት ፡ ነገር ፡ ሲያሻሽልና ፡ ከስንት ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ሲደርስ ፤ እንስሳት ፡ ግን ፡ ያው ፡ ናቸው ። እንግዲህ ፡ ከምን ፡ ላይ ፡ ነው ፡ የተፈጥሮ ፡ አንድነታቸው ? ይህንንም ፡ በመጥቀስ ፡ ሰር ፡ አምብሮስ ፡ ፍሌሚንግ ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡ ሊቅ ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ አመልክቷል ።

(፩) የዓለም ፡ ታሪክ ፡ (፩ኛ ፡ መጽሐፍ ፡) ገጽ ፡ ፳፩ ፡ ተመልከት ።

« ስለ ፡ ኢቮሎሽን ፡ ቴዎሪ ፡ ርግጠኛነት ፤ ማለት ፡ ሰው ፡ ከእንስሳት ፡ ወገን ፡ ነው ፡ የተገኘው ፡ ስለሚለው ፡ አስተያየት ፡ ልናቀርበው ፡ የምንችለው ፡ አንድም ፤ በቂ ማስረጃ ፡ እናገኝም ። ባንድ ፡ እንስሳና ፡ በሰው ፡ አእምሮ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ እጅግ ፡ በጣም ፡ ጥልቅ ፡ ነው ። የኢቮሊዩሽንን ፡ ሐሳብ ፡ የሚያጸድቅ ፡ ሰው ፡ ሊመልሰው ፡ የሚገባ ፡ አንድ ፡ ጥያቄ ፡ አለ ። ይኸውም ፡ በእውነት ፡ ሰውና ፡ እንስሳት ፡ ካንድ ፡ ዘር ፡ የመጡ ፡ ከኾኑ ፤ በሰው ፡ ዘንድ ፡ የሚታየው ፡ ሥራ ፡ ኹሉ ፡ ከፍ ፡ ባለ ፡ ኹኔታ ፡ የሚከናወን ፡ ሲኾን ፤ በእንስሳት ፡ ዘንድ ፡ ግን ፡ እስከነጭርሱም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ የማይታየው ፡ ስለ ፡ ምንድር ፡ ነው ? በእውነቱ ፡ ሰውን ፡ ከእንስሳ ፡ ወገን ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ አድርገን ፡ የምናስብባቸው ፡ በቂ ፡ ማስረጃዎች ፡ የሉንም ። » ሲል ፡ ተናግሯል ።

ሌላም ፡ አንድ ፡ ፎን ፡ ባየር ፡ የተባለ ፡ ሊቅ ፡ ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ኢቮሎሽን ፡ ጉዳይ ፡ ሲናገር ፡ «አንድም ፡ ማስረጃ ፡ ሳይኖረው ፡ እንዲሁ ፡ አንሥቶ ፡ የዕውቀት ፡ ጫፍ ፡ አድርጎ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሐሳብ ፡ ማጽደቅ ፡ ለሳይንስ ፡ ምርመራ ፡ ትልቅ ፡ ጎፍረት ፡ ነው ። » ሲል ፡ በመቃወም ፡ ተናግሯል ።

ሌላም ፡ እንደዚሁ ፡ ፖልሴን ፡ የተባለ ፡ ሊቅም ፡ ከኢቮሎሽኒስቶች ፡ መካከል ፡ ስለ ፡ አንደኛው ፡ ሒይክል ፡ ስለ ፡ ተባለው ፡ ሰው ፡ በመጥቀስ ፡ ስለ ፡ መጽሐፉ ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ገልጿል ።

«የዚህን ፡ ሰው ፡ መጽሐፍ ፡ እንዳነበብሁ ፡ በእውነቱ ፡ አፈርሁ ። ከጎፍረቴም ፡ የተነሣ ፡ ፊቴ ፡ በዚሁ ፡ በጎፍረት ፡ ቀላ ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ እጅግ ፡ አድርጎ ፡ የሚገርመኝ ፡ እንደነካንት ፤ እንደነ ፡ ገት ፤ እንደነሽለር ፤ ሌሎችም ፡ ብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ያለው ፡ ሕዝብ ፡ የስንት ፡ ሊቃውንት ፡ መጽሐፍ ፡ እያለለት ፡ ይህን ፡ የዚህን ፡ ሰው ፡ መጽሐፍ ፡ ወስዶ ፡ ማንበብና ፡ ጊዜውንም ፡ በከንቱ ፡ ማጥፋቱ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ደግሞም ፡ ከመነበብም ፡ አልፎ ፡ መደነቁና ፡ በውስጡ ፡ በሚገልጸውም ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ መታመኑ ፤ ከዚያም ፡ በፊት ፡ እንዲታተም ፡ መፈቀዱና ፡ ለሕዝብም ፡ እንዲሸጥ ፡ መደረጉ ፡ እጅግ ፡ የሚያስገርምና ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ። » በማለት ፡ አምርሮ ፡ ሲናገር ፡ እናገኘዋለን ።

እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እነዚሁ ፡ ኢቮሎሽኒስቶች ፡ ሰው ፡ ከእንስሳት ፡ ለመምጣቱ ፡ ማስረጃ ፡ አድርገው ፡ የሚሰጡትን ፡ ሐተታና ፡ ባንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ከነዚሁ ፡ ከእንስሳት ፡ ጋራ ፤ በተለይም ፡ ደግሞ ፡ ከዝንጀሮ ፡ ጋራ ፡ ተመሳሳይ ፡ ኹኔታዎችን ፡ በመጥቀስ ፡ የሚደግፉትን ፡ ሐሳብ ፡ በጥብቅ ፡ የምንቃወመው ነው። ለምሳሌ ፤ ይኸው ፡ የተጠቀሰው ፡ ዝንጀሮ ፡ የተባለው ፡ እንስሳ ፡ ባንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ ሰውን ፡ እንደሚመስል ፡ ተገለጸ ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡ ምን ፡ ማስረጃ ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ? እንዲያውም ፡ እስቲ ፡ ደስ ፡ ይበላቸው ፤ አንዳንድ ፡ ተመሳሳይ ፡ ኹኔታዎች ፡ ይታያቸዋል ፡ ብለን ፡ እኛም ፡ ነገሩን ፡ እናጽድቅላቸው ። በእውነትም ፡ ደግሞ ፡ እንዲያው ፡ መቼም ፡ ዝም ፡ ብለው ፡ የተፈጥሮ ፡ ኾኖባቸው ፡ ተነሥተው ፡ ይጮሁሉ ፡ እንጂ ፡ እኛም ፡ ብንኾን ፡ ሰውን ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ ምንም ፡ የሚወዳደረው ፡ ነገር ፡ እንደሌለ ፡

ዐይነት ፡ በማሰብ ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ ውስጥ ፡ ርሱን ፡ የሚመስለው ፡ ፍጥረት ፡ የሌለ ፡ አድርገን ፡ እስከዚህም ፡ ድረስ ፡ ከአምላክ ፡ ደረጃና ፡ ከመጨረሻው ፡ ፍጹምነት ፡ ላይ ፡ አላወጣነውም ።

ይኸን ፡ እንጂ ፡ ደግሞ ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ አንዳንድ ፡ ጥቃቅንና ፡ ውጫዊ የኾኑ ፡ የመመሳሰል ፡ ኹኔታዎች ፡ ቢታዩበትና ፡ አልፎ ፡ አልፎም ፡ የእንስሳትን ፡ ግብር ፡ የመሰለ ፡ ጠባይ ፡ ቢገኝበት ፤ ይህ ፡ እስከዚህም ፡ የሚደነቅና ፡ ፍች ፡ የሚሰጠው ፡ ትልቅ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። የግዴታ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ሲኖር ፡ ሳለ ፡ ከሌሎች ፡ ፍጥረቶች ፡ ጋራ ፡ ባንዳንድ ፡ ነገር ፡ መመሳሰሉና ፡ ሌሎቹ ፡ የሚጠቀሙባቸውን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮችን ፡ ርሱም ፡ የሚጠቀሙባቸው ፡ መኾኑ ፡ የማይቀርና ፡ ደግሞም ፡ የግዴታ መኾኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ምን ፡ ጊዜም ፡ ኹለት ፡ ነገሮች ፡ ገና ፡ ለገና ፡ ባንዳንድ ፡ ነገር ፡ ይመሳሰላሉና ፡ ኹለቱም ፡ ያው ፡ ናቸው ፡ ተብሎ ፡ ሊፈረድ ፡ አይቻልም ። ይኸውም ፡ «መምሰል» የሚለው ፡ ቃል ፡ «ነው» ፡ ከሚለው ፡ ቃል ፡ የተለየና ፡ የራቀ ፡ መኾኑን ፡ መዘንጋት ፡ አያስፈልግም ። ምክንያቱም ፡ ይመስላል ፡ ሲባል ፡ ነው ፡ ማለት ፡ አይደለም ። ስለዚህ ፡ ካልኾነ ፡ ቢመስል ፡ ምን ፡ ዋጋ ፡ አለው? መምሰል ፡ ሌላ ፡ መኾን ፡ ሌላ ፤ የትናየት! ምንስ ፡ አገናኝቷቸው!!

በእውነቱ ፡ በሌላው ፡ ኹሉ ፡ በቁም ፡ ነገር ፡ ከሄድን ፡ ሰው ፡ ከእንስሳ ፡ ነው ፡ የተገኘው ፡ ብለን ፡ ለመፍረድ ፡ የሚያስችለን ፡ ምንም ፡ ምክንያት ፡ አናገኝም ። በእውነቱ ፡ ስንመለከት ፡ በኹለቱም ፡ መካከል ፡ ብዙ ፡ ውስጣዊ ፡ ልዩነቶች ፡ እንዳሉ ፡ ስለምናረጋግጥ ፡ ሰው ፡ ከነርሱ ፡ ተገኘ ፡ ብለን ፡ መናገር ፡ የጭፍን ፡ ያኸል ፡ ፍርድ ፡ ኾኖ ፡ ይገመትብናል ።

እስቲ ፡ እንግዲያው ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ ከኾነ ፡ ቀድሞ ፡ ከዛፍ ፡ እዛፍ ፡ ይንጠላጠል ፡ ከነበረ ፡ ካንድ ፡ ተራ ፡ እንስሳ ፡ እንደነሚካኤል ፡ አንጀለስ ፤ እንደነሸክስፒር ፤ እንደነማርኮኒ ፤ እንደነማከስ ፡ ፕላንክ ፤ እንደነአልበርት ፡ አይንስታይን ፤ ከጥንትም ፡ ዘመን ፡ ደግሞ ፡ እንደነ ፡ ስቅራጥስ ፤ እንደነፕላቶን ፤ እንደነአሪስቶትል ፡ ያሉትን ፡ የመንፈስና ፡ የሐሳብ ፡ ሰዎች ፡ ምን ፡ ምልክት ፡ አግኝተን ፡ ነው ፡ ከእንደዚያ ፡ ያለ ፡ እንስሳ ፡ እንደ ፡ ተገኙ ፡ አድርገን ፡ ለመፍረድና ፡ ኹለቱንም ፡ ወገኖች ፡ አንድ ፡ ወገን ፡ አድርገን ፡ ለማሰብ ፡ የሚያስችለን? ይህ ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ትልቅ ፡ ስድብ ፡ አይደለምን? ልዩነታቸውንስ ፡ አለመረዳት ፡ ትልቅ ፡ መታወር ፡ አይደለምን? በጠቅላላ ፡ የሰውን ፡ ልጅ ፡ እንስሳት ፡ እስቲ ፡ በምን ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ነው ፡ ሊወዳደሩት ፡ የሚችሉት? ከጥንት ፡ ጀምረው ፡ አሉ ፤ እንዲያውም ፡ በዚህ ፡ በኩል ፡ የሳይንሱና ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱሱ ፡ ቃል ፡ ባንድነት ፡ እንደሚያጸድቁት ፡ እንስሳት ፡ ከሰው ፡ በፊት ፡ የተፈጠሩ ፡ ናቸው ። እንግዲህ ፡ በዚህ ፡ ረዥም ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ ምን ፡ ነገር ፡ አሻሻሉ? ከየትኛውስ ፡ ደረጃ ፡ ደረሱ? ቀድሞም ፡ ያው ፡ በተፈጥሮ ፡ ልምድ ፡ በሚያደርጉት ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ አይደሉምን ፡ አሁንስ ፡ ያሉት? ምን ፡ ያሻሻሉት ፡ ነገር ፡ አለ? ሰው ፡ ግን ፡

እንመልከት ፤ በፊት ፡ ምን ፡ ነበር ፡ ዛሬ ፡ ግን ፡ የት ፡ ደርሷል!! እስቲ ፡ እንግዲህ ፡ ጨዋታችን ፡ ኹሉ ፡ ቁም ፡ ነገር ፡ ከኾነ ፡ ይህ ፡ ብቻ ፡ ጥያቄ ፡ ይመለስልን ።

በእውነት ፡ ነው ፡ የምንናገረው ፤ ሰው ፡ በፍጥረት ፡ ዓለም ፡ ውስጥ ፡ ያለ፡ጥርጥር ፡ ልዩ ፡ ስፍራ ፡ ያለው ፡ አንድ ፡ ከፍተኛ ፡ ፍጥረት ፡ ነው ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስም ፡ ቃል ፡ ከሄድን ፡ በሥላሴ ፡ አርአያ ፡ የተፈጠረ ፡ ከአምላክ ፡ ጋራ ፡ አምሳያነት ፡ ያለው ፡ ትልቅ ፡ ፍጥረት ፡ ነው ። እንኳንስ ፡ በሙሉ ፡ የሰው ፡ ዘር ፡ ይቅርና ፡ አንዱ ፡ ነጠላው ፡ ሰው ፡ ያለውን ፡ ዋጋ ፡ መላው ፡ ዓለም ፡ ቢጠቀለለ ፡ አይወዳደረውም ። ምክንያቱም ፡ ዓለም ፡ ለሰው ፡ ተፈጠረች ፡ እንጂ ፤ ሰው ፡ ለዓለም ፡ አልተፈጠረም ። ጌታም ፡ ቢኾን ፡ ሰው ፡ እስከ ፡ መኾንና ፡ በመስቀል ፡ ላይ ፡ ተሰቅሎ ፡ እስከ ፡ መሞት ፡ የደረሰው ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ሲኾን ፤ ይህ ፡ ብቻ ፡ አእምሮ ፡ ላለው ፡ ኹሉ ፤ ሰው ፡ በፈጣሪ ፡ ፊት ፡ የቱን ፡ ያኸል ፡ ዋጋ ፡ እንዳለው ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ።

ባጭሩ ፡ በዚሁ ፡ መንገድ ፡ ስንሄድ ፡ የሰው ፡ ደረጃው ፡ በሚፈጽማቸው ፡ ነገሮች ፡ ስንኳ ፡ ሳይቀር ፡ ሊገመት ፡ ይቻላል ። ይህም ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፡ ሰው ፡ ለዓለም ፡ ዋና ፡ ሕይወቷና ፡ መልክ ፡ የሚሰጣት ፡ አንድ ፡ ከፍተኛ ፡ ጎይል ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ስለዚህ ፡ ከፍጥረት ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ቢጠፋ ፡ የሰውን ፡ ያኸል ፡ አያገዳም ። ደግሞም ፡ ለዚሁ ፡ የፓሌኦንቶሎጂ ፡ ምርመራም ፡ ስለዚሁ ፡ ጉዳይ ፡ የሚጠቅሰውን ፡ ያዳመጥን ፡ እንደኾን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ብዙዎች ፡ ጎያላንና ፡ ግዙፍ ፡ የነበሩ ፡ አውሬዎች ፡ ከገጸ ፡ መሬት ፡ ጠፍተው ፡ ዛሬ ፡ ዘራቸው ፡ እንኳ ፡ እንደሌለ ፡ ይነግረናል ። ነገር ፡ ግን ፡ የነዚህ ፡ እንስሳት ፡ መጥፋት ፡ ምንም ፡ ያስከተለው ፡ ጉዳት ፡ የለውም፤ እንዲያውም ፡ የመጥፋታቸው ፡ ጉዳይ ፡ ምንም ፡ ፍች ፡ አልተሰጠውም ። የሰው ፡ ዘር ፡ ቢጠፋ ፡ ግን ፡ እንመልከት፤ እንዴት ፡ ያለ ፡ ጉዳት ፡ ያመጣል? በዐይነ ፡ ልቡናችን ፡ ብቻ ፡ ስንት ፡ ነገር ፡ አብሮት ፡ እንደሚጠፋ ፡ እናሰብ ። ባጭሩም ፡ ሳይንስ ፡ የቴክኒኮሎጂ ፡ ጥበብ ፡ አርት ፡ እኒህንም ፡ የመሳሰሉት ፡ ሞያዎች ፡ ኹሉ ፡ ከርሱ ፡ ጋራ ፡ ባንድነት ፡ ማቆማቸውና ፡ መቅረታቸው ፡ ነው ። ሰው ፡ ከጠፋ ፡ ለፍጥረት ፡ ልዩ ፡ መልክ ፡ የሚሰጣትና ፡ የሚያቆነጃት ፡ ዋናው ፡ ፍጥረትና ፡ ትልቁ ፡ ጎይል ፡ ጠፋ ፡ ማለት ፡ ነው ። ያለ ፡ ሰው ፡ ዓለሙ ፡ ምንም ፡ አይደለም ።

በጠቅላላ ፡ ሰውን ፡ በሃይማኖቱም ፡ ኾነ ፡ በቋንቋው ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ ፡ ወስደን ፡ ስንመለከተው ፡ በነዚህ ፡ ኹሉ ፡ የተፈጥሮውን ፡ ልዩነትና ፡ ከፍተኛነት ፡ ለመገንዘብ ፡ ይቻላል ። በዚሁ ፡ መንገድም ፡ ዛሬ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ በፊዚካል ፡ አንትሮፖሎጂና ፡ (Physical anthropology) በካልቸራል ፡ አንትሮፖሎጂ ፡ (Cultural anthropology) እንዲሁም በግሎሶሎጂና ፡ (Glossology) ወይም ፡ (Linguistics) በኢትኖሎጂ ፡ (Ethnology) ምርመራዎች ፡ በኩል ፡ በተገኙት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ውጤቶች ፡ ላይ ፡ ተመርኩዘው ፡ የሰውን ፡ ተፈጥሮ ፡ ልዩነትና ፡ ከፍተኛነት ፡ በሰፊው ፡ እየደገፉ ፡ ሲናገሩና ፡ ሲጽፉ ፡ ይገኛሉ ። ይህንንም ፡ በሰፊው ፡ ለመገንዘብ ፡ የሚፈልግ ፡ ቢኖር ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ በየጊዜው ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ቋንቋዎች ፡ ከየሊቃውንቱ ፡ የተደረሱትን ፡ መጻሕፍት ፡ ወስዶ ፡ መመልከትና ፡ መረዳት ፡ በቂ ፡ ነው ።

እንዲያው ፡ በጠቅላላው ፡ ሌሎችም ፡ ብዙዎች ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ በየበኩላቸው ፡ ይኸንኑ ፡ የነዳርዊንን ፡ የኢቮሎሽን ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተት ፡ በመግለጽ ፡ ኹሉም ፡ በየበኩላቸው ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳብ ፡ ተቃውመውታል ። ከእንስሳ ፡ ወደ ፡ ሰው ፡ መሸጋገሪያ ፡ ስለኾኑት ፡ መካከለኛ ፡ ፍጥረቶችም ፡ የኢቮሎሽን ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ እንደሚሉት ፡ ፈጽሞ ፡ አንድም ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ እንደሌለበት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በየስፍራው ፡ የጠቀስናቸው ፡ ብቻ ፡ ሳይኾኑ ፡ ሌሎችም ፡ በብዛት ፡ የሚቈጠሩ ፡ ሊቃውንት ፡ አረጋግጠውታል ።

ስለዚህ ፡ ዛሬ ፡ እኛ ፡ በተለይም ፡ ወጣቶች ፡ የኾንነው ፡ የነዳርዊንን ፡ ሐሳብ ፡ እንደእውነት ፡ አድርገን ፡ ስናስብ ፡ ከትልቅ ፡ ስሕተት ፡ ላይ ፡ መውደቃችንን መዘንጋት ፡ የለብንም ። ዛሬ ፡ በሳይንቲስቶች ፡ በኩል ፡ ይህ ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተት ፡ ኾኖ ፡ ተገምቷል ። በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ የፈጠረውም ፡ ሁከት ፡ እየተቀነሰ ፡ ሄዶ ፡ ባሁኑ ፡ ጊዜ ፡ ያሉት ፡ ሐሳባቸው ፡ ራቅ ፡ ያለ ፡ ታላላቅ ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ኹሉ ፡ ፊታቸውን ፡ አዙረውበት ፡ ይገኛል ። ስለዚህ ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ካንዳንዶች ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ብቻ ፡ በቀር ፡ የቀሩት ፡ ይበልጣሉ ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ ሊቃውንት ፡ ጭምር ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ ሲቃወሙት ይገኛሉ ። ራሱ ፡ ዳርዊንም ፡ ቢኾን ፡ ካንድ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ በሚያስመሰግን ፡ ድፍረት ፡ እውነተኛውን ፡ ነገር ፡ በመናገር ፡ ስለዚህ ፡ ስለሚደግፈው ፡ የኢቮሎሽን ፡ ቲዎሪ ፡ ያለውን ፡ ቅሬታ ፡ ሳያሰማ ፡ አላለፈም ። ይኸውም ፡ መሸጋገሪያ ፡ ተብለው ፡ የታሰቡት ፡ ማዕከላውያን ፡ ፍጥረቶች ፡ አለመገኘታቸው ፡ በሚያጸድቀው ፡ የኢቮሎሽን ፡ ቲዎሪ ፡ ላይ ፡ ብዙዎች ፡ የበለጠውን ፡ ጠንካራ ፡ የኾነ ፡ ጥያቄ ፡ ሊያቀርቡበት ፡ የሚችሉ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ጉድለት ፡ መኾኑን ፡ ከጎዘን ፡ ጋራ ፡ ቅር ፡ የተሰኘበትን ፡ ነገር ፡ ሳይሸሽግ ፡ ገልጿል ። እንዲሁም ፡ በዚህ ፡ በሚደግፈው ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ ከገለጸቸው ፡ ሐሳቦች ፡ መካከል ፡ ስሕተት ፡ ኹነው ፡ የሚገኙ ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ መኖራቸውን ፡ ይህንንም ፡ ተናግሯል ። ይህም ፡ ማለት ፡ ራሱ ፡ እንኳ ፡ በዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ላይ ፡ በሙሉ ፡ አልተማመነበትም ፡ ማለት ነው ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ ከመካከላችን ፡ ይህን ፡ የኢቮሎሽንን ፡ ቲዎሪ ፡ ወይም ፡ ሐሳብ ፡ ለመተው ፡ አስቸጋሪ ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ ሰው ፡ ቢኖር ፡ ይህ ፡ የሳይንስን ፡ ርምጃ ፡ ከቅርብ ፡ ኾኖ ፡ ካለመከታተሉ ፡ የተፈጠረ ፡ ጉድለት ፡ መኾኑን ፡ እናስታውቅዋለን ። ስለዚህ ፡ ይህ ፡ እንዳይኾን ፡ የዚህኑ ፡ የሳይንስን ፡ ርምጃ ፡ ከቅርብ ፡ ኾኖ ፡ መመልከት ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። የሰው ፡ ሐሳብ ፡ በየጊዜው ፡ እየተለዋወጠና ፡ እየተሻሻለ ፡ የሚሄድ ፡ ነገር ፡ ነው ። የእጅ ፡ ሥራዎችም ፡ ቢኾኑ ፡ ከጊዜ ፡ ወደ ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ፍጹምነት ፡ እየተቃረቡ ፡ ሲሄዱ ፡ እንጂ ፡ በዚያው ፡ በቀድሞው ፡ ኹኔታቸው ፡ ጸንተው ፡ አይታዩም ። በኹሉም ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መሻሻል ፡ ይደረጋል ። ከዚህ ፡ በፊት ፡ ይታመንባቸው ፡ የነበሩት ፡ ኹሉ ፡ ነገሮችም ፡ ዛሬ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ጊዜው ፡ በሄደ ፡ ቍጥር ፡ ስሕተት ፡ መኾናቸው ፡ እየተገለጸ ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የኾኑ ፡ ወደ ፡ እውነትም ፡ የተቃረቡ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ አስተያየቶች ፡ በስፍራቸው ፡ ተፈጥረው ፡ ይገኛሉ ። ዛሬ ፡ በመድ

ኅጌትም ፡ በኩል ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ በመኪና ፡ በጠቅላላም ፡ በሌላው ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ አጥ ፡ ቱ ፡ ዴት ፡ (up-to-date) የተባለው ፡ ነገር ፡ አለ ። ስለዚህ ፡ የላማርክና ፡ የዳርዊን ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ብዙዎችን ፡ ሰዎች ፡ እንዳሳመነ ፡ ባይካድም ፤ ዛሬ ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ በሊቃውንቱና ፡ በቀሩትም ፡ ጥቂት ፡ የማመዛዘን ፡ ችሎታ ፡ ባላቸው ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ ኹሉ ፡ ስሕተትነቱ ፡ የተረጋገጠ ፡ ስለኾነ ፤ በዚህ ፡ ነገር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳብ ፡ የሰጡትን ፡ የዛሬዎቹን ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ መጸሐፍት ፡ ወስዶ ፡ መመልከት ፡ ያስፈልጋል ። ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ከቅርብ ፡ ኾኖ ፡ የማይከታተል ፡ ሰው ፡ ለብዙ ፡ ነገር ፡ እንግዳ ፡ መኾኑ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ቀድሞ ፡ የነበረው ፡ ነገር ፡ ዛሬም ፡ እንደዚያው ፡ ያለና ፡ የሚወራበት ፡ ይመስለዋል ። ይህም ፡ እንዳይኾን ፡ ዕውቀትን ፡ መከታተል ፡ እንደ ፡ ጋዜጣ ፡ ነው ። ትናንት ፡ ወይም ፡ ካንድ ፡ ሳምንት ፡ በፊት ፡ የተገዛው ፡ ጋዜጣ ፡ ለኹል ፡ ጊዜ ፡ ሊያገለግል ፡ አይችልም ። የየቀኑ ፡ ወሬ ፡ የተለያዩ ፡ ስለኾኑ ፤ ጋዜጣንም ፡ በየቀኑ ፡ መግዛት ፡ ያስፈልጋል ። የዛሬ ፡ ሦስት ፡ ዓመት ፡ ወይም ፡ ዐሥር ፡ ዓመት ፡ ተገዝቶ ፡ የነበረው ፡ ጋዜጣ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፤ ዛሬ ፡ የተደረገ ፡ የዓለም ፡ ወሬ ፡ ተብሎ ፡ ሊነበብ ፡ አይችልም ። ይህም ፡ ኹሉ ፡ የሚያመለክተው ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ከቅርብ ፡ ኾኖ ፡ በየጊዜው ፡ የሚያደርገውን ፡ መሻሻል ፡ ኹሉ ፡ መከታተል ፡ እንደሚገባ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ በፊትም ፡ በአሽሙር ፡ ተጠቅሶ ፡ እንደነበረው ፡ የነዳርዊንን ፡ ሐሳብ ፡ የማንቀበልበትም ፡ ምክንያት ፡ የዚህ ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ እንደሚሉት ፡ ከእንስሳት ፡ ወገን ፡ በመፈጠራችን ፡ ኅፍረት ፡ ተሰምቶን ፡ ወይም ፡ የቀድሞው ፡ ክብራችን ፡ ይቀነስብናል ፡ በማለት ፡ የሌለንን ፡ ክብር ፡ በመሻት ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሐሳብ ፡ መቀበል ፡ ጠልተን ፡ ሳይኾን ፡ ትክክለኛ ፡ ባለመኾኑ ፡ ብቻ ፡ እንቃወመዋለን ።

ስለዚህ ፡ ዛሬ ፡ በየትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ያሉ ፡ የሳይንስ ፡ መምህራንም ፡ የሥራቸውን ፡ ከፍተኛነት ፡ በመገንዘብ ፡ ስለ ፡ ሰውም ፡ ኾነ ፡ ስለ ፡ ቀሩት ፡ እንስሳት ፡ አመጣጥና ፡ አፈጣጠር ፡ የሚጠቅስ ፡ ምዕራፍ ፡ ለወጣቶች ፡ በሚገልጹበት ፡ ጊዜ ፡ አስፈላጊውን ፡ ዝግጅት ፡ እያደረጉ ፤ ይኸውም ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደጠቀስነው ፡ እነዚህም ፡ የዚህኑ ፡ የትምህርታቸውን ፡ ርምጃ ፡ ከቅርብ ፡ እየተከታተሉ ፡ ሊቃውንት ፡ ሐሳብ ፡ ለሐሳብ ፡ ተፈታትገው ፡ የደረሱበትን ፡ ውጤት ፡ እንዲነግሩዋቸው ፡ ስናሳስባቸው ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ተጠብቆ ፡ እንደኾን ፡ ለዚህ ፡ በምስጋና ፡ ስናነሳቸው ፤ ደግሞም ፡ ምናልባት ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ አልተጠበቀም ፡ እንደኾን ፤ ይህ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሐሳብ ፡ በልጆች ፡ ሕሊና ፡ ውስጥ ፡ የሚቀረጽ ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ወደ ፡ ጌላ ፡ ጊዜ ፡ ስለሚፈጠርባቸው ፡ የሐሳብ ፡ ዐይነትና ፡ የሞራል ፡ መበላሸት ፡ ኅላፊዎች ፡ መኾናቸውን ፡ እንዳይዘነጉት ፡ እያሳሰብናቸው ፡ ይህንንም ፡ ስንል ፡ ከአክብሮትና ፡ ከይቅርታ ፡ ጋራ ፡ መኾኑን ፡ ጨምረን ፡ እንገልጻለን ።

ከዚህ ፡ በታች ፡ አሁንም ፡ ንግግራችንን ፡ በመቀጠል ፡ የዚህ ፡ የኢቮሎሽን ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ሐሳባቸውን ፡ ለማጽደቅ ፡ ከሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ትምህርቶች ፡ የጠቀሱ

ዋቸውም ፡ ማስረጃዎች ፡ ስሕተት ፡ የተመሉ ፡ መኾናቸውን ፡ እንደሚከተለው ፡ እንገልጻለን ።

ዛሬ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ላማርክም ፡ ዳርዊንም ፡ በየበኩላቸው ፡ ያቀረቡት ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ እንደሌለበት ፡ አረጋግጠዋል ። ይኸውም ፡ ስለ ፡ ስፍራና ፡ ስለ ፡ ኑሮ ፡ ትግል ፡ የቀረበው ፡ አስተያየታቸው ፡ እነርሱ የሚሉትን ፡ ያኸሉ ፡ እስከዚህም ጊዜ ፡ እንደሌለውና ፡ አንድን ፡ እንስሳ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ እንዲለወጥ ፡ የሚያደርገው ፡ አንድም ፡ ነርገ ፡ (በቂ ፡ ምክንያት) ፡ አለመኖሩን ፡ ሊቃውንት ፡ በቂ ፡ ማስረጃዎችን ፡ እየሰጡ ፡ አስረድተዋል ።

ስለዚህ ፡ እኛም ፡ ብንኾን ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ የሰጡትን ፡ ሐሳብ ፡ በመከተል ፡ የላማርክና ፡ የዳርዊን ፡ የሌሎችም ፡ እነሱን ፡ የመሰሉት ፡ ሰዎች ፡ አስተያየት ፡ እውነት የሌለበት ፡ መኾኑን ፡ ማሰብና ፡ መገንዘብ ፡ የሚገባን ፡ ነው ። እነዚህም ፡ የላማርክና ፡ የዳርዊን ፡ ተከታዮች ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ የሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ትምህርቶችም ፡ እየጠቀሱ ፡ ያመጡዋቸው ፡ ሐሳቦች ፡ እንደዚህ ፡ ስሕተት ፡ ያለባቸው ፡ መኾኑ ፡ በሚገባ ፡ ተረጋግጧልና ፡ በዚህም ፡ መጠንቀቅ ፡ ያሻል ።

ለምሳሌ ፡ ከፓሌኦንቶሎጂ ፡ ስለ ፡ ሐሳባቸው ፡ አስረጂ ፡ አድርገው ፡ ያቀረቡዋቸው ፡ ማስረጃዎች ፡ እነርሱ ፡ እንደሚሉት ፡ ይኸንኑ ፡ የተጠቀሰውን ፡ የኢቮሎሽን ፡ ሐሳባቸውን ፡ የሚያጸድቁላቸው ፡ ኹነት ፡ አልተገኘም ። ምክንያቱም ፡ የመሬትን ፡ ልብሶች ፡ ስንመለከት ፡ ከታች ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ በወጣን ፡ ቊጥር የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ ቊጥራቸው ፡ እየበዛና ፡ በማናቸውም ፡ ረገድ ፡ ከነዚያኞቹ ፡ የተሻሉ ፡ እንስሳት ፡ ተፈጥረው ፡ በምንመለከትበት ፡ ጊዜ ፡ ኹሉ ፡ እነዚህ ፡ የዚህ ፡ ቊጥር ፡ ደጋፊዎች ፡ እንደሚሉት ፡ በላይኛው ፡ ንጣፍ ፡ የሚገኙት ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ በመጀመሪያዎቹ ፡ (በታችኞቹ) ፡ ላይ ፡ ከነበሩት ፡ እንስሳት ፡ ተዋልደውና ፡ ተራብተው ፡ መምጣታቸውን ፡ የሚያመለክት ፡ ጉዳይ ፡ ላይኾን ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱሱን ፡ ቃል ፡ ብቻ ፡ የሚያጸድቅ ፡ ኹኖ ፡ ይገኛል። ይኸውም ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ እንደሚነገረን ፡ እግዚአብሔር ፡ የእንስሳትንና ፡ የዕፀዋትን ፡ ዐይነት ፡ ሲፈጥር ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ እየከፋፈለ ፡ ከጥቂት ወደ ብዙ ፡ ከትናንሽ ፡ እንስሳት ፡ ወደ ፡ ትላላቅ ፡ እያለ ፡ ከሰው ፡ ፍጥረት ፡ እስከደርሰ ፡ ድረስ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ መንገድ ፡ እንደ ፡ ተከተለ ፡ ይተርክልናል ። (ዘፍ ፡ ም ፡ ፩ ፡ ቍ ፡ ፳፻፮ ።)

እንደዚህም ፡ በሙሉ ፡ ሊቃውንት ፡ እንደ ፡ ተመለከቱት ፡ ከታችኞቹ ፡ የመሬት ፡ ልብሶች ፡ ወደ ፡ ላይኞቹ ፡ በወጣን ፡ ቊጥር ፡ በመጀመሪያ ፡ ላይ ፡ ያልነበሩ ፡ የሌሎች ፡ እንስሳት ፡ ዐይነት ፡ እየበረከተ ፡ መሄዱ ፡ ርግጠኛ ፡ ቢኾንም ፤ ይህ ፡ የላይኞቹ ፡ ከታችኞቹ ፡ ማለት ፡ ከበፊተኞቹ ፡ እየተሻሻሉ ፡ መምጣታቸውን ፡ የሚያሳይ ፡ ምልክት ፡ አለመኾኑ ፡ ተገምቷል ። ይልቁንም ፡ ከታችኞቹ ፡ እየተሻሻሉ ፡ የመጡ ፡ መኾናቸውን ፡ የሚያረጋግጥ ፡ ኹኔታ ፡ በማሳየት ፡ ፈንታ ፡ ከመጀመሪያው ፡ የተወሰነ ፡ መልክ ፡ ይዘው ፡ ባልታሰበ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ከመጀመሪያዎቹ ፡ ፍጹም ፡ እንግዳ እየኾኑ ፡ እንደ ፡ መጡ ፡ የሚገልጽ ፡ ኹኔታ ፡ ታይቶባቸዋል ። ይህም ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱሱ ፡ ቃል ፡ መሠረት ፡

(ዘፍ ፡ ም ፡ ፩ ፡ ቍ ፡ ፳፻፮) እግዚአብሔር ፡ ነፍሳዊ ፡ ፍጥረቶችን ፡ ሲፈጥር ፡ ኹሉንም ፡ በየወገን ፡ በየወገኑ ፡ እያደረገ ፤ ይኸውም ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ የተወለደ ፡ ሳይኾን ፡ ኹሉም ፡ በየክፍሉ ፡ እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ ያመለክታል። ነገር ፡ ግን ፡ የኢቮሎሽን ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ እንደሚሉት ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ እየተሻሻሉ ፡ ወደ ፡ ሌሎች ፡ ዐይነት ፡ እንስሳት ፡ የተሸጋገሩበትን ፡ ኹኔታ ፡ የሚያሳይ ፡ አንዳንድ ፡ ምልክት ፡ በተገኘ ፤ ነበር። እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ አንዱ ፡ እንስሳ ፡ ወደ ፡ ሌላው ፡ ሲለወጥ ፡ በሱና ፡ በኹለተኛው ፡ መካከል ፡ እንደ ፡ ድልድይ ፡ ኾኖ ፡ ኹለተኛው ፡ ከመጀመሪያው ፡ ፍጹም ፡ ከመለየቱ ፡ በፊት ፡ መሸጋገሪያ ፡ የኾነው ፡ አስፈላጊው ፡ አካል ፡ መገኘት ፡ ነበረበት ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ ይህ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ አልተገኘም ። ይህን ፡ ሐሳብ ፡ የሚደግፉትም ፡ ሰዎች ፡ ቢኾኑ ፡ አብዛኞቹ ፡ እውነቱን ፡ ገልጸው ፡ ለመናገር ፡ ድፍረት ፡ ያላቸው ፡ በርግጥ ፡ በዐይናችን ፡ አይተነዋል ፡ ብለው ፡ አልተናገሩም ። ነገር ፡ ግን ፡ ስሕተታቸውን ፡ ለመሸፈን ፡ ብቻ ፡ ሳይኖር ፡ አይቀርም ፡ ጠፍቶ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ያቀርባሉ ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ ሽሽት ፡ ይባላል ። በነበርና ፡ በሳይኾን ፡ አይቀርም ፡ የሚነገሩ ፡ ነገሮች ኹሉ ፡ ዋጋ ፡ የላቸውም ። አባቶቻችንም ፡ እንኳ ፡ ሲተርኩ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ቀድሞ ፡ ስለነበረው ፡ ሀብት ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ በትምክሕት ፡ ሲናገር ፡ ያዩት ፡ እንደኾነ ፡ አለን ፡ እንጂ ፡ ነበረኝ ፡ አይጠቅምም ፡ ብለው ፡ ይተርቱበት ፡ ነበር ። አለ ፡ ብለን ፡ ካልተናገርን ፡ ሌላው ፡ ማናቸውም ፡ የጥርጣሬ ፡ ንጥጥርና ፡ ወደ ፡ ጎሳ ፡ ማፈግፈግ ፡ በሌላ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ የሚያስገምት ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። ነገር ፡ ግን ፡ ይኹን ፡ በዚህም ፡ እናሳልፋቸውና ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ጥያቄ ፡ እንጠይቃቸው ። ይህ ፡ ካንዱ ፡ እንስሳ ፡ ወደ ፡ ሌላው ፡ መሸጋገሪያ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ ዘመን ፡ ኖሮ ፡ በጎሳም ፡ ጠፋ ፡ የተባለው ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ምንድር ፡ ነው ፡ አሁን ፡ የማይታየው ? በምን ፡ ምክንያት ፡ ተሸሽጎ ? በእውነቱ ፡ ይህን ፡ የሚሉት ፡ ሰዎች ፡ ይህ ፡ የሚገልጹት ፡ ሐሳብ ፡ ርግጥ ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ አሁንም ፡ በተገኘ ፤ ነበር ። ምክንያቱም ፡ እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ የኢቮሎሽንን ፡ ሐሳብ ፡ ሲደግፉ ፡ ላለፉት ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ለወደ ፡ ፊትም ፡ ይኸው ፡ እንደሚቀጥልና ፡ ዛሬ ፡ ያሉት ፡ እንስሳት ፡ ከጥቂት ፡ ዘር ፡ ወይም ፡ ካንድ ፡ እንስሳ ፡ እየተሻሻሉና ፡ እየተራቡ ፡ እንደ ፡ መጡ ፡ ኹሉ ፡ ወደ ፡ ፊትም ይኸው ነገር ፡ እንደሚቀጥልና ፡ ካኹኖቹም ፡ የእንስሳት ፡ ዐይነት ፡ ለመጨመር ፡ ፋቅ ፡ ትውልድ ፡ ሌሎች ፡ የሕይወት ፡ ዐይነቶችና ፡ ሰውም ፡ እንደዚህ ፡ ተለውጦ ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ እንደሚፈጠር ፡ እምነታቸውን ፡ ገልጸውልን ፤ ነበር ። ታዲያስ ፡ አሁን ፡ ምንው ፡ ይህ ፡ የእንስሳት ፡ መሻሻል ፡ አቆመ ? መሸጋገሪያ ፡ የኾነትስ ፡ ነገሮች ፡ ስላለፉት ፡ ጠፍተዋል ፡ ተባለ ፤ ነገር ፡ ግን ፡ የእንስሳት ፡ ኢቮሎሽን ፡ ወደፊትም ፡ የሚቀጥል ፡ እንጂ ፤ ባለፈው ፡ ዘመን ፡ ብቻ ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸው ፡ እንደሚሉት ፡ አይወሰንም ። እንግዲያውስ ፡ አሁንስ ፡ በየጊዜው ፡ ካንዱ ፡ እንስሳ ፡ ወደ ፡ ሌላው ፡ መሸጋገር ፡ ሲፈጸም ፡ ሳለ ፡ እነዚህ የተጠቀሱት ፡ የመሸጋገሪያ ፡ ፍጥረቶች ፡ ለምን ፡ አሁንስ ፡ አይታዩም ? ምንው ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ ስላለፉት ፡ ብቻ ፡ ይነገራል ? ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፤ ማለት ፡ ካንድ ፡ እንስሳ ፡ ወደ ፡

ሰው ፡ መሸጋገሪያ ፡ የሆነ ፡ በግማሽ ፡ ዝንጅር ፡ በግማሽ ፡ ሰው ፡ የሆነው ፡ ፍጡር ፡ እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ እንደሚሉት ፡ በርግጥ የነበረ ፡ ነገር ፡ ከሆነ ፡ አሁን ስ ፡ ይኸው ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ የማይገጥመን ፡ ስለምንድር ፡ ነው ፡ ? በእውነቱ ፡ ስለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ የሚሰጡን ፡ ምንም ፡ በቂ ፡ መልስ ፡ የላቸውም ፡ ደግሞም ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የብዙ ፡ ዓመታት ፡ ምርመራ ፡ ልምምድ ፡ ያላቸው ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ ስለ ፡ እንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ነበር ፡ ስለተባለው ፡ ከእንስሳ ፡ ወደ ፡ ሰው ፡ መሸጋገሪያ ፡ ስለሆነው ፡ ፍጡር ፡ በቂ ፡ ምርመራ ፡ አድርገው ፡ ሐሰት ፡ መሆኑን ፡ አግኝተውታል ።

እንደዚሁም ፡ ከእነዚህ ፡ የኢቮሎሽን ፡ ተወሳኝ ፡ ወገኖች ፡ ብዙዎች ፡ ከላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ በፓሌኦንቶሎጂ ፡ ጥናት ፡ ላይ ፡ አስታክከው ፡ ስለሚያቀርቡዋቸው ፡ ማስረጃዎችም ፡ ኹሉ ፡ በየጊዜው ፡ የተነሡት ፡ ሊቃውንት ፡ ሐሳባቸውን ፡ በማስተባበል ፡ ተቃውመውባቸዋል ። ለምሳሌም ፡ ያኸል ፡ እኒሁ ፡ ሰዎች ፡ ከዚህ ፡ ከተጠቀሰው ፡ የሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ትምህርት ፡ በኩል ፡ ስለሚጠቃቅሱት ፡ ጉዳይ ፡ አንድ ፡ T. T. MORE የተባለ ፡ ሊቅ ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ገልጾታል ።

አንድ ፡ ሰው ፡ በፓሌኦንቶሎጂ ፡ ላይ ፡ በጣም ፡ በተመራመረ ፡ መጠን ፡ የኢቮሎሽን ፡ ተወሳኝ ፡ አንድም ፡ ርግጠኛ ፡ መረጃ ፡ እንደ ፡ ሌለውና እንዲሁ ፡ በእምነት ፡ ብቻ ፡ የቆመ ፡ ሐሳብ ፡ መሆኑን ፡ ፈጥኖ ፡ ሊያረጋግጥ ፡ ይችላል ። ይኸውም ፡ ከዚህ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ከፓሌኦንቶሎጂ ፡ በኩል ፡ ለሐሳባቸው ፡ አስረጃ ፡ የሚያገኙ ፡ እየመሰላቸው ፡ የዚህ ፡ ተወሳኝ ፡ ወገኖች ፡ የሚደክሙበት ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ በከንቱ ፡ ነው ። እንደ ፡ እውነቱም ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹኔታቸውና ፡ አድራጎታቸው ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ እንዲሁ ፡ ምናልባት ፡ ይኸው ፡ ነገር ፡ ወደፊት ፡ ቢጸድቅላቸው ፡ ዐይነት ፡ አድርገው ፡ የጓጉበትና ፡ በተስፋም ፡ የሚመለከቱት ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ የምኞት ፡ ጉዳይ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ሲል ፡ ጠቅሶታል ።

እንዲሁም ፡ አንድ ፡ የበርሊን ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ፕሮፌሰር ፡ የነበረ ፡ BRANCO የተባለ ፡ ሊቅም ፡ ስለዚህ ፡ ዐይነት ፡ ጉዳይ ፡ በመጥቀስ ፡ «ፓሌኦንቶሎጂ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ አንድም ፡ የሚደግፈው ፡ ነገር ፡ የለም ፤ ይኸውም ፡ የሰው ፡ አያቶች ፡ ኹነው ፡ ስለሚታሰቡትና ፡ ስለሚነገሩት ፡ ማዕከላውያን ፡ ዐይነት ፡ ፍጥረቶች ፡ አንድም ፡ የሚያውቀው ፡ ነገር ፡ የለውም» ፡ ሲል ፡ በምርመራው ፡ ላይ የደረሰበትን ፡ ውጤት ፡ ይነግረናል ።

እንደዚሁም ፡ ከኮምፓራቲቭ ፡ አናቶሚ በኩል ፡ የዚህ ፡ የኢቮሎሽን ፡ ደጋፊዎች ፡ ያቀረቡት ፡ ሐሳብ ፡ አሁንም ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ አንዳች ፡ አስረጅነት ፡ እንደሌለውና ፡ ስሕተትም ፡ እንደሆነ ፡ ተረጋግጧል ። ለምሳሌ ፡ በዚህ ፡ የጥናት ፡ ዐይነት ፡ ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ዕውቀት ፡ ያላቸው ፡ ደግሞም ፡ የብዙ ፡ ዓመታት ፡ ልምምድ ፡ ያደረጉት ፡ ሊቃውንት ፡ እንደሚናገሩትና ፡ ከመካከላቸውም ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ አንዱ ፡ M. VIALETON የተባለው ፡ ሊቅ ፡ በጉልህ ፡ እንደሚደግፈው ፡ የያንዳንዱ ፡ የእንስሳ ፡ ዐይነት ፡ (ዘር) ፡ ማናቸውም ፡ በአካሉ ፡ ላይ ፡ የሚታየው ፡ ኹኔታና ፡ ያጥንቶቹ ፡ ኹሉ ፡ አገጣጠም ፡ የአሠራራቸውም ፡ መንገድ ፡ ጭምር ፡ ለቸኳይ ፡ (ለችኩል ፡ ለጠዳፋ) ተመልካች ፡ እን

ደኾነ ፡ እንጂ ፡ ደህና ፡ አድርጎ ፡ ከትዕግሥት ፡ ጋራ ፡ አስተውሎ ፡ ለሚመረምርና ፡ ለዚህም ፡ ነገር ፡ በቂ ፡ ልማድ ፡ ላለው ፡ ሰው ፡ ብዙ ፡ ዐይነት ፡ ውስጣዊ ፡ ልዩነት ፡ ይገኛል ፡ በማለት ፡ ኹሉም ፡ በየበኩላቸው ፡ ይገልጹልናል ።

እንደዚሁም ፡ ከባዮሎጂ ፡ በኩል ፡ ያቀረቡት ፡ ማስረጃ ፡ እንደታሰበው ፡ ኹሉ ፡ ይህን ፡ ተወሳኝ ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እንደማያጸድቀው ፡ ይህም ፡ በብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ፊት ፡ ተረጋግጧል ። ይኸውም ፡ በሰውና ፡ በቀሩት ፡ እንስሳት ፡ ላይ ፡ አንዳች ፡ ሥራና ፡ አገልግሎት ፡ ሳይኖራቸው ፡ እንዲሁ ፡ ስለሚገኙት ፡ የትርፍ ፡ አካላት ፡ ጉዳይ ፡ የቀረበው ፡ ሐሳብ ፡ ሐሰትነቱ ፡ ወይም ፡ ስሕተቱ ፡ በኹለት ፡ መንገድ ፡ ሊገለጽ ፡ ይቻላል ።

አንደኛ ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ የሚያቀርቡት ፡ ሰዎች ፡ ስለ ፡ እንደነዚህ ፡ ዐይነቶቹ ፡ ነገሮች ፡ ሲናገሩ ፡ ጥቂት ፡ ማመዛዘን ፡ አለባቸው ። ከዚህ በፊት ፡ በርግጥ ፡ እንደ ፡ ትርፍ ፡ አካላት ፡ ታሰበው ፡ ከነበሩት ፡ ውስጥ ፡ ዛሬ ፡ አብዛኞቹ ፡ በሰውነታችን ፡ ውስጥ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሥራና ፡ አገልግሎት ፡ ያላቸው ፡ ኹነው ፡ ተገኝተዋል ። ዛሬ ፡ የነዚህ ፡ የተጠቀሱት ፡ የትርፍ ፡ አካላት ፡ ቍጥር ፡ የኢቮሎሽን ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ እላይ ፡ አውጥተውት ፡ ከነበረው ፡ ብዛት ፡ (መጠን) ፡ ብዙ ፡ እየቀነሰ ፡ ሄዷል ። ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ሥራ ፡ ሳይኖራቸው ፡ እንደዚሁ ፡ ከሰውነት ፡ ላይ ፡ ተጣብቀው ያሉ ፡ ኹነው ፡ ታሰበው ፡ የነበሩት ፡ ብዙዎቹ ፡ እነዚህ ፡ የዚህ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ዛሬ ፡ ሥራ ፡ እንዳላቸውና ፡ ከሰውነትም ፡ ላይ ፡ የተነጠሉ ፡ ጊዜ ፡ ብዙ ፡ ጉዳትን ፡ የሚፈጥሩና ፡ ከዚህም ፡ በላይ ፡ የእንስሳውን ፡ እድገት ፡ የሚያስቀሩ ፡ መኾናቸውን ኹሉ ፡ ተረጋግጧል ። ወደ ፡ ፊትም ፡ የሳይንስ ፡ ርምጃ ፡ በተፋጠነ ፡ ቍጥር ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ እየተገለጸና ፡ ጨለማው ፡ ኹሉ ፡ ብርሃን ፡ እያገኘ ፡ እንደሚሄድ ፡ አይጠረጠርም ። ምክንያቱም ፡ እግዚአብሔር ፡ ኹሉን ፡ ነገር ፡ ሲፈጥር ፡ በጥበብ ፡ ነው ። ለፈጠረውም ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥራ ፡ ሰጥቶታል ። የፈጠራቸውም ፡ ነገሮች ፡ በየስፍራው ፡ ልቡና ፡ ላለው ፡ ሰው ፡ ጥበቡን ፡ ሲገልጹና ፡ ታላቅነቱን ፡ ገናኝነቱንም ፡ ሲናገሩ ይገኛሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ እኛ ፡ ኹሉንም ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ለመድነው ፡ የእግዚአብሔር ፡ ጥበብ ፡ በግልጽ ፡ አይታየንም ። በጠቅላላም ፡ ዛሬ ፡ እንደ ፡ ትርፍ ፡ አካላት ፡ ኹነው ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ሥራ ፡ እንደዚሁ ፡ ያሉ ፡ መስለው ፡ የሚታዩን ፡ ኹሉ ፡ አንዳንድ ፡ የሰውነታችን ፡ ክፍሎች ፡ እንደ ፡ ሌሎቹ ፡ ኹሉ ፡ እነዚህም ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ እነዚያ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ የሚያደርሱትን ፡ ምስጋና ፡ እነዚህኞቹም ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ይኸንኑ ፡ የሚፈጽሙ መኾናቸውን ፡ ለማየት ፡ እንበቃ ፡ እንደኾነስ ፡ ማን ፡ ያውቃል ! ሰው ፡ ሆይ ፤ የእግዚአብሔርን ፡ ጥበብ ፡ በሙሉ ፡ አግኝቶታለሁ ፡ ብለህ ፡ እንዳታስብ ፡ ተጠንቀቅ ። ገና ፡ ገና ፡ ብዙ ፡ ይቀርሃል ፤ ምናልባት ፡ እስከነመጨረሻውም ፡ ትደርስበት ፡ ይኾናል ፡ የሚል ፡ ተስፋም ፡ አልሰጥም ። ይህ ፡ ከኹነማ ፡ ከርሱ ፡ ምን ፡ አነስህ ? ስለዚህ ፡ ከእንደዚህ ፡ ያለው ፡ ውጤት ፡ ለመድረስ ፡ ገና ፡ ነህ ፡ ገና ፡ መንገድ ፡ መጀመርህ ፡ ነው ። ጫፉም ፡ ለመድረስ ፡ በሚሊዮን ፡ የሚቁጠሩ ፡ ዓመታት ፡ ሳይኾን ፡ ዘመናት ፡ ያስፈልጉሃል ። ነገር ፡ ግን ፡ አንተው ፡ ራስህም ፡ እስከዚያን ፡ ዘመን ድረስ ፡

እደማይቆይ፡ ታወቀዋለህ ። ስለዚህ፡ ከጫፋ፡ ለመድረስ፡ ይቅርና ፡ የመንገዱን፡ እጋማሽ፡ እንኳ፡ ብታደርግ፡ ይህ ፡ ላንተ ፡ በታሪክ ፡ ፊት ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ተአምር ፡ ሥራ ፡ ይቈጠርልሃል ። ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ እንኳ ፡ ለመድረስ ፡ ገና ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ የሚጠብቅ ህን ፡ የመንገድ ፡ ርቀት ፡ አስተውል ። ወደ ፡ ጳላህ ፡ መለስ፡ብለህም ፡ የተጓዝኸውን ፡ የፅውቀት ፡ መንገድ ፡ (ጐዳና) ፡ ብትመለከት ፡ በፊት ፡ ብዙ ፡ ይመስልህ ፡ የነበረው ፡ ምን ፡ ያኸል ፡ ትንሽ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ታገኘዋለህ።አስተዋይ ፡ ከኾንህም ፡ ገና ፡ መንገድ ፡ እንኳ ፡ በቅጡ ፡ አለመጀመርህን ፡ ትረዳዋለህ ። ስለዚህ ፡ የት ፡ ያለህ ፡ (የደረሰህ) ፡ መሰለህ !! የለም ፡ ገና ፡ ከመነሻው ፡ ላይ ፡ ነህ !!!

በእውነቱ ፡ አስተዋይ ፡ አንባቢ ፡ ሆይ ፤ በየጊዜው ፡ የተነሡት ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ የተናገሩትን ፡ ቃል ፡ ብትሰማ ፡ ኹሉም ፡ የሰውን ፡ የዕውቀት ፡ ርምጃ ፡ አነስተኛነት ፡ ሲገልጹ ፡ ታገኛቸዋለህ ። አንዱ ፡ ከዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ የምናውቀው ፡ ከውቅያኖስ ፡ ውስጥ ፡ ያንዲት ፡ ጠብታ ፡ ያኸል ፡ ነው ፡ ይላል ። አንደኛውም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ እንደማናውቅ ፡ ካልተረዳንና ፡ ከዓለሙ ፡ ምስጢር ፡ ፊት ፡ አእምሮዋችን ፡ ተሸንፎ ፡ መውደቁን ፡ ካላመንን ፡ በዚህ ፡ በተፈጥሮ ፡ ትንሽነታችንና ፡ ደካማነታችን ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ደካማነት ፡ መጨመራችንን ፡ መዘንጋት ፡ የለብንም ፤ ምክንያቱም ፡ በእውነት ፡ በተፈጥሮው ፡ ትንሽና ፡ ደካማ ፡ ኾኖ ፡ ሳለ ፡ ይህን ፡ የተፈጥሮ ፡ ትንሽነቱን ፡ የማይገነዘብ ፡ በዚያ ፡ በነበረው ፡ ትንሽነት ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ከራሱ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ትንሽነት ፡ ይጨምራል ፡ ሲል ፡ እናገኘዋለን ። ሌላው ፡ ደግሞ ፡ እንደዚሁ ፡ አለማወቁን ፡ ማወቁን ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ የማውቀው ፡ ብሎ ፡ ሲናገር ፡ ይገኛል ። ኹሉም ፡ ብቻ ፡ በየበኩላቸው ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ የትሕትና ፡ ቃል ፡ ሲናገሩ ፡ ታገኛቸዋለህ ። ይህንንም ፡ ኹሉ ፡ ያመጣን በት ፡ ምክንያት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደተጠቀሰው ፡ የኢቮሎሽን ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ ሥራ ፡ ስለሌላው ፡ ስለ ፡ ትርፍ ፡ የሰውነት ፡ ክፍሎች፡የጠቀሱት ፡ አስተያየት ፡ ስሕተት ፡ ኾኖ ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ የነዚህም ፡ ነገሮች ፡ አስፈላጊነት ፡ ሊገለጽ ፡ የሚችል ፡ መኾኑን ፡ ለእግዚአብሔር ፡ የሚሳነው ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ሌላ ፡ ለማሳየት ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ እንደዚህ ፡ ያሉ ፡ ነገሮች ፡ መኖራቸው ፡ ምናልባት ፡ ርግጥ ፡ ኾኖ ፡ እስከ ፡ መጨረሻው ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ መኖሩ ፡ ሲረጋገጥለትም ፡ እንኳ ፡ እነዚሁ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ሰዎች ፡ የሚሉትን ፡ ሐሳብ ፡ የሚያጸድቁላቸው ፡ አይኾንም ። እነርሱ ፡ እንደሚሉት ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የውጭ ፡ ምክንያቶች ፡ የተነሣ ፡ ቀድሞ ፡ ያከናውኑት ፡ ከነበረው ፡ ሥራቸው ፡ እንደ ፡ ቆሙ ፡ ብቻ ፡ ሊታሰቡ ፡ ይቻላል ። ይኸውም ፡ ምናልባት ፡ ለአካባቢው ፡ አስፈላጊነት ፡ የሌላቸው ፡ ኹነው ፡ ስላልተሠራባቸው ፡ ሊዝጉና ፡ ሊወድቁ ፡ ቻሉ ፡ ብለን ፡ ነገሩን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ትርጓሜ ፡ በመስጠት ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ ልንተረጎማቸው ፡ ይቻላል ።

ይልቁንም ፡ ደግሞ ፡ ይህን ፡ የኢቮሎሽንን ፡ ሐሳብ ፡ የሚደግፉትን ፡ ሰዎች ፡ የሚቃወሙባቸው ፡ ከዚሁ ፡ ከባዮሎጂ ፡ ጥናት ፡ ክፍል ፡ ውስጥ፡ብዙ ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ ተገኝተዋል ። ለምሳሌ ፡ እንስሳቱ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ መከራ ፡ ብናደርግባቸው ፡ ዘራቸውን፡

ለቅቀው ፡ ወደሌላ ፡ ዐይነት ፡ እንስሳ ፡ ሊለወጡ ፡ እንደማይችሉ ፡ በዚህ ፡ የሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ ተረጋግጧል ። ላማርክና ፡ ዳርዊን ፡ ለዚህ ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ በቂ ምክንያቶች ፡ እድርገው ፡ ያቀረቡባቸው ፡ የስፍራ ፡ መስማማትና ፡ የፍጥረት ፡ ምርጫ ፡ ተፈላጊውን ፡ ውጤት ፡ ሳይሰጡ ፡ በመቅረታቸው ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ይህን ፡ ነገር፡በበለጠ ፡ ለማረጋገጥ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዘዴ ፡ ማናቸውንም ፡ አስፈላጊውን ፡ ነገር ፡ በማቅረብ፡ነገሩን ፡ በብዙ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሞክረውት ፡ ምንም ፡ ውጤት ፡ ሳይገኝበት ፡ ቀርቷል ፤ ይኸውም ፡ እንስሳቱንም ፡ ኾነ ፡ ዕፀዋቱን ፡ ወስደው ፡ ያንዱን ፡ ዘር ፡ ከሌላው ፡ ዘር ፡ ጋራ ፤ ያንዱን ፡ ወገን ፡ ከሌላው ፡ ጋራ ፡ (ለምሳሌ ፡ ፈረሱን፡ከላም ፡ ጋራ ፤ ወይም፡በጉን፡ከፍየል፡ጋራ ፡) እያዛመዱ ፡ በማናቸውም ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ቢሞክሩት ፡ ሳይኾን፡ቀርቷል ። አንዳንዶቹ ፡ ብቻ ፡ አልፈው ፡ አልፈው ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ተገድደው፡አንድ፡መካከለኛ፡ፍጡር፡ቢወልዱም፡እንኳ፤ያ፡የተወለደው፡ወይም፡መክኖ፡የሚቀር፡ወይም፡በኹለተኛውና ፡ በሦስተኛው ፡ ትውልድ ፡ ተመልሶ ፡ ከወላጆቹ ፡ ወደ፡አንደኛው፡የሚመለስና፡በዚያው ፡ ልዩ ፡ ዘር ፡ ኾኖ ፡ የማይቀጥል ፡ መኾኑ ፡ ካንዴም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ታይቶ ፡ ተረጋግጧል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ፍጥረት ፡ ማናቸውንም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ የሰውን ፡ ሙከራ ፡ እየበታተነች ፡ የዚህን ፡ ሐሳብ ፡ (ማለት ፡ የኢቮሎሽንን) ፡ ስሕተት ፡ ገልጿ ፡ አስረድታለች ። ዛሬ ፡ ታላላቅ ፡ ሳይንቲስቶችም ፡ አእምሮ ፡ የሌላቸው ፡ አነስተኞቹ ፡ ፍጡሮች ፡ እንስሳትና ፡ ዕፀዋት ፡ እንዲህ ፡ እድርገው፡እንደ ፡ በለጡባቸውና ፡ የሰውንም ፡ ድፍረትና ፡ ሞኝነት ፡ ገልጸው ፡ በማስረዳታቸው ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ምንኛ ፡ እንደ ፡ ተታለሉና ፡ በከንቱም ፡ እንደ ፡ ደከሙ ፡ ተረድተውት ፡ ብዙ ፡ ትምህርት ፡ አግኝተውባቸዋል ። ስለዚህ፡አስተዋይ፡አንባቢ፡ሆይ፡ይህም፡እውነት ፡ መኾኑን ፡ እመን ። በእውነቱ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፤ ማለት ፡ የኢቮሎሽን፡ደጋፊዎች፡የሚሉት፡ርግጥና፡የሚደረግ ፡ ኾኖ፡ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ ለማሳመን ፡ ከቢትህ ፡ ድረስ ፡ ይኸንኑ ፡ በሙከራ ፡ ያገኙትን ፡ ውጤት ፡ በእጃቸው ፡ ይዘው ፡ መጥተው ፡ ሊያሳዩህ ፡ በወደዱ ፡ ነበር ። እንኳንስ ፡ እውነት ፡ ኾኖላቸው ፡ ይቅርና ፡ እንደዚሁ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ መጨበጫ ፡ እንኳ ፡ ከመሬት ፡ ተነሥተው ፡ ትምህርታቸውን ፡ ባደባባይ ፡ ሲገልጹና ፡ በዓለም ፡ ሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሁከት ፡ ፈጥረው ፡ ትንሹንም ፡ ትልቁንም ፡ ሲያሸብሩት ፡ ይኸው ፡ ሌላ ፡ ምስክርም ፡ አያሻም ፡ ራስህ ፡ የምትመለከተው ፡ ነገር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በዚህ ፡ በሚያደርጉት ፡ ትምህርትና፡በሚነዙትም፡ፕሮፓጋንዳ፡አደራ ፡ ልብህ ፡ አይሸበር ። ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ብቻ ፡ የሚነግሩህን ፡ ስማ ። ወደ ፡ እውነትም ፡ ጐዳና ፡ ሊመሩህ ፡ የሚችሉት ፡ እነዚህኞቹ ፡ ብቻ ፡ ናቸው ። ምክንያቱም ፡ ብዙዎቻችን ፡ በራሳችን ፡ ጎይል ፡ ብዙ ፡ ተመራምረን ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ እውነተኛ ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ የማንችለው ፡ ደካሞችና ፡ ለዚህም ፡ ዕድሜያችን ፡ ዕውቀታችንና ፡ የተፈጥሮ ፡ የአእምሮ ፡ ችሎታችን ፡ የማይፈቅድልን ፡ ኹሉ ፡ እግዚአብሔር ፡ ከሰው ፡ በኩል ፡ ብርሃን ፡ ኹነው ፡ እንዲመሩን ፡ የተወልደን ፡ እነዚህን ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ እነርሱ፡የሚያሳዩንን ፡ መንገድ ፡ ተከትለን ፡ ብንሄድ ፡ መልካም ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ።

እንዲያው ፡ በእውነቱ ፡ ባጭሩ ፡ መቼም ፡ « መር ፡ ተፈታው ፡ ወሬ ፡ የፈታው »
የተባለው ፡ ያባቶች ፡ አነጋገር ፡ ደርሶብን ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በእውነትስ ፡ የኢቮሎሽን ፡
ቲዎሪ ፡ ዛሬ ፡ በብዙው ፡ ሕዝብ ፡ ዘንድ ፡ ተቀባይ ፡ ያገኘው ፡ ይህን ፡ ያኽል ፡ መሠረ
ትና ፡ እውነት ፡ ነገርን ፡ የተመረከብ ፡ ኾኖ ፡ አይደለም ፡ ያለፈውን ፡ ዘመን፡ትጉን ፡ ዛሬ ፡
የኢቃውንቱን ፡ አስተያየት ፡ የተመለከትን ፡ እንደኾነም ፡ በእውነቱ ፡ ይህ ፡ የተጠቀሰው ፡
ሐሳብ ፡ ዝቅ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ ተስጥቶት ፡ ወደ ፡ መውደቁና ፡ ወደ መዘንጋቱ ፡ ተቃርቧል ።
ካንድ ፡ የተራና ፡ የግምት ፡ አነጋገርም ፡ የበለጠ ፡ አንዳች ፡ ዋጋ ፡ እንዳልተሰጠው ፡
ግልጽ ፡ ኾኖ ፡ ይታያል ። ለምሳሌም ፡ ያኽል ፡ ስለዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ አንድ ፡ ሊቅ ፡
ሲናገርና ፡ ስምም ፡ ሲሰጠው ፡ (በውጭ ፡ አነጋገር) ፡ Working hypothesis ብሎታል ።
ይኸውም ፡ ማለቱ ፡ ይህ ፡ ኢቮሎሽን ፡ በሚል ፡ ቃል ፡ የታወቀው ፡ ሐሳብ ፡ ባለ
ፉት ፡ ፉቅ ፡ ዘመናት ፡ ውስጥ ፡ አመጣጣቸውና ፡ አኗኗራቸው ፡ ኹኔታቸውም ፡ ኹሉ ፡
ያልታወቀ ፡ እንዳንድ ፡ ነገሮችን ፡ ለመተርጎምና ፡ መንገድ ፡ ለመስጠት ፡ ብቻ ፡ ያኽል ፡
በሰው ፡ እንጉል ፡ ውስጥ ፡ ተፈልሰፈው ፡ በይኾናል ፡ ከሚነገሩት ፡ የግምትና ፡ የተራ ፡
አነጋገሮች ፡ ወይም ፡ አስተያየቶች ፡ መካከል ፡ እንደ ፡ እንደኛው ፡ ቢኾን ፡ እንጂ ፡ ከዚህ ፡
የበለጠ ፡ ዋጋ ፡ የለውም ፡ ማለቱ ፡ ነው ። ባጭሩም ፡ የሊቱ ፡ አስተያየት ፡ አንድ ፡ ያል
ታወቀ ፡ ነገርን ፡ ወይም ፡ ቅጥርን ፡ በአልጀብራ ፡ ውስጥ ፡ X ብለን ፡ መነሻ ፡ እድርገን ፡
ከምንነጣቸው ፡ ካንዳንድ ፡ ካልተረጋገጠና ፡ ካልተወሰነ ፡ ሐሳቦች ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡
መንገዶች ፡ እንደኛው ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ የሚገኝበት ፡ ነው።

በእውነቱ ፡ ዛሬ ፡ ዳርዊኒዝም ፡ እንደ ፡ በፈተኛው ፡ ጊዜ ፡ ሳይኾን ፡ ድምፁ ፡
እየተዳከመና ፡ ገናኖነቱም ፡ በብዙ ፡ እየተቀነሰ ፡ መሄዱን ፡ መረዳት ፡ ያሻል ። ይህም ፡
በመኾኑ ፡ በኹሉቱ ፡ መሪዎች ፡ በዳርዊንና ፡ በላማርክ ፡ ስም ፡ ኹኖ ፡ የታወቀው ፡ ዳርዊ
ኒዝም ፡ (Darwinism) እና ፡ ላማርክዝም ፡ (Lamarckism) ተብሎ ፡ በመነገር ፡ የታወ
ቀው ፡ ሐሳብ ፡ መሠረቱ ፡ የተናጋ ፡ ኹኖ ፡ በመገኘቱ ፡ ምክንያት ፡ ይህን ፡ የተገነዘቡት ፡
ደጋፊዎቹ ፡ ተወዳጅ ፡ ሐሳባቸውን ፡ ከመውደቅ ፡ ያዳኑትና ፡ ያቀኑት ፡ እየመለሳቸው ፡
ስሙንና ፡ የሐሳቡን ፡ መሥመር ፡ ጥቂት ፡ ለወጥወጥ ፡ በማድረግ ፡ ለየት ፡ ባለ ፡ መን
ገድ ፡ ኔዳርዊኒዝም ፡ (Neodarwinism) እና ፡ ኔላማርክዝም ፡ (Neolamarckism) የሚል ፡
ስያሜ ፡ ሰጥተውት ፡ በከንቱ ፡ ሲጨነቁለት ፡ ይታያሉ ። ይኹን ፡ እንጂ ፡ እንዲህ ፡ ዐይ
ነቱ ፡ ኹኔታ ፡ «አልሸኹም ፡ ዘወር፡አሉ» ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ «አልሞት ፡ ባይተጋዳይ» ፡
ዐይነት ፡ ኹኖ ፡ ከመገመት ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ዋጋ ፡ የሚሰጠው ፡ አይደለም ።

ከዚህ ፡ ኹሉ ፡ ግን ፡ የዚህ ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከኾኑት ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ በተ
ለይ ፡ ዳርዊን ፡ ይህን ፡ አስተያየት ፡ ያለ ፡ መጠን ፡ ደግሮ ፡ ሲያስተምር ፡ ስንመለከት ፡
እጅግ ፡ ያስደንቀናል ። ያለ ፡ አንድ ፡ በቂ ፡ መሠረትም ፡ ይህን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡
ሐሳብ ፡ ይህን ፡ ያኽል ፡ ከፍ ፡ አድርጎ ፡ ማጽደቁ ፡ ዝቅተኛ ፡ ግምት ፡ ሳያሰጠው ፡ እንዳል
ቀረ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ ይህን ፡ የተጠቀሰውን ፡ ሐሳብ ፡ እጅግ ፡ አድርጎ ፡
ለመደገፍና ፡ ሰው ፡ ከእንስሳት ፡ ወገን ፡ ተሻሽሎ የመጣ ፡ ፍጡር ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡

አይደለም ፤ በመጨረሻም ፡ ላይ ፡ ከዝንጀሮ ፡ አንድ ፡ ርምዝ ፡ ብቻ ፡ አድርጓል ፡ በማ
ለት ፡ የሚከራከርበት ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ ሊገባን ፡ አይችልም ። ከዝንጀሮ ፡ ነው ፡ የመ
ጣሁት ፡ ብሎ ፡ መናገር ፡ ለምን ፡ የሚያስደስተው ፡ ኾኖ እንደ ፡ ተገኘ ፡ ለመገንዘብ ፡ ያዳ
ግታል ።

በዚህም ፡ ይህን ፡ ሰው ፡ ካንድ ፡ ነገር ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ የምንለው ፡
ነገር ፡ ያለ ፡ አይመስልም ፤ ይኸውም ፡ «ከባለቤት ፡ ያወቀ ፡ ቡዳ ፡ ነው» ፡ እንደተባለው
ማን ፡ ያውቃል ፤ ምናልባት ፡ ርሱ ፡ የዚያ ፡ ዘር ፡ ይኖረው ፡ ይኾናል ። እኛ ፡ ግን ፡ ራሳ
ችንን ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ የምናውቅ ፡ እንደመኾናችን ፡ መጠን ፡ የዝንጀሮ ፡ አባትና ፡
ዘር ፡ የለንም ፤ ርሱ ፡ ግን ፡ ይኾን ፡ ይኾናል ።

በእውነቱ ፡ ይህን ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ያልተጣራ ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ የሚያምኑበት ፡
ሰዎች ፡ መኖራቸው ፡ ሲታሰብ ፡ እጅግ ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ። እንዲያው ፡ መቼም ፡ አንዳ
ንድ ፡ ደርሶ ፡ የሳይንስ ፡ ዕውቀት ፡ ያለው ፡ ለመምሰል ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ አዘውትሮ ፡ የሚ
ናገርና ፡ ቅርጠኛ ፡ ቃልም ፡ በመስጠት ፡ ኢቮሎሽን ፡ ፈጠረኝ ፡ ሲል ፡ የሚሰማ ፡ በየቢቱ ፡
አንዳንድ ፡ ለጉራ ፡ የተፈጠረ ፡ ከንቱ ፡ መኖሩ ፡ ርግጥ ፡ ነው ፡ የሚካድ ፡ አይደለም ።
ይኹን ፡ እንጂ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ የመንደር ፡ ሊቅ ፡ ቢለፈልፍና ፡ ቢቀባጥር ፡ ያንኑ ፡
ብጤውን ፡ ያሳምን ፡ እንደኾን ፡ እንጂ ፡ እንደ ፡ ርሱ ፡ በቅልውጥና ፡ በጥራዝ ፡ ነጠቅ
ነት ፡ ሳይኾን ፡ አንገቱን ፡ ከመጸሕፍት ፡ ላይ ፡ ደፍቶ ፡ ጀሮውን ፡ ወደ ፡ ኢቃውንት ፡ አዘ
ንብሎ ፡ ሐሳቡን ፡ ከሐሳባቸው ፡ ጋራ ፡ እያስተያየና ፡ እያስማማ ፡ እንደ ፡ ገደል ፡ ማሟቱ ፡
ሳይኾን ፡ ራሱም ፡ እያመዘዘነ ፡ ለሚኖርና ፡ በዕውቀትና ፡ በእእምሮ ፡ ለበሰለው ፡ እንዲህ ፡
ያለው ፡ ፕሮፓጋንዳ ፡ ከምንም ፡ ዋጋ ፡ የሚገባ ፡ አይደለም ።

ባጭሩም ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ በብዙዎች ፡ ላይ ፡ እንደሚታየው ፡
ኹሉ ፡ ዐዋቂነትን ፡ ለማሳየት ፡ ሲወጣጠሩ ፡ ዐላዋቂነትን ፡ ማሳየትና ፡ ትንሽ ፡ ኹኖ ፡
መገመት ፡ አለ ። ይኸውም ፡ ማለቱ ፡ እንደ ፡ ርሱ ፡ ጥራዝ ፡ ነጠቁና ፡ አንጉሉን ፡ በመ
ንገድ ፡ ላይ ፡ ነፋስ ፡ የሞላው ፡ ሳይኾን ፡ በሚገባ ፡ ነገሩን ፡ በሚያውቀው ፡ ሰው ፡ ፊት ፡
ቢንተባተብ ፡ ቀልሎ ፡ ብቻ ፡ ከመገኘት ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ የሚያተርፈው ፡ ነገር ፡ የለውም ፡
ማለቱ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ላይ ፡ ግን ፡ አንድ ፡ ሊቅም ፡ ስለ ፡ ዳርዊን የወደ ፡ ፊት ፡ ዕድል ፡ ሲናገር ፡
ከጥቂት ፡ ዓመታት ፡ በኋላ ፡ ስለ ፡ ዳርዊን ፡ ትምህርት ፡ ፈጽሞ ፡ የሚያወራ ፡ እንደም ፡
ሰው ፡ አይገኝም ። ሌላው ፡ ቀርቶ ፡ ስሙንም ፡ እንኳ ፡ የሚያስታውሰው ፡ ሰው ፡ አይኖ
ርም ። ይኸውም ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ብዙ ፡ ሕዝብን ፡ እንዳናወጃና ፡ ዛሬ ፡ ግን ፡ ስሙ ፡
እንኳ ፡ አንደኛውን ፡ ጠፍቶና ፡ ተረስቶ ፡ ያለውን ፡ የሐልባችን ፡ ምሳሌ ፡ ርሱም ፡ አንድ ፡
ቀን ፡ ፈንታውን ፡ ይደርሰዋል ። ሲል ፡ ተናግሮ ፡ ነበር ።

ይህም ፡ የተገለጸው ፡ ትንቢታዊ ፡ አነጋገር ፡ ርግጠኛነቱ ፡ ከዛሬው ፡ መታየት ፡
ጀምሯል ። በርግጥም ፡ የዳርዊን ፡ ሐሳብ ፡ ዛሬ ፡ በብዙ ፡ ሊቃውንት ፡ ዘንድ ፡ የወደቀ ፡

አስተያየት፡ ኹኖ፡ ተገኝቷል ። የገለጸውም፡ አብዛኛው፡ ሐሳብ፡ ርሱ፡ እንዳለው፡ ሳይኾን፡ በመቅረቱ፡ ወደ፡ መውደቁና፡ ወደ፡ መናቁ፡ ተቃርቧል ። አልፎ፡ አልፎ፡ ባንዳንድ፡ ሳይንቲስቶችና፡ ትንሹንም፡ ትልቁንም፡ ማጋነን፡ በሚወዱ፡ የሕፃን፡ አእምሮ፡ ባላቸው፡ በተማሪዎች፡ ዘንድ፡ ብቻ፡ ሲቀር፡ በብዙዎች፡ ሌሎች፡ ሊቃውንት፡ ዘንድ፡ ርግጠኛ፡ ያልኾኑ፡ የልብ፡ ወለድ፡ ነገሮችን፡ የተመላ፡ በመኾኑ፡ የተናቀ፡ ሐሳብ፡ ኹኖዋል ።

ደግሞም፡ ለዚህ፡ ዛሬ፡ በሳይኮሎጂ፡ በኩል፡ እንደተረጋገጠው፡ አንዳንድ፡ ጠማማ፡ የኾኑ፡ ሐሳቦችን፡ ፈጥረው፡ የሚናገሩና፡ እነዚያም፡ እኒህን፡ የሐሳብ፡ ዐይነቶች፡ ፈጥነው፡ የሚያጸድቁ፡ ኹሉ፡ መንፈስ፡ ጠማሞችና፡ ነፍሳቸው፡ በሽተኛ፡ የኾነች፤ እንዲሁም፡ ሞራላቸው፡ የተባለሽ፡ ኹኖ፡ የሃይማኖትን፡ ነገር፡ እንዳይቀበሉ፡ ዐይነ፡ ልቡናቸውን፡ የሚጋርደው፡ ልዩ፡ ልዩ፡ የኅጢአት፡ ምክንያት፡ ያላቸው፤ የእግዚአብሔር፡ ቃልም፡ ይገባቸውና፡ ይጥማቸውም፡ ዘንድ፡ የሚያስችል፡ ኀይል፡ ያልተሰጣቸው፤ ከላይ፡ ከመንፈስ፡ ቅዱስ፡ የመወለድ፡ ዕድልን፡ ያላገኙ፡ የመንፈሳቸው፡ ደረጃ፡ የወደቀ፡ ከንቱ፡ ሰዎች፡ መኾናቸው፡ ተረጋግጧል ። ምን፡ ጊዜም፡ ቢኾን፡ የእግዚአብሔር፡ ፈቃድ፡ የኾነውን፡ ነገር፡ ለመገንዘብና፡ የርሱ፡ ቃል፡ ይጥመን፡ ዘንድ፤ ደግሞም፡ በእውነት፡ ጐዳና፡ ውስጥ፡ ለመመላለስ፡ እንችል፡ ዘንድ፡ ከላይ፡ እንዲገለጽልን፡ ያስፈልጋል፤ ያለበለዚያ፡ ግን፡ በራሳችን፡ ኀይል፡ ብቻ፡ ተመክተን፡ ካሰብነው፡ ግብ፡ ለመድረስ፡ አንችልም ። ይህንንም፡ ጌታ፡ ለቅዱስ፡ ጴጥሮስ፡ በተናገረው፡ ቃል፡ ለመገንዘብ፡ ይቻላል ።

ከዕለታት፡ አንድ፡ ቀን፡ ሐዋርያትን፡ በዙሪያው፡ አስቀምጦ፡ ሲያስተምር፡ ሳለ፡ በድንገት፡ ሳያስቡት፡ አንድ፡ ጥያቄ፡ አቀረበላቸው ። ጥያቄውም፡ «ሰዎች፡ ማን፡ ይሉኛል?» የሚል፡ ነበር ። ኹሉም፡ በየተራቹ፡ መጥምቁ፡ የሐንስን፡ የሚሉህም፡ አሉ፤ ሌሎቹም፡ ኤልያስን፤ እኩሌቶቹም፡ ኤርምያስን፡ አድርገው፡ ያስቡሃል፡ ብለው፡ የሰዎችን፡ ሐሳብ፡ እንደ፡ ነገሩት፡ ወዲያው፡ መለስ፡ አድርጎ፡ «እሳንትስ፡ ማን፡ ትሉኛላችሁ?» ሲል፡ ጠየቃቸው ። በዚህ፡ ጊዜ፡ ቅዱስ፡ ጴጥሮስ፡ «እንተ፡ የሕያው፡ የእግዚአብሔር፡ ልጅ፡ ነህ» ሲል፡ ከኹሉም፡ በፊት፡ ፈጥኖ፡ መልሱን፡ በሰጠው፡ ጊዜ፤ «ሲሞን፡ የዮና፡ ልጅ፡ ሆይ፤ ምስጉን፡ ነህ ። ይህን፡ የገለጸልህ፡ የሰማይ፡ አባቱ፡ እንጂ፤ ሥጋና፡ ደም፡ አይደለም» (ማቴ፡ ም፡ ፲፪፡ ቀ፡ ፲፫፡ —፲፮) ሲል፡ እመስግኖታል ። እንደዚሁ፡ ኹሉ፡ ማንም፡ ሰው፡ ቢኾን፡ እግዚአብሔር፡ ካልገለጸለትና፡ ከላይ፡ ካልተወለደ፡ በቀር፡ በሥጋ፡ ኀይል፡ ብቻ፡ መንፈሳዊ፡ እውነትን፡ ሊያገኝና፡ በርሷም፡ ሊረካ፡ ሊደሰትም፡ አይቻለውም ። ባጭሩም፡ ለዚህ፡ አንድ፡ ልዩ፡ ዕድልና፡ ሀብት፡ ያስፈልገዋል፤ ማንም፡ ሊደርስበት፡ የሚቻል፡ ቀላል፡ ነገር፡ አይደለም ። ስለዚህም፡ ኹላችንም፡ እንደምንመለከተው፡ መንፈሳቸው፡ የረከሰ፡ ኹኖ፡ ከትክክለኛው፡ መንገድ፡ የተፈናቀሉ፡ ሰዎች፡ ኹሉ፡ «ክፉ፡ ሰው፡ ከክፉ፡ መዝገቡ፡ ክፉ፡ ቃል፡ ያወጣል» (ማቴ፡ ም፡ ፲፪፡ ቀ፡ ፴፭) ሲል፡ ጌታ፡ እንደ፡ ተናገረውና፡ አሁ

ንም፡ በዚህ፡ በተጠቀሰው፡ ምዕራፍ፡ ከፍ፡ ብሎ፡ «ከልብ፡ የተረፈውን፡ አፍ፡ ይናገረዋል» (ማቴ፡ ም፡ ፲፪፡ ቀ፡ ፴፬) ሲል፡ እንደገለጸው፡ ኹሉ፤ ክፉ፡ ዛሬች፡ ናቸውና፡ መልካም፡ ፍሬን፡ ለመስጠት፡ የማይችሉ፡ (ማቴ፡ ም፡ ፯፡ ቀ፡ ፲፯-፲፰)፡ እንደ፡ መኾናቸው፡ መጠን፡ የሚናገሩትም፡ ሐሳብ፡ ኹሉ፡ የተጣመመና፡ የረከሰ፡ ኹኖ፡ ይገኛል። እንደዚሁም፡ ለሚውም፡ ያው፡ ከኾነ፡ ያንኑ፡ የልቡንና፡ የነፍሱን፡ ታሪክ፡ ሲነግሩት፡ ብቻ፡ «ሰው፡ የልቡን፡ ሲነግሩት፡ የከራከሩትን፡ ያክል፡ ይሥቃል»፡ እንደሚባለው፡ ኹል፡ ጊዜም፡ የሚደሰተው፡ ጠማማና፡ ርኩስ፡ በኾነ፡ ባንዳንድ፡ ሐሳብ፡ ብቻ፡ ኹኖ፡ ይገኛል ። በዚህም፡ ምክንያት፡ ሐሳቡን፡ በቃሉና፡ በኑሮው፡ ተቀብሎ፡ ያጸድቀዋል ። ሌላ፡ ዐይነት፡ ቁም፡ ነገር፡ ያለው፡ ሐሳብና፡ የእግዚአብሔርን፡ መንፈስ፡ የተከተለ፡ ለየት፡ ያለ፡ ቃል፡ ቢነግሩት፡ ግን፡ «ላህያ፡ ማር፡ አይጥማት» እንደ፡ ተባለው፡ ለርሱም፡ እንዲህ፡ ዐይነቱ፡ ነገር፡ አይጥመውም ።

ይህንንም፡ ሐዋርያው፡ ቅዱስ፡ ጳውሎስ፡ ወደ፡ ጢሞቴዎስ፡ በላከው፡ በ፪ኛው፡ መልእክቱ፡ ላይ፡ ም፡ ፩፡ ቀ፡ ከ፫ - ፩፡ ሲጠቅሰው፡ «እውነተኛ፡ ትምህርት፡ የማይቀበሉበት፡ ጊዜ፤ ይኾናልና፤ ነገር፡ ግን፡ ርሳቸው፡ በፈቃዳቸው፡ ለራሳቸው፡ መምህራንን፡ ያከማቻሉ፡ ጆሮዋቸውን፡ ደስ፡ የሚያስኙትን ። ጆሮዋቸውን፡ ይመልሳሉ፤ እውነትን፡ ከመስማት፡ ወደ፡ ተረትም፡ ይመለሳሉ» ሲል፡ ገልጾታል ። ይህም፡ የሐዋርያው፡ ትንቢታዊ፡ አነጋገር፡ ከማናቸውም፡ ጊዜ፡ ይልቅ፡ ዛሬ፡ በኛ፡ ላይ፡ የበለጠውንና፡ የተሻለውን፡ ፍጻሜውን፡ አግኝቷል፡ ተብሎ፡ ሊታመን፡ ይቻላል ።

ስለዚህም፡ በዚህ፡ ከላይ፡ በተጠቀሰው፡ መሠረት፤ ነፍሱ፡ የተመረዘችበት፡ ዓላማዊና፡ መንፈስ፡ ሕመምተኛ፡ የኾነ፡ ሰው፡ ኹሉ፡ ያው፡ ዓላማዊ፡ የኾነና፡ እንደ፡ ነፍሱም፡ መልክ፡ ያው፡ ጠማማና፡ ወራዳ፡ ቃል፡ ወይም፡ ነገር፡ የሚያስደስተው፡ ኹኖ፡ ሲገኝ፡ ሳለ፤ እንደዚሁ፡ መንፈስ፡ ቀናውና፡ ጤነኛው፡ ደግሞ፡ የሚደሰትበት፡ ያው፡ እንደ፡ ርኩሱ፡ ቀናና፡ መልካም፡ የኾነውን፡ ነገር፡ ብቻ፡ ነው ። ወንጌላዊው፡ የሐንስም፡ በጻፈው፡ በኹለተኛዪቱ፡ መልእክቱ፡ በምዕራፍ፡ ፫፡ በቀጥር፡ ፮፡ ይኾንኑ፡ በመጥቀስ፡ በዚህ፡ አኳኋን፡ ከእግዚአብሔር፡ በኩል፡ የኾነውንና፡ ከእግዚአብሔር፡ ያልኾነውን፡ ሰው፡ ለይቶ፡ ለማወቅ፡ የሚቻል፡ መኾኑን፡ አመልክቷል ።

እንዲሁም፡ ይኸንን፡ የመሰለ፡ ሐሳብ፡ FICHTE የተባለው፡ ትልቁ፡ የጀርመን፡ ፈላስፋም፡ ሲጠቅስ፡ «አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ የሰው፡ እምነቱና፡ የሚያጸድቃቸው፡ የሐሳብ፡ ዐይነቶች፡ ኹሉ፤ እንደ፡ ራሱ፡ መንፈስ፡ ናቸው ። ስለዚህም፡ ባኹኖቹ፡ ፍልስፍናዎቻችንና፡ እምነቶቻችን፡ ምትክ፡ ሌሎች፡ የተሻሉ፡ ፍልስፍናዎችና፡ እምነቶች፡ እንዲተኩ፡ የተፈለገ፡ እንደኾነ፡ ለዚህ፡ ኹሉ፡ ምንጩ፡ የኾነው፡ ልባችን፡ ወይም፡ ውሳጣዊው፡ መንፈሳችን፡ አስቀድሞ፡ እንዲለወጥ፡ ያስፈልጋል። ይህም፡ በኾነ፡ ጊዜ፤ ፍልስፍናዎቻችንም፡ በዚያው፡ መጠን፡ ከመቅጽበት፡ አብረው፡ የሚለወጡና፡ የሚሻሻሉ፡ ይኾናሉ ። ሲል፡ ጥልቅና፡ ግሩም፡ በኾነ፡ አስተያየት፡ ገልጾታል ።

አሁን ፡ ወደ ፡ ፊትኛው ፡ ሐሳባችን ፡ እንመለስና ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ጫኪዎች ፡ ለሐሳባቸው ፡ ማጽደቂያ ፡ አድርገው ፡ ኢምብሪዮኦጂ ፡ ከተባለው ፡ የሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ትምህርት ፡ የጠቀሱት ፡ የመጨረሻ ፡ ሐሳብም ፡ ይገኛል ። ይኸውን ፡ እንጂ ፤ ይህም ፡ ለሐሳባቸው ፡ አስረጅነት ፡ የሌለው ፡ ኹኖ ፡ ተገኝቷል ። ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ የኢፑሎቪን ፡ ተዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከዚህ ፡ አሁን ፡ ከተጠቀሰው ፡ የሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ትምህርት ፡ ስላቀረቡት ፡ ሐሳብ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ሲናገሩ ፤ አንድ ፡ እንስሳ ፡ ከሱ ፡ በፊት ፡ የነበሩትን ፡ ቅድመ ፡ አያቶቹን ፡ በራሱ ፡ እድገት ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ሲጠቅስ ፡ እንደማይገኝና ፡ በዚህም ፡ እያንዳንዱ ፡ እንስሳ ፡ የሚከተለው ፡ የራሱ ፡ መንገድ ፡ እንዳለው ፡ አመልክተዋል ። ስለዚህ ፡ ማናቸውም ፡ በአካሉም ፡ ኹነወይም ፡ በመንፈሱ ፡ (በሐሳብ ፡ ችሎታው ፡) የሚያደርገው ፡ እድገት ፡ ኹሉ ፡ በተፈጥሮ ፡ በተሰጠው ፡ በራሱ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የሚሳካ ፡ እንጂ ፡ የፊተኞቹን ፤ ማለት ፡ የመጣባቸውን ፡ እንስሳት ፡ የሚጠቃቅስ ፡ እንዳልኾነ ፡ የዓለም ፡ ታላላቅ ፡ ባዮሎጂስቶች ፡ ቃላቸውን ፡ ባንድነት ፡ ሰጥተዋል ።

እንግዲህ ፡ የዚህን ፡ የኢፑሎቪንን ፡ ሐሳብ ፡ ስሐተት ፡ እነሆ ፡ ከመጀመሪያ ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ገለጽን ። ይህም ፡ በቂ ፡ መስሎ ፡ ይታያል ። ከዚህ ፡ የጉዳለውን ፡ ደግሞ ፡ ራሱ ፡ አንባቢው ፡ እንዲመላው ፡ ዳኝነቱን ፡ ተንትለታል ።

ጥያቄ ።

- ፩ኛ ፡ (ሀ) ስለ ፡ ዓለሙ ፡ ሥነ ፡ ሥርዐት ፡ የቀረቡት ፡ ኹለቱ ፡ የሚካሂዝምና ፡ የቱሊዮኦጂዝም ፡ ተዎሪዎች ፡ የሚሰጡት ፡ አስተያየት ፡ ምን ፡ ዐይነትነው?
- (ለ) የመጀመሪያውን ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ እነማን ፡ ናቸው?
- (ሐ) ኹለተኛውንስ?
- (መ) እኛስ ፡ በመጨረሻ ፡ ላይ ፡ ፍርድ ፡ ስንሰጥ ፡ የገለጽነው ፡ ሐሳብና ፡ ትክክለኛም ፡ አድርገን ፡ የተከተልነው ፡ መንገድ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ነው?
- ፪ኛ ፡ (ሀ) ስለ ፡ ዓለም ፡ አገኛኘት ፡ ወይም ፡ አፈጣጠር ፡ ያሉት ፡ አስተያየቶች ፡ ስንት ፡ ናቸው?
- (ለ) እነሱስ ፡ ምን ፡ የሚሉ ፡ ናቸው?
- (ሐ) ከተሰጡትስ ፡ ከነዚህ ፡ ሐሳቦች ፡ መካከል ፡ ወደ ፡ እውነት ፡ የተቃረበ ፡ መስሎ ፡ የሚታየው ፡ ሐሳብ ፡ የየትኛው ፡ ወገን ፡ ነው? (መ) እንዴትስ?
- ፫ኛ ፡ (ሀ) ስለ ፡ መጀመሪያዬቱ ፡ ሕይወት፡አፈጣጠር ፡ ወይም ፡ አገኛኘት ፡ ስንት ፡ ዐይነት ፡ አስተያየቶች ፡ ቀርበዋል?
- (ለ) እነርሱስ ፡ እንዴት ፡ ያሉ ፡ ናቸው?
- (ሐ) ትክክለኛውስ ፡ ከመካከላቸው ፡ የትኛው ፡ እንደኾነ ፡ ሊታሰብ ፡ ይቻላል?
- ፬ኛ ፡ (ሀ) ስለ ፡ እንስሳትና ፡ ስለ ፡ ዕውቀት ፡ ዐይነቶች ፡ አመጣጥ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ አስተያየቶች ፡ አሉ?

(ለ) ሳማርክና ፡ ዳርዊን ፡ የየትኛው ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ ናቸው?

(ሐ) ኩቪዬ ፤ አጋሲዝ ፡ ዴ ፡ ኩአትሬፋኸ ፤ እነዚህስ ፡ የየትኛው ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ መኾናቸው ፡ ነው?

፭ኛ ፡ (ሀ) ሳማርክና ፡ ዳርዊን ፡ ለየራሳቸው ፡ አድርገው ፡ ኹለቱም ፡ የሰጡትን ፡ አስተያየት ፡ በተሟላ ፡ አኳኋን ፡ ዘርዝረህ ፡ ግለጽ ። (ለ) ኹለቱም ፡ ማስረጃ ፡ አድርገው ፡ ያቀረቡዋቸውንም ፡ ምልክቶች ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ስንቃወም ፡ የገለጸውንም ፡ ኹሉ ፡ ተራ ፡ በተራ ፡ እየጠቀስህ ፡ አንድ ፡ የተሟላ ፡ መግለጫ ፡ ሰጥ ። (ሐ) በመጨረሻም ፡ ደንበኛው ፡ ሳይንስ ፡ የኢፑሎቪንን ፡ ሐሳብ ፡ የሚያጸድቅና ፡ የማያጸድቅ ፡ ስለመኾኑ ፡ ተናገር ። (መ) ደንበኛው ፡ ሳይንስ ፡ ብለን ፡ ስንናገርም ፡ ምን ፡ ማለታችን ፡ እንደኾነ ፡ ይህንንም ፡ ይህና ፡ አድርገህ ፡ ግለጽ ።

ምዕራፍ ፡ ሦስት ።

ቲዎሎጂ (፩) ።

ይህ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ የምንመለከተው ፡ ስለ፡እግዚአብሔር ፡ ጉዳይ ፡ ያለ ፡ ፕሮብሌም ፡ ነው ፡ ይኸውም ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ በሰው ፡ ሕሊና ፡ ውስጥ ፡ እንዴት ፡ እንደ ፡ ተፈጠረና ፡ እንደምናምነውም ፡ ኹሉ ፡ በርግጥ ፡ እግዚአብሔር ፡ እንዳለ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሐሰት ፡ እንደኾነ ፡ ሌላም ፡ ይህን ፡ የመሰለው ፡ ጉዳይ ፡ የሚጠናባት ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ የፍልስፍና ፡ ክፍል ፡ ነው ።

በእውነቱ ፡ የያንዳንዱን ፡ ሕዝብ ፡ ታሪክ ፡ ብንመለከት ፡ የዕውቀት ፡ ደረጃው ፡ ከፍ ፡ ካለው ፡ ሕዝብ ፡ እንሥቶ ፡ አንስተኛ ፡ ዕውቀት ፡ እስካለው ፡ ድረስ ፡ ያለው ፡ የዓለም ሕዝብ ፡ ከጥንት ፡ ጀምሮ ፡ አምልኮ ፡ እንዳለው ፡ እናገኛለን ። አምልኮ ፡ የሌለው ፡ ሕዝብ ፡ ከዚህ ፡ በፊትም ፡ እዳልተነሣ ፡ አሁንም ፡ በዚህ ፡ ባለንበትም ፡ ዘመን ፡ ቢኾን ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ሕዝብ ፡ የትም ፡ ስፍራ ፡ እንደሌለ ፡ በዓለም ፡ እየዞሩ ፡ የያንዳንዱን ፡ ሕዝብ ፡ ልማድና ፡ ባህል ፡ ያጠኑ ፡ ሊቃውንት ፡ በእግዚአብሔር ፡ የማያምን ፡ ወይም ፡ አማልክት ፡ የሌሉት ፡ ሕዝብ ፡ የለም ፡ ሲሉ ፡ ያረጋግጡልናል ። ይህም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ አምልኮ ፡ በኹለትም ፡ ሰው ፡ ዘንድ ፡ ያለ ፡ ጠቅላላ ፡ እምነት ፡ መኾኑን ፡ እንድንቀበል ፡ ያስገድደናል ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ አሁን ፡ ያለው ፡ ጥያቄ ፡ ይህ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡

(ቫ) ይህ ፡ ቃል ፡ እንዳለፉት ፡ ሌሎች ፡ ብዙዎች ፡ ቃላት ፡ ኹሉ ፡ ከጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ የተገኘ ፡ ቃል ፡ ነው ። እሱም ፡ በዚህ ፡ ቋንቋ ፡ ከነአጻጻፉ ፡ ጭምር ፡ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ቲዎሎጂያ ፡ ተብሎ ፡ ይነገራል ። የተመሠረተውም ፡ ከኹለት ፡ ቃላት ፡ ኹኖ ፡ የመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ΘΕΟΣ ቲዎስ ፡ ኹለተኛው ፡ ΛΟΓΟΣ ሎጎስ ፡ የሚል ፡ ነው ። የመጀመሪያው ፡ እግዚአብሔር ፡ ማለት ፡ ነው ። ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ሐተታ ፡ ወይም ፡ ቃል ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ ነው ። ባንድነት ፡ ኹነው ፡ በተነገሩም ፡ ጊዜ ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ ፡ የሚያትት ፡ ጠቅላላ ፡ ሐሳብ ፡ የሚታየው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ትምህርት ፡ ወይም ፡ ዕውቀት ፡ የሚለውን ፡ ስሜት ፡ ይሰጡናል ። ቃሉ፡ዛሬ ፡ በእውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ እንዳለ ፡ ገብቶ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ THEOLOGY በፈረንሳይኛ ፡ THEOLOGIE በጀርመንኛ ፡ THEOLOGIE በአጣልያኛ ፡ TEOLÓGIA እየተባለ ፡ ሲሠራበት ፡ ይገኛል ።

ወይም ፡ ስሜት ፡ መጀመሪያው ፡ በሰው ፡ ሕሊና ፡ ውስጥ ፡ የተቀረጸው ፡ በእንዴት ፡
ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ነው ፡ ባጭሩ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ የእግዚአብሔር ፡ አምልኮ ፡ ከወ
ዴት ፡ መጣ ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ፡ እንደምናስበው ፡ በርግጥ ፡ እግዚአብሔር ፡ እለን ፡ ለመ
ኖሩ ፡ ምን ፡ ማስረጃ ፡ ይገኛለታል ፡ ርሱ ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ነው ፡ ከዓለሙ ፡ ጋራ ፡ ያለው ፡
ግንኙነት ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ነው ፡

እነሆ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ጥያቄ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡
ዐይነት ፡ ያለ ፡ ነው ። ለዚህም ፡ ጥያቄ ፡ ከፈላስፎችና ፡ ከሳይንቲስቶችም ፡ በኩል ፡ የቀ
ረቡ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶች ፡ ይገኛሉ ። እያንዳንዳቸውም ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርት ፡
ውስጥ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ስያሜዎች ፡ ተሰጥተዋቸው ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደሚከ
ተለው ፡ ባምስት ፡ ዐይነት ፡ ተዘርዝረው ፡ ይነገራሉ ። እነሱም ፡

፩ኛ ፡ ቴዩዝም ፤

፪ኛ ፡ ዴዩዝም ፤

፫ኛ ፡ ፓንቴዩዝም ፤

፬ኛ ፡ ፓኔንቴዩዝም ፤

፭ኛ ፡ አቴዩዝም ፡ ናቸው ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ስለ ፡ እያንዳንዳቸው ፡ እንገልጻለን ። ይህንንም ፡ ስናደ
ርግ ፡ ተራውን ፡ ተከትለን ፡ ነው ።

ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ መኖርና ፡ ከዓለሙ ፡ ጋራ ፡ ስላለው ፡ ግንኙነት ።

፩ኛ ፡ ቴዩዝም (፩) ።

ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ እግዚአብሔር ፡ እንዳለና ፡ ርሱም ፡ የዓለሙ ፡ ኹሉ ፡ ፈጣሪ ፤ በባ
ሕርዩም ፡ ከዓለሙ ፡ ልዩ ፡ ወይም ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፤ በጥበቡም ፡ የሚገዛውና ፡ የሚያስተ
ዳድረው ፡ የሚጠበቀውም ፤ በተለይም ፡ ደግሞ ፡ ሰውን ፡ የሚያፈቅርና ፡ ማናቸውንም ፡
ልመናውን ፡ የሚሰማለት ፡ ቸር ፡ አምላክ ፡ መኾኑን ፡ ያስተምራል ። ይህም ፡ ቲዎሪ ፡
ዋና ፡ ሐሳቡ ፡ በደንብ ፡ ኾኖ ፡ ሲገለጽ ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ዐይ
ነት ፡ ነው ።

(፩) ቴዩዝም ፡ ስንል ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እንዳለ ፡ ያመጣነው ፡ ቃል ፡ የጽርእ ፡ ቃል ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። በዚ
ህም ፡ ቋንቋ ፡ Θείον ፡ ቴዩዝም ፡ ተብሎ ፡ ይጻፋል። የቃሉም ፡ ዋናው ፡ መነሻው ፡ ፀεός ፡ ቴዎስ ፡ የሚለው
ቃል ፡ ነው ። ይህም ፡ ቃል ፡ ትርጓሜው ፡ እግዚአብሔር ፡ ወይም ፡ አምላክ ፡ ማለት ፡ ነው ። ከዚሁም ፡ የመጨ
ረሻ ፡ ፈደላቶቹን ፡ ጥቂት ፡ ለወጥ ፡ አድርጎ ፡ በተጠቀሰው ፡ አኳኝን ፡ ሲጻፍና ፡ ሲነገር ፡ በእግዚአብሔር ፡ ስለ
ማመን ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ ፡ ያመለክታል ። ይኸውም ፡ ለዚህ ፡ ዓለም ፡ ፈጣሪ ፡ ያሻዋል ፡ የሚለውን ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡
ሕዝቦችንና ፡ ሃይማኖቶችን ፡ ሐሳብ ፡ ይገልጻል ። ባጭሩም ፡ በፈጣሪ ፡ የማመንን ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡ ስሜት ፡ ይሰ
ጠናል ። ቃሉም ፡ ባውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ገብቶ ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርታቸው ፡ ውስጥ ፤ ለምሳሌ ፡ በእንግሊ
ዝኛ ፡ THEISM በፈረንሳይኛ ፡ THEISME በጀርመንኛ ፡ THEISMUS በኢጣልያኛ ፡ TEISMO እየተባለ ፡
ይሠራበታል ።

ዓለሙ ፡ በእግዚአብሔር ፡ የተፈጠረ ፡ ነው ። ይህም ፡ ሲኾን ፡ ያለ ፡ እግዚአብ
ሔር ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ሊገኝ ፡ ይቻላል ፡ እንዳልነበር ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ እግዚአብ
ሔር ፡ ገና ፡ ሳይፈጥረው ፡ ያልነበረበት ፡ አንድ ፡ ዘመን ፡ መኖሩ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ።
በኋላ ፡ ግን ፡ በእግዚአብሔር ፡ ጎይልና ፡ ሥልጣን ፡ ካለመኖር ፡ ወደ ፡ መኖር ፡ ተሻገረ።
እግዚአብሔርም ፡ የዓለሙ ፡ ጌታና ፡ ፈጣሪ ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ የፈጠራቸውን ፡ ኹሉ ፡
ፍጥረቶች ፡ በደግነቱ ፡ ያስብላቸዋል ። በተለይም ፡ ከፈጠረው ፡ ፍጥረት ፡ ኹሉ ፡ በጣም ፡
ከፍ ፡ ያለውን ፡ ስፍራ ፡ ለያዘው ፡ ሰው ፡ ለሚባለው ፡ ፍጡር ፡ የተለየ ፡ ጥንቃቄና ፡ ሐሳብ ፡
አለው ።

የቴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ሐሳብ ፡ የክርስቲያንና ፡
የሌሎችም ፡ ሃይማኖቶች ፡ ኹሉ ፡ የሚቀበሉት ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ እነሱም ፡ ስለ ፡ እግ
ዚአብሔር ፡ ያላቸው ፡ አስተያየት ፡ ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ ነው ።

በዚህ ፡ ኹለቱም ፡ ወገኖች ፡ ተመሳሳይ ፡ ትምህርት ፡ አላቸው ፡ ለማለት ፡ ይቻ
ላል ።

አሁን ፡ ይህን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ያቀረቡ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ እነ
ማን ፡ እንደ ፡ ኾኑ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ እንጠቅሳለን ።

ከጥንት ፡ ጽርዳውያን ፡ ፈላስፎች ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊ ፡ አናክሳጎራስ ፡ የተ
ባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ተመለከትነው ፡
ዓለሙን ፡ እንዲህ ፡ አድርጎ ፡ የሠራና ፡ ያስገጠ ፡ እንድ ፡ አእምሮ ፡ ያለ ፡ መኾኑን ፡
ገልጿል ። ይህም ፡ አእምሮ ፡ ከዓለሙ ፡ ልዩ ፡ የኾነ ፡ ተፈጥሮ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ነው ።
ሲል ፡ ተናግሯል ። ይህም ፡ ፈላስፋው ፡ እግዚአብሔር ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ ባይናገርም ፡
እንኳ ፤ አእምሮ ፡ ሲል ፡ እግዚአብሔርን ፡ ማመልከቱ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ የማይካድ ፡ ነው ።
ከዚህ ፡ ፈላስፋ ፡ ቀጥሎ ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ ከጥንት ፡ ፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ የተቀበለና ፡ ያስ
ተማረ ፡ ሶቅራጥስ ፡ ነው ። ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ ሲናገር ፡ እግዚአብሔር ፡ ከዓለሙ ፡ ውጭ ፡
የኾነ ፡ እንድ ፡ ልዩ ፡ ባሕርይ ፡ ነው ፡ ይላል ። ማናቸውም ፡ ፍጥረት ፡ የተገኘው ፡ በርሱ ፡
ፈቃድና ፡ ጎይል ፡ ነው ። የሰውም ፡ ተፈጥሮ ፡ ከቀሩት ፡ ኹሉ ፡ ፍጥረታት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡
ነው ። እግዚአብሔርም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ለፍጥረቱ ፡ ኹሉ ፡ ቢያስብም ፡ የተለየ ፡ ጥንቃ
ቄና ፡ ሐሳብ ፡ ያለው ፡ ስለ ፡ ሰው ፡ ነው ። መጀመሪያም ፡ ሲፈጥረው ፡ ከቀሩት ፡ እንስሳት ፡
ኹሉ ፡ የተሻለ ፡ አድርጎ ፡ ነው ። በመልካም ፡ አኳኝንም ፡ የተሠራ ፡ ሰውነት ፡ ሰጥቶታል ።
ይኸውም ፡ ቅጥ ፡ ብሎ ፡ እንዲሄድና ፡ በፊቱ ፡ የሚገኘውን ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ሩቁንም ፡
እንዲያይ ፤ እንዲሁም ፡ ማናቸውንም ፡ ሥራ ፡ እየሠራ ፡ ነው ። በበለጠ ፡ አኳኝን እንዲያሻሽል ፡
እንደ ፡ እጅና ፡ ሌሎችም ፡ እነዚህን ፡ በመሳሰሉ ፡ አካላት ፡ ሽላልሞታል ። በዚህም ፡ ላይ ፡
ደግሞ ፡ ለሌሎች ፡ ያልተሰጠ ፡ አእምሮን ፡ አጎናጽፎታል ። እንደዚሁም ፡ በማናቸውም ፡
በሕይወቱ ፡ ላይ ፡ በሚገጥመው ፡ በሌላው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ እጅግ ፡ አድርጎ ፡ ያስብለታል ፡
ሲል ፡ አስተምሯል ።

እንዲሁም ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የሚታየው ፡ አስደናቂ ፡ የጥበብ ፡ ሥራም ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ በግልጽ ፡ የሚመስክር ፡ ነው ።

ዎልፍ ፡ (እ.ኤ.አ. 1219—1279) የተባለውም ፡ እንደዚሁ ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ የዚሁ ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊ ፡ በመሆኑ ፡ የእግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ በኮዝሞሎጂና ፡ በቲሊዮሎጂ ፡ ማስረጃዎች ፡ በኩል ፡ ሊረጋገጥ ፡ የሚችል ፡ መሆኑን ፡ ይናገር ፡ ነበር ። ሌላም ፡ እንደዚሁ ፡ ኤርባርት ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡ ፈላስፋም ፡ ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ አቅጣጫ ፡ ተከትሎ ፡ ሲያስተምር ፡ ይገኛል ። ርሱም ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ የዓለሙ ፡ ድንቅ ፡ ሥራ ፡ ይገልጽልናል ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

በቅርብ ፡ ዘመን ፡ ከተነሡት ፡ ፈላስፎችም ፡ ውስጥ ፡ ብዙዎች ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ ሲያስተምሩ ፡ ይገኛሉ ። ለምሳሌ ፡ ዮሃንስ ፡ T. OESTRREICH የተባለውን ፡ የጀርመን ፡ ፈላስፋ ፡ እንጠቅሳለን ። ይህም ፡ ፈላስፋ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ካልተቀበልን ፡ የዓለሙን ፡ አገኛችንና ፡ አፈጣጠር ፡ በሚገባ ፡ ለመረዳት ፡ አንችልም ። ያለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዓለሙ ፡ ትርጉም ፡ የሌለው ፡ ነገር ፡ ይኾናል ። ሲል ፡ ተናግሯል ። ይኸው ፡ ሰው ፡ ንግግሩን ፡ በመቀጠል ፡ ርግጥ ፡ ነው ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ራሱ ፡ እግዚአብሔርስ ፡ እንዴት ፡ በራሱ ፡ ሊገኝ ፡ ቻለ ፡ ብሎ ፡ ይጠይቅ ፡ ይኾናል ። ይኸን ፡ እንጂ ፡ የመጀመሪያውን ፡ ምክንያት ፡ በመፈለግ ፡ ያለ ፡ ማቋረጥ ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ ለመቀጠል ፡ ስለማንችል ፡ የግዴታ ፡ ካንድ ፡ የመጨረሻ ፡ ምክንያት ፡ ላይ ፡ መቆም ፡ አለብን ። ይህም ፡ የመጨረሻው ፡ ምክንያት ፡ ወይም ፡ ምልክት ፡ እግዚአብሔር ፡ ነው ። በዓለምም ፡ ላይ ፡ የሚታየውን ፡ ብልህነት ፡ በሚገባ ፡ አኳኋን ፡ ልንረዳ ፡ ስንፈልግ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ መቀበል ፡ አለብን ። የእግዚአብሔርም ፡ መኖር ፡ ለዚህ ፡ አጥጋቢ ፡ የኾነ ፡ መልስ ፡ ሊሰጠን ፡ ይችላል ።

የዚሁ ፡ የቴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ካሁን ፡ ዘመን ፡ ሌሎችም ፡ እንደነ፡ ED. LE ROY, M. BLONDEL, R. RUYER, WOLFF, BOUTROUX ሌሎችም ፡ እነርሱን ፡ የመሰሉ ፡ ብዙዎች ፡ አሉ ።

፪ኛ ፡ ዴዩዝም (፩) ።

ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ አሁን ፡ እንዳለፈው ፡ እንደ ፡ ቴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ይቀበላል ። እንደዚሁም ፡ ዓለሙ ፡ የተፈጠረው ፡ በርሱ ፡ መሆኑን ፡ ያምናል ። እግዚአብሔርም ፡ የፓንቴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚደግፈው ፡ (ገጽ ፡ ፫፻፪—፫፻፮ ፡) ሳይኾን ፡ ከዓለሙ ፡ ውጭ ፡ መኾኑንና ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ የሚሠራው ፡ ከውጭ ፡

(፩) ይህ ፡ ቃል ፡ ከላቲኑ ፡ DEUS ከሚለው ፡ ቃል ፡ የመጣ ፡ ነው ። ፍቺውም ፡ እግዚአብሔር ፡ ማለት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖርና ፡ ዓለሙንም ፡ ስለ ፡ መፍጠሩ ፡ የሚያረጋግጥ ፡ ቲዎሪ ፡ ሲኾን ፡ ተመልሶ ፡ ስለ ፡ ዓለሙ ፡ እንደሚያስብ ፡ አድርጎ ፡ የቴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የሚሰጠውን ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ አይቀበልም ። ቃሉም ፡ ባራቱም ፡ ኹሉ ፡ ያውጭ ፡ ቋንቋዎች ፡ ማለት ፡ በእንግሊዝኛም ፡ DEISM በፈረንሳይኛም ፡ DEISME በጀርመንኛም ፡ DEISMUS በእጣልኛም ፡ DEISMO ተብሎ ፡ ይሠራበታል ።

መኾኑን ፡ ይናገራል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ከዚህ ፡ አሁን ፡ ካለፈው ፡ ቲዎሪ ፡ ጋራ ፡ ይመሳሰላል ፡ ማለት ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህኛው ፡ ቲዎሪ ፡ ጋራ ፡ የማይገናኘው ፡ እግዚአብሔር ፡ ስለ ፡ ዓለሙ ፡ ያስባል ፡ በሚለው ፡ አስተያየት ፡ ነው ። በዴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዓለሙን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ከፈጠረ ፡ ወዲህ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ እንዲተዳደር ፡ ትቶታል ። ከሱም ፡ ጋራ ፡ አንዳች ፡ ግንኙነት የለውም ። ማናቸውንም ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ሕግና ፡ ሥርዐት ፡ ኹሉ ፡ ሰጥቶታል ። ስለዚህ ፡ በራሱ ፡ ሊተዳደር ፡ የሚችል ፡ ነው ። ደግሞም ፡ ተመልሶ ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ ጋራ ፡ ግንኙነት ፡ ማበጀትና ፡ ከዕድሉ ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ መርመጥመጥ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ክብርና ፡ ትልቅነት የሚቀንስ ፡ ነገር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለዚህ ፡ ዓለም ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ሰጥቶታልና ፡ ቢጠሩት ፡ ቢለምኑት ፡ አይሰማም ። በዓለሙና ፡ በእግዚአብሔር ፡ መካከል ፡ ምንም ፡ ግንኙነት ፡ የለም ። እንኳን ፡ በዕድሉ ፡ ውስጥ ፡ እየገባ ፡ ሊሠራ ፡ ይቅርና ፡ ዓለሙን ፡ በሐሳብ ፡ እንኳ ፡ አይገናኘውም ። በማናቸውም ፡ አኳኋን ፡ ፈጽሞ ፡ ተለይቶታል ። ዓለሙ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ እንደ ፡ ተረሳና ፡ እንደማይታወቅ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ነው ። ይህ ፡ ነው ፡ ባጭሩ ፡ የዴዩዝም ፡ ቲዎሪ ።

እንግዲህ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ የሚገኝበት ፡ ቲዎሪ ፡ ከኾነ ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ የሚነገረውን ፡ ኹሉ ፡ ይኸውም ፡ እግዚአብሔር ፡ በሰው ፡ ዕድል ፡ ውስጥ ፡ እየገባ ፡ ስለ ፡ ፈጸማቸውና ፡ ስለሚፈጽማቸውም ተአምራዊ ፡ ሥራዎች ፡ ኹሉ ፡ የማያምን ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ባጭር ፡ ቃል ፡ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ በኩል ፡ የተደረጉ ፡ አድርገን ፡ በተአምር ፡ ስም ፡ የምንጠራቸውን ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ በፍጥረት ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ ሊከናወኑ ፡ እንደሚችሉ ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ የሚቈጥር ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህን ፡ ሕጎች ፡ ገና ፡ ስለማናውቃቸው ፡ ብዙ ፡ ነገሮችን ፡ በተአምር ፡ መንገድ ፡ እንደሚደረጉና ፡ ከእግዚአብሔር ፡ በኩል ፡ እንደ ፡ ተገኙ ፡ አድርገን ፡ እናስባቸዋለን ። ግን ፡ ለዚህ ፡ ኹሉ ፡ ቀን ፡ ይወጣለታል። ያን ፡ ጊዜም ፡ ማናቸውም ፡ አሁን እንደ ፡ ተአምር ፡ የምናስበው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ በሳይንስ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ቀሩት ፡ ተርታ ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ደንበኛውን ፡ ትርጓሜ ፡ የሚያገኝበት ፡ ቀን ፡ ይመጣል (፩) ሲል ፡ በሰፊው አትቶ ፡ የሚናገር ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ።

ይህ ፡ የዴዩዝም ፡ ሐሳብ ፡ የተፈጠረው ፡ በተለይ ፡ ባዲሱ ፡ ዘመን ፡ ነው ። ዋና ፡ ዋናዎቹም ፡ ደጋፊዎቹ ፡ LESSING, E. CHERBURY, J.J. ROUSSEAU, SHAFTESBURY የተባሉት ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ።

(፩) ከዚህ ፡ በፊት ፡ የጠቀስነው ፡ የፖሊቲኪዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ ይህንኑ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ የሚገልጹ ፡ መኾናቸውን ፡ በገጽ ፡ ፪፮—፪፯ ፡ አመልክተናል ። ምናልባትም ፡ ተዘንግቶ ፡ እንደ ፡ ኾን ፡ የተጠቀሰውን ፡ ገጽ ፡ አውጥቶ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ለመመልከትና ፡ ለዚህ ፡ ላሁኑ ፡ የዴዩዝም ፡ ቲዎሪም ፡ ተጨማሪ ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ ይቻላል ።

፪፻ ፡ ፓንቴሌዝም (፩) ፡

ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ዓለሙን ፡ የሚያስበው ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ አድርጎ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ቲዎሪ ፡ መሠረት ፡ እግዚአብሔር ፡ ከዓለሙ ፡ ውጭ ፡ ወይም የተለየ ፡ ኾኖ ፡ ዓለምን ፡ ካለመኖር ፡ ወደ ፡ መኖር ፡ ያመጣ ፤ ከውጭም ፡ ኾኖ ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ የሚሠራ ፡ አይደለም ። ነገር ፡ ግን ፡ በዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ አድር ፡ ዓለሙን ፡ የሚያሠራ ፡ አንድ ፡ ጎይል ፡ ነው ። ለማናቸውም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ውስጥ ፡ ለሚደረገው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ምክንያቱ ፡ እግዚአብሔር ፡ ነው ። ግን ፡ ምክንያትነቱ ፡ ውጫዊ ፡ ሳይኾን ፡ ውሳጣዊ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ስሕር ፡ ከሱ ፡ ለሚገኘው ፡ ጣፋጭነት ፡ ምክንያት ፡ ኾኖ ፡ የሚገኘውን ፡ ያኽል ፤ እግዚአብሔርም ፡ ለዓለሙ ፡ ምክንያት ፡ ተብሎ ፡ ሲነገር ፡ በዚሁ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ኾኖ ፡ እንዲታሰብ ፡ ያስፈልጋል ። ስለዚህም ፡ እንደ ፡ ባዕድ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ኹኖ ፡ በውጭ ፡ ወይም ፡ ከውጭ ፡ የሚሠራ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። እግዚአብሔር ፡ ለፍጥረት ፡ ሕይወት ፡ ማለት ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ የፍጥረት ፡ እንቅስቃሴ ፡ የሚከናወንው ፡ በርሱ ፡ በኩል ፡ ነው ።

በዚህም ፡ አኳኋን ፡ እግዚአብሔር ፡ ለፍጥረት ፡ ውጫዊ ፡ ሳይኾን ፡ ውሳጣዊ ፡ ምክንያት ፡ መኾኑ ፡ ነው ። የፍጥረት ፡ ድርጊቶች ፡ ኹሉ ፡ የዚሁ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ያኗኗ ፡ ኹኔታዎች ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አይደሉም ። እግዚአብሔርንም ፡ የምናገኘው ፡ በዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ ነው ። ዓለሙም ፡ የእግዚአብሔር ፡ መልክ ፡ ነው ። እግዚአብሔርንም ፡ በሙሉ ፡ ዓለሙን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ አድርገን ፡ ካላሰብነው ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ ተርታ ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ እንዳንወስነው ፡ ያስፈራል ። እግዚአብሔር ፡ የሌለበት ፡ ስፍራ ፡ ካለ ፡ ተወስኑ ፡ ማለት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ዓለሙን ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ለይተን ፡ ማለት ፡ እግዚአብሔርን ፡ ሌላ ፡ ዓለሙን ፡ ሌላ ፡ አድርገን ፡ በምናስብበት ፡ ጊዜ ፤ እግዚአብሔርን ፡ ያልኾነ ፡ ወይም ፡ ርሱ ፡ የሌለበት ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡ እንዳለ ፡ ማረጋገጣችን ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ በዚህ ፡ መንገድ ፡ እንደ ፡ ወሰንነው ፡ ያኽል ፡ ይቈጠራል ። ነገር ፡ ግን ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾን ፡ እግዚአብሔር ፡ ውሳኔ ፡ የለውም ። በኹሉም ፡ ያለና ፡ በዓለሙ ፡ ሙሉ ፡ የኾነ ፡ ነው ።

ስለዚህም ፡ በኹሉም ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ካልኾነና ፡ ባጭሩም ፡ ከርሱ ፡ ወይም ፡ ርሱን ፡ ያልኾነ ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ካመጣን ፡ (ካሰብን ፡) ማለት ፡ ርሱን ፡

(፩) ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ፓንቴሌዝም ፡ የተባለው ፡ ቃል ፡ በመሠረቱ ፡ የጽርእ ፡ ቃል ፡ ነው ። በጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ πᾰνθεῖσμός ፡ ፓንቴሌዝምስ ፡ በሚል ፡ አጻጻፍ ፡ አነጋገር ፡ የታወቀ ፡ ነው ። እሱም ፡ ከኹለት ፡ ቃላት ፡ የተመሠረተ ፡ ኹኖ፡አንደኛው ፡ πᾰν ፡ ፓን ፤ ኹለተኛው ፡ θεός ፡ ቴዎስ ፡ የሚል ነው ። የመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ትርጓሜው ፡ ኹሉም ፡ ወይም ፡ ማናቸውም ፡ ማለት ፡ ነው ። ኹለተኛውም ፡ እንደዚሁ ፡ እግዚአብሔር ፡ ማለት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ ኹለት ፡ ቃላት ፡ ባንድነት ፡ ኹነው ፡ በተነገሩ ፡ ጊዜ ፡ እግዚአብሔር ፡ ከዓለሙ ፡ የተለየ ፡ ሳይኾን ፡ ኹሉንም ፡ ነው ። የሚል ፡ ፍች ፡ የሚሰማበት ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ቃል ፡ ይሰጠናል ። ቃሉም ፡ በአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ግብፁ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ PANTHEISM በፈረንሳይኛ ፡ PANTHEISME በጀርመንኛ ፡ PANTHEISMUS በእግልያኛ ፡ PANTHEISMO እየተባለ ፡ ይሠራበታል ።

በመላ ፡ ዓለሙን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ካላሰብነው ፡ በጣም ፡ እንጉዳዋለን ። ይኸውም ፡ እንወስነዋለን ፡ ማለት ፡ ነው ። ስለዚህም ይህ ፡ እንዳይኾን ፡ እግዚአብሔር ፡ ስንል ፡ በሙሉ ፡ ዓለሙን ፡ እንደ ፡ ኾነና ፡ ከርሱም ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ እንድም ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ሌላ ፡ ማሰብ ፡ ያስፈልገናል ። ይህ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እግዚአብሔርም ፡ ከመወሰን ፡ ይድናል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ እግዚአብሔር ፡ ፔርሶናል ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ እምፔርሶናል ፡ ይኾናል ። እነሆ ፡ የፓንቴሌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ይህ ፡ ነው ።

ይህን ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ የደገፉ ፡ ብዙዎች ፡ ፈላስፎች ፡ ይገኛሉ ። ለምሳሌ ፤ ክሴኖፋኒስ ፤ ኦኩሎጀኒዮስ ፤ እስቶሪኪ ፡ የተባሉት ፡ የቀድሞ ፡ ጽርአውያን ፡ ፈላስፎችና ፡ ከእነርሱም ፡ ፊት ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ ሌሎችም ፡ ይህንኑ ፡ ሐሳብ ፡ አስተምረዋል ።

እነዚህም ፡ ፈላስፎች ፡ በዘመናቸውና ፡ ከነርሱም ፡ ቀደም ፡ ብለው የነበሩት ፡ ሰዎች ፡ አማልክትን ፡ ያስቡ ፡ የነበሩት ፡ በሰው ፡ መልክና ፡ ቅርጽ ፡ መኾኑን ፡ በመጥቀስ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ ይነቅሩ ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ የሕዝቡን ፡ እምነት ፡ ትክክለኛ ፡ እንዳይደለ ፡ አድርገው ፡ ያስቡት ፡ ነበር ። ይኸውን ፡ እንጂ ፡ እነዚሁ ፡ ፈላስፎች ፡ ይህን የሕዝቡን እምነት ፡ እንደ ፡ እነርሱ ፡ አስተያየት ፡ ትክክለኛ ፡ ኾኖ ፡ ባያገኙትም ፡ እንኳ ፡ ሐሳቡን ፡ እንዲለውጥ ፡ ዐይነት ፡ ሊያስገድዱት ፡ አልወደዱም ። ምክንያቱም ፡ ይህ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ እምነት ፡ ሕዝቡን ፡ በጥራል ፡ ረገድ ፡ እንደሚጠብቀውና ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ያላቸውም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ ርስ ፡ በረሳቸው ፡ እንዳይተናኩሉ ፡ ሊያደርጋቸውና ፡ በዚህም ፡ ጠቅላላ ፡ ፀጥታ ፡ እንዲጠበቅ ፡ ዘፍ ፡ ያለ ፡ ጥቅም ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ያምኑ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ እውነቱን ፡ የተከተልን ፡ እንደኾን ፡ ይህ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ እምነት ፡ ትክክለኛ ፡ አይደለም ፡ ሲሉ ፡ አስተያየታቸውንም ፡ ጨምረው ፡ ይናገሩ ፡ ነበር ። እውነተኛውም ፡ ሐሳብ ፡ እግዚአብሔርንና ፡ ዓለምን ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ አድርጎ ፡ መቀመር ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ያስቡ ፡ ነበር ። ስለዚህም ፡ ጉዳይ ፡ ከዚህ እንደሚከተለው ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ ሲሰጡ ፡ ይገኛሉ ።

እግዚአብሔርና ፡ ዓለም ፡ (ፍጥረት ፡) ኹለቱም ፡ ያው ፡ አንድ ፡ ናቸው ። እግዚአብሔር ፡ የዓለሙ ፡ ውሳጣዊ ፡ እንጂ ፤ በተለምዶ ፡ እንደሚነገረው ፡ ውጫዊ ፡ ዐይነት ፡ ምክንያት ፡ አይደለም (፩) ። አንድ ፡ ዘር ፡ ከመሬት ፡ ላይ ፡ ወድቆ ፡ በዚያ ፡ በተገባው ፡ ሰዓት ፡ የሚሰጠውን ፡ ፍሬና ፡ ልምላሚ ፡ መጀመሪያውን ፡ አስቀድሞ ፡ በውስጡ ፡ እንደተዳፈነ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርጎ ፡ ለተስማሚው ፡ ጊዜ ፡ ሲገልጸው ፡ ይዞት ፡ እንደሚገኝ ፡ ኹሉ ፤ እግዚአብሔርም ፡ በዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ ለሚደረጉት ፡ ኹኔታዎች ፡ ኹሉ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተገለጸው ፡ ዘር ፡ ሊታሰብ ፡ የሚገባ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ማለት በዚሁ ፡ በተጠቀሰው ፡ ምሳሌ ፡ ፍሬውና ፡ ቅጠሎቹ ፡ ከዚያች ፡ ከመሬት ፡ ላይ ፡ ከወደቀቸው ፡ ዘር ፡ ውስጥ ፡ እንደሚወጡ ፡ ኹሉ ፤ እግዚአብሔርም ፡ በዚሁ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡

(፩) B. Russell, History of Western Philosophy ገጽ ፡ ፪፻፸፯ ፡ ተመልከት ።

ዓለሙን ፡ እንደዚሁ ፡ ከራሱ ፡ አመንጭቶ ፡ በመፍጠር ፡ ራሱ ፡ ተመልሶ ፡ በርሱ ፡ በኩል ፡ ኾኖ ፡ ይገለጻል ።

እንደዚሁ ፡ አሁንም ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ መካከል ፡ እራቅሊጦስ ፡ የተባለውም ፡ ፋላስፋ ፡ የዚሁ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይህም ፡ ሰው ፡ እግዚአብሔርንና ፡ ዓለሙን ፡ አንድ ፡ አድርጎ ፡ በማሰብ ፤ እግዚአብሔር ፡ በዚህ፡ዓለም ፡ ነገሮች ፡ መልክ ፡ እየኾነ ፡ መገለጹን ፡ ሲጠቅስ ፤ እግዚአብሔር ፡ ቀንና ፡ ሌሊት ፤ ክረምትና ፡ በጋ ፤ ጦርነትና ፡ ሰላም ፤ ረታብና ፡ ጥጋብ ፡ . . . ነው ፡ ሲል ፡ ያስተምር ፡ ነበር ።

እነሆ ፡ ስማቸው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተመለከተው ፡ ፈላስፎች ፡ እንዲህ ፡ ያለ ሐሳብ ፡ ሲሰጡ ፡ ተገኝተዋል ። በዚህም ፡ ለፓንቴሌዝም ፡ ተዎሪ ፡ ፊታውራሪዎችና ፡ ቀዳሚዎች ፡ ኾነው ፡ ይታሰባሉ ።

ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ የደገፉ ፡ ሌሎችም ፡ ፈላስፎች ፡ የሚገኙ ፡ ሲኾኑ ፤ ከኹሉም ፡ በተለይ ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ አጠንክሮ ፡ የተቀበለና ፡ ያስተማረ ፡ ስፒኖዛ ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። የዚህም ፡ ሰው ፡ ሐሳብ ፡ ባጭሩ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ዐይነት ፡ ነው ።

እግዚአብሔርና ፡ ዓለሙ ፡ አንድ ፡ ናቸው ። የቴሌዝም ፡ ተዎሪ ፡ እንደሚደግፈው ፡ እግዚአብሔር ፡ ከዓለሙ ፡ ውጭ ፡ የኾነና ፡ በውጭም ፡ ኹኖ ፡ በላይ ፡ ላይ ፡ የሚሠራ ፡ አይደለም ፤ ከውስጥ ፡ ኹኖ ፡ እንጂ ። ስለዚህ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለዓለሙ፡ውጫዊ ፡ ሳይኾን ፡ ውሳጣዊ ፡ ምክንያቱ ፡ ነው ። ዓለሙ ፡ በጠቅላላው ፡ የእግዚአብሔር ፡ ያኗደሩ ፡ ኹኔታ ፡ ነው ። ሌላው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ የዚሁ ፡ የእግዚአብሔር ፡ አኗኗርና ፡ መልክ ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፤ ለጊዜው ፡ እንደሚመስለን ፡ ራሱን ፡ የቻለና ፡ ከርሱም ፡ የተለየ ፡ የውጭ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ለምሳሌ ፤ ቀለም ፡ (ቀይ ፡ ብጫ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ የቀለም ፡ ዐይነት) ሳንድ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ካልኾነ ፡ በቀር ፡ በራሱ ፡ ሊገኝ ፡ አይችልም ። የግዴታ ፡ ያንድ ፡ ነገር ፡ መገኘት ፡ አስፈላጊው ፡ ነው ። ይህም ፡ ነገር ፡ መጽሐፍ ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ።

በእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሰዓት ፡ ብቻ ፡ እነዚህን ፡ የተጠቀሱትን ፡ የቀለም ፡ ዐይነቶች ፡ ለመጽሐፉ ፡ ደርበን ፡ መጽሐፉ ፡ ቀይ ፡ ነው ፡ ወይም ፡ ጥቅር ፡ ነው ፡ ብለን፡ለመናገር ፡ ይቻላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ነገር ፡ ከሌለ ፡ ለማን ፡ ነው ፡ ቀይና ፡ ጥቅር ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ የምንገልጸው ? ስለዚህ ፡ ቀለም ፡ ባንድ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ እንጂ ፤ በራሱ ፡ ሊገኝ ፡ አይችልም ። ነገር ፡ ግን ፡ ያ ፡ መጽሐፉ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ሌላም ፡ ነገር ፡ ቢኾን ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ መልክ ፡ ያየነው ፡ ጊዜ ፡ እንዳለ ፡ ለመናገር ፡ ባይቻልም ፡ እንኳ ፤ የሚኖረው ፡ በቀለሙ ፡ ምክንያት ፡ እንዳልኾነና ፡ የቀለሙ ፡ መኖር ፡ ለሱ ፡ ለራሱ ፡ መኖር ፡ ግዴታ ፡ የሚያስፈልገው ፡ አለመኾኑን ፡ በአእምሮዊ ችን ፡ ልንገነዘበው ፡ ይቻላል ። ስለዚህ ፡ ባጭሩ ፡ እግዚአብሔርና ፡ ዓለሙ ፡ ያው ፡ ናቸው ። ዓለሙ ፡ ይኸው ፡ እግዚአብሔር ፡ የሚገለጽበት ፡ መልኩ ፡ ነው ።

ይኸንኑ ፡ የፓንቴሌዝምን ፡ ተዎሪ ፡ የደገፉ ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ፈላስፎች ፡ ዋና ፡ ዋናዎቹ ፡ EGEL , SCHELLING , J. BROUNO የተባሉት ፡ ናቸው ።

እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ ስማቸው ፡ አሁን ፡ የተጠቀሰው ፡ ፈላስፎች ፤ እግዚአብሔርን ፡ የዓለሙ ፡ ነፍስ ፡ ወይም ፡ ሕይወት ፡ አድርገው ፡ ይቈጥሩታል ። ስለዚህም ፡ በአስተያየታቸው ፡ እግዚአብሔር ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ የሚሠራው ፡ ከውጭ ፡ ሳይኾን ፡ ከውስጥ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ጉዳይ ፡ ሲያትቱ ፤ እግዚአብሔርን ፡ በዓለሙ ፡ በኩል ፡ እንደሚገለጽና ፡ በሱ ፡ ወይም ፡ ከሱ ፤ ማለት ፡ ከዓለሙ ፡ ጋራ ፡ ኾኖ ፡ ርሱ ፡ ራሱም ፡ እየተሻሻለና ፡ እያደገ ፡ እንደሚሄድ ፡ ይናገራሉ ። ይኸውም ፡ እግዚአብሔር ፡ ማለት ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ በሚደረገው ፡ የድርጊት ፡ ዐይነት ፡ ኹሉ ፤ ይኸውም ፡ በሚመጣውና ፡ በሚሄደው ፤ በሚታደሰውና ፡ በሚፈርሰው ፤ በሚወለደውና ፡ በሚሞተው ፤ በጠቅላላም ፡ በማናቸውም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ ሲፈጸም ፡ በሚታየው ፡ ኹኔታ ፡ በኩል ፡ ኾኖ ፡ የሚገለጽ ፡ እንጂ ፤ ሌላ ፡ አይደለም ። የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ አኳኋን ፡ ራሱ ፡ እግዚአብሔር ፡ የሚገለጽባቸው ፡ ዐይነት ፡ ነገሮች ፡ መኾናቸው ፡ ነው ። ራሳቸውንም ፡ የቻሉና ፡ ከርሱም ፡ ውጭ ፡ ኹነው ፡ ሊገኙ ፡ የሚችሉ ፡ አይደሉም ። ምክንያቱም ፡ ራሳቸውን ፡ የቻሉና ፡ ከርሱም ፡ ልዩ ፡ ወይም ፡ ውጭ ፡ ኾነው ፡ የታሰቡ ፡ እንደ ፡ ኾን ፤ እግዚአብሔርን ፡ ልንወስነው ፡ ይኾናል ። ስለዚህ ፡ በርግጥ ፡ በውጭ ፡ እንዳለና ፡ ራሱንም ፡ የቻለ ፡ ኾኖ ፡ ሊታሰብ ፡ የሚገባ ፡ አንድ ፡ እግዚአብሔር ፡ ብቻ ፡ ነው ።

፬ኛ ፤ ፓንቴሌዝም (፩) ።

ይህ ፡ ተዎሪ ፡ ካለፈው ፡ ከፓንቴሌዝም ፡ ተዎሪ ፡ የሚለየው ፡ ጥቂት ፡ ነው ። የፓንቴሌዝም ፡ ተዎሪ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ ኹሉ ፤ እግዚአብሔርንና ፡ ዓለሙን ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ አድርጎ ፡ የሚያስብና ፡ እግዚአብሔርንም ፡ በዓለሙ ፡ ውስጥ ፡ አድርጎ ፡ ማናቸውንም ፡ ድርጊት ፡ በርሱ ፡ ውሳጣዊ ፡ ምክንያትነት ፡ የሚሳካ ፡ መኾኑን ፡ ሲያስተምር ፤ ይህ ፡ ያሁኑ ፡ የፓንቴሌዝም ፡ ተዎሪ ፡ ደግሞ ፡ እግዚአብሔርና ፡ ዓለሙ ፡ ያው ፡ ናቸው ፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ ባይደግፍም ፤ እንደ ፡ ቴሌዝምና ፡ እንደ ፡ ዴሌዝም ፡ ተዎሪ ፡ ኹሉ ፡ ኹለቱን ፡ ለየራሳቸው ፡ አድርጎ ፡ አራርቆ ፡ አይዛቸውም ።

(፩) ይህ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቃል ፡ ከጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ የተገኘ ፡ መኾኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ በዚህ ፡ ቋንቋ ፡ πᾶν ፡ ፓን ፡ ከሚለውና ፡ ὅς ፡ ትዎስ ፡ ከሚለው ፡ ቃል ፡ መካከል ፡ ἐν ፡ እን ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ እግብቶ ፡ (ይህ ፡ የመጨረሻው ፡ ἐν ፡ τῷ ፡ እን ፡ ቶ ፡ ሲል ፡ ውስጥ ፡ የሚል ፡ ፍች ፡ አለው) ፡ ባንድነት ፡ ኾኖ ፡ πᾶν ἐν ὅς ἔστιν ፡ ፓንቴሌዝም ፡ ተብሎ ፡ በሚነገርበት ፡ ጊዜ ፤ ኹሉም ፡ በእግዚአብሔር ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ ፍች ፡ ይሰጠናል ። ይኸውም ፡ ባጭር ፡ ቃል ፡ ኹሉም ፡ በእግዚአብሔር ፡ ውስጥ ፡ ኾኖ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ሰውነት ፡ ውስጥ ፡ የሚመነጭ ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ይሰጣበታል ። ከዚህም ፡ አውሮፓውያን ፡ በፍልስፍና ፡ ትምህርታቸው ፡ ውስጥ ፡ እንዲሁ ፡ እንዳለ ፡ ወስደው ፡ እንግሊዞች ፡ PANENTHEISM ፡ ፈረንሳዮች ፡ PANENTHEISME ፡ ጀርመኖች ፡ PANENTHEISMUS ፡ ኢጣልያኖች ፡ PANENTEISMO ፡ እያሉ ፡ ሲሠሩበት ፡ ይገኛሉ ።

ዓለሙን ፡ ከእግዚአብሔር ፡ በጣምም ፡ ሳይለይ ፡ ያው ፡ ካርሱ ፡ እንደ ፡ መነጨ ፡
ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ ያስበዋል ። ይኸውም ፡ ብርሃን ፡ ከፀሐይ ፡ እንደሚፈልቅ ፡ ዐይነት ፡
ማለት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ዓለሙን ፡ የሚያስበው ፡ ያው ፡ የራሱ ፡ የእግዚአብሔር ፡
ቅራጭ ፡ ወይም ፡ ክፍያ ፡ አድርጎ ፡ ነው ።

ይህንንም ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ አስቀድሞ ፡ የደገፈ ፡ ፕሎቲኖስ ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡
በመካከለኛው ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ የኖረ ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ። ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡
ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ ያስተማሩ ፡ FECHNER, MALEBRANCHE, J. BOHME, GEULINCX
የተባሉት ፡ ፈላስፎች ፡ ናቸው ።

፩ኛ ፤ አቴዩዝም (፩) ።

ይህ ፡ ያሁኑ ፡ በዚህ ፡ ቃል ፡ የሚጠራው ፡ ቲዎሪ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡
የማይቀበል ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ቲዎሪ ፡ አስተያየት ፡ ዓለሙ ፡ የተገኘው ፡ ያለ ፡
አንድ ፡ ፈጣሪ ፡ እንዲሁ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ነው ። ማናቸውም ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ያው ፡
እንደምናየውና ፡ እንደምንዳስሰው ፡ ብቻ ፡ እንጂ ፤ ከዚህ ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ወይም ፡
የተለየ ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ።

የአቴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ባጭሩ ፡ ይህ ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ዐይነቱንም ፡ ሐሳብ ፡
ከጥንትና ፡ ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ የደገፉ ፡ ሰዎች ፡ አሉ ። እነርሱም ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ ውጭ ፡
ስለ ፡ ኾነ ፤ ስለ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ የማያምኑና ፡ የእግዚአብሔርም ፡ ሐሳብ ፡ በሰ
ዎች ፡ ልቡና ፡ እንደዚሁ ፡ የተፈጠረ ፡ ሐሰት ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ የሚያስተምሩ ፡ ማቲሪያ
ሊስቶች ፡ ናቸው ። ይህንንም ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብ ፡ በሰዎች ፡ ልቡናውስጥ ፡ መጀ
መሪያ ፡ የተፈጠረበትንና ፡ ከዚያም ፡ ወዲህ ፡ ጸንቶ ፡ የቀረበትን ፡ መንገድ ፡ ሲገልጹ ፡
በየበኩላቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶችን ፡ ያቀርባሉ ።

መጀመሪያ ፡ ቀደምትነት ፡ ያላቸው ፡ የዚሁ ፡ ሐሳብ ፡ ደጋፊዎች ፡ ከነበሩት ፡
ፈላስፎች ፡ የተሰጡት ፡ የዚህ ፡ ዐይነት ፡ አስተያየቶች ፡ ሦስት ፡ ያኸል ፡ ናቸው ። ከዚ

(፩) ይህም ፡ ቃል ፡ እንደዚሁ ፡ ከጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ የመጣ ፡ ነው ። ቃሉንም በዚህ ቋንቋ ፡ ἄθεϊσμός
አቴዩዝምስ ፡ በሚል ፡ አነጋገር ፡ እናገኘዋለን ። ዋናው መነሻውም ፡ ፀፎዕ ፡ ቲዎስ የሚለው ፡ ቃል ፡ ነው ። ትር
ጓሜውም ፡ አምላክ ፡ ወይም ፡ እግዚአብሔር ፡ ማለት ፡ ነው ። ከኋላው ፡ ἄ ፡ አ ፡ የተባለው ፡ ፊደል ፡ ሲጨመርበት ፡
ደግሞ ፡ አፍራሽ ፡ ይኾናል ። ፀፎዕ ፡ ቲዎስ ፡ ካለው ፡ ፀፎ፤ሚስ ፡ ቲዩዝምስ የሚለው ፡ ቃል ፡ ሲወጣና ፡ ርሱም ፡
የእግዚአብሔርን ፡ እምነት ፡ የሚያመለክት ፡ ሲኾን ፤ ከኋላው ፡ አሁን ፡ የጠቀስነውን የአን ፡ ፊደል ፡ አስከትሎ
ἄθεϊσμός አቴዎስ ፡ ባለ ፡ ጊዜ ፤ በእግዚአብሔር የማያምን ፡ ሰውን ፡ የሚያመለክት ፡ ኾኖ ፡ ከዚሁ ፡ ἄθεϊσμός
አቴዩዝምስ ፡ ሲል ፡ ደግሞ ፡ በፈጣሪ ፡ አለማመንና ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ አለመቀበል ፡ የሚለውን ፡
ሐሳብ ፡ ይሰጠናል ። የቃሉ ፡ አመጣጥም ፡ ይህ ፡ ሲኾን ፡ አውሮፓውያን ። በየቋንቋቸው ፡ ተከፋፍለውት ፡ እን
ግሊዞች ፡ ATHEISM ፡ ፈረንሳዮች ፡ ATHEISME ፡ ጀርመኖች ፡ ATHEISMUS ፡ ኢጣልያኖች ፡ ATEISMO
ሲሉ ፡ ይሠሩበታል ።

ያም ፡ ወዲህ ፡ የተሰጡ ፡ ሌሎችም ፡ ሐሳቦች ፡ አሉ ። እያንዳንዳቸውን ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡
እንደሚከተለው ፡ ገልጸን ፡ እናሳያለን ።

አሁን ፡ የመጀመሪያዎቹን ፡ ሦስቱን ፡ እንጠቅሳለን ። ከውስጣቸው አንደኛው ፡
አስተያየት ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ነው ።

ሃይማኖት ፡ ከፖለቲካ ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ የተፈጠረ ፡ ነገር ፡ ነው ። ይኸውም ፡
በቀድሞ ፡ ዘመን ፡ የነበሩት ፡ መሪዎችና ፡ ሕግ ፡ አውጪዎች ፡ ለዚያ ፡ ለነበሩበት ከባድ ፡
የጎሳፊነት ፡ ሥራ ፡ እንዲረዳቸው ፡ ሲሉ ፡ ያንን ፡ ያስተዳድሩት ፡ የነበረውን ፡ ገና ፡ ዕው
ቀት ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ የማያውቀውን ፡ ሕዝብ ፡ ማስፈራሪያና ፡ ማታለያ ፡ አድርገው ፡
ለመጠቀሚያ ፡ የፈጠሩት ፡ ዘዴ ፡ ነው ። በእንዲህም ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ከራሳቸው ፡
ፈልሰፈው ፡ በሕዝቡ ፡ ልቡና ፡ ውስጥ ፡ ተቀርጾ ፡ እንዲቀር ፡ ያደረጉት ፡ ይህ ፡ ሐሳብ ፡
ከዚያን ፡ ጊዜ ፡ አንሥቶ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ ብዙ ፡ ጥቅም ፡ ሰጥቷል ። እንኳንስ ፡ ገና
ሥልጣኔ ፡ ለሌላቸው ፡ ሕዝቦች ፡ ይቅርና ፡ የዕውቀታቸው ፡ ደረጃ ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ ለሚታ
ዩትም ፡ ሕዝቦች ፡ እንኳ ፡ ይህ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ እንደ ፡ ልጓም ፡ ኾኖ ፡ ርስ ፡
በርሳቸውም ፡ ኾነ ፡ ከውጭ ፡ ሕዝብ ፡ ጋራ ፡ ደም ፡ እንዳይፋሰሱና ፡ ሰላም ፡ እንዳይታ
ወክ ፡ በመከላከል ፡ ለዛሬዎቹም ፡ ነገሥታትና ፡ መሪዎች ፡ ለዚያ ፡ ለተቀመጡበት የማ
ስተዳደር ፡ ተግባር ፡ በብዙ ፡ አኳኋን ፡ ሲረዳቸው ፡ የሚታይ ፡ ነገር ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡
ምንም ፡ እንኳ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ጠቃሚ ፡ ነገር ፡ ሲኾንም ፡ ስለ ፡ መጀመሪያ ፡ አመጣጡ ፡
እውነተኛውን ፡ ነገር ፡ ስንገልጽ ፡ በሰው ፡ ሐሳብ ፡ የተፈጠረ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ መናገ
ርና ፡ መመስከር ፡ ግድ ፡ ይኾንብናል ።

እነሆ ፡ አንደኛው ፡ አስተያየት ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ ነው ። ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡
የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብ ፡ የፈጠሩ ፡ ቀሳውስት ፡ ናቸው ። የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ይኸ
ውም ፡ ቀሳውስቱ ፡ የሕዝብ ፡ ሰላም ፡ እንዲጠበቅና ፡ ደግሞም ፡ ለራሳቸው ፡ መኖሪያ ፡
እንዲኾናቸው ፡ እስከሰው ፡ የፈጠሩት ፡ ዘዴ ፡ ነው ። የሚል ፡ ነው ። ሦስተኛው ፡ ደግሞ ፡
ከፈላስፎች ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ የሚገልጽ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከነዚህም ፡ በቀር ፡
ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ገልጽነው ፡ ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በየጊዜው ፡ የቀረቡ ፡
ሌሎችም ፡ እነዚህን ፡ የመሰሉ ፡ አስተያየቶች ፡ ይገኛሉ ። እነሱንም ፡ ባጭር ፡ ባጭሩ ፡
በውስጣቸው ፡ ያለውን ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ እየገለጽን ፡ እናልፋቸዋለን ። ከውስጣቸውም ፡
አንደኛው ፡ አስተያየት ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ያለ ፡ ነው ።

የእግዚአብሔር ፡ አምልኮ ፡ ከፍርሀት ፡ የተፈጠረ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ሰው ፡
በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ብዙ ፡ አጥፊ ፡ ጎይሎችን ፡ እንደ ፡ መብረቅ ፡ እንደ ፡ ማዕበል ፡ ያሉትን ፡
የፍጥረት ፡ ድርጊቶችን ፡ ከራቱ ፡ ላይ ፡ ሲፈጸሙ ፡ በመመልከቱና ፡ ደግሞም ፡ እነዚሁ ፡
ነገሮች ፡ በሕይወቱ ፡ ላይ ፡ እንዳንድ ፡ እሠቃቂ ፡ ነገር ፡ እየፈጠሩበት ፡ ሰላወኩት ፡ የእነ
ርሱን ፡ ጎይል ፡ ከራሱ ፡ ጎይል ፡ ገምቶ ፡ ብዙ ፡ ብልጫ ፡ እንዳለውም ፡ ተመልክቶ ፡
እነርሱን ፡ ራሳቸውን ፡ እንደ ፡ አማልክት ፡ አድርጎ ፡ ሊያምንባቸውና ፡ ሊያመልካቸው

ውም ፡ ተነግ ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ የሃይማኖቱ ፡ መነሻ ፡ ኾኖ ፡ ከዛሬው ፡ እምነቱ ፡ ሊደርስ ፡ የቻለው ፡ በነዚህ ፡ የፍጥረት ፡ ድርጊቶች ፡ በኩል ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ማለት ፡ መጀመሪያ ፡ እነዚያኑ ፡ በፍጥረት ፡ ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ የሚደረጉ ትን ፡ ነገሮች ፡ እስፈሪነታቸውን ፡ ጎያልነታቸውን ፡ ብቻ ፡ እየተመለከተ መጀመሪያ ፡ እነርሱኑ ፡ ራሳቸውን ፡ ያመልክ ፡ ነበር ። ደግሞም ፡ በዚሁ ፡ ሰዓት ፡ እነዚህን ፡ አደጋ ፡ የሚጥሉበትን ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፤ አንዳንድ ፡ ጥቅም ፡ የሚያገኝባቸውንም ፡ ነገሮች ፡ ያመልክ ፡ ነበር ።

ስለዚህም ፡ አንድ ፡ ዘመን ፡ እንደ ፡ ፀሐይ ፡ እንደ ፡ ጨረቃ ፡ እንደ ፡ ከዋክብት ፡ እንደ ፡ ተራራዎችና ፡ እንደ ፡ ወንዞች ፡ ያሉት ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች እንደ አማልክት ፡ ኾነው ፡ የተሰገደላቸው ፡ ጊዜ ፡ አለ ። ይህም ፡ በእንዲህ ፡ ያለው ፡ ዘመን ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ ዕውቀቱ ፡ ገና ፡ አነስተኛ ፡ በመኾኑ ፤ ነፍስ ፡ የሌላቸውን ፡ እነዚህን ፡ ዝቅተኞች ፡ ነገሮች ፤ ነፍስና ፡ እንደዚሁም ፡ ከሰው ፡ ብልጫ ፡ እንዳላቸው ፡ አድርጎ ፡ ያምንባቸው ፡ ነበር ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ የቀድሞዎቹ ፡ ሰዎች ፡ የመጀመሪያው ፡ የአምልኮዎቸው ፡ ዐይነት ፡ ዝቅተኛ ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፤ ፖሊቴሌዝም (፩) ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ እየተመራመረና ፡ ሕውቀትን ፡ እየጨመረ ፡ ሲሄድ ፤ ቀድሞ ፡ አባቶቹ ፡ ያመልኩዋቸው ፡ የነበሩትን ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ እንደኛ ፡ ነፍስ ፡ የሌላቸው ፡ በድን ፡ ነገሮች ፡ መኾናቸውን ፤ ኹሉተኛም ፡ ከነሱ ፡ ይልቅ ፡ ብልጫ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ መኾኑንና ፡ ሰው ፡ የተፈጠረው ፡ ለእነሱ ፡ ሳይኾን ፤ እነሱ ፡ ለርሱ ፡ አገልግሎት ፡ የተፈጠሩ ፡ መኾናቸውን ፡ ቀስ ፡ በቀስ እየተገነዘበው ፡ በመሄዱ ፡ ከዚህ ፡ የተሻለ ፡ አምልኮ ፡ መፈለግ ፡ ጀመረ ። ፈልጎም ፡ አልቀረም ። በየጊዜው ፡ ትንሽ ፡ በትንሽ ፡ ይኸንኑ ፡ አምልኮውን ፡ እያሻሻለ ፡ ይኸው ፡ ዛሬ ፡ ካለበት ፡ አምልኮ ፡ ደረሰ ።

ስለዚህም ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ በፍጥረት ፡ ነገሮች ፡ መልክ ፡ አድርጎ ፡ ያመልካቸው ፡ የነበሩት ፡ አማልክት ፡ ብዙዎች ፡ ሲኾኑ ፤ ዛሬ ፡ ግን ፡ ነገሩን ፡ በጣም ፡ አሻሽሎ ፡ በሠለጠነት ፡ ሕዝቦች ፡ ዘንድ ፡ እንደሚታየው ፡ በቀድሞው ፡ የፖሊቴሌዝም ፡ አምልኮ ፡ ፈንታ ፡ የሞኖቴሌዝም (፪) አምልኮ ፡ ተመሠረተ ። ስለዚህ ፡ ዛሬ ፡ ቀድሞ ፡ ይመለከት ፡ የነበሩት ፡ የፍጥረት ፡ ድርጊቶች ፡ ቀርተው ፤ ሕይወት ፡ ያለውና ፡ ተፈጥሮውም ፡ ከዓለሙ ፡

(፩) ከዚህ ፡ ላይ ፡ ፖሊቴሌዝም ፡ ተብሎ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቃል ፡ የጽርእ ፡ ቋንቋ ፡ ነው ። በዚህም ቋንቋ ፡ ሲነገር ፡ πολυθεϊσμός ፡ ፖሊቴሌዝም ፡ ተብሎ ፡ ይጻፋል ። የተመሠረተውም ፡ πολύς ፡ ፖሊስ ፡ ከሚለውና ፡ θεός ፡ ቴዎስ ፡ ከሚለው ፡ ቃል ፡ ነው ። የመጀመሪያው ፡ ቃል ፡ ብዙ ፡ የሚል ፡ ፍች ያለው ፡ ሲኾን ፤ ኹለተኛውም ፡ ደግሞ ፡ እግዚአብሔር ፡ ማለት ፡ ነው ። ባንድነት ፡ ኾነው ፡ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ በተጠቀሰው ፡ መሠረት ፡ በሚጻፉበትም ፡ ጊዜ ፡ ብዙ ፡ አማልክትን ፡ ማምለክ ፡ የሚለውን ፡ ስሜት ፡ ይሰጡናል ። ቃሉም ፡ በውጭ ፡ ቋንቋዎች ፡ እንዲሁ ፡ እንዳለ ፡ ተወስዶ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ POLYTHEISM በፈረንሳይኛ ፡ POLYTHEISME በጀርመንኛ ፡ POLYTHEISMUS በኢጣልያንኛ ፡ POLYTEISMO ተብሎ ፡ ይሠራበታል ።

(፪) ይህም ፡ ቃል ፡ እንደዚሁ ፡ እንደ ፡ ላይኛው ፡ የጽርእ ፡ ቃል ፡ ነው ። እሱም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ለተጠቀሰው ፡ ፖሊቴሌዝም ፡ ለተባለው ፡ ቃል ፡ ተቃራኒው ፡ ነው ። ቃሉም ፡ ከኹለት ፡ ቃላት ፡ የተመሠረተ ፡ ኾኖ ፡ አንደኛው ፡ ቃል ፡ μόνος ፡ ሞኖስ ፡ ኹለተኛው ፡ ቃል ፡ θεός ፡ ቴዎስ ፡ ተብሎ ፡ ይጻፋል ። የመጀመሪያው ፡

ከፍተኛ ፡ የኾነ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ጎይል ፡ እግዚአብሔር ፡ በሚለው ፡ ቃል ፡ የሚጠራ ፡ የዓለሙ ፡ ፈጣሪና ፡ ገዥ ፡ የኾነ ፡ ተተክቷል ። የዛሬው ፡ ሃይማኖታችን ፡ አመጣጡና ፡ በእግዚአብሔር ፡ ላይ ፡ ያለን ፡ የእምነት ፡ ዐይነትም ፡ የተገኘው ፡ በእንዲህ ፡ ያለ መንገድ ፡ ነው ። ይህ ፡ ነው ፡ አንደኛው ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ አመጣጥ ፡ የተሰጠው ፡ አስተያየት ።

ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ ይኸንኑ ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ በሌላ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እንደመጣ ፡ አድርገው ፡ ከዚህ ፡ ካሁኑ ፡ ልዩ ፡ የኾነ ፡ ሐሳብ ፡ ያቀርባሉ ። እነሆ ፡ እነዚህም ፡ ምን ፡ እንደሚሉ ፡ እንመልከት ።

ዛሬ ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ያለን ፡ እምነት ፡ መጀመሪያ ፡ አመጣጡና ፡ አጀማመሩ ፡ በጥንቅቅ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ የቀድሞዎቹ ፡ ሰዎች ፡ ባንዳንድ ፡ በሚያደርጉት ፡ ነገር ፤ ለምሳሌ ፡ እጃቸውን ፡ በማወዛወዝ ፡ አንዳንድ ፡ ቃልም ፡ በመናገር ፡ ሌላም ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ተግባር ፡ በመፈጸም ፡ በመናፍስት ፡ ላይ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ውጤትን ፡ እንደሚያገኙና ፡ የሚመኙትም ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ ሊፈጸምላቸው ፡ እንደሚችል ፡ ያስቡ ፡ ነበር ። ለዚህም ፡ ነገር ፡ በየዋሻው ፡ የተገኙት ፡ የጥንት ፡ ሥዕሎች ፡ ይመስክራሉ ። እነዚህም ፡ የጥንት ፡ ሰዎች ፡ በየቦታቸው ፡ ውስጥ ፡ በየግድግጣቸው ፡ ላይ ፡ እንደምንመለከተው ፡ የአንበሳም ፡ ኾነ ፡ የዝጥን ወይም ፡ የሌላ ፡ አውሬ ፡ ሥዕል ፡ የሣሉት ፡ አለ ። በሣሉትም ፡ እንስሳ ፡ ላይ ፡ በትከሻው ፡ ወይም ፡ በታፋው ፡ ላይ ፡ የመመታት ፡ ምልክት ፡ የሚያሳይ ፡ ጦር ፡ ተሰክቶበት ፡ አውሬውም ፡ በዚህ ፡ ክፉኛ ፡ ቁስሎ ፡ ለመውደቅ ፡ እንደ ፡ ተቃረበ ፡ ዐይነት ፡ አድርገው ያሳያሉ ። ይህንንም ፡ የሚያደርጉት ፡ ለአደን ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ ሲወጡ ፡ እንደዚሁ ፡ ቀንቷቸው ፡ ባላጋራቸው ፡ ድል ፡ ነሥተው ፡ እንዲመለሱ ፡ የሚጠቅማቸውና ፡ የሚረዳቸው ፡ ነገር ፡ መስሎ ፡ ስለሚታያቸውና ፡ ስለሚያምኑበት ፡ ነው ።

በጠቅላላም ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ አጥፊ ፡ ኾነው ፡ የሚታዩዋቸውንና ፡ የሚያስፈሩዋቸውን ፡ የፍጥረት ፡ ድርጊቶች ፡ ኹሉ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ የጥንቂቅ ፡ መንገድ ፡ እንዳይደረጉ ፡ ለማድረግና ፡ ለመመለስ ፡ የሚችሉ ፡ መስሎ ፡ ይታያቸው ነበር ። ይህም ፡ እምነት ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ እየተሻሻለ ፡ ሄዶ ፡ ዛሬ ፡ ወደ ፡ ደረስንበት ፡ የእምነት ፡ ዐይነት ፡ ሊሸጋገር ፡ ቻለ ። ግን ፡ ይህ ፡ የዛሬው ፡ የሰው ፡ ልጅ ፡ እምነት ፡ አጀማመሩና አመጣጡ ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ነው ።

ቃል ፡ ትርጓሜው ፡ አንድ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያለ ፡ ነው ። ኹለተኛውም ፡ እንደዚሁ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ ኹሉ ፤ እግዚአብሔር ፡ ማለት ፡ ነው ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ባንድነት ፡ ኾኖ ፡ በዚሁ ፡ በተጠቀሰው ፡ ቋንቋ ፡ μονοθεϊσμός ፡ ሞኖቴሌዝም ፡ ተብሎ ፡ በሚነገርበት ፡ ጊዜ ፡ ፍቺው እንደ አምላክ ፡ የሚለውን ፡ የእምነት ፡ ዐይነት ፡ የሚያመለክት ፡ ኹኖ ፡ ይገኛል ። ቃሉም ፡ በአውሮፓ ፡ ቋንቋዎች ፡ ብቻ ፡ በእንግሊዝኛ ፡ MONOTHEISM በፈረንሳይኛ ፡ MONOTHEISME በጀርመንኛ ፡ MONOTHEISMUS በኢጣልያኛ ፡ MONOTHEISMO ተብሎ ፡ ይሠራበታል ።

ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ የተለየ ፡ ሐሳብ ፡ ይሰጣሉ ፡ እሱም ፡ እንደሚከተለው ፡ ያለ ፡ ነው ።

ሃይማኖት ፡ ራስን ፡ ከመውደድና ፡ ሞት ፡ የሌለበት ፡ ዓለም ፡ ከመሻት ፡ የተፈጠረ ፡ ነው ፤ ይኸውም ፡ ሰው ፡ ሕይወቱን ፡ በጣም ፡ አድርጎ ፡ የሚወዳትና ፡ ዘለዓለምም ፡ ተደስቶ ፡ ለመኖር ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ምኞት ፡ ሲኖረው ፡ ይህ ፡ ያለበት ፡ ዓለም ፡ የችግር፡ዓለም፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ ከንቱ ፡ ኾኖበት ፡ የተፈጥሮ ፡ ምኞቱ ፡ ሳይፈጸምለት ፡ ስለቀረ ፡ ገዘን ፡ ገባው ። ነገር ፡ ግን ፡ ኾኖም ፡ መቼም ፡ ሰው ፡ የሌለውን ፡ እንዳለ ፤ ያለውንም ፡ እንደሌለ ፡ አድርጎ ፡ ራሱን ፡ ለማሳመንና ፡ ለማታለል ፡ ስጦታ ፡ ያለው ፡ ከንቱ ፡ ፍጡር ፡ ስለኾነ ፡ በሐሳቡ ፡ ውስጥ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ስላ ፡ እግዚአብሔርና ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ የተደላ ፡ ዓለም ፡ መኖር ፡ ሐሳብ ፡ በሕሊናው ፡ ውስጥ ፡ መፍጠር ፡ ጀመረ ። በኋላም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ ከትውልድ ፡ ወደ ፡ ትውልድ ፡ ሊሻገር ፡ ቻለ ። ይኸውም ፡ ሕፃናቱ ፡ ከናት ፡ ካባቶቻቸው ፡ እየተቀበሉ ፡ እነዚያም ፡ አንድ ፡ ዘመን ፡ በተረፋቸው ፡ የአባትነትና ፡ የእናትነት ፡ ማዕርግ ፡ ሲደርሳቸው ፡ ለነዚያ ፡ ለሚወልዱዋቸው ፡ ልጆች ፡ ይኸንኑ ፡ ሲያስተምሩ ፤ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ አንዱ ካንዱ ፡ እየተቀባበለ ፡ እነሆ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ ደረሰ ። ከጊዜ ፡ ብዛትም ፡ ልምድና ፡ ተፈጥሮ ፡ ኾኖ ፡ ቀረ ።

ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ አመጣጥ ፡ በአቴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ የቀረቡት ፡ የክሕደት ፡ አስተያየቶች ፡ ባጭሩ ፡ እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ናቸው ።

በነዚህ ፡ ባምስቱም ፡ አስተያየቶች ፡ ላይ ፡ የምናቀርበው ፡ ፍርድ ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከመጀመሪያ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ የተገለጹትን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳቦች ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ወስደን ፡ እውነትና ፡ ስሕተታቸውን ፡ ጠቅሰን ፡ ለማስረዳት ፡ እንሞክራለን ። ለዚህም ፡ እንዳለፈው ፡ ኹሉ ፡ ተራውን ፡ እንከተላለን ። መጀመሪያም ፡ የሚገጥመን ፡ የቴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ።

በእውነቱ ፡ ከቀሩት ፡ ኹሉ ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ የተሻለውን ፡ ሐሳብ ፡ የሚያቀርብ ፡ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ። እግዚአብሔርንም ፡ ከዓለሙ ፡ የተለየ ፡ አድርጎ ፡ በማሰብና ፡ በኹለቱ ፡ መካከል ፡ ያለውንም ፡ ግንኙነት ፡ የፈጣሪና ፡ የተፈጣሪ ፡ ግንኙነት ፡ መኾኑን ፡ በመጥቀስ ፡ የሚያትተው ፡ ሐሳብ ፡ እውነትን ፡ የተመረከብ ፡ ነው ። እግዚአብሔርን ፡ እንዲህ ፡ አድርገን ፡ ካላሰብነው ፡ ሌላው ፡ ማናቸውም ፡ የምናቀርበው ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ ትክክለኛ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ እግዚአብሔር ፡ የዓለሙ ፡ ፈጣሪ ፡ እንደመኾኑ ፡ መጠን ፡ ለፈጠረው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ያስብለታል ፡ ሲል ፡ የሚሰጠውም ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ ሊደገፍ ፡ ይቻላል ። በጠቅላላም ፡ ይህ ፡ የቴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ከክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ ጋራ ፡ የሚስማማ ፡ ሐሳብ ፡ በመኾኑ ፡ ቀጥተኛ ፡ የኾነ ፡ አስተያየት ፡ እንደኾነ ፡ አድርገን ፡ ኹላችንም ፡ ለንደግፈው ፡ የሚገባን ፡ ነው ። አሁን ፡ ከዚህ ፡

ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ የዴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ሲኾን ፡ ስለሱም ፡ ጥቂት ፡ ቃል ፡ እንናገራለን ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ ከዚህ ፡ አሁን ፡ ካለፈው ፡ ከቴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ጋራ ፡ ግንኙነት ፡ ያለው ፡ ኹኖ ፡ ብዙ ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ ቢገኝበትም ፤ ከስሕተት ፡ ንጹሕ ፡ የኾነ ፡ አይደለም ። ይህንንም ፡ ስሕተቱን ፡ ከመግለጻችን ፡ በፊት ፡ በሱና ፡ በፓንቴዌዝም ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ የሐሳብ ፡ ዐይነት ፡ በማነጻጸር ፡ ስንናገር ፤ የዴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ፓንቴዌዝም ፡ እግዚአብሔርንና ፡ ዓለሙን ፡ አንድ ፡ አድርጎ ፡ በማሰብ ፡ የሚሰጠውን ፡ አስተያየት ፡ በመቃወም ፤ እግዚአብሔርን ፡ ከዓለሙ ፡ የተለየና ፡ ውጭ ፡ አድርጎ ፡ ለመያዝ ፡ (ለመጠበቅ) ፡ ሲል ፡ ከደንበኛው ፡ መሥመር ፡ ወጥቶ ፡ ያለ ፡ ቅጥ ፡ አርቆት ፡ እናገኘዋለን ። ነገር ፡ ግን ፡ ፓንቴዌዝምም ፡ በበኩሉ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ከዓለሙ ፡ ማራቅ ፡ የማይገባ ፡ ኹኖ ፡ ስለታየው ፤ በርሱና ፡ በዓለሙ ፡ መካከል ፡ ግንኙነት ፡ ለመመሥረት ፡ ሲል ፡ እግዚአብሔርን ፡ ለዓለሙ ፡ በጣም ፡ በማቅረብ ፡ ከወሰን ፡ አልፎ ፡ ከእውነተኛው ፡ ነገር ፡ እንደተሳሳተ ፡ ተመልክተናል ። ስለዚህኛውም ፡ ስለ ፡ ፓንቴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ስሕተት ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ እንገልጻለን ። አሁን ፡ በዴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ስሕተት ፡ እንጥቀስ ።

ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ እንደ ፡ ቴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ኹሉ ፡ እግዚአብሔር ፡ የዓለሙ ፡ ፈጣሪና ፡ ከዓለሙም ፡ ውጭ ፡ (ልዩ) ፡ መኾኑን ፡ በመግለጽ ፡ የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ እውነትን ፡ የተመረከብ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ስሕተቱ ፤ እግዚአብሔር ፡ ዓለሙን ፡ ከፈጠረው ፡ ወዲያ መለስ ፡ ብሎ ፡ የማያስብለትና ፡ በሐሳቡ ፡ (በመንፈሱ) ፡ እንኳ ፡ ከዚህ ፡ ከፈጠረው ፡ ዓለም ፡ ጋራ ፡ አንድም ፡ ዐይነት ፡ ግንኙነት ፡ እንደሌለው ፡ የሚሰጠው ፡ አስተያየት ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይህም ፡ ትልቅ ፡ ስሕተት ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ይህ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ያለ ፡ ባሕርይ ፡ ባሕርይ፡እንደመስጠት ፡ ያኽል ፡ የሚቈጠር ፡ ነው ። ይኸውም ፡ የዴዌዝም፡ቲዎሪ ፡ የሚለው ፡ እውነት ፡ የኾነ ፡ እንደኾነ ፡ እግዚአብሔር ፡ ጨካኝ ፤ ፍቅር ፡ ያነሰው ፤ የፈጠረውንም ፡ ፍጡር ፡ መለስ ፡ ብሎ ፡ የማይመለከት ፡ ዐይነት ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሊኾን ፡ ፈጽሞ ፡ አይቻልም ። እግዚአብሔር ፡ ፍቅር ፡ ነው ። (፩ ፡ ዮሐ ፡ ም ፡ ፬ ፡ ቍ ፡ ፳) ።

የቴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ እንደሚገልጸው ፡ ኹሉ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለያንዳንዱ ፡ ፍጥረቱ ፡ የሚያስብ ፡ ነው ። በተለይም ፡ ደግሞ ፡ ከፈጠረው ፡ ኹሉ ፡ ፍጥረት ፡ እጅግ ፡ አድርጎ ፡ የሚያፈቅረውን ፡ ሰው ፡ የተባለውን ፡ ፍጡር ፡ ከሐሳቡ፡ውጭ ፡ ሊያደርገው ፡ አይችልም ። በዚህ ፡ ነገር ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ብንመለከት ፡ እግዚአብሔር ፡ ከትንሹ ፡ እስከ ፡ ትልቁ ፡ ያለውን ፡ ፍጡሩን ፡ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ እንደሚያስብ ለት ፡ (ማቴ ፡ ም ፡ ፩ ፡ ቍ ፡ ፳፭—፴፪) ለመረዳት ፡ እንችላለን ።

ስለዚህ ፡ የዴዌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ እግዚአብሔርን ፡ ስለ ፡ ዓለሙ፡ፈጽሞ ፡ እንደማያስብና ፡ ከርሱም ፡ ጋራ ፡ ምንም ፡ ግንኙነት ፡ (የሐሳብ ፡ እንኳ ፡ ግንኙነት) ፡

እንደሌለው ፡ አድርገው ፡ የሚገልጹት ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ራሱ ፡ እግዚአብሔር ፡ ቀድሞም ፡ በነቢያትና ፡ በጻድቃን ፤ ጳላም ፡ አንድ ፡ ልጁን ፡ ጌታችን ፡ እያሰሰ ፡ ክርስቶስን ፡ ወደዚህ ፡ ዓለም ፡ ልኮ ፡ ከድንግል ፡ ማርያም ፡ ተወልዶ ፡ ለዓለም ፡ ቢዛ ፡ ይኾን ፡ ዘንድ ፡ ሥጋውን ፡ ቁርሶ ፤ ደሙን ፡ አፍሰሶ ፡ ለሰው ፡ ያለውን ፡ ትልቅ ፡ ፍቅር ፡ ባንድ ፡ ልጁ ፡ ፍቅር ፡ እስኪለውጥ ፡ ድረስ ፡ የሠራልን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥራዎች ፡ ኹሉ ፡ ለኛ ፡ ምን ፡ ያኸል ፡ ሐሳብ ፡ እንዳለው ፡ ከዚህ ፡ የበለጠ ፡ ሊያስረዳን ፡ የሚችል ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አይገኝም ። ይህም ፡ ከላይ ፡ የጠቀስነው ፡ የቴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚለው ፡ ኹሉ ፤ እግዚአብሔር ፡ በዓለሙ ፡ ዕድል ፡ ውስጥ ፡ እየገባ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የተበላሹ ፡ ነገሮችን ፡ እንደሚያቃናና ፡ ሰውንም ፡ በችግሩ ፡ ጊዜ ፡ ሲለምነው ፡ እንደሚሰማው ፡ ለመናገር ፡ በጣም ፡ የሚያስደፍር ፡ ነው ።

በእውነቱ ፡ እግዚአብሔር ፡ በተለይም ፡ ደግሞ ፡ ሰውን ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ከሐሳቡ ፡ አርቆት ፡ አያውቅም ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስም ፡ ላይ ፡ እንደምንመለከተው ፡ ኹሉ ፤ በነፍሱ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በሥጋውም ፡ ላይ ፡ ሥራውን ፡ እየተመለከተ ፡ ሲጠቅመውም ፡ ሲቀጣውም ፡ ይገኛል ። ለዚህም ፡ ብሉይ ፡ ኪዳንን ፡ ብንመለከት ፡ ይኸንኑ ፡ ነገር ፡ ለማረጋገጥ ፡ እንችላለን ። አዲስ ፡ ኪዳንም ፡ ቢኾን ፡ ይኸንኑ ፡ መሥመር ፡ የተከተለ ፡ ሐሳብ ፡ ይገኝበታል ። ከዚህ ፡ በላይ ፡ ደግሞ ፡ በኑሮ ፡ ውስጥ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ችግራቸው ፡ ጊዜ ፡ ዐይነ ፡ ልቡናቸውን ፡ ወደ ፡ እርሱ ፡ አቅንተው ፡ በመለመን ፡ ሰው ፡ ሊያደርግላቸው ፡ ያልቻለውንና ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ በሚገኝ ፡ ነገር ፡ በኩል ፡ አንዳችም ፡ ርዳታ ፡ ሊደረግላቸው ፡ ሳይቻል ፡ ቀርቶ ፡ እንዲሁ ፡ አስደናቂ ፡ በኾነ ፡ የተአምር ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ ልመናቸው ፡ ተፈጽሞላቸው ፡ ችግራቸው ፡ የተወገደላቸውና ፡ በየጊዜውም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ የእግዚአብሔር ፡ ምሕረትና ፡ ቸርነት ፡ ሲፈጸምላቸው ፡ የሚታዩ ፡ አሁን ፡ በዘመናችንም ፡ ቢኾን ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ይገኛሉ ።

የተከበርህ ፡ አንባቢ ፡ ሆይ ፤ ምናልባት ፡ አንተም ፡ ራስህ ፡ ብትኾን ፡ ሰማዩና ፡ ምድሩ ፡ ጨልሞብህ ፡ ከሰው ፡ በኩል ፡ ያልጠበቅኸው ፡ ነገር ፡ አምላክ ፡ በኃይሉ ፡ ባንድ ፡ ዐይነት መንገድ ፡ ከዚያ ፡ ከነበርኸበት ፡ ችግር ፡ አድኖህ ፡ የፈጣሪን ፡ ቅርብነት ፡ ራስህም ፡ አረጋግጠኸው ይኾናል። ይህም ፡ ባይኾን ደግሞ ፡ ሌሎች ፡ ከዚህ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ በኩል ፡ የተደረገላቸውን ፡ ልግስና ፡ ቢያጫውቱህ ፡ አይኾንም ፡ በማለት ፡ አትጠራጠር ። እግዚአብሔር ፡ ላለፉት ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ዛሬም ፡ ልብ ፡ ላለውና ፡ ለሚያስተውል ፡ ሰው ፡ ኹሉ ፡ የቸርነት ፡ ተግባሩን ፡ በየጊዜው ፡ የሚፈጽምልንና ፡ አይዘለቅም ፡ ከናንተው ፡ ጋራ ፡ ነኝ ፡ እንደሚለን ፡ ኹሉ ፡ ርግጥ ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ የዴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ይህን ፡ የቴዩዝምን ፡ ቲዎሪ ፡ በመቃወም ፡ የሚያቀርበው ፡ ሐሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ አያስደፍርም ።

ከዴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ የምናገኘው ፡ አንደኛው ፡ ስሕተት ፡ ይህ ፡ ሲኾን ፡ ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ እግዚአብሔር ፡ ከዓለሙ ፡ ጋራ ፡ የመንፈስ ፡ ወይም ፡ የሐሳብ ፡ ግን

ኾነት ፡ እንኳ ፡ የለውም ። የዓለምን ፡ ጭንቅ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ደስታ ፡ ለማየትና ፡ ለመስማት ፡ ከማይቻልበት ፡ ከራቀ ፡ ስፍራ ፡ ነው ፡ ያለው ፤ ሲል ፡ እግዚአብሔርን ፡ በመወሰን ፡ የሚገልጸው ፡ እስተያየት ፤ ይህም ፡ እንዲሁ ፡ እውነተኛ ፡ አስተያየት ፡ ኾኖ ፡ ሊቈጠር ፡ አይችልም ። ይኸውም ፡ ይህ ፡ ያለነበት ፡ ዓለም ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ የማይደርስበትና ፡ ብንጠራውም ፡ ብንለምነውም ፡ ሊሰማን ከማይቻል ፡ ካንድ ፡ ከራቀ ፡ ቦታ ፡ እንዳለ ፡ አድርገን ፡ ካሰብነው ፡ እግዚአብሔር ፡ መንፈስ ፡ መኾኑንና ፡ መንፈስም ፡ እንደመኾኑ ፡ መጠን ፡ በኹሉም ፡ ቦታ ፡ ሊገኝ ፡ የሚችል ፡ መኾኑንና ፡ የሚሠወረው ፡ ነገር ፡ የሌለ ፡ ታላቅ ፡ አምላክ ፡ መኾኑን እንደ መካድ ፡ ያኸል የሚያስቈጥር ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ። ምክንያቱም ፡ እግዚአብሔር ፡ መንፈስ ፡ ስለኾነ ፡ በየትም ፡ ቦታ ፡ ኾኖ ፡ የሚለምነውንና ፡ የሚሰግድለትን ፡ ኹሉ ፡ የሚመለከትና ፡ የሚሰማ ፡ ነው ። (የሐ ፡ ም ፡ ፩ ፡ ቀ ፡ ፳፩) ። እግዚአብሔር ፡ በኹሉም ፡ ምሉ ፡ ነው ፤ አንድም ፡ የሌለበት ፡ ስፍራ ፡ ለማግኘት ፡ አይቻልም ። እንደዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ጊዜና ፡ ስፍራ ፡ የሚወስነው ፡ አይደለም ።

አሁን ፡ ስለ ፡ ሦስተኛው ፡ ስላ ፡ ፓንቴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ የምናቀርበው ፡ አስተያየት ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

የፓንቴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ የሚያቀርበው ፡ ሐሳብ በእውነቱ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ከመካድ ፡ ምንም ፡ ያኸል ፡ የራቀ ፡ አይደለም ። እግዚአብሔርን ፡ ከዓለሙ ፡ ጋራ ፡ አንድ ፡ አድርገን ፡ ካሰብነውና ፡ ከዓለሙም ፡ የተለየ ፡ ወይም ፡ ውጭ ፡ የኾነ የግል ፡ ኑሮ ፡ የሚኖር ፡ መኾኑን ፡ ካልተቀበልን ፤ በእውነቱ ፡ ቁጥራችን ፡ በእግዚአብሔር ፡ ከሚያምኑት ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ሊነገር ፡ አያስደፍርም ።

የሃይማኖት ፡ ጥና ፡ መሠረቱ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ከዓለሙ ፡ የተለየ ፡ አድርጎ ፡ ከሱም ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ነበረና ፡ ዓለምም ፡ የተፈጠረው ፡ በርሱ ፡ መኾኑን ፡ ማመንና ፡ መቀበል ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ እግዚአብሔርን ፡ ከዓለሙ ፡ (ከፍጥረት) ፡ ጋራ ፡ አንድ ፡ አድርጎ ፡ የተለየ ፡ የግል ፡ ኑሮ ፡ ሳይተውሉት ፡ ከዓለሙ ፡ ጋራ ፡ ማጣፋት ፡ ይህ ፡ በእውነቱ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ እንዳለመቀበልና ፡ ከሃይማኖት ፡ ውጭ ፡ እንደመኾን ፡ ያኸል የሚቈጠር ነው ። እግዚአብሔር በሃይማኖት ውስጥ ፡ ተለይቶ ፡ «አንተ» ፡ ተብሎ ፡ ሊነገር ፡ የሚችል ፡ መኾን ፡ አለበት ። ሰውም ፡ ጸሎትና ፡ ልመና ፡ ወደ ፡ ርሱ ፡ በሚያቀርብበት ፡ ሰዓት ፡ «አንተ» ፡ ብሎ ፡ የሚናገረው ፡ ሊኾን ፡ ያስፈልጋል ። ጸሎት ፡ ወይም ፡ ልመና ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ምስጋና ፡ የምናቀርበው ፡ እንዲህ ፡ ላለ ፡ (ለኾነ) ፡ አምላክ ፡ እንጂ ፤ የፓንቴዩዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚለው ፡ ተለይቶ ፡ በነጠላ ፡ « አንተ » ፡ ወይም ፡ « ርሱ » ፡ ተብሎ ፡ ለማይጠራ ፤ በሙሉ ፡ ዓለሙን ፡ ለኾነ ፡ አምላክ ፡ እንዲህ ዐይነቱን ፡ የምስጋናና ፡ የጸሎት ፡ ተግባር ፡ ለመፈጸም ፡ አይቻልም ። ይኸውም ፡ እግዚአብሔር ፡ ሲባል ፡ በሙሉ ፡ ዓለሙን ፡ ከኾነ ፡ እኛም ፡ (ሰውም) ፡ የዚሁ ፡ የእግዚአብሔር ፡ አንዱ ፡ ክፍል ፡ መኾናችን ፡ ነውና ፡ ከኛና ፡ ከቀረው ዓለም ፡ ውጭ የኾነ አምላክ አለመኖሩን ፡

ባለመገንዘብ፡የምናሰማው ፡ ጸሎታችንና ፡ ልመናችን ፡ ኹሉ ፡ ያለ ፡ ሰሚ ፡ በከንቱ ፡ በአየር ፡ ውስጥ ፡ ተበትኖ ፡ እንደሚቀር ፡ ያኸል ፡ መታሰቡ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ጊዜ፡እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ የፓንቴሌዝም ፡ ሐሳብ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ከመካድ ፡ ምን ፡ ይለያል ፡ እግዚአብሔር ፡ ዓለሙን ፡ ከኾነና ፡ ከዓለሙ ፡ ምንም ፡ የሚለይበት ፡ ነገር ፡ ካልኖረ ፤ ምን ፡ እግዚአብሔር ፡ አለ ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ፡ እግዚአብሔር ፡ በሙሉ ፡ ዓለሙን ፡ ከኾነ ፡ ሰው ፡ እንስሳው ፡ ዕንጨቱ ፡ ሣር ፡ ቅጠሉ ፤ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ተጠቃልሎ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ከኾነ ፡ ሰውስ ፡ በመከራው ፡ ጊዜ ፡ ችግሩ ፡ እንዲወገድለት ፡ የሚለምነው ፡ ማንን ፡ ነው ፡ ወደ ፡ ማንስ ፡ መኾኑ ፡ ነው ፡ ጸሎትና ፡ ምስጋና ፡ ወይም ፡ ልመና ፡ የሚያቀርበው ፡ እንዲህ ፡ ከኾነ ፡ በዚህን ፡ ሰዓት ፡ የሚለምነው ፡ ራሱን፡መኾኑ፡ አይደለምን ፡ ደግሞ ፡ ራሱ ፡ ሰው ፡ በርግጥ ፡ በውጭ ፡ ያለ፡ነገር፡ሳይኾን፡ይኸው፡ቲዎሪ፡ እንደሚለው ፡ ራሱ ፡ እግዚአብሔር ፡ የሚገለጽበት ፡ እንዳንድ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ፡ከኾነ፡ የሚጸልየውና ፡ የሚለምነው ፡ ሰው ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ ራሱ ፡ እግዚአብሔር ፡ መኾኑ ፡ አይደለምን ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ማን ፡ እንዲደርስለት ፡ ነው ፡ የሚለምነው ፡ የሚለነውስ ፡ ራሱን ፡ መኾኑን ፡ አያውቅም ፡ ይኾን ፡ ምነው ፡ እግዚአብሔር ፡ ፍጹም፡እንደመኾኑ፡መጠን ፡ ደካማውን ፡ ይረዳል ፡ እንጂ ፤ እንዴት ፡ ራሱ ፡ ደካማ ፡ ኾኖ ፡ ርዳታ ፡ ይለምናል ፡ እነሆ ፡ በፓንቴሌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ውስጥ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነት ፡ አስቸጋሪ ፡ ነገሮች ፡ ይገኙበታል ። አስተውሎ ፡ ነገሩን ፡ ለሚመለከትም ፡ ሰው ፡ የዚህ ፡ ቲዎሪ ፡ ሐሳብ ፡ የጨዋታ ፡ ያኸል ፡ መኾኑን ፡ ይረዳዋል ።

እንግዲህ ፡ በእውነቱ ፡ እግዚአብሔርና ፡ ዓለሙ ፡ ያው ፡ ናቸው ፡ የማለት፡ሐሳብ፡ ካለን ፡ ማናቸውም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ የሚታየው ፡ ደካማነት ፡ ኹሉ ፡ የራሱ ፡ የእግዚአብሔር ፡ መኾኑ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ማናቸውም ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የሚገኘው ፡ ኹሉ ፡ ጉድለት ፤ ኅጢአትም ፡ ኾነ ፡ ሞት ፡ ሌላውም ፡ ኹሉ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ የእግዚአብሔር ፡ እንደኾነ ፡ መታሰብ ፡ አለበት ። ስለዚህ ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ የሚታየው ፡ ኹሉ ፡ ኹኔታ ፡ ያው ፡ የእግዚአብሔር ፡ አኗኗርና ፡ አገላለጽ ፡ ከኾነ ፡ በሰው ፡ ዘንድ ፡ የሚታየው ፡ ተንኲል ፡ ምቀኝነት ፡ ቅንዓት ፡ ሥርቆት ፡ ዝሙት ፡ ነፍስ ፡ መግደል ፡ እነዚህን ፡ የመሳሰሉት ፡ ኹሉ ፡ ያው ፡ ከእግዚአብሔር ፡ የመጡ ፡ ነገሮች ፡ መኾናቸው ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ነው ፡ እንዴት ፡ ፍጹም ፡ ከኾነ ፡ አምላክ፡ዘንድ፡ይህ፡ኹሉ፡ ነገር ፡ ከርሱ ፡ እንደመጣ ፡ ሊታሰብ ፡ ይቻላል ፡ ይህ ፡ ትልቅ ፡ ድፍረት ፡ አይኾንምን ፡ ከድፍረትም ፡ ስድብ ፡ አይኾንምን ፡ እንዴት ፡ በእውነቱ ፡ እግዚአብሔር ፡ ቅዱስ፡ነያል፡ ሲኾን ፡ (ይህንንም ፡ የዚሁ ፡ የፓንቴሌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ የሚቀበሉት ፡ ነገር ፡ ነው) ፤ በሌላ ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ ራሱ ፡ መልሶ ፡ ኅጢአተኛ ፡ ደካማ ፡ ሊኾን ፡ እንዴት ፡ ይቻላል ፡ ይኸውም ፡ እግዚአብሔር ፡ ያንኑ ፡ ሰዓት ፡ ደግሞ ፡ ክፉም ፤ ፍጹምም ፡ ደካማም ፤ ብርሃንም ፡ ጨለማም ፡ ነው ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያኸል ፡ አይደለምን ፡ ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ደንበኛ ፡ ሎጂክ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ፡ ! ! ይኸውም ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ አንደኛውን ፡ እንጂ ፤

ርስ፡በርሳቸው፡የማይገናኙና፡ፍጹም፡ተቃራኒ፡የኾኑትን፡ጠባዮች፡ባንድነት፡አስተባብሮ፡ ይዞ፡በኹሉም ፡ ሊነገር ፡ እንደማይቻል ፡ አእምሮ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ ኹሉ ፡ አይዘነጋውም ። ስለዚህ፡ያው ፡ ነገር ፡ ብርሃንም ፡ ጨለማም ፡ ሰማይም ፡ ምድርም ፡ ደግሞ፡ክፉም ፤ ቀንም፡ ሌሊትም ፤ ፍጹምም፡ደካማም፡ሊኾን ፡ ከቶ፡አይቻልም ። በዚህ ፡ የፓንቴሌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ በውስጡ ፡ የያዘው ፡ ሐሳብ ፡ ለሰው ፡ አእምሮ ፡ የማይገባ ፤ ከእውነትም ፡ በጣም ፡ የራቀና ፡ ደንበኛ ፡ የኾነ ፡ መሥመር ፡ የማይጠብቅ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ለዚህ ፡ ለሚያቀርበውም ፡ ሐሳብ ፡ ድጋፍ ፡ አድርጎ ፡ እንደ ፡ ማስረጃ ፡ የሚያትታቸውም ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ እውነትን ፡ የተደገፉ ፡ አይደሉም ። ይኸውም ፡ አንድን፡ነገር ፡ ወስኖ ፡ መናገርና ፡ ከርሱም ፡ ውጭ ፡ የኾነ ፡ ወይም ፡ ርሱን ፡ ያልኾነ ፡ በርሱ ፡ አንጸር ፡ ሌላ ፡ አንድ ፡ የውጭ፡ነገር ፡ ማሰብ ፡ ያንን ፡ ሌላውን ፡ (የበፊተኛውን) ፡ ነገር ፡ እንደመወሰን ፡ ያኸል ፡ የሚቆጠር ፡ አይደለም ። ስለዚህም ፡ እግዚአብሔርን ፡ ከዓለሙ ፡ ለይተን ፡ ዓለሙን ፡ ሌላ ፤ እግዚአብሔርንም ፡ ሌላ ፡ አድርገን ፡ ኹለቱንም ፡ ለየብቻቸው ፡ አድርገን ፡ ብንይዛቸው ፤ ይህ ፡ እግዚአብሔርን ፡ እንደመወሰን ፡ ያኸል ፡ የማይቆጠርብን ፡ መኾኑን ፡ ማስተዋል ፡ ያስፈልጋል ። ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ፡ገለጽነው ፡ ኹሉ ፤ እግዚአብሔርን ፡ ከዓለሙ ፡ የተለየ ፡ አድርገን ፡ ካላሰብነው ፡ በፍጹም ፡ የእግዚአብሔር ፡ እምነት ፡ አለን ፡ ብለን ፡ ለመናገር ፡ አያስደፍረንም ። እንዲህ ፡ ዐይነቱን ፡ ሐሳብ ፡ ማቅረብ ፡ ሃይማኖትን፡የመቃወም ፡ ያኸል፡ነው ። ደግሞም ፡ እግዚአብሔርን፡ኢምፔርሶናል፡አድርገን፡በማሰብ፡ፈንታ፡ ፔርሶናል ፡ አድርገን ፡ ከዓለሙ ፡ የተለየ ፡ አንድ ፡ የግል ፡ ኑሮ ፡ ብንሰጠው ፤ ይህ ፡ የፓንቴሌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ደጋፊዎች ፡ እንደሚሉት ፡ እግዚአብሔርን፡እንደመወሰን፡ያኸል፡ሊታሰብ ፡ አይቻልም ። እግዚአብሔር ፡ በዓለም ፡ ኹሉ ፡ ምሉ ፡ ነው ፤ ርሱ ፡ የሌለበትም ፡ ስፍራ ፡ የለም ፡ ሲባል ፡ እግዚአብሔር ፡ ዓለሙን ፡ ነው ፡ ማለት ፡ አይደለም ። ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ምሉነት ፡ ስንናገር ፤ ማለት ፡ እግዚአብሔር ፡ በኹሉም ፡ ምሉ ፡ ነው ፡ ስንል ፡ እግዚአብሔር ፡ ረቂቅ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ ዘመንና ፡ ስፍራ ፡ አይወስኑትም ፤ የትም ፡ ኾነን ፡ የምናደርገውን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ይመለከታል ፡ ማለት ፡ ብቻ ፡ ነው ። የዚህም ፡ ቃል ፡ ትክክለኛ ፡ ትርጓሜው ፡ ይህ ፡ እንጂ ፡ የፓንቴሌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንደሚለው ፡ ዐይነት ፡ አይደለም ።

አሁን ፡ ወደ ፡ አራተኛው ፡ ወደ ፡ ፓንቴሌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ እንሻገራለን ። ይህም ፡ ቲዎሪ፡ትክክለኛ፡አስተያየት፡ይሰጣል፡ለማለት፡አያስደፍርም ። ምክንያቱም ፡ ይህኛውም ፡ ብርሃን ፡ ከፀሐይ ፡ እንደሚፈልቅ፡ዐይነት፡ዓለሙም፡በዚሁ፡ዐይነት፡ መንገድ ፡ ከእግዚአብሔር፡ዘንድ ፡ ይመነጫል ፡ ሲል ፡ ዓለሙን ፡ የእግዚአብሔር ፡ አንድ፡ክፍል፡አድርጎ፡ በማሰብ ፡ የሚሰጠውን ፡ አስተያየት ፡ ለመቀበል ፡ አንችልም ። እንዲህ ፡ ብለን፡ያመንን፡እንደኾን ፡ ያው ፡ እንደ ፡ ፓንቴሌዝም ፡ ቲዎሪ፡የዚህ ፡ ዓለም ፡ ጉድለት፡ኹሉ፡ያው፡የራሱ፡ የእግዚአብሔር ፡ እንደኾነና ፡ ከእግዚአብሔርም ፡ እንደ ፡ መጣ ፡ አድርገን፡ማስባችን፡ነው ። እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ በእግዚአብሔር ፡ ላይ ፡ ሊነገር ፡ እንደማይቻል ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡

በላይ ፡ ስለ ፡ ፓንቴሌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ በሰጠነው ፡ ቃል ፡ ውስጥ ፡ እትተናል ። ስለዚህ ፡ ዓለ
ሙን ፡ ልናስበው ፡ የሚገባን ፡ በእግዚአብሔር ፡ ፈቃድና ፡ ጎይል ፡ ካለመኖር ፡ ወደ ፡
መኖር ፡ እንደመጣ ፡ ዐይነት ፡ እንጂ ፤ ከእግዚአብሔር ፡ ሰውነት ፡ ላይ ፡ ተከፍሎ ፡ እንደ
መጣ ፡ አድርገን ፡ ልናስበው ፡ ፍጹም ፡ አይገባም ።

አሁን ፡ የቀረን ፡ የአቴሌዝም ፡ ቲዎሪ ፡ ነው ። ስለሱም ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያሉትን ፡
ቃሎች ፡ እንሰጣለን ።

በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ቲዎሪ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ርግጠኛነት ፡ በመካድ ፡
የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ በሰዎች ፡ ልቡና ፡ ውስጥ ፡ የተፈጠረ ፡ ነገር ፡ መሆኑን ፡ በመጥ
ቀስ ፡ የገለጸው ፡ ሐሳብ ፡ ስሕተት ፡ ነው ።

መጀመሪያ ፡ ሃይማኖት ፡ የፖለቲካ ፡ መሪዎች ፡ ፈጠራ ፡ ነው ፡ ሲባል ፡ የተነገ
ረው ፡ ሐሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ አይደለም ። ሕግና ፡ ሥርዐት ፡ ያለባቸው ፡ ደንቦች ፡ መንግ
ሥታት ፡ ከመቋቋማቸው ፡ በፊት ፡ በጥንት ፡ ዘመን ፡ ይኖር ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ ኑሮው ፡
ዘላልነት ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ታሪክ ፡ ይነግረናል ። ስለዚህም ፡ ያን ፡ ጊዜ እንደዚህ ፡ ማሳ
በራዊ ፡ ኑሮ ፡ የተሰፋፋ ፡ አልነበረም ። የዚያን ፡ ጊዜም ፡ ሰዎች ፡ አሁን ፡ እንደገለጽነው ፡
የሚኖሩት ፡ ካንዱ ፡ ስፍራ ፡ ወደ ፡ አንዱ ፡ ስፍራ ፡ በመዘዋወር ፡ ነበር ። በእንዲህ ፡
ዐይነቱ ፡ ጊዜ ፡ አብረው ፡ ይኖሩ ፡ የነበሩትም ፡ ሰዎች ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ በትክክል
ነት ፡ መብት ፡ እንጂ ፤ በንጉሥነት ፡ ወይም ፡ ፍጹም ፡ ሥልጣን ፡ ይዞ ፡ በቀሩት ፡ ላይ ፡
የነገሡ ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ አድርገን ፡ ለማሰብ ፡ አዳጋች ፡ ነው ። በኋላ ፡ ግን ፡ ርግጥ ፡
ነው ፡ ሰዎች ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ እየተቀራረቡ ፡ አብረው ፡ ለመኖር ፡ በተጠጋጉና ፡
ማሳበራዊ ፡ ኑሮዎቻቸውም ፡ እየሰፋ ፡ በመሄዱ ፡ ሕግን ፡ እየሠራ ፡ የሚያስተዳድራቸው ፡
አንድ ፡ ሰው ፡ ከመካከላቸው ፡ እንዲመርጡ ፡ ተገድደው ፡ ይሾናል ።

ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሹሉ ፡ የሆነው ፡ በኋላ ፡ ሲሾን ፤ የሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ግን ፡
ከመጀመሪያው ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ተረጋግጧል ። የቀድሞውን ፡ ሕዝብ ፡ ልማድና ፡ ባህል ፡
አጠናቅቀው ፡ የሚያውቁ ፤ ከክርስቶስም ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ አሁን ፡ ከዚያም ፡ ወዲህ ፡
የነበሩትና ፡ የተነሡት ፡ ሹሉ ፡ ሊቃውንት ፤ ሃይማኖት ፡ ከሰው ፡ ልጅ ፡ ተለይቶ ፡ ያለ ፡
አንድ ፡ ሃይማኖት ፡ የነበረ ፡ አንድም ፡ ሕዝብ ፡ የትም ፡ ስፍራ ፡ አይገኝም ። ሲሉ ፡ የሃ
ይማኖትን ፡ ጠቅላላነትና ፡ ጥንታዊነት ፡ አረጋግጧል ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ በየጊዜው ፡
የተደረገው ፡ የአርኬኦሎጂ ፡ ምርመራ ፡ ሹሉ ፡ ይሸንኑ ፡ ነገር ፡ በሰፊው ፡ አረጋግጦ
ታል ። ስለዚህም ፡ ደንቦች ፡ መንግሥታት ፡ ከመቋቋማቸውና ፡ መሪዎችም ፡ ከመነሣታ
ቸው ፡ በፊት ፡ ከብዙ ፡ ዘመናት ፡ አስቀድሞ ፡ ሃይማኖት ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ነበር ።
ስለዚህም ፡ በሕዝብ ፡ መሪዎች ፡ የተፈለሰፈ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ። እነርሱ ከመ
ኖራቸው ፡ በፊት ፡ የነበረ ፡ ነገር ፡ ሲሾን ፡ ከነርሱ ፡ የተገኘ ፡ ሹኖ ፡ ሊታሰብ ፡ አይ
ቻልም ።

እንደዚሁም ፡ ሹሉተኛው ፡ ከቀሳውስት ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ አድርጎ ፡ የቀረበው ፡
አስተያየት ፡ ፍጹም ፡ ስሕተት ፡ ነው ። በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ እንደምንመለከተው ፤
ለምሳሌ ፡ ዕብራውያን ፡ ከሙሴ ፡ በፊት ፡ ቀሳውስት ፡ አልነበሩዋቸውም ። ለእግዚአብ
ሔር ፡ መሥዋዕት ፡ ያቀርቡ ፡ የነበሩትም ፡ አበው ፡ ተብለው ፡ የሚጠሩት ፡ ነበሩ ። የቀሳ
ውስት ፡ ክፍል ፡ የተመሠረተውም ፡ እስራኤላውያን ፡ በግብጽ ፡ ሀገር ፡ ውስጥ ፡ ተራብ
ተው ፡ ከዚያም ፡ ከፈርዖኖች ፡ ቀንበር ፡ ወድቀው ፡ ተገዢዎች ፡ ሾነው ፡ ሳለ ፤ ሙሴ ፡
ተወልዶ ፡ ከዚህ ፡ አርነት ፡ አውጥቷቸው ፡ ከቅድስት ፡ ምድር ፡ እንደገቡ ፡ የተቋቋመ ፡
መሆኑን ፡ ታሪክን ፡ በመመልከት ፡ ልንረዳ ፡ እንችላለን ።

ነጻ ፡ በመሾናቸው ፡ መንግሥት ፡ አቋቋመው ፡ ሕግና ፡ አስተዳደር ፡ የመሠረቱ
ትም ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ነው ። ከባርነት ፡ ቀንበር ፡ ነጻ ፡ ላወጣቸው ፡ አምላክ ፡ አገልጋዮች ፡
እንዲሾኑ ፡ የቀሳውስት ፡ ክፍልም ፡ በደንብ ፡ የተቋቋመው ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ ነው ።

ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሹሉ ፡ ሲሾን ፤ አሁንም ፡ ሃይማኖት ፡ የነበረው ፡ ጥንት ፡ ገና ፡
ይህ ፡ ክፍል ፡ ከመቋቋሙ ፡ አስቀድሞ ፡ ነው ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ አምልኮን ፡ የፈጠሩት ፡
ቀሳውስት ፡ ናቸው ፡ ለማለት ፡ በፍጹም ፡ አያስደፍርም ። ይህንንም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ የም
ናገኘው ፡ በዕብራውያን ፡ ብቻ ፡ ሳይሾን ፤ በሌሎችም ፡ በቀድሞ ፡ ዘመን ፡ ሕዝቦች ፡ ሹሉ ፡
ነው ። ስለዚህ ፡ ሃይማኖት ፡ የቀሳውስት ፡ ፈጠራ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ሊታሰብ ፡ አይቻልም ።

እንደዚሁም ፡ ከፈላስፎች ፡ ነው ፡ የሚለውንም ፡ ሐሳብ ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መን
ገድ ፡ ልንቃወመው ፡ እንችላለን ። ይኸውም ፡ ፈላስፎች ፡ ያልነበሩበት ፡ ዘመን ፡ እንደ ፡
ነበር ፡ ለመናገር ፡ ይቻላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ሃይማኖት ፡ ያልነበረበት ፡ ዘመን ፡ ፈጽሞ ፡ አይ
ገኝም ። ስለዚህ ፡ አሁንም ፡ ሃይማኖት ፡ ከፈላስፎች ፡ የተፈጠረ ፡ ወይም ፡ የተፈለሰፈ ፡
ሐሳብ ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ መናገር ፡ ስሕተት ፡ ነው ።

ከነዚህ ፡ ከሦስቱ ፡ ቲዎሪዎችም ፡ በቀር ፡ ሌሎቹ ፡ የቀረቡት ፡ ሐሳቦችም ፡
እንዲሁ ፡ ስሕተትን ፡ የተመሉ ፡ ናቸው ። ለምሳሌ ፤ ሃይማኖትን ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ከሚ
ደረጉት ፡ አንዳንድ ፡ አስፈሪ ፡ ከሾኑ ፡ ነገሮች ፡ የተነሣ ፡ እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡
ሹኖ ፡ የተገለጸው ፡ ሐሳብ ፡ ለነዚህ ፡ ነገሮች ፡ የሌላቸውን ፡ ጎይል ፡ እንደ ፡ መስጠት ፡ ያለ ፡
ነው ። ርግጥ ፡ ነው ፡ እንደሚሉት ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ያሉት ፡ ድርጊቶች ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡
በሰው ፡ ላይ ፡ ፍርሀትን ፡ የሚፈጥሩ ፡ መሆናቸው ፡ አይካድም ። ዳሩ ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡
ነገሮች ፡ ብቻቸውን ፡ ሾነው ፡ እንደሚታሰበው ፡ ሃይማኖትን ፡ ሊፈጥሩ ፡ አይችሉም ።
አንድ ፡ ተርታ ፡ ፍርሀትና ፡ ሃይማኖት ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ያው ፡ አይደለም ።

ለምሳሌ ፤ እንስሳትም ፡ ቢሾኑ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ነገር ፡ ከፈታቸው ፡ ቢደቀን ፡
ለምሳሌ ፤ መብረቅ ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ነገድንድን ፡ ቢሾን ፡ ድንጋጤና ፡ ጭንቅ ፡
እንደሚሰማቸው ፡ አይጠረጠርም ። ነገር ፡ ግን ፡ ያ ፡ የሚፈጠርባቸው ፡ ፍርሀትና ፡ ድን
ጋጤ ፡ ሃይማኖት ፡ ከተባለው ፡ ነገር ፡ ጋራ ፡ ምንም ፡ ግንኙነት ፡ የለውም ። ስለዚህ ፡ እነ
ዚህ ፡ እንስሳት ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሰዓት ፡ ፍርሀት ፡ ወይም ፡ ድንጋጤ ፡ ተፈጠረ

ቻለ ፡ ነበር ። ይኸን ፡ እንጂ ፤ ሰው ፡ ምንም ፡ ቢኾን ፡ ጨርሶ ፡ ከሕሊናው ፡ ውስጥ ፡ የዚህ ፡ ህን ፡ ነገር ፡ ሐሳብ ፡ ሊሰርዘው ፡ ወይም ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ሊያስቀረው ፡ የሚችል ፡ አይመስልም ። ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ ሰው ፡ ከራሱ ፡ እንቅፋት ፡ የፈጠረው ፡ ሳይኾን ፡ በተፈጥሮ ፡ የሚሰማው ፡ መኾኑን ፡ ነው ።

፪ኛ ፤ ማንኛውም ፡ ሃይማኖት ፡ ከዚያ ፡ ከሚያምንበት ፡ ሰው ፡ ዘንድ ፡ መሥዋዕትነትን ፡ ታዘኝነትን ፡ የበታችነትን ፡ ስሜት ፡ ይጠይቃል ። ነገር ፡ ግን ፡ ሰው ፡ በተፈጥሮው ፡ ኹላችንም ፡ እንደምንመለከተው ፡ ራሱን ፡ ወዳድ ፡ ራሱን ፡ ከፍ ፡ ከፍ ፡ አድራጊና ፡ ራሱን ፡ የበላይ ፡ አድርጎ ፡ የሚያስብ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የማይፈቅደውንና ፡ ለተፈጥሮውም ፡ ተስማሚ ፡ ያልኾነውን ፡ ነገር ፡ እንዴት ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ፈጥሮ ፡ በራሱ ፡ ዕዳ ፡ ይገባል ? እንዴት ፡ ራሱን ፡ ከማይፈቅደው ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ይጨምረዋል ? በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ የማይመስል ፡ ነው ። ይልቁንም ፡ ወደ ፡ እውነት ፡ የምንጠጋው ፡ ሃይማኖትን ፡ ከውጭ ፡ በሰዎች ፡ እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አድርገን ፡ በማሰብ ፡ ፈንታ ፤ በተፈጥሮ ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ የተሰጠው ፡ ሀብት ፡ መኾኑን ፡ ስንቀበል ፡ ብቻ ፡ ነው ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ አመጣጥ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ አስተያየቶች ፡ ኹሉ ፡ እውነት ፡ እንደሌለባቸው ፡ በነዚህ ፡ በጠቀስናቸው ፡ ጥቂት ፡ ቃሎች ፡ ሳንረዳ ፡ የቀረን ፡ አይመስለንም ። ስለዚህ ፡ ሃይማኖት ፡ የተፈጥሮ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ መቀበል ፡ አለብን ። ርግጥ ፡ ነው ፤ በተፈጥሮ ፡ የምንረዳው ፡ ነገር ፡ ቢኾንም ፤ ያለ ፡ ውጫዊ ፡ ዓለም ፡ ርዳታ ፡ የተሟላ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ፡ ለማለት ፡ አይደለም ። የውጫዊ ፡ ዓለምም ፡ መኖር ፡ ርግጥ ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።

ይኸውም ፡ ይህን ፡ በውስጣችን ፡ እንደ ፡ ተዳፈነ ፡ እሳት ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ በተፈጥሮዎችን ፡ የሚሰማንን ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብ ፡ እንዲገለጽ ፡ የሚያደርገው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ መኖር ፡ አለበት ። ያን፡ጊዜ ፡ ብቻ ፡ በውስጣችን ፡ ተደብቆ ፡ የነበረው ፡ ስሜት ፡ ስለሚቀሰቀስ ፡ ማናቸውንም ፡ የውጭ ፡ ድርጊት ፡ ከራሱ ፡ ደንብ ፡ በመመልከት ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ የፍርሀትም ፡ ኾኑ ፡ የምስጋና ፡ ስሜት ፡ ሊፈጠር ፡ በጊዜያዊ ፡ በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ የእያንዳንዱን ፡ ነገር ፡ ምክንያት ፡ ለማወቅ ፡ የተፈጥሮ ፡ ጥጥር ፡ እንዳለው ፡ መጠን ፤ እግዚአብሔርንም ፡ በነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ምክንያት ፡ ተነሥቶ ፡ ማለት ፡ ዓለሙን ፡ መሠረትና ፡ መነሻ ፡ አድርጎ ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ከርሱ ፡ ሐሳብ ፡ ሊደርስ ፡ ይችላል ። ግን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ስሙ ፡ የተጠቀሰው ፡ ባለቅኔ ፡ እንደ ፡ ገለጸው ፡ ኹሉ ፤ ሰው ፡ በውስጡ ፡ የፍጥረትን ፡ ድምፅ ፡ የሚሰማበት ፡ ልቡና ፡ ከሌለው ፡ ምንም ፡ ድምፁምን ፡ ከፍ ፡ አድርጋ ፡ ወደ ፡ ፈጣሪዋ ፡ ብታመለክተውና ፡ ብትመራው ፤ ቋንቋዋን ፡ ባለመረዳት ፡ የምታሳየውን ፡ ነገር ፡ ሊደርስበት ፡ አይችልም ። ይኸውም ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ (ስሜት) ፡ በተፈጥሮው ፡ የሌለበት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ማለት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ የግዴታ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ በተፈጥሮ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ መኾን ፡ አለበት ።

ደግሞም ፡ እንደምንመለከተው ፡ ይኸው ፡ የእግዚአብሔር ፡ ስሜት ፡ በሰው ፡ ኹሉ ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ መገኘቱ ፡ የተፈጥሮ ፡ መኾኑን ፡ ያመለክታል ። በሙሉ ፡ በሰ

ዘር ፡ ላይ ፡ የሚታይ ፡ ወይም ፡ የሚደረግ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፤ የግዴታ ፡ እንደ ፡ ተፈጥሮ ፡ መታሰብ ፡ አለበት ። ሃይማኖትም ፡ እንደዚህ ፡ በሰው ፡ ኹሉ ፡ ያለ ፡ ከኾነ ፤ የተፈጥሮ ፡ መኾን ፡ አለበት ። የሃይማኖትም ፡ ነገር ፡ ከጥንት ፡ ከመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ አንሥቶ ፡ ያለ ፡ የሰው ፡ ኹሉ ፡ እምነት ፡ መኾኑን ፡ ለመረዳት ፡ ብንፈልግ ፤ የያንዳንዱን ፡ ሕዝብ ፡ ታሪክ ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ እስከ ፡ መጨረሻው ፡ ድረስ ፡ ብንመለከት ፤ ይህንን ፡ ነገር ፡ ልናረጋግጥ ፡ እንችላለን ። በእውነቱ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ በዚህ ፡ ስፍራ ፡ ወይም ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፤ ያለ ፡ ሃይማኖት ፡ የተገኘ ፡ ሕዝብ ፡ አለ ፡ ተብሎ ፡ ሊነገርለት ፡ የተቻለ ፡ አንድም ፡ ሕዝብ ፡ አልተገኘም ። ታላላቅ ፡ አንትሮፖሎጂስቶች ፡ እንደነ ፡ DE QUATREFAGES, WEITH, HUMBOLT ከጥንትም ፡ ዘመን ፡ እንደነአሪስቶትል ፤ እንደነፕሉታር ፡ ያሉት ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፤ ከዚያም ፡ ወዲህ ፡ በአፍሪካ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ በወንጌል ፡ ስብከት ፡ (በሚኸነርነት) ፡ የሚሠሩ ፡ እንግሊዛውያን ፡ የወንጌል ፡ ሰባኪዎች ፡ ሌሎችም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ጥናት ፡ ለማድረግና ፡ የዕውቀት ፡ ደረጃቸው ፡ ያነሰ ፡ ኾኖ ፡ በዝቅተኛ ፡ ደረጃ ፡ የሚኖሩትን ፡ እነዚህን ፡ ሕዝቦች ፡ ምን ፡ እንደሚያስተምሩ ፡ ስለ ፡ ዓለምስ ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ እንዳላቸው ፡ ለማወቅ ፡ ሲሉ ፡ አብረው ፡ ኹነው ፡ የኖሩት ፡ ኹሉ ፤ የሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ጠቅላላ ፡ መኾኑን ፡ ተመልክተው ፡ አስረድተዋል ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ የእነዚህ ፡ ሕዝቦች ፡ የአምልኮዎቻቸው ፡ ባህል ፡ ዝቅተኛ ፡ ነው ። ብዙዎቹም ፡ የሚያመልኩት ፡ በተራራውና ፡ በወንዙ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ አምላክ ፡ የላቸውም ፤ ወይም ፡ ሃይማኖት ፡ የላቸውም ፡ ሊባሉ ፡ አይቻልም ። ያን ፡ ሰዓት ፡ ተራራውንም ፡ ኾነ ፡ ወንዙን ፡ ወይም ፡ ሌላውን ፡ ነገር ፡ ሲያመልኩ ፤ ለነርሱ ፡ ይህ ፡ የሚያመልኩት ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ መዘንጋት ፡ የለብንም ። ባጭር ፡ ቃል ፡ ያንን ፡ የሚሰግዱለትን ፡ ነገር ፡ አምላካቸው ፡ አድርገው ፡ ያስቡታል ፡ ማለት ፡ ነው ። የተገኙትና ፡ ማናቸውም ፡ የዕድላቸው ፡ ኹሉ ፡ ዐይነት ፡ ከነዚህ ፡ ነገሮች ፡ እንደሚወሰን ፡ ያምናሉ ። ስለዚህ ፡ ቢባሉም ፡ ሃይማኖት ፡ የላቸውም ፡ ሳይኾን ፤ እውነተኛውን ፡ አምልኮ ፡ አልደረሱበትም ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ የሚባሉት ። ሐዋርያው ፡ ቅዱስ ፡ ጳውሎስም ፡ በአርዮስ ፡ ፓጎስ ፡ ለጽርአውያን ፡ ሰዎች ፡ ባደረገው ፡ ንግግር ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ አማልክት ፡ ሲያመልኩ ፡ ተመልክቶ ፡ በዚህ ፡ ሳይቈጣ ፡ በረጋ ፡ መንፈስ ፡ እነርሱ ፡ ለጊዜው ፡ ባያውቁትም ፡ የሚሰግዱት ፡ ለእውነተኛው ፡ አምላክ ፡ መኾኑን ፡ በጠቀሰው ፡ ቃል ፡ መሠረት ፡ (ሐዋ ፡ ም ፡ ፲፯ ፡ ቀ ፡ ፳፪—፳፫) የሰው ፡ ኹሉ ፡ የአምልኮው ፡ መንገድ ፡ ይለያይ ፡ እንጂ ፤ ዓላማው ፡ አንድ ፡ ከኾነ ፡ ኹሉም ፡ ፈጣሪን ፡ የሚያምን ፡ በመኾኑ ፡ መጠን ፤ ሃይማኖት ፡ አለው ፡ እንጂ ፡ የለውም ፡ ተብሎ ፡ ሊነቀፍ ፡ አይቻልም ። ስለዚህ ፡ አምልኮ ፡ የሰው ፡ ዘር ፡ በሙሉ ፡ የሚፈጽመው ፡ ተግባር ፡ መኾኑ ፡ ርግጥ ፡ ነው ።

ምናልባት ፡ ለዚህ ፡ መቃወሚያ ፡ ሲሉ ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ከሳይንቲስቶችም ፡ ክፍል ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ከፈላስፎች ፡ ውስጥ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ የማይቀበሉ ፡ ሃይማኖት ፡ የሌላቸው ፡ ሰዎች ፡ ይገኙ ፡ የለምን ? የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ያቀርቡ ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን ፡ አንዳንዶቹ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ እምነት ፡ የሌላቸው ፡ ሰዎች ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡

መገኘት ፡ በእውነት ፡ በረጋገጥም ፡ እንኳ ፡ ሃይማኖት ፡ ጠቅላላ ፡ የኾነ ፡ የሰው ፡ ኹሉ ፡ እምነት ፡ ስለ ፡ መኾኑ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ሐሳብ ፡ ምንም ፡ ሊያፈርሰው ፡ የሚችል ፡ በቂ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ከዚህም ፡ በቀር ፡ ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሃይማኖት ፡ የሌላቸውና ፡ በእግዚአብሔርም ፡ የማያምኑ ፡ እየተባሉ ፡ የሚነገርባቸው ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ በእውነቱ ፡ እንደዚህ ፡ እንደሚወራባቸው ፡ እንዳይደላ ፡ ለዚያውም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ የተረጋገጠ ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ።

እንደነዚህ ፡ ዐይነት ፡ ሰዎችን ፡ ለምሳሌ ፡ ከጥንት ፡ ዘመን ፡ አናክሳጎራስንና ፡ ሶቅራጥስን ፡ ለመጥቀስ ፡ ይቻላል ። እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ሃይማኖት ፡ እንደ ፡ ሌላቸው ፡ ኾነው ፡ ተቈጥረው ፡ የመጀመሪያው ፡ ተሰድዶ ፡ በዚያው ፡ ሲሞት ፤ ኹለተኛውም ፡ እንዲሁ ፡ በዚሁ ፡ ምክንያት ፡ የሞት ፡ ፍርድ ፡ ተወስኖበት ፡ መርዝ ፡ ጠጥቶ ፡ ኹለቱም ፡ በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ አኳኋን ፡ ሞተዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ በእውነቱ ፡ እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ሃይማኖት ፡ የሌላቸው ፡ ከሐዲዎች ፡ አልነበሩም ። በተለይም ፡ ኹለተኛው ፡ ወገኖቹ ፡ በብዙ ፡ አማልክት ፡ ሲያምኑ ፡ ርሱ ፡ ግን ፡ አንድ ፡ አምላክ ፡ ብቻ ፡ ብሎ ፡ ያምን ፡ ነበር ። ብዙውም ፡ የተናገረው ፡ ቃል ፡ ከክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ ጋራ ፡ የሚገናኝ ፡ ነበር ። ይኸን ፡ እንጂ ፤ የሀገሩን ፡ አማልክት ፡ ስላልተቀበለና ፡ አንድ ፡ አምላክ ፡ ብቻ ፡ በማለት ፡ ከወገኖቹ ፡ ጋራ ፡ የአምልኮ ፡ ስምምነት ፡ ስላልነበረው ፤ በከሐዲነት ፡ እንዲፈረድበት ፡ ኾነ ። እንዲሁም ፡ የቀድሞዎቹ ፡ ክርስቲያኖች ፡ በሮማውያን ፡ ዘንድ ፡ ይመለከቱ ፡ የነበሩትን ፡ አማልክት ፡ ስላላመለኩ ፤ ሃይማኖት ፡ እንደ ፡ ሌላቸው ፡ እንደ ፡ ከሐዲዎች ፡ ተቈጥረው ፡ የሞት ፡ ፍርድ ፡ ይቀጡ ፡ እንደ ፡ ነበርና ፡ ብዙ ፡ ዐይነት ፡ ግፍ ፡ ይፈጸምባቸው ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ታሪክን ፡ ብንመለከት ፤ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ልናረጋግጥ ፡ እንችላለን ።

ስለዚህ ፡ ሃይማኖት ፡ የሌላቸው ፡ እየተባሉ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በታሪክ ፡ ውስጥ ፡ የምናገኛቸው ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፤ ያለ ፡ አግባብ ፡ መኾኑን ፡ መረዳት ፡ ያስፈልጋል። ባኹኑ ፡ ዘመንም ፡ ቢኾን ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የሚታመኑ ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ እንዳሉ ፡ ርግጥ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ያለ ፡ አግባብ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ በርግጥ ፡ ሃይማኖት ፡ የሌላቸው ፡ ምንም ፡ የማያምኑ ፡ ሰዎች ፡ ቢኖሩ ፡ እነዚህ ፡ ቅጥራቸው ፡ ከሚወራው ፡ እጅግ ፡ ያነሰ ፡ ነው ። ዛሬ ፡ እንድ ፡ ሰው ፡ ከክርስቲያንም ፤ ከእስላምም ፡ ሃይማኖት ፡ እንኳ ፡ ውጭ ፡ ኾኖ ፡ አንድ ፡ ዐይነት እምነት ፡ ካለው ፡ እንደ ፡ ከሐዲ ፡ ሊቈጠር ፡ እንደማይቻል ፡ ተረጋግጧል ። ከሳይንቲስቶችም ፡ አንዳንዶቹ ፡ ከክርስቲያን ፡ ወይም ፡ ከሌላ ፡ ሃይማኖት ፡ ወገን ፡ ሳይኾኑ ፤ ዓለሙን ፡ የፈጠረ ፡ አንድ ፡ ጎይል ፡ አለ ፡ በማለት ፡ ብቻ ፡ እምነታቸውን ፡ የሚገልጹ ፡ አሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ሃይማኖት ፡ የላቸውም ፡ አይባሉም ።

በእውነትም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ በሃይማኖት ፡ ካልመሰለን ፡ ወይም ፡ እኛ ፡ የምናምንውን ፡ ሃይማኖት ፡ ካልተቀበለ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ከሐዲና ፡ ሃይማኖት ፡ እንደ ፡ ሌለው ፡ አድርገን ፡ ማሰብ ፤ ይህ ፡ ከዕውቀት ፡ ጉድለት ፡ እንደ ፡ መጣ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

መታል ። ስለዚህ ፡ ክርስቲያን ፡ የኾነው ፡ እስላሙን ፤ እስላሙም ፡ ክርስቲያኑን ፤ ቡዲስቱ ፡ ብራሃማኑን ፤ ብራሃማኑም ፡ ቡዲስቱን ፡ ሃይማኖት ፡ እንደ ፡ ሌለው ፡ አድርጎ ፡ ሊቈጥረው ፡ አይገባም ። እያንዳንዱ ፡ በራሱ ፡ እምነት ፡ ውስጥ ፡ ሊኖር ፡ ይችላል ። የኔን ፡ እምነት ፡ ተቀበል ፡ ብሎ ፡ ማስገደድ ፡ አይቻልም ፤ ኹሉም ፡ በመሰለው ፡ ሊያምን ፡ ይችላል።

ይህንንም ፡ ችግር ፡ ለማስወገድ ፡ « . . . ሃይማኖት ፡ የግል ፡ ጉዳይ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ሰው ፡ የፈለገውን ፡ ሃይማኖት ፡ እንዲይዝ ፡ ነጻነት ፡ የሚያስፈልገው ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ የኤውሮፓ ፡ ሊቃውንት ፡ ተስማምተውበታል ። ለሰው ፡ ልጅ ፡ ሃይማኖቱ ፡ የግል ፡ ጉዳይ ፡ ሲኾን ፤ ደግሞ ፡ ጠቅላላውን ፡ ጉዳይ ፡ የሚጠብቅበት ፡ ኹለተኛው ፡ ሃይማኖቱ ፡ ያገሩ ፡ ነጻነት ፡ ናት ። . . . ሃይማኖት ፡ እንደ ፡ ግል ፡ ጉዳይ ፡ ኾኖ ፡ የሚቈጠር ፡ የተቀደሰ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ፡ . . . » (፩) ሲሉ ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴም ፡ የተናገሩትን ፡ ቃል ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ጥቂት ፡ ቆም ፡ ብሎ ፡ ማስተዋል ፡ ጠቃሚ ፡ ነው ። ይህም ፡ ንጉሣዊ ፡ ቃል ፡ የሚገልጽልን ፤ ጠቅላላ ፡ የኾነ ፡ የሀገር ፡ ነክ ፡ ጉዳይ ፡ ካልኾነ ፡ በቀር ፤ ሃይማኖትና ፡ እሴትም ፡ የመሳሰሉት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ የግል ፡ ጉዳይ ፡ ኹነው ፡ የሚታሰቡና ፡ በመንግሥቱም ፡ ውስጥ ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ የእኩልነት ፡ መብት ፡ ስላላቸው ፡ ማንኛውም ፡ ዜጋ ፡ በሀገሩ ፡ ውስጥ ፡ ካሉት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሃይማኖቶች ፡ ውስጥ ፡ የመረጠውን ፡ እንዲይዝ ፡ ነጻነት ፡ እንዳለው ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ።

በእውነቱ ፤ በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ ባለው ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ የኔ ፡ ይበልጣል ፤ የኔ ፡ ይበልጣል ፡ በመባባል ፡ የሚደረገው ፡ ጭቅጭቅና ፡ ንትርክ ፡ ኹሉ ፡ ከቂም ፡ በቀል ፡ በቀር ፡ አንዳችም ፡ ውጤት ፡ እንደማይገኝበትና ፡ ሃይማኖትን ፡ ሲያስተምሩ ፡ በትዕግሥትና ፡ በዘዴ ፡ እንጂ ፡ በደረቅ ፡ ፋናቲክነት ፡ ብቻ ፡ ተሟግቶ ፡ ሰውን ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ወገን ፡ ለመሳብ ፡ የማይቻል ፡ መኾኑ ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

አሁን ፡ የነገሩን ፡ ሰፊ ፡ ዝርዝር ፡ ለሌሎች ፡ ትተን ፤ ወደ ፡ ዋናው ፡ መነሻ ፡ ሐሳባችን ፡ እንመለስና ፡ እንግዲህ ፡ ኹሉም ሃይማኖቱ ፡ ይለያይ ፡ እንጂ ፡ ሃይማኖት ፡ አለው። ልዩነቱ ፡ ብቻ ፡ ያንደኛው ፡ ሃይማኖት ፡ የተሻለና ፡ ወደ ፡ እውነትም ፡ የበለጠ ፡ የተቃረበ ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ።

እንዲህ ፡ አድርገን ፡ ካላሰብን ፤ ጥንት ፡ ሮማውያን ፡ ክርስቲያኖችን ፡ (ያውም ፡ እውነተኛውን ፡ ሃይማኖት ፡ የያዙትን) ፡ ሃይማኖት ፡ እንደ ፡ ሌላቸው ፡ እንደ ፡ ከሐዲዎች ፡ አድርገው ፡ ይቈጥሯቸው ፡ ከነበሩበት ፡ የቂልነትና ፡ የፋናቲክነት ፡ ደረጃ ፡ መውረዳችን ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ስሕተት ፡ መኾኑን ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ በእስምሮው ፡ አመዛዝኖ ፡ ሊደርስበት ፡ የሚቻልና ፡ ለዚህም ፡ ምንም ፡ ሐታታ ፡ የማያስፈልገው ፡ ነው ።

ግን ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ስንል ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ተነሥቶ ፡ እረ ፡ በርግጥ ፡ ምንም ፡ ሃይማኖት ፡ የሌላቸው ፤ በምንም ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ የማያምኑ ፡ ፍጹም ፡ መናፍቃን ፡ አሉ ፡ ብሎ ፡ ቢናገርና ፡ ይህም ፡ እውነት ፡ ቢኾን ፤ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሃይማኖት ፡ በሰው ፡

(፩) ሚያዝያ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፴፬ ፡ ዓ. ም. ቀ. ኃ. ሥ.

አንድ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ተፈጥሮዊ ። በዚህም ፡ ሐሳብ ፡ መሠረት ፡ ስለ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ይደረግ ፡ እንደ ፡ ነበረው ፡ ኹሉ ፤ እንደም ፡ ርግጠኛና ፡ ስሕተት ፡ የሌለበት ፡ ኾኖ ፡ የሚታሰብ ፡ ዕውቀትን ፡ ለማግኘትና ፡ ወስኖ ፡ ለመናገርም ፡ የማይቻል ፡ መኾኑ ፡ የተረጋገጠ ፡ ኾኖዋል ። ይህም ፡ በብዙዎች ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ዘንድ ፡ የጸደቀ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ አንድ ፡ ሬይንክ ፡ የተባለ ፡ ሊቅም ፡ ሲናገር ፤ የምናውቀው ፡ ነገር ፡ መጠኑ ፡ ካንድ ፡ ከማይታወቅ ፡ ትልቅ ፡ የውቅያኖስ ፡ ባሕር ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ኹለት ፡ ያኸል ፡ ጠብታዎች ፡ ነው ። የበለጠ ፡ ባወቅንም ፡ ቅጥር ፡ ሌሎች ፡ ብዙዎች ፡ የማይታወቁ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ከባድ ፡ ጥያቄዎች ፡ ይፈጠሩብናል፤ ሲል ፡ አመልክቷል ።

አንድሬ ፡ ብሎንዶል ፡ የተባለ ፡ ሊቅም ፡ እንዲህ ፡ ብሎዋል ። የዛሬዎቹ ፡ ሊቃውንት ፡ ከፍጥረት ፡ ምስጢር ፡ ፊት ፡ ስለ ፡ ራሳቸው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ትሕትና ፡ ይሰማቸዋል ። ዛሬ ፡ ኹላቸውም ፡ ደካማነታቸው ፡ ታውቆዋቸዋል ።

... ባንድ ፡ ከፍተኛ ፡ አእምሮ ፤ ይኸውም ፡ የዓለሙ ፡ ፈጣሪና ፡ አቀናባሪ ፡ በሚኾን ፡ ጎይል ፡ ማመንም ፡ ከማናቸውም ፡ ከማቲሪያሊስቲክ ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ የበለጠ ፡ አጥጋቢነት ፡ ያለው ፡ ነው ።

እንዲሁም ፡ ኬ. ሙሬ ፡ የተባለ ፡ ሊቅም ፡ ከዚህ ፡ የሚከተሉትን ፡ ቃላት ፡ ተናግሯል ።

ዓለሙ ፡ ከአእምሮ ፡ ጎይል ፡ በላይ ፡ ነው ። በዓለሙ ፡ ፊት ፡ አእምሮ ፡ ተሸንፎ ፡ የሚወድቅ ፡ ነው ። ከዓለሙ ፡ ትልቅነትና ፡ ግርማም ፡ ፊት ፡ አእምሮ ፡ የራሱን ፡ ትንሽነት ፡ ስለሚገነዘብ ፡ ትሕትና ፡ ይሰማዋል ... ።

ዶክተር ፡ ሮምበር ፡ ሚልካን ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡ ሌላም ፡ ሊቅ ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

... ባ፲፱ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ይደረግ ፡ እንደነበረው፤ አንድ ፡ ፊዚስት ፡ የዓለሙን ፡ መሠረታዊ ፡ ነገሮች ፡ እንዳወቀ ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ ያስብ ፡ የነበረበት ፡ ዘመን ፡ አልፎዋል ። ዛሬ ፡ ሊቃውንት ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ እንዲህ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ዕውቀት ፡ ሊያገኝ ይቅርና ፡ ጥቂት ፡ እንኳ ፡ እንዳልተራመደና ፡ እንደ ፡ እውነቱም ፡ ያለው ፡ መንገድ ፡ በመጀመር ፡ ላይ ፡ መኾኑን ፡ ተገንዝበዋል ... ።

ሰር ፡ ጄምስ ፡ ጄንስ ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡ የከዋክብት ፡ ምርመራ ፡ ሊቅም ፡ የሰውን ፡ አእምሮ ፡ ደካማነት ፡ ሲጠቅስ ፤ የዓለሙን ፡ እውነተኛና ፡ ቀጥተኛ ፡ ባሕርይ ፡ እናገኛለን ፡ ብለን ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ የዚህ ፡ ተስፋ ፡ ሊኖረን ፡ አይችልም ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

አሁን ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ የጠቀሰንበት ፡ ምክንያት ፡ ብዙዎች ፡ የአምላክንም ፡ መኖር ፡ ኾነ ፡ የሃይማኖትን ፡ እውነተኛነት ፡ በአእምሮ ፡ ወይም ፡ በስሜት ፡ አውታሮች ፡ በኩል ፡ እንደሌላው ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ በግልጽ ፡ ለመረዳት ፡ ያስቡና ፡ ይህ ፡ ሳይኾንላቸው ፡ ሲቀር ፡ ወደ ፡ ክህደት ፡ የሚያደርጉትን ፡ ሮምጃ ፡ ለመውቀስ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ከዕውቀታችን ፡ ውጭ ፡ የኾኑ ፡ ነገሮች ፡ ቢገጥሙን ፤ ይህ ፡ ምንም ፡ ሊያስደነግጠን ፡ አይገባም ። በዐይናችን ፡ የማናየው ፡ ነገርም ፡ እንዳለ ፡ ሲነገረን ፤ ከማስተባበልና ፡ ሐሰት ፡ ነው፤ በማለትም ፡ ፈንታ ፡ የዚህን ፡ የስሜት ፡ አውታራችንን ፡ ጎይልና ፡ ወሰን ፡ መለስ ፡ ብለን ፡ መመልከት ፡ አስተዋይነት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ እንደነዚህ ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ሳያስተውሉ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ለማመን ፡ በዐይናቸው ፡ ሊያዩት ፤ በእጃቸውም ፡ ሊዳስሱት ፤ በአእምሮቸውም ፡ ደኅና ፡ አድርገው ፡ ሊረዱትና ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ የሐሳብ ፡ ፕሮብሌምም ደንበኛ ፡ ማስረጃ ፡ (ፕሩፍ) ሊያገኙለት ፡ ይፈልጋሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ሳይኾንላቸው ፡ ሲቀር ፤ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ቀልድና ፡ ጨዋታ ፡ አድርገው ፡ ይገምቱታል ። በእግዚአብሔር ፡ የሚያምኑትንና ፡ በጠቅላላም ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ እክብረው ፡ የሚቀበሉትን ፡ ሰዎች ፡ በጨለማ ፡ ውስጥ ፡ እንደሚኖሩና ፡ እንደ ፡ እነርሱ ፡ ገና ፡ እውነተኛውን ፡ ነገር ፡ እንዳልተረዱ ፡ ዐይነት ፡ አድርገው ፡ ያስቡባቸዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ትልቅ ፡ ችግሩ ነው፤ ለመኾኑ ፡ እንዲህ ፡ ከኾነ ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ በመላው ፡ ዓለም ፡ ሊቃውንት ፡ ተብለው ፤ ስማቸው ፡ ከዳር ፡ እስከ ፡ ዳር ፡ የሚያስተጋባው ፡ እንደነ ፡ ኬፕለር ፤ እንደነ ፡ ፓስተር ፤ እንደነ ፡ ኒውተን ፤ እንደነ ፡ ማክስ ፡ ፕላንክ ፤ እንደነ ፡ ፓስካል ፡ የመሳሰሉት ፡ ፍጹም ፡ የሃይማኖት ፡ ሰዎች ፡ ሲኾኑ ፤ ምን ፡ ተብለው ፡ ሊቁጠሩ ፡ ይኾን? ዕውቀት የሌላቸው ፡ ሰዎች ፡ መኾናቸው ፡ ነውን? በሀገራችን ፡ አንድ ፡ የታወቀ ፡ ንግግር ፡ አለ ። እሱም ፡ «በማን ፡ ላይ ፡ ቁመሽ ፡ እግዚርን ፡ ታሚያለሽ?» የሚል ፡ ነው ።

እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ዕውቀት ፡ እንደ ፡ ሌላቸው ፡ የሚታሰቡ ፡ ከኾኑ ፤ ለመኾኑ ፡ የሳይንስ ፡ ዕውቀት ፡ የተፈጠረውና ፡ የተቋቋመው ፡ በኃማን ፡ ኾኖ ፡ ነው? እንግዲያው ፡ ይህ ፡ ከኾነ ፡ ለምንድር ፡ ነው ፡ እነዚህና ፡ ሌሎችም ፡ እነርሱን ፡ የመሰሉ ፡ ኹሉ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ በእግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ የሚያምኑት? በእግዚአብሔር ፡ ማመን ፡ ከዕውቀት ፡ ማነስ ፡ የመጣ ፡ ነገር ፡ ከኾነ ፡ እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ ሃይማኖተኞች ፡ ኹነው ፡ የተገኙት ፡ ዕውቀት ፡ የሌላቸው ፡ ኹነው ፡ ነውን? የለም ፤ አስተውሎ ፡ ማሰብና ፡ መናገር ፡ ይቻላል ።

፪ኛ ፤ ሌላው ፡ አንደኛው ፡ የክህደት ፡ ምክንያት ፡ የኾነው ፡ ደግሞ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ቸል ፡ ማለትና ፡ ስለ ፡ ምድራዊ ፡ ኑሮ ፡ ብቻ ፡ መሯሯጥ ፡ ነው። በእውነቱ አንድ ፡ ሰው ፡ ሐሳቡ ፡ በሙሉ ፡ ገንዘብ ፡ ወይም ፡ ሹመት ፡ ወይም ፡ ሌላ ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ ለማግኘት ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾን ፤ ስለ ፡ ነፍሱና ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ለማሰብ ፡ ጊዜ ፡ ያንሰዋል ። ሐሳቡ ፡ ኹሉ ፡ አንደኛውን ፡ ወደዚያ ፡ ይዋጣል ። ያለዚያም ፡ ነገር ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ የተሻለና ፡ የበለጠ ፡ ነገር ፡ ያለ ፡ አይመስለውም ። ሲነጋም ፡ ሲመሽም ፤ ነቅቶም ፡ ተኝቶም ፤ በውኑም ፡ በሕልሙም ፡ ኹሉ ፡ የሚያስበው ፡ ያንኑ ፡ ብቻ ፡ ይኾናል ። ይህም ፡ ውሎ ፡ አድሮ ፡ የማይድን ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ በሽታ ፡ ይኾንበታል ። ይህም ፡ ሐሳብ ፡ ከሰውዬው ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ በጊዜ ፡ ብዛት ፡ በውስጡ ፡ የነበረውን ፡ ቀና ፡

መንፈስ ፡ ኹሉ ፡ ጨርሶ ፡ ይወስድበታል ። ስለ ፡ ሀገሩም ፡ ኾነ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖቱ ፡ የነበረውን ፡ የቀድሞ ፡ ቅንታቱን ፡ ኹሉ ፡ ይቀንስበታል ። በመጨረሻም ፡ ያለ ፡ አንድ ፡ ከፍተኛ ፡ ሐሳብና ፡ ዓላማ ፡ ባይ ፡ ኹኖ ፡ እንዲቀር ፡ ያደርገዋል ። ማናቸውም ፡ ቀድሞ፡በውስጡ ፡ የነበረው ፡ እምነትና ፡ ከፍተኛ ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ ጠፍቶ ፡ እምነቱ ፤ ሐሳቡና ፡ ዋና ፡ የሕይወቱ ፡ ዓላማ ፡ ገንዘብ ፡ ወደ ፡ ማግኘት ፤ ክብር ፡ ወይም ፡ ሹመት ፡ ወደ ፡ ማትረፍ ፡ ይለወጣል ። እንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡ ሰው ፡ ለዚህ ፡ እንደ ፡ ዓላማ ፡ አድርጎ ፡ ለሚመኘው ፡ ነገር ፡ ተስማሚውን ፡ ጊዜና ፡ ስፍራ ፡ ካገኘ ፤ ሀገሩንም ፡ እንኳ ፡ ቢኾን ፡ ለመካድና ፡ ለመሸጥ ፡ አይመለስም ።

በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ሐሳቡ ፡ ኹሉ ፡ ወደ ፡ ምድራዊ ፡ ነገር ፡ ያዘነበለ ፡ ሰው ፡ ከቀድሞ ፡ እምነቱ ፡ እየቀዘቀዘና ፡ የሃይማኖት ፡ ጥላቻ ፡ እያደረበት ፡ ይሄዳል ። ከጊዜ ፡ በኋላም ፡ አንደኛውን ፡ ተሸንፎ ፡ ክንፎቹዋ ፡ እንደ ፡ ተቈረጡባት ፡ ወፍ፤ወደ ፡ ላይ ፡ ለማቅናት ፡ የማይችል ፡ የምድር ፡ ትል ፡ ኾኖ ፡ ይቀራል ። ከዚያ ፡ በኋላም ፡ ፈቱን ፡ መልሶ ፡ ያሳደገችውን ፡ ሃይማኖት ፡ ወይም ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሊረግጣት ፡ እግሩን ፡ ያነሣል ። ውለታውም ፡ ኹሉ ፡ በዚህ ፡ ይፈጸማል ። ደግሞም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሊደረግ ፡ የሚችል ፡ መኾኑ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ሌላውን ፡ የውጪውን ፡ ካልተመለከተና ፡ ያንኑ ፡ የቤቱን ፡ ብቻ ፡ እያየ ፡ የውጪው ፡ ተዘግቶበት ፡ ከተቀመጠ ፤ ያንኑ ፡ ያለበትን ፡ ኹኔታ ፡ ወይም ፡ ያለውን ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ እያሞጋገሰ፡ከኹሉም ፡ ነገር ፡ የበለጠና ፡ ያማረ ፡ አድርጎ ፡ እንደሚይዘው ፡ የታወቀ ፡ ነው ።

በጠቅላላም ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ አጥብቀን ፡ ከያዝነው ፤ ቀድሞ ፡ ምንም ፡ ስሜት ፡ የማይሰጠን ፡ የነበረም ፡ እንኳን ፡ ቢኾን፤ካዘወተርነው ፡ ዘንድ ፡ እንድንወደው ፡ ያደርገናል ። ከማናቸውም ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ብልጫ ፡ ያለው፡አድርገን ፡ እስክናስበውና ፡ አንደኛውንም ፡ የርሱ ፡ ምርኮኛ ፡ ኾነን ፡ እንድንቀር ፡ ሊያደርገን ፡ ይችላል።ያለርሱም ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አታሳዩኝ ፡ የሚል ፡ ዐይነት ፡ ስሜትም ፡ ያሳድርብናል ። እንደዚሁም ፡ ሐሳባችንና ፡ ዓላማችን ፡ ወደ ፡ ምድራዊ ፡ ኑሮ ፡ ያጋደለ ፡ እንደ ፡ ኾን ፤ መንፈሳችንም ፡ መውደቁ፡የማይቀር፡ነው ። ስለዚህም ፡ ለእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ኑሮ ፡ አጥብቆ ፡ ማሰብና ፡ መጨነቅ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ አደጋ፡እንዳለው ፡ ማስተዋል ፡ ያስፈልጋል ። የዚህንም ፡ አደጋ ፡ ጌታ ፡ በወንጌል ፡ ጠቅሶታል ። ይኸውም ፡ ሲያስተምር ፡ ሰብሉ ፡ ያማረለትን ፡ አንድ ፡ ባለጸጋ ፡ ሰው ፡ በምሳሌ ፡ አድርጎ ፡ ጠቅሶ ፡ ስለ ፡ ሥጋው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳብ ፡ እያወጣና ፡ እያወረደ ፡ በመጨረሻው ፡ ላይ ፡ ሐሳቡን ፡ ኹሉ ፡ በመብልና ፡ በመጠጥ ፡ ብቻ ፡ እንዳደረገ ፤ በኋላም ፡ እግዚአብሔር ፡ ከላይ ፡ ተመልክቶ ፡ ያሰማውን ፡ አስፈሪ ፡ ቃል ፡ በምሳሌ ፡ ከገለጸ ፡ በኋላ ፤ ወደ ፡ ተሰበሰቡት ፡ ኹሉ ፡ መለስ ፡ ብሎ ፡ ለሥጋው ፡ ብቻ ፡ ሌት ፡ ከቀን ፡ የሚያስብና ፡ የነፍሱን ፡ ጉዳይ ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ የሚጥል ፤ የእግዚአብሔር ፡ ጸጋ ፡ እንደሚለየው ፡ በማስታወቅ ፡ ወደ ፡ ሰማይ ፡ ወፎች ፡ እያመለከተ ፤ ሰው ፡ እስከዚህም ፡ ድረስ ፡ ለሥጋው ፡ መጨነቅ ፡ እንደ ፡ ሌለበትና ፡

ከሥጋ ፡ ይልቅ ፡ ነፍስ ፡ ከፍተኛውን ፡ ደረጃ ፡ እንደምትይዝ ፡ በመጥቀስ ፡ ያሳሰበውን ፡ ቃል ፡ ማስታወስ ፡ ያስፈልጋል ።

ጌታም ፡ ይህን ፡ ሲል ፤ ከልኩ ፡ አሳልፎ ፡ ለሥጋው ፡ ብቻ ፡ የሚያስበውንና ፡ የነፍሱን ፡ ጉዳይ ፡ ወደ ፡ ጐን ፡ የሚጥል ፡ ሰውን ፡ ለመንቀፍ ፡ እንጂ ፤ ለሥጋችሁ ፡ ምንም ፡ አትድከሙለት ፡ ወይም ፡ በችግርና ፡ በረኅብ ፡ ግደሉት ፡ (አጥፋት ፡) ማለቱ ፡ አይደለም ። ይኸውም ፡ ሥጋን ፡ በረኅብና ፡ በችግር ፡ በገድሉት ፤ የውስጣችን ፡ የአምላክ ፡ ተቃዋሚ ፡ የኾነው ፡ አሮጌው ፡ ሰው ፡ ካልሞተ ፤ ራሱ፡የሥጋ ፡ ሞት ፡ ብቻ ፡ ዋጋ ፡ የለውም ። እንዲሞት ፡ ተፈላጊነት ፡ ያለው ፡ ያኛው ፡ እንጂ ፤ ይህኛው ፡ አይደለም ። ምክንያቱም ፡ እንዲህ ፡ አድርገን ፡ ካላሰብን ፡ ውስጡ ፡ ከፋት ፡ የተመላ ፡ ነገር ፡ ግን ፡ የሥጋ ፡ ረኅብና ፡ ችግር ፡ ያጠቃው ፡ ማንኛውም ፡ ድኻ ፡ ይጸድቃል ፡ ማለት ፡ ይኾንብናል ። ይህ ፡ ከኾነስ ፡ በእውነት ፡ ኹላችንም ፡ ድኾች ፡ መኾንን ፡ በመረጥን ፡ ነበር ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ የእግዚአብሔር ፡ መንግሥት፡የምትገኘው፡በሥራ፡እንጂ ፤ ድኻ ፡ ወይም ፡ ባለጸጋ ፡ በመኾን ፡ አይደለም ።

አሁን ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ ሐሳባችን ፡ እንመለስና ፡ ስለ ፡ ሥጋዊ ፡ ኑሮ ፡ ማሰብ ፡ መጥፎነቱ ፡ ከልኩ ፡ ሲያልፍ ፡ እንጂ ፤ በልኩ ፡ ከኾነ፡ነጠላት ፡ እንዳይደለ ፡ ለመናገር ፡ እንወዳለን ። ከዚህ ፡ ላይ ፡ ልንርቀው ፡ የሚገባንና ፡ አደግኛም ፡ የሚኾንብን ፡ ከመጠኑ ፡ አሳልፈን ፡ ስናስብለት ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይህም ፡ ከላይ ፡ እንደ ፡ ገለጽነው፡እንድን ፡ ሰው ፡ መንፈሱን ፡ ጨርሶ ፡ ሊወስድበትና ፡ የምድር ፡ ትል ፡ አድርጎም ፡ ሊያስቀረጠው ፡ የሚችል ፡ ነው ። ባጭሩ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ እሱን ፡ ብቻ ፡ አጥብቀን ፡ ከያዝነውና ፡ ነጋም ፡ ጠባም ፡ ኑሮዎችን ፡ በእሱ ፡ ላይ ፡ ከኾነ ፤ ወደ ፡ ራሱ ፡ ማርኩ ፡ እንደሚያስቀረን ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ።

እኛም ፡ የዛሬ ፡ ወጣቶች ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሳይደርስብን ፡ የቀረ ፡ አይመስልም ። ኹላችንም ፡ የሚበልጠው ፡ ትምህርታችን ፡ ሥጋዊ ፡ ትምህርት ፡ በመኾኑና ፡ በሐሳባችንም ፡ የሚመጣልን ፤ በእጃችንም ፡ የሚቀናን ፡ ያው ፡ ሥጋዊ ፡ ነገርና ፡ ስለዚያው ፡ ዕውቀት ፡ ብቻ ፡ የምናገኝበትን ፡ መጽሐፍ ፡ ስለ ፡ ኾን ፤ የመንፈሳዊ ፡ ነገርና ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ቃል ፡ እጅግም ፡ አይጥመንም።ነገር ፡ ግን ፡ ተሳስቶን ፡ ነው፡እንጂ፤ ይበልጥ፡ጥቅም፡የሚገኘውና፡የጣፈጠም፡ኑሮ፡ያለው ፡ በዚህ ፡ በኹለተኛው ፡ ነበር ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ አስቀድመን ፡ ሳናየውና ፡ ሳንቀምስው ፡ ሊማርከንና ፡ ሊጥመን ፡ አይችልም ። ኹል ፡ ጊዜም ፡ የምናዘወትረው ፡ ከሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ጋራ ፤ ከዓለማዊ ፡ ትርጓሜቶችና ፡ መጻሕፍት ፡ ጋራ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ መንፈሳዊው ፡ ነገር፡በምን፡ዐይነት፡መንገድ፡ሊስበን ፡ ይችላል ? አንድን ፡ ነገር ፡ ሳናየውና ፡ ሳናውቀው ፡ ደርሰን ፡ ልንወደው ፡ ይቻላልን ? ለምሳሌ ፤ በዐይናችን ፡ ያላየነውንና ፡ ያልኖርንበትን ፡ ሀገር፤እንደዚሁም ፡ ፈጽሞ ፡ የማናውቃቸውንና ፡ አብረናቸው ፡ ያልኖርናቸውን ፡ ሰዎች ፡ ልንወዳቸው ፡ ይቻላልን ? ወይስ ፡ ደግሞ ፡ ሊናፍቁን ፡ ይቻላል ? ለዚህ ፡ አባቶቻችን ፡ «የላዩት ፡ አገር ፡ አይናፍ

ቅም ፡ » እንደሚሉት ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ስሜት፡ በልቡናችን ፡ ውስጥ ፡ ይፈጠራል ፡ ብሎ ፡ ለማሳሳት ፡ የማይቻል ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ የመንፈሳዊውንም ፡ ነገር ፡ ቢኾን ፡ ፍርዱን ፡ ከመስጠታችን ፡ በፊት ፡ መጀመሪያ ፡ ጠጋ ፡ ብለን ፡ እንድንተዋውቀው ፡ ያስፈልጋል ። ለዚህም ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ጧት ፡ ማታ ፡ እንመልከት ። ቤተ ፡ ክርስቲያንንም ፡ እናዘውትር ። ሥጋ ፡ ወደሙንም ፡ እንቀበል ። በችግራችንና ፡ በማናቸውም ፡ ሐሳባችን ፡ ክርስቶስን ፡ በዐይን ፡ ልቡናችን ፡ አምጥተን ፡ ለኛ፡ሲል፡ ልዩ፡ ልዩ፡ መከራ፡እንደተቀበለልን፡አሁንም ፡ ቢኾን ፡ ከላይ ፡ ኾኖ ፡ እኛኑ ፡ እንደሚመለከተንና ፡ እንደ ፡ ጠባቂ ፡ ኾኖ ፡ እንደሚያስብልን ፡ እናስተውል ። ይህንንም ፡ ኹሉ ፡ ያደረግን ፡ እንደ ፡ ኾን ፤ ከሥጋዊ ፡ ነገርና ፡ ጥቅም ፡ ይልቅ ፡ የመንፈሳዊ ፡ ነገር ፡ የቱን ፡ ያኽል ፡ የበለጠ ፡ እንደሚያስደስትና ፡ ከዓለምም ፡ ጥገኛነት ፡ ይልቅ ፡ የክርስቶስ ፡ ጥገኛነት ፡ እንደሚበልጥ ፤ የዓለምን ፡ ነገር ፡ በመፈጸም ከሚገኘው ፡ ደስታ ፡ ይልቅ ፡ በመንፈሳዊ ፡ ኑሮ ፡ በኩል ፡ የሚገኘው ፡ ደስታና ፡ ሰላም ፡ ነዋሪና ፡ የበለጠ ፡ መኾኑን ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል (፩) ።

ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ የሕይወት ፡ ምንጭ ፡ ሳይቀርቡና ፡ የሚያበረክተውንም ፡ ሲሳይ ፡ ሳይቀምሱለት ፡ በምን ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ጣፋጭ ፡ መኾኑን ፡ ለመገንዘብ ፡ ይቻላል ?

ስለዚህ ፡ ወጣት ፡ ሆይ ፤ ሥጋዊ ፡ ትምህርትንና ፡ ሥጋዊ ፡ ነገርን ፡ ብቻ ፡ ማዘውተሩን ፡ ትተህ ፤ እስቲ ፡ በቀን ፡ ጥቂት ፡ ፕሮግራም ፡ ወስነህ ፡ መንፈሳዊ ፡ ነገርንም ፡ አስብ ። እስቲ ፡ ሳትሰለች ፡ በቀን ፡ ጥቂት ፡ ደቂቃዎች ፡ ያኽል ፡ ልብህን ፡ ሰጥተህ፡እውነትን ፡ ለመረዳት ፡ ተዘጋጅተህ ፡ ንጹሕ ፡ ኹነት ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ተመልከት ። በእውነቱ ፡ እመነኝ ፤ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በውስጥህ ፡ አዲስ ፡ መንፈስ ፡ ተፈጥሮ ፡ ታገኛለህ ። በዚህ ፡ ዓለም ፡ የሚገጥምህንም ፡ ፈተና፡ኹሉ ፡ ድል፡የምታደርግበት ፡ አንድ ፡ ሰማያዊ ፡ ጎይል ፡ ይወርድልህል ። በኑሮህም ፡ ዘመን ፡ ድኻም ፡ በሽተኛም ፡ እንኳ ፡ ብትኾን ፤ ሀብታሞችና ፡ ጤነኞች ፡ የማያገኙትን ፡ ደስታና ፡ ሰላም ፡ ትጎናጸፋለህ ። ያን ፡ ጊዜም ፡ ወደ ፡ ራስህ ፡ ተመልሰህ ፡ ለካ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ እኖረው ፡ ከነበረው ፡ ኑሮ ፡ ይልቅ ፡ ሌላ ፡ የተሻለ ፡ ኑሮ ፡ ኑሮዋልና!እስከ ፡ ዛሬም ፡ ድረስ፡ይህን፡ዓለም፡ሳልተዋወቀው፡ በመቅረቱ ፡ ምንኛ ፡ ተሳስቼ ፡ ኑሯል ። ስለዚህም ፡ ካሁን ፡ ወዲያ ፡ ለወደፊቱ ፡ ኑሮዬ ፡ ኹሉ ፡ መንፈሳዊ ፡ ኑሮ ፡ ይኾናል ። እውነተኛ ፡ ደስታም ፡ የሚገኘው ፡ ከዚህኛው፡ብቻ ፡

(፩) በእውነቱ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ርቀው ፡ ደስታና ፡ ሰላም ፡ አግኝተው ፡ ለመኖር ፡ የሚችሉ ፡ መስሎዋቸው ፡ የሚታለሉ ፡ ብዙዎች ፡ ናቸው ። ስለዚህም ፡ ደስታና ፡ ሰላም ፡ የሚገኙት ፡ በሀብት ፡ በመብልና ፡ በመጠጥ ፡ እየመሰላቸው ፡ ብዙዎች ፡ በዓለማዊ ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ገብተው ፡ ይዋኛሉ ። ከውጭ ፡ ለሚያያቸውም ፡ ሰው ፡ ተደስተው ፡ የሚኖሩ ፡ ይመስላሉ ። የልባቸውንም ፡ ደስታና ፡ ሰላም ፡ ፈገግታቸውና ፡ ሣቃቸው፡ምስክር፡እንደሚኾን ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ የምንገምትም ፡ ብዙዎች ፡ አለን ። ብቻቸውን ፡ በኾኑ ፡ ጊዜ ፡ ፈታቸው፡ምን፡እንደሚመስል ፡ ግን ፡ አናውቅም ። ለሰው ፡ ይምሰል ፡ በግብዝነት ፡ የሚያሳዩንን ፡ ገጽ ፡ ብቻ ፡ ተመልከተን ፡ ለመፍረድ ፡ እንችላለን ። ስለዚህ ፡ እንደ ፡ እነርሱ ፡ ሀብት ፡ ሹመት ፡ ሌላም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ የሚያስደስትና ፡ የሥጋ ፡ ፈቃድን ፡ የሚያረካ ፡ ነገርን ፤ ለምሳሌ ፡ መጠጥን ፡ ሲሰኝነትን ፡ ሲጃራን ፡ እንደዚሁም ፡ በዕውቀትም ፡ ኾን ፡ ወይም ፡ በሌላ ፡ ነገር ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ መልካም ፡ ስምን ፡ አግኝተን ፡ በዚህም፡ተደስተን ፡ ለመኖር ፡ የም

ነው ፡ ብለህ ፡ ስላለፈው ፡ ኑሮህ ፡ ተጸጽተህ ፡ እንደምትመለስ፡ ርግጠኛ፡ ነኝ ። ይህንንም፡ ሞክረህ ፡ ልትረዳው ፡ ትችላለህ ።

እንግዲህ ፡ አሁን ፡ ወደ ፡ ፈተኛው ፡ ሐሳባችን፡እንመለስና ፡ ብዙዎቻችን ፡ በሃይማኖት ፡ ቀዝቅዘን ፡ የተገኘንበት ፡ አንደኛው ፡ ምክንያት፡አሁን፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ ኹሉ ፤ በሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ አዘውትረን ፡ በመገኘታችን ፡ ነው ። የምናስበው ፡ የምንመለከተው ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ኾኖ ፡ ከመንፈሳዊ ፡ ነገር ፡ ጋራ ፡ ሳንገናኝ ፡ በመዘጋታችን ፡ ነው ። እንደ ፡ ተነገረውም ፡ ኹሉ፤ሥጋዊ ፡ ትምህርትና ፡ የዓለማዊ ፡ ነገር ፡ ሐሳብ ፡ ብቻ ፡ አንድን ፡ ሰው፡በመንፈስ ፡ ሊገድለው ፡ ይችላል። በተለይም ፡ ደግሞ ፡ በዚህ ፡ ላይ ፡ የኑሮ ፡ ምሾት ፡ የተጨመረበት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ከዚህም ፡ በላይ ፡ ጤንነትም ፡ ያለ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ያ ፡ ሰው ፡ አንደኛውን ፡ ከሃይማኖት ፡ ፈጽሞ ፡ መውደቁና ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ተመልከትነውም ፡ ጌታችን ፡ በምሳሌ ፡ የጠቀሰውን ፡ የሀብታሙን ፡ ሰው ፡ ዐይነት ፡ ኹኖ ፡ ነፍሴ ፡ ብዬ ፡ ጠጪ ፤ ለብዙ ፡ ጊዜ ፡ የሚኾን ፡ ሀብት ፡ አለኸ ፡ እያለ ፡ ሐሳቡን ፡ ኹሉ ፡ በሥጋዊ፡ኑሮ ፡ ብቻ ፡ በመመሥረት ፡ ፈጣሪውንም ፡ መርሳቱ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ።

እንዲህ ፡ ያለውም ፡ ሰው ፡ ምናልባት ፡ ከዚህ ፡ ከይረሰበት ፡ የልብ ፡ ድንዳኔ ፡ ሊመለስ ፡ የሚችለው ፤ ከላይ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ መቅወፍት ፡ ወርዶ ፡ ያንን ፡ ይመካበት የነበረውን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ በታትኖ ፡ የቀድሞ ፡ ሀብቱ ፡ ጤንነቱ ፡ ሹመቱ ፡ ጉልበቱ ፡ ኹሉ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ተለይተውት ፡ የዓለምን ፡ ከንቱነትና ፡ በማያስተማምን ፡ የውሸት ዓለም ፡ ውስጥ ፡ መኾኑን ፡ የሚያስረዳው ፡ አስጨናቂ ፡ ነገር ፡ ከፈቱ ፡ ላይ ፡ በተዘረጋበት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ወደ ፡ ፈጣሪው ፡ ምናልባት ፡ ይመለስ ፡ ይኾናል ።

እንግዲህ ፡ ሰው ፡ አዘውትሮ ፡ የሚመለከተውን ፡ ነገር ፡ ለመተው ፡ ወይም ፡ ለመራቅ ፡ ከባድ ፡ እንደሚኾንበትና ፡ ወደዚያው ፡ ተማርኮ ፡ እንደሚቀር ፡ ርግጠኛ ፡

ንመኝ ፡ አንታጣም ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ደስታና ፡ ሰላም ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ የተመሠረቱ ፡ አይደሉም ። ከእግዚአብሔር ፡ ጋራ ፡ ኹኖ ፡ በሃይማኖት ፡ ረገድ ፡ ካልኾነ ፡ በቀር ፡ ለልባችን ፡ ደስታንና ፡ ሰላምን ፡ እናገኛለን ። ብለን ፡ ማሰብ ፡ ከንቱ ፡ ምኞት ፡ ነው ። ይህንንም ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ሰው ፡ እንደ ፡ ገለጹት ፡ ላሳስባ ፡ እወዳለሁ ።

ይኸውም ፡ የካቲት ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ. ም. በአፋሪካ ፡ ሀገሮች ፡ ውስጥ ፡ እየተዘዋወሩ ፡ ቃለ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ሲሰበኩ ፡ የነበሩት ፡ ዶክተር ፡ ቤሊ ፡ ግራንም ፡ ዐዲስ ፡ ኤበባ ፡ ተገኝተው ፡ በብዙ ፡ ሕዝብ ፡ ፊት ፡ የተናገሩትን ፡ ቃል ፡ አስታውሳለሁ ። ርሳቸውም ፡ ሰላምን ፡ ለማግኘት ፡ የሚፈልግ ፡ ሰው ፤ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ዘንድ ፡ ይቅረብ ። ማናቸውንም ፡ ክፉ ፡ ሥራ ፡ ጥፋ ፡ ክርስቶስን ፡ በሙሉ ፡ ልቡ ፡ አምኖ ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ የተቀበለውን ፡ መከራ ፡ ኹሉ ፡ በዐይን ፡ ልቡኖው ፡ በማውጣትና ፡ በማውረድ ፡ ደግ ፡ ጠባቂው ፡ እንደ ፡ ኾነም ፡ አድርጎ ፡ ሐሳቡንና ፡ እምነቱን ፡ ኹሉ ፡ ለርሱ ፡ ይስጥ ። በመንፈሱ ፤ ባደረገ ፡ ኹሉ ፡ ክርሱ ፡ ጋራ ፡ ተሳስቦ ፡ ይኑር ። መጽሐፍ ፡ ቅዱስንም ፡ ዕለት ፡ በዕለት ፡ ልቡኖውን ፡ ስብስቦ ፡ ይመልከት ። በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ብቻ ፡ የተመኘውን ፡ ደስታና ፡ ሰላም ፡ ሊያገኝ ፡ ይችላል ። በማለት ፡ በሰፊው ፡ ካተቱ ፡ በኋላ ፤ ከእግዚአብሔር ፡ ርቆ ፡ የሚገኝ ፡ ሰው ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ እነዚህን ፡ የተጠቀሱትን ፡ ኹለት ፡ ነገሮች ፡ ለማግኘት፡እንደማይችል ፡ በምሳሌ ፡ አድርገው ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ሀብታም ፡ ሰው ፡ የተናገሩት ፡ ቃል ፡ ይገኛል ።

ንግግራቸውንም ፡ በመቀጠል፤ በዚህ ፡ ባለፉት ፡ ጥቂት ፡ ቀኖች ፡ ውስጥ ፡ ካንድ ፡ ሀብታም ፡ ሰው ፡ ጋራተዋወቅሁ ። እኒህም ፡ ሀብታም ፡ ሰው ፡ አብረን ፡ በወዳጅነት ፡ መንፈስ ፡ ስንጨዋወት ፡ በመካከል ፡ ላይ ፡ የነፍሳቸውን ፡

የኾነ ፡ ነገር ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ከሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ጋራ ፡ በማዘውተር ፡ ዓለማዊ ፡ ሰው ፡ ኾኖ ፡ እንደ፡ኾን፤ከመንፈሳዊ፡ነገርም፡ጋራ፡በመዋል፡መንፈሳዊ፡ሰው፡ይኾናል ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ለሚኖርበት ፡ አካባቢው ፤ ለሚመለከታቸው ፡ መጻሕፍትና ፡ ትርጉሞች ፤ በጠቅላላም ፡ ለሚይዘው ፡ ኹሉ፡ነገር ፡ አስፈላጊውን ፡ ጥንቃቄና ፡ ምርጫ ፡ እንዲያደርግ ፡ ያስፈልጋል ። ሰው ፡ የሚበላሸው ፡ ከምርጫ ፡ መሳሳት ፡ መኾኑ ፡ የታወቀና ፡ የተረጋገጠ ፡ ነገር ፡ ነው ። ይህም ፡ እውነት፡ለመኾኑ፤ከዚያ ፡ በፊት ፡ ደኅና ፡ የግብረ ፡ ገብ ፡ ሰዎች ፡ የነበሩት ፡ ኹሉ ፤ ከአጉል፡ሰዎች ፡ ጋራ ፡ ጓደኝነት ፡ በያዙ ፡ ጊዜ ፡ ያልነበራቸውን ፡ ኹሉ ፡ ዐመል ፡ አምጥተው ፡ እናያቸዋለን።ይኸውም ፡ ከዚያ ፡ በፊት ፡ የመጠጥ ፤ የሲጃራ ፤ የሴስኛነት ፤ ከሞራል ፡ ውጭ፡የኾነ ፡ ወራዳ ፡ ንግግር ፡ የማይታይ በት ፡ መልካም ፡ ሰው ፡ እንኳ ፡ ቢኾን፤ኋላ ፡ በሃይ ፡ ሃይ ፡ የእነርሱን ፡ ኑሮና ፡ ጠባይ፡ወርሶ ፡ ይገኛል ።

ለምሳሌ ፤ እውነቱን ፡ ስንናገር ፡ ብዙዎች ፡ ለምሳሌ ፡ የሲጃራ ፡ ልማድን ፡ የሚያመጡት ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ መኾኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ። እውነቱንም ፡ ገልጸው ፡ ብዙዎች ፡ እንደሚነግሩን ፤ የዚህ ፡ የተጠቀሰው ፡ ልምድ ፡ ካላቸው ፡ ሰዎች ፡ ጋራ ፡ ጓደኝነት ፡ በማበጀት ፤ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ለቀልድ፡እያሉ፡አንዷን ፡ ወስዶ ፡ አፍ ፡ ላይ ፡ በማድረግ ፡ ያፈሩት ፡ ልማድ ፡ መኾኑን ፡ ገልጸው ፡ እውነቱን ፡ የሚነግሩን ፡ ብዙዎች ፡ ናቸው ። በኋላም ፡ ሰው ፡ ሊተወው ፡ የማይፈቅደውን ፡ ጎጠኦት ፡ ጽድቅ ፡ ለማስመሰል ይደክማል ፡ በተባለው ፡ ቃል ፡ መሠረት ፡ የዚህኑ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ነገር ፡ ጉዳት ፡ አምጥቶ ፡ ለሚያዋያቸውና ፡ ነገሩንም ፡ ለሚነቅፍባቸው ፡ ሰው ፤ ለብስጭት ፡ ለጥናት ፡

ጭንቀት ፡ ኹሉ ፡ አንድ ፡ ባንድ ፡ ገለጹልኝ ። ተደስተው ፡ ለመኖርም ፡ ማናቸውንም ፡ የዚህን ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ እንዳደረጉ ፡ ገለጹልኝ ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ኹሉ ፡ ያሰቡትን ፡ እንዳላገኙ ፡ ነገሩን ፤ ሲሉ ፡ የገጠማቸውን፡ነገር፡ በሰፊው ፡ ከገለጹ ፡ በኋላ ፤ የዚህን ፡ ምክንያት ፡ ሲያስረዱ ፡ ደግሞ ፤ እኒህ ፡ ሀብታም ፡ ሰው ፡ ያሰቡትን ፡ ያላገኙት ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ርቆ ፡ ሰላምና ፡ ደስታ ፡ ሊገኝ ፡ አለመቻሉን ፡ ባለመገንዘባቸው ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ አስረድተዋል ። ስለ ፡ ወገኖቻቸው ፡ ስለ ፡ አሜሪካኖችም ፡ Peace with God በሚለው ፡ መጽሐፋቸው ፡ ከገጽ ፡ ፫ ፡ ይህ ፡ ምዕራፉ ፡ እስካለቀበት ፡ ገጽ ፡ ድረስ ፡ ሲናገሩ ፤ እኛ ፡ አሜሪካኖች ፡ የኑሮዎችን ፡ ደረጃ ፡ ከፍተኛ ፡ ኾኖ ፡ ሳለ ፤ በዚህም ፡ ላይ ፡ ቴክኒካዊ ፡ ሥልጣኔም ፡ ሳያንሰን ፡ የመንፈስ ፡ ረኃብና ፡ ጥማት ፡ ይሰማናል ፡ ሲሉ ፡ ገልጸዋል ። የዚህንም ፡ ምክንያት ፡ ከላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ አስረድተዋል ። ይህም ፡ የተናገሩት ፡ ሐሳብ ፡ በሙሉ ፡ እውነትን ፡ የተመረከብ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ለደስታና ፡ ለሕሊና ፡ ሰላም ፡ ያለን ፡ ምኞት ፡ ይፈጸምልን ፡ ዘንድ ፡ ስንፈልግ ፤ ከእግዚአብሔር ፡ ዘንድ ፡ ቀርበን ፡ በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ መጠየቅ ፡ ያስፈልጋል ። ስለዚህ ፡ በክርስቶስ ፡ ወንድሜ ፡ የኾንህ ፡ ሰው ፡ ሆይ ፤ ከአምላክ ፡ ርቀህ ፡ የዓለም ፡ እስረኛ ፡ አትኹን ። ከሥጋ ፡ ይልቅ ፡ ነፍስ ፡ መብለጧንም ፡ እትዘንጋ ። ዓለም ፡ ለጊዜው ፡ ጣፋጭ ፡ መስላ ፡ ብትታይህ ፤ ፍጻሜዋ ፡ መራራና ፡ የዘለዓለም ፡ ሞት ፡ መኾኑን ፡ ከልቡናህ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ እንዳትዘነጋው ፡ በጥብቅ ፡ አሳስብህለሁ ። ዓለም ፡ ጎላፊ ፡ ብቻ ፡ አይደለችም ፤ ወረተኛም ፡ ናት ። ስለዚህም ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ጉም ፡ የምትሸኾና ፡ አለች ፡ ሲሉት ፡ የምትከፋ ፤ ካንዱ ፡ ወደ ፡ አንዱ ፡ እንደ ፡ አመንዝራ ፡ ሴት ፡ በወረተኛነት ፡ የምትዘዋወር ፤ ትናንት ፡ የነበረውን ፡ ዛሬ ፡ ባዶ ፡ የምታስቀር ፤ የሌለውንም ፡ መልሳ ፡ እስክትወስድበት ፡ ድረስ ፡ እያበለጸገች ፡ በሰው ፡ ልጅ ፡ ኹሉ ፡ የምትጫወት ፡ መኾንዋን ፡ በልቡናህ ፡ ውስጥ ፡ ጸፈው ። በሌላው ፡ የተደረገው ፡ ነገር ፡ ነገም ፡ በኔ ፡ ይኸው ፡ ይፈጸማል ፡ ብለህ ፡ ከማስብ ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ አትበል ። ከዚህም ፡ ኹሉ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ብትሻ ፡ ግን ፡ የማይወሰድብህን ፡ ዳሜ ፡ ደስታና ፡ ሰላም ፡ ታገኛለህ ።

ሐሳብንም ፡ ለመክፈል ፡ ብዙ ፡ ይጠቅማል ፡ በማለት፡ራሳቸውን፡እየደለሉ፡ይገፉበታል ። በኋላም ፡ ልማድ ፡ ተፈጥሮ ፡ ኾኖ ፡ የሚቀር ፡ እንደመኾኑ፡ መጠን ፡ በውዴታም፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ በግዴታ ፡ እስከ ፡ መጨረሻው ፡ እንዲሁ ፡ ኾነው ፡ ይቀራሁ ።

እንግዲህ፡ ሐተታም፡ ሳናበዛ፡የብዙዎቻችን፡መንፈስና፡ ጠባይ፡ መበላሸት፡ በዚህ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የሚመጣ ፡ መኾኑን ፡ መዘንጋት ፡ የለብንም።ስለዚህ ፡ ፈረሀ ፡ እግዚአብሔር፡ የሌሳቸውን፡ አጉል፡ ሰዎችን፡መጥፎ፡መጥፎ፡ መጻሕፍትንና፡አጸያፊ፡ ትርጉሞችን ፡ ትተን ፤ ጓደኝነታችንን ፡ ኹሉ ፡ ከመልካም ፡ ሰዎችና፡ከግብረ ፡ ገብ ፡ መጻሕፍት ፤ ደግሞም፡ ከጥሩ፡ትርዕይቶች፡ ጋራ ፡ እንድናደርግ፡በጥብቅ፡ ማሰብ፡ አለብን። እንደዚሁም ፡ በሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ላይ፡ብቻ፡ ከማዘውተር፡ ይልቅ ፡ ስለ ፡ መንፈሳዊ ፡ ነገርም ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ እንድናስብ ፡ ያስፈልጋል ። ኑሮዎችንንም ፡ በመንፈሳዊ ፡ አኗኗር ፡ ውስጥ ፡ ለማድረግ ፡ ራሳችንን ፡ ከቀን ፡ ወደ ፡ ቀን ፡ ልናስገድደውና ፡ ልናስለምደው ፡ ይገባል ። ራሳችንን ፡ በሥጋዊ ፡ ኑሮና ፡ ስለዚህ ፡ ዓለም ፡ ሕይወታችን ፡ ብቻ ፡ በማሰብ ፡ እንዲወሰን ፡ ማድረግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አደጋ ፡ እንዳለበት ፡ መገንዘብ ፡ ያስፈልጋል ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ ይህንን ፡ ስንል ፡ ስለዚህ ፡ ዓለም ፡ ኑሮዎችን ፡ ማሰብ ፡ አይገባም ፡ ለማለት ፡ አይደለም ። ነገር ፡ ግን ፡ በልኩ ፡ እንዲኾን ፡ ብቻ ፡ ያስፈልጋል ፡ ለማለት ፡ ነው ። በዚህም ፡ የክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ አትቃወመንም ። ይህን ፡ ራሱ ፡ ክርስቶስም ቢኾን ፡ በቃልም ፡ ኾነ ፡ በሥራ ፡ የተቃወመው ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ከሥጋ ፡ ነፍስን ፡ አስበልጦ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሐሳብና ፡ ጭንቀቱ ፡ ኹሉ ፡ ነፍስን፡ለማዳን ፡ ኾኖ ፡ ቢገኝም ፡ ቅሉ ፤ የሰዎችን ፡ ሥጋዊ ፡ ረኃብና ፡ ችግራቸውንም ፡ ቸል፡ብሎ ፡ ያለፈበት ፡ ስፍራ ፡ አይገኝም ። ይልቁንም ፡ ትምህርቱን ፡ በመስማት ፡ ተቀምጠው ፡ የነበሩት ፡ ሕዝቦች ፡ በኋላ ፡ ወደየቤታቸው ፡ ለመሄድ ፡ ሲነሡ ፡ እንዴት ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ ሳይቀምሱ ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ ጦማቸውን ፡ ውለው ፡ በባዶ ፡ ሆዳቸው ፡ ተመልሰው ፡ ይሄዳሉ ፡ በማለት ፡ ሐዋርያትን ፡ ምግብ ፡ እንዲሰጡዋቸው ፡ ያዘዘበት ፡ ስፍራ ፡ እንዳለ ፡ እናገኛለን ። ኋላም ፡ እነርሱ ፡ ለኹሉም ፡ የሚበቃ ፡ ምግብ ፡ የለንም፡ባሉት፡ጊዜ ፤ በመለኮታዊ ፡ ስልጣኑ ፡ ያንኑ ፡ የተገኘውን ፡ ጥቂት ፡ ምግብ ፡ ባርኮና ፡ አብዝቶ ፡ በልተው ፡ እንዲሄዱ ፡ ማድረጉን ፡ በቅዱስ ፡ መጽሐፍ ፡ እንመለከታለን ። (ማቴ. ም. ፲፬ ቁ. ፲፮—፳፩ ፤ ፲፭ ፡ ቁ. ፴፪—፴፰ ።)

ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ልንጠቅሰው ፡ የምንፈልገው ፡ ዋናው፡ሐሳባችን፡ትልቁ ፡ ሐዋርያ ፡ ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ ወደ ፡ ጢሞቴዎስ ፡ በላከው ፡ በመጀመሪያዬ፡ቱ፡መልእክቱ ፡ ም ፪ ቁ. ፰ እንደሚለው ፤ በምግብም ፡ በልብስም ፡ የሚያስፈልገንን ፡ ያኽል ፡ ካገኘን ፡ በዚያው ፡ መብቃት ፡ ይገባናል ፡ ለማለት፡ ነው።ያለዚያ ፡ ግን ፡ ሐሳባችን ፡ ኹሉ ፡ ወደ ፡ ምድራዊ ፡ ነገር፡ ብቻ፡ ያጋደለ ፡ እንደ ፡ ኾን ፤ በነፍሳችን፡በኩል ፡ በሚጠቅመን ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ እንድናስብ ፡ ጊዜ ፡ ስለማናገኝ ፤ መላው ፡ ሐሳባችን ፡ አንደኛውን ፡ ወደዚያው ፡ ተውጦ፡በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ እየደከምንና ፡ እየቀዘቀዝን ፡ እንሄዳለን ።

ስለዚህ ፡ እንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ አደጋ ፡ እንዳይደርስብን ፤ ማለት ፡ ስለ ፡ ሥጋዊ ፡ ኑሮዎችን ፡ የምናደርገው ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ ጥረት ፡ ከዚያ ፡ በፊት ፡ በውስጣችን ፡ የነበረውን ፡ መልካምና ፡ ከፍተኛ ፡ ሕሳብ ፡ ኹሉ ፡ መጥጦ ፡ የዝቅተኛና ፡ የሥጋዊነገር ፡ ብቻ ፡ አላቢዎች ፡ አድርጎ ፡ ከሰው ፡ በታች ፡ እንዳያስቀረን ፡ እናስብበት ፡ ለማለት ፡ ያክል ፡ ብቻ ፡ በምክር ፡ አድርገን ፡ የምንገልጸው ፡ ምኞት ፡ ነው ።

፫ኛ ፤ ደግሞም ፡ እንዳንደች ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ ለመጥላትና ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንን ፡ ለመራቅ ፡ ምክንያት ፡ አድርገው ፡ የሚያመጡት ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ እንቅፋት ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ አለ ። ቀሳውስቱ ፡ ሞራላቸው ፡ የሚያስደስት ፡ አይደለም ፤ እንደሚያስተምሩትም ፡ ዐይነት ፡ አይኖሩም ። በጠቅላላም ፡ በሚያሳዩት ፡ ኹኔታ ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ እንዲጠሳ ፡ ያደርጉታል ፡ ሲሉ ፡ ይህንምክንያት ፡ የሚሰጡም ፡ አሉ ። ይኸውም ፡ ባንዳንድ ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ የሚታየው ፡ የሞራል ፡ መበላሸትና ፤ ደግሞም ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የሰዎቹ ፡ የኑሮ ፡ ደረጃቸው ፡ እነስተኛ ፡ በመኾኑ ፤ በእነርሱ ፡ በኩል ፡ የሚነገረውንም ፡ ቃለ ፡ እግዚአብሔር ፡ በእነርሱ ደረጃ ፡ አድርገን ፡ ወሰድን ፡ ለእነርሱ ፡ ያለንን ፡ ጥላቻ ፡ ለሚሰበኩትም ፡ ቃል ፡ የምናተርፈው ፡ በእውነቱ ፡ አንታጣም ። በእንዲህ ፡ ያለ ፡ ምክንያትም ፡ ከቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መሸሽ ፡ እንጀምራለን ። የሃይማኖትንም ፡ ጉዳይ ፡ ከፍ ፡ ከፍ ፡ ማድረግና ፡ ቤተ ክርስቲያንንም ፡ ማዘውተር ፡ ኑሮዎቻቸውን ፡ ከጠላንባቸው ፡ ሰዎች ፡ ጋራ ፡ አንድ ፡ የሚያደርገን ፡ እየመሰለን ፡ ክብራችንን ፡ ለመጠበቅ ፡ ስንል ፡ የሃይማኖትን ፡ ጉዳይ ፡ መናቅና ፡ ቸል ፡ ማለት ፡ የሚያስፈልግ ፡ ኾኖ ፡ የሚታየን ፡ ሰዎች ፡ እንገኝ ፡ ይኾናል ። ይኾንን ፡ እንጂ ፤ እውነቱን ፡ ለመናገር ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ እስከ ፡ መውሰድና ፡ እነርሱንም ፡ እየተመለከትን በእነርሱ ፡ ምክንያት ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንን ፡ ወይም ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ እስከ ፡ መጥላትና ፡ ከዚያም ፡ ሌላ ፡ እያደር ፡ የቀድሞውን ፡ እምነታችንን ፡ እየቀነሰን ፡ ከሃይማኖት ፡ እንድንሸሽ ፡ እስከዚህም ፡ ድረስ ፡ የሚያደርሰን ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ አይደለም ። ይህንንም ፡ ያልንበት ፡ ስለ ፡ ኹሉት ፡ ምክንያት ፡ ነው ።

አንደኛው ፡ ምክንያት ፤ ስለ ፡ ሞራል ፡ ማነስ ፡ ተብሎ ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ስለሚደረግባቸው ፡ ሐሜት ፡ ኹሉም ፡ ሳይኾኑ እንዲህ ፡ ያሉት ፡ ሰዎች ፡ ቀጥረው ፡ ያነሰ ፡ ነው ። ደግሞም ፡ በዚህ ፡ የሚታመኑት ፡ በደንብ ፡ ያልታወቁት ፤ ስሟን ፡ በደግሞ ፡ ኾነ ፡ በክፉ ፡ ሊያስጠሩ ፡ የማይችሉት ፡ ከከፍተኞቹ ፡ ውስጥ ፡ ያልኾኑት ፡ ናቸው ። ከዚህም ፡ ሌላ ፡ ደግሞ ፡ አንዳንድ ፡ እንዲህ ፡ ያሉ ፡ ሰዎች ፡ ቢኖሩ ፡ (የሉም ፡ ለማለትም ፡ አይቻልም ፤ በርግጥ ፡ አሉ ፡) ይህ ፡ እስከዚህም ፡ ድረስ ፡ ሊያስደንቅ ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ምክንያቱም ፡ እነርሱም ፡ እንደ ፡ እኛው ፡ ሰዎች ፡ እንጂ ፤ መላእክት ፡ አይደሉም ። ከብረት ፡ ዝገት ፤ ከሰው ፡ ስሕተት ፡ መገኘቱ ፡ ዛሬ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ከጥንት ፡ ከመጀመሪያም ፡ የነበረ ፡ ነገር ፡ ነው ።

እንደ ፡ እውነቱ ፡ ከኾነ ፡ ግን ፡ እኛው ፡ ራሳችን ፡ ነቃፊዎቹ ፤ ይህን ፡ ጊዜ ፡ ከእነርሱ ፡ ብዙ ፡ ብልጫ ፡ ያለው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መጥፎ ፡ ሥራ ፡ ስንሠራ ፡ እንገኝ ፡ ይኾናል ። መቼም ፡ ሰው ፡ የራሱን ፡ ሳይመለከት ፡ የሌላውን ፡ የወንድሙን ፡ ጉድለት ፡ ለማግኘትና ፡

አቃቂር ፡ ለማውጣት ፡ የሚጣጣር ፡ ከንቱ ፡ ፍጡር ፡ በመኾኑ ፤ በወንድሙ ፡ ላይ ፡ ጥብቅ ፡ በራሱ ፡ ግን ፡ ልል ፡ ፍርድን ፡ እየሰጠ ፡ ራሱን ፡ ጸድቅ ፡ ለማስመሰል ፡ እያሰበ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ በእውነት ፡ ከፈረደ ፡ የራሱ ፡ ኅጢአት ፡ ከብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ኅጢአት ፡ ይልቅ ፡ የበለጠና ፡ የከፋ ፡ ኾኖ ፡ ባገኘው ፡ ነበር ። ደግሞም ፡ የግብረ ፡ ገብነትን ፡ ኑሮ ፡ መኖር ፡ ግዴታ ፡ ያለባቸው ፡ ቄሶችና ፡ መነኩሴዎች ፡ ብቻ ፡ አይደሉም ። ኹሉም ፡ ሰው ፡ የሚፈጽመው ፡ የኑሮ ፡ ግዳጅ ፡ ነው ። ገሚሱ ፡ መልካም ፡ ጠባይ ፤ ሌላው ፡ ግን ፡ ስድ ፡ ኑሮ ፡ እንዲኖር ፡ ሲል ፡ ክርስቶስ ፡ አላስተማረም ። ሕግ ፡ የወጣው ፡ ለኹሉም ፡ እንጂ ፤ ለጥቂት ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ አይደለም ። ነገር ፡ ግን ፡ ብዙዎቻችን ፡ ማስተዋል ፡ ስለ ፡ ሌለን ፡ ይህን ፡ ለተወሰኑ ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ አድርገን ፡ እናስበዋለን ።

ኹለተኛው ፡ ደግሞ ፡ ምናልባት ፡ የእነዚህ ፡ ሰዎች ፡ የመተዳደሪያቸው ፡ ሀብት ፡ ዝቅ ፡ ያለ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ዘመኑን ፡ መስለው ፡ ሌሎች ፡ እንደሚያደርጉት ፡ በየቀኑ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሱፍና ፡ ክራሻት ፡ እያፈራረቁ ፡ ጥቂት ፡ ከዘመናዊነት ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ብለው ፡ በመገኘታቸውም ፡ እንርቃቸው ፡ ይኾናል ። ይህም ፡ ርግጥ ፡ ነው ፤ ለጊዜው ፡ የተያዘልን ፡ ልብስ ፡ የሚለባብሰውንና ፡ ዘመናዊውን ፡ ትምህርት ፡ ጥቂት ፡ ለከፍከፍ ፡ ያደረገውን ፡ ወይም ፡ ኤቢሲዲን ፡ የቁጣጠረውን ፡ ነው የምንፈቅደውና ፡ የምንጠጋው ብዙ ፡ ጊዜ ፡ የምንፈልገው ፡ ሰውዬውን ፡ ሳይኾን ፡ በላዩ ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ ነው ። ይህም ፡ የሚያሳዝን ፡ ከንቱነት ፡ ነው ። ይኾን ፡ እንጂ ፡ ደግሞ ፤ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሃይማኖትን ፡ ለመንቀፍና ፡ ለመዝለፍ ፡ የምናደርገው ፡ ኹሉ ፡ ርምጃ ፡ በስሕተት ፡ የኾነ ፡ እንጂ ፤ አእምሮ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ የሚያደርገው ፡ አይደለም ።

ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሰው ፡ ዐይነት ፡ ምክንያት ፡ እየተነሣን ፡ እነርሱን ፡ ራሳቸውን ፡ ሰዎቹን ፡ ከመንቀፍ ፡ አልፈን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንን ፡ መስደብና ፡ በእነርሱ ፡ በኩል ፡ የሚሰበከውን ፡ የሃይማኖትንም ፡ ጉዳይ ፡ ያንኑ ፡ ለእነርሱ ፡ የምናደርገውን ፡ ግምት ፡ ለዚያም ፡ እያደረግን ፡ እንዲህ ፡ አድርገን ፡ መፍረድ ፡ ድንቁርና ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ የሚናገሩትና ፡ የሚያስተምሩት ፡ ቃል ፡ የእነርሱ ፡ የራሳቸው ፡ ሳይኾን ፤ እንዲያስተምሩ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ዘንድ ፡ የታዘዙበት ፡ መኾኑን ፡ ማስተዋል ፡ ያስፈልጋል ። ስለዚህ ፡ ከሚናገሩት ፡ ቃል ፡ እንጂ ፤ ከእነርሱ ፡ ምን ፡ አለን ? ምናልባት ፡ የሚናገሩት ፡ ቃል ፡ ጉድለትና ፡ በእነርሱ ፡ ምክንያት ፡ ሊጠፋና ፡ ሊያድፍ ፡ የሚችል ፡ ነውን ? ይህ ፡ ኹሉ ፡ በእውነቱ ፡ ጉድለት ፡ ፍርድ ፡ ነው ።

ባንዳንድ ፡ ይህን ፡ በመሳሰለ ፡ በመነመኝ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያት ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ ከመጥላትና ፡ ከማቃለል ፡ ይልቅ ፡ እንዲሁ ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ አልፈልገውም ፡ ማለት ፡ የተሻለ ፡ ይኾናል ።

፬ኛ ፤ ሌላው ፡ ደግሞ ፡ አንደኛው ፡ የክሕደት ፡ ምክንያት ፡ የሞራል ፡ መበላሸት ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ ብዙዎች ፡ ሊቃውንት እንደ ፡ ገለጹትና ፡ እውነተኛነቱንም ፡ እኛው ፡ ራሳችን ፡ አስተዋይነት ፡ ካለን ፡ ዘንድ ፡ በራሳችንና ፡ በሌሎች ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ልንመለከተው ፡ ወይም ፡ ልናረጋግጠው ፡ እንደሚቻል ፡ ኹሉ ፤ የሞራል ፡ መበላሸት ፡ በሃይማኖት

ኖት ፡ በኩል ፡ ቀዝቃዛነትን ፡ የሚፈጥርና ፡ ለእግዚአብሔርም ፡ ዋና ፡ ጠላት የኾነ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ለመረዳት ፡ ይቻላል ።

ፖል ፡ ቡርዜ ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡ ሊቅም ፡ ስለዚህ ፡ ነገር ፡ ሲናገር ፤ ከሃይማኖት ፡ የሚርቅ ፡ ሰው ፡ እንዳሰኘው ፡ በፈለገው ፡ በማናቸውም ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ እንዳይገኝ ፡ ከሚ ከለክለውና ፡ በዚህም ፡ ነፃነቱን ፡ ከሚቀንሰበት ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ከኾነ ፡ ቀንበር ፡ እንደ ፡ ወጣ ፡ ያኽል ፡ የሚቈጠር ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ገልጾታል ። ይህም ፡ ቃል ፡ ፍጹም ፡ እውነት ፡ ነው ። ይህና ፡ አድርገን ፡ ብንመለከት ፡ በእውነቱ ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ሃይማኖትን ፡ የሚጠሉት ፡ ሊተውትና ፡ ሊነጠሉት ፡ ከማይፈቅዱት ፡ ልማድም ፡ አድርገው ፡ ከያዙት ፡ ካንዳንድ ፡ አጉል ፡ ነገር ፡ እንዲለዩ ፡ ስለሚያስገድዳቸው ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፤ አንድ ፡ መጠጠኛ ፡ ወይም ፡ ዘማዊ ወይም ፡ ሌባ ፡ የኾነ ፡ ሰው ከዚህ ፡ ከልማዱ ፡ እንዲለይ ፡ የሃይማኖት ፡ ትምህርት ፡ ሲያስገድደው ፤ ለኅጢአቱ ፡ ማልበሻ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያትና ፡ ሐተታ ፡ ይፈጥራል ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ እነዚህን ፡ የተጠቀሱትን ፡ የሦስቱን ፡ ነገሮች ፡ ልማድ ፡ ያላቸው ፡ ሦስት ፡ ሰዎች ፡ እንዳሉ ፡ አድርገን ፡ እናስብ ።

የመጀመሪያው ፤ መጠጥ ፡ በልኩ ፡ ከኾነ ፡ ምንም ፡ አይደለም ። እግዚአብሔር ፡ የፈጠረውስ ፡ ለሰው ፡ አይደለምን ? አለማብዛትና ፡ በልኩ ፡ መጠጣት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ይህ ፡ ምን ፡ ኅጢአት ፡ ነው ? ሲል ፡ ይገኛል ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ እንደዚህ ፡ እንደሚለው ፡ ካደረገ ፤ ማለት ፡ ለሰውነቱ ፡ የሚስማ ማውን ፡ ያኽል ፡ ብቻ ፡ ቢጠጣ ፡ ባልተነቀፈ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ በአፉ ፡ የሚና ገረውን ፡ ቃል ፡ ሲፈጽመው ፡ አይታይም ። መጀመሪያም ፡ ይህን ፡ ያለው ፤ ከዚህ ፡ ከሚ ወደው ፡ ነገር ፡ (ልማድ) ፡ ለመለየት ፡ ስላሳዘነውና ፡ ስላሳሳው ፡ ነው ። በዚህ ፡ በተና ገረውም ፡ ቃል ፡ ጸንቶ ፡ ሳይገኝ ፡ እንደዚህ ፡ ያገኘውን ፡ ያኽል ፡ ከመጠኑ ፡ አላልፎ ፡ ሲጠጣና ፡ በኋላም ፡ በሰው ፡ ላይ ፡ ሊታይ ፡ የሚያስጸይፍና ፡ የሚያሳዝን ፡ ነገር ፡ ሲሠራ ፡ ታገኙታላችሁ ።

ኹለተኛው ፡ ዘማዊ የተባለውም ፡ ደግሞ ፡ ምናልባት ፡ ወጣት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ጊዜዬ ፡ ነው ፤ በዚህ ፡ ምንም ፡ ኅጢአት ፡ አይቈጠርብኝም ፤ በብዛም ፡ ደግሞ ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ ንስሐ ፡ እገባለሁ ። ለዚህም ፡ ይህን ፡ የማይርገው ፡ እኔ ፡ ብቻ ፡ አይደለሁም ። ከዚህ ፡ በፊትም ፡ ዛሬም ፡ ኹለትም ፡ የሚሠራው ፡ የተለመደ ፡ የዓለም ነገር ነው ። ሌላ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ወንድምን ፡ በጣም ፡ የሚገቡዳ ፡ ኅጢአት ፡ አይኾን ፡ እንጂ ፤ ይህኛው ፡ ከብዙ ፡ ሒሳብ ፡ የሚገባ ፡ አይደለም ፡ በማለት ፡ ይህንና ፡ ይህን ፡ በመሳሰለ ፡ ቃል ፡ በልቡናው ፡ ውስጥ ፡ ራሱን ፡ በራሱ ፡ ሲያጽናናው ፡ ይገኛል ።

ሦስተኛውም ፡ እንደዚህ ፡ ሌባው ፤ እግዚአብሔር ፡ የኹለትም ፡ አባት ፡ ነው ። እኔም ፡ አንደኛው ፡ ልጄ ፡ ስኾን ፡ ብራብ ፡ ብራቆት ፡ ፈቃዱ ፡ አይደለም ። ዕድል ፡ ሲርቀ ኝና ፡ ሠርቼ ፡ የምበላበት ፡ ነገር ፡ ሳጣ ፡ ምን ፡ ላድርግ ፤ መቼስ ፡ በረኃብ ፡ አልሞት ። ይህን ፡ የማይርገውም ፡ አጥቼ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ እያለኝ ፡ አይደለም ። ስለዚህም ፡ እግዚአብ ሔር ፡ ምንም ፡ ቢኾን ፤ እያለው ፡ ሳያጣ ፡ እንደ ፡ ዐመል ፡ ኾኖበት ፡ እንደሚሰርቀው ፡

ሰው ፡ ይቀጣኛል ፡ ብዬ ፡ ማሰብ ፡ ቸርነቱን ፡ እንደ ፡ መጠራጠር ፡ ያኽል ፡ ይቈጠርብኛል ። ደግሞ ፡ ትልቁ ፡ ነገር ፡ ነፍስ ፡ መግደልና ፡ ሌላ ፡ ሌላው ፡ እንጂ ፤ ይህኛውን ፡ አደረግሁና ፡ ገንገመ ፡ እሳት ፡ ከገባሁማ ፡ ማን ፡ እንግዲያው ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ ጥብቅ ፡ ፍርድ ፡ መንግ ሥተ ፡ ሰማያትን ፡ ሊያገኝ ፡ ይችላል ? ሰው ፡ ኾኖ ፡ ኅጢአት ፡ የማይሠራ ፡ ሊኖር ፡ ይቻ ላል ? በማለት ፡ ይህኛውም ፡ ሦስተኛው ፡ ይህን ፡ በመሳሰለ ፡ ምክንያት ፡ ራሱን ፡ እን ዲህ ፡ አድርጎ ፡ ያጽናናዋል (፩) ።

ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ ራስን ፡ መደለል ፡ ከእንስሳትም ፡ መካከል ፡ በጥቂቶቹ ፡ ላይ ፡ የተደረገ ፡ ኾኖ ፤ በምሳሌ ፡ ዐይነት ፡ እንደ ፡ ተረት ፡ የሚነገር ፡ ቃል ፡ እናገኛለን ። ተረ ቱም ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ አንዲት ፡ የተራበች ፡ ጠጣ ፡ ባንድ ፡ የወይን ፡ ስፍራ ፡ አጠገብ ፡ ስታልፍ ፤ ቁመቷ ፡ ከማይደርስበትና ፡ ዘልላም ፡ ልታወርደው ፡ ከማይቻላት ፡ አስቸጋሪ ፡ ከኾነ ፡ ካንድ ፡ ከፍተኛ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ በስሎ ፡ መልኩ ፡ ብቻ ፡ እንኳ ፡ የሚ ያስገመጅ ፡ አንድ ፡ የወይን ፡ ዘለላ ፡ ተንገዢግሳ ፡ ተመለከተች ። ለማውረድም ፡ ሞክራ ፡ ሳይኾንላት ፡ ስለ ፡ ቀረ ፡ ልቧ ፡ እያወቀ ፡ ራሷን ፡ በማታለል ፡ ወይኑ ፡ እኮ ፡ እን ደኾን ፡ በእውነቱ ፡ ገና ፡ አልበሰለም ፤ ለጊዜው ፡ የደረሰ ፡ መሰለ ፡ እንጂ ፡ ጥሬ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ላንድ ፡ ጥሬ ፡ ለኾነ ፡ ላልበሰለ ፡ ወይን ፡ ይህን ፡ ያኽል ፡ ምን ፡ ያደክመኛል ? የሱን ፡ ዐይነት ፡ ከሌላስ ፡ ስፍራ ፡ አጥቼ ፡ ነውን ? በማለት ፡ ራሷን ፡ ደልላ ፡ ይኸንኑ ፡ ቃል ፡ በመደጋገም ፡ ራሷን ፡ እየነቀነቀች ፡ ነገሩን ፡ አኳስላ ፡ ትታው ፡ ሄደች ፡ ይባላል ።

እንደዚህም ፡ አንዲት ፡ ሰጌን ፡ አንድ ፡ አዳኝ ፡ ጠመንጃውን ፡ ደግሞ ፡ ሊተላኩ ስባት ፡ ሲያንጸጽርባት ፡ እያየች ፤ ሮጣ ፡ ሕይወቷን ፡ ለማዳን ፡ ከመሞከር ፡ ይልቅ ፤ እዚያው ፡ ኹና ፡ ተደፍታ ፡ ዐይኖቿዋ ፡ እንዳያዩ ፡ ወደታች ፡ አቀርቅራ ፤ የት ፡ አለና ፡ ነው ፡ አዳኝ ? ቢኖር ፡ ኖሮ ፡ ለምን ፡ አላየውም ? ይኸው ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ አላይም ፡ እያ ለች ፡ በሐሳቧ ፡ ራሷን ፡ ደልላ ፡ ከዚያው ፡ አንገቷን ፡ ደፍታ ፡ ተቀመጠች ፡ ይባላል። ነገር ፡ ግን ፡ በእውነቱ ፡ ጠጣዋም ፡ ኾነች ፡ ይህኛችዋ ፡ አውሬ ፡ ኹለቱም ፡ ራሳቸውን ፡ እንዲህ ፡ አድርገው ፡ ቢደልሉትም ፤ ወይኑም ፡ የበሰለ ፡ መኾኑ ፤ አዳኙም ፡ ከዚያ ፡ ተገኝቶ ፡ ጠመ ንጃውን ፡ የደገነ ፡ መኾኑ ፡ የማይቀርና ፡ የነርሱ ፡ ክሕደት ፡ ነገሩን ፡ ለውጦ ፡ ሐሰት ፡ ሊያደርገው ፡ አለመቻሉ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ በዚህ ፡ ታሪክ ፡ ውስጥ ፡ ጠጣይቱና ፡ ሰጎኗ ፡ ራሳቸውን ፡ በመደለል ፡ ያደረጉትን ፡ ሙከራ ፡ እንመለከታለን ። ሰውም ፡ ልክ፡እንደዚህ ፡ እንስሳት ፡ ይኸ ንኑ ፡ ዐይነት ፡ ተግባር ፡ በራሱ ፡ ላይ ፡ ሲፈጽም ፡ ይገኛል ። ለዚያውም ፡ ደግሞ ፡ እን

(፩) ሰው ፡ ሊተወው ፡ የማይፈቅደውን ፡ ኅጢአት ፡ ትርጓሜ ፡ በማብዛት ፡ ጽድቅ ፡ ለማስመሰል ፡ ይደ ከማል ፡ ተብሎ ፡ የሚነገረው ፡ ቃል ፡ በእንደዚህ ፡ ዐይነቶቹ ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ደንበኛ ፡ ፍጻሜውን ፡ ያገኛል ። ይኸን ፡ እንጂ ፤ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ መንገድ ፡ እውነትን ፡ ለማጥቁር ፡ የሚደረገው ፡ ሙከራ ፡ ኹሉ ፡ ያለ ፡ ውጤት ፡ የሚቀር ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፤ ራሳቸውን ፡ እንዲህ ፡ እያደረጉ ፡ በማታለል ፡ እውነቱን ፡ ሐሰት ፤ ሐሰቱንም ፡ እው ነት ፡ ለሚሉ ፡ ኹሉ ፤ የኋላ ፡ ኋላ ፡ የሚጠበቃቸውን ፡ የአምላክን ፡ ፍርድ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ወየላቸው ፡ ሲል ያመለክተናል ። (ኢሳ ፡ ም ፡ ፩ ፡ ቀ ፡ ፳)

ዚህ ፡ እንስሳት ፡ ይህንን ፡ ነገር ፡ ፈጽመውት ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ሳይኾን ፤ ከሰዎች ፡ ዘንድ ፡ የሚደረግ ፡ መኾኑን ፡ በምሳሌ ፡ መንገድ ፡ ለመግለጽ ፡ ለማስተማር ፡ ያኸል ፡ የሚነገር ፡ ነው ።

የቀድሞ ፡ አባቶቻችንም ፤ ሰው ፡ ያልኾነውን ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ራሱን ፡ የሚደልል ፡ ከንቱ ፡ ፍጡር ፡ መኾኑን ፡ ተመልክተው ፡ « እርኩምን ፡ ሊበሉ ፤ ጅግራ ፡ ነው ፡ አሉ » ፡ ብለው ፡ ይተርኩት ፡ የነበረ ፡ ቃልም ፡ ይገኛል ።

ስለዚህ ፡ ሰው ፡ ራሱን ፡ በራሱ ፡ እንደ ፡ ሕፃን ፡ ልጅ ፡ በመደለል ፡ በሐሳቡ ፡ የተመኘውን ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ሲፈጽም ፡ መታየቱ ፡ የቁየ ፡ እንጂ ፤ አዲስ ፡ አይደለም ።

እንግዲህ ፡ አሁን ፡ ወደፊተኛው ፡ ሐሳባችን ፡ እንመለስና ፡ በመጠጠፍው ፤ በዘማዊውና ፡ በሌባው ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ተነገረው ፡ ምሳሌ ፤ ኹሉም ፡ በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ አኳኋን ፡ ለግጠኦቹ ፡ መሸፈኛ ፡ ያበጅለታል ። ነገር ፡ ግን ፡ ልማዱ ፡ እየጠነከረና ፡ ከትንሽ ፡ ወደ ፡ ትልቅ ፡ እያለ ፡ ሲሄድ ፡ ደግሞም ፡ በምንም ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ሊለይ ፡ እንደማይቻለው ፡ ሲታወቀውና ፡ ባንድ ፡ ፊት ፡ ቀሳውስቱ ፡ ይህን ፡ አድርግ ፡ ይህን ፡ አታድርግ ፡ እያሉ ፡ ሲያስተምሩ ፡ መስማቱ ፡ ሲታክተው ፤ ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ሕሊናውም ፡ አብሮ ፡ ከእነሱ ፡ ጋራ ፡ ተደርቦ ፡ ሲወቅሰው ፡ ይመለከትና ፡ ወዲያው ፡ ከእንደዚህ ፡ ዐይነቱ ፡ ነገር ፡ ነጻ ፡ የሚወጣበትን ፡ መንገድ ፡ ለማግኘት ፡ ይጣጣራል ።

በመጨረሻም ፡ ራሱ ፡ ራሱን ፡ እንዲህ ፡ ማለት ፡ ይጀምራል ። እንዲያው ፡ እኮ ፡ ነው ፡ ነገሩ ፡ ኹሉ ፡ እንደኾነ ፡ የመጣው ፡ ከልማድ ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ በተፈጥሮ ፡ እውነትና ፡ ሐሰት ፤ ደግሞ ፡ ክፉ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ የለም ። እያንዳንዱን ፡ ሕዝብ ፡ ስንመለከተው ፡ አንዱ ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ የሚያቀርበው ፡ ሐሳብ ፡ ከሌላው ፡ ጋራ ፡ ምንም ፡ ግንኙነት ፡ የለውም ። ኹሉም ፡ የሚፈርደው ፡ እንደ ፡ ተፈጥሮው ፤ እንደ ፡ ልማዱ ፤ እንደ ፡ ሀገሩ ፡ ባህል ፡ ነው ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የዚህኛው ፡ ሕዝብ ፡ ሐሳብ ፡ ከዚያኛው ፡ ይሻላል ፡ ብሎ ፡ ለመናገር ፡ አይቻልም ። የፃይማኖት ፡ አመጣጥ ፡ እንደዚሁ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ማን ፡ ያውቃል ፡ ቀሳውስቱስ ፡ ራሳቸው ፡ የሚያስተምሩትን ፡ ነገር ፡ የት ፡ ይፈጽሙታል ፡ ሲል ፡ አንድ ፡ ቁልል ፡ ሐሳብ ፡ ሲያመጣና ፡ በተለይም ፡ በእነዚህ ፡ በመጨረሻዎቹ ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ እየጨማመረና ፡ እያበረከተ ፡ የሌላቸውንም ፡ ኹሉ ፡ ግጠኦት ፡ ሲዘረዝር ፡ ይገኛል ። ደግሞ ፡ ይህን ፡ በሚልበት ፡ ጊዜ ፡ ለሚመለከተውና ፡ ለሚሰማው ፡ ሰው ፡ በእውነቱ ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ እነርሱን ፡ ለመሞገት ፡ ጥብቅና ፡ የተገዛ ፡ መስሎ ፡ በመሉ ፡ ጎይሉ ፡ ሲናገር ፡ ይታያል ። ወይም ፡ ደግሞ ፡ ይህም ፡ ባይኾን ፡ የእነርሱ ፡ መልካምና ፡ መጥፎ ፡ ኑሮ ፡ ርሱን ፡ እንደሚያጸድቀውና ፡ እንደሚያስኩንነው ፡ ዐይነት ፡ ኹሉ ፡ የሚሰማው ፡ መስሎ ፡ ይታያል ። እንደዚሁም ፡ እነርሱን ፡ ብዙ ፡ ከወቅሰ ፡ በኋላ ፤ ንግግሩን ፡ ዘወር ፡ አድርጎ ፤ ደግሞ ፡ ለዚሁስ ፡ እግዚአብሔር ፡ በርግጥ ፡ እንዳለ ፡ ምን ፡ ማስረጃ ፡ ይገኛልታል ፡ ይልቁንም ፡ ዛሬ ፡ ብዙዎች ፡ ሳይንቲስቶች ፡ እግዚአብሔር ፡ እንደሌለና ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ የሚደረገው ፡ በልማድ ፡ መኾኑ

ኑን ፡ እስረድተዋል ። አሁንስ ፡ ቢኾን ፡ ደግሞ ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ እግዚአብሔር ፡ የምንለው ፡ ነገር ፡ ርግጥ ፡ ከኾነ ፡ እስቲ ፡ የት ፡ አለ ፡ ለምንስ ፡ እናየውም ፡ መንግሥተ ፡ ሰማያት ፤ ከነኔ ፡ እየተባሉ ፡ የሚነገሩትስ ፡ ነገሮች ፡ ይኸው ፡ ለምን ፡ እናያቸውም ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ማስፈራሪያ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ ምን ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ ይገኝበታል ፡ ሄዶስ ፡ ያየው ፡ ማን ፡ ነው ፡ ከሞት ፡ በኋላ ፡ እንደኾነ ፡ በእውነቱ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ። በዚሁ ፡ ዓለም ፡ ተደስቶ ፡ መኖርን ፡ ማወቅ ፡ ብቻ ፡ አለብን ። ግጠኦት ፡ ጽድቅ ፡ መልካም ፡ ሥራ ፡ ክፉ ፡ ሥራ ፡ የሚባለውን ፡ ኹሉ ፡ ለሚያምኑበት ፡ ለባልቴቶችና ፡ ለሕፃናት ፡ ልንተወው ፡ ያስፈልጋል ። ይህም ፡ ኹሉ ፡ ዛሬ ፡ የተረጋገጠና ፡ ሳይንቲስቶችም ፡ በሐሳብ ፡ ያጸደቁት ፡ ቃል ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ሃይማኖትን ፡ ከሚደግፉት ፡ ሊቃውንት ፡ አንድ ፡ ስንኳ ፡ ሳይጠቅስ ፡ ይኸንኑ ፡ የሚጠላውን ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ ከሚነቅፉት ፡ ብቻ ፡ አንድ ፡ አገር ፡ የኾነ ፡ ስም ፡ (፩) በመጥቀስ ፡ እንዲህ ፡ አድርጎ ፡ እውነቱን ፡ ሐሰት ፡ ለማድረግ ፡ የቻለ ፡ እየመሰለው ፡ ራሱን ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ ሲያታልለው ፡ እናገኛለን ። ይኸው ፡ እንጂ ፤ በዚህ ፡ እውነት ፡ የምትገዛው ፡ ነገር ፡ የላትም ። እውነት ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ያው ፡ እውነት ፡ ናት ። ራሳችንንም ፡ አታለልን ፡ እንጂ ፤ እውነትን ፡ የሚያጸድቁትና ፡ የሚጠቀሙባት ፡ እውነተኛች ፡ ሰዎች ፡ አይታጡም ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ ግን ፡ ጌታ ፡ እጅሁ ዶኞች ፡ «ጥበብም ፡ ከልጆቻዎ ፡ ትጸድቃለች» ፡ (ማቴ ፡ ም ፡ ፲፩ ፡ ቀ ፡ ፲፱) ፡ ሲል ፡ የእነርሱን ፡ ደንዳናነት ፡ በመጥቀስ ፡ የእነርሱን ፡ ክሕደትና ፡ ወልጋዳነት ፡ ከምንም ፡ ሳይቈጥረው ፡ ስለ ፡ ራሳቸው ፡ ጉዳት ፡ ብቻ ፡ አዝናላቸው ፡ እንዳለፋቸው ፡ ያለ ፡ ነገር ፡ ነው ።

እውነቱንም ፡ ለመናገር ፡ ይፈቀድልኝና ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሐሳብና ፡ መንፈስ ፡ በብዙ ፡ የሚገኘው ፡ በኛ ፡ በዛሬዎቹ ፡ ወጣቶች ፡ ዘንድ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ዐይነት ፡

(፩) ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተመልክተው ፡ የሃይማኖትን ፡ ባንገር ፡ በመቃወም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳብ ፡ የሚያትቱትን ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ልንጠቅሳቸው ፡ የምንወደው ። ሳይሆን ፡ ምክንያቱ ፡ ምን ፡ ፍቅር ፡ ሃይማኖትን ፡ በመደገፍ ፡ የሚናገሩትን ፡ ሰዎች ፡ ግን ፡ እናነሳቸውም ። የምናጋንነውና ፡ በንግግራችንም ፡ ጭስጥ ፡ ጣልቃ ፡ የምናገባቸው ፡ የመጀመሪያዎቹን ፡ ነው ። ይህም ፡ በጣም ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ። እንደ ፡ እውነቱ ፡ ግን ፡ እነዚያኞቹ ፡ (የመጀመሪያዎቹ) ፡ ከነዚህኞቹ ፡ ይልቅ ፡ የሰለጡ ፡ ዐዋቂዎች ፡ ኾነው ፡ በዚህም ፡ ድምፃቸው ፡ ሲሰማ ፡ የሚገባ ፡ ኾኖ ፡ አይደለም ። የዚህ ፡ ርግጠኛው ፡ ምክንያት ፡ ሃላም ፡ የሚወደው ፡ የራሱን ፡ ወገን ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ ነው ። (ዮሐ ፡ ም ፡ ፲፩ ፡ ቀ ፡ ፲፱)

ይኸውም ፡ ዓለማውያን ፡ ስለ ፡ ኾንን ፤ ዘመኑን ፡ መስሎ ፡ ያነኑ ፡ የምንወደውንና ፡ ሥጋችን ፡ የሚመኘውን ፡ ያንኑ ፡ ጠማማውን ፡ ሐሳባችንን ፤ ይኸውም ፡ ከግብረ ፡ ገብ ፡ ውጭ ፡ የኾነውን ፡ ያናፈሩትን ፡ መንገድ ፡ በመደገፍ ፡ እያምጋገሰና ፡ እያጸደቀ ፡ ለእንዲህ ፡ ያለው ፡ ኑሮዎችን ፡ ተቃዋሚ ፡ የኾነውን ፡ የሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ኹሉ ፡ በማቃለል ፡ በያዝነው ፡ መንገድ ፡ የሚያበረታታችን ፡ ነገር ፡ ስለመገኛለን ፡ ነው ። በእውነት ፡ ይህ ፡ ያለንበት ፡ ዘመን ፡ በጣም ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ። የብዙዎቻችንም ፡ መንፈስ ፡ የተባላሽ ፡ በመኾኑ ፤ ጭድ ፡ መጥፎ ፡ ሥራና ፡ ሐሳብ ፡ አዘንብለን ፡ እንገኛለን ። ይኸውም ፡ ጠማማችን ፡ በመኾናችን ፡ ልንሰማው ፤ ልናውራው ፡ የምንወደው ፡ ግራ ፡ የኾነውን ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ የብዙዎቻችን ፡ ንፍስ ፡ መበላሸቷን ፡ ነው ። የተበላሸች ፡ ንፍስ ፡ በምትመኘውና ፡ በምትሠራው ፤ ደግሞ ፡ ልትሰማውና ፡ ልትናገራው ፡ በምትወደው ፡ ነገር ፡ ትታወቃለች ።

ይኸውም ፡ የተበላሸችና ፡ የጠፋች ፡ ንፍስ ፡ ከኾነች ፡ ልትሠራውም ፤ ልትናገራውም ፤ ልትወድቅም ፤ ልትሰማውም ፡ የምትደስትበት ፡ ወራዳና ፡ ጸያፍ ፡ የኾነውን ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ መኾኑን ፡ ታረጋግጣለህ ። እንዲህ ፡ ያለችውንም ፡ ንፍስ ፡ መልካም ፡ ነገር ፡ ነግረላት ፡ እንድትፈጽመው ፡ ብትመክራት ፤ ልትደርገው ፡ እትፈቅድም ፡ ይቀና ፡

ምነትህና ፡ ቅንነትህ ፡ አስገድዶህ ፡ እንኳ ፡ ወደ ፡ እውነተኛው ፡ መንገድ ፡ ልትመልሳቸው ፡ ብታስብ ፡ ከባድ ፡ ነገር ፡ ይኾንብኻል ። ይኸውም ፡ ምንም ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ብታቀርብላቸው ፡ አይሰሙህም ፡ አይቀበሉህምም ፤ ይልቁንም ፡ ሞኝ ፡ አድርገው ፡ ያስቡኻል ። ንጉሡ ፡ ሰሎሞን ፡ በሰነፍ ፡ ጀሮ ፡ አንዳች ፡ አትናገር ፤ የነገርኸን ፡ ጥበብ ፡ ያፈዝብህልና ፡ (ምሳ ፡ ም ፡ ፳፫ ፡ ቀ ፡ ፱) ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ ሳትወድ ፡ ያሳስቡኻል ። ስለዚህ ፡ ምናልባት ፡ ከመካከላቸው ፡ ብታሳምንም ፡ ጥቂቶቹን ፡ ብቻ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ ልትመልሳቸው ፡ የምትችለው ፡ መጀመሪያውንም ፡ ወደ ፡ ክሕደት ፡ ሲገቡ ፡ በልባቸው ፡ ጠማማነትና ፡ እውነትንም ፡ ጠልተው ፡ የሄዱትን ፡ ሳይኾን ፤ ከመጥፎ ፡ ባልንጀርነት ፡ መጥፎ ፡ መጸሕፍትን ፡ በመመልከት ፡ ተሳስተው ፡ የገቡትንና ፡ እውነቱንም ፡ የሚነግራቸውና ፡ የሚመክራቸው ፡ ሰው ፡ ቢያገኙ ፡ ለመመለስ ፡ ቅን ፡ የኾነ ፡ ልብ ፡ ያላቸውን ፡ ብቻ ነው ። ምክንያቱም ፡ ልባችን ፡ አስቀድሞ ፡ ክፉኛ ፡ የጠላውን ፡ ነገር ፡ አእምሮዎችን ፡ እንድንቀበለውና ፡ እንድናምነው ፡ ሊያደርገን ፡ አለመቻሉን ፡ ዕወቅ ። ይኸውም ፡ ልብ ፡ አእምሮን ፡ እንጂ ፤ አእምሮ ፡ ልብን ፡ ለማሳመን ፡ አይችልም ። በተለይም ፡ በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ ባሉት ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ ዋናው ፡ የዕውቀት ፡ መሣሪያችንና ፡ የእግዚአብሔርንም ፡ ቃል ፡ ለመቀበል ፡ የምንችለው ፡ ከአእምሮ ፡ ይልቅ ፡ በልባችን ፡ በኩል ፡ ነው ። (የሐዋ ፡ ም ፡ ፲፮ ፡ ቀ ፡ ፲፬ ፤ ሮሜ ፡ ም ፡ ፲ ፡ ቀ ፡ ፲) ልባችን ፡ ዝግ ፡ ከኾነና ፡ ያንንም ፡ ነገር ፡ ለመቀበል ፡ ከጠመመ ፤ የማስረጃና ፡ የተአምራት ፡ ጋጋታ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ሊሠራ ፡ አይችልም ። እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ በሽታ ፡ የያዘው ፡ ሰው ፡ ማናቸውንም ፡ እውነተኛ ፡ ቃል ፡ ቢሰማና ፡ የተአምር ፡ ሥራዎችን ፡ ቢመለከት ፤ እንደማይሰማና ፡ እንደማያይ ፡ ዐይነት ፡ ይኾናል ። ልቡናችን ፡ ከጨለመ ፤ ማለት ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ለመቀበል ፡ ከጠመመን ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ከፊታችን ፡ ቢደረግ ፡ ልንመለስ ፡ አንችልም ። ልቡ ፡ የተዘጋገበና ፡ የታወረን ፡ ሰው ፤ ማስረጃና ፡ ተአምር ፡ ሊመልሰው ፡ አይችልም ። ለእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሰው ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ቢደረግለት ፡ ሰምቶ ፡ የማይሰማ ፤ ዐይቶም ፡ የማያይ ፡ (ኢሳ ፡ ም ፡ ፮ ፡ ቀ ፡ ፱—፲) ፡ ስለኾነ ፡ ለርሱ ፡ የሚነገረው ፡ ኹሉ ፡ ቃለ ፡ እግዚአብሔር ፡ በድንጋይ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ተዘራ ፡ እኸል ፡ ነው ። ክርስቶስም ፡ እንዲህ ፡ ያሉትን ፡ ሰዎች ፡ ሲያገኝ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ እንደማይመልሳቸው ፡ በመረዳት ፤ ትምህርትም ፡ ኾኑ ፡ ተአምር ፡ ሳያደርግላቸው ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ብቻ ፡ አዝኖ ፡ ያልፋቸው ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ (ማቴ ፡ ም ፡ ፲፫ ፡ ቀ ፡ ፶፭ ፤ ም ፡ ፮ ፡ ቀ ፡ ፭—፮) ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ይነግረናል ።

ስለዚህ ፡ አደገኛው ፡ ነገር ፡ የልብ ፡ መጨለም ፡ እንጂ ፤ የአእምሮ ፡ መጨለም ፡ ምንም ፡ የሚያመጣው ፡ አደጋ ፡ የለውም ። ልባችን ፡ ብሩህ ፡ ኾና ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ለመቀበል ፡ የተዘጋጀች ፡ ከኾነች ፤ ያ ፡ ነገር ፡ ለአእምሮዎችን ፡ ባይመስለውም ፡ እንኳ ፡ ልብ ፡ እንዲቀበለውና ፡ የግዴታም ፡ እንኳ ፡ ቢኾን ፡ እንዲያምነው ፡ ልታደርገው ፡ ትችላለች ።

ስለዚህ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሃይማኖት ፡ ነክ ፡ የኾነ ፡ ነገርን ፡ ኹሉ ፡ እስከ ፡ መቃወም ፡ የሚያደርስን ፡ ሌላ ፡ በቂ ፡ የኾነ ፡ ምክንያት ፡ የሌለን ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፡ በጎ ፡ ፈቃድ ፡ ስለሚ

ጎድለን ፡ ብቻ ፡ ይኸው ፡ ምክንያት ፡ ኾኖ ፡ ከእምነት ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ሲያደርገን ፡ እንደሚገኝ ፡ ብዙዎች ፡ ሊቃውንት ፡ ሐሳብ ፡ ሰጥተውበታል ።

ስለ ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ጉዳይም ፡ በመግለጽ ፡ የዚህ ፡ ነገር ፡ መነሻውና ፡ መመንጫው ፡ ማን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ታላቁ ፡ ፓስካል ፡ የተባለው ፡ የፈረንሳይ ፡ ሊቅ ፡ መልሱን ፡ ሲሰጥ ፤ የዚህ ፡ ዋናውና ፡ ርግጠኛው ፡ ምክንያት ፡ የተፈጥሮ ፡ ድምፅ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ አእምሮ ፡ ሳይኾን ፡ ልብ ፡ መኾን ፡ ይላል ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ የሰው ፡ ልብ ፡ ይህን ፡ ያኸል ፡ ሃይማኖትን ፡ አጠንክራ ፡ ለመጥላትና ፡ ለመቃወም ፡ ከጥምን ፡ ምክንያት ፡ ሊኖራት ፡ ቢችል ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ደግሞ ፡ ቢኖረን ፡ በርግጥ ፡ ምክንያት ፡ እንዳላት ፡ ይኸው ፡ ሊቅ ፡ መልሱን ፡ ሰጥቷል ። የሰጠውም ፡ መልስ ፤ ልብ ፡ አእምሮ ፡ የማይረዳቸውና ፡ ሊያስተውላቸው ፡ የማይቻለው ፡ የተሸሸጉ ፡ ምክንያቶች ፡ አሏት ፡ የሚል ፡ ነው ። ይህም ፡ የሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ልባችን ፡ የምትወደውንም ፡ ለመውደድ ፤ የምትጠላውንም ፡ ለመጥላት ፡ አንድ ፡ የራሷ ፡ መንገድ ፡ እንዳላትና ፡ አእምሮም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የተለመደውን ፡ «ለምን?» የሚለውን ፡ ጥያቄውን ፡ ቢያቀርብ ፡ መልስ ፡ የማያገኝበት ፡ ምክንያቱን ፡ ራሷ ፡ ልብ ፡ ብቻ ፡ የምታውቁት ፡ ኾና ፡ ለብቻዋ ፡ እንዳስፈለጋት ፡ በራሷ ፡ አኳኋን ፡ ለመሥራትም ፡ ለመፍረድም ፡ የተለየ ፡ መንገድ ፡ እንዳላት ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ።

በእውነትም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ተመልክተን ፡ እንደኾነ ፤ እውነቱን ፡ ሐሰት ፡ ሐሰቱንም ፡ እውነት ፡ አድርገን ፡ ለመቀበል ፡ የምንጠቀምበት ፡ ልዩ ፡ ምስጢራዊ ፡ መንገድና ፡ የተሸሸገ ፡ ምክንያት ፡ አለን ። ይህም ፡ ሲኾን ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሰዓት ፡ የአእምሮዎችን ፡ ተቃዋሚ ፡ ድምፅ ፡ በምድረ ፡ በዳ ፡ ውስጥ ፡ እንዳለ ፡ ድምፅ ፡ ኾኖ ፡ ሰሚ ፡ ሳያገኝ ፡ የሚዘለልበትና ፡ እንዲያውም ፡ ራሱም ፡ ተማርኮ ፡ የልብ ፡ መሣሪያ ፡ በመኾን ፡ እሷ ፡ የወደደችውን ፡ የሚደግፍላትና ፡ የጠላቸውንም ፡ የሚቃወምላት ፡ ኾኖ ፡ በሥራ ፡ የሚያገለግልበት ፡ ጊዜ ፡ ሞልቷል ።

ስለዚህም ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ ከፈለግነውና ፡ ከወደድነው ፡ ዘንድ ፡ ተፈላጊ ፡ የሚኾንበትንና ፡ የሚወደድበትን ፡ መገንድና ፡ ማስረጃ ፡ ማግኘት ፡ የማያስችላቸውንና ፡ እንዲሁም ፡ አስቀድመን ፡ የጠላነውን ፡ ነገር ፡ የሚጠላበትንም ፡ ምክንያትና ፡ ዘዴ ፡ ፈልገን ፡ ለማግኘት ፡ የምንችልበት ፡ ሰዓት ፡ ጥቂት ፡ አይደለም ።

ልባችን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እንድን ፡ ነገር ፡ ለመውደድም ፡ ኾነ ፡ ለመጥላት ፡ የአእምሮዎችንን ፡ ድምፅ ፡ የማትሰማበትና ፡ በሥራዋ ፡ ኹሉ ፡ የራሷን ፡ ልዩ ፡ መንገድ ፡ እንጂ ፡ የሎጂክን ፡ መንገድ ፡ የማትከተልበት ፡ ጊዜ ፡ ሞልቷል ። ይህንና ፡ ይህን ፡ በመሳሰለ ፡ ኹኔታም ፡ ልብ ፡ ከአእምሮ ፡ የተለየ ፡ የራሷ ፡ ሎጂክ ፡ እንዳላት ፡ ለማመን ፡ የሚያስገድዱን ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ አሉ ።

ልብ ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ ያላወቀው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ኃይል ፡ ያላት ፡ ነገር ፡ ናት ። ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ እሱዋ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ፈቃድ ፡ የወደደችውን ፡ የሚያስጠላት ፤ የጠላት

ውንም ፡ ያለ ፡ ፈቃድ ፡ በግዴታ ፡ መልሶ ፡ የሚያስወድዳት ፡ ሌላ ፡ ብርቱ ፡ ጎይል ፡ ያለ ፡ አይመስልም ። ስለዚህም ፡ ከበፊቱ ፡ አትክፍ ፡ እንጂ ፤ በአእምሮ ፡ ማስረጃ ፡ ጎይል ፡ ፈቃድን ፡ ማስለወጥ ፡ እንዲያው ፡ ዘበት ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ላይ ፡ የአእምሮ ፡ ጎይል ፡ ምን ፡ ያኽል ፡ ደካማ ፡ እንደነበረ ፡ ምንስ ፡ ያኽል ፡ እንደሚታሰበው ፡ ኹሉ ፡ የሰውን ፡ ፈቃድ ፡ ድል ፡ ለማድረግ ፡ እስከዚህም ፡ ድረስ ፡ ጎይል ፡ እንደሌለው ፡ በብዙ ፡ ነገር ፡ ለመገመት ፡ ተችሏል ። ብዙም ፡ ጊዜ ፡ አንድን ፡ ሐሳብ ፡ ለማጽደቅም ፡ ኾነ ፡ ለመቃወም ፤ የመፈለግና ፡ ያለመፈለግ ፡ ጉዳይ ፡ ብቻ ፡ የሚኾንበትና ፡ ነገሩንም ፡ ለማጽደቅ ፡ ወይም ፡ ለመቃወም ፡ ማስረጃ ፡ ሳይኖረን ፤ ምክንያትም ፡ ሳንሰጥበት ፡ እንዲሁ ፡ ስላሰናን ፡ ብቻ ፡ የምንወደውና ፡ የምንቀበለው ፤ ስላላሰናንም ፡ የምንቃወመው ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ ሞልቷል ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ የጽኑውን ፡ ክፍለ ፡ ዘመን ፡ ሊቃውንት ፡ አይንስታይንንና ፡ ኤዲንግተንን ፡ ለምሳሌ ፡ ያኽል ፤ አድርገን ፡ እንጠቅሳቸዋለን ።

ስለነዚህም ፡ ኹለት ፡ ሰዎች ፡ የደረሰን ፡ አንድ ፡ የአፍ ፡ ታሪክ ፡ አለ ፤ እሱም፡እንደሚከተለው ፡ ነው ። ኹለቱም ፡ ብዙ ፡ ነገሮችን ፡ በመመርመር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሳይንስ ፡ ነክ ፡ የኾኑ ፡ ዕውቀቶችን ፡ ያስገኙ ፡ ሲኾኑና ፡ እያንዳንዳቸውም ፡ ያገኙዋቸው ፡ ዕውቀቶች ፡ ለቀሩት ፡ ሊቃውንት ፡ አጥጋቢ ፡ ኾነው፡ሳለ ፤ ግን ፡ ኹለቱ ፡ ያንደኛውን ፡ ሐሳብ ፡ አንደኛው ፡ ለማጽደቅ ፡ ወይም ፡ ለመደገፍ ፡ በኹለቱም ፡ በኩል ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ ችግርና ፡ ቅሬታ ፡ ይታይባቸው ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ይኸውም ፡ የተጣሉበት ፡ ነገር ፡ ኖሮ ፡ ከቂምና ፡ ከጥላቻ ፡ የተነሣ ፡ አልነበረም ፤ እንዲሁ ፡ ከተፈጥሮና ፡ ካስተያየት ፡ ልዩነት ፡ የመጣ ፡ ነበር ። ያንንም ፡ ስሜት ፡ በየበኩላቸው ፡ የሚያቀርቡት ፡ ሐሳብ ፤ ያንደኛው ፡ ለሌላው ፡ አይጥመውም ፡ ነበር ። ምክንያቱን ፡ ግን ፡ እነርሱው ፡ ራሳቸውም ፡ የማያውቁትና ፡ ስሕተቱንም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ነው ፡ ብለው ፡ በመጥቀስ ፡ የሚያስረዱበት ፡ አንድም ፡ በቂ ፡ የኾነ ፡ ምክንያትና ፡ ማስረጃ ፡ የላቸውም ፡ ነበር ፡ ይባላል ።

በዚህም ፡ አኳኋን ፡ አይንስታይን ፡ ስለ ፡ ኤዲንግተን ፡ ሐሳብ ፡ ወይም ፡ ቲዎሪ ፡ ሲገልጽ ፤ የዚህ ፡ ሰው ፡ አስተያየት ፡ ምንም ፡ አይጥመኝም ፡ ሲል ፡ ምክንያቱን ፡ ሳይሰጥ ፡ እንዲሁ ፡ ብቻ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ቃል ፡ ተናግሯል ። ይህኛው ፡ ኹለተኛውም ፡ ደግሞ ፡ በበኩሉ ፡ ስለዚያኛው ፡ ሲናገር ፤ የዚህ ፡ ሰው ፡ ሐሳብ ፡ ስሜት ፡ የማይሰጠኝ ፡ ከቶ ፡ ምን ፡ ምክንያት ፡ ይኾን ፤ ሲል ፡ ገልጿል ፡ ይባላል ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ኹኔታ ፡ እኒህ ፡ ኹለት ፡ ሰዎች ፡ ባቀረቡዋቸው ፡ የሳይንስ፡ሐሳቦቻቸው ፡ ውስጥ ፡ የተሳሳቱበት ፡ ስፍራ ፡ ስላለ ፡ ሳይኾን ፡ ኹለቱም ፡ ተፈጥሮዊቸውና ፡ ጠባያቸው ፡ ብቻ ፡ ጥቂት ፡ ለየራሱ ፡ በመኾኑ ፤ በሐሳብ ፡ ሳይጣጣሙ ፡ እንደ ፡ ቀሩ ፡ እንመለከታለን ።

ስለዚህ ፡ እያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ እውነትን ፡ የሚረዳው ፡ እንደየግል ፡ አስተያየቱና ፡ እንደያስተዳደጉ ፤ እንደየባሕርዩና ፡ እንደየስሜቱ ፤ እንደየፍላጎቱና ፡ እንደየዝንባሌውም ፡ ጭምር ፡ መኾኑንና ፡ እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ ሳይኖሩበት ፡ አንድን ፡ ነገር ፡ በዚያው ፡

በራሱ ፡ መልክ ፡ አድርጎ ፡ እንደ ፡ ፎቶግራፍ ፡ እንሺ ፡ ለመቀበልና ፡ ያንኑ ፡ የነገሩን ፡ መልክ ፡ ብቻ ፡ እንሥቶ ፡ ለመስጠት ፡ የማይቻል ፡ መኾኑን ፡ የሚያስረዳንና ፡ በዚህም ፡ የሰውን ፡ ዕውቀት ፡ ደካማነትና ፡ ጉድለትን ፡ የሚያሳይ ፡ ነገር ፡ ነው ።

እንግዲህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ነገሩን ፡ ስንመለከት ፡ እንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ አንድን ፡ ሐሳብ ፡ ለመቀበል ፡ የአእምሮ ፡ አስገዳጅነት ፡ ቀርቶ ፡ የመፍቀድና ፡ ያለ ፡ መፍቀድ ፤ የመጣምና ፡ ያለ ፡ መጣም ፤ ባጭሩም ፡ የስሜት ፡ ጉዳይ ፡ ብቻ ፡ መኾኑን ፡ እንመለከታለን ። ለዚህም ፡ የኹለቱን ፡ ሰዎች ፡ ምሳሌ ፡ ማሰብ ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ በመላ ፡ የሳይንስ ፡ ዕውቀቶቻችን ፡ ኹሉ ፡ ሳይቀሩ ፡ ይኸው ፡ የተጠቀሰው ፡ መልክ ፡ እንዳላቸውና ፡ የምንቀበላቸውም ፡ ልባችንም ፡ ልትቀበላቸው ፡ ስለ ፡ ወደደችና ፡ ስሜታችንም ፡ የፈቀዳቸው ፡ ነገሮች ፡ በመኾናቸውም ፡ ጭምር ፡ እንጂ ፤ በአእምሮ ፡ ጎይል ፡ ብቻ ፡ የቆመ ፡ አለመኾናቸውን ፡ በማመልከት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የጠቀስነው ፡ ፓስካል ፡ የተባለው ፡ ሊቅ ፡ ይኸንኑ ፡ አስደናቂ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ በመደገፍ ፡ ከዚህ ፡ የሚከተሉትን ፡ ዐይነት ፡ ሌሎች ፡ ቃላትም ፡ ጠቅሷል ። የሚለውም ፡ እንዲህ ፡ ነው ። የጂኦሜትሪ ፡ ዕውቀት ፡ እንኳ ፡ ሳይቀር ፡ በሐሳብ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በልብም ፡ ጭምር ፡ የሚሠራ ፡ ነገር ፡ ነው ። እሱዋ ፡ የምትቃወመውና ፡ የማታጸድቀው ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ ግን ፡ እውነተኛነቱ ፡ ሊጸና ፡ ባልተቻለ ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ከልብም ፡ በኩል ፡ (ዘንድ) ፡ ተደጋፊ ፡ በመኾኑ ፡ ብቻ ፡ ጎይልና ፡ መሠረት ፡ ሊያገኝ ፡ ችሏል ። ሌብም ፡ ይህን ፡ የዕውቀት ፡ ክፍል ፡ እስካሁን ፡ የምትቃወምበት ፡ ምክንያት ፡ ስላላገኘችበት ፡ ተስማምተው ፡ ይኖራሉ ። ይኸውም ፡ ምን፡ጊዜም ፡ በግል ፡ ጉዳዩዋ ፡ ጣልቃ ፡ ገብቶ ፡ ያስቸገራት ፡ ጊዜ ፡ የለውም ። ሃይማኖት ፡ ግን ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ በኑሮዋና ፡ በግል ፡ ጉዳዩዋ ፡ ኹሉ ፡ ጣልቃ ፡ እየገባ ፡ የራሷን ፡ መንገድና ፡ ዝንባሌ ፡ እየተወች ፡ እሱ ፡ በሚላት ፡ መንገድ ፡ እንድትመራለት ፡ ስለሚያስቸግራት ፤ ፍላጎቷንና ፡ መንገዷንም ፡ ኹሉ ፡ ስለሚቃወምባት ፡ አጥብቃ ፡ ትጠላዋለች ። ባላትም ፡ መሣሪያ ፡ ኹሉ ፡ ስትጋፋውና ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የሐሳብ ፡ መንገድም ፡ ራሷን ፡ በራሷ ፡ እየደለለች ፡ ነገሩንም ፡ እያከፋች ፡ በውስጡ ፡ ምንም ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ እንደሌለበትና ፡ እንዲያው ፡ ባጭሩም ፡ ሰው ፡ ሠራሽ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡ እጅግ ፡ ስትደክምበት ፡ ትገኛለች ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ የሚገርመው ፡ ጎይሏንና የእልጎነቷን ፡ ወሰን ፡ መመልከት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ድካሟ ፡ ኹሉ ፡ በከንቱ ፡ ሳይቀር ፡ ሐሳቧን ፡ ኹሉ ፡ ከግብ ፡ ስታደርስና ፡ ነገሩንም ፡ እንደ ፡ ምኞቷ ፡ ስታጠማዘዘው ፡ መመልከት ፡ ለታሪክ ፡ ነው ። ሲል ፡ ስሙ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሊቅ ፡ ሐሳቡን ፡ ይገልጻል ። በእውነትም ፡ ይህ ፡ ሰው ፡ እንዳለው ፡ ኹሉ ፡ መልካም ፡ ፈቃድ ፡ በጉደለበት ፡ ቦታ ፡ ኹሉ ፡ ማስተዋልም ፡ ያስቸግራል ።

እንግዲህ ፡ ተመልከቱ ፤ ልብ ፡ እስከዚህ ፡ ድረስ ፡ ጠንካራ ፡ ጎይል ፡ ያላት ፡ ነገር ፡ መኾኗ ፡ ነው ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ እንደየፍላጎታችንና ፡ እንደየምኞታችን ፡ እውነትም ፡ ሐሰትም ፡ ኾኖ ፡ እንዲታየንና ፡ በዚህም ፡ ልባችን ፡ የፈቀደችውን ፡ መንገድ ፡ ልትከተል ፡ እንደምትችል ፡ እንመለከታለን ። ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ ሐሳ

ብም ፡ የሚጠቅስ ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ «እግዚአብሔር ፡ በልባቸው ፡ ርቱ ሰት ፡ አሳልፎ ፡ ሰጣቸው» (ሮሜ ፡ ም ፡ ፪ ፡ ቀ ፡ ፳፬ ፡) የሚል ፡ ቃል ፡ እናገኛለን ። ይህም ፡ ማለት ፡ መንፈሳችን ፡ ጠማማ ፡ እንደኾነ ፡ እውነት ፡ የነበረውን ፡ ሐሰት ፡ ፤ ሐሰት ፡ የነበረውንም ፡ እውነት ፡ አድርገን ፡ ለማመን ፡ የሚያስችለን ፡ ኃይልና ፡ ደስ ፡ በሚለንም ፡ መንገድ ፡ የሚያበረታታን ፡ መንፈስ ፡ እንዳለን ፡ የሚያመለክት ፡ ቃል ፡ ነው ። ባጭሩም ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ እንኳ ፡ ቢኾን ፡ ያለን ፡ እምነትና ፡ ክሕደት ፡ እንደ ፡ መንፈሳችን ፡ ዐይነት ፡ የሚሳካ ፡ መኾኑን ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ። ስለዚህም ፡ እንደምንመለከተው ፡ ኹሉ ፤ ፈጣሪ ፡ አለ ፡ ለሚለውም ፡ ሰው ፡ እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ የለም ፡ ለሚለውም ፤ ኹሉም ፡ ሐሳባቸውን ፡ እውነት ፡ የሚያደርጉበትን ፡ መንገድና ፡ ዘዴ ፤ ይኸውም ፡ ኹሉም ፡ ክሕደታቸውንና ፡ እምነታቸውን ፡ ለየራሳቸው ፡ የሚያጸድቁበትን ፡ ሐሳብ ፡ ፍጥረት ፡ የምታሳያቸው ፡ ኾኖ ፡ ትገኛለች ። ይኸውም ፡ የፈጣሪን ፡ መኖር ፡ ለማረጋገጥ ፡ እንዲሁ ፡ የመራቸው ፡ ፍጥረት ፡ እቧው ፡ ራሷ ፡ መልሳ ፡ ሌላውን ፡ ልታስክደው ፡ ትችላለች ፡ ማለት ፡ ነው ። አንደኛው ፡ ወደ ፡ እምነት ፡ የተመራበትን ፡ ሌላው ፡ ወደ ፡ ክሕደት ፡ ሊመራበት ፡ ይችላል ። ስለዚህም ፡ ላንዱ ፡ መዳኛ ፡ የኾነው ፡ ለሌላው ፡ መጥፊያና ፡ መስናክል ፡ ሊኾነው ፡ ይችላል ። ይህንንም ፡ ታላቁ ፡ ሐዋርያ ፡ ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ ስለ ፡ ክርስቶስ ፡ ሞት ፡ በመጥቀስ ፡ በዚህም ፡ የሰዎችን ፡ መከፋፈልና ፡ ገሚሶቹ ፡ ሲጠቀሙበትና ፡ ሲደኑበት ፡ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ እንደሚሰናከሉበትና ፡ እንደሚጠፋበት ፡ ከዚህ ፡ በሚከተለው ፡ ዐይነት ፡ ቃል ፡ ጠቅሶታል ። «የመስቀሉ ፡ ቃል ፤ ለሚጠፋት ፡ ሞኝነት ፤ ለእኛ ፡ ለምንድን ፡ ግን ፡ የእግዚአብሔር ፡ ኃይል ፡ ነውና . . . ። መቼም ፡ አይሁድ ፡ ምልክትን ፡ ይጠይቃሉ ፡ የግሪክ ፡ ሰዎችም ፡ ጥበብን ፡ ይሻሉ ፤ እኛ ፡ ግን ፡ የተሰቀለውን ፡ ክርስቶስን ፡ እንሰብካለን ፤ ይህም ፡ ለአይሁድ ፡ ማሰናከያ ፡ ለአሕዛብም ፡ ሞኝነት ፡ ነው ፤ ለተጠሩት ፡ ግን ፡ አይሁድም ፡ ኾኑ ፡ የግሪክ ፡ ሰዎች ፡ የእግዚአብሔር ፡ ኃይልና ፡ የእግዚአብሔር ፡ ጥበብ ፡ ነው» (፳ ፡ ቆ ፡ ም ፡ ፪ ፡ ቀ ፡ ፲፰—፳፬) ። ይህም ፡ የሚኾነው ፡ ባጭሩ ፡ እንደ ፡ ባለቤቱ ፡ መንፈስና ፡ ለጥፋት ፡ ወይም ፡ ለድኅነት ፡ እንዳለው ፡ የዕድል ፡ ዐይነት ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ማናቸውም ፡ ፍርድ ፡ እንደ ፡ ባለቤቱ ፡ መንፈስ ፡ ስለኾነ ፤ መልካም ፡ መንፈስ ፡ ያለው ፡ መልካም ፡ ይፈርዳል ፤ መጥፎ ፡ መንፈስም ፡ ያለው ፡ መጥፎ ፡ አድርጎ ፡ ይፈርዳል ። ለኹሉም ፡ ሚዛኑ ፡ ሰውነው ። እኛ ፡ ግን ፡ በክርስቶስ ፡ አዲስ ፡ ፍጥረት ፡ የኾንነውና ፡ አዲስ ፡ ልደትን ፡ ያገኘነው ፤ ፍጥረት ፡ ለእምነት ፡ እንጂ ፡ ለክሕደት ፤ ለድኅነት ፡ እንጂ ፡ ለመሰናክል ፡ ምክንያት ፡ እንደማትኾን ፡ ርግጠኞች ፡ ከመኾናችንም ፡ በላይ ፡ እንዲያውም ፡ ይልቁንም ፡ በሕሊናችን ፡ በኩል ፡ በተፈጥሮ ፡ የሚሰማንን ፡ የፈጣሪን ፡ ሐሳብ ፡ መሠረት ፡ ትሰጠዋለች ፡ ብለን ፡ እናምናለን ።

ካዲሱ ፡ ዘመን ፡ ሊቃውንትም ፡ እንዲሁ ፡ ፊህት ፡ የተባለው ፡ ጀርመናዊ ፡ ፈላስፋም ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ሐሳብ ፡ በመደገፍ ፡ የገለጸውን ፡ አስተያየት ፡ ልናልፈው ፡ የማይገባ ፡ መስሎ ፡ ይታያል ። የሰጠውም ፡ አስተያየት ፡ እንዲህ ፡ የሚል ፡

ነው ። ግማሽ ፡ በግማሽ ፡ ሐሳቦቻችንና ፡ ፍልስፍናዎቻችን ፡ ከልባችን ፡ የሚመነጨና ፡ በጠባያችንና ፡ በመንፈሳችንም ፡ ዐይነት ፡ መጠን ፡ የሚሳኩ ፡ እንጂ ፡ ኹል ፡ ጊዜም ፡ ከአእምሮ ፡ ብቻ ፡ የሚመነጩ ፡ አይደሉም ፡ ሲል ፡ ጠቅሶታል ። ንግግሩንም ፡ በማራዘም ፡ እምነቶቻችንና ፡ ፍልስፍናዎቻችን ፡ የሚሳኩት ፡ በዚህ ፡ ኹኔታ ፡ ከኾነ ፤ ወደ ፡ ፊት ፡ ባኹኖቹ ፡ ፍልስፍናዎቻችንና ፡ እምነቶቻችን ፡ ምትክ ፡ ሌሎች ፡ የተሻሉ ፡ ሐሳቦች ፡ ወይም ፡ እምነቶች ፡ እንዲኖሩን ፡ የተፈለገ ፡ እንደኾነ ፤ ምንጭቸው ፡ የኾነው ፡ ይኸው ፡ የጠባያችን ፡ ዐይነትና ፡ የልባችን ፡ ጠማማ ፡ ፍላጎት ፡ እንዲቀና ፡ ያስፈልጋል ። የውስጡ ፡ እኔነታችንም ፡ ካልታረመ ፡ የውጪው ፡ ኹኔታችን ፡ ሊታረም ፡ አይችልም ፤ ሲል ፡ አስተያየቱን ፡ በማብራራት ፡ ይገልጽልናል ።

ይህም ፡ እውነት ፡ መኾኑ ፡ ይረጋገጥ ፡ ዘንድ ፤ ምን ፡ ጊዜም ፡ ከፍተኛ ፡ ሐሳብ ፡ ያው ፡ ከፍተኛ ፡ መንፈስ ፡ እንጂ ፡ ዝቅተኛ ፡ መንፈስ ፡ ባላቸው ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ ሲደገፍና ፡ ሲጸድቅ ፡ አይታይም ። እንዲሁም ፡ ዝቅተኛ ፡ ሐሳብም ፡ በዚያው ፡ በዝቅተኛ ፡ መንፈስና ፡ በትንሽ ፡ የሞራል ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ ባሉት ፡ እንጂ ፡ በከፍተኛ ፡ የመንፈስ ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ ባሉት ፡ ወገኖች ፡ ዘንድ ፡ ሲደገፍ ፡ አይገኝም ።

ለምሳሌ ፤ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ ወስደን ፡ ስንመለከት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ የጥርጣሬና ፡ የክሕደት ፡ ቃል ፡ የሚያሰሙት ፤ እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ በየትናንሹ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ከእምነት ፡ ወደ ፡ ክሕደት ፡ ለማምራት ፡ የሚቀናቸው ፡ ሰዎች ፡ አስተውለን ፡ ብንመለከታቸው ፡ አብዛኞቻቸው ፡ በመንፈስና ፡ በሞራል ፡ ደረጃ ፡ ዝቅ ፡ ያሉ ፡ ሰዎች ፡ ኾነው ፡ እናገኛቸዋለን ። ስለዚህም ፡ ሞራሉ ፡ የወደቀና ፡ መንፈሱ ፡ የሞተበት ፡ መኾኑን ፡ ያረጋግጣቸውትን ፡ ሰው ፡ አስተውላችሁ ፡ ብትከታተሉት ፡ ሐሳቡና ፡ አስተያየቱም ፡ ኹሉ ፡ የወደቀ ፡ መኾኑን ፡ ታገኙታላችሁ ። ከእንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡ ሰው ፡ ብዙ ፡ ተስፋ ፡ አይኑራችሁ ።

ስለዚህም ፡ የሞራል ፡ ውድቀትና ፡ የመንፈስ ፡ ትንሽነት ፡ የሐሳብንና ፡ የእምነትንም ፡ ውድቀትና ፡ ደካማነት ፡ ሊያስከትል ፡ የሚችል ፡ መኾኑን ፡ መዘንጋት ፡ አያስፈልገንም ። ይህም ፡ ይረጋገጥ ፡ ዘንድ ፤ ሃይማኖትን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ሲያቃልሉና ፡ የክሕደት ፡ ወሬም ፡ ሲያወሩ ፡ ደስ ፡ የሚላቸው ፡ ግብራቸው ፡ ከተሰላሸና ፡ አጉል ፡ ወጣትነትም ፡ ከሚሰማቸው ፡ ሰዎች ፡ ወገን ፡ መኾኑን ፡ ለመመልከት ፡ ይቻላል ። ግብራቸው ፡ የቀናና ፡ አጉል ፡ የወጣትነትና ፡ የሕፃንነት ፡ መንፈስ ፡ የሌላቸው ፡ አስተዋይነት ፡ ገንዘብና ፡ ሀብት ፡ ኾኖ ፡ የተሰጣቸው ፡ ሰዎች ፡ የኾኑ ፡ እንደኾነ ፡ ግን ፤ ካንደበታቸው ፡ ክሕደትና ፡ ደካማ ፡ ሐሳብ ፡ ሊገኝባቸው ፡ እንደማይቻል ፡ አስቀድመን ፡ ልንፈርድና ፡ ኹሉም ፡ እንኳ ፡ ባይኾኑ ፡ አብዛኞቹ ፡ ይኸው ፡ ኾነው ፡ እንደሚገኙ ፡ በዚህ ፡ ርግጠኞች ፡ ልንኾንና ፡ በመቶ ፡ ዘጠናና ፡ ዘጠና ፡ ዐምስት ፡ ከእውነት ፡ ውስጥ ፡ ለመገኘታችን ፡ እሙን ፡ ነው ።

እንዲሁም ፡ ሌቱምቤርግ ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡ ሌላም ፡ ሊቅ፡የልብን ፡ ቀደምትነትና ፡ ብልጫነት ፡ ሲጠቅስ ፤ እኛምሮ ፡ ያለ ፡ ልብ ፡ ብቻውን ፡ ኾኖ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ እንደ ፡ ደረሰ ፡ ለመናገር ፡ ያስቸግራል ። መጀመሪያ ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ የደረሰችበት ፡ ልብ ፡ እንደ ፡ ኾነች ፤ ይህን ፡ ርግጠኛ ፡ አድርጎ ፡ ማመን ፡ ያስፈልጋል ። ሌላም ፡ መጀ

መሪያ፡ እንደ፡ ደረሰችበትና፡ ይህን፡ ሐሳብ፡ እንዳገኘችው፤ ወዲያው፡ አእምሮም፡ ተከትሎ፡ ሊመረምረው፡ ተነሣ፤ ይላል ። ስለዚህ፡ ከአእምሮ፡ ይልቅ፡ በእውነቱ፡ ልብ፡ የበለጠ፡ ጎይል፡ አላት ። አእምሮንም፡ ልታሸንፍ፡ ትችላለች ።

ፓስካል፡ ብለን፡ የጠቀስነው፡ ሊቅ፤ ከሌላም፡ ስፍራ፡ ላይ፡ ሲናገር፡ የእግዚአብሔር፡ እምነት፡ ከአእምሮ፡ ወደ፡ ልብ፡ መኾኑ፡ ቀርቶ፤ መጀመሪያ፡ ከልብ፡ ጋላም፡ ወደ፡ አእምሮ፡ እንዲዘልቅ፡ በዚህ፡ ቅዱስ፡ ፈቃዱ፡ ኾኖዋል ። የሰውን፡ ነገር፡ የኾነ፡ ጊዜ፡ እንድንወደውና፡ እንድናፈቅረው፡ ሲፈለግ፤ መጀመሪያ፡ ልናውቀው፡ ያስፈልጋል ። ነገር፡ ግን፡ የእግዚአብሔርን፡ ነገር፡ የኾነ፡ እንደ፡ ኾን፤ ልናውቀውና፡ ልንረዳው፡ ስንፈልግ፡ መጀመሪያ፡ ልንወደውና፡ ልንፈቅደው፡ ያስፈልጋል፡ ሲል፤ ለዚህ፡ ዓለም፡ ሲኾን፡ ዕውቀት፡ እንደሚቀድም፤ ስለ፡ ሃይማኖት፡ ጉዳይ፡ ግን፡ ፈቃድ፡ ሊቀድም፡ እንደሚያስፈልግ፡ ገልጿል ። ይህም፡ ማለት፤ አስቀድመን፡ ልቡናችንን፡ ዝግጁና፡ ፈቃደኛ፡ አድርገን፡ ከፍተን፡ ካልጠበቅነው፡ በቀር፤ መጀመሪያ፡ ከመረመርነው፡ በኋላ፡ ብቻ፡ ነው፡ የምንቀበለው፡ በማለት፡ በጥላቻ፡ መንፈስ፡ ተደግጧን፡ ከቁየነው፤ ምን፡ ጊዜም፡ ልንደርስበትና፡ ልንረዳው፡ እንደማይቻል፡ የሚያስገነዝብ፡ ቃል፡ ነው ።

ስለዚህ፡ «ሰው፡ ሊተወው፡ የማይፈቅደውን፡ ጎጠኦት፡ ጽድቅ፡ ለማስመሰል፡ ይደክማል» ። በተባለው፡ ቃል፡ መንገድ፡ ተገኝቶ፡ ያንን፡ ሥራውን፡ የሚነቅፍበትንና፡ ነገሩን፡ እንዲለውጥ፡ የሚጐተጐተውን፡ የእግዚአብሔርን፡ ቃል፡ ወይም፡ የሰውን፡ ምክር፡ የጠላ፡ ሰው፤ ምንም፡ ድኅነት፡ የለውም ። እንዲህ፡ ላለው፡ ሰው፡ ከማዘን፡ በቀር፡ ሌላ፡ ምንም፡ ዐይነት፡ ርዳታ፡ ሊደረግለት፡ አይችልም ። ስለዚህ፡ በእውነቱ፡ እንደ፡ ልብ፡ መታወርና፡ መጨለም፡ ወይም፡ መጥመም፡ ምንም፡ የከፋ፡ ነገር፡ የለም ።

ጌታም፡ በአንቀጽ፡ ብፁዓን፡ ላይ፡ እንደ፡ ገለጸው፤ የእግዚአብሔርን፡ መንግሥት፡ የሚወርሱና፡ የእግዚአብሔር፡ ክብር፡ የሚገለጽላቸው፡ ልቡናቸው፡ ትሔትና፡ ቅን፡ የኾኑት፡ ሰዎች፡ ብቻ፡ መኾናቸውን፡ ተናግሯል ። አሁንም፡ መልሱ፡ ርሱን፡ ራሱን፡ እግዚአብሔርንም፡ እንኳ፡ ቢኾን፡ ልቡናቸው፡ ንጹሕ፡ የኾነ፡ ሰዎች፡ መቼም፡ ቢኾን፡ ሊያዩት፡ እንደሚችሉ፡ ተናግሯል ። (ማቴ ፡ ም ፡ ፭ ፡ ቀ ፡ ፳ ።)

ሺለር፡ የተባለ፡ አንድ፡ ትልቅ፡ የጀርመን ፡ ሊቅም ፡ ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ሐሳቡን ፡ ሲሰጥ ፤ እግዚአብሔርን ፡ እንደሚናገር ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ « ጎጠኦት ፡ በወረሳቸው ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ አምላክነቱ ፡ ተደብቆ ፡ ይቀራል ። » ሲል ፡ በእግዚአብሔር ፡ ስም ፡ አድርጎ ፡ ገልጾታል ። ይህንንም ፡ ያለበት ፡ ምክንያት ፤ እግዚአብሔርን ፡ ጎጠኦትና ፡ የልብ ፡ መጨለም ፡ ያላደነዘዘው ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ ሊያገኘውና ፡ ሊረዳው ፡ ሲችል ፤ የዚህ ፡ በሽታ ፡ ያለው ፡ ግን ፡ ሊያየውና ፡ ሊረዳው ፡ አይችልም ፡ ሲል ፡ ነው ።

እንደዚሁም ፡ በቅርብ ፡ ዘመን ፡ የተነሣ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ የከዋክብት ፡ ምርመራ ፡ ሊቅ ፤ ጌታ ፡ በማቴዎስ ፡ ወንጌል ፡ ም ፡ ፲፰ ፡ ቀ ፡ ፫ ፡ የተናገረውን ፡ ንግግር ፡ ቃል ፡

በቃል ፡ ወስዶ ፡ ባንድ ፡ በጸፈው ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ካልተመለሳችሁ ፡ እንደ ፡ ሕጻናትም ፡ ካልኾናችሁ ፡ ወደ ፡ መንግሥተ ፡ ሰማያት ፡ አትገቡም ፡ የሚለውን ፡ ዐረፍተ ፡ ነገር ፡ ጽኑል ። ይህም ፡ ሰው ፡ ይህን፡የወንጌል ፡ ቃል ፡ አምጥቶ ፡ የተናገረበት ፡ ዋናው ፡ ሐሳቡ ፤ የማናቸውም ፡ ነገር ፡ ምስጢር ፡ የሚገለጽልንና ፡ እውነተኛውንም ፡ ነገር ፡ ልናገኝ ፡ የምንችለው ፤ ልቡናችን ፡ ልክ ፡ እንደ ፡ ሕፃናት ፡ ንጹሕ ፡ ሲኾንና ፡ የውጭ ፡ ጥቅምና ፡ ጉዳት ፡ ሳናሰላስል ፡ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ ብቻ ፡ የተነሣን ፡ ጊዜ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ነው ።

በእውነቱ፤በዚህ፡ ጉዳይ፡ ላይ ፡ ብዙ ፡ ምሳሌ ፡ አምጥቶ ፡ ለመናገር ፡ ይቻላል ። ግን ፡ ይህ ፡ ሐተታ ፡ ማብዛት ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ አንተው ፡ ራስህ ፡ አንባቢው ፡ በትልቅ ፡ አስተዋይ ነትህ ፡ ብዙ ፡ እያሰላሰልህ ፡ ነገሩን ፡ በበለጠ ፡ አኳኋን ፡ እንድትረዳውና ፡ እንድትፈርድ ፡ ያንተ ፡ ፈንታ ፡ አድርገን ፡ ትተገልጻህ ።

፩ኛ ፤ ደግሞ ፡ አንደኛው ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ሃይማኖትን ፡ የሚሸሹበት ፡ ምክንያት ፡ ዘመኑን ፡ ለመምሰልና ፡ ሠልጥነዋል ፡ ከተባሉት ፡ ዘመናውያን ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ እንዲታሰቡ ፡ ሲሹ ፡ ነው ። በእውነቱ ፡ አሁን ፡ ያለንበት ፡ ዘመን ፡ የሚያሳዝንና ፡ የሚያስገርም ፡ ነው ። ሌላው ፡ የሚያደርገውን ፡ ካላደረጉና ፡ እንደ ፡ ሌላው ፡ ካልኾኑ ፤ እውነትን ፡ ብቻ ፡ በመከተልና ፡ ሌሎች ፡ የሚያደርጉት ፡ ስሕተትና ፡ አጥጂ ፡ መኾኑን ፡ በማስተዋል ፤ ሌሎችን ፡ ሳይመስሉ ፡ መቅረት ፡ የብዙዎችን ፡ ስድብ ፡ የሚፈጥር ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ።

ለምሳሌ ፤ አንድ ፡ ሰው ፡ ከዘመናውያን ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ ተገኝቶ ፡ እንደ ፡ እነርሱ ፡ ዳንስ ፡ የማይደንስ ፤ ሲጃራ ፡ የማይጨስ ፤ ሌላም ፡ እነርሱ ፡ የሚያደርጉትን፡ኹሉ ፡ የማያደርግ ፡ ኾኖ ፡ ሲያገኙትና ፤ ይልቁንም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ፍጹም፡ተቃራኒያቸው፡ኾኖ ፡ ሃይማኖትኛ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያንን ፡ የሚያዘወትር ፡ ጾም ፡ የሚጸም ፤ እንዲያውም ፡ በጠቅላላ ፡ በባሕርይም ፡ ለስለስ ፡ ብሎ ፡ ያዩት ፡ እንደ ፡ ኾን ፤ ወደ ፡ ኋላ ፡ የቀረና ፡ ገና ፡ ሥልጣኔን ፡ ያልቀመሰ ፡ ዐይነት ፡ ሰው ፡ አድርገው ፡ የሚቈጥሩት ፡ ከዘመናውያን ፡ ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ አይታጡም ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ብዙዎች ፡ ከዚህ ፡ ስድብና ፡ ነቀፌታ ፡ ለመጻን ፡ ሲሉ ፤ ደግሞም ፡ በእውነት ፡ የሠለጠኑም ፡ እየመሰላቸው ፡ ቀስ ፡ በቀስ ፡ ቀድሞ ፡ ያልነበራቸውን ፡ ልማድ ፡ ኹሉ ፡ ያመጣሉ ። ከዚያ ፡ በኋላ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያኑንም ፡ ጸሎቱንም ፡ ኹሉንም ፡ ጨርሰው ፡ ይተውታል ። ማናቸውንም ፡ የሃይማኖት፡ሰው ፤ ማለት ፡ በእግዚአብሔር ፡ የሚያምነውን ፡ ጸሎተኛና ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አዘውታሪ ፡ የኾነውን ፡ ጸመኛውን ፤ በጠቅላላም ፡ ብቻ ፡ እነርሱ ፡ በማይሄዱበት ፡ መንገድ ፡ የሚያዩትን፡ሰው ፡ በተራቸው ፡ ሊነቅሩትና ፡ ሊያፈሙበት ፡ ይጀምራሉ ።

ከነርሱ ፡ ዕውቀት ፤ ከነርሱ ፡ ሥልጣኔ ፡ እንዳልደረሰና ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ እንደ ፡ ቀረ ፡ ሰው ፡ አድርገውም ፡ ይቈጥሩታል ። ብዙም ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ራሳቸው ፡ ሊማርኩት ፡ ሞክረው ፡ ሳይኾንላቸው ፡ ቀርቶ ፡ በግብር ፡ ሊመስላቸው ፡ የማይፈልገውን ፡ አንድ ፡ ጓደኛቸውን ፡ ተስፋ ፡ ሲቈርጡበት ፤ ተወው ፡ እባክህ ፡ ቄስ ፡ ነው ፡ እሱ ፡ ብለው ፡ ሰነቁ

ፌታ ፡ ያልፋታል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ ብዙዎች ፡ ምስኪኖች ፡ ከወጥመዳቸው ፡ እየገቡ ፡ ይህ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ እንዳይደርስባቸው ፡ ማለት ፡ እንዳይሰደቡ ፡ በመፍራት ፡ ብቻ ፡ እነርሱ ፡ የሚያደርጉትን ፡ ለማድረግና ፡ እነርሱን ፡ ለመምሰል ፡ ይጣጣራሉ ። ይኸውም ፡ የሰውን ፡ ምስጋና ፡ ወደዋልና ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ምስጋና ፡ ይልቅ ፡ (የሐ ፡ ም ፡ ፲፪ ፡ ቀ ፡ ፵፫) የሚለውን ፡ የጌታን ፡ ቃል ፡ በራሳቸው ፡ ላይ ፡ ሲፈጽሙት ፡ ይገኛሉ ።

በእውነቱ ፤ እብዛኞቻችን ፡ ዛሬ ፡ ያለን ፡ ልማድ ፡ ኹሉ ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የመጣ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ መጀመሪያ ፡ ለቁንጥ ፡ ወይም ፡ ለጌጥ ፤ ሂሳም ፡ ሌላው ፡ ኹሉ ፡ ሲያደርገው ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ (ተለይቶ) መገኘት ፡ እንደ ፡ ሞኝ ፡ እንደሚያስገምተን ፡ አድርገን ፡ በማሰብ ፤ በፊት ፡ የማናውቀውን ፡ ልማድ ፡ ኹሉ ፡ እናመጣለን ።

እውነቱንም ፡ ለመናገር ፡ ለምሳሌ ፤ ሲጃራ ፡ የተባለውን ፡ ነገር ፡ የወሰድን ፡ እንደኾን ፤ አንዱ ፡ የዚህ ፡ ልማድ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ እያይዙን ፡ ሲያሳምረውና ፡ በዚያ ፡ በለበሰው ፡ ባማረ ፡ ልብሱ ፡ እየተንጉራደደ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ ኹኔታ ፡ ስናይበት ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ አድናቆትና ፡ ቅንኢት ፡ ይፈጠርብናል ። በሂሳም ፡ ወደ ፡ ራሳችን ፡ መለስ ፡ ብለን ፡ በሐሳባችን ፤ እኔስ ፡ ከርሱ ፡ ምን ፡ የማንሰበት ፡ ነገር ፡ አለ ? ርሱ ፡ እንዳማረበት ፡ ኹሉ ፤ እኔስ ፡ ባደርገው ፡ ሊያምርብኝ ፡ ይቻል ፡ የለምን ? ደግሞም ፡ ኹሉ ፡ ሰው ፡ ያደርገዋል ። ስለዚህ ፡ እኔስ ፡ ባደርገው ፡ ምን ፡ ክፋት ፡ አለው ? በማለት ፡ እኛው ፡ እዚህ ፡ እኛኑ ፡ ራሳችንን ፡ እንዲህ ፡ አድርገን ፡ በማታለል ፡ እናስለምደዋለን ። በሂሳም ፡ ልክ ፡ የሥልጣኔና ፡ የትልቅነት ፡ ምልክት ፡ መስሎ ፡ ይታየናል ። በእንዲህ ፡ ዐይነትም ፡ አኳኋን ፡ ስንትና ፡ ስንት ፡ ወንድሞቻችን ፡ ተበላሽተዋል ! በእውነቱ ፡ እጅግ ፡ ያሳዝናል ። የያዙት ፡ መንገድ ፡ ትክክለኛና ፡ እውነተኛ ፡ መኾኑን ፡ እያወቁ ፤ የሰውን ፡ አፍ ፡ ብቻ ፡ ፈርቶ ፡ ከቀጥተኛው ፡ ነገር ፡ መፈናቀል ፡ ምንኛ ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ! የተሳሳተውን ፡ ሰው ፡ ወደ ፡ ትክክለኛው ፡ መንገድ ፡ ለመመለስ ፡ በመጣጣር ፡ ፈንታ ፤ እንዴት ፡ የያዙትን ፡ ትክክለኛ ፡ መንገድ ፡ ዐይን ፡ እያየ ፤ ልብ ፡ እየፈረደ ፡ የሰውን ፡ አፍ ፡ በመፍራት ፡ ብቻ ፡ እንዴት ፡ ወደ ፡ ጥፋት ፡ ይኬዳል !! ይህ ፡ ኹሉ ፡ በጣም ፡ የሚያሳዝንና ፡ የሚያስገርም ፡ ነው ።

በእውነቱ ፤ ቢኾን ፡ ግን ፤ ሃይማኖተኛ ፡ መኾን ፡ የሚያስነቅፍ ፡ ኾኖ ፡ ሊታሰብ ፡ ባልተገባ ፡ ነበር ። ሲጃራ ፡ አለማጨስም ፡ ሰውን ፡ ከሥልጣኔ ፡ ወደ ፡ ሂሳ ፡ እንደ ፡ ቀረ ፡ አድርጎ ፡ ሊያስቈጥረው ፡ ባልተገባ ፡ ነበር ። ጾምና ፡ ጸሎትም ፡ እንዲሁ ፡ የሚነቀፍ ፡ አልነበረም ። ነገር ፡ ግን ፡ ምን ፡ ይኾናል ፤ ሌላው ፡ ያደረገውን ፡ ማድረግ ፡ ቁም ፡ ነገር ይመስለናል ። ሥልጣኔም ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፡ ይኸው ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ይሰማናል ። ደግሞም ፡ አይፈረድም ፡ ጊዜው ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ማለቱ ፡ የማስተዋል ፡ ዘመን ፡ አልፎ ፡ ሌሎች ፡ የሚያደርጉትን ፡ ብቻ ፡ እያዩ ፡ መጥፎም ፡ ቢኾን ፡ እንዲሁ ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ እነርሱን ፡ መስሎ ፡ ከነርሱ ፡ ጋራ ፡ አብሮ ፡ ማበድ ፡ ከሚያስወድድ ፡ ከመጥፎ ፡ ዘመን ፡ ላይ ፡ ተገኝተናል ። ነገር ፡ ግን ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የምናገረው ፡ ነገር ፡ አለኝ ።

ይህን ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ያለውን ፡ ሐተታ ፡ ያመጣሁበት ፡ ምክንያት ፤ አንዳንድ ፡ ልምድ ፡ ያላቸውን ፡ ሰዎች ፡ ለመንቀፍና ፡ ምናልባትም ፡ ሊተውት ፡ የማይቻል

ቸውን ፡ ይኸንኑ ፡ ለማዳቸውን ፡ እንዲተው ፡ ለማስገደድ ፡ ሳይኾን ፤ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ያ ፡ ተነቃቃፊ ፡ ሊኾን ፡ የሚገባው ፡ ሰው ፤ ተሸቀዳድሞ ፡ ራሱ ፡ ነቃፊ ፡ በመኾን ፡ በመልካም ፡ ኑሮ ፡ ያሉትን ፡ ሰዎች ፡ በሥልጣኔ ፡ ስም ፡ እያደረገ ፡ ወደ ፡ ራሱ ፡ ለመላብ ፡ የሚያደርገውን ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ በመመልከት ፤ በነገሩ ፡ ስለ ፡ እዘንሁ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ነገር መኾን ፡ የለበትም ፡ ለማለት ፡ ያኽል ፡ ነው ፡ የተናገርሁት ። ስለዚህም ፡ የማን ፡ ከማን ፡ እንደሚሻል ፡ ፍርዱን ፡ ለተመልካች ፡ ሕሊና ፡ ትተን ፤ ኹላችንም ፡ ደግ ፡ መስሎ ፡ በሚታየን ፡ ነገር ፡ ልንኖር ፡ የሚቻል ፡ ሲኾን ፤ አንዱ ፡ ሌላውን ፡ ወደ ፡ አጎል ፡ መንገድ ፡ ለመላብ ፡ የሚያደርገው ፡ ጥረት ፡ ግን ፡ እንዲቀር ፡ ይኾን ፡ ስል ፡ አስተያየቴን ፡ እሰጣለሁ ። ምናልባት ፡ በንግግሬ ፡ የተነኩ ፡ ሰዎች ፡ ቢኖሩም ፤ እውነትን ፡ የሚወዱ ፡ እንደ ፡ መኾናቸው ፡ መጠን ፤ ስሕተቱን ፡ ገልጼዋል ፡ በመናገራት ፡ እንደሚያዝኑብኝ ፡ ስተማመን ፤ ይቅርታም ፡ ጭምር ፡ እንዲደረግልኝ ፡ በመለመን ፡ ነው ።

ደግሞም ፡ አንተ ፡ አንባቢ ፡ ኹነህ ፡ በዚህን ፡ ሰዓት ፡ ጽሑፌን ፡ የምትመለከተው ፡ አስተዋይ ፡ እንደ ፡ መኾንህ ፡ መጠን ፤ ይህ ፡ የተናገርሁት ፡ ኹሉ ፡ ቃል ፡ መሠረት ፡ እንደ ፡ ሌለው ፡ አድርገህ ፡ እንደማታስብብኝ ፡ ርግጠኛ ፡ ነኝ ። የኑሮዎችንን ፡ መበላሸት ፡ አንተው ፡ ራስህም ፡ ሳትረዳው ፡ የቀረህ ፡ አይመስለኝም ። እውነትን ፡ ካልሸሸግንም ፡ በቀር ፡ ዛሬ ፡ በዘመናችን ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ የተበላሸ ፡ መኾኑ ፡ በኹሉም ፡ ሰው ፡ ዘንድ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ይቅርታ ፡ ካደረግህልኝ ፡ ዘንድ ፡ ላስረዳ ፡ እችላለሁ ። በዚህም ፡ ንግግሬ ፡ ውስጥ ፡ የዘመኑን ፡ ኹኔታ ፡ በመጥቀስ ፡ ከስንት ፡ መልካም ፡ ነገሮችና ፡ ያባቶች ፡ ልማድ ፡ እንደ ፡ ወጣን ፤ ያለነውም ፡ በምን ፡ ዐይነት ፡ በሚያሳዝን ፡ ኹኔታ ፡ ላይ ፡ መኾኑን ፡ ከብዙ ፡ በጥቂቱ ፡ እጠቅሳለሁ ።

ያለ ፡ መሰልቸትም ፡ የተከበርህ ፡ አንባቢዬ ፡ ልቡናህን ፡ ከፍተህ ፡ በሚገባ ፡ ትክታተለኝ ፡ ዘንድ ፡ በማክበር ፡ እለምንሃለሁ ። የምናገረውም ፡ አሁን ፡ ከፍ ፡ ብዬ ፡ እንደ ፡ ጠቀስሁት ፡ ኹሉ ፤ ይኸው ፡ ኑሮዎችን ፡ የተበላሸ ፡ መኾኑንና ፡ በምናደርገውም ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ ማስተዋል ፡ እየገብደለን ፡ ያገኘነውንና ፡ እንዲሁም ፡ ሌሎች ፡ ሲያደርጉት ፡ ያየነውን ፡ ብቻ ፡ በማድረግ ፤ ከዚህም ፡ በላይ ፡ የሃይማኖትን ፡ ጉዳይ ፡ መናቅና ፡ ቸል ፡ ማለት ፡ ልክ ፡ የሥልጣኔ ፡ መጨረሻ ፡ መስሎ ፡ እንደሚታየን ፡ በጠቅላላም ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ሳንይዝ ፡ ኹሉን ፡ እንዳወቅን ፡ ኹኖ ፡ እንደሚሰማንና ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ አሳዛኝ ፡ ኹኔታም ፡ እንደምንገኝ ፤ ከዚህ ፡ እንደሚከተለው ፡ ባጭሩ ፡ እገልጻለሁ ። ለዚህም ፡ ይቅርታ ፡ እየጠየቅሁ ፡ ነው ። በመጀመሪያም ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ካንድ ፡ ወጣት ፡ ተማሪ ፡ ዘንድ ፡ ያገኘሁትን ፡ ነገር ፡ እገልጻለሁ ።

ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ካንድ ፡ ከማውቀው ፡ ተማሪ ፡ ጋራ ፡ ከመንገድ ፡ ላይ ፡ ተገናኝንና ፡ ጨዋታ ፡ ጀመርን ። ወዲያውም ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ በሰፊው ፡ ሊያጠናው ፡ ስለሚፈቅደው ፡ የትምህርት ፡ ዐይነት ፡ ጠየቅሁት ። ርሱም ፡ በመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በቁም ፡ ነገር ፡ እንጂ፤ረንግ ፡ ለማጥናት ፡ እፈቅዳለሁ ፡ ብሎ ፡ መልስ ፡ ሰጠኝ ። እኔም ፡ ደግ ፡ ነው ፡ በርታ ፡ ብዬ ፡ ይህኼን ፡ አጭር ፡ ቃል ፡ እንደ ፡ ተናገርሁት ፤ ከምን ፡ ጊዜው ፡ የሃ

ይማኖትን ፡ ነገር ፡ የሚያስጠላው ፡ ሰይጣን ፡ እንደ ፡ መጣበት ፡ ባልጠረጠርሁት ፡ እኔ ፡ ሕን። ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ተለውጦ ፡ ጣቅ ፡ ጣቅ ፡ እያለ ፡ ጋሼ ፡ የለም ፡ እኔ ፡ የማጠናው ፡ መንፈሳዊ ፡ ትምህርት ፡ ነው ። ቂስ ፡ ለመኾን ፡ እፈልጋለሁ ፡ ሲል ፡ ፌዝና ፡ ቀልድ ፡ በሚታይበት ፡ ገጽ ፡ መለሰልኝ ። እኔም ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ቀልድ ፡ ምን ፡ አገባው፡በማለት ፡ አዝኜ ፡ ጥቂት ፡ ዝም ፡ እንዳልሁ ፡ የሃይማኖት ፡ ትምህርትም ፡ እኮ ፡ በእውነቱ ፡ ወንድሜ ፡ እንደ ፡ ሌላው ፡ ኹሉ ፡ ትምህርት ፡ አንድ ፡ አንልግለሁት ፡ ሳይኖረው ፡ የሚቀር ፡ አይመስለኝም ፡ ብዬ ፡ በለሰለሰ ፡ እንደበት ፡ ተናገርሁት ።

ለዚህም ፡ ሲመልስልኝ ፤ እሺ ፡ ቢኾንስ ፡ ታዲያ ፡ ከሃይማኖት ፡ ትምህርት ፡ ይልቅ ፡ ኤንጂኔሪንግ ፡ የበለጠ ፡ ጥቅም ፡ ሳይኖረው ፡ ይቀር ፡ ብለህ ፤ ሲል ፡ ማፌዙን ፡ በፊቱ ፡ ገጽ ፡ ላይ ፡ አሳይቶኝ ፡ መለሰልኝ ። ከዚያም ፡ ሐሳብን ፡ ይለውጥ ፡ እንደኾን ፡ ለመመልከት ፡ ሃይማኖትን ፡ ደገፍ ፡ እያደረግሁ ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ትምህርት ፡ ቢኖረንና፡ስለ፡ሃይማኖትም፡ነገር፡ጥቂት፡ሐሳብ፡ለመውሰድ፡የቱዎሎጂን፡ወይም፡የመንፈሳዊት፡ትምህርት፡በኖጠና፡ደግሞ፡ሳይኾን፡እንደማይቀር፡ለማሳሰብ፡እንዳንድ፡ቃል፡ጣል፡እያደረግሁ ፡ ሳስረዳው ፡ ሞከርሁ ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ ልጀቻችን ፡ ለ እንደኾነ ፡ እንጂ ፤ በንግግርና ፡ በሙሴነት ፡ ይህንንም ፡ በመሳሰለው ፡ ነገር ፡ ተወዳዳሪ ፡ ስለ ፡ ሌላቸው ፤ እንኳንስ ፡ እኔ ፡ ደካማውና ፡ ሌላም ፡ ከኔ ፡ ብርቱ ፡ የኾነ ፡ ሰው ፡ መጥቶ ፡ ቢያነጋግረው ፡ ምንም ፡ እንደማይመልሰው ፡ የነገሩን ፡ ኹኔታ ፡ ተመልክቼ ፤ ቀድሞም ፡ ያለ ፡ ዐቅሜ ፡ ነው ፡ የገባሁት ፡ በማለት ፡ ተጽጽቼ ፡ ሌላ ፡ ወሬ ፡ በመተካት ፡ ነገሩን ፡ ወዲያው ፡ አቀዘቀዝሁት ።

በእውነቱ ፤ እንዲህ ፡ ያለው ፡ መንፈስ ፡ በዘመናችን ፡ በርኩት ፡ ብሎ ፡ ይገኛል ። በዚህ ፡ በተጠቀሰው ፡ ወጣት ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፤ በብዙዎችም ፡ ሌሎች ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ይኾንኑ ፡ መንፈስ ፡ ልታረጋግጡ ፡ ትችላላችሁ ። ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በተለይ ፡ ከወጣቶች ፡ ወንድሞቼ፡ጋራ፡በቁም፡ነገርም፡ኾነ፡በጨዋታ፡ዐይነት፡መልክ፡ስንነጋገር፤አንዳንድ፡የሃይማኖት፡ነክነት፡ያለው፡ነገር፡ጣልቃ፡የገባ፡እንደ፡ኾነ፤ወዲያው፡የነቀፌታ፡በትሮች፡እንደሚወርዱበት፡ካንዴም፡ብዙ፡ጊዜ፡ደርሶብኝ፡ተመልክቻለሁ።

በዚህ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ ባደረግሁት ፡ ሳይኮሎጂም ፡ መሠረት ፡ እንደ ፡ ተረዳሁትና፡አሁን፡እንደ፡ተናገርሁትም፡ደግሞም፡ብዙ፡ጊዜ፡ደርሶብኝ፡እንዳየሁትም፡ኹሉ፤ሥጋዊ ፡ ትምህርትና ፡ ሥጋዊ ፡ ነገር ፡ ወጣቶቻችንን ፡ ምንኛ ፡ የማረካቸው ፡ መኾኑን ፡ ለመረዳት ፡ ችያለሁ ። በዚህም ፡ ከማዘን ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ላደርገው ፡ የቻልሁት ፡ ነገር ፡ የለኝም ። በእንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡ ሰዓት ፡ አንድ ፡ ሊቅ ፤

- አዬ ፡ ሳይንስ ፡ የሚሉህ ፡ ምንኛ ፡ ጉድ ፡ ነህ ፡
- አምላክን ፡ በነፍሱ ፡ ወዲያ ፡ ትተዋለህ ፡
- ምንም ፡ ሳያንስህ ፡ ብዙ ፡ ኾኖ ፡ ጥቅምህ ፡
- ወያ ፡ ላይም ፡ ስትመራን ፡ በብዙ ፡ አውጥተህ ፡
- አንድ ፡ ብቻ ፡ ኾነ ፡ ትልቁ ፡ ጉድለትህ ፡

ይኸውም ፡ ስትጥለን ፡ ነው ፡ እንዲያው ፡ የትም ፡ ወስደህ ፡ ከዚያም ፡ ብቻችንን ፡ ታስቀረናለህ ፡ ሙቀት ፡ ሳናገኝ ፡ በብርድ ፡ አቈራምደህ ፡

ከዚህ ፡ ላይ ፡ ነው ፡ እንግዲህ ፡ ዋናውም ፡ ክፋትህ ። ሲል ፡ የሰጠው ፡ ቃል ፡ እየታወሰኝ ፤ ወጣቶቻችን ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ምንኛ ፡ ያነሰ ፡ እስተያየት ፡ አላቸው ? የዓለማዊ ፡ ትምህርት ፡ እድገትና ፡ በዚያው ፡ መጠን ፡ ቴክኒካዊ ፡ ርምጃ ፡ ብቻውን ፡ ሃይማኖት ፡ ሳይጨመርበት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በግጥም ፡ አንዱ ፡ እንደ ፡ ገለጸው ፡ መኾኑን ፤ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሃይማኖት ፡ ያነሰው ፡ (የጉደለው ፡) ሕዝብ ፡ ምንም ፡ ውጫዊ ፡ ሥልጣኔና ፡ ሥጋዊ ፡ ርምጃ ፡ ቢኖረው ፤ ያለ ፡ ሃይማኖት ፡ አንድ ፡ የጠወለገ ፡ አበባ ፡ ማለት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ገና ፡ አልተገነዘቡም ፡ ይኾን ? በማለት ፡ ቅሬታ ፡ ሳይሰማኝ ፡ አልፌ ፡ አላውቅም ።

ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብም ፡ የሚጠቅስ ፡ ከታላቁ ፡ መሪያችን ፡ ከግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ « . . . መንፈሳዊ ፡ ያልተጨመረበት ፡ ዓለማዊ ፡ ትምህርት ፤ ጥፋትን ፡ እንደሚያስከትል ፡ ትገነዘባላችሁ . . . (፩) » የሚል ፡ ቃል ፡ መኖሩን ፡ ለተወዳጅ ፡ አንባቢዎቼ ፡ ልጠቅስ ፡ እወዳለሁ ። ኾኖም ፡ ይህን ፡ የተገነዘቡት ፡ ሰዎች ፡ ብዙም ፡ አይመስለኝም ። ይህም ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ቅር ፡ የሚያሰኝ ፡ ነገር ፡ ሲገኝ ፡ ሳለ ፤ ሌሎች ፡ ደግሞ ፡ አንዳንዶች ፡ ወጣቶች ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ ያላቸው ፡ እንዳሉ ፡ ስናስብ ፤ በመጀመሪያው ፡ ላይ ፡ ተፈጥሮብን ፡ የነበረው ፡ የነፍስ ፡ ጭንቀት ፡ ኹሉ ፡ ተወግዶልን ፡ በዚህ ፡ በኹለተኛው ፡ ደስታ ፡ ይሰማናል ።

በዚህ ፡ በክፉ ፡ ዘመን ፡ እንዲህ ፡ ያሉ ፡ አንዳንዶች ፡ ወጣቶች ፡ መገኘታቸውም ፡ ለቤተ ፡ ክርስቲያናችን ፡ ታላቅ ፡ ዕድል ፡ ነው ። ከነዚህም ፡ ወጣቶች ፡ አንድ ፡ ክፍል ፡ ብቻ ፡ በመውሰድ ፡ ሃይማኖተ ፡ አበው ፡ የተባለውን ፡ ማኅበር ፡ ያቋቋሙትን ፡ ወይም ፡ በዚህ፡ማኅበር፡ውስጥ፡ያሉትን፡ወጣቶች፡እጠቅሳለሁ።ይኸውም፡እነዚህ፡ወጣቶች፡መንፈሳቸውን፡ሳይለውጡ፡ወደፊትም፡እግዚአብሔር፡በዚሁ፡እንዲቀጥሉ፡ያድርጋቸውና፡ለቀሩት፡ወንድሞቻቸው፡ኹሉ፡መልካም፡ምሳሌ፡ኹነው፡ይታያሉ።በየወሩ፡በሚያወጡት፡«ሃይማኖተ፡አበው፡»በተባለው፡መጽሔታቸው፡ውስጥ፡ካንድ፡ስፍራ፡ላይ፡ከመካከላቸው፡አንዱ፡ሃይማኖት፡የተባለው፡ነገር፡በዚህ፡ባለንበት፡ዘመን፡ውስጥ፡ያለውን፡ስፍራ፡በመጥቀስ፡ሃይማኖት፡በሀገራችን፡ይኸውም፡ደግሞ፡በተለይ፡በወጣቶች፡መካከል፡እየደከመች፡እንደ፡ሄደችና፡እንዲህ፡ዐይነቱም፡ነገር፡የቀጠለ፡እንደኾነ፤የኢትዮጵያውያን፡የነገ፡ዕድል፡እንደሚከፋና፡ምን፡ምን፡አጉል፡ነገር፡እንደሚደርስብን፡በመግለጽ፡ያተተውን፡ሐሳብ፡ተመለከትሁ።

በዚህም ፡ ጊዜ ፡ በእውነቱ ፤ ኹሉም ፡ ሳይኾኑ ፡ አንዳንዶች ፡ አልፈው ፡ አልፈውም ፡ ቢኾን ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ እስተያየት ፡ ያላቸው ፡ አመዛዛኞችና ፡ ብል

(፩) ሰኔ ፡ ፳፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፪ ፡ ዓ. ም. ቀ. ጋ. ሥ.

ኖች ፡ ልጆች ፡ ለካ ፡ አሉንና ፤ ከችሁሎቹ ፡ ሌላ፤ ምንም ፡ ቀጥራቸው ፡ አነስም ፡ ያለ ፡ ቢኾን ፡ ዝግ ፡ ያሉና ፡ አስተውለው ፡ ለማሰብ ፤ አስበውና ፡ ገምተውም ፡ ለመናገር ፡ የደረሱ ፡ የልጅ ፡ ዐዋቂዎችም ፡ አሉንና ፡ የሚል ፡ የሚያጽናና ፡ ሐሳብ ፡ ደረሰልኝ ። በጠቅላላም ፡ እነዚህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱት ፡ ወጣቶች ፡ በሃይማኖት ፡ ላይ ፡ ያላቸውን ፡ ከፍተኛ ፡ አስተያየትና ፡ የማኅበራቸውንም ፡ ዓላማ ፡ ሲገልጹ ፤ ያባቶቻችንን ፡ ሃይማኖት ፡ ለመደገፍና ፡ አርቶዶክሳዊት ፡ ቤተክርስቲያኖችንን ፡ ለመርዳት ፡ ነው ። በለው ፡ የሚያስሙት ፡ ሐሳብ ፡ እጅግ ፡ ደስ ፡ የሚያሰኝ ፡ ነው ። በዚህም ፡ ቤተክርስቲያን ፡ መለስ ፡ ብላ ፡ እነዚህን ፡ ወጣቶች ፡ ማመስገንና ፡ ማበረታታት ፡ ያስፈልጋታል ።

እኛም ፡ የነዚህን ፡ የጉበዞች ፡ ወንድሞቻችንን ፡ መንገድ ፡ ተከትለን ፤ የሃይማኖትን ፡ ተክል ፡ በመከታተልና ፡ ለፍሬም ፡ እንዲበቃ ፡ ለማድረግ ፡ መጣር ፡ አለብን ። በእውነቱ ፤ ሀገራችን ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በሃይማኖት ፡ ረገድ ፡ ዛሬ ፡ በኛ ፡ ዘመን ፡ የሚታየው ፡ አሳዛኝ ፡ ኹኔታ ፡ እንዳልደረሰባትና ፡ የሰንት ፡ ጳውሎስና ፡ የሃይማኖተኞች ፡ ሀገር ፡ የነበረችውም ፤ አሁን ፡ በኛ ፡ ባንዳንዶች ፡ ዘመናዊያን ፡ ቀዝቅዛ ፡ መታየቷ ፡ ቅር ፡ የሚያሰኝ ፡ ነው ። ይህም ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ መንፈስ ፡ የመጣብን ፡ በእውነቱ ፡ ከአውሮፓውያን ፡ ዘንድ ፡ ነው ። አውሮፓውያን ፡ በሳይንስ ፡ ረገድ ፡ ያደረጉት ፡ ርምጃ ፡ ዐይነ ፡ ልቡናቸውን ፡ አጨልሞት ፡ በዚያው ፡ በሳይንሳቸው ፡ የማይረዱትንና ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻቸው ፡ በግዘፍ ፡ የማያዩትን ፡ የማይጨብጡትንም ፡ ወዲያ ፡ ጥለው ፡ ሐሳባቸውን ፤ ማለት ፡ ርግጠኛነታቸውን ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ብቻ ፡ ወስነው ፤ አብዛኞቻቸው ፡ በሃይማኖት ፡ ተዳክመው ፡ ይገኛሉ ። እኛም ፡ ዘመናዊ ፡ ሥልጣኔን ፡ ከእነርሱ ፡ በቀዳንበት ፡ ጊዜ ፤ ለሀገራችን ፡ አስፈላጊውን ፡ ብቻ ፡ እንድንወስድ ፡ ሲገባን ፡ ሳለ፤ ዝም ፡ ብለን ፡ የማይጠቅሙንንና ፡ ጉዳት ፡ የሚያመጡብንን ፡ ነገሮች ፡ አንድነት ፡ ያለ ፡ ማማረጥ ፡ አግባብነትን ፡ ወስደናል ። ለእነርሱም ፡ ያለን ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ በምንም ፡ ነገር ፡ እንደማይሳሳቱ ፡ አድርገን ፡ እንድናስባቸው ፡ ስላደረገን ፤ በኹሉም ፡ ልንመስላቸው ፡ ተነሥተን ፡ እንታያለን ። ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሊኾን ፡ ባልተገባ ፡ ነበር ።

አውሮፓውያንን ፡ ልንመስላቸው ፡ የሚገባን ፡ በሌላ ፡ በሌላ ፡ ነገር ፡ እንጂ ፤ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሊኾን ፡ ባልተገባ ፡ ነበር ። አውሮፓውያንን ፡ ልንመስላቸው ፡ የሚያስፈልገን ፡ በሥልጣኔያቸው ፡ ብቻ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ርግጥ ፡ ልናመሰግናቸውና ፡ እንደ እነርሱም ፡ ለመኾን ፡ መጣጣር ፡ ተገቢ ፡ ነው ። ሥልጣኔያቸውንም ፡ እኛው ፡ በራሳችን ፡ ልንደርስበት ፡ የማይቻልም ፡ እንኳ ፡ ቢኾን ፤ የሚያደርጉትን ፡ እየተመለከትን ፡ ከመካከላቸውም ፡ መምህራንና ፡ ዐዋቂዎችን ፡ እያስመጣን ፡ ዕውቀታቸውን ፡ ብንቀስም ፡ ያስመሰግናል ።

እንሆን ፡ ለምሳሌ ፤ በእውነቱ ፡ ስናስተውላቸው ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ዕውቀታቸውና ፡ ምርመራቸው ፡ የዓለምን ፡ መልክ ፡ አሻሽለውት ፡ እንመለከታለን ። ዛሬ ፡ ለምሳሌ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የብዙ ፡ ቀኖችና ፡ የብዙ ፡ ሳምንቶች ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ወር ፡ ሙሉ ፡ ይወስድ ፡ የነበረው ፡ ጉዳና ፡ (መንገድ) ፡ አሁን ፡ በዘመናችን ፡ ጥቂት ፡ ሰዓቶች ፤ ቢበዛም ፡ ቀኖች ፡

ብቻ ፡ የሚያስኬድ ፡ ኹሉ ፡ ኑሯችን ፡ በብዙ ፡ ተሻሻሏል ። ዛሬ ፡ ሰማዩም ፡ መሬቱም ፡ ባሕሩም ፡ ኹሉም ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ታዛዥ ፡ ኹኗል ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ የእንግሊዝ ፡ ሊቅ ፡ ፍ. ቤከን ፡ የተባለው ፡ «የሰው ፡ ጎይቱ ፡ በዕውቀቱ ፡ ልክ ፡ ነው» ፡ ሲል ፡ የገለጸው ፡ ሐሳብ ፡ እውነት ፡ እንደኾነ ፡ እንረዳለን ። ይኸውም ፡ ሰው ፡ ዕውቀትን ፡ በጨመረ ፡ ቀጥርና ፡ የፍጥረትን ፡ ጎይታ ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ለራሱ ፡ ጥቅም ፡ እንዲያውለው ፡ ዐይነት ፡ በማሰብ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮችን ፡ በማውጣትና ፡ በማውረድ ፡ አንዱን ፡ ካንዱ ፡ ጋራ ፡ በብልህነት ፡ እያገጣጠመና ፡ እየሠራ ፡ የታገላትን ፡ ያኸል ፡ ኑሮውን ፡ በብዙ ፡ ነገር ፡ እንደሚያሻሽል ፡ የታወቀ ፡ ነው ። የዛሬውም ፡ ነፃነት ፡ ልጅ ፡ ጎይታ ፡ ለዚህ ፡ በቂ ፡ ምስክር ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ።

ስለዚህ ፡ አውሮፓውያን ፡ በዚህ ፡ ይመሰገናሉ ። አስተዋዩና ፡ ብሩሁ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴም ፡ ሌት ፡ ከቀን ፡ ያለ ፡ ዕረፍት ፡ የሚደክሙልን ፡ ለዚሁ ፡ ነው ። ዳሩ ፡ ግን ፡ አብዛኞቻችን ፡ እኒሁ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ በሚደክሙልንና ፡ አውሮፓውያንንም ፡ እንድንመስል ፡ በሚጥሩልን ፡ መልካም ፡ ነገር ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ እያልን ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ እነዚሁ ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ሰዎች ፡ ራሳቸው ፡ በሚነቀፉበት ፡ ባንዳንድ ፡ የልማድ ፡ ነገር ፡ መስለናቸው ፡ እንታያለን ። ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ ሥራችን ፡ ኹሉ ፡ የግራ ፡ መኾኑን ፡ ነው ። ማናቸውንም ፡ ያየነውን ፡ ፈሊጥ ፡ ኹሉ ፡ ሳናመዛዘን ፡ ለመቅዳት ፡ እንሸቀዳደማለን ። ያም ፡ ከውጭ ፡ የምንቀዳው ፡ ነገር ፡ ጠቃሚ ፡ ወይም ፡ አጉጂ ፡ መኾኑን ፡ ብዙም ፡ ጊዜ ፡ አናስብበትም ። ይኸውን ፡ እንጂ ፤ ማመዛዘን ፡ እንደሚገባን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ፈላስፋው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ የሰጡን ፡ አንድ ፡ አባታዊ ፡ ምክር ፡ አለ ። ይኸውም ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ለከፍተኛ ፡ ትምህርት ፡ ተብለው ፡ ለሰንብት ፡ ከዙፋናቸው ፡ የቀረቡትን ፡ ወጣቶች ፡ ሲመክሩዋቸው ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ጥልቅ ፡ የኾነ ፡ ንጉሣዊና ፡ አባታዊ ፡ ምክር ፡ አስምተዋቸዋል ። « በምትሄዱበት ፡ አገር ፡ ደግሞ ፡ ክፉም ፡ ትምህርት ፡ ይገኛል ። የሚስማማውን ፡ ምግብ ፡ መራጨ፡ ባለቤቱ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እንዲሁም ፡ እናንተ ፡ የሚስማማውንና ፡ ጠቃሚውን ፡ ትምህርት ፡ መምረጥ ፡ አለባችሁ (፩) »

የዚህ ፡ ንጉሣዊ ፡ ቃል ፡ እውነተኛ ፡ ስሜቱ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ነገር ፡ ጋራ ፡ ግንኙነት ፡ ሳይኖረው ፡ የሚቀር ፡ አይመስለኝም ። ይህ ፡ ቃል ፡ የተነገረው ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ስናደርግ ፡ አመዛዝነን ፡ የኋላ ፡ ኋላ ፡ የሚያመጣብንንም ፡ ጉዳት ፡ ወይም ፡ የሚሰጠንን ፡ ጥቅም ፡ ኹሉ ፡ ረጋ ፡ ብለን ፡ አስበን ፡ እንድናደርገው ፡ የሚያስጠነቅቀን ፡ ከፍተኛ ፡ ቃል ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ዛሬ ፡ ሥራችንና ፡ ኑሮዎችን ፡ ኹሉ ፡ ጥቂት ፡ የማስተዋል ፡ ሐሳብ ፡ ሳይጉድለው ፡ አልቀረም ። በማናቸውም ፡ መጥፎ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ሰዎችን ፡ ለመምሰል ፡ ስንጣጣር ፡ እንገኛለን ። ይህም ፡ ኹሉ ፡ ሥልጣኔ ፡ መስሎ ፡ ይታየናል ። ግን ፡ ከዚህ ፡ አስቀድመን ፡ ኹሉን ፡ ነገር ፡ በማመዛዘን ፡ የምናደርገው ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ ምንኛ ፡ መልካም ፡ በኾነ ፡ ነበር !!

(፩) መስከረም ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፩ ፡ ዓ.ም. ፡ ቀ.ኃ.ሥ.

ስለዚህ ፡ ወንድሞቼ ፡ ወደፊት ፡ በምናደርገው ፡ በማናቸውም ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ መጀመሪያ ፡ ማስተያየትንና ፡ ማመዛዘንን ፡ እናስቀድም ። እንደ ፡ ሕፃናት ፡ ሌሎች ፡ ያደረጉትን ፡ ዝም ፡ ብለን ፡ ማድረጉን ፡ እንተው ። ሌላ ፡ ሌላ ፡ የሚሠራ ፡ ለሀገር ፡ ጥቅም ፡ ያለው ፡ ብዙ ፡ ነገር ፡ ሳለ ፡ ሀገራችንንም ፡ እኛው ፡ ራሳችንንም ፡ በጤንነት ፡ ኾነ ፡ በሰላም፤ በኤኮኖሚም፡ ኾነ፡ በሞራል ፡ በከሉል ፡ በሚጎዱን ፡ ኹሉ ፡ ነገሮች ፡ ላይ፡እንዳንገኝ፡ አጥብቀን ፡ እናስብ ። ደግሞ ፡ ሌሎች ፡ ያደረጉትን ፡ ማድረግና ፡ በኹሉም ፡ አውሮፓውያንን ፡ መመሰል ፡ ሥልጣኔ ፡ መስሎ ፡ አይታየን ። ሥልጣኔን ፡ ከአውሮፓውያን ፡ ስንቀዳ ፡ ኢትዮጵያዊነታችንንና ፡ ያባቶቻችንን ፡ ባህል ፡ ሳንለቅ ፡ እንጂ ፤ የባዕድ ፡ ሕዝብ ፡ ተገዢዎች ፡ የኾንን ፡ ይመስል ፡ እስከዚህም ፡ ድረስ ፡ ምንጫችንን ፡ ለቅቀን ፡ ጭልጥ ፡ ብለን ፡ መሄድ ፡ ትክክለኛ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ይህንንም ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ለትምህርት ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ ሀገር ፡ የሚላኩ ፡ ወጣቶችን ፡ ሲያሰናብቱ ፡ በሰጡት ፡ አባታዊ ፡ ምክር ፡ እንዲህ ፡ ሲሉ፡ገልጸውታል ። « . . . ያገርን ፡ ልማድና ፡ ባህል ፡ ሳትለውጡ ፡ አሻሽሉት ። ከመሠረቱ ፡ ነቅሎ ፡ ሌላውን ፡ ልማድ ፡ ማክበር ፤ አገራችንን ፡ ታሪክና ፡ ልማድ ፡ የሌላት ፡ እንዳያስመስላት ፡ ተጠንቀቁ ። በልዩ ፡ ልዩ ፡ አገር ፡ የምትሄዱት ፤ የሄዳችሁበትን ፡ አገር ፡ ባህልና ፡ በሙሉ ፡ መለዋወጥ ፡ በአገራችን ፡ ማግባት ፡ አገራችንን ፡ የሌላ ፡ አገር ፡ ያስመስላታል (፩) » ። ከዚህም ፡ ሌላ ፡ ብዙዎቻችን ፡ ሌላው ፡ ቀርቶ ፡ ቋንቋችንንም ፡ እንኳ ፡ ትተን ፡ የምንናገረው ፡ የውጭ ፡ ቋንቋ ፡ ወይም ፡ እንግሊዝኛ፡ኾኗል ። ይህም ፡ ትልቅ ፡ ዐዋቂዎች የሚያሰኙን ፡ መስሎ ፡ ይታየናል ። ግን ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሐሳባችን ፡ ስሕተት ፡ ነው ። ይህ ፡ ይልቅ፡አባቱን፡ አያውቅ፡ አያቱን፡ ናፈቅ፡ የተባለው ፡ ያባቶች ፡ ንግግር ፡ እንዲፈጸምብን ፡ ያደርገናል ። ደግሞም ፡ ለጊዜው ፡ መስሎን ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ አንድ ፡ የእንግሊዝኛ ፡ ቋንቋ ፡ መናገር ፡ ይህን፡ያኸል፡የሚያስመካና ፡ እንደ ፡ ትልቅ ፡ ዕውቀትም ፡ ኾኖ ፡ በየገበያው ፡ ኹሉ ፡ ሊነገር ፡ የሚገባ ፡ ኾኖ ፡ አይደለም ። እንግሊዝኛ ፡ በተናገርን ፡ የዓለምን ፡ ቋንቋ ፡ ዐወቅን ፡ ማለት ፡ አይደለም ። ደግሞም ፡ ይህን ፡ ቋንቋ ፡ መናገር ፡ ብርቅ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ይታሰብ ፡ የነበረበት ፡ ዘመን ፡ ካለፈ ፡ ብዙ ፡ ጊዜው ፡ ነው ። ዛሬ ፡ በኹሉም ፡ የታወቀና ፡ ምስጢር ፡ ለመጨዋወቻ ፡ እንኳ ፡ የማይበጅ ፡ ቋንቋ ፡ ነው ። ደግሞም ፡ ለዚህ ፡ የራሳችን ፡ ቋንቋ ፡ እያለልን ፡ ይህኛውን ፡ የባዕድ ፡ ቋንቋ ፡ የምንመርባበት ፡ ምክንያት ፡ የለንም ። በእውነቱ ፡ እስቲ ፡ ወንድም ፡ ይቅርታ ፡ አድርግልኝና ፡ ይኸንን ፡ ጥያቄ ፡ ልጠይቅህ ። ዐማርኛህን ፡ ወደ ፡ ጐን ፡ ትተህ ። በማያስፈልገው ፡ ስፍራ ፡ ኹሉ ፡ የውጭ ፡ ቋንቋ ፡ ስትናገር ፡ ምን ፡ ማድረግህ ፡ ነው ? (ሀ) ዐማርኛ፡ ስለማታውቅ፡ ነውን ? ነገር፡ ግን፡ ኢትዮጵያዊ፡ ኹነህ፡ ሳለ፡ሌላው፡ እንኳ፡ ቢቀር፡እንዴት፡ለንግግር፡ያኸል፡ሳትችል፡ትቀራለህ ? (ለ)ልትናገረው፡ችሎታ፡ሳለህስ፡የማትነጋገርበትና፡ሌላ፡ቋንቋ፡በሱ፡ፈንታ፡ማግባትህ፡ምንድር፡ነው፡ምክንያቱ? ምናልባት ፡ ቋንቋህን ፡ ታፍርበታለህን ? እንዲህ ፡ ከኾነና ፡ ቋንቋህን ፡ ካፈርህበት ፡ ቋን

(፩) ነሐሴ ፡ ፲ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፮ ፡ ዓ. ም. ቀ. ኃ. ሥ.

ቋው ፡ ከሚነገርበት ፡ ሕዝብ ፡ ወገን ፡ በመኾንህም ፡ ቅር ፡ እንደተሰኘህ ፡ አድርጎ ፡ እንደሚያስገምትህስ ፡ አልጠረጠርህምን ? ይህንንም ፡ ማለቱ ፤ በኢትዮጵያዊነትህ ፡ ያፈርህበትና ፡ ፈረንጆችንም ፡ ለመምሰል ፡ ቆዳህን ፡ ለመለወጥ ፡ እንኳ ፡ ባይቻልህ ፡ በቋንቋው ፡ ኢትዮጵያዊነቱን ፡ ለቅቂያለሁ ፡ ማለትህ ፡ መኾኑን ፡ አልተገነዘብህምን ? ነገር ፡ ግን ፡ እውነቱን ፡ ልንገርህ ፡ በኢትዮጵያዊነትህ ፡ ኩራበት ፡ እንጂ ፤ አትፈርበት ። በቋንቋህም ፡ መናገሩን ፡ እንደ ፡ ነውር ፡ አድርገህ ፡ አታስበው ። ይልቅስ ፡ የሚያሳፍረውና ፡ ትልቁ ፡ ውርደትና ፡ ቅሬት ፡ ራስን ፡ ጣል ፡ ጣል ፡ ማድረግ ፡ ብቻ ፡ ነው ። በሀገርህም ፡ ልማድና ፡ ባህል ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢኾን ፡ አትፈርበት ። ይልቁንስ ፡ ደገና ፡ አድርገህ ፡ ብታስተውል ፡ ሌሎች ፡ እኛን ፡ እንጂ ፤ እኛ ፡ ሌሎችን ፡ ምሳሌ ፡ አድርገን ፡ የማንወስድበት ፡ ምክንያትና ፡ የተመሰገኑ ፡ ልማዶችና ፡ ጠባዮችም ፡ እንዳሉን ፡ ልታረጋግጥ ፡ ትችላለህ ።

በእውነቱ ፡ ባጭር ፡ ቃል ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሞኝነታችንንና ፡ ችግሩንታችንን ፤ ደግሞም ፡ ብዛኞቻችን ፡ ዕውቀት ፡ ላይ ፡ ላዩን ፡ እንጂ ፤ ለማስተዋልና ፡ ለማመዛዘን ፡ የሚያስችል ፡ አለመኾኑን ፡ ብቻ ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ።

እስቲ ፡ እንግዲያውስ ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ ከኾነ ፡ አንዳንድ ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ባህልና ፡ ልማድ ፡ አምጥቶ ፡ በዚያ ፡ መታየት ፡ ነውን ፡ ሥልጣኔ ፡ ማለት ? ዕውቀት ፡ የሚባለውስ ፡ ሃይማኖትን ፡ እንደ ፡ አድሪ ፡ ነገር ፡ አድርጎ ፡ መቀጠር ፡ ነውን ? ወይስ ፡ ፒፓ ፡ አያያዙ ፡ ነው ? ወይስ ፡ ደግሞ ፡ ልብስ ፡ አሳምሮ ፡ መሄድና ፡ ሳማ ፡ ማንከባለሉ ፡ ነው ? ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ በእውነቱ ፡ ምንም ፡ ሥልጣኔ ፡ አይደለም ፤ ደግሞም ፡ ዕውቀትም ፡ አይደለም ። የዕውቀት ፡ ፍሬ ፡ እንዳይደለና ፡ ከሥልጣኔም ፡ ውስጥ ፡ ተቈጥሮ ፡ ሊያስመሰግንን ፡ እንደማይቻል ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ፈላስፋው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ሲያስረዱ ፡ « . . . እውነተኛ ፡ ትምህርት ፡ . . . ያገርን ፡ ልማድ ፡ አያስንቅም ፤ ከእግዚአብሔርም ፡ አያርቅም . . . (፩) ሲሉ ፡ ገልጸውታል ። ይህም ፡ ማለት ፤ የሀገርን ፡ ልማድ ፡ ጣል ፡ ጣል ፡ ማድረግና ፡ ሃይማኖትን ፡ ማቃለል ፡ ወይም ፡ በሃይማኖት ፡ መቀዝቀዝ ፡ የእውነተኛና ፡ የጥልቅ ፡ ትምህርት ፡ ፍሬ ፡ አይደለም ፡ ማለት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ትምህርታችን ፡ ኹሉ ፡ ጥልቅ ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፡ እንዲህ ፡ ኹነን ፡ ባልተገኘን ፡ ነበር ።

ወጣት ፡ ወንድሜ ፡ ሆይ ፤ ሳትቀየመኝ ፡ ቃሌን ፡ ትቀበል ፡ እንደኾን ፡ አሁን ፡ እንደ ፡ ሥልጣኔና ፡ እንደ ፡ ትልቅ ፡ ዕውቀት ፡ አድርገህ ፡ የያዝኸው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ በፍጹም ፡ እንዲህ ፡ እንደምታስበው ፡ አይደለም ። የራስህንም ፡ (የሀገርህን) ፡ ባህልና ፡ ሥርዐት ፡ ጣል ፡ ጣል ፡ እያደረግህ ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ሰዎችን ፡ መንገድ ፡ መያዝህ ፡ በእውነቱ ፡ ያስከፋብህል ፡ እንጂ ፤ አያምርብህም ።

ርግጥ ፡ ነው ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ በብዙዎቻችን ፡ ላይ ፡ የሚታየው ፡ አሳዛኝ ፡ ኹኔታ ፡ ካስተዳደጋችን ፡ መጀመሪያ ፡ መበላሸት ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ የታወቀ ፡ ነው ። ይኸ

(፩) መጋቢት ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. ቀ. ኃ. ሥ.

ውም ፡ አብዛኞቻችን ፡ ገና ፡ በሕፃንነታችን ፡ ሳለን ፡ አስቀድመን ፡ የምንማረውና ፡ እኛው ፡ ራሳችንም ፡ ብንኾን ፡ የምንተጋበት ፡ በሀገራችን ፡ ትምህርት ፡ ሳይኾን በውጭ ፡ ሀገር ፡ ትምህርት ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ያለ ፡ አስተዳደግ ፡ የተደረገለትም ፡ ልጅ ፡ ሷላ ፡ ለሀገሩ ፡ እንግዳ ፡ መኾኑ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ይኾን ፡ እንጂ ፤ አንድ ፡ ሕፃን ፡ ካደገ ፡ በኋላ ፡ ስለ ፡ ሀገሩ ፡ ያለው ፡ ፍቅር ፡ ብርቱ ፡ እንዲኾንና ፡ ከባዕድ ፡ ነገርም ፡ የራሱን ፡ እንዲያከብርና ፡ ከፍ ፡ እንዲያደርግ ፡ የተፈለገ ፡ እንደኾን ፡ ገና ፡ ከሕፃንነቱ ፡ ጀምሮ ፡ ስለ ፡ ሀገር ፡ ፍቅርና ፡ ስለ ፡ ወገን ፡ ብልጫ ፡ በበለጠ ፡ ሊነገረውና ፡ ይህም ፡ በልቡናው ፡ ውስጥ ፡ እንዲቀረጽ ፡ ለማድረግ ፡ መጣጣር ፡ ያስፈልጋል ። እንዲህ ፡ ያለ ፡ አስተዳደግ ፡ የተደረገለትም ፡ ልጅ ፡ የሀገር ፡ ፍቅር ፡ አብሮት ፡ ያድጋል ። የራሱን ፡ ለማኳሰስና ፡ የሌላውን ፡ ለማጋነን ፡ የሚወድ ፤ ወገኖቹን ፡ ጣል ፡ ጣል ፡ የሚያደርግና ፡ ባዕዶችን ፡ ጠጋ ፡ ጠጋ ፡ የሚል ፤ በመልክ ፡ እንጂ ፡ በሐሳቡና ፡ በግብሩ ፡ ሀገሩን ፡ የማይመስል ፡ ከንቱ ፡ ሰው ፡ ኹኖ ፡ አይቀርም ። በሌላው ፡ እንዲህ ፡ እንደኾነ ፡ ኹሉ ፤ በሃይማኖትም ፡ በኩል ፡ ይኸው ፡ ነገር ፡ ሲደረግ ፡ ይታያል ። ይኸውም ፡ ባንዳንድ ፡ ወጣቶች ፡ የሚታየው ፡ ከሃይማኖት ፡ ማሸግሸግና ፡ ያባቶችንም ፡ እምነት ፡ ትቶ ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ እስከት ፡ መለዋወጥና ፡ መደ ፡ ሌላ ፡ አዳዲስ ፡ ዘመን ፡ አመጣሽ ፡ እምነቶች ፡ መሸጋገር ፡ በቂ የሃይማኖት ፡ ትምህርት ፡ ካለማግኘት ፡ የተነሣ ፡ የሚፈጠር ፡ ጉድለት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ እውነቱን ፡ ስንናገር ፡ ልጆቻችን አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በርከት ፡ ብሎ ፡ የሚሰጣቸው ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ ስለ ፡ ውጭ ፡ ሀገር ፡ ታሪክና ፡ ጂኦግራፊ ፡ ወይም ፡ ባህል ፡ እንደኾነ ፡ ኹሉ ፤ እንደዚሁም ፡ ከየትምህርቱ ፡ ዐይነትም ፡ መካከል ፡ በብዙ ፡ የሚሰጣቸው ፡ የሥጋዊው ፡ ዕውቀት ፡ ስለኾነና ፡ የመንፈሳዊ ፡ ዕውቀት ፡ ወይም ፡ ትምህርት ፡ እንደ ፡ ትርፍ ፡ ዐይነት ፡ ትምህርት ፡ ኹኖ ፡ ከፕሮግራምም ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ሰዓት ፡ አንስተኛ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ እንደ ፡ ሌሎቹ ፡ መልካም ፡ ግምት ፡ የተጣለበት ፡ ባለመኾኑ ፤ ወጣቶቹ ፡ ተግተው ፡ ሊከታተሉት ፡ ፈቃደኞች ፡ ሊኾኑ ፡ አልቻሉም ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ቸልተኛነት ፡ ምክንያት ፡ የወጣቶቻችን ፡ የወደ ፡ ፊት ፡ ሞራል ፡ መበላሸት ፡ ለሀገራችን ፡ የሚያስከትለውን ፡ ጠንቅ ፡ በማሰብ ፡ ካሁኑ ፡ ጠንካራ ፡ ርምጃ ፡ እንዲወሰድበት ፡ ማድረግ ፡ በጣም ፡ መልካም ፡ ይኾናል ። ስለዚህ ፡ ወጣቶቻችን ፡ ትምህርታቸው ፡ ሥጋዊ ፡ ትምህርት ፡ ብቻ ፡ ባይኾን ፡ ደግ ፡ ነው ።

ከላይ ፡ ጀምረን ፡ እስከ ፡ አሁን ፡ የተጠቀስናቸውን ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ሌሎች ፡ ሀገሮች ፡ ከፍ ፡ ባለ ፡ አኳኋን ፡ ስለሚመለከቱዋቸው ፡ አስፈላጊውን ፡ ነገር ፡ ሲፈጽሙ ፡ ይገኛሉ ። ኹሉም ፡ ሀገር ፡ የነገሩን ፡ ከፍተኛነት ፡ በመገንዘብ ፡ ሕፃናቱን ፡ መጀመሪያ ፡ ከኹሉ ፡ በፊት ፡ ሥራዬ ፡ ብሎ ፡ የሚያስተምራቸው ፡ የራሳቸውን ፡ ታሪክና ፡ የሀገራቸውን ፡ የጂኦግራፊ ፡ ትምህርት ፤ ያባቶቻቸውን ፡ ጉብዝናና ፡ የወገኖቻቸውን ፡ ብልጫነት ፡ ነው ። ባንዳንድ ፡ መልካም ፡ የክርስቲያን ፡ ሀገሮችም ፡ ውስጥ ፡ የሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ ስለሚጣልበት ፡ ወጣቶቹ ፡ በሰፊው ፡ የሃይማኖትን ፡ ትምህርት ፡ እንዲከታተሉ ፡ ይገደዳሉ ። የትምህርታቸውም ፡ ውጤት ፡ ብቻውን ፡ ሳይኾን ፡ ከጠባያቸው ፡ ጋራ ፡ ባንድነት ፡ ኹኖ ፡ ይታያል ፤ ስለዚህም ፡ ያስቡበታል ።

በዚህም ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ያደጉ ፡ ወጣቶች ፡ በሀገራቸውና ፡ በወገኖቻቸው ፤ በባህላቸውና ፡ በቋንቋቸው ፡ የሚኮሩበት ፡ እንጂ ፤ የሚያፍሩበት ፡ አይኾኑም ። በሀገራቸውም ፡ ላይ ፡ ለሚደረግባቸው ፡ እውነተኛም ፡ ኾነ ፡ ሐሰት ፡ ለኾነ ፡ አስጊነገር ፡ ኹሉ ፡ ተቁርቋሪዎችና ፡ ተጋፋጮች ፡ የሚኾኑ ፡ አንበሶች ፡ ይወጡዋቸዋል ።

ስለዚህ ፡ ዛሬ ፡ በብዙዎቻችን ፡ በተለይም ፡ በኛ ፡ በወጣቶቹ ፡ በኩል ፡ በሀገር ፡ ልብስም ፡ ኾነ ፡ በቋንቋችን ፤ በእምነታችንም ፡ ኾነ ፡ በጠቅላላው ፡ ባኗኗራችን ፡ የራሳችንን ፡ ጣል ፡ ጣል ፡ እያደረግን ፡ የውጭ ፡ ሀገር ፡ ሰዎችን ፡ ለመምሰል ፡ የምናደርገው ፡ ጥረት ፡ ኹሉ ፡ መነሻው ፡ አስተዳደጋችን ፡ ነው ፡ ብለን ፡ ለመናገር ፡ ሳያስደፍረን ፡ አይቀርም ። ይህም ፡ ኹሉ ፡ እንዳይኾን ፡ ከኹሉ ፡ አስቀድሞ ፡ ለወደፊቱ ፡ ልጆቻችንን ፡ በተቀዳሚ ፡ የሀገራቸውን ፡ ታሪክ ፡ ማስጠናት ፡ ያስፈልጋል ። እንደዚሁም ፡ የማይካደውን ፡ የሀገራችንን ፡ ታላቅነትና ፡ ያባቶቻችንን ፡ ጀግንነት ፤ ደግሞም ፡ የእምነታችንን ፡ ጽርየት ፡ ማስረዳት ፡ ይገባል ። በእውነቱ ፡ አሁንም ፡ ቢኾን ፡ ተብላጭላጭና ፡ አንዳንድ ፡ ዘመናዊ ፡ ነገር ፡ ይጉደለን ፡ እንጂ ፡ በምግባርና በሃይማኖት ፡ እንደኾን ፡ ብልጫ ፡ ያለን ፡ ነን ። ሀገራችንም ፡ ስለ ፡ መልካም ፡ ልማዶቹዋና ፡ ስለ ፡ ጀግኖች ፡ ደግሞም ፡ ስለ ፡ ጻድቃን ፡ ልጆቿ ፡ የተመሰገነች ፤ የታወቀችም ፡ ናት ። ስለዚህ ፡ ከውጭ ፡ ሕዝቦች ፡ አንዳንድ ፡ ነገር ፡ ለመቅዳት ፡ ብናስብም ፡ በቴክኒክ ፡ ረገድ ፡ ያለውን ፡ እንጂ ፤ በሌላው ፡ በኩል ፡ የጐደለን ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ። ከሌላው ፡ ዓለም ፡ ይልቅ ፡ የምንመስገንባቸው ፡ ጠባቦች ፡ ሞልተውናል ። በዚህም ፡ ሌሎች ፡ እኛን ፡ እንጂ ፤ እኛ ፡ ወደ ፡ እነርሱ ፡ የምንሄድበትና ፡ የእነርሱን ፡ ምሳሌ ፡ የምንቀዳበት ፡ ምክንያት ፡ የለንም ፤ ምክንያቱም ፡ ምን ፡ ጐደለንና ።

እንግዲህ ፡ የውጭ ፡ ሰዎችን ፡ ልንመስላቸው ፡ በሚገባን ፡ ሳይኾን ፡ ራሳቸው ፡ በሚነቀፉበት ፡ ባንዳንድ ፡ መጥፎ ፡ ልማዶች ፡ ኹሉ ፡ ለመምሰል ፡ መጣጣር ፡ መልካም ፡ እንዳልኾነ ፡ ማስተዋል ፡ ያስፈልጋል ።

ነገር ፡ ግን ፡ አንባቢዬ ፡ አትሰልቸኝና ፡ አሁንም ፡ መልሼ ፡ ያንኑ ፡ ስናገር ፡ ብዙዎቻችን ፡ ለጊዜው ፡ ዕውቀትና ፡ ሥልጣኔ ፡ ኹኖ ፡ የተያዘልን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በሰፊው ፡ ደጋግሜ ፡ እንደ ፡ ገለጽሁት ፡ ልብስ ፡ ማስማመርን ፤ ቋንቋ ፡ መናገርንና ፡ መኪና ፡ ማቀያየርን ፡ ነው ። ስለ ፡ አንድ ፡ ሰውም ፡ የምንሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ኹሉ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ነገሮች ፡ በማድረጉና ፡ ባለማድረጉ ፡ ላይ ፡ ኹኖ ፡ ይገኛል ። ፍርዳችንም በርግጥ ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ መንገድ ፡ የተመሠረተ ፡ መኾኑን ፡ ለመናገር ፡ አልፈራም ፤ ምክንያቱም ፡ እውነትን ፡ ይገዢ ፡ ነውና ፡ የምናገረው ። ለዚህም ፡ ይቅርታ ፡ ከተደረገልኝ ፡ ከብዙው ፡ አንድ ፡ ለምሳሌ ፡ ያኸል ፡ አድርጌ ፡ ልጠቅስ ፡ እችላለሁ ። እሱም ፡ ደርሶብኝ ፡ ያየሁት ፡ ነገር ፡ ነው።

ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ከሌሎች ፡ ሰዎች ፡ ጋራ ፡ ኹኜ ፡ ባንድ ፡ ሚሌቸንቶ ፡ ተቀምጠን ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ስፍራ ፡ ስንሄድ ፡ ከመንገዱ ፡ ዳር ፡ ኹኖ ፡ አንድ ፡ መልክ ፡ መልካም ፡ ወጣት ፡ ግሩም ፡ የኾነ ፡ ልብስ ፡ ለብሶ ፡ ከልዩ ፡ ክራሻት ፡ አስተሳሰር ፡ ጋራ ፡ ከመንገዱ ፡ ዳር ፡ ቆሞ ፡ እንዳለፍነው ፡ ወዲያው ፡ በእጁ ፡ ምልክት ፡ ሰጥቶ ፡ ሹፌሩን ፡ እንዲያቆምለት ፡ አደረገው ። በኋላም ፡ ሹፌሩ ፤ ጌታዬ ፡ ወዴት ፡ ነው ፡ የሚሄዱት ?

ብሎ ፡ እኛ ፡ ወደምንሄድበት ፡ አቅጣጫ ፡ የሚሄድ ፡ መስሎት ፡ መኪናዋን ፡ አቁሞ ፡ አንገቱን ፡ በመስኮቱ ፡ ወጣ ፡ አድርጎ ፡ ጠየቀው ። ወጣቱ ፡ ግን ፡ በመኪናዋ ፡ ውስጥ ፡ በዛ ፡ ያልገን ፡ ሰዎች ፡ መኖራችንንና ፡ የምንጓዝበትም ፡ አቅጣጫ ፡ ወደ ፡ ፊታችን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እየተመለከተ ፤ እኛ ፡ ለቅቀነው ፡ የምንሄደውን ፡ መንገድ ፡ በእጁ ፡ አሳይቶ ፡ ወደ ፡ ላይ ፡ ነው ፡ የምሄደው ፡ ሲል ፡ ኹላችንንም ፡ በሚያስደንቅ ፡ አኳኋን ፡ መኪናዋ ፡ ላንድ ፡ ለርሱ ፡ ብቻ ፡ ሲባል ፡ ከዚያ ፡ ውስጥ ፡ ያለነው ፡ ሰዎች ፡ ወጥተን ፡ ርሱ ፡ ወዳለበት ፡ ስፍራ ፡ እንድትመለስለት ፡ ዐይነት ፡ አድርጎ ፡ ተናገረ ። ነጂውም ፡ የለም ፡ ጌታዬ ፡ ወደ ፡ ፊቱ ፡ ነው ፡ የምሄደው ፤ ሰዎችም ፡ ይዣለሁ ፡ አለው ። ርሱም ፡ እንግዲያው ፡ መልካም ፡ ነው ፤ ልትሄድ ፡ ትችላለህ ፡ ብሎ ፡ አሰናበተን ። በመካከልም ፡ ጥቂት ፡ ዝም ፡ እንዳልን ፡ ነጂው ፡ በነገሩ ፡ ተገርሞ ፤ እንዴት ፡ የተማሩትም ፡ እንዲህ ፡ ይኾናሉ ? ወዴት ፡ እንደም ፡ ንጂድ ፡ እየተመለከተ ፡ ለርሱ ፡ ስንል ፡ እንድንመለስ ፡ እንዴት ፡ ይጠይቀናል ? ሲል ፡ በአድናቆት ፡ ተናገረ ። ከዚያ ፡ ከነበርነውም ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ አንድ ፡ ከኹላችንም ፡ በዕድሜ ፡ ላቅ ፡ ያሉ ፡ ሰው ፡ ለዚህ ፡ ጥያቄ ፡ መልስ ፡ ሲሰጡ ፡ « ወንድሜ ፤ የተማረ ፡ ሰው ፡ መኾኑን ፡ በምን ፡ ዐውቀህ ፡ ነው ፡ የተማሩትም ፡ ብለህ የተናገርህበት ፡ ምክንያት ? » ብለው ፡ ተናገሩ ። በእውነቱ ፡ ሹፌሩ ፡ ለዚህ ፡ ጥያቄያቸው ፡ ምንም ፡ በቂ ፡ መልስ ፡ ሊሰጣቸው ፡ አልቻለም ። ነገሩም ፡ ገብቶት ፡ ነው ፡ መሰለኝ ፡ ብዙም ፡ ክርክር ፡ አላመጣም ። ደግሞም ፡ በእውነቱ ፡ ጥያቄው ፡ የተስተካከለና ፡ በሚገባም ፡ የኾነ ፡ የማያላውስ ፡ ጥያቄ ፡ ነበር ።

እኔም ፡ በእኒህ ፡ ሰው ፡ ንግግር ፡ በጣም ፡ ተደነቅሁ ። ምክንያቱም ፡ ሰው ፡ በልብሱ ፡ ወይም ፡ በአካሄዱና ፡ በአቋቋሙ ፡ ሊፈረድ ፡ አይቻልም ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያኽል ፡ እንደ ተናገሩ ፡ ነገሩ ፡ ገብቶኝ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፤ ምንም ፡ እንኳ ፡ ያን ፡ ሰዓት ፡ አንድም ፡ ቃል ፡ ባልናገርም ፡ ቅሉ ፡ ግን ፡ በልቤ ፡ ውስጥ ፡ በእውነቱ ፡ እኒህን ፡ ሰው ፡ በጣም ፡ አድርጌ ፡ አደነቅኳቸው ። ያቀረቡትም ፡ ጥያቄ ፡ በሚገባ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ በሐሳቤ ፡ ፈረድሁላቸው ። ሹፌሩ ፡ ግን ፡ ወጣቱን ፡ የተማረ ፡ ሰው ፡ አድርጎ ፡ የገመተው ፡ በልብሱ ፡ መኾኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይህም ፡ ጅል ፡ ፍርድ ፡ ነው ።

አንባቢ ፡ ሆይ ፤ እንደ ፡ እውነቱ ፡ ያብዛኞቻችን ፡ ፍርድ ፡ ልክ ፡ እንደዚሁ ፡ እንደ ፡ ሹፌሩ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ግን ፡ ይህ ፡ ትክክለኛ ፡ ሐሳብ ፡ አይደለም ። ሰውን ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ በእንዲህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ልንፈርደው ፡ አይገባም ። የሰው ፡ ዐዋቂነቱና ፡ ትልቅነቱ ፤ ለራሱም ፡ ኾነ ፡ ለሀገሩ ፡ የሚጠቅመውንና ፡ የሚጐዳውን ፡ ነገር ፡ ለይቶ ፡ በመረዳት ፤ የፊተኛውን ፡ በመፈጸም ፡ የኋለኛውን ፡ በመተው ፤ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሀገር ፡ የሚለማባቸውንና ፡ ሕዝብ ፡ የሚጠቀምባቸውንም ፡ ነገሮች ፡ መሥራቱ ፡ እንጂ ፤ ሌላው ፡ በሠራው ፡ ቢያጌጡ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሌላው ፡ አጥጂም ፡ ቢኾን ፡ ያደረገውን ፡ ነገር ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ተቀብሎ ፡ እንደ ፡ ርሱ ፡ አድርጎ ፡ መገኘት ፤ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሌላው ፡ በሠራው ፡ ባለቤት ፡ በመኾን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ልብስ ፡ ማቀያየርና ፡ መኪና ፡ ማፈራረቅ ፤ የራስን ፡ (የሀገርን) ፡ ቋንቋ ፡ በሌላ ፡ ሀገር ፡ ቋንቋ ፡ ለውጦ ፡ መናገር ፡ ይህ ፡ አይደለም ፡ ዕውቀትና ፡ ሥልጣኔ ፡ የሚባለው ።

እንደዚሁም ፡ ደግሞ ፡ የምንመካበት ፡ ዕውቀት ፡ አለን ፡ ብለን ፡ ለማሰብ ፡ የምንችለው ፡ አንደኛ ፡ ደረጃን ፡ ወይም ፡ ኹለተኛ ፡ ደረጃን ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከሌጅን ፡ መጨረስ ፡ አይደለም ። ይህ ፡ ኹሉ ፡ ዕድሜ ፡ ለግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዛሬ ፡ ዕውቀት ፡ በሀገራችን ፡ የተስፋፋ ፡ ስለኾነ ፤ እነዚህን ፡ የተጠቀሱትን ፡ የትምህርት ፡ ደረጃዎች ፡ ማለፍ ፡ ብርቅ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ከዚህም ፡ ኾነ ፡ ከውጭ ፡ ሀገር ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዕውቀትና ፡ ከፍተኛ ፡ ማዕርግ ፡ ተቀብለው ፡ ዛሬ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ያሉት ፡ ወጣቶች ፡ ቊጥር ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ነው ። ከዚያም ፡ ወጣ ፡ ብለን ፡ ወደ ፡ ቀረው ፡ ዓለም ፡ የተመለከትን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ እንኳንስ ፡ ስከንደሪ ፡ ወይም ፡ ኮሌጅ ፡ መጨረስ ፡ ይቅርና ፡ በዓመት ፡ በዓመት ፡ ውስጥ ፡ በየጊዜው ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ትምህርት ፡ ከፍተኛ ፡ ማዕርግ ፡ እየተመረቁ ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፤ ማለት ፡ ሐኪሞችም ፡ መሐንዲሶችም ፡ መድኃኒት ፡ ቀማሚዎችም ፡ አይሮፕላንና ፡ መርከብ ፡ ሠሪዎችም ፡ ኹሉ ፡ በየጊዜው ፡ ሲወጡ ፤ ይህ ፡ ኹሉ ፡ እንኳ ፡ ዛሬ ፡ ትልቅ ፡ ግምት ፡ የሚጣልበት ፡ ብርቅ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ አይታይም ።

ስለዚህ ፡ አሁን ፡ የያዝነውን ፡ አንዳንድ ፡ የጥፋት ፡ መንገድ ፡ ትተን ፡ ራሳችንንም ፡ ሀገራችንንም ፡ በሚጠቅሙን ፡ ሌሎች ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ለመሠማራት ፡ ቊጥር ፡ ሐሳብ ፡ ብንወስድ ፡ መልካም ፡ ይኾናል ። እንደ ፡ ተናገርነውና ፡ አሁንም ፡ መልስን ፡ እንደምንናገረው ፡ ልብስ ፡ ብቻ ፡ መልበስ ፤ በመኪና ፡ መንቀባረር ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ ስከንደሪና ፡ ኮሌጅ ፡ ወይም ፡ ዩኒቨርሲቲ ፤ ከዚያም ፡ ለከፍተኛ ፡ ትምህርት ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ ሀገር ፡ ደርሶ ፡ መመለስ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ቁም ፡ ነገር ፡ አለመኾኑን ፡ ልናስብበት ፡ ያስፈልጋል ። በእውነቱ ፡ ምንም ፡ ዐሥር መልካም ፡ ልብስ ፡ ብንለብስ ፤ መኪናም ፡ ብናቀያይር ፡ አንዳንድ ፡ የውጭ ፡ ቋንቋም ፡ ብንናገር ፤ ከውጭም ፡ ሀገር ፡ ተምረን ፡ ብንመለስ ፤ ወንድሞቼ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ምንም ፡ ዋጋ ፡ የሌለው ፡ ነገር ፡ ነው ። ከኹሉም ፡ የሚበልጠው ፡ ራስን ፡ ለመቻል ፡ መጣጣር ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፤ ውጭ ፡ ሀገር ፡ ደርሶ ፡ መመለስ ፡ እንደ ፡ ትልቅ ፡ ነገር ፡ የሚታየንና ፡ በዚህም ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ትምክሕት ፡ የሚሰማን ፡ ሰዎች ፡ አንታጣም ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን በዚህ ፡ ከሐሜት በቀር ፡ ምንም ፡ ያተረፍነው ፡ ነገር ፡ እንደሌለ ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል ። በእውነቱ ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ብዙዎች ፡ የሚናገሩት ፡ ቃል ፡ ትክክለኛ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ከውጭ ፡ ሀገር ፡ ደርሰው ፡ የመጡት ፡ ወጣቶች ፡ ለሀገራችን ፡ ምን ፡ የሠሩት ፡ ነገር ፡ አለ ? የትኛውንስ ፡ ጥበብ ፡ አመጡ ? የትኛውን ፡ አይሮፕላን ፡ ወይም ፡ መኪና ፡ ሠርተዋል ? እንዲሁ ፡ አውሮፓ ፡ ደርሰናል ፡ ብለው ፡ ከመጀነንና ፡ አንዳንድ ፡ ፍሬ ፡ የሌለው ፡ ነገርም ፡ ይዘው ፡ ከመምጣት ፡ በቀር ፡ ምን ፡ አድርገዋል ? በሥራው ፡ እዚሁ ፡ ተምረው ፡ የወጡት ፡ ይልቅ ፡ በዚያው ፡ ባላቸው ፡ ችሎታ ፡ ብዙ ፡ የተሻለ ፡ ነገር ፡ ሠርተው ፡ የለምን ? በማለት ፡ የሚደረገውን ፡ ሐሜት ፡ በቀላሉ ፡ ልናልፈው ፡ አንችልም ። ይህም ፡ ቃል ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ለኹሉም ፡ ባይኾን ፡ በብዙዎቻችን ፡ ላይ ፡ ርግጠኛ ፡ የተደረገ ፡ ኾኖ ፡ ሳይታይ ፡ አልቀረም ። በእውነቱ ፡ አሁንስ ፡ ቢኾን ፡ እስቲ ፡ ከአውሮፓ ፡ መጥተናል ፡ የምንለው ፡ ምን ፡ የሠራነው ፡ ነገር ፡ አለ ? ልብስ ፡ አለባበስ ፤ ክራሻት ፡ አስተሳሰር ፤ መኪና ፡ ማቀ

ያየር፤ ዳንስ፤ ሽርሽር፤ ሌላም፤ ይህን፤ የመሳሰለውን፤ እናውቅ፤ ይኸናል፤ ነገር፤ ግን፤ ሥልጣኔ፤ ማለት፤ መቼ፤ ይህ፤ ነው? በእውነቱ፤ መለስ፤ ብለን፤ ቁም፤ ነገሩን፤ ብቻ፤ ማሰብ፤ አለብን፤ ለወደፊትም፤ ነቃፊውም፤ ቢኾን፤ ራሱ፤ የሠራው፤ ነገር፤ ያለ፤ ይመስል፤ ራሱን፤ ውጭ፤ አድርጎ፤ ያም፤ ምንም፤ ያደረገው፤ ነገር፤ ሳይኖር፤ ለምን፤ እንደዚህ፤ እባላለሁ? ብሎ፤ ሳይገሰል፤ ኹላችንም፤ ስንፍናችንን፤ ተረድተን፤ ከእንቅልፋችንም፤ ነቅተን፤ መሥራት፤ እንጀምር፤ ሳይሠሩ፤ ለመኖር፤ አይቻልም፤ ስንፍና፤ ስምን፤ ያበላሻል፤ ክብርንም፤ ያስደፍራል፤ ለመብላትም፤ ለመልበስም፤ መጀመሪያ፤ መሥራት፤ ያስፈልጋል፤ የነገሩ፤ ተራም፤ ይኸው፤ ነው፤ ምክንያቱም፤ መጀመሪያ፤ የሰው፤ እጅ፤ አርፎበትና፤ ከፍተኛ፤ ድካም፤ ተደርጎበት፤ ነው፤ ልብሱም፤ ኾነ፤ መኪናው፤ የሚዘጋጀውና፤ ከዚያም፤ አንሥተን፤ የምንጠቀምበት፤ ስለዚህ፤ ቢለብሱም፤ ቢያጌጡም፤ መጀመሪያ፤ ሠርቶ፤ ነው፤ የሰው፤ ጌጥ፤ አያደምቅም፤ በሰው፤ ዕቃና፤ ወርቅ፤ ማጌጥ፤ የሚያስመካና፤ ዘለዓለምም፤ አብሮን፤ ይኖራል፤ ብለን፤ ልንተማመንበት፤ የሚቻል፤ ርግጠኛ፤ ነገር፤ አይደለም፤ ምክንያቱም፤ የባዕድ፤ ገንዘብ፤ ከኾነ፤ ሲቀር፤ የሚቀር፤ ነው፤ የራሳችን፤ የኾነ፤ እንደኾነ፤ ግን፤ የሚወስድብን፤ የለም።

ስለዚህ፤ እስቲ፤ በእውነቱ፤ መለስ፤ ብለን፤ በቤታችንና፤ ከቤት፤ ውጭ፤ የምንጠቀምበትን፤ ነገር፤ ኹሉ፤ እንመልከት፤ ግማሽ፤ በግማሽ፤ ዕቃችን፤ ኹሉ፤ የባዕድ፤ ነው፤ ታዲያስ፤ ምኑ፤ ተይዞ፤ ነው፤ ትምክሕቱ!

ስለዚህ፤ ለሀገራችን፤ ሌት፤ ከቀን፤ ያለ፤ እረፍት፤ የሚደክሙልንን፤ ጠንካራውን፤ ንጉሠ፤ ነገሥታችንን፤ ግርማዊ፤ ቀዳማዊ፤ ኃይለ፤ ሥላሴን፤ በሐሳብና፤ በሥራ፤ ተባብረን፤ ብንረዳቸውና፤ ለሀገራችን፤ እውነተኛ፤ ሥልጣኔን፤ ለማበርከት፤ ኹላችንም፤ ከልብ፤ ብንጥር፤ መልካም፤ ነገር፤ ነው፤ ደግሞም፤ በተለይ፤ እኛ፤ ወጣቶች፤ የተባልነው፤ ለሀገራችን፤ እድገት፤ ከፍ፤ አድርገን፤ ልናስብ፤ የሚገባን፤ ነን፤ በእውነቱ፤ አባቶቻችንና፤ እናቶቻችን፤ በኛ፤ ላይ፤ ያላቸው፤ ግምት፤ ከፍ፤ ያለ፤ ነው፤ አንድ፤ ነገር፤ ሠርተን፤ ሊያዩንም፤ ከቀን፤ ወደቀን፤ አጥብቀው፤ ይመለከቱናል፤ ከኛ፤ ብዙ፤ ነገር፤ ለማየትም፤ ንጉሥተዋል፤ ይህንንም፤ ከመካከላችን፤ ያላረጋገጠ፤ ሰው፤ ያለ፤ አይመስለኝም፤ እኔ፤ ለራሴ፤ በበኩሌ፤ ብዙ፤ ጊዜ፤ ነገሩን፤ ተመልክቻለሁ።

የሌላውን፤ ኹሉ፤ ትቼ፤ የዛሬ፤ ኹለት፤ ዓመት፤ የካቲት፤ ፳፫፤ ቀን፤ ፲፱፻፶፪፤ ዓ.ም፤ የዐድዋ፤ ጦርነት፤ መታሰቢያ፤ በዋለበት፤ ቀን፤ ያየሁትን፤ እንድናገር፤ ይፈቀድልኝ።

በዚህ፤ በተጠቀሰው፤ ዕለት፤ ስድስት፤ ኪሎ፤ አንድ፤ ዘመድ፤ ጠይቄ፤ ስመለስ፤ ካንድ፤ ስፍራ፤ ላይ፤ ሽማግሌዎችና፤ ባልቱቶች፤ እንዲሁም፤ ብዙ፤ ሕፃናት፤ ተሰብስበው፤ አየሁ፤ ነገሩንም፤ ለማጣራት፤ ጠጋ፤ ብዬ፤ ስመለከት፤ አንድ፤ ትንሽ፤ ልጅ፤ ከመካከል፤ ላይ፤ ቆሞ፤ አንድ፤ እንደ፤ አይሮፕላን፤ ያለ፤ ነገር፤ ከመቃ፤ አገጣጥሞ፤ በእጁ፤ ይዞ፤ ለኹሉም፤ ሲያሳይ፤ ተመለከትሁ፤ ከዚያም፤ የነበሩት፤ ሽማግሌዎችና፤ ሴቶች፤ በልጁ፤ ሥራ፤ ተደስተው፤ ልክ፤ እውነተኛውን፤ አይሮፕላን፤ እንደ፤ ሠራ፤ አድርገው፤ አድንቀው፤ እየተመለከቱት፤ ኹሉም፤ ሲመርቁት፤ እንትፍ፤ እንትፍ፤ ሲሉ

በት፤ ሌሎችም፤ ልጄ፤ እግዚአብሔር፤ ያሳድግህ፤ ያ፤ ከፋ፤ ጠላት፤ ያጠቃን፤ በዚህ፤ አይደለምን? እያሉ፤ ከሰውት፤ ብዙ፤ እንደ፤ ቁየን፤ በኋላ፤ ኹሉም፤ በየበኩላቸው፤ አንዳንድ፤ ምስጋናና፤ ምርቃት፤ እንደሰጡት፤ ወዲያው፤ ወደየመንገዳችን፤ ተበታተንን።

በእውነቱ፤ ያን፤ ሰዓት፤ ነገሩ፤ ገርሞኝ፤ አባቶቻችን፤ እንዲህ፤ ያለ፤ ትልቅ፤ ሥራ፤ ሠርተን፤ ሊያዩን፤ እስከዚህ፤ ድረስ፤ ንጉሥተዋል፤ ማለት፤ አይደለምን? ነገር፤ ግን፤ ለሀገራችን፤ ትምክሕት፤ የኾንነው፤ የዛሬ፤ ወጣቶች፤ ባንዳንድ፤ በማይረባ፤ ነገር፤ እንጂ፤ መቼ፤ በዚህ፤ መሥመር፤ ተግኝተናል? በማለት፤ መንገዱን፤ በማሰላሰል፤ ዘለቅሁት።

እንግዲህ፤ ወጣት፤ አስተውል፤ አባቶችህ፤ ባንተ፤ ላይ፤ ያላቸው፤ ተስፋ፤ እስከዚህ፤ ድረስ፤ ነው፤ ነገር፤ ግን፤ እስቲ፤ እኔም፤ አንተም፤ ከዚህ፤ በፊት፤ በነገሩ፤ አስበንበታልን? እውነቱን፤ ብነግርህ፤ እንደማትቀየመኝ፤ አምናለሁና፤ ስለዚህ ጉዳይ፤ ፈጽሞ፤ መለስ፤ ብለን፤ አስበን፤ አናውቅም፤ ብዬ፤ ለመናገር፤ እደፍራለሁ፤ ዛሬ፤ ብዙዎቻችን፤ የተያዘልን፤ ከዚህ፤ በላይ፤ በጠቀስሁት፤ ባንዳንድ፤ በማይረባ፤ ነገር፤ ብቻ፤ መቃየትን፤ ነው፤ እንደዚሁም፤ ርስ፤ በርስ፤ መቀናናትና፤ አንዱ፤ አንዱን፤ መንቀፍ፤ ይህ፤ ብቻ፤ እንደ፤ ትልቅ፤ ነገር፤ ኾኖ፤ ተይዞልናል፤ ይኸውም፤ ደግሞ፤ ሌሎችን፤ የምንነቅፊው፤ ራሳችን፤ መጀመሪያ፤ ሠርተን፤ ሳይኾን፤ እንደዚሁ፤ ተነሥተን፤ ነው፤ ነገር፤ ግን፤ እንዲህ፤ ዐይነቱ፤ ተግባር፤ የትምህርት፤ ፍሬ፤ አይደለም፤ ወንድምን፤ መንቀፍ፤ ፍቺ፤ የሚኖረው፤ መጀመሪያ፤ ራስ፤ ሠርቶ፤ ነው፤ አንድም፤ ነገር፤ ሳይሠሩ፤ ሌላውን፤ ያላዋቁ፤ አድርጎ፤ መቅጠር፤ ይህ፤ ኹሉ፤ ፍሬ፤ የሌለው፤ ነገር፤ ነው፤ ርግጥ፤ ነው፤ መቼም፤ ለጊዜው፤ ዕውቀትና፤ ትምህርት፤ ማለት፤ ይኸው፤ መስሎ፤ የሚታያቸው፤ ብዙዎች፤ አይታጡም።

እጅን፤ አጣምሮ፤ ተቀምጦ፤ ሌላው፤ ሊሠራ፤ ሲነሣ፤ ብቻ፤ ከተደበቁበት፤ ጎሬ፤ ወጥቶ፤ ለምን፤ እንዲህ፤ ኾነ? ለምን፤ እንደዚያ፤ አይኾንም፤ ኖሯል? ብሎ፤ ትችት፤ መስጠትና፤ ሰውን፤ ተስፋ፤ ማስቈረጥ፤ ብቻ፤ ትልቅ፤ ሞያ፤ አድርገው፤ አንዳንድ፤ በየስፍራው፤ ተዘፍዝፈው፤ የተቀመጡ፤ ሰዎች፤ አሉ፤ ነገር፤ ግን፤ እነዚህን፤ ሰዎች፤ ምን፤ ልትላቸው፤ ትችላለህ? ለዚህ፤ ጥያቄ፤ የደራሲው፤ መልስ፤ ከነዚህ፤ ሰዎች፤ ጋራ፤ እንካ፤ ስላንታ፤ ሳይለዋወጡ፤ ዝም፤ ብሎ፤ ሥራን፤ መሥራትና፤ ለሚወረወረውም፤ ስድብና፤ ሐሜት፤ ዋጋ፤ ሳይሰጡ፤ ሕሊናንም፤ ፈጽሞ፤ ሳያናውዱ፤ የረጋ፤ ኑሮ፤ ማሳለፉ፤ ነው፤ መልካሙ፤ ሲል፤ አስተያየቱን፤ ይሰጣል። ለነዚህ፤ ሰዎች፤ መልስ፤ መስጠት፤ እንኳ፤ ክብርን፤ የሚያስነካ፤ አድርጎ፤ ማሰብና፤ እኩል፤ ለኩል፤ መመለስ፤ ብቻ፤ የመንፈስህን፤ አራስቶክራሲነት፤ የሚያሳድፍብህ፤ መኾኑን፤ በማስተዋል፤ እንኳንስ፤ እኩል፤ ለኩል፤ መመለስ፤ ይቅርና፤ የእነዚህን፤ ሰዎች፤ በዓለም፤ ላይ፤ መኖራቸውንና፤ መፈጠራቸውንም፤ እንኳ፤ ማሰብ፤ አያስፈልግህምና፤ እንደሌሉ፤ አድርገህ፤ ንቀህና፤ ስቀህ፤ እለፋቸው፤ ሲል፤ ደራሲው፤ ያሳስብኻል፤ ራሱ፤ ደራሲውም፤ እንኳ፤ ቢኾን፤ በዚህ፤ በጻፈው፤ መጽሐፉም፤ ኾነ፤ ወይም፤ ወደፊት፤ በሚፈጽማቸው፤ ሥራዎቹ፤ ላይ፤ የሚነሡበት፤ ወይም፤ የሚያሙት፤ ሰዎች፤ ሊኖሩ፤ እንደሚችሉ፤ ያለውን፤ ጥርጣሬ፤ ይገልጽልኻል። ርሱ፤ ግን፤ እነዚህን፤ ሰዎች፤ እንዴት፤ አድርጎ፤ እንደሚንቃቸውና፤

መልስ ፡ እንኳ ፡ እንደማይሰጣቸው ፡ በበኩሉ ፡ ያለውን ፡ ሐሳብ ፡ እንደታወቅለት ፡ ይወዳል ። በእንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሰዓት ፡ የመንፈስህ ፡ ትልቅነት ፡ የሚታወቀው ፡ ከውጭ ፡ ለሚደረጉልህ ፡ ወይም ፡ ለሚደረጉብህ ፡ የምስጋናና ፡ የነቀፌታ ፡ ሐሜቶች ፡ ሳትሸነገልና ፡ ሳትታወክ ፡ ከኹሉም ፡ በላይ ፡ በመኾን ፡ በፊተኛው ፡ ኹኔታህ ፡ ጸንተህ ፡ ያለህ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነውና ፡ ምንም ፡ ቢኾን ፡ አንዳንዴ ፡ በመጠኑ ፡ የኹነት የመንፈስ ፡ ዙሪያ ፡ ማስፈለጉን ፡ ሳትዘነጋ ፡ ልብ ፡ ሙሉ ፡ መኾን ፡ እንደሚገባህ ፡ ማስተዋል ፡ ያሻሻል ። እንዲህ ፡ ያሉትን ፡ ሰዎች ፡ በጣም ፡ አትፍራቸው ፤ አትሸቁጥቁጥላቸውም ፡ ምክንያቱም ፡ ላይረዱልህ ፡ ምን ፡ ያደክምኻል ? ሊረዱልህም ፡ ደግሞ ፡ አይችሉም ፤ ምክንያቱም ፡ መንፈሳቸው ፡ ገና ፡ አልጸናም ፤ አልታነጸምም ። ንግግር ፡ መክፈት ፡ ዋጋ ፡ የሚኖረው ፡ ባንተው ፡ ከፍተኛ ፡ የመንፈስ ፡ ደረጃ ፡ ልክ ፡ ለሚመጣና ፡ እኩያዬ ፡ ነው ፤ እንግባባለን ፡ ከምትለው ፡ ሰው ፡ ጋራ ፡ ሲኾን ፡ ነው ። ያለበለዚያ ፡ ዋጋ ፡ የለውም ።

ወዳጄ ፡ ሆይ ፤ ይኸውልህ ፡ እወቀው ፡ እንዲህ ፡ ያሉ የሥራ ፡ መሰናክል ፡ የኾኑ ፡ ተሳዳቢዎችና ፡ ነቃፊዎች ፡ በሕይወትህ ፡ ዘመን ፡ እንደሚያጋጥሙህ ፡ አስብ ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ተስፋ ፡ አትቀረጥ ።

ይኹን ፡ እንጂ ፡ ለነዚህ ፡ ሰዎች ፡ የምንሰጠው ፡ የወንድምነት ፡ ምክር ፡ ከዚህ ፡ የሚከተለው ነው ። ሌሎችን ፡ ለመንቀፍ ፡ አፍንና ፡ ብርዕን ፡ ማሾል ፡ ይህ ፡ የሰነፍ ፡ ሰው ፡ ሥራ ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ ሰውን ፡ መሳደብና ፡ ራስን ፡ ግን ፡ ከሰው ፡ በላይ ፡ አድርጎ ፡ መቀጠር ፡ ይህ ፡ ራሱ ፡ ብቻ ፡ የዕውቀት ፡ ማነስ ፡ ምልክት ፡ ነው ።

ሰውን ፡ ልታስተምረውና ፡ ትክክለኛውንም ፡ መንገድ ፡ ልታስይዘው ፡ ስትፈልግ ፡ በኃይል ፡ አይደለም ። በዚህ ፡ የተገኘ ፡ አንድም ፡ መልካም ፡ ነገር ፡ የለም ። ስለዚህ ፡ ከስድብ ፡ ይልቅ ፡ ራስህ ፡ መጀመሪያ ፡ እየሠራህ ፡ ችሎታህንና ፡ ትጋትህን ፡ በነዚያ ፡ በምትሠራቸው ፡ ነገሮች ፡ በኩል ፡ እየገለጽህ ፡ የቀሩትንም ፡ ወንድሞችህን ፡ መንፈስ ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እየሳብህ ፡ ያንን ፡ ያሰብኸውን ፡ ነገር ፡ ከፍጻሜ ፡ ለማድረስ ፡ በእንዲህ ፡ ያለ ፡ አኳኋን ፡ ብትሞክር ፡ እጅግ ፡ የተሻለ ፡ ነው ። አንተው ፡ ራስህ ፡ ከሥራው ፡ ሳትኖርበት ፡ ሌሎችን ፡ ብቻ ፡ ብትነቅፍና ፡ የማስገደድንም ፡ ተግባር ፡ ለመፈጸም ፡ ብታስብ ፡ ግን ፤ ራስህም ፡ ተጠልተህ ፡ እነርሱንም ፡ እልህ ፡ ታስገባቸዋለህ ፡ እንጂ ፡ ካሰብኸው ፡ ዓላማ ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ እደርሳለሁ ፡ ብለህ ፡ ከቶ ፡ አታስብ ። ስለዚህ ፡ ዐዋቂ ፡ ነኝ ፡ የምትል ፡ ከኾነ ፤ መጀመሪያ ፡ የራስህን ፡ ዕውቀት ፡ አሳይ ። ሌላውንም ፡ ሰነፍ ፡ ብለህ ፡ ከመዝለፍህ ፡ በፊት ፡ አንተው ፡ ራስህ ፡ አስቀድመህ ፡ የሥራህን ፡ ፍሬ ፡ ግለጽ ።

በእውነቱ ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ ስለ ፡ ራሳቸው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ግምት ፡ ያላቸው ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፤ ርግጥ ፡ እንደሚያስቡት ፡ እውነተኛች ፡ ዐዋቂዎች ፡ ከኾኑ ፡ ዘንድ ፡ የራሳቸውንና ፡ የአንባብያንንም ፡ ጊዜ ፡ ባንዳንድ ፡ በማይረባ ፡ የስድብና ፡ የዘለፋ ፡ ንግግር ፡ በከንቱ ፡ ከሚያጠፉ ፡ ይልቅ ፤ ጥቅም ፡ የሚገኝበትንና ፡ በትምህርት ፡ ቤት ፡ ለወጣቶች ፡ መማሪያ ፡ የሚኾኑ ፡ አንዳንድ ፡ ቁም ፡ ነገር ፡ ያላቸው ፡ መጽሐፍትን ፡ ቢያዘጋጁበት ፡ እነርሱም ፡ ራሳቸውም ፡ ተመስግነው ፤ ሌላውንም ፡ ወንድማቸውን ፡ ስድብና ፡ ዐመፅ ፡ ከማስተማር ፡ ይልቅ ፡ ለኑሮው ፡ የሚጠቅመውንና ፡ ሀገሩን ፡ የሚረዳበትን ፡

መንገድ ፡ ቢገልጹለት ፡ በጣም ፡ የተሻለ ፡ ይኾናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ የሚያስቡ ፡ በእውነቱ ፡ በጣም ፡ ጥቂቶች ፡ ናቸው ።

ከአንባብያንም ፡ መካከል ፡ ቢኾን ፡ ብዙዎቹ ፡ ቁም ፡ ነገር ፡ ያለው ፡ አንድ ፡ ጠንከር ፡ ያለ ፡ መጽሐፍ ፡ ከማንበብ ፡ ይልቅ ፤ አንዳንድ ፡ እንደ ፡ ቀልድና ፡ እንደ ፡ ጨዋታ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ስድብና ፡ እንደ ፡ ዘለፋ ፡ ዐይነት ፡ ሐሳብ ፡ ያለበትን ፡ መጽሐፍ ፡ በከፍተኛም ፡ ዋጋ ፡ ቢኾን ፡ ገዝተው ፡ ማንበብ ፡ ደስ ፡ የሚላቸው ፡ ብዙዎች ይገኛሉ ። ስለዚህም ፡ ይህን ፡ ስንመለከት ፤ ባንድ ፡ በኩል ፡ አንዳንድ ፡ ደራስያንም ፡ በነገሩ ፡ አይፈረድባቸውም ፡ ብለን ፡ ለመናገር ፡ ያስደፍረናል ። ምክንያቱም ፡ የብዙው ፡ መንፈስ ይህ ፡ ከኾነ ፡ ዘንድ ፤ የማይሸጥላቸውን ፡ መጽሐፍ ፡ ደርሰው ፡ ከሚከስሩ ፡ ያው ፡ ሕዝቡ ፡ የሚደሰትበትን ፡ ነገር ፡ ቀለማምደው ፡ ጥቅም ፡ እንዲያገኙ ፡ መሞከር ፡ ግድ ፡ ይኾንባቸዋል ። ይህም ፡ የብልጦች ፡ ዘዴ ፡ ነው ። ምን ይኹን ፤ ጊዜው ፡ የወደደውን ፡ መከተል ፡ ያስፈልጋል ።

ነገር ፡ ግን ፡ ወንድሞቼ ፤ ይህ ፡ ኹሉ ፡ አያዋጣም ። አንድ ፡ ሀገር ፡ የሚለማው ፡ ጠንከር ፡ አድርጎ ፡ በመሥራትና ፡ ራቅ ፡ አድርጎ ፡ በማሰብ ፡ ብቻ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ መንፈሳችንን ፡ በርታ ፡ ማድረግ ፡ ያስፈልጋል ። እድገትና ፡ ሥልጣኔ ፡ ሲፈለግ ፡ ስንፍናን ፤ ቀልድንና ፡ ጨዋታን ፤ መነቃቀፍንና ፡ መቀናናትን ፤ እዚህም ፡ እዚያም ፡ መቦረቅን ፤ በሥራ ፡ ላይኾን ፡ በአፍ ፡ ብልጠት ፡ ብቻ ፡ አለሁ ፡ አለሁ ፡ ማለትን ፡ ወደዚያ ፡ ትቶ ፤ በፍቅርና ፡ በኅብረት ፡ ተስማምቶ ፡ መሥራት ፡ ነው ። ያለበለዚያ ፡ ግን ፡ ሀገር ፡ ሊለማና ፡ ብርቱ ፡ መንግሥት ፡ ሊፈጠር ፡ አይችልም ።

እንግዲህ ፡ በእውነቱ ፡ አንዳንድ ፡ ቀላልና ፡ ፍሬ ፡ ቢስ ፡ የኾነ ፡ ነገርን ፡ ኹሉ ፡ እንደ ፡ ሥልጣኔ ፡ አድርገን ፡ ከመያዝና ፡ በሰው ፡ ሥራም ፡ ከመመከት ፡ ይልቅ ፡ ጠንክሮ ፡ መሥራትና ፡ ራስን ፡ መቻል ፡ የሚያስፈልግ ፡ መኾኑን ፡ ፈጥነን ፡ መገንዘብ ፡ ያሻል ። ቁም ፡ ነገሩም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ በሚደክሙልን ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ተገኝተን ፡ ዓላማቸው ፡ ኾኖ ፡ የሚደክሙልንን ፡ መሥመር ፡ የያዘን ፡ ጊዜ ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ማለት ፤ በሕክምናም ፡ ኾነ ፡ በእርሻ ፤ በቴክኒክም ፡ ኾነ ፡ በመምህራን ፡ በኩል ፡ ራሳችንን ፡ ችለን ፤ የሀገራችንን ፡ ገንዘብ ፡ እዚሁ ፡ እኛው ፡ ስናስቀረውና ፡ እኛው ፡ ልንጠቀምበት ፡ ስንችል ፡ ብቻ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ በእውነቱ ፡ ከቁም ፡ ነገሩ ፡ ላይ ፡ ተገኝተናል ፡ ለማለት ፡ እንችላለን ።

ስለዚህ ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ ፈጥረን ፡ ሳናሳይ ፡ እንዲሁ ፡ ዐዋቂዎች ፡ ነን ፡ በማለትና ፡ ርስ ፡ በርሳችንም ፡ መግባባት ፡ አጥተን ፡ መመቀኛችን ፡ ወይም ፡ ሥልጣን ፡ ስንጨብጥ ፡ መጀነንና ፡ በቀሩት ፡ የበታችች ፡ ወንድሞቻችን ፡ ላይ ፡ ከሕግ ፡ ውጭ ፡ የኾነና ፡ የአድልዎ ፡ ሥራን ፡ መፈጸም ፤ ሌላም ፡ ይህን ፡ የመሳሰለውን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ የሚያሳዝን ፡ ሥራ ፡ መሥራታችንን ፡ ትተን ፤ ኹላችንም ፡ በኅብረት ፡ አንድ ፡ ልብ ፡ ኾነንና ፡ በፍቅር ፡ ተሳስቦ ፡ ብርቱው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ በሚመሩን ፡ መንገድ ፡ መሄድና ፡ በሥራቸውም ፡ ኹሉ ፡ ረዳታቸው ፡ መኾን ፡ ያስፈልገናል ።

ከዚህም ፡ በላይ ፡ ዕውቀት ፡ አለን ፤ ማመዛዘንም ፡ እንችላለን ፡ የምንል ፡ ከኾነ ፤ ይኸንኑ ፡ ዕውቀታችንንና ፡ አመዛዝነታችንን ፡ ከዚሁ ፡ በሥራ ፡ እንግለጸው ። በእው

ነቱ ፡ ይህን ፡ ካደረግንም ፤ በጤንነትም ፡ ኾነ ፡ በኢኮኖሚ ፡ ረገድ ፡ ከሚጎዱን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ነገሮች ፡ የተጠበቅን ፡ እንኾናለን ። ያን ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ በእውነቱ ፡ ዐዋቂዎችና ፡ አመዛዛኞች ፡ ነን ፡ ብለን ፡ አፋችንን ፡ መልተን ፡ ለመናገር ፡ እንችላለን ።

እንዲሁም ፡ ወደ ፡ ቀድሞዎቹ ፡ አባቶቻችን ፡ ጠንካራ ፡ እምነትና ፡ ምግባር ፡ የተመለሰን ፡ እንደኾን ፤ በእውነቱ ፡ ሙሉዎች ፡ ሰዎች ፡ ኾነናል ፡ ብለን ፡ ደፍረን ፡ ለመናገር ፡ እንችላለን ።

አሁን ፡ ወደ ፡ ዋናው ፡ የሐሳባችን ፡ መነሻ ፡ እንመለስና ፡ ዛሬ ፡ በኛ ፡ ባንዳንድ ፡ ሰዎችና ፡ በተለይም ፡ በወጣቶች ፡ በኩል ፡ የእግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ እንደ ፡ ሐሰት ፡ ኾኖ ፡ በዚህ ፡ የሚያምንም ፡ ኹሉ ፡ እንደ ፡ ቂል ፡ ሊቈጠር ፡ ባልተገባ ፡ ነበር ። ይህ ፡ የእግዚአብሔር ፡ እምነት ፡ እውነት ፡ ነገር ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፤ በዚህ ፡ አምኖ ፡ መገኘት ፡ የሚያስመስግን ፡ እንጂ ፡ የሚያስነቅፍ ፡ ኾኖ ፡ ሊገመት ፡ ባልተገባ ፡ ነበር ።

ደግሞ ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ በፊት ፡ መርምሮ ፡ እንጂ ፤ እንደዚሁ ፡ ተነሥቶ ፡ ይህን ፡ ነገር ፡ እንደ ፡ ስሕተት ፡ መቀጠርና ፡ የሚያምኑትንም ፡ ሰዎች ፡ መንቀፍ ፡ ቂም ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ስለዚህ ፡ መጀመሪያ ፡ ልቡናን ፡ ንጹሕ ፡ አድርጎ ፡ እውነተኛውን ፡ ነገር ፡ ለማግኘት ፡ መጣጣር ፡ ያስፈልጋል ። በእውነቱ ፡ ብዙዎችንም ፡ ሰዎች ፡ ወደ ፡ ክሕደት ፡ የሚመራቸው ፡ አንደኛው ፡ ምክንያት ፡ ቸልተኛነታቸው ፡ ነው ። ልቡናቸው ፡ ንጹሕ ፡ ኾኖ ፡ ለእውነትም ፡ የተዘጋጁ ፡ ኾነው ፡ ሳሉ ፡ በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ ፡ ቸል ፡ ብለው ፡ ያልፉታል ። ብዙም ፡ ጊዜ ፡ አብዛኞቹ ፡ ከመካከላቸው ፡ መመራመርን ፡ ይፈራሉ ። ስለዚህም ፡ አብዛኛው ፡ ነገር ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸው ፡ ተመራምረው ፡ የደረሱበትና ፡ ርግጠኛ ፡ የኾኑበት ፡ ነገር ፡ ሳይኾን ፤ እንደዚሁ ፡ ከሌሎች ፡ የወሰዱት ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ ጥቂት ፡ የክሕደት ፡ ነፋስ ፡ በዙሪያቸው ፡ የነፈሰ ፡ ጊዜ ፡ መሠረት ፡ የላቸው ምና ፡ አብረው ፡ ከሌሎች ፡ ጋራ ፡ ይወድቃሉ ። ይህም ፡ የሚኾነው ፡ እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ መጀመሪያውንም ፡ ሃይማኖታቸውን ፡ ደኅና ፡ አድርገው ፡ የማያውቁ ፡ ስለ ፡ ኾነና ፡ የሚያምኑትም ፡ ስለ ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ተቃዋሚ ፡ ቢመጣባቸውም ፡ ምን ፡ መልስ ፡ እንደሚሰጡት ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ሳያውቁ ፡ እየቀሩ ፡ ነው ።

ይህም ፡ እንዳይኾን ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ራስ ፡ መመርመርና ፡ እውነቱን ፡ ከሐሰቱ ፡ መለየት ፡ ያስፈልጋል ። ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ የራሳችን ፡ ሐሳብ ፡ ያለን ፡ እንደኾነ ፤ በማናቸውም ፡ የዘመንና ፡ የሐሳብ ፡ መለዋወጥ ፡ ውስጥ ፡ የሚያሠጋ ፡ ነገር ፡ አይደርስብንም ። ዕውቀትም ፡ ማለት ፡ ይህ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ራስን ፡ ማሠራተና ፡ ራስን ፡ ተጣጥሮ ፡ አንድ ፡ ዕውቀት ፡ ማግኘት ፡ ወይም ፡ ለሚያምኑት ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ደኅና ፡ መልስ ፡ ለመስጠት ፡ መቻል ፡ እንጂ ፤ በትምህርት ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ከመምህራን ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ድምፅ ፡ ወሳጅ ፡ መኪና ፡ ያንኑ ፡ የሰሙትን ፡ ብቻ ፡ ተቀብሎ ፡ ያንኑ ፡ መልስ ፡ መናገር ፡ አይደለም ። ይህ ፡ የኾነ ፡ እንደኾነ ፤ ገና ፡ አእምሮዎችን ፡ እንዳልበሰለ ፡ ያመለክታል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በእውነቱ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ የሚያሳዝን ፡ ነገር ፡ አለ ። ብዙዎቻችን ፡ ያለንበት ፡ ደረጃ ፡ ገና ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ኾኖ ፡ ሳለ ፤ ኹሉንም ፡ መርምረን ፡ የዓለምን ፡

ምስጢር ፡ በእጃችን ፡ እንደ ፡ ጨበጥን ፡ ዐይነት ፡ ኾነን ፡ ስንጀነንና ፡ ስለ ፡ ሃይማኖትም ፡ ጉዳይ ፡ ነቀፌታችንን ፡ ስናስቀድም ፡ መገኘታችን ፡ የሚያሳዝን ነው ። ይህም ፡ በመጥፎ ፡ አኳኋን ፡ እንደሚያስገምተን ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ለመንቀፍም ፡ ለማመስገንም ፡ ደረጃችን ፡ መጀመሪያ ፡ እንዲፈቅድልን ፡ ያስፈልጋል ። ከዚያ ፡ የደረሰን ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ በእውነት ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ብንናገር ፡ ያምርብናል ።

ይህ ፡ ኹሉ ፡ ኾኖ ፡ ችሎታችን ፡ ከዚህ ፡ አድርጎን ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ የግል ፡ (የራስ ፡) ሐሳብ ፡ ለመስጠት ፡ በምንጣጣርበት ፡ ጊዜ ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ አስበን ፡ ከተመራመርን ፡ ከእውነት ፡ ለመድረስ ፡ እንደምንችል ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ያን ፡ ጊዜም ፡ ቀድሞ ፡ በሰዎች ፡ ሐሳብ ፡ እየተመራን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ወዲህ ፤ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ወዲያ ፡ እናዘነብል ፡ የነበረው ፡ ኹሉ ፡ ቀርቶ ፤ እኛው ፡ ራሳችን ፡ ባገኘነው ፡ በትክክለኛው ፡ መንገድ ፡ ቀጥ ፡ ብለን ፡ እንድንራመድ ፡ የምንችል ፡ እንኾናለን ። ስለዚህ ፡ አእምሮዎችን ፡ ማሠራተና ፡ እኛው ፡ ራሳችን ፡ ተጣጥረን ፡ እውነትን ፡ ለመረዳት ፡ መሸቀዳደም ፡ አያስነቅፈንም ፤ ይልቁንም ፡ ቢያስመስግንን ፡ እንጂ ። እንደነ ፡ እገሌ ፡ ያሉት ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ይህን ፡ ይላሉ ፤ እነገሌም ፡ እንደዚሁ ፡ ይናገራሉ ፡ እያልን ፡ አእምሮዎችን ፡ ሳንሠራበት ፡ ለሌሎች ፡ ብቻ ፡ ተሰጥቶ ፡ እኛ ፡ እንደ ፡ ሌለን ፡ ዐይነት ፡ ኾነን ፡ በሌሎች ፡ ሰዎች ፡ ምርኩዝ ፡ መኖርና ፡ ስለ ፡ እግዚአብሔር ፡ ያለንን ፡ እምነት ፡ ባንዳንድ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ምክንያት ፡ እያቀዘቀዝን ፡ ወይም ፡ እየቀነስን ፡ መሄድ ፡ ይህ ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ።

ለያንዳንዳችን ፡ አእምሮ ፡ ተሰጥቶናል ፤ ስለዚህም ፡ እንሥራበት ፡ ይህም ፡ ማለት ፤ እኛው ፡ ራሳችን ፡ እናስብ ፤ እንመራመር ፤ እንጠይቅ ። እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ መመራመርና ፡ መጠየቅ ፡ የሚያስነውር ፡ ወይም ፡ የሚያሳፍር ፡ አይደለም ። በዚህም ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ ጎጠኦት ፡ እንደማይኖር ፡ እያንዳንዱ ፡ ሰው ፡ እንዲረዳ ፡ እንፈቅዳለን ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ የክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ ሳትመረምሩ ፡ (ሳትጠይቁ ፡) እመኑ ፡ ብላ ፡ እንደምታስተምር ፡ ዐይነት ፡ አድርገው ፡ ይናገራሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ በየትኛው ፡ ምዕራፍና ፡ ቅጥር ፡ እንዳገኙት ፡ ለማወቅ ፡ አዳጋችን ፡ ነው ። ንባብ ፡ የሚያውቁ ፡ ሰዎችም ፡ እንደ ፡ ኾኑ ፡ አንባቢ ፡ ሆይ ፤ አውጥተው ፡ እንዲያሳዩህ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በእጅህ ፡ ይዘህ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ አውሳቸውና ፡ የት ፡ ነው ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ቃል ፡ ያለው? ብለህ ፡ ጠይቃቸው ። ያን ፡ ጊዜም ፡ ሳያስቡና ፡ ሳያስተውሉ ፡ የሚናገሩ ፡ ሰዎች ፡ መኾናቸውን ፡ ትረዳዋለህ ።

የክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ ከማመን ፡ በፊት ፡ መመራመርንና ፡ ሞክሮ ፡ ማየትን ፡ አትቃወምም ፤ ይልቁንም ፡ የምትመክረን ፡ መጀመሪያ ፡ አይተንና ፡ መርምረን ፡ ተመልክተንም ፡ እንድናምን ፡ ነው (የሐ ፡ ም ፡ ፩ ፡ ቀ ፡ ፬፱) ።

ስለዚህ ፡ ገና ፡ ያላረጋገጥነው ፡ ነገር ፡ ቢኖር ፡ ከመቀበላችን ፡ በፊት ፡ ጥርጣሬ ፡ ብናስገባና ፡ መጀመሪያ ፡ ለመመርመር ፡ ፈቃድ ፡ ቢያድርብን ፤ ይህ ፡ እንደ ፡ ጎጠኦት ፡ አይቈጠርም ። ምን ፡ ጊዜም ፡ ደኅና ፡ ምርመራ ፡ ከኾነ ፡ ሰውን ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ እንጂ ፡ ወደ ፡ ክሕደት ፡ አይመራውም ። በዚህም ፡ ሃይማኖት ፡ እውነተኛ ፡ ምርመራን ፡

አትፈራም ። ስለዚህ ፡ በሳይንስ ፡ ርምጃ ፡ አንዳንድ ፡ ሞኞች ፡ ሰዎች ፡ እንደሚያስቡት ፡
ኹሉ ፤ ሃይማኖት ፡ የምትፈራበት ፡ ምክንያት ፡ የላትም (፩) ። ነገር ፡ ግን ፡ አንዳንዶቻችን ፡
ደርሰን ፡ የሳይንቲስቶችን ፡ እንኳ ፡ ወደ ፡ ጨረቃ ፡ መድረስ ፡ ለሃይማኖት ፡ አደገኛ ፡
ነገር ፡ አድርገን ፡ በማሰብ ፡ ብዙ ፡ የሞኝነት ፡ ንግግር ፡ ስንዘላብድ ፡ እንገኛለን ።

ለምሳሌ ፤ ከብዙዎች ፡ እንደ ፡ ሰማሁት ፡ (የዛሬ ፡ አንድ ፡ ዓመት) ፡ የመስኮብ ፡
ሳይንቲስቶች ፡ ወደ ፡ ጨረቃ ፡ ለመድረስ ፡ ያደረጉት ፡ ሙከራ ፡ በሃይማኖት ፡ ላይ ፡ ከፍ ፡
ያለ ፡ ፍርሀትን ፡ ሊፈጥር ፡ እንደሚችል ፡ በብዙዎች ፡ ሲተቸበት ፡ አጋጥሞኝ ፡ ስምቻለሁ ።
ሲናገሩም ፡ በርግጥ ፡ ወደ ፡ ጨረቃ ፡ ደርሰው ፡ ወደ ፡ ፊትም ፡ ሰዎች ፡ ከዚያ ፡ እንዲኖሩ ፡
ከተደረገማ ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ጉድ ፡ ነው ፡ ! ይኸማ ፡ እግዚአብሔር ፡ የለም ፡ ማለት ፡ አይ
ደለምን ? እንዴት ፡ ካለ ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ይመለከታቸዋል ? በማለት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሐሳብ ፡
እያመጡ ፡ ሲወያዩና ፡ ሲከራከሩ ፡ አዳመጥሁ ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ሐሳብ ፡
እንኳን ፡ ተምራል ፡ ከተባለ ፡ ሰው ፡ ይቅርና ፤ ፊደል ፡ ከቁጠረ ፡ ሰው ፡ አንደበት ፡ እንኳ ፡
የሚወጣ ፡ ቃል ፡ አልነበረም ። እግዚአብሔር ፡ ሰውን ፡ አእምሮ ፡ የፈጠረለት ፡ እንዲ
መራመርበትና ፡ በዚህም ፡ የአምላክን ፡ ትልቅነትና ፡ ጎያልነት ፡ እንዲረዳበት ፤ ኑሮው
ንም ፡ ተመራምሮ ፡ በሚፈጽማቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥራዎች ፡ እንዲያሻሽልበት ፡ ተብሎ ፡
የተሰጠው ፡ ሲኾን ፤ እንዴት ፡ የሚያደርገውን ፡ ኹሉ ፡ ርምጃ ፡ እንዲህ ፡ አድርገን ፡
ልንቁጥረው ፡ እንችላለን ? ይህማ ፡ ለሥራ ፡ ተፈጥሮ ፡ አይሥራ ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ያክል ፡
አይደለምን ? እንግዲህ ፡ ያገኙትን ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ከመናገር ፡ ይልቅ ፡ የሚናገሩትን ፡
ቃል ፡ መጀመሪያ ፡ ማስተዋል ፡ የሚያስመስግን ፡ መኾኑን ፡ መገንዘብ ፡ ያስፈልጋል ።
ብዙ ፡ ነገርም ፡ እናውቃለን ፤ ተምረናልም ፡ እያልን ፡ አንዳንድ ፡ የሕፃን ፡ ንግግርና ፡
ሐሳብ ፡ ስንገልጽ ፡ መገኘት ፡ ምሕረት ፡ የማይደረግለት ፡ ስሕተት ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ከላይ ፡ በጠቀስነው ፡ መንገድ ፡ እንደሚያስቡት ፡
እንኳን ፡ ከጨረቃ ፡ ላይ ፡ መድረስ ፡ ይቅርና ፡ በሙሉ ፡ በጠፈር ፡ ላይ ፡ ያሉትን ፡ ዓለማት ፡
ብንይዛቸውና ፡ ብንሰፍርባቸው ፡ ይህ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ላይ ፡ የሚያመጣው ፡ አንዳችም ፡
መጥፎ ፡ ነገር ፡ የለውም ። ይልቁንም ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በየገጹ ፡ እንደ ፡ ጠቀስነው ፡ ዓለ
ማት ፡ በጥበብ ፡ የተሠሩ ፡ በመኾናቸው ፡ በውስጣቸው ፡ የሚታዩው ፡ አስደናቂ ፡ የኾነ ፡
ጎይልንና ፡ ጥበብን ፡ የተመላ ፡ ክንውን ፡ በታላላቅ ፡ ሊቃውንትና ፡ የሥነ ፡ ፍጥረት ፡
ተመራማሪዎች ፡ እንደ ፡ ተነገረው ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖርና ፡ ትልቅነቱን ፡ እንድን

(፩) ሰው ፡ ሳይመረምር ፡ ኹሉን ፡ ነገር ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ይመን ፡ ለማለት ፡ አይቻልም ። ማናቸውንም ፡
ነገር ፡ ከመቀበል ፡ በፊት ፡ መመርመር ፡ ይገባል ። ይህም ፡ ለዛሬው ፡ የሳይንስ ፡ ርምጃ ፡ በር ፡ ከፋች ፡ ኾኖ ፡
ተገኝቷል ። ይኸውም ፡ ሰው ፡ አስቀድሞ ፡ ሳይመረምርና ፡ ሳይመለከት ፡ ያየውንና ፡ የሰማውን ፡ ኹሉ ፡ ዝም ፡
ብሎ ፡ የሚያምን ፡ (የሚቀበል ፡) ቢኾን ፡ ኖሮ ፤ ዕውቀት ፡ ዛሬ ፡ እንደሚታየው ፡ ኹሉ ፡ ይህን ፡ ያክል ፡ ሊሰ
ፋፋ ፡ ባልተቻለ ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ እነሆ ፡ ሰው ፡ ለኹሉም ፡ ነገር ፡ ጥርጣሬ ፡ ስላለውና ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡
ነገር ፡ ቢኾን ፡ ያመጣውን ፡ ወይም ፡ ያገኛቸውን ፡ መንገድ ፡ ለመረዳት ፡ ጉጉ ፡ በመኾኑ ፤ ከመመራመር ፡ ይገኛል ፡
ነገር ፤ ብለው ፡ የቀድሞ ፡ አባቶቻችን ፡ እንደሚተርኩት ፡ ኹሉ ፤ እነሆ ፡ ስለ ፡ ማናቸውም ፡ ነገር ፡ ጠያቂና ተመ
ራማሪ ፡ በመኾኑ ፡ ዛሬ ፡ ካለበት ፡ ከፍተኛ ፡ ስፍራ ፡ ደርሶ ፡ እንመለከታለን ። ስለዚህ ፡ ለማወቅና ፡ አስቀድሞ ፡
ነገሩን ፡ በሚገባ ፡ ለመረዳት ፡ ሲባል ፡ የሚደረግ ፡ ጥርጣሬ ፡ እንዳለና ፡ ሊኖርም ፡ እንደሚገባ ፡ ማሰብ ፡ ያስፈልጋል ።

ገነዘብ ፡ የሚያደርገን ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ይልቅ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ፍርሀት ፡ አሳድሮ
ብን ፡ ከትልቅነቱ ፡ ፊት ፡ በትሕትናና ፡ በአክብሮት ፡ እንድንንበረከክ ፡ ያደርገናል ፡
እንጂ ፤ እንደሚታሰበው ፡ ከሃይማኖት ፡ ሊያፈናቅለን ፡ የሚችል ፡ ነገር ፡ አይደለም ።

እንግዲህ ፡ ሰው ፡ እስከ ፡ ተቻለው ፡ ድረስ ፡ የዕውቀት ፡ ርምጃ ፡ በያደርግ ፡
(ጥልቅ ፡ ምርመራ ፡ እንዲኾን ፡ ብቻ ፡ ያስፈልጋል ፡) በእምነቱ ፡ በኩል ፡ ምንም ፡ የሚ
ያሠጋው ፡ ነገር ፡ አይኖርም (፩) ። ርግጥ ፡ ነው ፤ ካንዳንድ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ ዕው
ቀት ፡ ወይም ፡ ሳይንስ ፡ ከሃይማኖት ፡ ትምህርት ፡ ጋራ ፡ የማይስማማ ፡ ኾኖ ፡ የሚታይ
በት ፡ ስፍራ ፡ አለ ። ይህንንም ፡ ምክንያት ፡ በማድረግ ፡ ብዙዎች ፡ ሳይንስን ፡ የሃይማ
ኖት ፡ ተቃዋሚ ፡ አድርገው ፡ ሃይማኖት ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ባላጋራዋ ፡ ካልወደቀ ፤
ወይም ፡ ምርመራ ፡ የተባለው ፡ ነገር ፡ ካልቀረ ፤ ወደፊት ፡ በጣም ፡ እንደሚያስፈራት ፡
አድርገው ፡ ያስባሉ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ፍርሀታቸው ፡ በሚገባ ፡ የኾነ ፡ አይደለም ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ እንደሚታሰበው ፡ በኹለቱ ፡ መካከል ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡
መቀዋወም ፡ አለመኖሩን ፡ ከመግለጻችን ፡ በፊት ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ነገሩን ፡ ደገና ፡
አድርጎ ፡ ሳይመረምር ፡ ለሚመለከት ፡ ሰው ፡ በእውነቱ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ሐሜት ፡
ለማቅረብ ፡ ምክንያት ፡ የሚኾኑ ፡ ነገሮች ፡ በርግጥ ፡ መኖራቸውን ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡
እንደሚከተለው ፡ እንጠቅሳለን ።

መጀመሪያ ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ አፈጣጠር ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ ፡ እንውሰድ ። በዚህ ፡
ነገር ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ የሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ ዓለሙ ፡ የተፈጠረው ፡ በስድስት ፡
ቀኖች ፡ ውስጥ ፡ ነው ፡ (ዘፍ ፡ ም ፡ ፩ ፡ ቀ ፡ ፩—፱) የሚል ፡ ነው ። ሳይንስ ፡ ግን ፡ ምንም ፡
እንኳ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ ከሊቃውንቱ ፡ አንደበት ፡ እንደምንሰማው ፡ ኹሉ ፡ ያቀረ
በው ፡ አንድ ፡ ዐይነት ፡ የኾነ ፡ ርግጠኛ ፡ መልስ ፡ ባይኖረውም ፡ እንኳ ፤ ዓለሙ ፡ መጽ
ሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ከሚገልጸው ፡ ሐሳብ ፡ እጅግ ፡ የራቀና ፡ ስድስት ፡ ቀኖች ፡ ሳይኾን ፡ በብዙ ፡
፲፭ሕና ፡ በሚሊዮን ፡ የሚቁጠሩ ፡ ዓመታት ፡ እንደ ፡ ወሰደ ፡ ይናገራል ።

እንዲሁም ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ብርሃን ፡ የተፈጠረበት ፡ ዘመን ፡ ሲገለጽ ፤ ይህ ፡
የኾነው ፡ በመጀመሪያው ፡ ቀን ፡ (ዘፍ ፡ ም ፡ ፩ ፡ ቀ ፡ ፫—፭) ፡ ሲኾን ፤ ዐላይ ፡ ግን ፡ ባራተ

በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንፈስ ፡ የተነሣ ፡ ሰውም ፡ እግዚአብሔር ፡ የልቡን ፡ ቅን ፡ ሐሳብ ፡ ተመልክቶ ፡
መንገዱን ፡ እንደሚቃዋሙ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ የተለየ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ጥርጣሬ ፡
እንዳለ ፡ ማሰብ ፡ ያስፈልጋል ። እሱም ፡ ለጥፋት ፡ እንጂ ፤ ለልማት ፡ ያልኾነ ፡ መጠየቅንና ፡ ማወቅን ፡ ብቻ ፡
እንጂ ፤ መረዳትና ፡ ማስተዋል ፡ የሌለው ፡ ዕውር ፡ ዐይነት ፡ ጥርጣሬና ፡ ጥያቄ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ ሐዋርያው ፡
ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ ወደ ፡ ጢሞቴዎስ ፡ በላከው ፡ በኹለተኛው ፡ መልእክቱ ፡ ም ፡ ፫ ፡ ቀ ፡ ፯ ፡ ኹል ፡
ጊዜም ፡ ይማራሉ፤ ወደ ፡ እውነትም ፡ ዕውቀት ፡ ለመምጣት ፡ ከቆ ፡ እይቶሉም ። . . . እንዲሁ ፡ እሊህ ፡ እውነ
ትን ፡ ይቃወማሉ፤ አእምሮዎቻቸው ፡ የጠፋ ፡ ሰዎች ፡ ከሃይማኖት ፡ የወጡ ፡ ሲል ፡ በዘመኑ ፡ ለገጠሙት ፡ አንዳ
ንድ ፡ ሰዎች ፡ የጠቀሰው ፡ ቃል ፡ አለ ። ይህም ፡ ዛሬ ፡ በዘመናችን ፡ በብዙዎች ፡ ላይ ፡ ተፈጽሞ ፡ ይገኛል ። እን
ዲህ ፡ ዐይነቱም ፡ ጥርጣሬ ፡ ከጠማማ ፡ ልብ ፡ የሚመነጭ ፡ ነው ። እሱም ፡ መድኃኒት ፡ የማይገኝለት ፡ ክፉ ፡
የልብ ፡ ነቀርሳ ፡ ዐይነት ፡ በሽታ ፡ ነው ። በዚህም ፡ የተያዘ ፡ ሰው ፡ ከመጥጥ ፡ በቀር ፡ መድኃኒት ፡ ተገኝቶለት ፡
ይድናል ፡ የማይባል ፡ የሚያሳዝን ፡ በሽተኛ ፡ ነው ።

(፩) በዚህ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ የዕውቀትን ፡ ርምጃ ፡ ተመልክተው ፡ በዚህም ፡ የሃይማኖት ፡ ነገር ፡
ኹሉ ፡ የሚወድቅበት ፡ ወይም ፡ የሚረሳበት ፡ ዘመን ፡ እንደሚመጣና ፡ እሱም ፡ እንደ ፡ ተቃረበ ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡

ኛው ፡ ቀን ፡ (ዘፍ፡ም፡፩፡ቀ፡፲፬—፲፱) እንደ ፡ ተፈጠረች ፡ ተጽፏል። ሳይንስ ፡ ግን፡ምንም፡
እንኳ ፡ ዛሬ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ክርክር ፡ ማድረጉን ፡ ትቶ ፡ ወደ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሐሳብ ፡ በመ
ለስም ፤ ከጥቂት ፡ ዓመታት ፡ በፊት ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ እጅግ ፡ አድርጎ ፡ የሚቃወመው ፡
ኾኖ ፡ ይታይ ፡ ነበር ። ይኸውም ፡ የሳይንስ ፡ ወገን ፡ የኾኑት ፡ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ እንዴት ፡
መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ብርሃን ፡ ከፀሐይ ፡ አስቀድሞ ፡ እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ ይናገራል? ብርሃን፡
የሚገኘው ፡ ከፀሐይ ፡ ሲኾን ፤ እንዴት ፡ ያለ ፡ ፀሐይ ፡ ወይም ፡ ከፀሐይ ፡ በፊት ፡ ብርሃን ፡
አስቀድሞ ፡ ሊመጣ ፡ ይችላል? በማለት ፡ የሚቃወሙት ፡ ሐሳብ ፡ ነበር ።

እንዲሁም ፡ ስለ ፡ መሬት ፡ ያለውን ፡ ጉዳይ ፡ የወሰድን ፡ እንደኾን ፤ በሳይንስ ፡
ሰዎችና ፡ በሃይማኖት ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ እንዳለ ፡ እንመለከታለን ። ይኸውም
የመጀመሪያዎቹ ፡ መሬት ፡ ተዞራለች ፡ የሚሉ ፡ ሲኾኑ ፤ ኹለተኛዎቹ ፡ የምትዞረው ፡
ፀሐይ ፡ እንጂ ፡ መሬት ፡ አይደለችም፡ የሚለውን ፡ ሐሳብ ፡ የሚደግፉ ፡ ኹነው ፡ ይገኛሉ ።

እንደዚሁም ፡ ጌታችን ፡ ኢየሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ሐዋርያት ፡ የዓለሙ ፡ ፍጻሜ ፡
የሚኾንበትንና ፡ ርሱም ፡ በክብር ፡ የሚመጣበትን ፡ ቀን ፡ ምልክት ፡ እንዲሰጣቸው ፡
ለጠየቁት ፡ ቃል ፡ ሲመልስ ፤ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ሌሎች ፡ ምልክቶች ፡ መካከል ፡ የከዋክብ
ትን ፡ መውደቅ ፡ እንደ ፡ ነገራቸው ፡ እንመለከታለን (ማቴ፡ም ፡ ፳፬ ፡ ቀ፡፳፱) ። ሳይንስ፡
ግን ፡ ባሁኑ ፡ ኹኔታው ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ የሚቀበለው ፡ አይመስልም ። የዚሁ ፡ የሳይ
ንስ ፡ ወገን ፡ የኾኑት ፡ ሰዎች ፡ ከዋክብትን ፡ የሚያስቡዋቸው ፡ እንደ ፡ ትላልቅ ፡ ዓለ
ሞች ፡ አድርገው ፡ ነው ። አብዛኞቻቸውም ፡ ከመሬትና ፡ ከፀሐይም ፡ እንኳ ፡ ሳይቀር ፡
የሚበልጡ ፡ ሲኾኑ ፤ ትናንሽ ፡ መስለው ፡ የሚታዩት ፡ በእነዚሁ ፡ ሰዎች ፡ አስተያየት ፡
ከርቀታቸው ፡ የተነሣ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በመሬት ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ትናንሽ ፡ ዐይነት ፡
ነገሮች ፡ የሚረግፉ ፡ ኾነው ፡ ሊታሰቡ ፡ የማይቻል ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፤ ኹሉም ፡ ስፍ
ራቸው ፡ የተራራቀ ፡ ሲኾን ፤ ባንድነት ፡ ወደ ፡ መሬት ፡ መጥተው ፡ የሚወድቁ ፡
መኾናቸውን ፡ ለመቀበል ፡ አስቸጋሪ ፡ ኾኖ ፡ ያገኙታል ።

የቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ወገኖች ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ነገር ፡ በዚያው ፡ በመጽሐፍ ቅዱስ ፡
መሠረት ፡ ይኾናል ፡ (ይደረጋል) ። ብለው ፡ ያምኑበታል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ በኹ
ለቱ ፡ ወገኖች ፡ መካከል ፡ ልዩነት ፡ ያለ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

በጠቅላላም ፡ ለምሳሌ ፡ ያኽል ፡ ከጠቀስናቸው ፡ ከነዚህ ፡ ምሳሌዎች ፡ በቀር ፡
ሌሎችም ፡ ሃይማኖትና ፡ ሳይንስ ፡ ወይም ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስና ፡ የሰው ፡ ዕውቀት፡የሚ
የተሰማቸው ፡ ከሊቃውንትም ፡ ወገን ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ቃላቸውን ፡ እንደ ፡ ሰጡ ፡ አይካድም ። ከመካከላቸ
ውም ፡ ኹለት ፡ ሰዎችን ፡ ብቻ ፡ እንጠቅሳለን ። እነርሱም ፡ ረናንና ፡ ሾልቴር ፡ የተባሉት ፡ ሰዎች ፡ ናቸው ። የመ
ጀመሪያው ፡ የወደፊት ፡ ሃይማኖት ፡ ሳይንስ ፡ ይኾናል ፡ ሲል ፡ ትንቢት ፡ የተናገረ ፡ ነው ።

ኹለተኛውም ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ከጥቂት ፡ ዓመታት ፡ በኋላ ፡ በሙዚየም ፡ ውስጥ ፡ ታሸጎ ፡ እንደ
ሚቀመጥና ፡ ከዚያም ፡ እንደ ፡ ተረሳ ፡ የሚቀር ፡ መኾኑን ፡ የተናገረ ፡ ሰው ፡ ነው ።

ይኹን ፡ እንጂ ፤ እነርሱ ፡ እንዳሉት ፡ ኾኖ ፡ አልተገኘም ። የመጀመሪያውም ፡ ኾነ ፡ ኹለተኛው ፡ የተ
ናገሩት ፡ ሐሳብ ፡ ሊፈጸም ፡ የማይቻል ፡ ኾኖ ፡ የሚታይበትም ፡ ምክንያት ፤ ሃይማኖት ፡ ከምድር ፡ ገጽ ፡ ጠፍቶ ፡
የሰው ፡ ልጅ ፡ ያኾኑን ፡ ኑሮውን ፡ ለመቀጠል ፡ የማይቻል ፡ ስለሚኾን ነው ። እንኳንስ ፡ (የመጀመሪያው ፡ እን
ዳለው) ፡ ሳይንስ ፡ እንደኛውን ፡ የሃይማኖትን ፡ ስፍራ ፡ ወሰደ ፡ ይቅርና ፤ በዚህ ፡ ባለንበት ፡ ዘመን ፡ የሃይማ
ኖት ፡ ነገር ፡ ጥቂት ፡ ደክም ፡ በማለቱ ፡ እንኳ ፡ ያለንበት ፡ ኹኔታ ፡ አስጊ ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ።

ቀዋወሙባቸው ፡ ብዙዎች ፡ ነገሮች ፡ መኖራቸውን ፡ በእውነቱ ፡ ለመካድ ፡ አይቻልም ።
በዚህም ፤ ሰዎች ፡ ኹሉ ፡ በኹለት ፡ ወገን ፡ ተከፋፍለው ፡ እንመለከታለን ። አንደኛው ፡
ወገን ፤ እውነተኛው ፡ ሐሳብ፡በእግዚአብሔር፡መንፈስ ፡ የተጻፈው ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡
ቃል ፡ ነው ፡ የሚለውን ፡ አስተያየት ፡ ይደግፋል ። ሌላው ፡ ክፍል ፡ ደግሞ ፡ የመጽሐፍ
ቅዱስ ፡ ሐሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ፤ ብዙም ፡ የማይመስሉ ፡ ነገሮች ፡ ይገ
ኙበታል ። ከዚህም ፡ በቀር ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ለሚሰጠው ፡ ሐሳብ ፡ ኹሉ ፡ አንድም ፡
ማስረጃ ፡ የማያቀርብ ፡ ሲኾን ፤ ሳይንስ ፡ ግን፡የራሱን ፡ እውነተኛ ፡ ለመኾኑ ፡ የሚያስ
መስክርባቸው ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ በቂ ፡ ማስረጃዎች ፡ አሉት ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ የሚደግ
ፉት ፡ ደግሞ ፡ ባንድ ፡ ፊት ፡ ይመጣሉ ።

በእውነቱ ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ታሪክን ፡ ብንመለከት ፤ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሰዎችና
የሳይንስ ፡ ወገን ፡ በኾኑት ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ በየጊዜው ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ክርክርና ፡ ጠብ
እንደ ፡ ተፈጠረ ፡ እንመለከታለን ፡

የካቶሊክ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ የቀጣቻቸው ፡ ሰዎች ፡ እንዳሉ ፡
ታሪክን ፡ በመመልከት ፡ ልንረዳ ፡ እንችላለን ። ስለዚህ ፡ በኹለቱ ፡ በሳይንስና ፡ በመ
ጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ መካከል ፡ ዛሬ ፡ በኛ ፡ ዘመን ፡ የሚገመተው ፡ ኹሉ ፡ ልዩነት ፡ (መቀዋ
ወም) ፡ ከኛ ፡ በፊትም ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ማሰብ ፡ ያስፈልጋል ።

ይኹን ፡ እንጂ ፤ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ስለዚሁ፡ጉዳይ ፡ አንድ ፡ ሐሳብ ፡ ጭም ፡
ፍርድ ፡ ለመስጠት ፡ ስናስብ ፡ ነገሩ ፡ እንዲህ ፡ ኾኖ ፡ ሊገመት፡እንደማይገባ፡ኾኖ፡ይሰማ
ናል ። ምክንያቱም ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ውሳኔ ፡ ለመስጠት ፡ መጀመሪያ፡እውነተኛው፡
ሳይንስና ፡ እውነተኛው ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሐሳብ ፡ (ስሜት) ፡ እንዲገኝ ፡ ያስፈልጋል ።

በእውነቱ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ በቂም ፡ ነገር ፡ ወስደን ፡ ለንመለከተውና ፡ ስን
መረምረው ፤ ብዙ ፡ ምስጢር ፡ የኾኑ ፡ ነገሮችን ፡ የያዘ ፡ ኾኖ ፡ እናገኘዋለን ። በውስጡ ፡
የሚነገረውንም ፡ ኹሉ ፡ ቀጥተኛ ፡ ሐሳቡንና ፡ ትርጓሜውን ፡ ለማግኘት ፡ ብዙ ፡ ድክም ፡
የሚጠይቅ ፡ ቀላል ፡ ያልኾነ ፡ ሥራ ፡ ነው ። ምስጢሩን ፡ ለማግኘትና ፡ ለመረዳትም ፡
በእውነቱ ፡ በመንፈስ ፡ ቅዱስ ፡ የሚመራ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ አእምሮ ፡ ያስፈልጋል ።

እንዲሁም ፡ ሳይንስን ፡ የወሰድን ፡ እንደኾን ፤ እንዲሁ ፡ ስለዚህም ፡ ይኾንን ፡
የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ ሊኖረን ፡ ያስፈልጋል ። ይህም ፡ ማለት ፤ ሳይንስ ፡ ብለን ፡ የምንጠቅስ
ውም ፡ ነገር ፤ ማለት ፡ በሳይንስ ፡ ዕውቀት ፡ ውስጥ ፡ ትክክለኛ ፡ አስተያየት ፡ አድርገን፡
የምናመጣውም ፡ ስለ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ከፍ ፡ ብለን ፡ በጠቀስነው ፡ ዐይነት ፡ መን
ገድ ፡ መመርመር ፡ አለበት ። ብዙ ፡ ጊዜ ፡ በእውነቱ ፡ ጥራዝ ፡ ነጠቆች ፡ እየኾንን ፡ አብ
ዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ርግጠኞች ፡ ያልኾኑትንና ፡ ባንዳንድ ፡ ሳይንቲስቶች ፡ በኩል ፡ ብቻ ፡
ያስተያየት ፡ ያኽል ፡ ኾነው ፡ የተሰጡትን ፡ የግምት ፡ ንግግሮችን ፡ (hypotheses) ከዋ
ናው ፡ የሳይንስ ፡ ትምህርት ፡ ውስጥ ፡ በመደባለቅ ፡ በሚያሳዝንና ፡ እንዳንዴም ፡ በሚያ
ሥቅ ፡ አኳኋን ፡ ከማናውቀው ፡ ጉዳይ ፡ ውስጥ ፡ ገብተን ፡ አንዱን ፡ ካንዱ ፡ እያጋጩን ፡
እነሆ ፡ ሳይንስ ፡ እንዲህ ፡ ይላል ፤ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ግን ፡ የሚለው ፡ እንዲህ ፡ ነው ፡

እያልን ፡ ነገሩን ፡ ስናወላግደው ፡ መገኘታችን ፡ ሊዘነጋ ፡ አይገባም ። ይህ ፡ በእውነቱ ፡ በጣም ፡ ሊታሰብበት ፡ የሚገባ ፡ ጉዳይ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ በጣም ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ የሚሰጡትን ፡ ከሊቃውንት ፡ እንደበት ፡ በስምምነት ፡ የሚቀርቡትን ፡ ርግጠኞች ፡ ኾነው ፡ የተገኙትን ፡ ሐሳቦች ፡ ለየብቻቸው ፡ መያዝ ፡ ያስፈልጋል ።

ሳይንስ ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ ስንጠቅስ ፤ እነዚህን ፡ የመጨረሻዎቹን ፡ ዐይነት ፡ ሐሳቦችን ፡ እንጂ ፤ የመጀመሪያዎቹን ፡ ከርግጠኛው ፡ ሳይንስ ፡ ውስጥ ፡ ደባልቀን ፡ መናገር ፡ ምሕረት ፡ የሌለው ፡ ትልቅ ፡ ስሕተት ፡ ነው ።

ዳሩ ፡ ግን ፡ እንዲህ ፡ ዐይነቶቹን ፡ ማለት ፡ ገና ፡ ሳይንስ ፡ በሚለው ፡ ቃል ፡ ለመጠራት ፡ ብዙ ፡ የሚቀራቸውን ፡ ካንድ ፡ ከሃይሯቴሊስና ፡ ከቲዎሪ ፡ ደረጃ ፡ ብልጫ ፡ የሌላቸውን ፡ አንዳንድ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶችን ፡ ደፍረን ፡ ሳይንስ ፡ ብለን ፡ ስንጠራቸው ፡ በእውነቱ ፡ በጣም ፡ ያሳዝናል ። ይህም ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፤ ችግሩ ነፃነትንና ፡ የሰውን ፡ ዕውቀት ፡ ርምጃ ፡ ከቅርብ ፡ ኾነን ፡ ከዘመን ፡ ወደ ፡ ዘመን ፡ በየጊዜው ፡ እየተሻሻሉ ፡ የሚመጡትን ፡ ሐሳቦች ፡ አለመከታተላችንን ፡ የሚያመለክት ፡ ነው ።

ለምሳሌ ፡ ያኸል ፤ እንዲህ ፡ ካሉት ፡ ገና ፡ በሳይንስ ፡ ስም ፡ መወሰድ ፡ ከማይገባቸው ፡ ሐሳቦች ፡ ውስጥ ፡ አንዱ ፡ የኢቮሎሺን ፡ ሐሳብ ፡ ነው ። ይህ ፡ ስለ ፡ ሕይወት ፡ ዐይነቶች ፡ አመጣጥና ፡ አገኛችን ፡ ወይም ፡ አፈጣጠር ፡ ያለው ፡ የኢቮሎሺን ፡ ሐሳብ ፡ ዛሬ ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ የሚታሰበው ፡ ምናልባት ፡ እንዲህ ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ፡ በማለት ፡ የሚቀርብ ፡ ያንድ ፡ የግምት ፡ ሐሳብ ፡ ያኸል ፡ ነው ።

እንዲሁም ፡ ስለ ፡ ዓለም ፡ አፈጣጠር ፡ እነሳጥላስና ፡ እነካንት ፡ የሰጡትም ፡ ሐሳብ ፡ ቢኾን ፡ ዛሬ ፡ ርግጠኛ ፡ ኾኖ ፡ በኹሉም ፡ ዘንድ ፡ የጸደቀ ፡ ሐሳብ ፡ አይደለም ። በጠቅላላም ፡ ሌሎችም ፡ እንደዚሁ ፡ እንዲህ ፡ ያሉ ፡ ብዙዎች ፡ የሚያጠራጥሩ ፡ ነገሮች ፡ ይገኛሉ ።

ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ በርግጠኛው ፡ ሳይንስ ፡ ውስጥ ፡ የጸደቁት ፡ ነገሮች ፡ በልክ ፡ ናቸው ። ሌላው ፡ ኹሉ ፡ ከበር ፡ ላይ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ በዚህ ፡ ከቸርንና ፡ ያለ ፡ አግባብም ፡ ከውስጥ ፡ ልናስገባቸው ፡ ከወደድን ፤ መቼስ ፡ ምን ፡ ይደረጋል ፡ ይኾን ፡ ይኾናል ። ግን ፡ አገባባቸው ፡ በሚገባ ፡ ስለማይኾን ፤ መቀመጫ ፡ አግኝተው ፡ እንደ ፡ ቀሩት ፡ እንደ ፡ እውነተኛቹ ፡ ቤተኞች ፡ እንደ ፡ ኾኑት ፡ እንደ ፡ ርግጠኞቹ ፡ ሐሳቦች ፡ ኾነው ፡ ለመገኘት ፡ ስለማይችሉ ፤ ለሠርግ ፡ ተፈላጊውን ፡ ልብስ ፡ ሳይሉበስ ፡ መጥቶ ፡ ከሙሽራው ፡ ቤት ፡ ተገፍተዋል ፡ እንደ ፡ ወጣው ፡ ሰው ፡ (ማቴ ፡ ም ፡ ፳፪ ፡ ቀ ፡ ፲፩—፲፫) ፡ ምሳሌ ፡ መኾናቸው ፡ አይቀርም ። ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ አሁን ፡ ለመግለጽ ፡ የምንፈልገው ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ ነው ።

ማናቸውንም ፡ አስተያየትና ፡ ገና ፡ በይኾናል ፡ የሚነገሩትን ፡ ኹሉ ፡ ሐሳቦች ፡ ወይም ፡ የቲዎሪ ፡ ዐይነቶች ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ከደንበኛው ፡ የሳይንስ ፡ ዕውቀት ፡ ውስጥ ፡ መደባለቅ ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ። አንድ ፡ ሐሳብ ፡ ርግጠኛ ፡ የሳይንስ ፡ ዕውቀት ፡ ተብሎ ፡ ለመነገር ፡ አስቀድሞ ፡ ብዙ ፡ ትግል ፡ ማድረግ ፡ አለበት ። ከእሱ ፡ የሚጠበቀውና ፡ የሚፈለገውም ፡ ኹሉ ፡ ውጤት ፡ በሚገባ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ከደሃና ፡ ፍጻሜ ፡ እንዲደ

ርስ ፡ ያስፈልጋል ። ይህንን ፡ ኹሉ ፡ የፈጸመ ፡ እንደኾን ፡ ብቻ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ታይቶ ፡ ሳይንስ ፡ የሚለውን ፡ ትልቅ ፡ ስም ፡ ሊጎናጸፍ ፡ ይችላል ።

በሳይንስ ፡ በኩል ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ መንገድ ፡ እንዲወሰድ ፡ ሲያስፈልግ ፤ እንዲሁም ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በኩል ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ መከተል ፡ ተገቢ ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ። ይኸውም ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ ኹሉ ፤ እውነተኛውን ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ሐሳብ ፡ ተጣጥሮ ፡ አንዳች ፡ ፋናቲክነት ፡ ሳይጨመርበት ፡ አስተውሎ ፡ መመርመር ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። ይህም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሥራ ፡ በእውነቱ ፡ ከዚህ ፡ በላይም ፡ እንደ ፡ ተናገርነው ፡ ኹሉ ፡ ቀላል ፡ አይደለም ። እንዲህ ፡ ያለውም ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሐሳብ ፡ ሊገኝ ፡ አስቸጋሪ ፡ የኾነበት ፡ ምክንያት ፤ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ቀጥተኛና ፡ (ቃል ፡ በቃል ፡ የኾነ) ፡ ትርጓሜ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ መንፈሱን ፡ አግኝቶ ፡ ሌላ ፡ ዐይነት ፡ ተስማሚው ፡ የሚኾን ፡ ሐሳብ ፡ ሊሰጠው ፡ የሚያስፈልግበትም ፡ ስፍራ ፡ ስላለ ፡ ነው ። ከዚህም ፡ ላይ ፡ ችግሩ ፡ የቃል ፡ በቃሉን ፡ ትርጉም ፡ የምንከተለው ፡ መቼ ፡ እንደ ፡ ኾነና ፡ ስሜቱን ፡ ለማግኘት ፡ የመንፈስ ትርጉም ፡ የምንሰጠው ፡ ደግሞ ፡ መቼ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ከየትኛውስ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ለይቶ ፡ ማወቁን ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ ግን ፡ አሁን ፡ እንደ ፡ ተናገርነው ፡ ኹሉ ፤ የቃል ፡ በቃሉን ፡ ትርጓሜ ፡ ለመከተል ፡ አይቻልም ።

ለምሳሌ ፤ ጌታ ፡ በማቴዎስ ፡ ወንጌል ፡ ም ፡ ፩ ፡ ቀ ፡ ፫ ፡ ቀኝ ፡ እጅህ ፡ የሚያደርገውን ፡ ግራ እጅህ ፡ አይወቀው ፡ የሚል ፡ ቃል ፡ እንደ ፡ ተናገረ ፡ እናገኛለን ። ግን ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ በእውነቱ ፡ ክርስቶስ ፡ ይህን ፡ ማለቱ ፤ እጅ ፡ እንደ ፡ አለምሮ ፡ የማሰብና ፡ የማወቅ ፡ ችሎታ ፡ አለው ፡ ለማለት ፡ እንዳልተናገረ ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ አይዘነጋውም ። ምክንያቱም ፡ የሚያውቅ ፡ አለምሮ ፡ እንጂ ፤ እጅ ፡ አለመኾኑን ፡ እንዲያስብ ፡ ርሰ ፡ ራሱ ፡ ፈጣሪ ፡ ይቅርና ፡ ብዙም ፡ ዕውቀት ፡ የሌለውና ፡ አንድ ፡ ተራ ፡ ሰውም ፡ እንኳ ፡ ቢኾን ፤ ይህን ፡ ማስተዋል ፡ አይሳነውም ።

እንግዲህ ፡ በዚህ ፡ በጠቀስነው ፡ ምዕራፍና ቅጥር ፡ የተነገረው ፡ የጌታ ፡ ቃል ፡ ሌላ ፡ ስሜት ፡ አለው ፡ ማለት ፡ ነው ። እሱም ፡ ምን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ ለመጥቀስ ፡ ጊዜውና ፡ ስፍራው ፡ ስለማይፈቅድልን ፡ ተገቢው ፡ ቦታ ፡ ሌላ ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እያሳሰብን ፤ ለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ውስጥ ፡ «የእንደምን ፡ ትርጉም» ፡ በሰፊው ፡ ለመከታተል ፡ የሚቻል ፡ መኾኑን ፡ ብቻ ፡ ጠቅሰን ፡ እናልፈጥለን ።

በዚሁ ፡ ዐይነት ፡ መንገድ ፡ ሙሴ ፡ የዓለም ፡ ሥራ ፡ (አፈጣጠር) ፡ በስድስት ፡ ቀኖች ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ ተፈጸመ ፡ ሲናገር ፤ ስድስት ፡ ቀኖች ፡ ማለቱ ፡ ምን ፡ ማለቱ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ይህም ፡ ብዙ ፡ ሐሳብ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ቃል ፡ ነው ። ይኸውም ፡ እነዚህ ፡ ስድስት ፡ ቀኖች ፡ በዚሁ ፡ ዛሬ ፡ እኛ ፡ በምንሠራበት ፡ በ፳፪ ፡ የሌሊትና የቀን ፡ ሰዓቶች ፡ ዐይነት ፡ ነውን ? ወይስ ፡ ብዙ ፡ ሺሕ ፡ ዓመታት ፡ ወይም ፡ ዘመናት የሚጠቀሱበት ቃል ፡ ይኾን ? በእውነቱ ፡ ደግሞ ፡ እንዲህ ፡ አድርገን ፡ እንድናስብና ፡ እንድንጠራጠርም ፡ የሚያደርገን ፡ ነገር ፡ ይገኛል ። ምክንያቱም ፡ ይህ ፡ ቀን ፡ ብሎ ፡ ሙሴ ፡ የሚጠቅሰው ፡ ቃል ፡ በዕብራይስጥ ፡ ቋንቋ ፡ «የም» በሚል ፡ ዐይነት ፡ አነጋገር ፡ የሚጠራ ፡ ሲኾን ፤ እንድ ፡ የተ

ወሰነ ፡ ደንበኛ ፡ ፍች ፡ (ትርጓሜ ፡) የለውም። ብዙ ፡ ጊዜ እንደሚታየውም ፡ ኹሉ ፡ ብዙ ፡ ዓመታት ፡ የማለት ፡ ፍች ፡ ሲሰጠው ፡ በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ መንገድ ፡ ሲሠራበት ፡ ይገኛል።

እንዲሁም ፡ ቅዱስ ፡ ጴጥሮስ ፡ በኹለተኛዬ ፡ መልእክቱም ፡ ፫ ፡ ቀ ፡ ፳ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ በእግዚአብሔር ፡ ዘንድ ፡ እንደሺሕ ፡ ዓመት ፡ ነው ፤ ሺሕም ፡ ዓመት ፡ እንዳንድ ፡ ቀን ፡ ሲል ፡ ይናገራል ። እንዲሁ ፡ ከብሉይ ፡ ኪዳንም ፡ የዳዊትን ፡ መዝሙር ፡ አውጥተን ፡ ፪ኛውን ፡ መዝሙር ፡ ፬ ፡ ብንመለከት ፤ ይኸው ፡ ነገር ፡ የተወሰነ ፡ ፍች ፡ እንደሌለው ፡ ለማረጋገጥ ፡ ይቻላል።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ የሚያመለክተን ፤ ይህ ፡ ቀን ፡ ተብሎ ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በየስፍራው ፡ የምናገኘው ፡ ቃል ፤ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ በኛው ፡ መንገድ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ዓመታት ፡ በሚል ፡ ፍች ፡ የሚሠራበት ፡ ቃል ፡ መኾኑን ፡ ነው።

በዚህ ፡ አኳኋን ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ውስጥ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ችግር ፡ ይገኛል። መጽሐፍ ፡ ቅዱስንም ፡ በርትቶ ፡ እውነተኛውን ፡ ትርጓሜ ፡ ማግኘት ፤ ከሳይንስ ፡ ትምህርት ፡ ጋራ ፡ እንድንስማማና ፡ እንድንግባባ ፡ የሚጠቅመን ይኾናል። እንደዚሁም ፡ በርትቶ ፡ በመመራመር ፡ ከቀን ፡ ወደ ፡ ቀን ፡ በአእምሮዎችን ፡ የምናደርገው ፡ የዕውቀት ፡ ርምጃ ፤ ይህም ፡ ወደ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሐሳብ ፡ እንድንመለስ ፡ የሚያደርገን ፡ መንገድ ፡ ነው። ይህም እውነት ፡ ለመኾኑ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ያለው ፡ አብዛኛው ፡ ሐሳብ ፡ ለብዙ ፡ ጊዜ ፡ ያኸል ፡ ለሳይንስ ፡ ትምህርት ትክክለኛ ፡ መስሎ ፡ ሳይታይ ፡ ቀርቶ ፡ በኋላ ፡ በዚህ ፡ ትምህርት ፡ ከፍተኛ ፡ ርምጃ ፡ ተደርጎ ፡ ይኸው ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሐሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ ኾኖ ፡ በመገኘት ፡ ይኸው ፡ ትምህርት ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ቃል ፡ መልሶ ፡ ያጸደቀበት ፡ ብዙ ፡ ስፍራ ፡ እንዳለ ፡ እንመለከታለን።

ለምሳሌ ፤ ከዚህ ፡ በፊት ፡ የተጠቀሰውን ፡ የፀሐይንና ፡ የብርሃንን ፡ ጉዳይ ፡ የወሰድን ፡ እንደኾን ፤ ዛሬ ፡ በሙሉ ፡ ሊቃውንት ፡ ሙሴ ፡ ብርሃንን ፡ ከፀሐይ ፡ አስቀድሞ ፡ እንደተፈጠረ ፡ እድርጎ ፡ በተናገረው ፡ ቃል ፡ ውስጥ ፡ ስሕተት ፡ እንደሌለበትና ፡ ይኸውም ፡ ብርሃን ፡ ከፀሐይ ፡ ብቻ ፡ የሚፈልቅ ፡ ሳይኾን ፡ አስቀድሞም ፡ የሚገኝ ፡ መኾኑን ፡ ተቀብለዋል። በዚህም ፡ ጉዳይ ፡ ሳይንስ ፡ ወደ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሐሳብ ፡ ተመልሷል ፡ ማለት ፡ ነው።

እንግዲህ ፡ በሳይንስና ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ በኩል ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በሰፊው ፡ እንዳተነሳው ፡ ኹሉ ፤ በኹለቱም ፡ ውስጥ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ችግር ፡ ይገኝባቸዋል። አንድም ፡ እውነተኛውንና ፡ ርግጠኛውን ፡ ሳይንስ ፡ ማግኘት ፤ አንድም ፡ ደግሞ ፡ ቀጥተኛውንና ፡ ትክክለኛውን ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ትርጉም ፡ ማግኘት ፡ አስፈላጊ ፡ ሲኾን ፡ ሥራው ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ መኾኑ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው። በኹለቱም ፡ በኩል ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሥራ ፡ በሚገባ ፡ የተከናወነ ፡ ጊዜ ፡ ግን ፤ ኹለቱም ፡ የሚደጋገፉ ፡ እንጂ ፡ በእውነቱ ፡ የሚቀዋወሙ ፡ አይኾኑም። ይህንንም ፡ ኹሉ ፡ ችግር ፡ አስቀድመን ፡ ተረድተን ፡ ቢኾን ፡ ኖሮ ፤ አንዳንዴ ፡ ተነሥተን ፡ በኹለቱ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ልዩነት ፡

በመጥቀስ ፡ አንዳንድ ፡ ቃል ፡ ባልዘባረቅንም ፡ ነበር። ግን ፡ ምን ፡ ይኾናል ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ጥቂት ፡ ዕውቀትና ፡ ማስተዋል ፡ ቢኖር ፡ ነበራል (፩) !!!

በዚህ ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ ባንድ ፡ ፊት ፡ ርግጠኛው ፡ ሳይንስ ፡ ባንድ ፡ ፊት ፡ ደግሞ ፡ ቀጥተኛውና ፡ ትክክለኛው ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ሐሳብ ፡ ተገኝቶ ፡ ኹለቱንም ፡ ያስተያየናቸው ፡ እንደኾን ፤ በኹለቱ ፡ መካከል ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ይታሰብ ፡ የነበረውና ፡ ዛሬም ፡ እንዳለ ፡ ኾኖ ፡ የሚገመተው ፡ ኹሉ ፡ ልዩነት ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ እንደሚጠፋና ፡ እንደሚወገድ ፤ ሳይንስና ፡ ሃይማኖትም ፡ በዚህን ፡ ጊዜ ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ የሚቀዋወሙ ፡ መኾናቸው ፡ ቀርቶ ፡ የሚደጋገፉ ፡ ኹነው ፡ እንደምናገኛቸው ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው።

ቢ ፡ ቶምሶን ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡ የእንግሊዝ ፡ ሊቅም ፡ ይኸንኑ ፡ ሐሳብ ፡ ሲገልጽ ፤ እውነተኛ ፡ ሃይማኖትና ፡ እውነተኛ ፡ ሳይንስ ፡ በመልካም ፡ ዐይነት ፡ ግንኙነት ፡ ውስጥ ፡ የሚኖሩ ፡ ናቸው። ሳይንስም ፡ እንደሚታሰበው ፡ የሃይማኖት ፡ ተቃዋሚ ፡ መኾኑ ፡ ቀርቶ ፡ ይልቅ ፡ ደጋፊዋ ፡ ነው ፡ ይላል።

ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ሳይንስን ፡ የሃይማኖት ፡ ተቃዋሚ ፡ አድርገው ፡ በመገመት በዚህ ፡ ዕውቀት ፡ ምክንያት ፡ ብዙ ፡ የሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ እንደ ፡ ተለወጠ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ፈረሰ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ተሻረ ፡ አድርገው ፡ ለሚያስቡ ፡ ኹሉ ፤ ሄሹር ፡ ኪዩርትስ ፡ የተባለ ፡ አንድ ፡ የከዋክብት ፡ ጥናት ፡ አሜሪካዊ ፡ ሊቅም ፡ ሃይማኖት ፡ ባዲሱ ፡ የሳይንስ ፡ ምርመራ ፡ ምክንያት ፡ የቀነሰቸውና ፡ የለወጠቸው ፡ አንድም ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ሲል ፡ ተናግሯል። ይህም ፡ ሐሳብ ፡ በሙሉ ፡ ሊቃውንት ፡ የሚደግፉት ፡ ነው።

ሌላም ፡ አንድ ፡ ሙሴ ፡ የተባለ ፡ ሊቅ ፡ ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ሳይንስና ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ግንኙነት ፡ ስላለው ፡ ጉዳይ ፡ ሲጠቅስ ፡ . . . በዕውቀት ፡ ብዙ ፡ በተራመድሁ ፡ መጠን ፡ በሃይማኖትና ፡ በሥነ ፡ ፍጥረት ፡ ትምህርት ፡ መካከል ፡ ቀድሞ ፡ አስበው ፡ የነበረው ፡ ልዩነትና ፡ መቀዋወም ፡ እየደከመ ፡ ሲሄድ ፡ ተመለከትሁ። ይህም ፡ የቀድሞ ፡ ሐሳቤ ፡ ፈጽሞ ፡ ጠፍቶ ፡ ዛሬ ፡ የሚታወስኝ ፡ ብቻ ፡ ከመኾኑ ፡ በቀር ፡ በልቤ ፡ ውስጥ ፡ አንዳችም ፡ ስፍራ ፡ የለውም ፡ ሲል ፡ ሐሳቡን ፡ ገልጿል።

በእውነቱ ፡ እነዚህ ፡ ኹሉ ፡ ሊቃውንት ፡ የገለጹት ፡ ሐሳብ ፡ ትክክለኛ ፡ ነው። ከኹለቱም ፡ ወገን ፤ ማለት ፡ ከሃይማኖትም ፡ ከሳይንስም ፡ ርግጠኞቹ ፡ ነገሮች ፡ ቀርበው ፡ ከተነጻጸሩ ፡ የሚስማሙ ፡ መኾናቸውን ፡ ለመፍረድ ፡ አያስቸግርም። በእንዲህ ፡ ዐይነቱም ፡ መንገድ ፡ በመካከላቸው ፡ የሚታየው ፡ ኹሉ ፡ ልዩነት ፡ ፍጥኖ ፡ ይጠፋል። ምናልባት ፡ ደግሞ ፡ ይህም ፡ ባይኾን ፡ ልዩነታቸው ፡ ከበፊተኛው ፡ ጊዜ ፡ ይታሰብ ፡ ከነበረው ፡ በጣም ፡ ያነሰ ፡ ይኾናል። በዚህ ፡ ሰዓት ፡ ይህ ፡ የተረፈው ፡ የልዩነት ፡ ምልክትም ፡ ደኅና ፡ ኾኖ ፡ ከተመረመረ ፤ ካንደኛቸው ፡ ላይ ፡ ይኾናል። ይኸውም ፡ ስሕተቱ ፡ ወይም ፡ ከሳይንስ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ከራሱ ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ አተረጓጎም ፡ ሊኾን ፡ ይችላል። ይህንንም ፡ ያልንበት ፡ ምክንያት ፡ ከሳይንስ ፡ ውስጥ ፡ ያለ

(፩) ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ አምሳያ ፡ በሌለው ፡ በተብራራ ፡ አኳኋን ፡ የሳይንስንና ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ መስማማትና ፡ መደጋገፍ ፡ በመጥቀስ ፡ ባንዳንድ ፡ ሰዎችም ፡ ዘንድ ፡ ስለነዚህ ፡ ስለ ፡ ኹለቱ ፡ ነገሮች ፡ አለመ

ውም ፡ ሐሳብ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ትርጓሜ ፡ ከኛው ፡ ከራሳችን ፡
ዘንድ ፡ የሚደረግ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፡ ተፈጥሮዊችን ፡ ጉድለት ፡ እንደሚያጣው ፡ መጠን ፡
እውነተኛውን ፡ ነገር ፡ ሳንደርስበት ፡ ቀርተን ፡ በኹለቱ ፡ መካከል ፡ የተረፈው ፡ ልዩ
ነት ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ የተፈጠረ ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ።

ስለዚህ ፡ ይህ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ የሚታሰበው ፡ በሳይንስና ፡
በሃይማኖት ፡ ወይም ፡ በመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ መቁዋወም ፡ በዚህ ፡ ዐይ
ነት ፡ አኳኋን ፡ እንደሚጠፋና ፡ ልዩነታቸውም ፡ ቀርቶ ፡ ኹለቱም ፡ የሚቀራረቡበት ፡
ዘዴ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደ ፡ ተጠቀሰው ፡ ኾኖ ፡ ይታያል ።

አንተስ ፡ አንባቢ ፡ ሆይ ፤ በዚህ ፡ ምን ፡ እስተያየት ፡ አለህ ፡ እንግዲህ ፡ እኛ ፡ በበ
ኩላችን ፡ እንደሚመስለን ፡ ይህ ፡ በኹለቱም ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ የልዩነት ፡ ጉዳይ ፡ በእ
ንዲህ ፡ ያለ ፡ መንገድ ፡ ቢፈታ ፡ ኖሮ ፡ አሁን ፡ በዘመናችንም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ቀደም ፡
ብሎ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በቤተ ፡ ክርስቲያንና ፡ በሳይንስ ፡ ሰዎች ፡ ወገን ፡ መካከል ፡ የተ
ፈጸመው ፡ የመነቃቀፍና ፡ የመወጋገጥ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ባልተደረገ ፡ ነበር ።

ስለዚህ ፡ መጽሐፍ ፡ ቅዱስንም ፡ ሲተረጎሙ ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ የሥነ ፡ ፍጥረትን ፡
ምርመራ ፡ ሲያደርጉ ፤ ጠልቆ ፡ መመርመር ፡ ብቻ ፡ ያስፈልጋል ። እንዲህ ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡
ኾነም ፡ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ እንችላለን ። እውነትም ፡ አንድ ፡ ስለ ፡ ኾነች ፡ መጽሐፍ ፡
ቅዱስም ፡ ኾነ ፡ ሳይንስ ፤ ኹለቱም ፡ የሚያደርሱን ፡ ከዚያቸው ፡ ካንዲቷ ፡ እውነት ፡ ላይ ፡
ነው ። መንገዱ ፡ ይለያይ ፡ እንጂ ፤ ዓላማውና ፡ መቆሚያው ፡ የኹለቱም ፡ አንድ ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ሃይማኖትን ፡ የሚያስፈራትና ፡ ደግሞም ፡ በርግጥም ፡ ሊያስፈራት ፡
የሚችለው ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ ኹሉ ፡ ጥልቅ ፡ ያልኾነ ፡ ምርመራ ፡ ብቻ ፡
ነው ። እግዚአብሔርንም ፡ ለማግኘትና ፡ ለመረዳት ፡ ስንፈልግ ፤ ልቡናችንን ፡ ከማናቸ
ውም ፡ ተንኩልና ፡ የጥላቻ ፡ መንፈስ ፡ እርቀን ፡ በሚገባ ፡ ጠልቀን ፡ መመርመርና ፡ በንጹሕ ፡
መንፈስ ፡ ልንፈልገው ፡ ያሻል ። ኹል ፡ ጊዜም ፡ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ ወደ ፡ ታች ፡ ወደ ፡ ስጥ ፡
መዝለቅ ፡ ያስፈልጋል ። ምክንያቱም ፡ እውነት ፡ ላይ ፡ ላይን ፡ የምትገኝ ፡ ነገር ፡ አይደለ
ችም ። ላይ ፡ ላይን ፡ ተንሳፍፎ ፡ የሚገኝ ፡ ሐሰት ፡ ብቻ ፡ ነው ። እውነት ፡ ከማናቸውም ፡
ነገር ፡ የምትበልጥና ፡ ሊቃውንት ፡ ሕይወታቸውን ፡ በጥናትና ፡ በምርመራ ፡ የሠውላት ፤
ጸድቃን ፡ ደማቸውን ፡ ያፈሰሱላት ፤ እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ዋጋ ፡ ያላት ፡ ነገር ፡ ናት ።

እንግዲህ ፡ እውነት ፡ ከማናቸውም ፡ ነገር ፡ የምትበልጥ ፡ ከኾነችና ፡ ማናቸውም ፡
ከሷ ፡ ያነሰ ፡ ኾኖ ፡ የሚገመተው ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ አንድ ፡ ከፍተኛ ፡ ነገር ፡ እንኳ ፤
ብዙ ፡ ድካም ፡ የሚያስፈልገው ፡ ከኾነ ፡ ዋጋ ፡ ካለው ፡ ከማናቸውም ፡ ነገር ፡ ብልጫ ፡
ያላትን ፡ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡ ያንኑ ፡ ያኽል ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ድካም ፡ እንደሚያስፈልግ ፡
ስማማት ፡ ያለው ፡ እስተያየት ፡ ከሳይንስ ፡ ስሕተት ፡ ወይም ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ አተረጓጎም ፡ የሚፈጠር ፡
ችግር ፡ መኾኑን ፡ በማተት ፤ ዛሬ ፡ ርግጠኛው ፡ ሳይንስ ፡ በፈጸመውም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ምርመራው ፡ ብዙውን ፡
የመጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ታሪክ ፡ አጽድቆት ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ የሚያረጋግጥ ፡ ሰፊ ፡ ሐተታ ፡ የሚገኝበትን ፡ ከዶክ
ተር ፡ ሄሪ ፡ ሪመር ፡ የተደረሰውንና ፡ ባማርኛም ፡ «ስለ ፡ ቅዱሳት ፡ መጻሕፍትና ፡ ሳይንስ ፡ ስምምነት» ፡ በሚል ፡
አርእስት ፡ ከአቶ ፡ ጎብዜ ፡ ጣፈጠ ፡ ተተርጉሞ ፡ የወጣውን ፡ መጽሐፍ ፡ መመልከት ፡ ለተጠቀሰው ፡ ጉዳይ ፡
እስፈላጊውን ፡ ሐሳብ ፡ ለማግኘት ፡ የሚያስችል ፡ ይኾናል ።

የማይጠረጠር ፡ ነው ። ይህም ፡ ማለት ፤ ደኅና ፡ ምርመራ ፡ ካደረግን ፡ ልናገኛት ፡ ስን
ችል ፤ ይህን ፡ ካላደረግን ፡ ግን ፡ ልናገኛት ፡ አንችልም ፡ ማለት ፡ ነው ። ከዚህም ፡ ላይ ፡
እውነት ፡ የምንለው ፡ ነገር ፡ ሌላ ፡ ሳይኾን ፤ ራሱ ፡ እግዚአብሔር ፡ ነው ፤ እኔ ፡ እውነት ፡
ነኝ ፡ ብሎ ፡ ራሱ ፡ ክርስቶስ ፡ እንደ ፡ ተናገረው (ዮሐ፡ም፡፲፬፡ ቀ፡፮) ። ስለዚህም ፡ እውነት ፡
የተባለችው ፡ ነገር ፡ ራሱ ፡ እግዚአብሔር ፡ መኾኑ ፡ ነውና ፡ ይህን ፡ እውነት ፡ የኾነ ፡ እግ
ዚአብሔርን ፡ ለማግኘት ፡ ደኅና ፡ አድርጎና ፡ ተጠንቅቆ ፡ መፈለግ ፡ ያሻል ። ምርመራችን ፡ ላይ ፡
ላይን ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ግን ፤ በርግጥ ፡ አናገኘውም ። ስንመረምረውም ፡ ልቡናች
ንን ፡ ንጹሕ ፡ ማድረግ ፡ አለብን ። ያለዚያ ፡ ግን ፡ ድካማችን ፡ ኹሉ ፡ ከንቱ ፡ ኾኖ ፡ ይቀ
ራል ። ጥቅምንና ፡ ጉዳትን ፡ ሳናስላስል ፡ እውነተኛውን ፡ ነገር ፡ ለመረዳት ፡ ብቻ ፡ የም
ንሻ ፡ ቀጥተኞች ፡ ሰዎች ፡ መኾን ፡ አለብን ። ይህም ፡ ማለት ፤ እውነትን ፡ ለማግኘት ፡
ከንጹሕ ፡ ልቡና ፡ ጋራ ፡ ጥልቅ ፡ ምርመራ ፡ ማድረግ ፡ ያስፈልጋል ፡ ማለት ፡ ነው ።

ርግጥ ፡ ነው ፤ ከፍ ፡ ብለን ፡ እንደ ፡ ገለጽነው ፡ መመራመርን ፡ የሚፈሩ ፡
ብዙዎች ፡ ሰዎች ፡ ይገኛሉ ። ነገር ፡ ግን ፡ እውነተኛ ፡ ምርመራን ፡ መፍራት ፡ አያስፈል
ግም ። አደገኛ ፡ የሚኾነው ፡ ደንበኛ ፡ ያልኾነ ፡ ግማሽ ፡ ምርመራ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ይኸኛ
ውን ፡ ኹለተኛውን ፡ ርግጥ ፡ መፍራት ፡ ያስፈልጋል ። ዕድሜያችን ፡ ወይም ፡ ችሎታ
ችን ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ዕውቀታችን ፡ ጥልቅ ፡ የኾነ ፡ ምርመራ ፡ ለማድረግ ፡ የማይፈቅ
ድልን ፡ የኾነ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ይህን ፡ ሥራ ፡ ባንጀምረው ፡ ርግጥ ፡ መልካም ፡ ነው ። ነገር ፡
ግን ፡ ለእውነተኛና ፡ ለደንበኛ ፡ ምርመራ ፡ የበቃን ፡ ከኾንን ፤ ምርመራችን ፡ በሃይማኖት ፡
ረገድ ፡ ምንም ፡ ዐይነት ፡ አደጋ ፡ ሊያመጣብን ፡ እንደማይችል ፡ ርግጠኞች ፡ እንኾን ።

የተከበርህ ፡ አንባቢ ፡ ሆይ ፤ ምርመራህ ፡ እውነተኛ ፡ ከኾነ ፡ እግዚአብሔር ፡ ፈጣሪ
ህን ፡ አታጣውም ። በየሄድኸበት ፡ ስፍራ ፡ ኹሉ ፡ የርሱን ፡ መኖር ፡ ልታረጋግጥ ፡ ትችላለህ ።

ይህንንም ፡ ሐሳብ ፡ መጀመሪያ ፡ በግልጽ ፡ ያረጋገጠ ፡ ባሥራ ፡ ስድስተኛው ፡
ክፍለ ፡ ዘመን ፡ የነበረ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ የእንግሊዝ ፡ ፈላስፋ ፡ ፍራንሲስ ፡ ቤከን ፡ የተ
ባለው ፡ ሰው ፡ ነው ። ርሱም ፡ ሲናገር ፡ ጥቂት ፡ ፍልስፍና ፡ ሰውን ፡ ከክሕደት ፡ ያደርሰ
ዋል ። ነገር ፡ ግን ፡ ጠለቅ ፡ ያለ ፡ ፍልስፍናና ፡ ዕውቀት ፡ ሰውን ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡
ይመራዋል ፡ ሲል ፡ ገልጾታል ። ስለዚህ ፡ ፈላስፋው ፡ እንደ ፡ ተናገረው ፡ ፍርሀት ፡
ቢኖር ፡ ከቀላል ፡ ምርመራ ፡ እንጂ ፤ ጠለቅ ፡ አድርጎ ፡ ከመመርመር ፡ በሃይማኖት ፡ ላይ ፡
አንድም ፡ የሚያስፈራ ፡ ነገር ፡ እንደማይፈጠር ፡ መገንዘብ ፡ ያስፈልጋል ። ስለዚህ ፡
እውነተኛ ፡ ሳይንስ ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ የሚወስደውን ፡ መንገድ ፡ ሲከፍትለት ፤ ሐሰ
ተኛ ፡ ዕውቀት ፡ ወይም ፡ ሳይንስ ፡ ብቻ ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ፡ በሩን ፡ የሚዘጋበት ። ይኸ
ኛው ፡ ኹለተኛው ፡ ብቻ ፡ ሰውንና ፡ እግዚአብሔርን ፡ ሊለያየቸው ፡ ይችላል ።

የተከበርክ ፡ አንባቢ ፡ ሆይ ፤ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቃል ፡ መሠረት ፡
ያለው ፡ መኾኑን ፡ አትጠራጠር ። የትላልቆቹን ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ታሪክ ፡ ብንመለከት ፡
ኹሉም ፡ ማለት ፤ ያለፉትም ፡ ኾኑ ፡ አሁን ፡ ያሉት ፡ የእግዚአብሔር ፡ እምነትና ፡ የእግ
ዚአብሔር ፡ ፍርሀት ፡ እንደ ፡ ነበራቸውና ፡ እንዳላቸው ፡ ልትረዳ ፡ ትችላለህ ።

ዓለም ፡ (Universe) ፤ በውስጡ ፡ ያሉትንም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስደናቂ ፡ ነገሮችን ፡ ይዞ ፡ ስናየው ፡ የግዴታ ፡ ይህን ፡ ዓለም ፡ ማን ፡ ነው ፡ የፈጠረው ? ብለን ፡ መጠየቃችን ፡ የማይቀር ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ውስጥ ፡ የምናያቸው ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ በኤክስፒሪያንስ ፡ እንደ ፡ ተመለከትነውና ፡ በየቀኑም ፡ እንደምናረጋግጠው ፡ በምክንያት ፡ ብቻ ፡ የሚሳኩ ፡ ከኾነ ፤ ራሱ ፡ ዓለሙም ፡ በጠቅላላው ፡ (በድምሩ) ባንድምክንያት ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ ማመን ፡ አለብን ።

በውስጡ ፡ የሚገኙት ፡ ነገሮች ፡ ኹል ፡ ጊዜ ፡ በሕገ ፡ አመክንዮ ፡ ውስጥ ፡ የሚሳኩ ፡ ከኾኑ ፡ ራሱም ፡ በሙሉ ፡ ቢኾን ፡ ከዚህ ፡ ሕግ ፡ ውጭ ፡ ኾኖ ፡ ሊገመት ፡ አይቻልም ። ምክንያቱም ፡ ዓለሙ ፡ (ፍጥረት) ፡ በውስጡ ፡ ከሚገኙት ፡ ነገሮች ፡ የተለየ ፡ የራሱ ፡ ተፈጥሮ ፡ የለውም ። ይኸውም ፡ ዓለም ፡ ሲባል ፡ ሌላ ፡ ነገር ፡ ሳይኾን ፡ እያንዳንዱ ፡ ነገር ፡ ተሰብስቦ ፡ ባንድነት ፡ የሚጠራበት ፡ ቃል ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ለይተን ፡ ስንናገር ፤ መጽሐፍ ፡ ሰው ፡ እንጨት ፡ መሬት ፡ እንላለን ። ግን ፡ ዓለም ፡ ያልን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ ማናቸውም ፡ የሚገኘው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ተጠቃልሎ ፡ የሚጠራበት ፡ የወል ፡ ስም ፡ ነው ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ዓለም ፡ ማለትና ፡ በዙሪያችን ፡ የምናያቸው ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፡ ያው ፡ እንጂ ፡ የመጀመሪያው ፡ ከነዚህ ፡ ከኹለተኞቹ ፡ የተለየ ፡ ነገር ፡ አይደለም ።

ስለዚህ ፡ በነጠላ ፡ የሚገኙት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉም ፡ በምክንያታዊ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ የሚታዘዙ ፡ ከኾነ ፤ ራሱ ፡ ዓለሙም ፡ ቢኾን ፡ መጀመሪያ ፡ ለመገኘት ፡ ምክንያት ፡ እንዳስፈለገው ፡ አይጠረጠርም ።

ሠራውን ፡ እግዚአብሔርንም ፡ ባይናችን ፡ ባናየውም ፡ እንኳ ፡ ራሱ ፡ ዓለሙ ፡ ወደ ፡ ርሱ ፡ የሚያደርሰን ፡ መሰላል ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ ዓለሙን ፡ ተመርኩዘን ፡ ምክንያቱን ፡ እግዚአብሔርን ፡ በአእምሮዎችን ፡ ስናስብና ፡ ስናገኘው ፡ ይህ ፡ የኮዝሞሎጂ ፡ ማስረጃ ፡ ይባላል ።

በእውነቱ ፡ አእምሮ ፡ ላለውና ፡ ደኅና ፡ አድርጎም ፡ ለሚያስተውል ፡ ሰው ፤ ፍጥረት ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ ጥበቡንና ፡ ጎይሉንም ፡ ጭምር ፡ በግልጽ ፡ አኳኋን ፡ የምታሳይ ፡ ናት ። ይህንንም ፡ የፍጥረትን ፡ ጥበብ ፡ ለጊዜው ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ የማንገነዘበው ፤ አዘውትረን ፡ ስለምናያት ፡ የማስተዋል ፡ ችሎታችን ፡ በልማድውስጥ ፡ ስለ ፡ ደነዘዘና ፡ ስለ ፡ ጨለመ ፡ ነው (፩) ። ይህ ፡ በመኾኑ ፡ ነው ፡ እንጂ ፤ ፈጣሪ ፡ በፍጥረቱ ፡ በኩል ፡ መታየቱ ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። ቅዱስ ፡ ዳዊትም ፡ ሰማዮች ፡ የአምላክን ፡ ምስጋና ፡ ይናገራሉ ፤ የሰማይም ፡ ጠፈር የጆቹን ፡ ሥራ ፡ ያወራል ፡ (መዝ ፡ ፲፱ ፡ ቀ፡ ፩) ሲል ፡ ገልጾታል ።

በእውነቱ ፡ ስንመለከት ፡ ፈቅደንም ፡ ኾነ ፡ ሳንፈቅድ ፡ በዙሪያችን ፡ ያሉት ፡ ፍጥረቶች ፡ በሐሳባችን ፡ ውስጥ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ስሜት ፡ ሲፈጥሩበን ፡ ይገኛሉ ። ስለ ፡ ውጪው ፡ ዓለም ፡ ኾነ ፡ ወይም ፡ ስለ ፡ ራሳችን በምናስብበት ፡ በማናቸውም ሰዓት ፤

(፩) ሊቀ ፡ ጠበብት ፡ አክሊለ ፡ ብርሃን ፡ ወልደ ፡ ቂርቆስ ፤ የፈላስፎች ፡ ታሪክና ፡ ሥራ ፡ ገጽ ፡ ፳፩ ፡ ተመልከት ። እንዲሁም ፡ ክቡር ፡ አቶ ፡ ክበደ ፡ ሚካኤል ፤ የዕውቀት ፡ ብልጭታ ፡ ገጽ ፡ ፪፳፭ ፡ ተመልከት ።

የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ ከፊታችን ፡ ይደቀንብናል ። ዐይናችንንም ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ጣል ፡ አድርገን ፡ ስናመዛዝን ፡ እግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ አለበት ፡ የሚል ፡ አንድ ፡ ድምፅ ፡ በውስጣችን ፡ ይሰማናል ።

ይህ ፡ ዓለም ፡ ከወዴት ፡ ተገኘ ? ለሚለውም ፡ ጥያቄ ፡ አጥጋቢ ፡ ኾኖ የሚሰማን ፡ መልስ ፤ ከእግዚአብሔር ፡ ነው ፡ የሚለው ፡ መልስ ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ምንም ፡ ቢኾን ፡ ዓለሙ ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ከሚገኙት ፡ ሕጎችና ፡ ጎይሎች ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ተገኘ ፡ ያህል ፡ ሊታሰብ ፡ አይቻልም ። በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ያሉት ፡ ሕጎች ፡ እያንዳንዳቸው ፡ ጎይላቸው ፡ የተወሰነና ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ የሚገኝ ፡ ነው ። ያለ ፡ አንድ ፡ የውጭ ፡ ረዳትና ፡ ድጋፍም ፡ በገዛ ፡ ራሳቸው ፡ የሚገኙና ፡ በቀሩትም ፡ ላይ ፡ ፍጹም ፡ በላይነትና ፡ ገዥነት ፡ ያላቸው ፡ አይደሉም ። እያንዳንዱ ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ ሕግ ፡ ላንድ ፡ ነገር ፡ ምክንያት ፡ ኾኖት ፡ የሚያሠራውና ፡ የሚያንቀሳቅሰው ፡ ኾኖ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፤ እሱን ፡ ራሱን ፡ ደግሞ ፡ ሌላ ፡ ምክንያት ፡ ወይም ፡ ነቅናቂ ፡ ያስፈልገዋል ። በዚህም ፡ አኳኋን ፡ አንዱ ፡ ካንዱ ፡ የተገኘ ፡ ሲኾን ፤ ወደ ፡ መጨረሻዬቱ ፡ ምክንያት ፡ ለመድረስ ፡ የአእምሮ ፡ ጉዞ ፡ ማድረግ ፡ ግድ ፡ ይኾንብናል ።

ይህንንም ፡ በምናደርግበት ፡ ጊዜ ፡ አንዲት ፡ የመጨረሻ ፡ ምክንያት ፡ ካላገኘን ፡ በቀር ፡ አእምሮዎችን ፡ ጉዞውን ፡ አያቁምም ። አንዱ ፡ ካንዱ ፡ የተገኘ ፡ ሲኾን ፤ ያለ ፡ አንዳች ፡ ማቁሚያ ፡ ይህን ፡ የምክንያትና ፡ የውጤት ፡ ሰንሰለት ፡ እንደዚሁ የሚቀጥል ፡ አድርገን ፡ ልናስበው ፡ አንችልም ። ይህ ፡ ሰንሰለት ፡ የግዴታ ፡ ካንድ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ መቁረጥ ፡ ወይም ፡ ማቆም ፡ አለበት ። ይህችም ፡ ይህ ፡ ረዥም ፡ ሰንሰለት ፡ የሚያልቅ ባት ፡ ወይም ፡ የሚፈጸምባት ፡ የመጨረሻ ፡ ምክንያት ፡ የኾነችው ፡ ነገር ፤ እግዚአብሔር ፡ ተብላ ፡ ልትነገር ፡ ይቻላል ። አእምሮዎችንም ፡ የሚፈቅደው ፡ ይኸንኑ ፡ ነው ።

በእውነቱ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ንጹሕ ፡ ልቡናን ፡ ተጐናጽፎ ፡ ብርሃናዊ ፡ በኾነ ፡ ሕሊና ፡ ፍጥረትን ፡ በቀ፡ም ፡ ነገር ፡ ከተመለከተ ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ እንደሚፈጠርበት ፡ የማይጠረጠር ፡ ነው ። ፍጥረት ፡ ቋንቋዋን ፡ ለሚያውቅ ፡ ሰው ፡ ፈጣሪን ፡ በግልጽ ፡ ጠቀሜ ፡ የምታሳይ ፡ ናት ። ትክክለኛ ፡ አእምሮ ፡ ያለውና ፡ ኹሉንም ፡ በሚገባ ፡ ለሚመረምር ፡ ሰውም ፤ አንድም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ ሊያስቀረው ፡ አይችልም ። ይልቁንም ፡ ኹሉም ፡ ደኅና ፡ አድርገህ ፡ ተመልከተን ። በውስጣችንም ፡ እንዴት ፡ ዐይነት ፡ የጥበብ ፡ ሥራ ፡ እንደሚከናወንም ፡ ልብ ፡ አድርገህ ፡ አስተውል ። ይህንንም ፡ ብታደርግ ፡ ብልህ ፡ መሐንዲስ ፡ ዐዋቂና ፡ ጠቢብ ፡ ሠሪ ፡ (ፈጣሪ) ፡ እንዳለን ፡ ትረዳለህ ፡ ሲሉ ፡ በልዩ ፡ ቋንቋቸው ፡ እንደሚነግሩት ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ የፍጥረትን ፡ ድምፅ ፡ ወይም ፡ ቋንቋ ፡ ሰምቶ ፡ ሊረዳው ፡ የሚችል ፡ በጥቅምና በክፋት ፡ ነገር ፡ አእምሮው ፡ ያልጨለመ ፡ ለእውነት ፡ ታጥቆ ፡ የተዘጋጀ ፡ ንጹሕ ፡ የኾነ ፡ ሰው ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ላይ ፡ ፍጥረት ፡ ወደ ፡ ፈጣሪ ፡ የምናደርገውን ፡ የሕሊና ፡ ጉዞ ፡ የምታስቀር ፡ ካለመኾኗም ፡ በላይ ፤ ይልቁንም ፡ እሷን ፡ ተመርኩዘን ፡ ወይም ፡ እሷን ፡ መነሻ ፡

አድርገን ፡ በቀጥታ ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ሐሳብ ፡ እንደንደርስ ፡ የምትረዳን ፡ መሰላል ፡ መኾኗን ፡ እንድንገባ ፡ የካቶሊክ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሊቅ ፡ አውግስጢኖስ ፡ የተባለው ፡ በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ የጠቀሰው ፡ ሐሳብ ፡ ትዝ ፡ ይለኛል ። ርሱም ፡ ፍጥረት ፡ እሷን ፡ ራሷን ፡ ፈጣሪ ፡ አድርገን ፡ እንደፍርፍባት ፡ የማትፈቅድልንና ፡ ይልቁንም ፡ የርሷ ፡ በላይ ፡ ወደ ፡ ኾነ ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ፈጣሪ ፡ እንደምትመራን ፡ ሲጠቅስ ፡ በምሳሌ ፡ አነጋገር ፡ እነሆ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያለውን ፡ ቃል ፡ ገልጿል ።

ፈጣሪዬ ፡ ትኾን ፡ እንደኾን ፡ ብዬ ፡ ምድርን ፡ ጠየቅሁዋት ፤ እሷም ፡ አይደለሁም ፡ ስትል ፡ መለሰችልኝ ። እንዲሁም ፡ በላዩዋ ፡ ያሉትን ፡ ኹሉ ፡ ጠየቅኳቸው ። እነርሱም ፡ ይኸንኑ ፡ መልስ ፡ ሰጡኝ ። ባሕሩን ፡ ጠየቅሁት ፤ በውስጡም ፡ ያሉትን ፡ ኹሉ ፡ ኹሉም ፡ አምላክህ ፡ አይደለንም ፤ ከኛ ፡ ከፍ ፡ አድርገህ ፡ ፈልገው ፡ አሉኝ ። የሚነፍሱትን ፡ ነፋሳትንም ፡ በውስጣቸው ፡ ከያዟቸው ፡ ነፍሳት ፡ ጋራ ፡ ጠየቅኳቸው ። እነሱም ፡ አምላክህ ፡ አይደለንም ፡ የሚል ፡ መልስ ፡ ሰጡኝ ። ሰማይን ፡ ፀሐይን ፡ ጨረቃን ፡ እንደዚሁ ፡ ጠየቅኳቸው ። እነርሱም ፡ በተራቸው ፡ አምላክህ ፡ አይደለንም ፡ ሲሉ ፡ መለሱልኝ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ከበውኝ ፡ ያሉትን ፡ ኹሉ ፡ አምላክህ ፡ አይደለንም ፡ አላችሁኝ ። እንግዲያውስ ፡ እስቲ ፡ ስለ ፡ ርሱ ፡ ንገሩኝ ፤ ብዬ ፡ ብጠይቃቸው ፡ ኹሉም ፡ ባንድ ፡ ድምፅ ፡ ኹላችንንም ፡ የፈጠረው ፡ ርሱ ፡ ነው ፡ አምላክህ ፡ ብለው ፡ መለሱልኝ ። ሲል ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ጥሩ ፡ ቃል ፡ ሲገልጽ ፡ እናገኘዋለን ።

ይህ ፡ ስሙ ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ ሊቅ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ንግግር ፡ የተናገረውም ፤ ማናቸውም ፡ በዙሪያችን ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ሳይመራን ፡ ወይም ፡ ሳያደርሰን ፡ አይተወንም ። እያንዳንዱ ፡ ነገር ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ የሚናገርበት ፡ ክብሩንና ፡ ኃይሉንም ፡ የሚገልጽበት ፡ አንድ ፡ ልዩ ፡ ቋንቋ ፡ አለው ፡ ሲል ፡ ነው ።

ይኸንኑ ፡ የመሰለ ፡ ክቡር ፡ ብላታ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዮሐንስም ፡ ስለ ፡ አብርሃም ፡ ሲናገሩ ፡ በገለጹት ፡ ሐሳብ ፡ ውስጥ ፤ ይህ ፡ ሰው ፡ ዓለምን ፡ ተመርኮዞ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ እንዴት ፡ እንደ ፡ ተረዳው ፡ የገለጹትን ፡ ሐሳብ ፡ ተመልክቼ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ሰው ፡ ንግግር ፡ ጋራ ፡ የሚመሳሰል ፡ ኾኖ ፡ ስላገኘሁትና ፡ ለሐሳቤም ፡ የሚረዳኝ ፡ በመኾኑ ፤ የኒህን ፡ ሰው ፡ ንግግርም ፡ ላልፈው ፡ አልፈቅድም ። እኒህም ፡ ሰው ፡ አብርሃም ፡ በግላጽ ፡ አእምሮ ፡ ፍጥረትን ፡ ሲመለከትና ፡ ሲመረምር ፡ ፍጥረት ፡ ከበላይዋ ፡ ወዳለ ፡ ፈጣሪ ፡ መራቸው ፡ እንጂ ፡ ኹሉም ፡ በኔ ፡ ላይ ፡ ያልቃል፤ ከኔ ፡ በላይ ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ የለም ፡ ስትል ፡ ሐሳቡ ፡ በርሷ ፡ ላይ ፡ እንዲረጋ ፡ አላቆመችውም ። ይልቁንም ፡ ራሷም ፡ ፈጣሪ ፡ ስላላት ፡ አብራው ፡ ስታፋልገው ፡ ከቄየች ፡ በኋላ ፤ ይኸው ፡ እኔንም ፡ አንተንም ፡ የፈጠረን ፡ ብላ ፡ እውነተኛ ፡ ፈጣሪውን ፡ እንዲያገኝ ፡ መራቸው ፡ እንጂ ፤ ሲሉ ፡ ስለ ፡ አብርሃም ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ዐይነት ፡ በጣም ፡ መልካም ፡ የኾነ ፡ ንግግር ፡ ሰጥተዋል (፩) ።

(፩) ሥነ ፡ ምግባር ፡ ገጽ ፡ ፶፩ ፡ ተመልከት ።

እንግዲህ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ዓለሙ ፡ እንደ ፡ መሰላል ፡ ኾኖ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ያስረዳናል ፡ ማለት ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፤ ለዓለሙ ፡ መገኘት ፡ የግዴታ ፡ አንድ ፡ የመጨረሻ ፡ ምክንያት ፡ እንዲኖር ፡ ያስፈልጋል ። ይኹን ፡ እንጂ ፤ ይህችን ፡ የመጨረሻ ፡ ምክንያት ፡ በዓለሙ ፡ ላይ ፡ ከሚደረገው ፡ የምክንያትና ፡ የውጤት ፡ ተራ ፡ ውስጥ ፡ ልናስገባት ፡ አይገባም ። ከዚህ ፡ ተራ ፡ ውጭ ፡ እንጂ ፡ ውስጥ ፡ እንዳልኾነች ፡ ማሰብ ፡ አለብን ። ከውጭ ፡ ኾና ፡ ይህን እንደ ፡ ተያያዘ ፡ ስንሰለት ፡ የመሰለ ፡ የምክንያትና ፡ የውጤት ፡ መፈራረቂያ ፡ የኾነውን ዓለም ፡ እንዳስገኘች ፡ ብቻ ፡ መታሰብ ፡ አለባት ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ በመዘንጋት ፡ ዝም ፡ ብሎ ፡ ያለ ፡ አንዳች ፡ ዕረፍት ፡ ከምክንያት ፡ ወደ ፡ ምክንያት ፡ መተላለፍና ፡ መዘዋወር ፡ የሰውን ፡ አእምሮ ፡ እንደ ፡ መበደልና ፡ እንደ ፡ ማጥፋት ፡ ያለ ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ የሰው ፡ አእምሮ ፡ ሊያርፍ ፡ የሚችለው ፡ ይህችን ፡ የመጨረሻዋን ፡ ምክንያት ፡ ባገኘ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነውና ። አእምሮዋችን ፡ ሮጦ ፡ ወይም ፡ ዞሮ ፡ ዞሮ ፡ ማረፊያው ፡ እግዚአብሔር ፡ ነው ። ርሱንም ፡ ካላገኘ ፡ ከሩጫውና ፡ ከዙረቱ ፡ ሊታገሥ ፡ ወይም ፡ ሊያርፍ ፡ አይችልም ።

እንግዲህ ፡ የትም ፡ ብንሄድ ፤ ምንም ፡ ብናደርግ ፡ በዙሪያችን ፡ ያሉትን ነገሮች ፡ እየተመለከትን ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብ ፡ በልባችን ፡ ውስጥ ፡ ላናመጣ ፡ አንችልም ። በዙሪያችን ፡ ያሉት ፡ ነገሮች ፡ በሙሉ ፡ ከትንሹ ፡ እስከ ፡ ትልቁ ፡ ድረስ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብ ፡ በውስጣችን ፡ እንዲፈጠርብን ፡ ያደርጉናል ። ብዙም ፡ ጊዜ ፡ ስሙን ፡ እንኳ ፡ ሳናነሳ ፡ ስንቀር ፡ ይጨንቀናል ። ምንም ፡ ብንጠላው ፡ ምንም ፡ ከሐዲዎች ፡ ነን ብንል ፡ አንድ ፡ የአፍ ፡ ታሪክ ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ራሱን ፡ ከሐዲ ፡ አድርጎ ፡ መልሶ ፡ ደግሞ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ስም ፡ በመጥራት ፡ ተመልሶ ፡ ሳያስበው ፡ ወደ ፡ ፈጣሪ ፡ ስምና ፡ ሐሳብ ፡ የመጣ ፤ ይኸውም ፡ እግዚአብሔር ፡ አለ ፡ ብዬ ፡ አላምንም ፤ ብዙዎችም ፡ ሞኞች ፡ ኾነው ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ የሚያምኑ ፡ ሲኖሩ ፡ እኔ ፡ ግን ፡ እውነቱን ፡ ዐውቄ ፡ የዚህን ፡ እምነት ፡ ወደዚያ ፡ አምዘግዝጌ ፡ መጣሌ ፡ ልዩ ፡ ክብር ፡ ይሰማኛል ። በዚህም ፡ እግዚአብሔርን ፡ አመሰግናለሁ ፡ ሲል ፡ አስቂኝ ፡ የኾነ ፡ ቃል ፤ የተናገረ ፡ ስለ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ የአፍ ፡ ታሪክ ፡ እናገኛለን ።

እኛም እንደዚሁ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ልቡናችን ፡ በመጨለሙና ፡ ሥራችንንም ፡ ኹሉ ፡ ስለምናውቀው ፡ እግዚአብሔርን ፡ ባንፈቅደውም ፡ ቅሉ ፤ ተመልሰን ፡ ከርሱ ፡ ሐሳብ ፡ የግዴታም ፡ በኾን ፡ መውደቃችን ፡ የማይቀር ፡ ነው ። እልህ ፡ ይዞን ፡ እኛ ፡ በንሸሸው ፡ በግዴታ ፡ ወደ ፡ ራሱ ይስበናል ። ምን ፡ ጊዜም ፡ በኾን ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ሐሳብ ፡ ከልቡናችን ፡ ልናርቀው ፡ አንችልም ። የትም ፡ ብንሄድ ፡ ይከተለናል ። ቅዱስ ፡ ዳዊትም ፡ ከመንፈስህ ፡ ወዴት ፡ እሄዳለሁ ። ከፊትህስ ፡ ወዴት ፡ እሸሸጋለሁ ። . . . (መዝ፡፪፱፡፱ ፡ ቀ ፡ ፯-፲፪) ፡ ሲል ፡ የተናገረው ፡ ቃል ፡ ይኸው ፡ ፍች ፡ ሊሰጠው ፡ ይቻላል ። ስለዚህም ፡ ማናቸውም ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገር ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ የሚያደርሰን ፡ መሰላል ፡ ነው ፡ ቢባል ፡ ስሕተት ፡ አይኾንም ። ቅዱስ ፡ ጳውሎስም ፡ ፍጥረትን ፡ ለእግዚአብሔር ፡ መኖር ፡

በቂ ፡ ምስክር ፡ እድርጎ ፡ ይቈጥራታል (ሮሜ ፡ ም ፡ ፩ ፡ ቀ ፡ ፲፱—፳)። ይህ ፡ ነው ፡ እንግዲህ ፡ ባጭሩ ፡ የኮዝሞሎጂ ፡ ማስረጃ ።

አሁን ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለን ፡ ደግሞ ፡ ኹለተኛውን ፡ የቴሊዮሎጂን ፡ ማስረጃ ፡ እንጠቅሳለን ። ሐሳቡም ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ዐይነት ፡ ነው ።

ማናቸውም ፡ በብልጎት ፡ የተሠራ ፡ ነገር ፡ ኹሉ ፡ ሠራ ፡ ሊኖረው ፡ ያስፈልጋል ። የጥበብ ፡ ሥራ ፡ በምናይበት ፡ ጊዜ ፤ የግዴታ ፡ የፈለቀበትን ፡ አእምሮ ፡ በሐሳባችን ፡ ማምጣት ፡ ግድ ፡ ይኾንብናል ። ስለዚህም ፡ ዓለሙ ፡ ከፍ ፡ ባለ ፡ አስደናቂ ፡ ጥበብና ፡ ብልጎት ፡ የተሠራ ፡ በመኾኑ ፡ ፈጣሪውን ፡ እግዚአብሔርን ፡ እንደ ፡ መስተዋት ፡ አድርጎ ፡ ያሳያል ፡ ሊባል ፡ ይቻላል ። ይህ ፡ ነው ፡ ባጭሩ ፡ የዚህ ፡ የኹለተኛውም ፡ ማስረጃ ፡ ሐሳብ ።

አንድ ፡ ብልጎ ፡ ፈላስፋና ፡ ባለቅኔም ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ ከዚህ ፡ በሚከተሉት ፡ ዐረፍተ ፡ ነገሮች ፡ በኩል ፡ በግጥም ፡ መልክ ፡ አድርጎ ፡ እንዲህ ፡ ሲል ፡ ገልጾታል ።

- አንድነት ፡ ተመልከት ፡ ሲያመሰግኑህ ፡ ኹሉም ፤
- አንድ ፡ ስንኳ ፡ ሳይቀር ፡ ትንሹም ፡ ትልቁም ።
- ኹሉም ፡ በበኩሉ ፡ ይታያል ፡ በሰልፍ ፤
- ክብርህን ፡ ለማውራት ፡ ካጥናፍ ፡ እስካጥናፍ ።
- አንዱም ፡ በቀስታ ፡ ሌላውም ፡ በኃይል ፤
- ኹሉም ፡ የሚሰጥ ፡ ነው ፡ የምስጋናውን ፡ ቃል ።
- ምክንያቱንም ፡ ኹሉም ፡ አንተን ፡ ያሳያሉ ፤
- የኃይልህ ፡ ጨረሮች ፡ በውስጣቸው ፡ አሉ ።

በመላው ፡ የታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ድምር፡የፍጥረትን ፡ ምስጢር ፡ አጠናቅቀው ፡ በመመርመር ፡ በውስጧ ፡ አስደናቂ ፡ የኾነና ፡ እንዲህ ፡ ነው ፡ ተብሎም ፡ ሊነገር ፡ የማይቻል ፡ ግሩም ፡ ሥራ ፡ አለ ፡ ሲሉ ፡ ተናግረዋል ።

እንግዲህ ፡ ሳይንቲስቶች ፡ የሚናገሩት ፡ ይህ ፡ ቃል ፡ እውነት ፡ ሲኾንና ፡ ፍጥረትም ፡ እነርሱ ፡ ራሳቸው ፡ እንደሚሉን ፡ ከማናቸውም ፡ የሰው ፡ ሥራ ፡ (ለምሳሌ፡ እንደ ፡ አኤሮፕላን፡ስልክ፡ቴሌግራፍ፡አቶሚክ፡ቦምብ፡) ጋራ ፡ ስናነጻጽራት፤ የፊተኛዋ፡ይህ፡ነው፡ ተብሎ ፡ የማይገመት ፡ የጥበብ ፡ ብልጫ ፡ የሚገኝባት፡ከኾነች፤ ከዚህ ፡ የበለጠ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ ምን ፡ ምስክር ፡ ሊገኝለት ፡ ይቻላል ? አኤሮፕላንን ፡ ስልክን ፡ ሌሎችንም ፡ እነሱን ፡ የመሰሉትን፡ድንቅ ፡ ሥራዎች ፡ ተመልክተን ፡ የሠራዎቻቸው ፡ ሐሳብ ፡ ከተፈጠረብን ፡ ዘንድ ፤ ፍጥረትስ ፡ ይኸው ፡ ሐሳብ ፡ በልባችን ፡ ውስጥ ፡ እንዲፈጠር ብን ፡ ለማድረግ ፡ ምን ፡ ይገባል ? ምናልባት ፡ ከአኤሮፕላንና ፡ ከአቶሚክ፡ቦምብ ፡ ፍጥረት ፡ ያነሰች ፡ ትኾን ?

የተከበርህ ፡ አስተዋይ ፡ አንባቢ ፡ ሆይ ፤ ታላላቅ ፡ ሳይንቲስቶች ፡ በፍጥረትና ፡ በሰው ፡ ሥራ ፡ መካከል ፡ የሚያደርጉትን ፡ ማነጻጸር ፡ ደግሜ ፡ በሰፊው ፡ ልገልጽልህ ፡

እወዳለሁ ። ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ የምታነባቸውም፡ መሥመሮች ፡ እነዚህ ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ስለ ፡ ፍጥረት ፡ ባንድ ፡ ድምፅ ፡ የገለጹት ፡ ሐሳብና ፡ እምነት ፡ ነው ።

ሰው ፡ በተሰጠው ፡ እእምሮ ፡ ብዙ ፡ የሚያስገርሙ ፡ ነገሮችን ፡ ለመሥራት ፡ ችሏል ። በምድርና ፡ በሰማይ ፡ ሥልጣንና ፡ ኃይል ፡ አግኝቶ ፡ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ የበላይነትንና ፡ የገዥነትን ፡ ማዕርግ ፡ አትረፍል ። ከሥልጣኑ ፡ ውጭ ፡ ወይም ፡ በላይ ፡ ኾነው ፡ ይታዩ ፡ የነበሩት ፡ ነገሮች ፡ ኹሉ ፤ አእምሮው ፡ በሚሰጠው ፡ ኃይል ፡ ደምስሷቸው ፡ በነርሱ ፡ ላይ ፡ ባሬ ፡ የበላይነትን ፡ ማዕርግ ፡ አግኝቶ ፡ ይታያል ።

እንግዲህ ፡ በእውነቱ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ማለት ፡ የባሕርን ፡ ኃይል ፡ ደምስሶ ፡ የሰማይን ፡ (የአየርን፡) ሥልጣን፡አስገብሮ ፡ የበታን ፡ ርቀት፡አሳጥሮ ፡ በጠቅላላም ፡ ፍጥረትን ፡ ለራሱ፡ጥቅም፡ሲያሠራትና፡ሲገዛት፡ ከዚህ ፡ የበለጠ ፡ ምን ፡ አለና ። በዚህ ፡ ኹሉ ፡ ሥራው ፡ የማይመሰገንበትህ ፡ ምን ፡ ምክንያት ፡ ይኖራል ? በየጊዜው ፡ የሚፈጽማቸው ፡ ሥራዎች ፡ ኹሉ ፡ ብልሃትንና ፡ ጥበብን ፡ የተመሉ ፡ አይደሉም ? ግን ፡ እነዚህን ፡ የፈጸማቸውን ፡ የብዙ፡ዓመታት ፡ የትግል ፡ ሥራዎች ፡ ኹሉ ፡ ከፍጥረት ፡ ጋራ ፡ ስናነጻጽራቸው ፤ በጣም ፡ ዝቅተኞች ፡ ኾነው ፡ ይገኛሉ ። ይህንንም ፡ ከመካከላችን ፡ ያልተረዳ ፡ ሰው ፡ አይገኝም። በዓለም ፡ ላይ ፡ የተመሰገነውና ፡ የታወቀው ፡ ፈላስፋ ፡ ወይም ፡ ሳይንቲስት ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ ሊቅ ፡ የተባለው ፡ ሰው ፡ የሚሠራው ፡ አንድ ፡ አስደናቂ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፤ በፍጥረት ፡ ውስጥ ፡ ሲከናወን ፡ ከሚታየው ፡ ሥራ ፡ ጋራ ፡ ቢነጻጸር ፡ ስንኳንስ ፡ ብልጫ ፡ ሊኖረው ፡ ይቅርና ፡ ከውድድርም ፡ ሊገባ ፡ የሚቻል ፡ መኾኑም ፡ እንኳ ፡ ያጠራጥራል ።

እንግዲያውስ ፡ እንደ ፡ እውነቱ ፡ ከኾነ ፡ የፍጥረትን ፡ ሥራ ፡ ከማናቸው ፡ ከተመሰገነ ፡ ከሰው ፡ ሥራ ፡ ጋራ ፡ ባነጻጸርነው ፡ ጊዜ ፡ ከልዩነታቸው ፡ የተነሣ ፡ ያንድ ፡ ትልቅ ፡ ሳይንቲስትና ፡ ያንድ ፡ ሕጻን ፡ ልጅ ፡ ሥራ ፡ አይቶ ፡ ማየት ፡ ነው ።

እነሆ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ያነበብናቸው ፡ መሥመሮች ፡ የታላላቅ ፡ ሊቃውንትንና ፡ ሳይንቲስቶችን ፡ አስተያየት ፡ የተመረከቡ ፡ ናቸው ።

በእውነቱ ፡ በሙሉ ፡ ሊቃውንት ፡ እንደሚናገሩት ፤ ዓለሙ ፡ ማናቸውም ፡ ሥራው ፡ በጥበብ ፡ የሚከናወን ፡ ኾኖ ፡ ከመታየቱም ፡ በላይ ፤ እንዲህ ፡ ያለው ፡ በውስጡ ፡ የሚገኘው ፡ የጥበብና ፡ የዐቅድ ፡ ሥራ ፡ ባንዳንድ ፡ ነገሮችና ፡ እንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በሙሉ ፡ በነገሮቹና ፡ ደግሞም ፡ አመራሩ ፡ ከመጀመሪያው ፡ ጀምሮ ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ሲከታተሉት ፡ አንድ ፡ ዓላማ ፡ ከፊቱ ፡ ተዘርግቶለት ፡ ያንን ፡ ለመድረስ ፡ በሚያስደንቅ ፡ ስልት ፡ ወደዚያ ፡ የሚያመራ ፡ ኾኖ ፡ መገኘቱ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ በሊቃውንቱ ፡ ዘንድ ፡ ግልጽ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ። በዚህ ፡ ኹሉም ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ የዓለሙን ፡ አስደናቂ ፡ አሠራር ፡ በማየት ፡ ምን ፡ ያኸል ፡ ትልቅ ፡ ዐዋቂና ፡ ኃይል ፡ የኾነ ፡ ሠራ ፡ ቢኖረው ፡ ነው ! በማለት ፡ ይደነቁበታል ።

ስለዚህ ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ ሲኾን ፡ ዓለሙ ፡ ያጋጣሚ ፡ እንዲሁ ፡ በገዛ ፡ ራሱ፡ተገኘ፡ ብሎ ፡ መናገር ፡ የሞኝ ፡ ሐሳብ ፡ ይኾናል ። ይህንንም ፡ የሚል ፡ ሰው ፡ በእውነቱምንም ፡ ዐይነት ፡ የማስተዋል ፡ ችሎታ ፡ የሌለው ፡ ዘባራቂ ፡ ነው ።

ዓለሙ ፡ የዕድል ፡ ሥራ ፡ ቢኾን ፡ ፍሮ ፡ ይህን ፡ ያክል ፡ የጥበብ ፡ ሥራ ፡ ባልታየ
በት፡ነበር። አእምሮ ፡ ከሌለበት ፡ ስፍራ ፡ በስልት ፡ የተፈጸመ ፡ ወይም የሚፈጸም ፡ አንድም ፡
አስደናቂ ፡ ሥራ ፡ ሊኖር ፡ አይችልም ። በአጋጣሚ ፡ የሚኾን ፡ አንዳንድ ፡ ነገር ፡ ቢኖርም ፡ ያ፡
ነገር ፡ ብዙ ፡ የጥበብ ፡ ሥራ ፡ አይታይበትም ። ደግሞም ፡ ከዚህ ፡ በቀር ፡ በዕድል ፡ ምክን
ያት ፡ ብቻ ፡ መልካም ፡ ነገሮች ፡ ሲፈጸሙ ፡ በሚታዩበትም ፡ ጊዜ ፡ የነዚህ ፡ ነገሮች ፡
ቁጥር ፡ ከመቶ ፡ ሳይኾን ፡ ከሺሕ ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ምናልባት ፡ ቢገኝ ።

ነገር ፡ ግን ፡ ፍጥረት ፡ በውስጡ ፡ የያዘችው ፡ ድንቅ ፡ ሥራ ፡ ሊነገርና ፡ ሊተረክ ፡
የማይቻል ፡ ከፍተኛ ፡ ጥበብ ፡ የተመላ ፡ ከመኾኑም ፡ በላይ ፡ ባንዳንድ ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡
ብቻ ፡ ሳይኾን ፡ በሙሉ ፡ ፍጥረት ፡ አንደኛዋን ፡ አስደናቂ ፡ በኾነ ፡ ጥበብ ፡ የተሠራች ፡
መኾንዋ ፡ በሊቃውንት ፡ ኹሉ ፡ ዘንድ ፡ ርግጥ ፡ ነገር ፡ ኾኖ ፡ ተገኝቷል ።

የዓለሙን ፡ ጠቅላላ ፡ አመራርም ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ሲመለከቱት ፡ በየጊዜው ፡
ወደ ፡ ፍጹምነት ፡ ለመጠጋትና ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ መልካም ፡ ግብም ፡ ለመድረስ ፡ አካሄዱን ፡ ያው ፡
አድርጎ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ እጅ ፡ እንደሚመራው ፡ ዐይነት ፡ ያለ፡ነገር፡ኾኖ ፡ ተገኝቷል ።
እንግዲህ ፡ ዓለሙ ፡ እንዴት ፡ በዕድል ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ በራሱ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ሊኾን ፡ ይችላል ፡

ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ አንድ ፡ ሊቅ ፡ ሲናገር ፡ እንዲህ ፡ ብሏል ። ዓለሙ ፡ ምንም ፡
ቢኾን ፡ አንድ ፡ ሠሪና ፡ መሪ ፡ ያስፈልገዋል ። ለምሳሌ ፡ ባንድ ፡ የካርታ ፡ ጨዋታ ፡ ውስጥ ፡
እንኳ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ምንም ፡ ሳይሳሳት ፡ ቀኑን ፡ ሙሉ ፡ ሲጫወት ፡ ውሎ ፡ የሚያደርገው ፡
ኹሉ ፡ በሙሉ ፡ ሲቀናው ፡ የተመለከትን ፡ እንደኾነ ፡ ነገሩ ፡ በጣም ፡ የሚያጠራጥረን ፡ ይኾናል ።
ያ ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ አለው ፡ ብለን ፡ እንጠረጥረዋለን ። በዚህ ፡ መንገድ ፡ ዓለሙም ፡
ሥራው ፡ ኹሉ ፡ በጥበብ ፡ ሲከናወንና ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ቀጥ ፡ ያለ ፡ ዓላማም ፡ ተከትሎ ፡
ወደ ፡ ፊት ፡ ሲራመድ ፡ ስናየው ፡ አንዳች ፡ ምስጢር ፡ እንዳለው ፡ ማሰብ ፡ ግድ ፡ ይኾንብናል ።
ይህም ፡ በዕድል ፡ ምክንያት ፡ እንዲሁ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ሊኾን ፡ አይችልም ። ይኸውም ፡
አንድ ፡ መሪ ፡ ያስፈልገዋል ፡ ሲል ፡ አመልክቷል ።

በእውነቱ ፡ አንድ ፡ መልካም ፡ የሰው ፡ ሥራ ፡ ስናይ ፡ እንኳ ፡ ወዲያው ፡ ሠሪ ፡ እንዳለው ፡
እናምናለን ። እንዲህም ፡ ከኾነ ፡ ከላይ ፡ በተገለጸው ፡ መሠረት ፡ ከማናቸውም ፡ ከተመሰገነ ፡
የሰው ፡ ሥራ ፡ ኹሉ ፡ ይህን ፡ ያክል ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ሊገመት ፡ በማይቻል ፡ አኳኋን ፡ በታላላቅ ፡
ሊቃውንት ፡ የተመሰከረለትን ፡ ብልጫ ፡ ያለውን ፡ ይህን ፡ ሰፊ ፡ ዓለም ፡ በዚህ ፡ ዐይነት ፡
መንገድ ፡ ጥበብንና ፡ ጎይልን ፡ የተመላ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ አእምሮ ፡ (ፈጣሪ ፡ እግዚአብሔር ፡) ሊኖረው ፡
ያስፈልገዋል ፡ ብንል ፡ እውነት ፡ እንጂ ፡ ሐሰት እንደተናገርን ፡ የሚያስቁጥረን ፡ አይኾንም ። ሐሰተኛና ፡
ስሕተተኛ ፡ ተብሎ ፡ ሊታሰብ የሚችለው ፡ ይህን ፡ ሐሳብ ፡ የማይቀበለው ፡ ነው ። ምክንያቱም ፡ ማናቸውንም ፡
ተርታ ፡ የኾነ ፡ የሰው ፡ ሥራ ፡ ተመልክቶ ፡ ምክንያት ፡ የሚያስፈልገው ፡ መኾኑን ፡ ሲያምን ፡ የፍጥረትን ፡
ከፍ ፡ ያለ ፡ አስደናቂ ፡ ሥራ ፡ ተመልክቶ ፡ እግዚአብሔር ፡ አያስፈልገውም ፡ ቢል ፡

ሐሰተኛም ፡ ስሕተተኛም ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ ነው ። ለአኢሮፕላን ፡ ለስልክ ፡ እነዚህን ፡
ለመሳሰሉትም ፡ ኹሉ ፡ ሥራዎች ፡ ብልህ ፡ ሠሪ ፡ እንደሚያስፈልጋቸው ፡ እንደዚህ ፡ ከነዚህ ፡
ሥራዎች ፡ እጅግ ፡ ለላቀውም ፡ ለፍጥረት ፡ ሥራ ፡ ትልቅ ፡ አእምሮ ፡ ሊኖር ፡
አስፈላጊ ፡ መኾኑን ፡ ማንም ፡ አስተዋይ ፡ የኾነ ፡ ሰው ፡ አይጠፋውም ።

የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ይህ ፡ ዓለም ፡ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ እንደሚያስረዳ ፡ ለማሳየት ፡
ሲል ፡ አንድ ፡ ፌጅሎን ፡ የተባለ ፡ የፈረንሳይ ፡ ሊቅ ፡ የተናገረውን ፡ ቃል ፡ ሳንናገር ፡
ለማለፍ ፡ አንፈቅድም ። ይህም ፡ ሰው ፡ የተናገረው ፡ በምሳሌ ፡ ሲኾን ፡ ቃሉም ፡
እንደሚከተለው ፡ ዐይነት ፡ ነው ።

እስቲ ፡ ላንድ ፡ አፍታ ፡ አንድ ፡ ጎብኚ ፡ ሰው ፡ ወደ ፡ ሌለበት ፡ ወደ ፡ አንድ ፡ ምድረ ፡
በዳ ፡ ስፍራ ፡ እግሩ ፡ ጥሎት ፡ ሄዶ ፡ ከዚያ ፡ ሲደርስ ፡ አንድ በጣም ፡ አስደናቂ ፡ የኾነ ፡
በጥበብ ፡ የተሠራ ፡ ሐውልት ፡ እንዳገኘ ፡ ዐይነት ፡ አድርገን ፡ እናሰብ ። በዚህ ፡ ሰዓት ፡ ይህ ፡
ሰው ፡ ምን ፡ ስሜት ፡ ይሰማው ፡ ይኾን ? በዚያች ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ ሰዎች ፡
እንደ ፡ ነበሩና ፡ ይህንንም ፡ ሐውልት ፡ እንዲህ ፡ አሳምኖ ፡ የሠራው ፡ አንድ ፡ ዐዋቂ ፡ ሰው ፡
እንዳለ ፡ አያስብምን ? ነገር ፡ ግን ፡ ያን ፡ ሰዓት ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ወደዚህ ፡ ወደ ፡
ጎብኚው ፡ ቀርቦ ፡ ለምንድር ፡ ነው ፡ ሐውልቱን ፡ እያየህ ፡ እንዲህ ፡ አድርገህ ፡
የምታደንቀው ? ሰው ፡ የሠራው ፡ መስሎህ ፡ ነውን ? ይህ ፡ የምታየው ፡ ሐውልት ፡
በእውነቱ ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ አልሠራውም ። እንደዚህ ፡ በገዛ ፡ ራሱ ፡ ከነፋስና ፡ ከማዕበል ፡
የተገኘ ፡ ነገር ፡ ነው ።

ይኸውም ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ አንድ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ዐውሎ ፡ ነፋስ ፡ ተነሥቶ ፡ ነበር ። ይህም ፡
ትልቅ ፡ ነፋስ ፡ ካንዱ ፡ ተራራ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ደንጊያ ፡ ፈንቅሎ ፡ ወደ ፡ ታች ፡
ወረወረው ። ስሞኑንም ፡ እንዲሁ ፡ ዝናብ ፡ ተነሥቶ ፡ ስለ ፡ ነበር ፡ የዘነበውም ፡ ዝናብ ፡
እጅግ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ከመኾኑ ፡ የተነሣ ፡ በዚያ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ይጎርፍ የነበረው ፡ ውሃ ፡
እንደ ፡ ባሕር ፡ ኾኖ ፡ በቦታው ፡ የነበረውም ፡ አፈርና ፡ አሸዋ ፡ ከዚህ ፡ ከተራራው ፡
ከተፈነቀለው ፡ ደንጊያ ፡ ጋራ ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ እየተላጋ ፡ ብዙ ፡ ቀኖች ፡ ካለፉ ፡ በኋላ ፡
እንደ ፡ ዕድል ፡ ምክንያት ፡ እነሆ ፡ ይህ ፡ አሁን ፡ የምትመለከተው ፡ ነገር ፡ ልክ ፡ ሰው ፡
እንደ ፡ ጠረበውና ፡ እንደ ፡ ሠራው ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ ተገኘ ። አሁን ፡ የምታየውም ፡ ይህ ፡
ሐውልት ፡ በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ አኳኋን ፡ የተገኘ ፡ ነው ። ብሎ ፡ ቢያጫውተው ፡ በእውነቱ ፡
ያ ፡ ጎብኚ ፡ ይህን ፡ ሰው ፡ በምን ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ ይመለከተዋል ፡ ብላችሁ ፡
ታስባላችሁ ? እንደ ፡ አንድ ፡ ሞኝ ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ አንድ ፡ አታላይ ፡ ሰው ፡ አድርጎ ፡
አያስበውም ፡ ኖሮዋልን ?

እንግዲያውስ ፡ ይህ ፡ ከኾነ ፡ በሐሳባችን ፡ ካመጣነው ፡ ሐውልት ፡ ይልቅ ፡ ይህን ፡ ያክል ፡
ነው ፡ ተብሎ ፡ ግምት ፡ ሊሰጠው ፡ የማይቻል ፡ ትልቅ ብልጫ ፡ ያለውን ፡ ይህን ፡ በጥበብ ፡
የተሠራውን ፡ በዙሪያችን ፡ ያለውን ፡ ዓለም ፡ ስንመለከት ፡ እንዴት ፡ የፈጣሪ ፡ ሐሳብ ፡ ሳይመጣልን ፡
ይቀራል ? ለእግዚአብሔር ፡ መኖር ፡ ከፍጥረት ፡ የበለጠ ፡ ምን ፡ ሌላ ፡

ማስረጃ ፡ ያስፈልገዋል ? እንዴትስ ፡ ያለ ፡ የታወረ ፡ ሰው ፡ ነው ፡ ፍጥረትን ፡ ተመልክቶ ፡ የአምላክን ፡ መኖር ፡ የማይረዳ ? ሲል ፡ ገልጿል ።

እንዲሁም ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ ሌላ ፡ ትልቅ ፡ ሊቅ ፡ ይኸንኑ ፡ ዐይነት ፡ ነገር ፡ አምጥቶ ፡ ከሐዲ ፡ የነበረውን ፡ ጓደኛውን ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ትምህርት ፡ እንደሰጠውና ፡ ያም ፡ ያጋጣሚ ፡ ልቡ ፡ ያልጨለመ ፡ መልካም ፡ ሰውና ፡ ነገሩን ፡ በማመዛዘን ፡ በእውነትም ፡ ዓለሙ ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ ያመለክታል ፡ ብሎ ፡ ከቀድሞ ፡ ክሐደቱ ፡ እንደ ፡ ተመለሰ ፡ ይህ ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ያለው ፡ የኹለት ፡ ሰዎች ፡ ታሪክ ፡ ደርሶናል ።

ኹለት ፡ ጓደኛዎች ፡ ሳይንቲስቶች ፡ ነበሩ ። አንደኛው ፡ ከፍተኛና የታወቀ ሲኾን ፡ ኹለተኛው ፡ መጠነኛ ፡ ፅውቀት ፡ የነበረው ፡ ሰው ፡ ነበር ። ከዕለታት ፡ አንድ ቀን ፡ አንደኛው ፡ ታላቅ ፡ የነበረው ፡ ሳይንቲስት ፡ ያኛውን ፡ ጓደኛውን ፡ ለሻይ ፡ ግብዣ ፡ ጠራው ።

ይህም ፡ የተጠራው ፡ ጓደኛው ፡ ቀጥሎ ፡ ከሳይንቲስቶች ፡ ሲኾን ፡ ሳለ ፤ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ የማይቀበል ፡ ሰው ፡ ነበር ። በፍጥረትም ፡ ላይ ፡ የሚገኘውን ፡ አስደናቂ ፡ ሥራ ፡ ኹሉ ፡ እየተመለከተ ፡ በዕድል ፡ ምክንያት ፡ እንጂ ፡ በእግዚአብሔር ፡ አይደለም ፡ የተሠራው ፡ እያለ ፡ ይናገር ፡ ነበር ። ይህም ፡ ሰው ፡ የተደረገለትን ፡ የግብዣ ፡ ጥሪ ፡ በማክበር ፡ ከተጠራበት ፡ ቤት ፡ እንደ ፡ ገባ ፤ በቀኝ ፡ እጁ ፡ በኩል ፡ ከነበረው ፡ ካንድ ፡ ክፍል ፡ ውስጥ ፡ ባንዲት ፡ ትንሽ ፡ ጠረጴዛ ፡ ላይ ፡ አንዲት ፡ የምታምር ፡ ኳስ ፡ የመሰለች ፡ ድብልብል ፡ ነገር ፡ ውልብ ፡ ስትለው ፡ አየ ። ያን ፡ ጊዜም ፡ ወዲያው ፡ ከክፍሉ ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ እያገላበጠ ፡ ይመለከታት ፡ ጀመር ። ልብሷም ፡ መስተዋት ፡ ብጤ ፡ ኾኖ ፡ በውስጧ ፡ አስደናቂ ፡ በኾነ ፡ ጥበብ ፡ እየተዘዋወሩና ፡ እየተጋባባሱ ፡ ግሩም ፡ የኾነ ፡ ሥራ ፡ የሚያከናውኑ ፡ ነገሮችን ፡ በተመለከተ ፡ ጊዜ ፤ ለግብዣ ፡ የጠራውን ፡ ሳይንቲስት ፡ ጠርቶ ፡ ወዳጄ ፤ ይህች ፡ ነገር ፡ ምንድር ፡ ናት ? እንዴትስ ፡ ያለ ፡ ብልጎተኛ ፡ ሰው ፡ ነው የሠራት ? ብሎ ፡ ጠየቀው ። ያም ፡ ሳይንቲስት ፡ ብልጎ ፡ ነበርና ፡ በማራዝ ፡ ሲመልስለት ፡ ምን ፡ ሠራ ፡ አስፈለጋት ፡ ብለህ ፡ ነው ? ለዚችም ፡ ሰው ፡ እንደሚያስፈልጋት ፡ አሰብህ ? አንተ ፡ እንዲያው ፡ ኹሉንም ፡ እንዳደንቅህ ፡ ነህ ። ምን ፡ ሞኝ ፡ ነህ ? የለም ! እንዲሁ ፡ በድንገት ፡ ተገባጥማ ፡ በራሷ ፡ የተሠራች ፡ ነገር ፡ ናት ፡ ሲል ፡ ነገሩን ፡ ቸል ፡ እንደ ፡ ማለት ፡ ብሎ ፡ ወደ ፡ ሥራው ፡ ጉድ ፡ ጉድ ፡ ይል ፡ ጀመር ። ይህንንም ፡ ያለው ፡ በእውነቱ ፡ ሲያሾፍበት ፡ ነበር ። ግን ፡ እንግዳው ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ሳያውቅ ፡ አረ ፡ እውነቱን ፡ ንገረኝ ? በቁም ፡ ነገር ፡ ስጠይቅህ ፡ ለምን ፡ ቀልድ ፡ ታመጣለህ ? እያለ ፡ ይወተውተው ፡ ጀመር ። ወዲያውም ፡ መለሰ ፡ ብሎ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ቃል ፡ ተናገረው ።

ወዳጄ ፡ ሆይ ፤ በእውነት ፡ ይህች ፡ የተመለከትካት ፡ ነገር ፡ ለማንም ፡ ሰው ፡ ቢኾን ፡ የምታስደንቅ ፡ ናት ። በራሷ ፡ ተሠርታ ፡ ተገኘች ፡ ብዬ ፡ በማራዝ ፡ ለመለስሁ ፡ ልህም ፡ መልስ ፡ መጠራጠርህ ፡ ደግ ፡ አድርገኻል ። በእውነትም ፡ እንዳሰብኸው ፡ ኹሉ ፡ በራሷ ፡ ልትገኝ ፡ የምትችል ፡ ነገር ፡ አይደለችም ። በእውነቱ ፡ የግዴታ ፡ አንድ ፡ ሠራ ፡ ያስፈልጋታል ። ነገር ፡ ግን ፡ አሁን ፡ ልጠይቅህ ፡ የምወደው ፡ አንድ ፡ ነገር ፡ አለኝ ። አንተም ፡ ሳይንቲስት ፡ እንደ ፡ መኾንህ ፡ መጠን ፤ በፍጥረት ፡ ላይ ፡ ያለትን ፡ አስደናቂ ፡ ሥራዎችን ፡ ተመልክተህል ፤ አይደለምን ? (መልስ ፡) አዎን ፡ ይላል ። እንደምታስበ

ውስ ፡ ከፍጥረት ፡ ጥበብና ፡ ከዚች ፡ አሁን ፡ ካየኸት ፡ ነገር ፡ የትኛው ፡ የሚበልጥ ፡ መስሎ ፡ ይታይህል ? (መልስ ፡) ርግጥ ፡ የፍጥረት ፡ ጥበብ ፡ ይበልጣል ። ታዲያስ ፡ እንግዳያው ፡ በጥበብ ፡ ፍጥረት ፡ ከበለጠች ፤ ይህች ፡ የምታያት ፡ ነገር ፡ ምክንያት ፡ እንደሚያስፈልጋት ፡ ስታምን ፤ ለምንድር ፡ ነው ፡ ለዓለሙ ፡ (ለፍጥረት ፡) ምክንያት ፡ አያስፈልገውም ፤ በራሱ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ የሚል ፡ ሐሳብ ፡ ያለህ ? እስቲ ፡ በነገሩ ፡ ጥቂት ፡ አስብበት ፡ ብሎ ፡ ተናገረው ።

እያስታተለም ፡ ይኸንኑ ፡ የመሳሰለ ፡ ንግግር ፡ እያመጣ ፡ ጥቂት ፡ ደቂቃዎች ፡ ያኸል ፡ ከወቀሰው ፡ በኋላ ፤ ያም ፡ እንግዳው ፡ ሐሳቡን ፡ ኹሉ ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ለውጦ ፤ ዛሬ ፡ በእውነቱ ፡ ለሻይ ፡ ሳይኾን ፡ ለትምህርት ፡ ለፅውቀት ፡ ለጥበብ ፡ ነው የጠራኸኝ ። ለዚህም ፡ በጣም ፡ አድርጌ ፡ አመሰግንህለሁ ። እስከ ፡ ዛሬም ፡ ድረስ ፡ ልብናዬ ፡ ይህን ፡ እንኳ ፡ ለማመዛዘን ፡ ሳያስችለኝ ፡ በመቅረቱ ፡ እጅግ ፡ እደነቃለሁ ። ካሁን ፡ ወዲያ ፡ ግን ፡ እኔም ፡ የእግዚአብሔርን ፡ መኖር ፡ በሙሉ ፡ ልባቸው ፡ ከሚያምኑት ፡ ሰዎች ፡ መካከል ፡ አንደኛው ፡ ነኝ ፡ ብሎ ፡ ወደ ፡ እግዚአብሔር ፡ እምነት ፡ ተመለሰ ፡ ይባላል (፩) ።

እንግዲህ ፡ እኛስ ፡ አሁን ፡ ከዚህ ፡ ከተነገረው ፡ ኹሉ ፡ ውስጥ ፡ ምን ፡ ትምህርት ፡ ወስደናል ? ታዲያስ ፡ ሃይማኖት ፡ ሐሰት ፡ የኾነና ፡ ሊናቅም ፡ የሚገባው ፡ ነገር ፡ ነውን ?

አሁን ፡ የጽሑፋችን ፡ ፍጻሜ ፡ የተቃረበ ፡ ስለ ፡ ኾነ ፤ እስቲ ፡ ባጭሩ ፡ ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ የጥንት ፡ አባቶቻችን ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ አስተያየት ፡ እንደ ፡ ነበራቸውና ፡ ዛሬ ፡ ግን ፡ በኛ ፡ ጊዜ ፡ ምን ፡ ግምት ፡ እንደ ፡ ተሰጠው ፡ እንመልከት ። ደግሞም ፡ እንደዚሁ ፡ ከዚህ ፡ ሌላ ፡ ሃይማኖት ፡ ላንድ ፡ ሕዝብ ፡ የሚሰጠውን ፡ እንልግለሁ ፡ ለመገንዘብ ፡ ያኸል ፡ ጥቂት ፡ መግለጫ ፡ እንሰጣለን ። ኋላም ፡ ይህን ፡ እንደ ፡ ገለጽን ፡ ሃይማኖት ፡ በዛሬዎቹ ፡ ሊቃውንት ፡ ኹሉ ፡ ዘንድ ፡ በእንዴት ፡ ዐይነት ፡ አኳኋን ፡ እንደሚታይ ፡ ባጭሩ ፡ ጠቅሰን ፡ ከዚያ ፡ በኋላ ፡ የጽሑፋችን ፡ ፍጻሜ ፡ ይኾናል ።

የተከበርህ ፡ አንባቢ ፡ ሆይ ፤ ዛሬ ፡ የሃይማኖት ፡ ነገር ፡ በኛ ፡ ባንዳንዶች ፡ ወጣቶች ፡ ዘንድ ፡ ዝቅተኛ ፡ ግምት ፡ እንደ ፡ ተሰጠው ፡ በኹሉም ፡ ዘንድ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ በኛ ፡ ጊዜ ፡ እንደ ፡ ቀላል ፡ ኾኖ ፡ የተገኘው ፡ የሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ መለስ ፡ ብለን ፡ በቀድሞ ፡ አባቶቻችን ፡ ዘንድ ፡ የቱን ፡ ያኸል ፡ ከፍተኛ ፡ ግምት ፡ እንደ ፡ ነበረው ፡ ስንመለከት ፡ በእውነቱ ፡ ነገሩ ፡ በጣም ፡ የሚያሳዝን ፡ ኾኖ ፡ ይገኛል ።

ዛሬ ፡ አብዛኞቻችን ፡ በተለይም ፡ ወጣቶች ፡ እምነታችን ፡ በጣም ፡ ቀዝቅዟል ። ይህም ፡ በግልጽ ፡ የሚታይና ፡ ርግጠኛ ፡ የኾነ ፡ ነገር ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ ኹሉ ፡ የሃይማኖትን ፡ ጠቃሚነትና ፡ አስፈላጊነት ፡ ደገና ፡ አድርጎ ፡ ካለመገንዘብ ፡ የመጣ ፡ ጉድለት ፡ ነው ።

ይህንንም ፡ የሃይማኖትን ፡ ጠቃሚነት ፡ ከኹሉም ፡ የበለጠ ፡ በሚገባ ፡ የተረዱ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ይኸንኑ ፡ አሳዛኝ ፡ ኹኔታችን

(፩) ሲሞን ፡ ረስቲን ፤ መንፈሳዊ ፡ ምስጢር ፡ የሚገልጹ ፡ አጫጭር ፡ ታሪኮችና ፡ ምሳሌዎች ፡ (ባማርኛ ፡ ትርጉም ፡) ገጽ ፡ ፳፪—፳፮ ፡ ተመልከት ።

ንን ፡ ተመልከተው ፡ « . . . በሃይማኖት ፡ ጠንክሩ ፤ የመጨረሻውን ፡ ዕድልና ፡ የዕድል ፡ አክሊል ፡ ትወርሳላችሁ ፡ . . . » (፩) ሲሉ ፡ አንድ ፡ ከፍተኛ ፡ የኾነ ፡ የሰጡን ፡ ምክር ፡ አለ ።

በእውነቱ ፤ እንዲህ ፡ ዐይነቱ ፡ ቀዝቃዛ ፡ መንፈስ ፡ ባይታይብን ፡ ኖሮ ፡ ፈላስፋው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ ይህን ፡ ቃል ፡ ለመናገር ፡ አስፈላጊ ፡ መስሎ ፡ ባልታያቸውም ፡ ነበር ። እንደዚሁም ፡ አሁንም ፡ የሃይማኖትን ፡ አስፈላጊነትና ፡ ያለ፡እምነትም ፡ የሚኖር ፡ ሰው ፡ የቱን ፡ ያኸል ፡ የተገባዳ ፡ መኾኑን ፡ በመጥቀስ ፡ « . . . ሃይማኖቱን ፡ የማያከብር ፡ ሃይማኖት ፡ የሌለው ፡ ርሱም ፡ የሚያምነው ፡ ደገፋ ፡ የሌለው ፡ ርሱንም ፡ ማንም ፡ የማያምነው ፡ የኹለት ፡ ዓለም ፡ ስደተኛ ፡ ነው » (፪) በማለት ፡ ተናገረዋል ። በጠቅላላም ፡ የሃይማኖትን ፡ ትልቅ ፡ ጥቅም ፡ በመረዳት ፡ ራሳቸው ፡ ከቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ሳይለዩ ፡ ፍጹም ፡ ሃይማኖተኛ ፡ ኾነው ፡ ለኹላችንም ፡ መልካም ፡ አርአያ ፡ ከመኾናቸውም ፡ በላይ ፤ በየስፍራው ፡ የኹላችንንም ፡ እምነት ፡ ለማጠንከርና ፡ ለማበረታታት ፡ ሲሉ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናትን ፡ በብዙ ፡ ሲያሠሩ ፡ እንመለከታለን ። ከዚህም ፡ በቀር ፡ ማናቸውም ፡ ለኢትዮጵያ ፡ እድገት ፡ የሚያደርጉት ፡ ድካም ፡ ኹሉ ፡ አብዛኛው ፡ ከፍጻሜ ፡ ደርሶላቸው ፡ በተመለከቱ ፡ ቅጥር ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ስም ፡ ሳያነሡ ፡ ቀርተው ፡ አያውቁም ።

በእውነቱ ፡ ጥቂት ፡ ማስተዋል ፡ እየገባለን ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የሃይማኖት ፡ ጠቃሚነቱ ፡ ከጥንት ፡ ጀምሮ የታወቀ ፡ ነው ። የሰው ፡ ልጅ ፡ ከሃይማኖት ፡ የሚያገኘውን ፡ ነገር ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ በኩል ፡ ለማግኘት ፡ በብዙ ፡ አኳኋን ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ይታለላል ። ነገር ፡ ግን ፡ የኋላ ፡ ኋላ የፈለገውን ፡ ነገር ፡ ከሃይማኖት በኩል ፡ ካልኾነ በቀር ፡ ከሌላ ዘንድ ፡ ሊያገኘው ፡ እንደማይችል ፡ በመገንዘብ ፡ ስሕተቱን ፡ የረጋግጣል ። ሰው ፡ አጥብቆ ፡ የሚፈልገውና ፡ የሚመኘው ፡ ደስታና ፡ ሰላም ፡ ናቸው ። እነዚህንም ፡ ነገሮች ፡ ሊሰጠው ፡ የሚችል ፡ ሃይማኖት ፡ ብቻ ፡ ነው ። እንደዚሁም ፡ ለዚህ ፡ ዓለም ፡ ችግርና ፡ ማዕበልም ፡ ጎይል ፡ የምናገኘው ፤ ሃይማኖት ፡ በምትሰጠን ፡ ትዕግሥትና ፡ ተስፋ ፡ በተባለው ፡ መሣሪያው ። ይኸውም ፡ የዓለምን ፡ ከንቱነት ፡ አስቀድሞ ፡ ታስታውቀናለች ። ኋላም ፡ በጠቅላላ ፡ የዓለምን ፡ ዋሽነትና ፡ ተለዋዋጭነት ፡ ካስገነዘበችን ፡ በኋላ ፤ እምነታችንን ፡ በእግዚአብሔር ፡ ላይ ፡ ብቻ ፡ እንድንጥልና ፡ ጎይልም ፡ የምናገኘው ፡ ክርሱ ፡ ዘንድ ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ አጥብቃ ፡ እየገለጸችልን ፡ ለኑሮዋችን ፡ ይህን ፡ የመሳሰሉትን ፡ አንዳንድ ፡ አስፈላጊና ፡ ጠቃሚ ፡ ነገሮችን ፡ ትነግረናለች ።

በዚህም ፡ አምነን ፡ ሙሉ ፡ ልቡናችንንም ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ሰጥተን ፡ ወደ ፡ ርሱ ፡ የተመለስን ፡ እንደኾን ፤ በእውነቱ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ነገሮች ፡ ላይ ፡ ያላገኘነውን ፡ የልብ ፡ ደስታና ፡ ሰላም ፡ ኹሉ ፡ እናተርፋለን ። ሃይማኖት ፡ በእው

(፩) ሐምሌ ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፴፭ ፡ ዓ. ም. ቀ. ጋ. ሥ.
(፪) ሚያዝያ ፡ ፳፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵ ፡ ዓ. ም. ቀ. ጋ. ሥ.

ነቱ ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ትልቅ ፡ የኑሮ ፡ ጎይል ፡ ናት ። በሃይማኖት ፡ ማናቸውንም ፡ ነገር ፡ ልናሸንፍ ፡ እንችላለን ። ሃይማኖት ፡ ከሌለን ፡ ግን ፡ ደካሞች ፡ ነን ። የዚህን ፡ ዓለም ፡ ማዕበልም ፡ ለመቋቋም ፡ ጎይል ፡ ያንሰናል ። በትንሽ ፡ መከራ ፡ እንኳ ፡ የምንወድቅ ፡ እንኾናለን ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ ኹሉ ፡ ብዙ ፡ ሰው ፡ አይረዳውም ። የሚያውቁትና ፡ የነገሩን ፡ እውነተኛነት ፡ የሚገነዘቡት ፡ አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡ ብቻ ፡ ናቸው ።

ስለዚህም ፡ ሃይማኖትን ፡ እያቃለሉ ፡ የሚናገሩትን ፡ ሰዎች ፡ ብዙም ፡ ልናደንቃቸው ፡ አይገባም ። ምክንያቱም ፡ እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ አላስተዋዮች ፡ ሰዎች መኾናቸውን ፡ መገንዘብ ፡ ያሻልና ።

የተከበርህ ፡ አንባቢም ፡ ይህንን ፡ አላስተዋይነታቸውን ፡ ለማረጋገጥ ፡ ስትፈልግ ፤ እነዚህን ፡ ሰዎች ፡ በመከራ ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ደካና ፡ አድርገህ ፡ ተመልከታቸው ። ያን ፡ ጊዜ ፡ በፊት ፡ እግዚአብሔርን ፡ ረስተውት ፡ የነበረ ፡ በዚያን ፡ ሰዓት ፡ ቀድመው ፡ እግዚአብሔር ፡ ጸሎት ፡ የሚይዙት ፡ እነርሱ ፡ ኾነው ፡ ታገኛቸዋለህ ። ይህም ፡ ማለት እነዚህ ፡ ሰዎች ፡ የሃይማኖት ፡ ጠቃሚነትና ፡ የእግዚአብሔር ፡ አስፈላጊነት ፡ የሚታወቃቸው ፡ ወይም ፡ የሚታወሳቸው ፡ በፈተናቸው ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ መኾኑ ነው ። አስተዋይ ፡ ሰው ፡ ግን ፡ አስቀድሞም ፡ ቢኾን ፡ ለዚህ ፡ ዓለም ፡ አቀናባሪ ፡ እንዳለውና ፡ ለሰውም ፡ ልጅ ፡ ሃይማኖት ፡ ትልቅ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ ከፈተናም ፡ በፊት ፡ ጠንቅቆ ፡ ያውቃል ። ሰነፍ ፡ ብቻ ፡ ተዘጋጅቶ ፡ መጠበቅን ፡ ስለማያውቅ ፤ ቀድሞ ፡ በሃይማኖት ፡ ላይ ፡ ይቀባጥረው ፡ የነበረው ፡ ኹሉ ፡ የድንቅርና ፡ ንግግሩ ፡ መሠረት ፡ እንዳልነበረው ፡ የሚረዳውና ፡ ከዕንቅልፉም ፡ የሚነቃው ፡ አንድ ፡ መከራ ፡ ደርሶ ፡ ዝግግር ፡ ያደረገው ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ያን ፡ ጊዜ ፡ ዐይኑ ፡ እንደ ፡ ሠረቀ ፡ ሌባ ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ፡ ሲንከራተት ፤ የማይኾነውንም ፡ ዐሥሩን ፡ ሲለፈልፍ ፤ ከሰው ፡ ኹሉ ፡ ብሰበት ፡ ሲጨነቅና ፡ ሲጠበብ ፡ ታገኘዋለህ ። እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ በእውነቱ ፡ ሊታዘንለት ፡ የሚገባ ፡ ነው ።

ስለ ፡ እንደነዚህ ፡ ላሉት ፡ ያለ ፡ መከራ ፡ በቀር ፡ እግዚአብሔርን ፡ ለማስታወስ ፡ ስለማይችሉት ፡ ምስኪኖች ፡ ክቡር ፡ ብላታ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ወልደ ፡ ዮሐንስ ፡ ሲናገሩ ፡ «እግዚር ፡ የለም ፡ ባይ ፡ የእግዚርን ፡ መኖር ፡ የሚያውቅና ፡ የመንፈሳዊነት ፡ ጠቃሚነት ፡ የሚረዳው ፡ ዐቅሙን ፡ የሚያሳውቅ ፡ ጎይልኛ ፡ መዓት ፡ ከሰማይ ፡ ወርዶ ፡ ሲያደቀው ፡ ነው . . . » (፩) ሲሉ ፡ የጻፉት ፡ ቃል ፡ በእውነቱ ፡ ከዚህ ፡ ላይ ፡ በጣም ፡ ተስማሚ ፡ ነው ። ይህንንም ፡ መሠረት ፡ ያለውን ፡ የማይካድ ፡ በሰነፎች ፡ ላይ ፡ በየጊዜው ፡ ሲፈጸም ፡ የሚታየውን ፡ ቃል ፡ ከገለጹ ፡ በኋላ ፤ እንደዚሁም ፡ ካንድ ፡ ሌላ ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ እኒሁ ፡ ሰው ፡ የሃይማኖትን ፡ ነገር ፡ ማቃለልና ፡ ፈጣሪን ፡ መካድ ፡ እንዳይገባ ፡ ሲመክሩን ፡ የተመለከተውን ፡ ቃል ፡ ጽፈውልናል ።

« ሰው ፡ ሆይ ፤ ክፉ ፡ ነገር ፡ ከሚነገርባቸው ፤ የሃይማኖት ክህደት ፡ ከሚወራባቸው ፡ እንዳንዱ ፡ ኹነህ ፡ ሃይማኖት ፡ የሌለህ እንዳትኾን ተጠንቀቅ ። . . . መንፈሳዊ

(፩) ሥነ ፡ ምግባር ፡ ገጽ ፡ ፶፮ ፡ ተመልከት ።

ትምህርት ፡ ካልጠገቡ ፡ ወይም ፡ በሃይማኖት ፡ ካልረከቡ ፡ ካንዳንድ ፡ ተጠራጣሪዎች ፡ አፍ ፡ የክሕደት ፡ ልቅምታሚ ፡ እየቀላጠው ፡ የማይካደውን ፡ አምላክ ፡ መካድ ፡ ራስን ፡ መካድ ፡ ነው ። ሰነፍ ፡ ሰው ፡ እግዚአብሔር ፡ የለም ፡ ይላል ። እግዚአብሔር ፡ ከሌለ ፡ ያ ፡ የመጀመሪያው ፡ ሰው ፡ በማን ፡ ቃል ፡ ተገኘ ፡ ይመስለዋል . . . » (፩) ።

በእውነቱ ፡ የፈጣሪን ፡ መኖርና ፡ የሃይማኖትን ፡ አስፈላጊነት ፡ ለመካድ ፡ የማይቻል ፡ ነው ። ማንም ፡ አስተዋይ ፡ የሆነ ፡ ሰው ፡ ሃይማኖት ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ አስፈላጊነት ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ መሆኑን ፡ ሊገነዘብ ፡ ይችላል ። በዚህም ፡ ታላላቅ ፡ ሊቃውንት ፡ ኹሉ ፡ ተባብረውበታል ። አንዱ ፡ ዊሊያም ፡ ጄምስ ፡ የተባለም ፡ ሊቅ ፡ የተናገረውን ፡ ቃል ፡ ብንሰማ ፡ ሃይማኖት ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ኑሮ ፡ የቱን ፡ ያኾል ፡ አገልግሎት ፡ እንዳላት ፡ ለመገንዘብ ፡ ይቻላል ። ፈላስፋውም ፡ ስለዚህ ፡ ነገር ፡ ሲገልጽ የሃይማኖት ፡ ዓላማ ፡ የሰውን ፡ ኑሮ ፡ ለማበልጸግና ፡ አጥጋቢ ፡ እንዲሆንም ፡ ለማድረግ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ይናገራል ። ዋናው ፡ በዚህ ፡ ዓለም ፡ ያለችበት ፡ መልእክት ፡ የኑሮ ፡ ጣዕም ፡ እንዲኖረን ፤ ይኸውም ፡ መኖርን ፡ እንድታስወድደን ፡ ነው ። ያለ ፡ ሃይማኖት ፡ ያለ ፡ እምነት ፤ ደግሞም ፡ ያለ ፡ ተስፋ ፡ የዚህ ፡ ዓለም ፡ ኑሮ ፡ ሲኦል ፡ ነው ። ኑሮን ፡ ለመቋቋም ፡ የሚቻለው ፡ በእምነትና ፡ በተስፋ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ሃይማኖት ፡ በእውነት ፡ ላመነባትና ፡ ለተማጠናት ፡ ሰው ፡ የሰላምና ፡ የደስታ ፡ ምንጭ ፡ ናት ። ሃይማኖትና ፡ ሳይንስ ፡ የዓለምን ፡ በር ፡ ከፍተኛ ፡ በውስጡ ፡ ያለውን ፡ መዝገብ ፡ (ሀብት) ፡ እንድንጠቀምበት ፡ የሚከፍቱልን ፡ ኹለት ፡ ዐይነት ፡ ቁልፎች ፡ ናቸው ፡ ይላል ።

ከዚህ ፡ ላይ ፡ በተጨማሪ ፡ የፕራማማቲዝም ፡ ቲዎሪ ፡ (ገጽ ፡ ፳፯—፳፰) ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጉዳይ ፡ የሚጠቅሰውን ፡ ሐሳብ ፡ ማስታወስ ፡ ያስፈልጋል ።

በጠቅላላ ፡ ሃይማኖት ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ የሚሰጠው ፡ አገልግሎት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ነው ። ሃይማኖት ፡ የበታች ፡ የባላዩን ፡ እንዲያከብርና ፡ እንዲታዘዝለት ፤ የበላይም ፡ የበታችን ፡ እንዲወደውና ፡ እንዲጠነቀቅለት ፡ ያሳስባል ። ይህም ፡ በኹለቱ ፡ የተፈጸመ ፡ ጊዜ ፤ የመልካምና ፡ የሰላማዊ ፡ ኑሮ ፡ ምክንያት ፡ ይኾናል ። ልቡናው ፡ በሃይማኖት ፡ የተሰበረ ፡ ሕዝብ ፤ የዘለዓለም ፡ ጥቅምን ፡ በዕለት ፡ ጥቅም ፤ ትልቁን ፡ ነገር ፡ በትንሹ ፤ የሀገርን ፡ ጥቅም ፡ በግል ፡ ጥቅም ፡ ለውጦ ፡ ራሱን ፡ ከሰው ፡ ደረጃ ፡ ዝቅ ፡ ከሚያደርገው ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ አይገኝም ። በዚህም ፡ እውነተኛ ፡ ሰው ፡ የመባልን ፡ ታላቅ ፡ ክብር ፡ በሚገባ ፡ ጠብቆ ፡ እንዲይዝ ፡ ያደርገዋል ።

ባጭሩ ፤ በሃይማኖት ፡ ውስጥ ፡ ያደገ ፡ ሰው ፡ ትልቅ ፡ ሰው ፡ ይወጣዋል ። ለማለት ፡ ያስደፍራል ። የዚህም ፡ ዓለም ፡ ማዕበል ፡ አያስደነግጠውም ። የሀገሩንና ፡ የወገኑን ፡ ክብር ፡ ሊቀንስበት ፡ የሚመጣውን ፡ ማንኛውንም ፡ ጠላት ፡ ሳይፈራ ፡ ግንባሩን ፡ ለጥይት ፤ አንገቱን ፡ ለስለት ፡ አሳልፎ ፡ የሚሰጥ ፡ መንፈስ ፡ ያለው ፡ ሰው ፡ ይኾናል ።

ሀገራችን ፡ ኢትዮጵያም ፡ ነጻነቷን ፡ ጠብቃ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ ለመቁየት ፡ የቻለችው ፡ በእግዚአብሔር ፡ ላይ ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ እምነት ፡ ስላላትና ፡ በጾምና ፡ በጸሎትም ፡

(፩) ሥነ ፡ ምግባር ፡ ገጽ ፡ ፳፯ ፡ ተመልከት ።

ጥብቅ ፡ በመኾንዋ ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እይታችንም ። ከጠላቶቹዋ ፡ በመሣሪያ ፡ ዐይነትና ፡ ብዛት ፡ አንሳ ፡ ብትገኝም ፡ በሃይማኖት ፡ በልጣቸው ፡ ስለ ፡ ተገኘች ፡ እምነቷና ፡ ጸሎቷ ፡ መሣሪያ ፡ ኹነታት ፡ የጠላትን ፡ ጎይል ፡ በየጊዜው ፡ ድል ፡ አድርጋ ፡ መልሳለች ። ወደፊትም ፡ ቢኾን ፡ ዋናው ፡ ጎይቷ ፡ በሃይማኖቷ ፡ መኾኑን ፡ ልንዘነጋ ፡ እያስፈልግም ። በዚህም ፡ ጉዳይ ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በየጊዜው ፡ የሚናገሩትን ፡ ኹሉ ፡ ቃል ፡ እንድናስተውል ፡ ያስፈልጋል ። ስለዚህ ፡ ነገር ፡ በመጥቀስ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በኢጣልያ ፡ ላይ ፡ ስላደረገችው ፡ ድል ፡ ሲናገሩና ፡ ይህም ፡ በሰው ፡ ሳይኾን ፡ በአምላክ ፡ ርዳታ ፡ ብቻ ፡ እንደ ፡ ተፈጸመ ፡ ሲገልጹ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ርግጠኛ ፡ ቃል ፡ አስምተዋል ። « . . . የሙሶሊኒንና ፡ የግራሲያኒን ፡ ሀፍረትና ፡ ሞት ፡ በሰው ፡ አሳብና ፡ ምኞት ፡ ተከናወነ ፡ ማለት ፡ ክሕደት ፡ አይኾንም ? . . . » (፩)

እንደዚሁም ፡ « . . . የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ጀምሮ ፡ መኮሪያችንና ፡ መመኪያችን ፡ በእግዚአብሔር ፡ ጎይል ፡ መኾኑን ፡ ኹላችሁም ፡ ታውቃላችሁ . . . » (፪) ሲሉ ፡ ተናግረዋል ። ደግሞም ፡ « . . . ኢትዮጵያ ፡ እምነቱዋ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ላይ ፡ ነው . . . » (፫) ብለዋል ።

እንግዲህ ፡ በእውነቱ ፡ ለሰው ፡ ልጅ ፡ ዋናው ፡ ጎይቱ ፡ እግዚአብሔር ፡ ነው ። ሰው ፡ የእግዚአብሔር ፡ ልዋጭ ፡ የሆነ ፡ ሌላ ፡ እውነተኛ ፡ ጎይል ፡ የለውም ። የዚህ ፡ ዓለም ፡ ጎይል ፡ ከእግዚአብሔር ፡ ዘንድ ፡ ከሚገኘው ፡ ጎይል ፡ ጋራ ፡ ሊቋቋምና ፡ ሊወዳደር ፡ አይችልም ። እግዚአብሔርን ፡ ዋና ፡ ጎይቱና ፡ መከታው ፡ አድርጎ ፡ በርሱ ፡ ሳይ ፡ ብቻ ፡ የሚተማመን ፡ ሕዝብም ፡ ኾነ ፡ ነጠላ ፡ ሰው ፡ እያደገና ፡ እየበለጸገ ፡ ይሄዳል ፡ እንጂ ፡ አይወድቅም ። ቅዱስ ፡ ጳውሎስም ፡ በሮሜ ፡ መልእክቱ ፡ ም ፡ ፰ ፡ ቁ ፡ ፬፩ ፡ እግዚአብሔር ፡ ከኛ ፡ ጋራ ፡ ከኾነ ፡ የሚቃወመን ፡ ማነው ፡ ሲል ፡ ተናግሯል ።

ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥትም ፡ ይህንኑ ፡ የመሰለ ፡ ሐሳብ ፡ በመከተል ፡ « . . . እምነትን ፡ በእግዚአብሔር ፡ ላይ ፡ በመጣል ፡ የተጀመረ ፡ ሥራ ፡ ኹሉ ፡ ከመልካም ፡ ፍጻሜ ፡ እንደሚደርስ ፡ ጥርጥር ፡ የለውም ። አንዳንዶች ፡ በሠረገሎቻቸው ፡ እንዳንዶችም ፡ በፈረሶቻቸው ፡ ይታመናሉ ። እኛ ፡ ግን ፡ ትምክሕታችን ፡ በእግዚአብሔር ፡ ነው . . . » (፬) በማለት ፡ የሰጡትን ፡ ቃል ፡ ለማስታወስ ፡ እንወዳለን ። እንዲሁም ፡ አሚረካኖችም ፡ ይህንኑ ፡ የመሰለ ፡ እምነት ፡ ሲገልጹ ፡ In God we trust ትምክሕታችን ፡ በእግዚአብሔር ፡ ነው ፡ ሲሉ ፡ በገንዘባቸው ፡ ላይ ፡ ይህን ፡ ዐይነት ፡ ቃል ፡ አስፍረው ፡ ይናገራሉ ። ይህም ፡ የሚያመለክተው ፡ እንደ ፡ ሌላው ፡ ሀገር ፡ ኹሉ ፡ ይህም ፡ ሕዝብ ፡ ከኹሉ ፡ መጀመሪያ ፡ በእግዚአብሔር ፡ ላይ ፡ መተማመን ፡ እንደሚበልጥና ፡ ሃይማኖትም ፡ ትልቅ ፡ ነገር ፡ መኾኑን ፡ እንደ ፡ ተገነዘበው ፡ ያስረዳል ።

(፩) ሚያዝያ ፡ ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፲፪ ፡ ዓ. ም. ቀ. ኃ. ሥ.
(፪) ሚያዝያ ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳፯ ፡ ዓ. ም. ቀ. ኃ. ሥ.
(፫) መስከረም ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፳፰ ፡ ዓ. ም. ቀ. ኃ. ሥ.
(፬) ጥር ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፵፫ ፡ ዓ. ም. ቀ. ኃ. ሥ.

ሰው ፡ ሆይ ፡ ሃይማኖትን ፡ እንደ ፡ ቀላል ፡ ነገር ፡ አድርገህ ፡ አትውሰደው ። በሃይማኖት ፡ በመጠንከር ፡ እንድ ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ ሕዝብ ፡ የሚያገኘውን ፡ ያክል ፡ ጥቅምና ፡ ጎይል ፡ በእምነት ፡ እየቀዘቀዙና ፡ እየደከሙ ፡ መሄድም ፡ የሚያመጣው ፡ ጉዳት ፡ ያንኑ ፡ ያክል ፡ ነው (፩) ።

ነገር ፡ ግን ፡ ዛሬ ፡ ለተመለከተን ፡ ሰው ፡ መንገዳችን ፡ ኹሉ ፡ ተበላሽቷል ። በሃይማኖትም ፡ ፈጽመን ፡ ወድቀናል ። ጾም ፡ ምንድር ፡ ነው ፡ ጸሎትስ ፡ ምን ፡ ዋጋ ፡ አለው ፡ ባዮች ፡ ኾነናል ። ይህንንም ፡ ዐይነት ፡ ጠማማ ፡ ሐሳባችንን ፡ ለመደገፍ ፡ በቂ ፡ ነገር ፡ ያገኘን ፡ እየመሰለን ፡ ፍቻቸውንና ፡ የተነገሩበትን ፡ ምክንያት ፡ ሳናውቅ ፡ ደርሰን ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ አንዳንድ ፡ ቃላት ፡ ስንጠቃቅስና ፡ ያልኾነ ፡ ፍርድም ፡ ስናቀርብ ፡ እንገኛለን ። ነገር ፡ ግን ፡ መቼ ፡ ያነበብነውንና ፡ መቼ ፡ የተማርነውን ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ ትርጓሜ ፡ ዐውቀን ፡ ነው ፡ ተነሥተን ፡ የምንዘላብደው ፡ ይኹን ፡ እንጂ ፤ ላም ፡ ካልዋለበት ፡ ኩብት ፡ ለቀማ ፡ እንዳይኾንብን ፡ ከማናውቀው ፡ ገብተን ፡ ባንደናበር ፡ በጣም ፡ መልካም ፡ ሳይኾን ፡ አይቀርም ። ባጭሩ ፡ አብዛኞቻችን ፡ በእውነቱ ፡ ፈጣሪን ፡ ረስተነዋል ፡ ለማለትም ፡ ያስደፍራል ። ከመርሳትም ፡ ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ባፋችንና ፡ በሥራችን ፡ እንሰድባለን ፤ እናሳዝነዋለንም ። ነገር ፡ ግን ፡ እንዴት ፡ አንድ ፡ ፍጡር ፡ ፈጣሪውን ፡ እስከዚህ ፡ ድረስ ፡ ሊጻፈረው ፡ ይችላል ፡ ይህ ፡ ዐይነቱስ ፡ ኹኔታ ፡ ፍጻሜው ፡ ምን ፡ ይኾን ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ድፍረትና ፡ ቀላልነት ፡ ለሞት ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ ለሕይወት ፡ ለመግባት ፡ ነው ፡ ወይስ ፡ ለምሕረት ፡

ወጣቶች ፡ ወንድሞቼ ፤ በእውነቱ ፡ የያዝነው ፡ መንገድ ፡ ትክክለኛ፡አይደለም ። ፈጥነንም ፡ ለንስሐ ፡ እንቅረብ ። በዚህም ፡ ባሁኑ ፡ ድፍረታችንና ፡ አደጋችን ፡ እግዚአብሔር ፡ ከላይ ፡ ኾኖ ፡ ወዮላችሁ ፡ በማለት ፡ አዝናብን ፡ እንዳለ ፡ እናስብ ። በመከራ ፡

(፩) ስለዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ከዚህ ፡ በፊት ፡ በንግድ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ጥልቅ ፡ ንግግር ፡ ያደረጉ ፡ ሰው ፡ መኖራቸውን ፡ ሳልጠቅስ ፡ ላልፍ ፡ አልፈቅድም ። እኒህም ፡ ሰው ፡ ዛሬ ፡ በቅድስት ፡ ሥላሴ ፡ መንፈሳዊ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ በመምህርነት ፡ ተግባር ፡ ላይ ፡ የሚገኙት ፡ አቶ ፡ ሳሙኤል ፡ ተረፈ ፡ የተባሉት ፡ ናቸው ። ንግግርም ፡ ሲያደርጉ ፡ በዚህ ፡ በተጠቀሰው ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ አዳራሽ፡ተገኝቼ ፡ ልሰማቸው ፡ ዕድል ፡ ገጥሞኝ ፡ ነበር ። እንደ ፡ እኔው ፡ ያን ፡ ሰዓት ፡ የነበሩት ፡ አድማጮቼም ፡ በዚያን ፡ ቀን ፡ ጥልቅ ፡ ንግግራቸው ፤ ይኸውም ፡ የሃይማኖትን ፡ ጎይልና ፡ ለዓለም ፡ የበረከተውን ፡ አገልግሎት ፡ ኹሉ ፡ ከታሪክ ፡ ጋራ ፡ አያይዘው ፤ እንዲሁም ፡ ሃይማኖት ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎችን ፡ እንደሚያፈራ ፡ ኹሉ ፡ በመግለጽ ፡ የሰጡን ፡ ቃል፡ልዩ ፡ ነበር ። ስለዚህም ፡ የሃይማኖት ፡ ትልቅ ፡ አስፈላጊነትና ፡ መሪነት ፡ ገና ፡ ያልተሰማቸው ፡ ሰዎች ፡ አይታጠምና ፡ ያንኑ ፡ ያደረጉትን ፡ ንግግር ፡ ከሌላም ፡ ስብሰባ ፡ ላይ ፡ መልሰው ፡ ቢያሰሙት ፡ በበኩሌ ፡ መልካም ፡ መስሎ ፡ ይታየኛል ። እኒሁ ፡ ሰው ፡ እንደገለጹት ፡ ኹሉ ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ ዛሬም ፡ ቢኾን ፡ ከቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ በየጊዜው ፡ እንደ ፡ መነጮና ፡ ናቸው ። ይኸውም ፡ ፍቅ ፡ ሳንሄድ ፡ ከነገሥታት ፡ መካከል ፡ በሥራው ፡ እንዲህ ፡ ለሀገሩ ፡ ለሌላውም ፡ ዓለም ፡ ብርሃን ፡ የኾነ ፡ የሰላም ፡ ደጋፊና ፡ ዓለም ፡ ርስ ፡ በርሱ ፡ በመልካም ፡ ዐይነት ፡ የወንድማማችነት ፡ ኑሮ ፡ እንዲኖር ፡ ድካም ፡ ሳይሰማው ፡ የሚሠራ ፡ ትልቅ ፡ ጀግና ፡ ሰው ፡ አሁንም ፡ ቢኾን ፡ ልታቀርብ ፡ ትችላለች ። ይህም ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ያሳደገችው ፡ ጀግና ፡ ልጅ ፡ ዛሬ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ብርሃን ፡ ተብሎ ፡ የሚጠራው ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ላይ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ብርሃንም ፡ ሲባል ፡ ማን ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ ማንም ፡ አትዋጁዋል ፡ የማይስተውና ፡ ኹላችንም ፡ በልዩ ፡ ዐይነት ፡ የፍቅርና ፡ የአክብሮት ፡ ስሜት ፡ የምንመለከታቸው ፡ ገናናው ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥታችን ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ናቸው ።

ከመመከር ፡ አስቀድሞ ፡ በራስ ፡ መመከር ፡ እጅግ ፡ የሚያስመሰግን ፡ ነው ። በመከራ ፡ እስኪመከር ፡ የሚጠብቅ ፡ ሰው ፡ ሰነፍ ፡ ነው ። አስቀድሞ ፡ የወደፊቱን ፡ በራሱ ፡ ተረድቶ ፡ የተመከረ ፡ ግን ፡ ይህ ፡ በጣም ፡ አስተዋይ ፡ ሰው ፡ ነው ።

የቀድሞዎቹ ፡ ያባቶቻችን ፡ እምነት ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ የነበረው ፡ ዛሬ ፡ በኛ ፡ ዘመን ፡ መውደቁ ፡ በጣም ፡ የሚያሳዝን ፡ ነው ። ብዙዎቻችን ፡ ጥራዝ ፡ ነጠቆች ፡ በመኾናችን ፡ አንድ ፡ ትልቅ ፡ ሊቅ ፡ ተነሥቶ ፡ እንደሚናገር ፡ ዐይነት ፡ ተነሥተን ፡ ሃይማኖት ፡ ምን ድር ፡ ነው ፡ የእግዚአብሔርስ ፡ መኖር ፡ በምን ፡ ይታወቃል ፡ ሰውስ ፡ ምን ፡ ዓላማ ፡ አለው ፡ ከዚህ ፡ ዓለም ፡ ውጭ ፡ የኾነስ ፡ ምን ፡ ነገር ፡ ይገኛል ፡ እንዲያው ፡ ኹሉም ፡ ወሬ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ምን ፡ ማስረጃ ፡ ይገኛለታል ፡ ስንል ፡ እንገኛለን ። ግን ፡ በማናውቀው ፡ ነገር ፡ ውስጥ ፡ ገብተን ፡ እንዲህ ፡ መዘባረቅና ፡ መዘላበድ ፡ እጅግ ፡ ያሳዝናል ። ደግሞ ፡ ይህን ፡ ለማለት ፡ ገና ፡ አልደረስንም ። እስቲ ፡ ለመኾኑ ፡ ይህን ፡ የምንለው ፡ እነማን ፡ እንኾን ፡ በእውነቱ ፡ ይህን ፡ ጊዜ ፡ ወይም ፡ ገና ፡ ተማሪዎች ፡ እንኾናለን ። ወይም ፡ ከዚያም ፡ ከዚያም ፡ ከፍል ፡ ተቈነጣጥረን ፡ ሥራ ፡ የያዝን ፡ ወይም ፡ አንዲት ፡ ኮሌጅ ፡ ወይም ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ብቻ ፡ የጨረስን ፡ እንኾን ፡ ይኾናል ። ግን ፡ ታዲያስ ፡ ዛሬ ፡ በሙሉ ፡ ሊቃውንት ፡ በአክብሮት ፡ የሚመለከቱትን ፡ የሃይማኖትን ፡ ጉዳይ ፡ ተነሥተን ፡ ለማቃለል ፡ ዕውቀታችን ፡ ይፈቅድልን ፡ ይኾን ፡ የምንናገረውስ ፡ ኹሉ ፡ ነገር ፡ እውነት ፡ ኾኖ ፡ ሰው ፡ እንዲሰማልን ፡ ስማችንን ፡ እነማን ፡ ብለን፡እንስጥ ፡ የየትኛው ፡ ዘመን ፡ ሳይንቲስቶችና ፡ ሊቃውንት ፡ እንኾን ፡ ይኾን !!

እንዲያው ፡ መቸም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ አፋችን ፡ ስለሚንጣጣ ፡ ዐዋቂዎች ፡ እንመስላለን ፡ እንጂ ፡ ተጠግተው ፡ ሲያዩን ፡ ምንም ፡ ኹሉታ ፡ የሌለን ፡ ባዶ ፡ የኾንን ፡ ብዙዎች ፡ አለን ። መቼም ፡ ያ ፡ መከረኛ ፡ የእንግሊዝኛ ፡ ቋንቋ ፡ አለ ፡ ዕውቀት ፡ እንዳለን ፡ ዐይነት ፡ ኾነን ፡ የምንመካው ፡ በዚህ ፡ በተባለው ፡ ቋንቋ ፡ መናገሩን ፡ ይኾናል ። ያውስ ፡ ደግሞ ፡ ጠበቅ ፡ አድርገው ፡ ቢጠይቁን ፡ ይኾንልን ፡ ይኾን ፡ እንጂ ፡ ያጠራጥራል ። የብዙዎቻችንም ፡ ኮሌጅና ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ደረጃ ፡ መድረስ ፡ እንዲያው ፡ ስም ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ለማለትም ፡ ያስደፍራል ። ዝም ፡ ብለን ፡ ደረጃውን ፡ መቀጠር ፡ እንጂ ፡ ተነሥ

ስለዚህ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ እንዲህ ፡ ያሉ ፡ ታላላቅ ፡ መሪዎችን ፡ ስታወጣ ፡ በምን ፡ ዐይነት ፡ አንዲት ፡ ልትነቀፍ ፡ ይቻላል ፤ ሃይማኖትስ ፡ ምንም ፡ ጥቅም ፡ እንደሌለውና ፡ ለዓለምም ፡ ምንም ፡ ያደረገው፡አገልግሎት ፡ እንደሌለው ፡ ዐይነት ፡ ኾኖ ፡ እንዴት ፡ ሊታሰብ ፡ ይቻላል ፡ ደግሞም ፡ ታሪክን ፡ ደኅና ፡ አድርገን ፡ ብንመለከት ፤ ለኪነ ፡ ጥበባትና ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ የታሪክ ፡ ሥራዎች ፡ ዋና ፡ ምክንያት ፡ ኾኖ ፡ ብዙ ፡ ዐይነት ፡ ዕውቀቶች ፡ ወደ ፡ ብርሃን ፡ እንዲወጡ ፡ ያደረገ ፡ ሃይማኖት ፡ ነው ። ይኸውም ፡ ዛሬ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ቀድሞ ፡ ጥበብ ፡ ወይም ፡ ዕውቀት ፡ የተለየ ፡ የራሱ ፡ ኑሮ ፡ ሳይኖረው ፡ ለሃይማኖት ፡ አገልግሎትና ፡ አንዳንድ ፡ በሃይማኖት ፡ በኩል ፡ ያሉ ፡ ነገሮችን ፡ ለመግለጽ ፡ ብቻ ፡ ሲባል ፡ የሚሠራበት ፡ ነገር ፡ ነበር ።

እንግዲህ ፡ የዛሬው ፡ አብዛኛው ፡ የዕውቀት ፡ ዐይነት ፡ ኹሉ ፡ የሃይማኖት ፡ አገልጋይ ፡ ኾኖ ፡ የተፈጠረና ፡ ከሃይማኖት ፡ ሥር ፡ ኾኖ ፡ የተከተሉት ፡ ወይም ፡ የጎለመሰ ፡ ሲኾን ፤ ሃይማኖትን ፡ ለዓለም ፡ የሰጠው ፡ ጥቅም ፡ እንደ ፡ ሌለ ፡ አድርጎ ፡ ማስባብ ፤ ይህ ፡ አእምሮዊቸው ፡ ጠባብ ፡ በኾነ ፡ ሰዎች ፡ እንደ ፡ ኾነ ፡ እንጂ ፡ አስተካክለው ፡ በሚያስቡና ፡ ታሪክንም ፡ አጠናቅቀው ፡ በሚያውቁ ፡ ሰዎች ፡ ዘንድ ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ሐሳብ ፡ ከፍራ ፡ የለውም ።

ተን፡ ከሰው፡ ፊት፡ እንደ፡ያምስትና፡ ያስር፡ ደቂቃ፡ ፍሬ፡ ያለው፡ ንግግር፡ ማድረግ፡ እንኳ፡ የማይኾንልን፡ ብዙዎች፡ ነን። ቢጨምቱንም፡ አንድ፡ ነገር፡ ጠብ፡ የማይለን፡ ባዶ፡ የራስ፡ ቅሎች፡ ወይም፡ በሌላ፡ አነጋገር፡ ባዶ፡ ቀርዎች፡ ሞልተናል። ነገር፡ ግን፡ ሰውን፡ ለመናቅና፡ ለመጸየፍ፡ የኾን፡ እንደኾነ፡ ግሩም፡ ነው፡ ተወዳዳሪም፡ የለን። የሌሎችን፡ ሐሳብ፡ ለማኳሰስና፡ በሃይማኖትም፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ ለማፈዝ፡ ሊኾን፡ ግን፡ የሚቀድመን፡ የለም። ይህ፡ ነው፡ ዋናው፡ ችሎታችን። እንግዲያው፡ ምን፡ ሌላ፡ ዕውቀት፡ አለን? ስለየትኛውስ፡ ሞያችን፡ ነው፡ ልንመካ፡ የምንችለው?

ወንድሞቼ፡ ሆይ፤ ይህ፡ ኹሉ፡ ደግ፡ እይደለም። ስለ፡ ሃይማኖት፡ ጉዳይ፡ እንዲህ፡ አድርገን፡ አቅልለን፡ መናገር፡ ትልቅ፡ ስሕተት፡ ነው። በእውነቱ፡ በማናውቀው፡ ነገር፡ ውስጥ፡ ጉብተን፡ ከዚህም፡ ከዚያም፡ በጨረፍታ፡ የሰማነውንና፡ አንዳንድ፡ ቅንጽል፡ መጽሐፍ፡ ተመልክተን፡ ከዚያ፡ ያገኘነውን፡ ሐሳብ፡ አምጥተን፡ በእንዲህ፡ ዐይነቱ፡ ከፍተኛ፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ የነቀፌታና፡ የመጨረሻውን፡ ውሳኔ፡ የያዘ፡ ንግግር፡ ከመዘባረቅ፡ ብንጠበቅ፡ መልካም፡ ሳይኾን፡ አይቀርም። መጀመሪያም፡ ሊቃውንት፡ እያሉ፡ እኛ፡ ለመናገር፡ አንሸቀዳደም። ተናግረንም፡ ፍሬ፡ ያለው፡ ነገር፡ ስለማንናገር፡ በዚህ፡ ጉዳይ፡ ላይ፡ መጀመሪያ፡ ብዙ፡ ምርመራ፡ አድርገው፡ ብዙም፡ ነገር፡ የተመለከቱትና፡ በሕይወታቸውም፡ ብዙ፡ ነገር፡ ያረጋገጡት፤ በዕድሜም፡ በዕውቀትም፡ ከኛ፡ የሚበልጡት፡ ሰዎች፡ የሚነግሩንን፡ በፊት፡ እናዳምጥ።

ይህም፡ ሊኾን፡ የሚችለው፡ መጻሕፍታቸውን፡ ወስደን፡ በመመልከትና፡ በልዩ፡ ልዩ፡ መጽሔቶችና፡ በጉባኤ፡ ፊት፡ የገለጹዋቸውን፡ ጥልቅ፡ ሐሳቦች፡ አግኝተን፡ በመመልከት፡ ነው። ያን፡ ጊዜም፡ በእውነቱ፡ እኛ፡ ትናንሾቹ፡ እንጂ፤ ታላላቅ፡ ሰዎች፡ የቱን፡ ያኽል፡ ሃይማኖተኞችና፡ በእምነትም፡ ላይ፡ ያለው፡ ጎይል፡ የቱን፡ ያኽል፡ ትልቅ፡ እንደ፡ ኾነ፡ የተረዱ፡ መኾናቸውን፡ ፈጥነን፡ እንገነዘባለን።

በዚህም፡ ምናልባት፡ አንደኛውን፡ ልቡናችን፡ አልጩለመ፡ እንደኾነ፤ የእነርሱን፡ የትሕትና፡ አነጋገርና፡ ሃይማኖተኛነታቸውን፡ ተመልክተን፡ ስለ፡ ፊተኛው፡ ችሎታነታችን፡ ተጽጽተን፡ ልብ፡ ሰጥቶን፡ ወደ፡ ቀና፡ መንፈስ፡ ለመመለስ፡ ዕድል፡ እናገኝ፡ ይኾናል። ለዚሁም፡ የእምላክ፡ ርዳታ፡ እንዲጨመርበት፡ ያስፈልጋልና፡ ርሱ፡ ፈጣሪ፡ በኪነ፡ ጥበቡና፡ በቸርነቱ፡ እንዲገቡዋንን፡ ይኹን።

ጥ ያ ቂ ።

፩ኛ፤ ስለ፡ እግዚአብሔር፡ መኖርና፡ ከዓለሙም፡ ጋራ፡ ስላለው፡ ግንኙነት፡ በየጊዜው፡ የቀረቡት፡ አስተያየቶች፡ በስንት፡ ክፍል፡ ውስጥ፡ ተጠቃልለው፡ ሊነገሩ፡ ይቻላል?

፪ኛ፤ (ሀ) የቴዩዝም፡ ቲዎሪ፡ ስለዚሁ፡ ስለ፡ እግዚአብሔር፡ ጉዳይ፡ የሚገፈው፡ አስተያየት፡ ምን፡ ዐይነት፡ ነው?

(ለ) ተከታዮቹስ፡ እነማን፡ ናቸው?

፫ኛ፤ (ሀ) የዴዩዝም፡ ቲዎሪ፡ የሚደግፈው፡ አስተያየት፡ እንዴት፡ ያለ፡ ነው?
(ለ) ዋናዎቹ፡ ተከታዮቹስ፡ እነማን፡ ናቸው?

፬ኛ፤ (ሀ) የፓንቴዩዝም፡ ቲዎሪ፡ ምን፡ ዐይነት፡ አስተያየት፡ የሚገኝበት፡ ነው?
(ለ) የፓንቴዩዝምስ?

(ሐ) የኹለቱ፡ ወገን፡ ተከታዮችስ፡ እነማን፡ ናቸው?

፭ኛ፤ (ሀ) የአቴዩዝም፡ ቲዎሪ፡ የሚገኝበት፡ ሐሳብ፡ እንዴት፡ ያለ፡ ነው?
(ለ) ደጋፊዎቹስ፡ እነማን፡ ናቸው?

(ሐ) ይኸው፡ ቲዎሪ፡ የእግዚአብሔር፡ ሐሳብ፡ በሰው፡ ልቡና፡ ውስጥ፡ የተቀረጸበትን፡ መንገድ፡ በመጥቀስ፡ የሚሰጠውስ፡ ሐተታ፡ ምን፡ ዐይነት፡ ነው?

፮ኛ፤ ስለነዚህ፡ ከዚህ፡ በላይ፡ ስለ፡ ተዘረዘሩት፡ ቲዎሪዎች፡ ኹሉ፡ ስሕተታቸውንና፡ ትክክለኛነታቸውን፡ ለይተን፡ በመጥቀስ፡ በያንዳንዳቸው፡ ላይ፡ የሰጠነው፡ ፍርድ፡ ምን፡ ዐይነት፡ ነው?

፯ኛ፤ (ሀ) ሰው፡ ከሃይማኖት፡ የሚርቅበትና፡ አምላክን፡ እንዲጠላ፡ ወይም፡ በእምነቱ፡ ደካማ፡ እንዲኾን፡ የሚያደርጉት፡ ነገሮች፡ ምንድር፡ ናቸው?

(ለ) ከዚህስ፡ ለመዳን፡ የሚቻልበት፡ ዘዴ፡ ምን፡ ዐይነት፡ ነው?

(ሐ) ስለ፡ ሃይማኖት፡ ጉዳይ፡ ታላላቅ፡ ሰዎች፡ ምን፡ ዐይነት፡ አስተያየት፡ አላቸው?

፰ኛ፤ (ሀ) ሳይንስ፡ የዓለምን፡ ምስጢር፤ ለመረዳትና፡ ለዚህም፡ ዓለም፡ ፕሮብሌም፡ እግዚአብሔር፡ የሚያስፈልግ፡ መኾኑን፡ የሚደግፍበት፡ በቂ ምክንያት፡ አለውን?

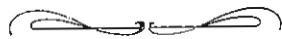
(ለ) የእግዚአብሔርንስ፡ መኖር፡ የምናረጋግጥበት፡ ምን፡ ምልክት፡ አለን?

፱ኛ፤ (ሀ) ስለ፡ ሃይማኖት፡ ጉዳይ፡ የተቻለንን፡ ያኽል፡ በአእምሮዎችን፡ ካሰብንና፡ አንዳንድ፡ ነገሮችን፡ ከተረዳን፡ የቀረውን፡ ከባዱን፡ በእምነት፡ ብንገባበት፡ አንዳች፡ የሚያስከፋ፡ ነገር፡ አለውን?

(ለ) እምነት፡ በሃይማኖት፡ ጉዳይ፡ ብቻ፡ ሳይኾን፡ በዚህ፡ ዓለም፡ ነገሮች፡ ስንኳ፡ ሳይቀር፡ የቱን፡ ያኽል፡ እንደሚያስፈልገንና፡ ኑሮዎችን፡ አብዛኛውን፡ በዚሁ፡ በእምነት፡ ላይ፡ የተመሠረተ፡ መኾኑን፡ በምን፡ ዐይነት፡ አኳኋን፡ አስረድተናል?

- (ሐ) ሌላው ፡ ቀርቶ ፡ በእእምሮችን ፡ የተረዳናቸውንና ፡ በስሜት ፡ አውታሮቻችን ፡ የተገነዘብናቸው ፡ ነገሮች ፡ እንኳ ፡ ቢኾኑ ፤ በእምነት ፡ እንጂ ፡ ያለዚያ ፡ እነዚህም ፡ ሊያጠራጥሩን ፡ የሚችሉ መኾናቸውን ፡ በመጥቀስ ፡ የገለጽነው ፡ አስተያየትስ ፡ እንዴት ፡ ዐይነት ፡ ነው ?
- (መ) ይህን ፡ የመሰለውን ፡ የጥርጣሬ ፡ ሐሳብ ፡ ለማስገባት ፡ እንደሚቻል ፡ የጠቀሰና ፡ ለዚህ ፡ ኹሉ ፡ እምነት ፡ አስፈላጊ ፡ ነገር ፡ መኾኗን ፡ በባፊው ፡ ገልጾ ፡ የተናገረ ፡ ማን ፡ የተባለው ፡ ፈላስፋ ፡ ነው ?
- ፲ኛ ፤ (ሀ) ሃይማኖት ፡ በሰው ፡ ኑሮ ፡ ላይ ፡ የቱን ፡ ያኸል ፡ ጥቅም ፡ አለው ?
- (ለ) ያለ ፡ ሃይማኖት ፡ ሰው ፡ ምን ፡ ዐይነት ፡ ኑሮ ፡ ሊኖር ፡ ይችላል ?
- (ሐ) ስለዚህ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጥቅምና ፡ አስፈላጊነትስ ፡ ከሊቃውንት ፡ በኩል ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ አስተያየት ፡ ተሰጥቷል ?

አንቃቅቶ ፡ ላስጀመረን ፤ አስጀምሮም ፡ ላስፈጸመን ፡
ቸር ፡ ፈጣሪ ፡ ክብር ፡ ምስጋና ፡ ይግባው ።

ግጽ	መሥመር	ግድፈት ፡	እርም ፡
፳፩	፳፰	ስለ ፡ ኾነ ፡	ስለ ፡ ኾኑ ፡
፳፫	፳፯	PHILOSOPHIE	PHILOSOPHIE
፳፱	፲፱	ኢምፔሪሲዝም ፡	ኤምፔሪሲዝም ፡
፵፮	፳	ስተምር ፡	ያስተምር ፡
፶፰	፳፩	እንዳይታይ ፡	እንዳይታይ ፡
፷፪	፳፬	በማነጻጸር ፡	በማነጻጸር ፡
፷፭	፴፩	PRACTICAL MIND	PRACTICAL MINDED
፷፮	፳፯	የሚያቃልልን ፡	የሚያቃልልን ፡
፷፱	፳፱	ሳንኳ ፡	ስንኳ ፡
፸፰	፳	በተላኩና ፡	በተኩላና ፡
፸፱	፴	የፕራክቲክ ፡	የፕራክቲስ ፡
፹፰	፳፱	ሴሎችንም ፡	ሴሎችንም ፡
፹፱	፳፱	ልረዳቸው ፡	ልንረዳቸው ፡
፻፩	፳፯	In Cartesian philosophy	In the Cartesian philosophy
፻፫	፳፯	This first	The first
፻፮	፳፯	intuitive	intuitive
፻፱	፳፯	stetments	statements
፻፲፩	፳፱	expectation	expectation
፻፲፮	፳፱	through	though
፻፲፱	፳፱	ምን ፡ ጊዜ ፡	ምን ፡ ጊዜም ፡
፻፲፻፩	፳፱	wast	vast
፻፲፻፮	፳፯	ባዲሱ ፡	ባዲሱ ፡
፻፲፻፱	፳፰	ትልቅ ፡	ጥልቅ ፡
፻፳፩	፳፱	እንዳደርገ ፡	እንዳደረገ ፡
፻፳፮	፲፱	ልንመቃወው ፡	ልንቃወመው ፡
፻፳፱	፳፪	... are two Hylas are two: Hylas ...
፻፳፻፩	፳፰	matters	matter
፻፳፻፮	፴፩	us inference	no inferences
፻፳፻፱	፳፯	points out out	points out
፻፴፩	፳፯	colours	colour
፻፴፮	፳፯	and soon	and so on
፻፴፱	፲፩	sensetions	sensations
፻፴፻፩	፲፯	as many be	as may be
፻፴፻፮	፳፯	than the	than that

ገጽ	መጠራጠር	ግድፈት :	እርም :
"	አገ	Substences	Substances
"	፴፱	give way	gives way
፪፱	፲፱	objects	objects
"	አ፩	urges	urges
"	አ፪	reports	retorts
"	፴፯	የመመሪያው :	የመጀመሪያው :
፪፱፫	፩	exhibits	exhibit
"	አ	reciprocity	reciprocity
፪፶፩	አ፯	የሚዘጋጅ :	የሚያዘጋጅ :
"	አ፯	ማናቸውም :	ማናቸውንም :
፪፶፯	፴፩	ከበፊታቸው :	ከበፊታቸው :
፪፶፱	አ፬	አጎጥልና :	አጎጥልና :
፪፷፫	፲	እንደዚህህኞቹ :	እንደዚህህኞቹ :
፪፷፯	አ፯	ኾነ :	ኾነው :
፪፷፯	አ	Decartes	Descartes
"	፲፫	that of the mind ref- rence to the other.	that of mind and that of matter, each of which can be studied without reference to the other.
"	፲፬	due explicitly	due explicitly
"	፲፭	but explicitly	but explicitly
"	፲፱	were two clocks	were like two clocks
፪፸፫	፲፰	appearance	appearances
፪፹፬	አ፰	ለመበቀል :	ለመቀበል :
፪፹፯	፩	J. CHEVALIER	J. CHEVALIER
፪፻፩	፲፰	ሕይወቸውን :	ሕይወታቸውን :
፪፻፫	አ፰	ጎርናናውን :	ጎርናናውን :
፪፻፩	፯	የኾንንባቸው :	የኾንንባቸው :
"	፲፪	ፍጹ :	ፍጹም :
፪፻፫	፩	that beliefs	than beliefs
፪፻፬	አ	፩፻፶፬-፩፱፻፲፪	፲፰፻፶፬-፲፱፻፲፪
"	አ፯	ይካዱዋት :	ይካዱዋት :
፪፻፱	፲፱	ትከራከራለህ :	ትከራከራለህ :
፪፻፲፬	፬	የሚወሰድ :	የሚወሰድ :
፪፻፲፭	፩	እንደሌለወጥና :	እንደሚለወጥና :

ገጽ	መጠራጠር	ግድፈት :	እርም :
፪፻፳	፴፩	የገደፉት :	የደገፉት :
፪፻፳፫	፴	የኹተኛው :	የኹለተኛው :
፪፻፳፮	፲	እዲያገለግሉዋቸውና :	እንዲያገለግሉዋቸውና :
፪፻፳፰	"	ለማናገርም :	ለመናገርም :
፪፻፴፫	፰	ከተራው :	በተራው :
፪፻፴፬	፩	ቢመለተው :	ቢመለከተው :
፪፻፴፭	፲፰	የተሰቀሉት :	የተጠቀሱት :
፪፻፴፯	፴፫	አየንጹሕ :	አየሩ : ገጹሕ :
፪፻፴፯	፴	ዓ. ም. ነው ። ላይ :	ዓ. ም. ላይ : ነው ።
፪፻፴፯	፰	ዕድሜዎችን :	ዕድሜያችን
፪፻፴፰	አ፭	ሊጠፋ :	ሊጠፋ :
"	፴፫	የሕይወት :	የሕይወት :
፪፻፵፩	፬	በከብዙ :	ከብዙ :
፪፻፵፱	፫	tranformisme	transformisme
"	፭	jeme	je me
"	፯	l'autieur; perssone	l'auteur; personne
"	፴	Changements	Changements
፪፻፶፭	፯	une espèces	une espèce
"	፲፬	Chaison	Châinon
"	አ፱	guarantain	quarantaine
"	፴	problém	problème
"	፴፩	conçoit	conçoit
"	፴፬	cell	celle
፪፻፶፯	፲፭	revnies	reunies
"	፲፮	pronce	prononce
፪፻፹፱	፯	ነርገ :	ነርገ :
፪፻፹፯	፲፮	ከሰውትም :	ከሰውነትም :
፪፻፹፰	፩	እደማይቆይ :	እንደማትቆይ :
፪፻፺፫	አ	ዓላማዊ :	ዓላማዊ :
፪፻፺፫	፲፫	የሚለነውስ :	የሚለምነውስ :
፪፻፺፮	"	ዘላልነት :	ዘላንነት :
፪፻፺፫	፫	ይቀራሁ ።	ይቀራሉ ።
፪፻፺፫	፴፬	የጠችላውንም :	የጠላችውንም

ገጽ	መጽሐፍ	ግድፈት :	እርም :
፫፻፸፩	፲፯	ከዚህ : በላይ :	ከዚህ : ላይ :
፫፻፹፩	፱	ዐይነት :	ዐይነት :
፫፻፹፫	፳	መልስ : የማይጠረጠር :	መልስ : መኾኑ : የማይጠረጠር :
፫፻፺፫	፳፭	የመንፈሳዊነት :	የመንፈሳዊነትን :

ከዚህ : የቀረ : የፊደል : ጉድለት : ቢኖር : አቃንታችሁ : እንድታነቡልን :
እንለምናችኋለን ።